Simona
ANTONESCU

Chiajna
din Casa

Muşatinilor

POLIROM

© 2023 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

ANTONESCU, SIMONA

Chiajna din Casa Muşatinilor: roman / Simona Antonescu. – Iaşi: Polirom, 2023

ISBN 978-973-46-9597-3

821.135.1

Printed în ROMANIA

Simona ANTONESCU

Chiajna
din Casa Muşatinilor

roman

PQLIRQM
2023

„Aerul trebuie să fie plin de săgeţi în toate direcţiile, unele trase în sus, altele căzând, altele zburând la nivel. Siluetele din prim-plan trebuie să le faci cu praf în păr, în sprâncene şi în alte locuri capabile să-l reţină. Cuceritorii îi vei face avântându-se înainte, cu părul şi alte lucruri uşoare ridicându-se în vânt, cu sprâncenele plecate în jos.”

Leonardo Da Vinci – *Jurnal,*
„Despre pictura scenelor de luptă”

„Minciuni aidoma cu adevărul
Ştim să rostim, dar când vrem, ştim să vestim adevărul.”

Hesiod – *Naşterea zeilor (Teogonia)*

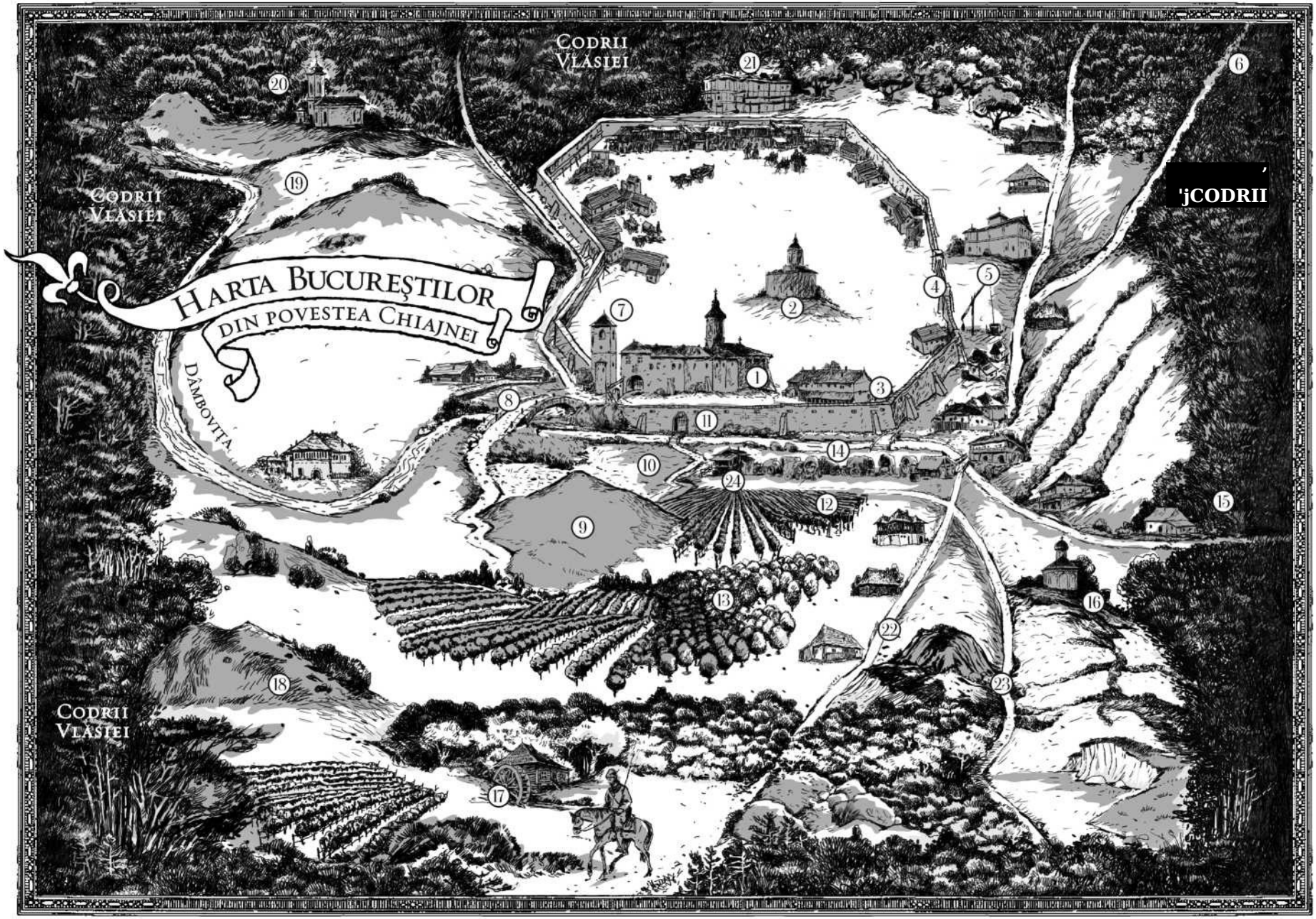
HARTA BUCUREŞTILOR
DIN POVESTEA CHIAJNEI
CODRII VLĂSIEI
CODRII VLĂSIEI
CODRII VLĂSIEI
CODRII VLĂSIEI
DÂMBOVIȚA
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

1. Palatul Voievodal
2. Biserica Curtea Veche
3. Casele vechi de la apa Dâmboviţei
4. Poarta de Sus
5. Biserica Scaune
6. Târgul de Vite (spre locul spânzurătorii)
7. Turn de apărare
8. Podul de la turn
19. Tabaci, zona tăbăcarilor
20. Biserica Albă
21. Bisericuţă pe pământurile boierilor Cocorăşti (viitoarea mănăstire Sărindar)
22. Drumul Giurgiului
23. Uliţa Mare care Vine de la Sârbi
24. Uliţa dintre Gârliţe

9. Dealul Moldovenilor (astăzi, Dealul Mitropoliei)
10. Mlaştini
11. Poarta de Jos
12. Vii
13. Livada domnească

15. Jitniţa domnească (pe locul Tribunalului de astăzi)
16. Bisericuţa Bucur
17. Ciutăria domnească (pe locul Parcului Tineretului de astăzi)
18. Dealul Lupeştilor (astăzi,

Astăzi

După ce este rostită, orice poveste îşi pierde ceva din farmec. Strălucirea ei începe să se mătuiască pentru aceia care s-au aflat în mijlocul faptelor şi încearcă să le istorisească. Încep să spun povestea Chiajnei ştiind că o voi dezlipi dureros de mine, că pentru mine ea se va îndepărta, aşa cum face orice copil după ce este născut de mama lui.

În lipsa unor cuvinte atotcuprinzătoare pentru feluritele soiuri de tristeţe care ne-au tulburat atunci sufletele, voi folosi cuvintele obişnuite, de toată ziua, iar voi veţi auzi din pricina aceasta altă poveste decât aceea pe care am trăit-o. Mirosurile vor fi altele. Sunetele vor fi schimbate. Gusturile nu vor mai putea fi niciodată cele simţite de noi, cei care am trăit totul alături de ea.

Dacă nu ar exista timp, cărturarii lumii spun că lucrurile s-ar petrece toate deodată în acelaşi spaţiu. Ar fi invizibile unele pentru altele, ca să poată încăpea. În iatacul acesta, Chiajna tânără şi frumoasă îşi poartă pruncul în braţe şi râde, fără să ştie că tocmai a trecut pe lângă Chiajna cea de peste ani, înveşmântată în straie cernite, plânsă, speriată şi încercând să ascundă asta, hotărâtă să-şi ţină copiii în viaţă. În braţele ei, pruncul se răsuceşte ca să scape, o trage de păr, palma lui e asudată, iar ea se roteşte fericită cu el prin iatac, printre cei din viitor, pustiiţi de durere, înspăimântaţi, fără să se vadă unii pe alţii.

Dacă nu ar exista timp, toate acestea ar fi deodată aici, acum. De aceea este bine că lucrurile sunt invizibile unele pentru altele, căci altfel s-ar amesteca, iar durerea din viitor ar otrăvi fericirea din prezent, s-ar împrăştia ca cerneala într-un pahar cu apă curată, întinând-o.

7040 de la Facerea Lumii

Anul vărsatului negru

Marula intră în Cetatea Sucevei

Pe Drumul Bogdanului ce duce la Suceava, Marula îşi mâna caravana încărcată cu scorţişoară, ghimbir, ţesături fine de Damasc, oglinzi veneţiene şi postavuri de Flandra şi Toscana. Adânc printre pânzeturi strecurase pocalele din sticlă de Murano, pe care le poruncise noua Doamnă a Ţării, şi două hărţi portugheze cu care nădăjduia să câştige bunăvoinţa voievodului.

Cu câteva zile în urmă nimerise la o înmormântare boierească în curţile Craioveştilor, ceea ce o făcuse să-şi schimbe planurile, să ocolească Târgovişteа şi să se îndrepte direct către Cetatea Sucevei. Trei Craioveşti morţi deodată, întinşi pe catafalcuri, însemna război în Valahia, iar negustoria ei nu mergea bine în vreme de război.

Înainte de intrarea în Cetatea Sucevei, câţiva copii se iviră de o parte şi de alta a căruţelor, chiuind şi încercând să ţină pasul cu caii. După câteva încercări, unul mai mărişor, cu părul încâlcit şi nasul murdar, reuşi să se agaţe cu o mână de loitră, puse piciorul desculţ pe scară şi sări pe capră, alături de Marula.

— Ai izbutit? îl întrebă, fără să privească la el.

— Apăi! răspunse copilul cu mândrie şi-şi şterse nasul cu mâneca cămăşii, apoi se întoarse brusc şi lovi cu talpa plină de pământ mâna altui copil care ajunsese până la loitră.

— Marula! Marula, stai să-ţi zic! striga cel de jos, alergând pe lângă căruţă.

— Lasă, măi, că-i zic eu! se ridică în picioare copilul de pe capră, făcând gesturi ameninţătoare către ceilalţi.

Apoi se cuibări din nou lângă fustele neobişnuite şi şorţurile din piele fin tăbăcită cu care era încinsă Marula, îşi potrivi tălpile goale alături de cizmele ei vânătoreşti şi dădu drumul veştilor cu mare iuţeală, ca şi cum încă s-ar mai fi temut că altul i-ar fi putut-o lua înainte:

— În oraş sunt numai doi negustori braşoveni. Alţii nu au mai intrat de mai bine de două săptămâni. Ieri au spânzurat pe unul dintre vameşii de la Râmnicu Sărat, pentru că era înţeles cu nişte lipscani ca să-i treacă nevămuiţi. Vodă Petru Rareş ne-a pus alt dijmar de miere, pentru că cel vechi strângea dijma de două ori, o dată pentru domnie şi o dată pentru el.

Marula ascultă cu atenţie veştile amestecate, căutându-le înţelesurile. Negustorii braşoveni încă nu l-au iertat pe noul vodă pentru mărirea vămilor, de aceea se află atât de puţini în cetate. Negustoria ei va merge mai bine atâta vreme cât pricina nu se va încheia. Pe de altă parte, se înmulţiseră negustorii necinstiţi, care treceau căruţele prin vămile cucului, umblând pe potecile ascunse pe care se făcea spartul plaiului, iar asta avea să ducă la scăderea preţurilor. Vestea cu hoţia dijmarului nu-i era de niciun folos, dar copilul ştia că trebuie să spună tot ce se întâmplă şi Marula asculta de fiecare dată cu luare aminte.

Faptul că vameşul fusese spânzurat, iar dijmarul nu îi spunea şi altceva femeii: anume că hoţiile erau mai multe printre vameşi decât printre dijmari, iar vodă Petru Rareş se mâniase. Era iute la mânie ca tatăl său, Ştefan-Vodă, iar oamenii vedeau în asta un semn bun.

Negustoreasa vârî mâna într-una din lădiţele spânzurate de marginile căruţei şi scoase de acolo o

bucată de turtă dulce pe care o întinse băiatului. Mirosul ei tainic de scorţişoară şi ghimbir ameţi copilul şi-i puse pe chip un surâs din altă lume. Sări jos de pe capră şi rămase în mijlocul drumului, privind când la comoara din mâinile lui, când la caravana care se îndepărta. Praful ridicat de roţile căruţelor
se aşeza uşor pe mierea lipicioasă cu care era acoperită turta dulce.

În aceleaşi lădiţe care înconjurau căruţa, cu capace ferecate cu lacăte şi căptuşite pe dinăuntru cu hârtie, metodă amar de scumpă de a păstra răcoarea înăuntru, călătorise din Sicilia până în Moldova o punguţă cu zahar, pentru pofta celei mai mici domniţe a noului voievod, Chiajna.

Marula se ridică în picioare şi plesni din bici în aer, îndemnând caii să grăbească trapul. În faţa caravanei se înălţa Cetatea Sucevei. Deasupra porţii spânzurau trupurile fără viaţă ale unor nelegiuiţi, executaţi pesemne cu o zi mai înainte, judecând după găvanele goale ale ochilor şi după carnea rămasă încă întreagă pe oase. Aveau mâinile şi picioarele legate şi se legănau cu un scârţâit stins în bătaia vântului. Un corb îşi părăsi prânzul, se ridică de pe umărul unuia dintre spânzuraţi şi se îndepărtă în zbor la trecerea caravanei.

Războiul celor două neamuri

Am fost acolo şi am văzut. Cei trei morţi întinşi unul lângă altul în conacul Craioveştilor răspândeau în jur miasme grele, care ajungeau până la noi. La căpătâiul fiecăruia fumega câte o cădelniţă cu smirnă, iar în colţul cel mai îndepărtat se stingeau într-un sfeşnic vreo douăzeci de lumânări, adăugând alte mirosuri înecăcioase în aerul deja îmbâcsit.

Soţia unuia dintre morţi, boieroaică tânără şi încă

fără copii, îşi striga durerea din toate puterile, umplând conacul şi curţile cu plânsul ei. Îi ţinea isonul toată tagma femeiască a rudelor mai sărace, care trăiseră până acum de pe urma mortului. Familiile celorlalţi doi înconjuraseră catafalcurile şi se mulţumeau numai să privească, prefăcându-se că murmură rugăciuni sau că alungă vreo muscă din preajma morţilor, dar de fapt judecând cu multă asprime pe văduva care nu-şi putea ţine firea, stânjenind pe toată lumea.

În odăile de sus ale conacului, poruncile scurte şi precise ale bătrânei Maria Craiovescu tăiau ca sabia în gloata slujnicelor:

— Vezi dacă s-au acoperit oglinzile cu pânză, făcu ea un semn uneia dintre femei. Aţi deschis toate ferestrele, ca să nu rămână sufletele captive în casa mea?

Tânguirile tinerei văduve de jos ajungeau până la ea mai puternice decât mirosul înţepător de ţipirig amestecat cu cel de smirnă şi lumânare arsă. Unul dintre morţi era fiul ei. Cel mai mic dintre fii, mort nenuntit. Cu toate acestea, nimeni nu o vedea pe ea smulgându-şi părul din cap sau straiele, strigând nestăpânită sub privirile atâtor slujitori, rude îndepărtate şi neamuri sărace.

Bătrâna Maria Craiovescu îşi jelea mortul în singurul mod care i se părea potrivit: cercetând cu priviri oţelite pe toţi cei adunaţi în curţile conacului, numărând în gând care dintre boierii Olteniei nu s-au arătat încă şi bănuindu-i pe loc de trădare şi înhăitare cu vrăjmaşii, blestemaţii de Drăculeşti. Ticluia planuri de răzbunare încă de când femeile spălau morţii. Îşi împăca plânsul care o îneca şi durerea care-i frigea inima închipuindu-şi-l pe voievodul de la Târgovişte mort de sabie, de otravă, de funie ori de suliţă.

O întreagă latură a dulapului de haine fusese de mult menită pentru veşmintele de doliu. Războiul dintre cele

două neamuri, Dăneştii şi Drăculeştii, pornise dinainte de venirea ei pe lume, chiar dinainte de venirea pe lume a părintelui ei. Se împlinea suta de ani de când aproape niciun domnitor nu izbutise să rămână în scaunul de domnie al Valahiei mai mult de un an sau doi. Atunci când neamul Dăneştilor se stinsese pe linie bărbătească, marii bani ai Craiovei găsiseră cu cale să-i înlocuiască în toate aceste lupte, întemeindu-şi fapta pe o înrudire mai îndepărtată cu ei. Astăzi se sfârşea unul dintre planurile cele mai bine ticluite ale Craioveştilor de a ajunge pe tronul ţării.

Pentru Maria Craiovescu, momentul cel mai greu fusese mereu acela al coborârii trupului în pământ. După zilele de priveghi în care mortul drag se aflase acolo, sub ochii ei, aparţinând încă lumii acesteia cu carnea lui îmbălsămată, tare şi rece ca piatra, coborârea pe frânghii în pământ era punctul în care mintea ei era scoasă din amăgire şi pusă faţă în faţă cu realitatea. La fiecare înmormântare, bătrâna Maria Craiovescu simţise că viitorul dispăruse în acest punct. Părea să nu mai existe nimic după acoperirea mormântului.

În timp, căpătase ştiinţa de a îmblânzi puţin toate acestea, de a le amăgi ca să poată trăi în continuare după ele. Umplea vremea până la coborârea în pământ cu îndeplinirea unor ritualuri care o ţineau ocupată. Dacă nu se gândea la ele, poate că lucrurile nu aveau să se mai întâmple.

Ca şi la înmormântarea părintelui său odinioară, ori a fratelui, ori a soţului, Maria Craiovescu porunci femeilor de la iatac să scoată din dulapuri rochiile negre, fustele, cămăşile şi şalurile, toate straiele cernite din anii trecuţi. Avea să le cerceteze pe fiecare cu răbdare, apoi avea să le menească cumnatelor, nepoatelor ori verişoarelor, boieroaice mai neînsemnate care umpleau astăzi curţile conacului.

— Neamul Craioveştilor nu va merge în spatele coşciugelor, în ochii tuturor iscoadelor de la Curţile

Domneşti, în zdrenţe, vorbea ea încet din dulap, dintre straie. Pe asta o dai Paraschiveştii celei bătrâne, spuse ea unei slujnice, iar femeia luă rochia şi ieşi. Pe asta dă-o Bujorencei, spune-i să scoată imediat de pe ea fustele cu care a venit şi să pună rochie boierească.

Altă slujnică culese rochia întinsă peste umăr şi coborî în curţi, să împlinească porunca.

— Duceţi-le dantele negre, mai spuse Maria Craiovescu, dând la iveală valuri de dantele din fir de mătase. Dantele de pus pe cap. Să le văd pe toate acoperite cu valuri bogate de dantelă scumpă.

Trecu încă o dată cu mâna peste toate veşmintele din dulapuri, mai înainte de a le fereca la loc. Simţi sub buricele degetelor arhitecturile migăloase din perle, bordurile din cel mai fin samur şi colacii de catifea răsuciţi pe umeri, legaţi din loc în loc cu panglici de mătase, ai rochiilor frânceşti. Ajunse apoi la umerii severi ai mantiilor bizantine ţesute cu fir şi la cămăşile româneşti din în aspru, încărcate cu râuri nesfârşite de cusături. Maria Craiovescu avea straie în care îşi primea oaspeţii sau călătorea şi straie în care era pictată în stranele bisericilor pe care le ridica banul Craiovescu. Erau împrejurări pentru moda frâncească şi împrejurări pentru cea românească.

Gata cu asta, îşi spuse atunci când simţi că inima i se înmoaie şi ar da să-şi plângă singură de milă. Răsuci cu hotărâre cheia cu cap de floare în lacătul dulapului. Rămase o clipă pe gânduri, cântărind gestul tocmai încheiat. În casa mortului nu se încuie uşi, pentru ca sufletul să nu rămână captiv. Imaginea unui roi de slujnice care se reped la rochiile ei şi le văduvesc de perle i se amestecă în minte cu aceea a morţilor de jos, năluci albe rotindu-se nedumerite între cei patru pereţi, încercând în van să-şi prindă de pe urmă trupurile pornite cu alai către cimitir. Hotărî să descuie lacătul şi, simţind frământare printre femei, îşi întoarse faţa către odaie. În cadrul uşii înalte de stejar stătea un oştean în

cămaşă de zale, încins cu spadă şi purtând cizme din piele de bou.

Aşa se vine la înmormântare boierească, gândi cu laudă bătrâna Maria Craiovescu şi întinse dreapta ca să-i fie sărutată. Pintenii bărbatului zornăiră, iar zalele cămăşii sunară toate dimpreună, ca o ploaie, atunci când se înclină.

— Trebuie tăiat bradul răposatului jupânaş Dan, Dumnezeu să-l ierte, vorbi cu o undă de stinghereală în glas, aşa cum au uneori bărbaţii puternici în preajma evenimentelor care răscolesc sufletul. Oamenii mei sunt adunaţi în curţile din faţă.

Maria Craiovescu mai rămase o vreme privindu-l după ce el isprăvi de vorbit. Era încredinţată că lucrurile înfăptuite de oameni capătă o viaţă a lor şi o putere de a se mişca încoace şi încolo de-a lungul timpului, petrecându-se din nou aidoma, la distanţe de ani întregi. Simţi cum trecutul se strecura în prezent, făcându-şi loc cu îndârjire, despicând fâşiile faptelor de acum şi înlocuindu-le pentru scurtă vreme cu fapte încheiate demult.

Cel dintâi deget al trecutului care pătrunse în prezent fu un sunet sec de lopeţi lovind pământul şi glasuri vesele de bărbaţi care săpau. Maria Craiovescu ştia că ceea ce aude este ziua în care sădiseră bradul nou-născutului. Peste mirosul de mort şi ceară al zilei acesteia începu să se strecoare cel de narcise şi mărgăritar din trecut. Pruncul fusese luat odinioară de pe pragul conacului de nănaşa lui şi alaiul pornise către biserică. Maria Craiovescu rămăsese în ziua aceea privind pe urmele lor. Mamelor nu le era îngăduit să fie de faţă la botez. Avea să-i aştepte chiar acolo, în pragul uşii deschise. Avea să-şi primească înapoi băiatul din mâinile nănaşei. „Mi-ai dat un păgân, îţi dau un creştin”, avea să spună naşa de trei ori, ca un cântec a cărui continuare o uitase şi atunci repeta singurul vers pe care şi-l amintea.

Continuarea se petrecea astăzi. Un alt alai se pregătea să-i ducă băiatul la biserică. De data aceasta îi era îngăduit şi ei să-l însoţească, ceea ce Mariei Craiovescu i se părea un lucru strâmb, de ce să fie protejată mama de clipa botezului şi să fie adusă în faţă în clipa coborârii în pământ?

Vreme de douăzeci şi cinci de ani, în poarta conacului Craioveştilor se înălţaseră trei brazi, câte unul de fiecare fecior. În curând aveau să mai rămână numai doi. Orice străin care va privi de departe va înţelege că moşia are doi feciori, cu toate că avea de fapt trei, dar unul vieţuia ascuns în gândurile maicii sale.

Bătrâna Maria Craiovescu coborî scara largă, ieşi în pragul conacului şi străbătu, cu umerii drepţi, mulţimea de boieri care umplea curţile. Trecu pe lângă cele trei care mortuare acoperite cu velinţe negre până în pământ fără să le arunce nicio privire şi se opri la umbra bradului sădit la naşterea lui Dan Craiovescu.

— Dumnezeu să-l ierte, rosti unul dintre oştenii cu securi care înconjurau copacul.

— Dumnezeu să-l ierte, răspunseră într-un cor de şoapte murmurate oamenii şi cea dintâi lovitură răsună ca un legământ greu pe deasupra băniei Craiovei.

Bradul avea să fie purtat dinaintea cortegiului de feciorii celor mai însemnate familii şi înfipt apoi la căpătâiul mortului care plecase pe lumea cealaltă nenuntit. Avea să se usuce încet în cimitir, în vreme ce vlastelinii Olteniei aveau să se adune din nou în aceeaşi sală din conac unde astăzi odihneau cei trei morţi, ca să plănuiască o răzbunare.

Vodă Vlad din neamul Drăculeştilor, fiul lui Vlăduţ cel Tânăr, fiul lui Vlad Călugărul, avea să plătească. Tronul ţării avea să fie al Craioveştilor.

Niciodată nu fusese un moment mai bun. Niciodată nu bătuseră vânturi mai prielnice pentru ca boierii Craioveşti să pună capăt şirului de Drăculeşti care se tot

perindau la Curtea Domnească. Vodă Vlad era foarte tânăr, abia ieşit din copilărie, ceea ce ar fi trebuit să-l facă uşor de înlăturat. Neamul Craioveştilor era mai numeros ca niciodată şi înconjurat de aliaţi de seamă, în parte pentru că se îngrijiseră să-şi mărite fetele cu logofeţi şi spătari ai domniei, în parte pentru că trimiteau tot la câteva luni daruri curtenitoare la Înalta Poartă, neînsoţite de vreo cerere.

Cu un muget de furtună care se rupe cu greutate din tăriile cerului, bradul se desprinse de ultima lui legătură cu pământul şi se prăbuşi. Din piepturile celor prezenţi se ridicară un suspin, o uşurare şi o mulţumire pentru tăcerea care se aşternu, după loviturile de secure care tăiaseră în sufletele tuturor, vorbind fiecăruia despre propriile pierderi.

Oştenii se apucară să taie vârful bradului doborât la pământ, nu mai mult de doi stânjeni, în aşa fel încât după ce-l împlântau la capul mormântului să aibă înălţimea potrivită. O femeie de la bucătării se apropie cu un linguroi mare de lemn în care avea grâu fiert pentru colivă. Păşea cu grijă, uşor aplecată deasupra linguroiului, ţinând o palmă dedesubt ca să nu picure fiertura sfântă pe jos şi lăsa în urma ei aburi dulci de miere fierbinte. În faţa Mariei Craiovescu mai suflă o dată pe deasupra linguroiului, apoi îl apropie de buzele boieroaicei.

— E bine, luaţi ceaunele de pe focuri şi puneţi nuca, porunci Maria Craiovescu după ce plimbă coliva prin gură îndelung, fărâmând bobul cu limba de cerul gurii, ca să-i simtă gustul.

Fiul său avusese un semn pe mâna dreaptă, o arsură în forma unui fluture căpătată pe când avea şapte-opt ani. Pe atunci se fierbeau dulceţurile în curţile din spate şi aerul mirosea la fel ca acum, după trecerea femeii cu linguroiul. Copilul se tot învârtise pe lângă ceaunele spânzurate pe pirostrii deasupra focurilor, iar slujnicele îl tot îndepărtaseră, până când izbutise să pună mâna pe

o lingură, o vârâse în fiertura magică, miere amestecată cu zmeură zdrobită, şi suflase cu repeziciune pe deasupra, ca să o răcorească şi să poată gusta. Slujnicele strigaseră la el speriate, mâna copilului tremurase o dată scurt şi mierea fierbinte picurase pe dosul palmei lui.

Maria Craiovescu poruncise atunci câte două lovituri de bici peste cămaşă pentru fiecare dintre femeile care se aflaseră la bucătării. Chemate a doua zi la împăcare, femeile recunoscuseră că au meritat loviturile, pentru că coconul va rămâne cu semn pe mână. Ce meritau astăzi aceia care i-l trimiseseră acasă acoperit cu un linţoliu?

Oştenii isprăviseră de pregătit bradul, iar acum îl cântăreau pe umeri, ca să vadă care dintre ei l-ar putea purta cale de două verste, până la cimitir. Dincolo de ziduri, în praful drumului se opriseră trei bătrâne încovoiate, pe jumătate ascunse sub broboade negre şi cu poalele fustelor grele de noroaie uscate. Una dintre ele se apropie de o strajă şi-i şopti câteva cuvinte pe sub degetele noduroase cu care îşi ţinea colţul broboadei peste gură. Bărbatul le mai măsură o dată din cap până în picioare cu neîncredere, apoi trecu pe sub porticul din piatră, intră în curţile mari şi înaintă până în faţa Mariei Craiovescu.

— Au sosit bocitoarele, jupâneasă, spuse el.

— Cât cer? întrebă Maria Craiovescu, continuând să supravegheze lucrul oştenilor la brad.

— Câte un aspru de fiecare, răspunse bărbatul.

— Du-le în odaia morţilor, spuse Maria Craiovescu. Plata la sfârşit. Apoi găseşte-o şi adu-o la mine pe fiica mea.

Cei trei morţi care erau astăzi înmormântaţi împreună îşi aflaseră sfârşitul de pe urma unei noi încercări de a căpăta tronul Valahiei. Călătoriseră până la Constantinopol, unde îşi puseseră averile la picioarele sultanului Soliman şi ceruseră firman de domnie. Vlad-

Vodă prinsese de veste prin iscoade şi trimisese la rândul său o delegaţie care dovedise, cu hrisoave, că niciunul dintre Craioveşti nu este os domnesc, aşadar se fac vinovaţi de vina mare de hiclenie şi trădare a domnitorului.

Drăculeştii îşi numeau fiii Vlad, Radu, câteodată Mircea. De când se ştia pe lume, pentru Maria Craiovescu numele acestea însemnau primejdie, vrajbă, răzbunare. Fiii Craioveştilor se numeau Dan, Neagoe, câteodată Vladislav. Se întrebă dacă şi pentru Ana Muşatina, soţia lui Vlad-Vodă, numele Dan însemna tot primejdie. Pesemne că da, de vreme ce atâţia domnitori muriseră de mâna Craioveştilor: Vlad Ţepeş împreună cu vreo câţiva fii şi nepoţi care-i urmaseră la domnie, Mihnea Vodă cel Rău, Vlad cel Tânăr, Vlad Dragomir Călugărul, Radu de la Afumaţi ucis împreună cu fiul său, copilul Vlad. Maria Craiovescu îi cunoştea pe toţi morţii celorlalţi, chiar şi pe cei trecuţi mincinos în cronici că ar fi murit pe neaşteptate sau de moarte bună.

Numai ele, femeile, se numeau la fel, toate erau aceleaşi Marii, Ane sau Despine.

Dacă vodă acesta de acum ar urma soarta pe care o avuseseră atâţia din neamul lui, atunci maica sa, Maria, şi soţia sa, Ana, ar împărţi straie negre neamurilor sărace, slujnicele lor ar fierbe colivă, curţile lor s-ar umple de miros de miere fierbinte şi lumânare arsă.

Maria Călţuna Craiovescu se apropia de maica sa, străbătând curţile pline de rude cu paşi mărunţi, călcătura ei obişnuită care făcea întotdeauna pe bătrâna Maria Craiovescu să-şi piardă răbdarea. Găsea mersul fiicei sale cam prea dezmierdat pentru vremurile acestea care cereau hotărâre şi sânge-rece. Mătuşi, cumnate şi verişoare o opreau la tot pasul, atingându-i cotul compătimitoare şi aranjându-i dantelele în jurul gâtului. Maria Călţuna Craiovescu le surâdea tuturor cu bunăvoinţă şi, de n-ar fi fost privirea maicii sale aţintită asupra ei, ar fi rămas multă vreme la vorbă.

Era mică de statură, blândă şi rotofeie, cel mai ascultător dintre copiii Mariei Craiovescu. Băneasa o iubea, dar nu era mulţumită de ea, aşa că tot ceea ce ajungea până la Maria Călţuna erau numai reproşuri. Oşteanul trimis după ea o aflase cu mare greutate la grajduri, hrănind cu mere calul fratelui său şi vorbindu-i cu blândeţe.

— Mergi cu hotărâre, nu te mai fandosi aşa! îi spuse Maria Craiovescu atunci când fata ajunse în faţa ei. Unde ai fost?

— La grajduri, răspunse Maria Călţuna, fără să se mai oprească asupra acuzaţiei de presupusă fandoseală, pentru că devenise iscusită în a evita confruntările cu mama sa. Am stat puţin cu Roibu.

— Ai stat cu Roibu? repetă Maria Craiovescu, încercând să priceapă.

— Şi-a pierdut stăpânul, e abătut şi nu mănâncă de când a fost adus Dan, Dumnezeu să-l ierte. Am stat puţin cu el. A mâncat un măr.

Maria Craiovescu îşi ridică amândouă sprâncenele sus de tot şi privi într-o parte, semn de iritare stăpânită. Fiica ei nu semăna cu nimeni din neam.

— Trebuie să vorbim, o anunţă ea, apoi o prinse de cot şi o împinse uşor dinaintea ei.

Străbătură curţile, ocoliră grupurile de boieri şi intrară în odaia de priveghi tot aşa, Maria Călţuna cu o jumătate de pas înainte, condusă de cot de maica sa.

Bocitoarele îşi înteţiră tânguirile la intrarea lor, întinzând braţe descărnate către coşciuge şi atingând cu respect carâmbii lustruiţi cu seu de oaie ai morţilor. Bărbaţii aflaţi în odaie, mai pricepuţi, aruncară numai o singură privire către stăpâna locurilor şi se strecurară de îndată afară, unul câte unul. Jupânesele, dornice să câştige atenţia Mariei Craiovescu ori numai curioase, dădură să se apropie şi să spună o vorbă de îmbărbătare, dar ea le îndepărtă cu hotărâre, spunând scurt:

— Mergeţi.

Curând, în sala mare nu mai rămase nimeni în afara bocitoarelor, care simţiră de îndată ce ar fi mai potrivit pentru clipa aceasta de răgaz pe care o căuta Maria Craiovescu. Îşi preschimbară bocetele într-o gângureală legănată şi îşi făcură de lucru cu lumânările din sfeşnic. Culeseră câte o scamă de pe umerii unuia dintre morţi, le îndreptară icoanele de pe piept şi alungară muştele. Alunecau ca nişte umbre pe lângă pereţi, părând la fel de lipsite de viaţă ca trupurile de pe catafalcuri, însoţite dintr-un capăt în altul al sălii numai de murmurul tânguit pe care-l scoteau din gâtlejuri. Moartea împărţită în trei trupuri gârbovite, regretând prea târziu ce făcuse.

— Eşti fiica unei familii care a dat domnitori în ţara asta, începu Maria Craiovescu cu voce scăzută, făcând semn din cap uneia dintre bătrâne să păzească uşa, ca să nu fie deranjate de nimeni. La naştere, Dumnezeu îl aşază pe fiecare acolo unde îi este locul, adică acolo unde are trebuinţă de el. Pe tine te-a aşezat în curţile astea mari ale moşiei întinse a Craiovei. Te-a pus în braţele mele şi ale răposatului tău tată. Nu ai crescut în leagăn de mătase pentru că te-ai dovedit vrednică, ci pentru că ai lucruri de împlinit aici.

Maria Călţuna Craiovescu înţelesese de la primele cuvinte despre ce-i va vorbi maica sa. O îngrijora numai faptul că făcea un ocol atât de mare. Nu putea fi semn bun. Aducea argumente ca şi cum ea s-ar fi împotrivit, ceea ce arăta că Maria Craiovescu purtase de mai multe ori în gând această discuţie, iar fiica sa îi răspunsese acolo, în gândurile ei.

— Mă mărit? se hotărî fata să scurteze lucrurile.

— Te măriţi, îi răspunse Maria Craiovescu.

— Cât timp o să ţin doliu? mai întrebă Maria Călţuna.

— O jumătate de an. Eşti copil, se iartă. Mergem la arhiereul Râmnicului şi luăm dezlegare. Să-ţi citească ceva şi apoi să te cunune.

Una dintre bocitoare aprinsese cu mare greutate câteva fărâme de tămâie într-o căţuie de aramă şi acum înconjura cu ea morţii, tămâind cu gesturi largi, legănate, de deasupra capului şi până la podele, bătând la sfârşit şi câte o temenea. Maria Călţuna abia acum observă că toate cele trei icoane dintre degetele ţepene ale morţilor îl înfăţişau pe Sfântul Gheorghe răpunând balaurul. Ca şi cum tot cu gând de război erau trimişi şi pe lumea cealaltă.

— Bine, mamă, spuse fata, cu gândul la viitorul ei conac şi la slujnicele pe care le va rândui după cum îi va plăcea, la grajdurile unde nu o va mai opri nimeni să-şi petreacă zilele, la copiii pe care îi va creşte altfel, nu era sigură cum anume, dar altfel. Ai pe cineva pentru mine?

Maria Craiovescu nu-i răspunse imediat. Amintirea osândei pe care Vlad-Vodă o hotărâse pentru neamul lor îi oprea cuvintele în gât. După pravila ţării, pedeapsa pentru trădarea domnului era moartea şi confiscarea averilor. Craiova toată din hotar în hotar, cu satele, morile, bălţile şi viile, împreună cu titlul de ban fuseseră luate de la boierii Craioveşti şi date boierului Hamza, hatman domnesc.

— Te măriţi cu feciorul boierului Hamza, spuse târziu Maria Craiovescu, atunci când fu sigură că glasul nu avea să-i trădeze slăbiciunea.

Mariei Călţuna i se păru că fratele ei tresare pe catafalc şi inima îi dădu semn. Bătrâna care tămâia morţii se opri scurt, cum se opreşte respiraţia speriată, apoi îşi luă seama şi continuă ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Mă mărit cu vrăjmaşul? întrebă fata.

— Nu Hamza este vrăjmaşul. Te măriţi cu acela care a primit bănia şi toate moşiile noastre, cu conacul şi curţile acestea din care ne poate scoate chiar acum, dacă vrea. Ai 19 ani şi nu ai fost măritată sau promisă încă pentru că am aşteptat un moment ca acesta. Drăculeştii ne-au mai luat şi altădată pământuri şi case,

dar nu s-au atins de moşia noastră de baştină şi mai cu seamă de titlul de ban. Înţelegi ce se petrece? Avem nevoie de tine acum.

— Dar voi locui la Curtea Domnească, mai spuse Maria Călţuna, încercând să înţeleagă planurile mamei sale. Voi locui printre ei!

— Faptul că vei locui la Curtea Domnească este un lucru bun, nu rău. Poate că a sosit vremea să intre femeile noastre în Târgovişte, de vreme ce bărbaţilor le vine atât de greu. Aici sau acolo, sarcina ta este aceeaşi: să faci copii sănătoşi, să-i creşti frumos, să le vorbeşti despre neamul lor, să ştie ai cui sunt şi să te înţelegi bine cu toate boieroaicele de seama ta. Să le pofteşti pe la tine. Să te duci pe la ele. Să vorbeşti cu Doamna Ţării.

La aceste cuvinte de pe urmă, privirea Mariei Craiovescu luci altfel. Fiicei sale îi scăpă un icnet slab din gât, o lipsă de speranţă, o rezervă de aer pe care şi-o păstrase pentru ultimul argument şi de care acum nu mai avea nevoie.

— Nu mă pricep, mamă, la aşa ceva, spuse ea şi în glas i se simţi o undă de uşurare, ca şi cum se aştepta să scape, de vreme ce se declara atât de nepriceputǎ. Eu ştiu să vorbesc cu caii. O să cresc şi copii, bănia Craiovei va fi odată a fiului meu, o voi întoarce în familie, asta da, pot să fac.

— Tocmai pentru că eşti atât de nepriceputǎ la treburi ascunse nu vei da nimic de bănuit, surâse Maria Craiovescu şi gestul ei de a-i atinge obrazul cu vârful degetelor o nedumeri pe Maria Călţuna. Tot ce am nevoie de la tine este să fii acolo. Restul fac eu.

De afară răzbătu până la ele o frământare, foşnet de taftale, toate răsuflările până atunci răzleţe părură să se armonizeze în acelaşi ritm, căpătând putere şi făcându-se simţite, o unduire ca de aripi uriaşe pe deasupra curţilor.

— Taica părintele! anunţă din prag bocitoarea pusă paznic.

Trei preoţi de la Craiova coborâseră din rădvan şi despicau acum mulţimea, îndreptându-se către odaia morţilor. Scoaseră cădelniţele, îşi dreseră glasurile şi, trecând pragul odăii, începură a cânta pe nas:

— Cu duhurile drepţilor, celor ce s-au săvârşit, odihneşte, Mântuitorule, sufletele adormiţilor robilor Tăi Dan, Pârvu şi Ilie, păzindu-i pe dânşii întru viaţa cea fericită care este la Tine, lubitorule de oameni. Dumnezeu să-i ierte!

— Dumnezeu să-i ierte, se ridică o uşurare din mulţime. Sătenii se adunaseră pe sub zidurile curţilor boiereşti, aşteptând la umbră pornirea cortegiului către cimitir. Aveau să-i urmeze pentru monedele zornăitoare pe care boierii le aruncau la fiecare răscruce, pentru plata vămilor cereşti. Ca să-şi treacă vremea, numărau pe degete cine mai murise de vărsat negru în zilele din urmă. Boala se întinsese mai mult decât în orice alt an, biruind sfinţirile de ape, de câmpuri şi de vii cu care călugării de la o mănăstire ascunsă în păduri nădăjduiau să alunge duhurile necurate.

La răstimpuri, pe porţile cele mari se strecura afară o slujnică tânără, fată din sat, şi se apropia de fraţii mai mici, potolindu-i pentru ca nu cumva chirăiala lor să-i supere pe boieri şi să fie alungaţi. Copiii îşi găsiseră joacă în praful drumului, zgândărind cu beţe un cărăbuş care avusese ghinionul să le iasă în cale.

Aceasta fusese înmormântarea la care nimerise Marula, în drumul ei spre Suceava. De după spinarea dealurilor se ivise mai întâi o căruţă boierească, cu coviltir din piele şi stâlpi groşi de lemn, aşa cum aveau căruţele negustorilor bogaţi, care atrăsese atenţia copiilor. În spatele primei căruţe mai apăruse una, apoi şi cea de-a treia. Cărăbuşul îşi trăsese după el piciorul rupt şi dispăruse într-un smoc de iarbă de pe marginea drumului, lăsând o dâră subţire în praf. Copiii urmăriseră din priviri caravana care se apropia, cu mâinile streaşină la ochi şi cu respiraţiile oprite de

încordare.

Pe caprele căruţelor înconjurate cu tot soiul de lădiţe şi sipeţele se aflau trei femei. Fiecare mâna câte o căruţă. Atunci când ajunseseră suficient de aproape ca să-i observe fustele neobişnuite, şorţul din piele fin tăbăcită şi cizmele vânătoreşti, copiii ţâşniseră ca din praştie înaintea caravanei. Tălpile lor goale alergând ridicau în spate ploaie de pietricele. În scurtă vreme, din cârd se desprinseseră vreo trei băieţi mai mari care prinseseră a striga:

— Marula! Marula!

Femeia din căruţă abia dacă le aruncase o privire. Mâna caii în ritm de drum lung, iar caravana se scurgea agale pe sub ochii lor. Unul dintre băieţi îşi luase inima în dinţi, se prinsese de loitră şi sărise în căruţă, la picioarele Marulei.

— În faţă este o înmormântare, spusese el, conştient că este plin de veşti bune şi abia aşteptând să le descarce pe toate.

— Cine a murit? îl întrebase Marula.

— Boierul Dan Craiovescu. Boierul Pârvu Filipescu. Boierul Ilie Bujoreanu, recitase copilul cu multă importanţă. I-a spânzurat vodă şi le-a luat moşiile. Şi jupâneasa Maria Craiovescu a poruncit să-i aducă pe toţi trei în curtea ei, să-i privegheze dimpreună şi să-i înmormânteze dimpreună. A zis că vodă va plăti.

Ultimele cuvinte le şoptise în urechea Marulei, acope- rindu-şi gura cu palma şi privind-o apoi tăcut, cu ochii mari.

— Nu mă minţi? îl cercetase Marula, nu pentru că se îndoia că Maria Craiovescu ar fi putut spune aşa ceva, ci pentru că nu înţelegea unde s-ar fi putut afla copilul ca să audă astfel de cuvinte.

— Nu te mint, Marula.

Între negustoreasă şi copil se lăsase tăcerea. Acela fusese momentul în care femeia îşi schimbase planurile. Cetatea Târgovişte nu era un loc potrivit să rămâi peste

noapte în zile ca acelea, când Craioveştii vorbeau fără fereală de răzbunare împotriva voievodului. Hotărâse într-o clipă să ocolească Curtea Domnească a Valahiei şi să-şi continue drumul spre Cetatea Sucevei pe poteci lăturalnice.

Caravana trecuse încet prin faţa curţilor Craioveştilor. De pe capră, Marula scrutase cu iuţeală mulţimea de boieri adunaţi, bradul pregătit în faţa carelor pentru morţi, bărbaţii în cămăşi de zale, încinşi cu toate armele, cârdurile de slujnice care încărcau coşurile pline pentru biserică, boieroaicele în rochii făloase, chiar dacă cernite. Nu era o adunare răpusă de durere. Era o adunare aflată pe picior de luptă.

Strecurase degetele pe sub capacul celei mai apropiate lădiţe, scotocise o vreme, aprinzând imaginaţia copilului cu sunetele pe care le scoteau lucrurile tainice pe care le avea acolo, apoi scosese la iveală o smochină uscată şi i-o dăduse, plată pentru veşti. Băiatul o privise vrăjit, o mirosise, mulţumise şi sărise jos de pe capră.

— Ce-i asta?! strigase el în vreme ce caravana se îndepărta.

— O smochină, îi răspunsese Marula peste umăr. O smochină din Bagdad.

Cetatea Sucevei

Inimile mici a doi pisoi ghemuiţi unul într-altul băteau în contratimp, liniştindu-i cu ritmul lor dublat, o fâlfâire în piept, alta în ureche, piept, ureche, piept, ureche, ca un descântec care-i adormea. O uşă se deschise încet în preajma lor, iar sunetul blând al ivărului mânuit cu grijă strică sacadarea inimilor, vraja descântecului se destrămă şi pisoii deschiseră ochii şi se foiră în coşul strâmt.

Paşi târşiţi înconjurară patul sub care se aflau, cu mişcări încete, ca prin apă, ca prin vis. O făptură mare şi grea se aşeză pe marginea patului, care scârţâi şi se lăsă spre coş, ameninţând să-l strivească. Colţureii împletiţi de pe marginea aşternuturilor tremurară, pisoii s-ar fi aşteptat să picure lapte din ei. Sub pat se ivi pentru o clipă vârful unui picior gros într-un colţun de lână mâncat de molii, apoi dispăru imediat şi o uşă se închise.

Liniştea se lăţi iarăşi ca un aluat prea moale, frământat de mâini nepricepute. Afară învie un greiere. Inimile pisoilor îşi reluară ritmul adormitor, piept, ureche, piept, ureche. Încă le mai mirosea a lapte, dar nu se putură împotrivi somnului.

Coşul, de fapt, învelitoarea veche a unei butelci de vin, prinse a se mişca pe podea. Legănarea neaşteptată deşteptă pisoii şi inimile lor se opriră. Trecură pe sub colţureii albi, care rămaseră fremătând de pe urma întâmplării, apoi se simţiră ridicaţi prin aer, se lipiră unul de altul şi amândoi de fundul din nuiele al coşului şi fură rostogoliţi fără cruţare în mijlocul patului.

Chiajna aruncă coşul fostei butelci în întunericul odăii şi se aplecă fericită deasupra pisoilor, care se roteau nedumeriţi unul în jurul altuia. Ridică unul în dreptul ochilor şi-l privi cu seriozitate. În căutarea fratelui său, celălalt se încurcă în poalele cămăşii de noapte a Chiajnei şi fetiţa râse, gâdilată, şi-şi frecă gleznele una de alta, nimerind peste pisoi. Lovitura îl făcu să miaune înspăimântat şi să ude aşternuturile.

— Şşşşşt! le porunci Chiajna cu multă hotărâre, lăsând pisoiul din mână alături de celălalt şi sărind jos din pat, pentru că băltoaca călduţă ajunsese până la ea.

Podeaua smălţuită era rece sub tălpile ei goale şi copilul îşi strânse degetele dedesubt, încercând să le ferească de atingerea neplăcută. Pe sub uşa grea de stejar tremura lumina unei lumânări care se apropia.

— Vine baba, şopti Chiajna acuzatoare către pisoi,

apoi încercă să găsească în întunericul din odaie locul în care căzuse coşul.

Dibui cu mâinile întinse speteaza înaltă a unui jilţ, merse cu palmele pe conturul lui până când găsi masa şi acolo află coşul. În drum spre pat însă îi ieşi în cale oala de noapte, din fericire goală deocamdată, căci o lovi cu piciorul, făcând-o să zboare prin odaie şi să se lovească zgomotos de uşa din stejar, rostogolindu-se mai apoi pe podea. Pisoii din pat miorlăiră prelung, înspăimântaţi. Uşa odăii se deschise smucit şi în prag se ivi baba, prima doică a Chiajnei, cu o privire războinică, luminată din spate de torţele din pereţi şi de sub bărbie de lumânarea aprinsă într-un sfeşnic. În picioarele groase purta o pereche de colţuni din lână, mâncaţi de molii.

— Da' ce faci aici, Măicuţă Precistă, că am crezut că-s turcii la porţi? se închină baba, vorbind cu glas ridicat şi respirând zgomotos.

— Şşşşşşşt! îi răspunse Chiajna poruncitor. Închide uşa! mai şopti.

Cu mişcări greoaie, de om bătrân, prima doică a domniţei închise uşa, iar odaia, lipsită de lumina puternică a torţelor de pe coridor, se scufundă din nou în umbre întunecate. Ridică sfeşnicul deasupra capului, ca să facă puţină lumină. Culese oala de noapte din colţul odăii şi, oftând, pufnind şi împrăştiind în jur mirosuri de bătrâneţe, o aşează dinaintea Chiajnei, convinsă că a dezlegat misterul, pesemne că asta se întâmplase, pe domniţă o trecuse şi nu găsise oala pe întuneric.

În pat simţi mişcare, o fojgăială de diavoli ascunşi, o frământare de strigoi pe sub aşternuturi. Scăpând fără voie un strigăt, se repezi învolburându-şi cămaşa de noapte, care ar fi putut ascunde şapte domniţe ca Chiajna, şi ridică oghea- lul îmbrăcat în pânză fină de Damasc. Într-o pată gălbuie şi mustind, doi pisoi îşi miroseau unul altuia cozile. Baba mai slobozi un strigăt şi scuipă cu năduf arătările diavoleşti, mai înainte de a

pricepe ce sunt.

— Şşşşşşt! încercă să o aducă la ascultare Chiajna. Linişte! şopti ea apăsat, smucind mâneca largă a babei. Sunt doar nişte pisoi.

— Măicuţă Precistă şi Cuvioasă Paraschivo! Ai să scoţi sufletul din mine, domniţă, poate atunci ai să te potoleşti, când ai să mă vezi fără suflare într-una din zilele astea! vorbi baba cu glasul ei ridicat, pe care fetiţa nu izbutea deloc să i-l domolească.

Îşi mai făcu câteva cruci mari pe trupul mătăhălos, îşi scuipă în sân ca să-i fie leac de sperietură şi puse sfeşnicul în mâinile Chiajnei, apucându-se cu multă însufleţire să tragă aşternuturile ude de pe pat. Pisoii săriră pe podea şi îşi aflară scăparea într-o firidă boltită, ascunsă în umbră. Baba ridică icnind capacul greu al unui cufăr, scoase de acolo albituri curate şi le aşternu pe pat, dând ocol de câteva ori stâlpilor baldachinului ca să potrivească colţurile şi trecându-şi la sfârşit palmele peste aşternut.

— Iaca, aşa. Acum haide să dormi, Chiajna babei cuminte, o îndemnă ea cu un glas mieros. Hai în pat, domniţă dragă, că şi babei îi e somn. Baba nu a dormit nici noaptea trecută de răul tău şi ai să rămâi fără babă, o să mor şi pace bună.

Uşa groasă de stejar, înaltă de doi stânjeni, se deschise şi în prag apăru Doamna Elena. Într-o mână ţinea sfeşnicul cu o lumânare aprinsă, ridicat deasupra capului pentru ca lumina să bată cât mai departe, iar pe cealaltă o avea încă pe ivărul înalt, care-i ajungea până la umăr. Luminat din spate de torţele de pe coridor, trupul ei se desluşea limpede prin cămaşa de noapte. Cu mânecile largi desfăcându-se ca nişte aripi de pe braţele ridicate, era un înger nimerit din greşeală în odăile de culcare din Curtea Domnească a Sucevei. Un înger foarte pântecos, căci Doamna Elena era grea şi stătea să nască de la o zi la alta.

Sub privirile ei, baba, cu aşternuturile murdare sub

braţ şi cu tulpanul pentru somn căzut pe o parte, dând la iveală şuviţe cărunte, transpirate, şi Chiajna, cu câte un pisoi în fiecare mână, nu mai mişcau, aşteptând judecata. Lumina tremurătoare a lumânărilor arunca pe pereţi umbrele întregii scene, o babă transformată într-un uriaş cu două capete şi o domniţă ca o spadă.

— Culcă fata, doică, spuse Doamna Elena domol.

Respiraţia ei mirosea a prunc şi a zăpezi. Uneori, când ceva nu-i era pe plac sau îşi pierdea răbdarea, scăpa la sfârşitul cuvintelor câte un ***ţ*** venit pesemne din sârbeşte, limba ei de acasă. Culcă fata, doiţă. Îşi spunea numele punând un ***i*** apăsat la începutul lui şi întărind primul ***e.*** lelena. Se născuse în Cetatea Semendria, oraş mândru de piatră cu turnuri, ziduri crenelate, grădini şi drumuri pavate. Învăţase elineşte şi latineşte cu dascăli aduşi de tatăl său, despotul Serbiei. Scria şi citea. Sosise în Moldova călătorind vreme de trei zile pe Dunăre, într-o caravelă portugheză plătită de viitorul său soţ, vodă Petru Rareş. Încărcase în caravelă, sub privirile nemulţumite ale mateloţilor portughezi, cufere pline cu cărţi.

Din Brăila fusese purtată într-un rădvan domnesc pe Drumul Mare al Oilor, plin de gropi şi noroaie, până la târgul Râmnicului, unde ieşise în Drumul Bogdanului, drept ca-n palmă şi lat. Rădvanul fusese însoţit de douăzeci de oşteni moldoveni. Pentru popasul de peste noapte al alaiului miresei, voievodul plătise hanul cu totul.

Doamna Elena îl aflase pe Petru Rareş văduv, cu două copile: domniţa Ana, apropiată ca vârstă de ea însăşi, şi Chiajna, de numai câţiva ani. Poruncise să fie coborâte de pe spatele rădvanului cuferele cu cărţi şi ceruse o odaie separată numai pentru ele. Dorise în odaia cărţilor o masă

mare cu jilţ, călimară, pene ascuţite şi hârtie. Cărţii i se spune în sârbeşte ***kniga***. Bine se spune ***dobăr.*** Rău se spune ***loş.*** Doamna Ţării se spune ***despina***, ca în elineşte. Chiajnei i se părea ***loş*** că noua sa mamă o ţine cu ceasurile într-un scaun, cu o carte deschisă pe genunchi, dar era ***dobăr*** că într-o zi va fi şi ea ***despina***.

— Numele tău chiar înseamnă Despina, îi spusese odată Doamna Elena, rostind ***ţău***.

Chiajna se bucurase, numai că fusese apoi pusă să-şi scrie numele, Chiajna şi Despina, până când toate slovele îi ieşiră drepte.

Lecţiile pe care le primea ca învăţăcel de la Doamna Elena le preda apoi ca dascăl babei.

— De azi înainte să-mi spui Despina, poruncise ea, ţinând calea babei şi oprind-o din treburi. O să fiu Doamna Ţării, adică regină, care în elineşte se spune ***despina***.

— Doamna cărei ţări? o necăjea baba. Că dincolo, în Valahia, s-a ocupat locul, a măritat-o Măria Sa pe sora domniei tale, acum este Doamna Ana. Ai văzut, dacă eşti micuţă?

Între Chiajna şi prima ei doică mocnea o sfadă încă de la prima lor întâlnire, în urmă cu vreo doi ani. De vreme ce vodă acesta nou ajunsese în scaunul de domnie aşa cum ajunsese, iar maica copilei se ştia în toată cetatea că fusese boieroaică de rang mic şi nu vreun os domnesc, baba se simţise îndreptăţită să o trateze pe Chiajna ca pe un cocon boieresc obişnuit. O smucea de cot atunci când nu se lăsa adusă cu vorba bună la masă şi o dojenea cu foc atunci când o găsea în sala tronului, cocoţată în jilţul domnesc. Chiajna răspundea la toate acestea cu iuţeala la mânie pe care o moştenise de la tatăl şi bunicul ei, tot şirul de bărbaţi din neamul Muşatinilor părând să fi lăsat câte o urmă în ea.

Doamna Elena ieşi din odaia copilei, închizând uşa în urma ei. Baba îngrămădi aşternuturile murdare într-un

colţ, cu gând să le ia de acolo la plecare, după ce adormea Chiajna. O privi cum aşază pisoii înapoi în coş, vorbindu-le cu seriozitate, cum împinge apoi coşul la locul lui şi se urcă cu greu în patul prea înalt pentru ea. Copil fără mamă, puica babei, gândi, înduioşată dintr-odată.

Ştia o vrajă care o adormea de fiecare dată pe Chiajna. Cerea răbdare şi cam multă dezmierdare pentru gusturile babei, dar se hotărî să o folosească în noaptea aceasta. În vreme ce fata îi povestea cum a găsit pisoii pe lângă zidurile Bisericii Coconilor din grădina Curţii Domneşti, doica începu să-i mângâie cu gesturi apăsate sprâncenele, pe rând, de la rădăcină către tâmple. Trecea cu degetele când pe o sprânceană, când pe alta, păstrând un ritm lent, aşa fel ca ochii copilului să fie siliţi să se închidă o vreme, atunci când palma babei se afla chiar deasupra lor.

— Am auzit că Marula a sosit în seara asta în cetate, spuse Chiajna, iar glasul ei era moale şi pregătit pentru somn.

— Aşa ai auzit? Cine îţi zice ţie lucruri ca astea? întrebă baba, cântând cuvintele şi lungindu-le, prefăcându-le în ceţuri moi menite să învăluie mintea fetei.

— Am şi eu iscoadele mele, mai spuse Chiajna, apoi nu mai ridică pleoapele între două treceri ale degetelor babei peste sprâncenele ei.

Doica îi ascultă respiraţia regulată, adâncă şi-i privi trăsăturile destinse de somn. Întotdeauna o uimea chipul ei adormit, care nu semăna deloc cu cel treaz. În somn căpăta şi ea darul acela pe care îl au toţi copiii, de a înduioşa şi a primi ajutor fără să-l ceară. Apărea pe chipul ei ceva nelămurit care i-ar fi putut face viaţa mai uşoară, dar care dispărea imediat ce Chiajna se trezea.

— Despinuţa babei, Despinuţă, şopti doica, apăsându-i pentru ultima oară sprâncenele.

Se îndreptă apoi în vârful picioarelor spre uşă, se aplecă cu icneli şi pufăieli ca să culeagă de pe jos

aşternuturile murdare şi ieşi încet. O lună strâmbă ca un ou diform cerceta odaia, prelingându-şi lumina palidă pe contururile cufărului pentru albituri şi ale şemineului din piatră. Aceeaşi strălucire lăptoasă o trimitea, din crucea bolţii cereşti, şi asupra Hanului Borcan, aflat în marginea cetăţii, ca toate hanurile negustoreşti unde la ceasul acela încă se mai petrecea, cu vin şi cu costiţă afumată.

Umbrele de la han nu erau însă nemişcate, ca cele de la Curtea Domnească. Jucau pe pereţii groşi din piatră, închipuind un dans diavolesc aţâţat de hohotele de râs şi de suduielile vesele ale muşteriilor, aşa că luna aflată în creştere îşi mută cu totul atenţia spre han.

Borcan, hangiul chior şi deşirat, atât de lung încât se aplecase toată viaţa ca să intre pe uşi, iar acum gâtul lui nu mai putea reveni la poziţia firească, umbla cu vin de la o masă la alta, făcându-şi loc cu lovituri de picior prin mulţimea de ciubote care nu mai încăpeau sub mese. Se încălzise în crâşmă, negustorii mici şi meşterii plecaţi să vândă ce lucraseră peste vară lepădaseră surtuce, pieptare şi sumane, rămânând numai în cămăşi, care mai curate, care purtate fără milă pe drumul lung dintre atelierul de acasă şi muşteriii din târgurile cele mari.

În locul ei dintotdeauna, la masa de lângă intrare, cu faţa către uşă, Marula trăgea cu dinţii dintr-o costiţă şi, printre îmbucături, se sfădea cu tovarăşele ei de drum. Femeile susţineau că a fost afumată cu lemn de brad, pentru că se simte gustul amar al răşinii, pe când Marula era convinsă că a fost stejar, pentru că numai stejarul lasă pe carne pojghiţă arămie. Rămăseseră toate trei numai în cămăşi, lărgindu-şi şnururile de la gât şi atrăgând cu aceasta toate privirile, drept pentru care mâncau acum cu pumnalele pe masă, la vedere. Obişnuiţii locurilor văzuseră cu ochii lor un om ucis de unul dintre pumnalele acelea, asta pe lângă semnele pe care le purtau câţiva dintre cei prezenţi.

Caravana condusă de femei a Marulei era vestită de-a lungul drumurilor negustoreşti, din Constantinopol şi

Veneţia până în Pocuţia moldovenească. Uneori, Marula plătea doi mercenari care să le însoţească o bucată de drum, dacă locurile erau bătute de tâlhari ori dacă purta în căruţe mărfuri neobişnuit de preţioase. De cele mai multe ori se apărau singure şi o făceau atât de bine, încât hanurile erau pline de poveşti despre ele. Unele cu siguranţă mult înflorite de gurile bogate ale călătorilor, dar Marula le îngăduia cu un surâs pe toate, pentru că poveştile le apărau, prea puţini se arătau aşa de curajoşi încât să-şi dorească să verifice vreuna.

În istoriile purtate din gură în gură pe deasupra ulcelelor cu vin, cele trei femei se transformau în ştime ale apelor dacă intrai în iatacurile lor la lumina lunii. Existau negustori cinstiţi, cu nume bun, care jurau că au fost ademeniţi de ele, apoi le-au fost luate puterile aşa fel că vedeau şi auzeau, dar nu se puteau mişca. Straiele căzuseră singure de pe femeile Marulei şi dăduseră la iveală trupuri veştede şi negre, cu coadă şi încă o pereche de picioare ascunse pe sub fustele acelea neobişnuite, din piele moale de animal necunoscut. Povestitorii arătau degete lipsă ori răni înfricoşătoare, ca de foc, şi spuneau, închinându-se peste cuvinte ca să fie crezuţi, că le-au fost făcute cu mâinile goale, fără arme. Doar din priviri, întindeau îndrăzneţii limitele poveştilor.

Toate caravanele ştiau cine este Marula: văduva meşterului Pătraşcu din Şcheii Braşovului, săbier care lucra pumnale subţiri cu prăselele încrustate cu pietre ori săbii elegante cu garda din aur, pentru gusturile fine ale veneţienilor. După moartea celei de-a doua soţii, bătrânul meşter se însurase cu Marula, fată vrednică şi isteaţă, pe care o purtase cu el în drumurile către muşteriii lui înstăriţi. O învăţase mersul marilor caravane, locurile de popas şi banii puterilor lumii şi se stinsese la scurtă vreme. După legea ţării, feciorii din celelalte căsătorii rămăseseră stăpâni peste casa cu

atelier din Şcheii Braşovului, lăsând Marulei numai cele trei căruţe negustoreşti.

— Ai o adevărată caravană aici, îi spuseseră, simţindu-se foarte generoşi. Căruţa cea mare are stâlpi înalţi de lemn, frumos ciopliţi cu sori şi funii împletite în şase. Coşul care se sprijină pe stâlpi este din şindrilă şi numai laturile căruţei sunt acoperite cu piele de bou. Este îndeajuns de solidă pentru ca un om să poată chiar locui în ea.

Marula, tânără văduvă, aşa şi făcuse. Continuase negustoria răposatului său soţ, plătind la început numai adăposti- rea căruţelor în curţile cu porţi ghintuite ale hanurilor şi dormind acolo, sub coşul din şindrilă de lemn, printre mărfuri. Abia în vremea din urmă începuse să-şi îngăduie să plătească odaie sus, în han, intrând cu aceasta în rândul negustorilor cu stare.

Nimeni însă nu ştia cine sunt cele două însoţitoare ale ei. Umbla vorba că ar fi cneaghine sârboaice căzute de copile în mâinile turcilor, atunci când sultanul Soliman biruise armatele creştine la Mohács, şi răscumpărate câţiva ani mai târziu de Marula, dintr-o piaţă de sclavi de pe malurile Bosforului. Se mai spunea că ar fi de fapt tătăroaice vândute de familiile lor unde se născuseră numai fete şi că Marula le aflase în portul Genevei, cârpind velele corăbiilor întoarse din bătăliile cu corsarii.

Aceia care susţineau că ar fi sârboaice spuneau că numele lor sunt Dobruşka şi Miroslava. Cei care ştiau cu siguranţă că sunt tătăroaice jurau că femeile se numesc Ainura şi Latifa. Adevărul era că nimeni nu ştia cum le cheamă, iar ochii lor lipsiţi de sfială, negri ca smoala şi umezi ca ai animalelor care văd noaptea, stârneau poveşti pe unde treceau. Un negustor grec cu fuste albe, creţe, până la genunchi jura că de fapt există numai o singură femeie şi o singură căruţă. Atunci când prin preajmă se află oameni, ea se preface într-o caravană,

unindu-se la loc şi luându-şi chipul cel adevărat atunci când se îndepărta pe drumuri pustii.

Marula şi femeile ei muşcau din costiţele afumate, arătând bărbaţilor dinţi albi ca perlele, şi îngăduiau toate poveştile acestea, surâzând tainic din buze roşii ca florile de muşcată.

Sus, în întunericul cerdacului care împrejmuia sala mare a cârciumii, se simţi de la o vreme mişcare. Uşile unor odăi se deschiseră şi se închiseră, chei se răsuciră în încuietori şi scândurile podelei scârţâiră sub călcătura unor paşi. În capul scării se desprinseră din umbră siluetele a doi negustori braşoveni care întârziară preţ de o clipă în punctul din care puteau vedea fără a fi văzuţi, apoi ieşiră la lumină şi cobo- rârâ treptele către cârciuma plină. Hangiul Borcan le făcu semn din singurul lui ochi bun către una dintre mese şi se îndepărtă, cu braţele pline de străchini şi un ştergar spânzurat pe umăr.

În drum către masa lor, braşovenii aruncară o privire Marulei şi înclinară capetele scurt, ca o părere. Femeia le răspunse numai printr-o clipire mai apăsată. Aflase de prezenţa lor în Suceava încă dinainte de a intra în cetate, dar faptul că trăseseră la Hanul lui Borcan o surprindea. Braşovenii nu conăceau la hanuri negustoreşti decât dacă aveau nevoie de veşti. Altfel îşi ţineau rangul, se fereau să se amestece cu toţi precupeţii şi puteau fi văzuţi doar pe la hanurile dom- neşti din apropierea curţilor lui vodă.

Porunciră miel şi vin, iar în aşteptarea bucatelor Borcan trimise la masa lor o străchioară cu felii subţiri de ghiudem din cel bun, presat cu sucitorul în fiecare zi vreme de o lună de armeni pricepuţi din târgul Botoşanilor, care-şi apărau reţeta cu sabia. În crâşmă se schimbase ceva după salutul dintre braşoveni şi Marula, mănunchiuri de priviri strecurate între meseni, o reţea complicată de lucruri pe jumătate tăinuite ieşise la suprafaţă, vizibilă numai pentru cunoscători.

De la o masă izbucniră hohote de râs care atraseră toate privirile şi îi făcură pe cei doi negustori să-şi coboare mâinile către chimire, unde aveau pesemne armele. Marula şi femeile ei atinseră mânerele pumnalelor de pe masă. Muşchii lor zvâcniră scurt pe sub pânza cămăşilor şi ele rămaseră încordate, ca pisicile în clipa de dinaintea unui salt. Zarva se dovedi însă fără pericol şi ritmul greu de înţeles al haosului din crâşmă îşi reluă curând cadenţa.

Noaptea se apropia încet de miezul ei, ceasul acela nelămurit în care toate duhurile răzbunătoare se milostivesc să facă pace cu lumea pentru scurtă vreme, ca şi cum trecerea stăpânirii de la o zi la alta ar avea nevoie de o clipă de solemnitate. Aerul nopţii de septembrie avea catifelarea sfârşiturilor. Unul câte unul, muşteriii hanului plătiră ce mânca- seră şi urcară la odăi. Din întunericul cerdacului răzbăteau sunete stinse de săbii lăsate să cadă pe podele împreună cu cingătorile şi de cizme aruncate din picioare. Din bucătărie le răspundeau zgomote de ulcioare şi străchini din care se curăţau resturile, pentru hrana de a doua zi a porcilor. Curând, cele dintâi sforăituri prinseră a se rostogoli din odăi până jos, în cârciuma unde Borcan hangiul stingea ultimele lumânări.

În odaia lor cu ferestre înguste cât palma şi bine oblonite, Marula şi femeile ei rânduiseră ceasurile de veghe şi se pregăteau de culcare. Marula avea prima strajă, până la cel dintâi cântat al cocoşilor. Nu răsucise cheia în încuietoare şi nici nu închisese uşa de tot, ca să nu fie auzită atunci când avea să iasă în cerdacul care unea toate odăile, să-şi facă rondul. Îşi scosese numai cizmele, îşi masase tălpile între palme, încreţindu-şi nasul de durere, apoi îşi trăsese mai bine ciorapii veneţieni peste genunchi şi legase la loc panglicile care-i ţineau întinşi.

În han se lăsă tăcerea. Numai în ciorapi, Marula ieşi neauzită în cerdac. Cerceta fiecare scândură din podea

cu vârful piciorului înainte de a-şi lăsa toată greutatea pe ea. Atunci când trecu prin faţa odăii celor doi negustori din Şcheii Braşovului, Marulei i se păru că aude răsuflarea reţinută a lui Iorgu, cel mai vârstnic dintre ei. Întotdeauna el era acela care făcea prima veghe. Aşteptă o clipă, privind crâşma de jos, luminată slab de luna strâmbă, laviţele lungi ridicate pe mese cu picioarele în sus, ulcioarele pentru vin rânduite pe rafturi, drugul greu de fier aşezat de-a curmezişul peste uşa de la intrare.

În cel mai întunecat colţ al crâşmei, privind când afară pe un ochi de geam, când sus, spre cerdacul odăilor, Borcan veghea la rândul său. Toţi trei ştiau unii de alţii, iar asta îi făcea să se simtă în siguranţă, ca şi cum ar fi făcut parte dintr-o frăţie ascunsă a străjilor nopţii. Se dormea cu rându- ială în Cetatea Sucevei.

Dintre zgomotele cunoscute ale nopţii se desprinse unul care strică ordinea lucrurilor, neliniştind pe Marula din cerdac, pe lorgu din spatele uşii de la odaia sa şi pe hangiul din crâşmă. Fiecare îşi schimbă uşor locul, mutându-şi greutatea de pe un picior pe celălalt, cercetând uşurinţa cu care ies spadele şi pumnalele din tecile lor şi încordându-şi auzul.

Noi eram acolo când se întâmpla. În liniştea care învăluia cetatea adormită am auzit desluşit glasurile oştenilor de pe ziduri. Le-am auzit întrebările scurte, poruncite şi răspunsurile abia ghicite de dincolo de porţi. Am văzut o pasăre de noapte cum îşi luase zborul din frunzişul cireşului de la intrare, făcând o creangă să lovească fereastra în spatele căreia pândea hangiul. Apoi, noaptea fu despicată de sunetele mărunte ale lanţurilor rostogolite în tamburii lor de lemn. Era coborât podul, se deschidea cetatea, ceea ce în miez de noapte nu era îngăduit decât solilor de Constantinopol care soseau cu veşti grabnice ori iscoadelor de taină ale lui Petru Rareş.

Stâlpii cerdacului desenau triunghiuri lungi de umbră

pe scândurile podelei, împărţind-o în petice de lumină şi întuneric. La graniţa unei porţiuni întunecate erau aliniate degetele picioarelor Marulei, în ciorapii ei veneţieni prinşi cu panglici deasupra genunchilor. Îl văzu pe Borcan hangiul ridicând drugul de fier şi deschizând uşa de la intrare. Îl auzi schimbând câteva cuvinte cu necunoscutul sosit în miez de noapte, apoi hangiul ieşi şi umblă pe la grajduri, judecând după fornăitul cailor şi zornăitul unei şei luate din cui. În aşteptarea lui, necunoscutul făcu un pas în lumina lunii şi ceva cuminte şi îndepărtat din Marula tresări. Nou-venitul care stricase pacea hanului era Anghel, sol domnesc pentru toată lumea şi iscoadă pentru cei care pricep ce văd.

Îl zărea uneori prin pieţele din Constantinopol, în cele mai neaşteptate momente. I se păruse că-l vede la înmormântarea Craioveştilor, îi ghicise mersul şi un gest numai al lui, o răsturnare scurtă pe spate a capului. Băteau aceleaşi drumuri, uneori în direcţii diferite, alteori către aceleaşi cetăţi şi oraşe. Tristeţea din gesturile moi ale braţelor lui contrasta cu călcătura apăsată, de bărbat pornit la luptă, ca şi cum trupul lui ar fi răspuns la două chemări diferite. Părea deopotrivă resemnat şi sălbatic, într-un amestec greu de desluşit şi tocmai de aceea, pentru Marula, foarte atrăgător.

Nu-şi amintea când îl văzuse prima oară. Anghel aparţinea drumurilor la fel ca ea, se obişnuiseră să dea unul de altul din Damasc până în Bruges, din splendidele cetăţi andaluze şi până în porturile îndepărtatei Pomeranii. De la o vreme începuseră a-şi da bineţe nu din vorbe, ci numai înclinând capetele în semn de recunoaştere, după ce devenise limpede că fiecare iscodise hangii şi cârciumari, cerând lămuriri despre celălalt.

După fiecare astfel de întâlnire, Marula rămânea o bucată de vreme cercetând în minte înrâurirea pe care călăraşul acesta al lui vodă o avea asupra ei. Părea să

poarte prin lume o taină neagră ce-l trudea pe dinăuntru, iar Marula se simţea datoare să-l ajute şi să-l ocrotească, de vreme ce era singura care vedea lucrurile acestea în el. Prin luminile ochilor lui trecea uneori o hotărâre păgână, înfricoşată, o vinovăţie asumată ca pe o osândă. Alteori, în jurul lui era mai frig decât în restul încăperii. Îl urma mereu un aer de înverşunare împotriva unui vrăjmaş invizibil, îşi ducea zilele încruntat şi repezea către lume vorbele cu mânie, ca şi cum nepriceperea repetată a celorlalţi l-ar fi făcut să-şi piardă răbdarea.

Femeia se gândi la căruţele ei acoperite cu coşuri înalte din şindrilă, înconjurate de jur împrejur cu lădiţe ferecate cu lacăte, găzduite în curtea hanului, şi înţelese că Anghel le văzuse şi ştia acum că ea se află aici. Liniştea se aşternea încet peste han, ca o pasăre speriată care se întoarce la cuib. Anghel rămase în fâşia de lumină numai preţ de o clipă, o căută cu privirea printre stâlpii cerdacului, apoi se retrase, răsturnându-şi scurt capul pe spate, şi ieşi. Curând, copitele unui cal în galop răsunară peste cetate.

Mai târziu, el avea să-i istorisească lui Petru Rareş întreaga întâmplare la lumina albă, puternică, a unor lumânări groase de ceară:

— Nu am făcut popasurile obişnuite ca să schimb caii, Măria Ta. Am pornit din Târgovişte pe la chindie şi am ţinut-o tot într-un suflet. În marginea ţintirimului, la o aruncătură de băţ de cetate, calul m-a lăsat. I-a scăpat un picior, a pus un genunchi în pământ, apoi s-a lăsat moale pe o parte şi asta a fost tot. Am străbătut colina până la poarta cetăţii pe jos. Am luat un cal de la Borcan, care ţine hanul de sub zidurile cetăţii, şi am sosit cât am putut de iute.

Un copil de casă cu ochii cârpiţi de somn aprindea torţele din pereţi, muncind anevoie cu beţele de pucioasă. Curând, sala mică, rotundă, cu ziduri de piatră se umplu de miros dulceag de răşină. Băiatul suflă în

lumânări şi luă sfeşnicele, dispărând în spatele unei draperii. Voievodul îmbrăcase numai un caftan simplu din dimie peste cămaşa de noapte şi mergea în cerc de-a lungul pereţilor, ţinându-se departe de iscoada sa. Petru Rareş era mic de stat şi apropierea bărbaţilor înalţi punea multă nerăbdare în gesturile lui, care deveneau repezite şi hotărâte, ca ale tuturor bărbaţilor scunzi, dar foarte puternici.

— Trebuie să facem ceva cu înclinaţia asta a ta către flecăreală femeiască, măi, Anghele, că mă faci să-mi pierd cumpătul de câte ori te văd, îl repezi vodă, grăbind pasul şi trecându-şi o mână prin pletele scurte. M-ai trezit în toiul nopţii ca să-mi spui că ţi-a murit calul? Zi odată care-i baiul, omul lui Dumnezeu!

— Vlad-Vodă al Valahiei, ginerele Măriei Tale, este mort, dădu Anghel vestea care-l adusese pe drumuri de noapte de la Târgovişte până la Suceava.

Petru Rareş se aşeză într-unul dintre jilţurile de piatră săpate în perete, nişte strane pe care chiar şi Ştefan cel Mare le găsise tot aici, pe vremea când refăcuse Curtea Domnească. Îi plăcea răceala pietrei în spate, spaţiul îngust al acestor cripte ciudate îl făcea să se simtă ca într-un mormânt temporar care-l separa de tulburarea lumii şi-i limpezea gândurile în vreme de restrişte. Îşi închipuia înaintaşii căutându-şi odinioară puterile în aceleaşi jilţuri, Bogdan Vodă, Alexandru cel Bun, tatăl său, Ştefan cel Mare. Închidea ochii şi toate stranele, de-a dreapta şi de-a stânga lui, erau pline.

Anghel îi respectă momentul de singurătate. Ori de câte ori se aşeza în jilţul de piatră dăltuit în perete, peste ochii cenuşii ai voievodului cobora lumina rece a celor care se îndepărtează de lumea aceasta, adâncindu-se în ei înşişi. Atunci când privirile lui Petru Rareş se limpeziră, el continuă:

— Ştii şi Măria Ta că fratele marelui ban Craiovescu şi-a pus toată averea lui şi a tatălui său la picioarele sultanului,

spunând că este os domnesc şi cerând tronul Valahiei, tronul lui Vlad-Vodă. Plătiseră chiar şi oamenii domniei aflaţi în slujbă la Constantinopol, aşa fel că uneltirea ar fi trecut neştiută dacă un sol de-al Măriei Tale nu ar fi dus vestea la Târgovişte.

— Ai plătit omul? întrebă Petru Rareş, amintindu-şi încă o dată cât de mândru îl făcuse fapta aceea a solului moldovenesc.

— S-a plătit, Măria Ta, răspunse Anghel. Înşelătoria a fost dată la iveală în faţa sultanului şi trădătorii au fost pedepsiţi. De data asta au pierdut bănia cu totul şi moşia lor de baştină, Craiova cu toată întinderea de sate, păduri, fâneţe şi ape care-i aparţin. Am fost la înmormântarea Craioveştilor, după porunca Măriei Tale, ca să văd care dintre neamuri vin şi care nu. A doua zi după înmormântare eram la Curtea Domnească de la Târgovişte, trecusem pe la domniţa Ana a noastră, cu veşti de acasă, şi mă pregăteam să pornesc către Suceava, când câţiva logofeţi şi armaşi ai lui Vlad-Vodă l-au adus de-a curmezişul pe cal, mort. Înecat la apa Dâmboviţei, au spus, dar eu – ca unul ce am fost între ei şi i-am văzut în straie cernite, strângându-se unii într-alţii şi jurând răzbunare – nu cred una ca asta.

— S-a vorbit de răzbunare la înmormântare? vru să ştie Petru Rareş. Au fost planuri? Ai auzit cu urechile tale?

— Jupâneasa Craiovescu a bătrână îmbrăca tot neamul femeiesc în rochii negre, scumpe şi repezea numai porunci războinice. Se gândeşte să-şi mărite cea mai mică dintre fiice cu fiul lui Hamza, cel care a primit bănia şi moşia Craiovei. Astea nu sunt planuri de răzbunare?

— Dumnezeu ştie, Anghele, ce planuri are jupâneasa Craiovescu, că e femeie aprigă, spuse Petru Rareş şi, ridi- cându-se din jilţul de piatră, porni iar să dea ocol încăperii rotunde, cu pasul măsurat de data aceasta, ridicând ba o sprânceană, ba pe cealaltă.

Se schimbau din nou voievozii în Târgovişte. Iuţeala cu care se perindau cele două neamuri, Drăculeştii şi Craioveştii, pe tronul ţării vecine îi dădea mai multe bătăi de cap şi îi albea mai multe nopţi decât regele polon cu care se războia pentru Pocuţia, decât regele Zápolya, care îi tot promitea reconfirmarea cetăţilor sale moştenite în Transilvania, dar întârzia să se ţină de cuvânt, ori decât sultanul Soliman, care după bătălia de la Mohács înăsprise birurile vechi şi pusese altele noi pe deasupra.

Îl auzi pe Anghel spunând ceva, dar nu prinse înţelesul vorbelor lui. Mintea care rotea sumedenie de posibilităţi era deocamdată închisă pentru cuvinte noi, venite din afară, şi Petru Rareş le alungă din preajma sa cu un gest nerăbdător din mână. Îl opri pe Anghel să repete întrebarea, ridicând poruncitor în faţa ochilor lui palma cu degete scurte, pline de inele.

Să tacă! Să aştepte!

De-ar putea găsi un mijloc să descătuşeze toată forţa pe care o simţea în el, uneori înecându-l, atunci l-ar lua pe regele polon, ar urca amândoi în şeile cailor şi l-ar purta de-a lungul hotarelor Pocuţiei, spunându-i: „Cetatea Hotinului, uită-te la ea! Cetatea Colomeei, o vezi? Cernăuţiul, Hmilovul, Obertinul, uită-te la ele! Sunt moldoveneşti. Le-a pierdut străbunicul tău înainte să se nască tatăl tău, pentru trei mii de ruble de argint pe care le-a împrumutat de la străbunicul meu, înainte să se nască tatăl meu. Au scris şi şi-au pus peceţile. Dacă împrumutul nu era înapoiat în trei ani, atunci Pocuţia rămânea a Moldovei, mai cu seamă că satele moldoveneşti erau mai multe şi mai vechi în Ţara Şipeniţului decât cele leşeşti. Au trecut aproape o sută cincizeci de ani de-atunci şi împrumutul nu a fost niciodată plătit. Acum du-te dincolo de Nistru şi să nu te mai întorci!”.

Iar regele polon ar pleca, călărind demn pe calul său sur, înfăşurat în mantia lui de purpură strălucitoare,

împodobită cu broderii, pietre preţioase şi tivită cu samur. Petru Rareş i-ar fi vorbit calm şi ar fi rămas în urma lui, privindu-l nemişcat de pe partea aceasta a Nistrului, simţind în spatele său cetăţile.

Apoi l-ar lua pe regele Zápolya, l-ar pune şi pe acela să încalece şi l-ar purta pe la cetăţile rămase lui moştenire în Transilvania, spunându-i la fel: „Cetatea Ciceului cu toate satele ei, uită-te la ea. Cetatea de Baltă, o vezi? Sunt ale mele, date tatălui meu de regele Matia Corvin pentru sprijin împotriva turcilor. Este obiceiul ca fiecare nou voievod care urcă pe tron să confirme înţelegerile făcute de cel vechi. Acum porunceşte să fie scrisă confirmarea, pune-ţi inelul de pecete pe ea şi să ne vedem de ale noastre”.

Cu regele Zâpolya nu ar fi vorbit calm, căci plăcerea cu care vărsa sânge şi poruncea torturi nu-i era pe plac lui Petru Rareş. Poate că ar fi apucat în mâna lui dârlogii calului şarg al lui Zâpolya, un gest jignitor pe care l-ar fi întărit cu o privire rece. Zâpolya s-ar fi supus, ar fi scos din cingătoarea lui milaneză hrisovul de confirmare, gata pecetluit, l-ar fi întins lui Petru Rareş, apoi ar fi smucit frâiele cu furie, ridicând calul speriat pe picioarele dinapoi, şi ar fi plecat în galop, stârnind praful pe urmele lui.

Atunci când ajunse cu închipuirea la sultanul Soliman, Petru Rareş îşi aminti dintr-odată că este în cămaşă de noapte şi îşi adună pe lângă trup caftanul, căutând în zadar cu mâinile betelia cu care să-i lege marginile. Cunoştea caii tuturor regilor, voievozilor, împăraţilor şi sultanilor care se perindaseră pe tronurile lumii în anii din urmă. Caii îi vorbeau despre caracterul stăpânilor lor, iar lui Petru Rareş îi plăcea să-şi cunoască bine vrăjmaşii.

Regele polon călărea un armăsar andaluz sur, elegant, falnic, dar mai bun pentru parade decât pentru bătălii. Trufie, îndoială, nemulţumire, înţelegea vodă. Regele Zâpolya călărea un cal unguresc şarg, fără să-şi bată prea mult capul cu rasa lui pură, cal cu sânge rece,

cel mai înalt cal pe care-l văzuse Petru Rareş. Dispreţuitor, încrezător, puternic, tălmăcise el. Sultanul Soliman călărea o iapă arabă căreia beduinii îi cunoşteau toate strămoaşele pe linie maternă, până la una dintre cele cinci iepe ale profetului Mahomed. O iapă asil cu sânge pur, un animal cu adevărat nobil, cu o privire omenească ce stârnea mult respect celor care o vedeau. Se numea Morgana şi îl punea în încurcătură pe Petru Rareş, care nu izbutea deloc să tălmăcească graiul tainic al acestui cal.

Anghel prinse momentul acesta de şovăială al lui vodă şi îşi strecură din nou întrebarea:

— Să adun Sfatul Ţării, Măria Ta? Să trezim boierii?

Boierii trebuiau treziţi neîntârziat, dar mai înainte de asta Petru Rareş avea nevoie să înşire în minte tot ce ar fi putut urma după moartea lui Vlad-Vodă, aşa fel ca nimic din ce i-ar fi putut spune sfetnicii lui să nu-l ia prin surprindere. Dorise să-şi facă din Valahia un aliat de nădejde, care să-l vestească din timp dacă sultanul o va străbate, în drum spre Suceava. În cei câţiva ani de când urcase pe tron îşi arătase cu prisosinţă firea războinică şi hotărârea neabătută de a câştiga înapoi tot ce avusese odinioară părintele său, iar toate acestea îl făcuseră pe Soliman să aibă mereu un ochi aţintit cu nelinişte către Moldova.

Atunci când Petru Rareş tocmise meşteri şi îşi întărise cetăţile, sultanul îl îngăduise fără să spună nimic. Dublase numai iscoadele. Atunci când Petru Rareş plătise armurierilor sibieni căruţe întregi cu săbii, archebuze, halebarde şi butoaie cu sulf şi salpetru, sultanul iarăşi nu spusese nimic, dar ceruse rapoarte zilnice de la iscoade. Atunci când regele polon se plânsese la Soliman şi ameninţase că va invada Moldova dacă Petru Rareş nu va părăsi de îndată Pocuţia, sultanul îi răspunsese că principatul este un vasal al Porţii şi ameninţările cu invadarea nu sunt deloc apreciate. Totuşi, îndrăzneala acestui nou domn îl neliniştea.

Acum, toate acestea trebuiau luate de la capăt. Moartea ginerelui său şi posibilitatea ca tronul să fie ocupat de neamul Craioveştilor îl lipsea pe Petru Rareş de sprijinul Valahiei. Mai înainte de orice însă, Ana trebuia pusă sub protecţie. E drept că femeile nu fuseseră amestecate niciodată în răzbunările care urmau după astfel de evenimente, dar fata trebuia adusă acasă. Dacă se întorcea după scurta ei căsătorie şi cu vreun prunc în pântece era încă şi mai bine. Putea spera că odată va veni vremea să propună Porţii un nou domn, pe nepotul său. Planurile se făceau şi se desfăceau singure în mintea lui Petru Rareş. Gândurile lui urmau o vreme una dintre posibilităţi, unul dintre viitoruri, apoi se mutau la altul. Atunci când vorbi, glasul lui avea blândeţea ameninţătoare a celor care hotărăsc destine:

— Anghele, caută pe căpitanul Toma, spune-i să-şi ia oameni de încredere şi să pornească neîntârziat spre Târgovişte, să aducă acasă pe domniţa Ana. Nu e vreme de adunat veşmintele în cufere, aşa să-i spună. Dacă se va împotrivi ori va întârzia cu alte nimicuri, atunci căpitanului îi este îngăduit să o aducă pe sus. Vreau să o văd aici înainte de apusul soarelui.

În vreme ce dădea porunca, străbătu cu călcătura hotărâtă sala rotundă de piatră şi ieşi pe coridorul unde torţele făceau umbrele să joace pe pereţi. Anghel îl urmă cu iuţeală, ca să audă şi restul poruncii.

— Trezeşte copiii de casă şi trimite-i să adune Sfatul Ţării. Să le spună că eu sunt deja în sala tronului, să nu mă facă să aştept. Şi după asta du-te la bucătării, să-ţi dea să mănânci.

În drum spre iatacul său, unde avea de gând să pună cămărăşeii să-l înveşmânteze, printre picioarele lui vodă se împleticiră două dihănii moi şi înşelătoare. Petru Rareş călcă pe o coadă şi mătură un cap cu pulpana caftanului de noapte, dihăniile dădură glas şi se agăţară de poalele cămăşii ce ajungea până-n podele. Doica a

doua a Chiajnei, ivită ca din pământ la auzul dihăniilor, şi Anghel se repeziră să scape pe vodă din primejdia în care nimerise. Culeseră de pe poalele cămăşii de noapte doi pisoi speriaţi şi-i ridicară în lumină, la judecata domnească.

— Ptiu, bătu-v-ar Dumnezeu de diavoli, ce-i cu spurcăciunile astea în casa mea? tună el cu încruntare, stârnindu-i un surâs abia ghicit lui Anghel şi multă spaimă doicii de-a doua.

— Mâţii domniţei, şopti pierită fata, care ar fi trebuit să vegheze la uşa Chiajnei, dar aţipise în jilţ şi întâmplarea o trezise brusc.

În capătul coridorului se deschise o uşă şi în prag se ivi Doamna Elena, deşteptată pentru a doua oară în noaptea aceasta care părea frământată de toate stihiile capătului acestuia de lume. Cântări preţ de o clipă întreaga scenă şi, înţelegând că pricina este mai degrabă în ocârmuirea ei decât a lui vodă, ceru socoteală fetei:

— Unde este prima doică?

— Doarme, Măria Ta, răspunse fata, culegând şi cel de-al doilea pisoi din mâinile lui Anghel şi ascunzându-i în sân.

Din cămăruţa doicilor, aflată faţă în faţă cu a Chiajnei, răzbătu pentru adeverire sforăitul greu, bărbătesc, al babei. Anghel înclină capul, pe rând, mai întâi către Petru Rareş, apoi către Doamna Elena şi plecă să-şi împlinească poruncile, în vreme ce vodă intră în iatacul său, strigând după cămăraşi.

— Ia pisoii de aici şi du-i în odăile argaţilor, să nu se încurce printre picioarele bărbaţilor când ei hotărăsc soarta ţării, spuse Doamna Elena atunci când rămase numai cu doica de-a doua pe coridor. Şi rămâi trează dacă eşti de veghe ori, de eşti încă prea tânără ca să ţii o slujbă, atunci o să găsim pe altcineva, mai vrednic.

În sala cea mare a doamnelor, aflată pe partea Curţii Domneşti care-i fusese dăruită Doamnei Elena, erau două feluri de jilţuri: din cele fără spătar, cu rezemătorile pentru braţe ridicate rotund şi zăbrelite frumos în lemn, pe care se aşezau jupâniţele cele nemăritate, ca să li se vadă bumbii din perle, broderiile şi cataramele de argint de pe spatele rochiilor, şi din cele cu spătar şi perniţe sub şezut şi la spate, în care se aşezau boieroaicele cele mari ale ţării. Chiajna avea un jilţ preferat în spatele căruia se ascundea, din cele fără spătar, din pricina rezemătorilor pentru braţe care-i ajungeau până la creştet, privind de acolo întreaga adunare printre zăbrele.

Nu-i plăceau straiele cu care fusese îmbrăcată, aşa că nu avea de gând să iasă din ascunzătoare, mai cu seamă că sala doamnelor era plină în dimineaţa aceasta. Se împotrivise cu multă vitejie mai ales bonetei pentru copii, legată sub bărbie cu şnuruleţ auriu şi cu câte un bour brodat pe fiecare ureche. Dar doicile aveau poruncă straşnică de la Doamna Elena şi învăţaseră deja că în războaiele acestea este bine să-şi aleagă cu multă dibăcie stăpâna.

— Numai un singur copil din ţară are voie să poarte blazon cu bourul domnesc, încercase prima doică să o îmbuneze ca să se lase îmbrăcată, iar acela eşti tu. Ar trebui să fii mândră de căiţa ta.

— Se spune bonetă, nu căiţă, babă! răspunsese cu îmbufnare Chiajna. Iar bonete ar trebui să poarte pruncul ce-i va naşte Doamna Elena tatălui meu. Eu nu mai sunt de vârsta bonetelor. Mie să-mi împleteşti cozile în şase, să mi le ridici peste urechi şi să-mi pui plasă de mărgăritare între ele, cum au toate jupâniţele din alaiul doamnei.

Sala doamnelor era un furnicar. Erau aduse mese lungi pe care Doamna Elena le dorea aşezate cap la cap şi acoperite cu macaturi de zarafir. Din curte, de la caravana Marulei, erau aduse felurite cufere şi desagi

pe care feciorii de casă le rânduiau pe lângă pereţi, după vorba negustore- sei care părea să aibă un rost tainic al acestei ordini. Un slujitor intră cu patru cutii aşezate una peste cealaltă pe braţe şi Marula ceru ca prima să fie lăsată lângă piciorul unei mese, alături de alte cufere mai mari, iar celelalte trei să fie aşezate de-a dreptul pe masă, pesemne după conţinutul lor, îşi spuse Chiajna. Dar cum putea să-şi amintească tot ce se afla în fiecare cufăr, asta copila nu înţelegea.

Jupâniţele cele tinere fremătau ca marea la vederea mulţimii de cufere încrustate cu flori necunoscute, în care erau ferecate toate minunile meleagurilor îndepărtate din care venea Marula. Boieroaicele cele mari, care nu făceau parte din suita Doamnei, căci erau mai presus de astfel de favoruri, ci fuseseră poftite la desfacerea caravanei în semn de preţuire, îşi stăpâneau cu mare greutate surâsurile şi sclipirile ochilor. Atunci când totul fu adus de la căruţe, Marula începu să deschidă rând pe rând fiecare cufăr şi să scoată din el postavuri, mătăsuri, pomezi, uleiuri, cutii cu smochine uscate, oglinzi, panglici, sipeţele cu mirodenii şi multe alte comori pe care le rânduia de-a lungul meselor. Din gurile deschise ale cuferelor ei se ridicară miresme de naramză şi chitră care luară în stăpânire Curtea Domnească a Sucevei, strecurându-se prin găurile cheilor şi plutind până departe, în sala tronului unde Petru Rareş ţinea sfat.

Din spatele zăbrelelor jilţului, nebăgată în seamă de însemnata adunare, Chiajna privea la toate acestea şi supărarea pricinuită de boneta cu blazon domnesc se risipea. Fiecare obiect de pe masă ascundea în el promisiunea unei poveşti care fura inima fetiţei. De fiecare dată când vindea ceva, Marula se despărţea de lucrul acela numai după ce-i destăinuia istoria.

Un vas din majolică albastră fusese făcut într-un mic atelier din Valencia, care aparţinea în secret unui urmaş al Cidului. Meşterul se îndrăgostise în tinereţe de fiica

unui maur şi, pentru ea, renunţase la moştenirea numelui său şi la avere, învăţase de la maur să lucreze majolica şi să o smălţuiască în culori dumnezeieşti şi îşi vindea arta numai puţinilor negustori îndelung cercetaţi de el.

Două punguţe cu scorţişoară şi ienibahar erau ultimele rămase dintr-o întreagă încărcătură a unei corăbii care căzuse în mâinile piraţilor, în largul coastelor portugheze. Mateloţii se luptaseră vitejeşte ca să-şi apere încărcătura, dar piraţii fuseseră de trei ori mai mulţi şi îi dovediseră. Peste puţin timp însă, corabia fusese văzută plutind în derivă de pescarii din Thessaloniki, care urcaseră pe punte şi aflaseră piraţii morţi de studeniţă, iar negustorul şi-a recăpătat astfel corabia şi marfa.

Cele mai fine valuri de mătase fuseseră purtate pe spinările cămilelor, tocmai din îndepărtata Ţară a Chitailor. Fermecat de poveştile negustorilor persani despre frumoasele femei ale chitailor care cunoşteau taina ţesutului mătăsii, fiul califului din Bagdad se îmbrăcase cu veşminte simple, negustoreşti, îşi închipuise dintr-un capăt al turbanului un iaşmac cu care îşi acoperise faţa şi se ascunsese în mijlocul caravanei. Trecuseră ani lungi de la această întâmplare şi nimeni nu-l mai văzuse de atunci. Totuşi, negustorii de pe Drumul Mătăsii povesteau despre un sat singuratic de la poalele munţilor din Ţara Chitailor, unde a început să se ţească cea mai fină şi mai preţioasă mătase. Din când în când, caravanele care poposesc în acest sat sunt încărcate cu câte un val de mătase pentru care nu li se cere plată, pentru califul din Bagdad.

Aceste poveşti şi altele ca ele aştepta Chiajna acum, tre- cându-şi un deget pe sub marginea bonetei care o ruşina, în încercarea de a mai slăbi strânsoarea şnurului auriu. Curând, toate comorile caravanei erau aşezate pe mese, după reguli ştiute numai de Marula, şi negoţul începu. Doamna Elena se apropie de cel dintâi val de

postav alb ca neaua, din care ar fi putut să poruncească să i se facă rochii călduroase pentru iernile vitrege ale pământurilor acestora, care aveau curând să fie bătute de crivăţ. Gerurile care îngheţau apele dintr-un mal în altul şi zăpezile care îngropau Cetatea Sucevei o făcuseră să scrie lungi scrisori acasă surorilor. Îşi trecu degetele peste stofă şi moliciunea ei îi fu pe plac. Albul postavului pe albul zăpezilor ce aveau să vină era o imagine care încântă inima Doamnei Ţării şi ea mai visă o clipă la felul în care poalele rochiei aveau să spulbere uşor omătul din grădina Curţii Domneşti, mai înainte de a cumpăra.

— Douăzeci şi cinci de coţi, îi ceru Marulei, scăpând ici-colo câte un *ţ* într-un loc nepotrivit.

Trecu apoi mai departe, la şalurile persane din caşmir, cărora însă nu le dădu prea mare atenţie, şi se opri la oglinjoarele cât palma, lucrate de meşterii veneţieni. Boieroaicele cele mari şi jupâniţele Măriei Sale se ţineau prin apropiere, sorbind mărfurile din ochi, dar neîndrăznind să se atingă de ele până când Doamna nu le cerceta şi târguia ce poftea.

— Şi aici? întrebă Doamna Elena, ajungând în capătul meselor şi dând cu ochii de o punguţă aşezată cu socoteală ceva mai departe de restul mărfurilor.

— Zahar pentru domniţă, şopti Marula, privind pe Doamna numai o singură clipă în ochi, apoi coborând cu iuţeală privirile către poalele Măriei Sale.

Doamna Elena încuviinţă şi Marula desfăcu punguţa şi dădu la iveală un bulgăraş cafeniu ascuns într-o bucăţică de dantelă, cu care se apropie de jilţul din spatele căruia pândea Chiajna. Schiţă o plecăciune şi întinse comoara dulce către domniţă, care ieşi din ascunzătoare cu boneta în mână şi părul castaniu revărsat pe umeri. Atunci când întinse mâna ca să-şi ia darul, Marula observă degetele lungi cu pielea albă şi încheietura subţire, nimic copilăresc în mâna aceea, nepotrivindu-se cu anii puţini ai domniţei, şi se întrebă

de ce îi atrage atenţia tocmai acest amănunt.

Dar ei îi atrăgeau atenţia multe amănunte, din fericire pentru negustoria ei. În jurul Chiajnei pluteau lucrurile încă neîntâmplate din viitorul ei, ca aromele tulburătoare ieşite din cufere aduse din depărtări necunoscute, iar cei cu har ori numai foarte atenţi la ceea ce se petrece în viaţa lor simţeau toate acestea. Prima doică. Marula. Câteodată Doamna Elena, dar ea avea prea puţină încredere în propriile puteri ca să asculte astfel de simţiri. Un adult închis în trupul înşelător al unui copil, îşi spuse Marula, luptând zadarnic să fie luat în serios, chinuit cu dese subestimări şi neîncrederi, umilit cu bonete legate sub bărbie.

— Are şi poveste? întrebă Chiajna, risipind cu aceasta toate temerile Marulei că domniţa s-ar fi născut direct adult.

Poate că totuşi nu este întotdeauna conştientă de povara anilor ce vor veni, gândi. Poate că mai are încă zile în care este binecuvântată cu senina necunoaştere, cu pacea celor care nu fac planuri.

— O poveste foarte frumoasă, spuse Marula, apoi se retraseră amândouă după jilţ, iar ea se aşează turceşte pe podea.

În spatele lor, într-o altă lume, boieroaicele ridicau mătă- surile în lumina nelămurită a dimineţii, care trecea prin ele schimbându-le culorile, şi deschideau sipete din ceramică azurie de Izmir, lăsând să se împrăştie în aer miresmele Orientului.

— Demult-demult, pe când Măria Ta erai numai o steluţă, copiii de pe îndepărtatele pământuri ale francilor au pornit la cruciadă ca să cucerească Ierusalimul. Şi-au ales un episcop dintre ei, care să-i conducă şi să vorbească în numele lor, şi au străbătut drumuri nesfârşite în tăcere, purtând

lumânări aprinse în mâini. Dormeau nopţile sub cerul liber, iar oamenii din locurile unde poposeau le aduceau pâine şi apă, fructe ori brânză. Uneori li se alăturau şi copiii din satele sau cetăţile pe lângă care treceau, până când au ajuns să numere mii şi mii de suflete, o coloană nesfârşită de cruciaţi cu inimi curate. După nenumărate zile şi nopţi au întâlnit pe drum caravana unor sarazini care poposiseră lângă o fântână. Negustorilor li s-a făcut milă de miile de copii aflaţi de atâta vreme singuri pe drum şi le-au dăruit sarea indiană, zaharul pe care-l ţii tu astăzi în mână, Măria Ta, ca să-şi îndulcească amarul călătoriei. Nimeni nu mai văzuse niciodată zahar până atunci.

— Demult-demult, pe când eram eu numai o steluţă, tu ce erai, Marula? întrebă serioasă Chiajna.

— Eu eram o poveste, Măria Ta, răspunse femeia.

— Au izbutit copiii să cucerească Ierusalimul?

— Nu au izbutit, plecă Marula ochii, pentru că întotdeauna se simţea vinovată atunci când povestea nu se termina cu bine. Se spune că atunci când au ajuns la ţărmul mării i-au rugat pe negustori să-i ia pe corăbiile lor şi să-i treacă marea până în Ţara Sfântă, dar negustorii nu au vrut. Atunci, copiii l-au rugat pe rege să-i ia pe corăbiile sale, dar nici el nu a vrut. Un singur negustor i-a primit fără plată, a îmbarcat cât a putut de mulţi pe cele şapte corăbii ale lui şi au pornit în larg, numai că s-a dovedit a fi o înşelăciune, negustorul era de fapt un corsar care luase copiii ca să-i vândă ca sclavi. Cei puţini rămaşi în port s-au întors acasă după mulţi ani, murdari, zdrenţăroşi şi flămânzi, aducând cu ei în ţările lor sarea indiană, zaharul primit de la caravana sarazinilor.

Degetele Chiajnei se lipiseră pe bulgăraşul ei cafeniu. Sparse cu dinţii un colţ şi gura i se umplu de dulceaţa depărtărilor şi a poveştilor. Mirosea vag a balegă şi a praf de puşcă, aromele drumurilor lungi se lipiseră de

zahar şi erau eliberate acum de muşcătura ei.

— Este adevărată povestea? întrebă, cercetând bulgăraşul în căutarea unui alt loc potrivit pentru o nouă muşcătură.

— Aşa şi aşa, răspunse Marula, iar Chiajna acceptă răspunsul fără uimire, ca aceia care înţeleg că tainele fac parte din lumea aceasta la fel de mult ca lucrurile dezvăluite.

Către sfârşitul dimineţii, negoţul se încheie. Boieroaicele mulţumiră cu plecăciuni, plătiră ce târguiseră şi plecară. Rădvanele se urneau de sub zidurile Curţii Domneşti unul câte unul, ridicând pe deasupra cetăţii praful drumului şi sunet de copite. Cerul de septembrie se întuneca spre apus, prevestind ploaie. Un stol de păsări se ridică din pădurea din apropiere, speriat de această ameninţare, şi prinse a se roti pe deasupra cetăţii, spărgând văzduhul cu ţipete ascuţite.

Rămasă numai cu Marula şi Chiajna, Doamna Elena lăsă poruncă să fie orânduită sala doamnelor şi trecură alături, în odaia cărţilor. După fiecare târguială de felul acesta ajungeau întotdeauna aici, locul în care Marula desfăcea altfel de desagi, cei plini cu veşti. Preoţii nu vedeau cu ochi buni transportul acesta de ştiri, pe care-l numiseră clevetire şi mustraseră şi pe Doamna Ţării, şi pe Marula. Rodul mustrărilor fusese acela că Marula nu se mai spovedise, împă- cându-se cu gândul că se află pe drum şi călătorii sunt iertaţi adesea chiar şi de post, iar Doamna Elena împăna partea aceea de spovedanie cu atât de multe cuvinte sârbeşti, încât preotul nu era sigur că ceea ce a înţeles este adevărat, iar păcatul se ridica singur de pe umerii ei, risipindu-se în văzduh.

Marula nu-şi închipuia cum ar putea cineva să câştige bine dintr-o negustorie fără iscodire, câtă vreme veştile erau marfa cea mai scump plătită în toate oraşele şi cetăţile. Chiar dacă nu le lua ea, veştile tot aveau să circule, dar cu o altă caravană şi aducând altuia câştig.

Chiajna începuse să îndrăgească odaia cărţilor după

ce descoperise pe rafturile întunecate o copie a unui bestiar italian, împodobit cu miniaturi viu colorate, unicorni cu chipuri omeneşti, lei cu picioare de balaur şi păsări care purtau în cioc broaşte pe jumătate înghiţite. Manuscrisul stătea deschis pe un pupitru de lângă fereastră şi nu trecea zi fără ca Chiajna să-l cerceteze, închipuind istorii fantastice pentru animalele pictate între paginile lui.

Doamna Elena se aşează pe una dintre băncile de sub ferestre, care înconjurau întreaga odaie, poftind pe Marula să spună tot ce se mai întâmpla prin lume. Papa Clement continua să refuze acordarea divorţului regelui Angliei, dând speranţe cu aceasta reginei Caterina de Aragon că lucrurile se vor îndrepta, dar în marile oraşe europene nimeni nu mai credea asta. Printre doamne umbla vorba că lady Anne Boleyn ar purta prunc, ceea ce ar putea însemna că regele îşi va pierde curând răbdarea, îşi va pune episcopii să-i declare căsătoria cu Caterina de Aragon nulă şi se va căsători cu lady Anne, rupându-se de Roma.

— Nu mai durează mult, toţi negustorii aud aceleaşi lucruri pe unde ajung, spuse Marula.

După ce fusese excomunicat de papă şi declarat proscris de rege, în trecut, Martin Luther anunţa acum o nouă ispravă care punea puterile lumii pe jar: avea de gând să traducă Biblia în limba vorbită de popor, astfel încât mijlocirea preoţilor să nu mai fie necesară şi fiecare om să poată auzi direct cuvântul lui Dumnezeu, în locul obişnuitelor tălmăciri născătoare de neînţelegeri.

— Cea mai proaspătă veste însă, Măria Ta, continuă Marula, este că prin Roma circulă o carte nouă, o cărţulie subţire care îi este dedicată lui Lorenzo de Medici. Autorul ei, pe care familia de Medici l-a torturat şi l-a exilat, este mort de câţiva ani, ceea ce neliniştеşte mult pe Papa, un Medici şi el, care ar dori să ştie cine a scos cartea.

— Vorbeşte despre torturi? Scrie desluşit cine din

familia de Medici a fost? întrebă Doamna Elena.

— Nu ştiu nimic, Măria Ta, dar voi afla.

— Unde-i cartea?

— Nu o am, pentru că plecasem de două zile din Roma când am aflat veştile, dar într-o lună mă întorc cu ea. Ştiu că se numeşte ***Il Principe*** şi că nu a plăcut principilor care au citit-o până acum.

Afară, graurii adunaţi cu miile într-un singur stol răscoleau văzduhul deasupra dealului Zamcăi, coborând vertiginos, toţi ca unul, şi schimbând direcţia cu atâta iuţeală în apropierea pământului, încât ai fi jurat că au suflete, iar acelea sunt răzbunătoare. Doamna Elena observă abia acum pe masa de scris mănunchiul de lupine galbene şi albastre, ale căror boabe încercase odată grădinarul Lăcustă să o convingă să le mănânce, dar ea se speriase de chipul lui şi de ideea de a mânca boabe sălbatice de pe coline. Ulcica moldovenească de pe masă umplea odaia cărţilor de aroma aspră, amară, dar proaspătă a câmpului. Grădinarul mai pusese acolo cicoare şi crengi cu bobiţe luminoase de cătină.

Surâse amintindu-şi cum îl pusese în încurcătură pe grădinarul Sucevei când îi ceruse flori în ulcele. Aflase în felul acesta că aici grădinar nu însemna acelaşi lucru ca în Cetatea Semendriei. Grădinile Curţii Domneşti nu erau la vedere, ci ascunse în spatele Bisericii Coconilor, dincolo de cele din urmă pietre de mormânt, şi cuprindeau mai degrabă mătrăgună pentru dureri de burtă şi cucută pentru dureri de dinţi decât margarete şi gherghine.

Marula isprăvise veştile importante şi acum încerca să-şi întârzie plecarea, povestind nimicuri de pe la curţile Flandrei sau Pomeraniei. Doamna Elena pricepu că ea nu mai are alte ştiri, desfăcu o punguţă din piele de căprioară care-i atârna la cingătoare, scoase de acolo un zapis subţire şi-l întinse negustoresei. Scutire de vamă pentru mărfurile cu care avea să intre în ţară data viitoare, preţul veştilor şi probabil al zaharului domniţei.

Pe când Marula străbătea coridoarele din piatră, mergând pe urmele feciorului de casă care o ducea către ieşire, o uşă îndepărtată se deschise şi Petru Rareş apăru, urmat de mulţime de boieri în caftane din urşinic ori cămăşi din cutnie, întregul Sfat al Ţării. Feciorul de casă încremeni în locul în care se afla, oprindu-i şi Marulei înaintarea şi tăindu-i calea către Măria Sa, aproape ascunzând-o vederii, căci nu se cădea ca o negustoreasă să-i iasă dinainte. Alaiul trecu pe lângă ei. Umerii feciorului de casă îi ajungeau Marulei până la sprâncene. Putu vedea numai pe acei boieri care erau mai înalţi decât băiatul, ceea ce nu era cazul lui vodă.

Ultimul, la câţiva paşi în spatele alaiului, trecu prin faţa ei Anghel. Îl recunoscu mai înainte ca lumina slabă a unei torţe să-i cadă pe faţă, după mersul măsurat, atât de aparte, ca şi cum fiecare picior al lui s-ar fi gândit întâi şi abia apoi s-ar fi năpustit înapoi spre pământ, şi după tristeţea leneşă din gesturile mâinilor. Marula înregistră pentru mai târziu faptul că nu-i văzuse gestul acela din cap, răsturnarea scurtă pe spate.

Anghel păru să o simtă, căută cu iuţeală în jur, apoi îşi repezi către ea ochii întunecaţi şi privirile li se întâlniră, iar tresărirea lui o bucură pe Marula. Nu se opri şi nu făcu niciun alt gest, cu toate că obişnuiau să se salute atunci când drumurile li se intersectau, iar asta îi spuse Marulei că el ştie ceva important. Ceva ce ea încă nu aflase.

Un bărbat care ştie că a fost ales se va îndrăgosti numaidecât. Lor le place să fie admiraţi şi nu vor mai pleca din locul unde au găsit sentimentul acela. Anghel însă nu putea fi sigur că negustoreasa din Şcheii Braşovului l-a ales pe el, de vreme ce privirile ei

alunecau nepăsătoare într-altă parte când le întâlneau pe ale lui, iar surâsul înşelător se arăta numai după ce îşi muta privirea, aşa fel că el nu ştia niciodată dacă îi fusese trimis lui. Ar fi dorit atâta doar, să ştie fără îndoială dacă ea se gândeşte la el, iar întrebarea aceasta îi chinuia zilele ce urmau unei întâlniri întâmplătoare.

Nu era singurul lucru care îl irita în preajma ei. O urmărea învârtindu-se prin bazarul din Constantinopol, târguind mirodenii şi trecând de la o prăvălie la alta, stârnind pe urmele ei o zarvă veselă ce purta vestea sosirii ei mai departe, către neguţătorii cărora încă nu le trecuse pragul şi care o aşteptau cu temenele şi vorbe mieroase. Purtarea aceasta i se părea lui Anghel cu desăvârşire nesocotită. Femeia arăta o cutezanţă cu totul nepotrivită vremurilor pe care le trăiau şi locurilor prin care ea stârnea atâta frământare. Ar fi dorit să-i vorbească despre primejdiile ce pândeau la tot pasul, despre clipa ce putea însemna despărţirea pentru totdeauna de o viaţă adăpostită şi uşurinţa cu care se putea intra, în vremurile acestea, în necaz.

Anghel simţea pericolul ca pe prezenţa morţii. Simţurile i se ascuţeau, depăşind hotarele omeneşti şi intrând pe tărâmurile sălbăticiunilor. Lumea măruntă a oamenilor dispărea atunci din preajma lui, iar el pătrundea dintr-odată în lumea tainică, plină de sunete şi mirosuri, a animalelor. Şoapte ce se mişcau abia ghicit în depărtare le simţea ca pe bubuituri în piept, umbre ce se destrămau ca un fum la marginea zării le vedea mai limpede decât îşi vedea propriile degete încordate pe arc. Din el ieşea la iveală în astfel de clipe un alt bărbat, din multe pricini mai bun decât celălalt.

De aceea îi plăcea moartea. Îl liniştea să se afle în prezenţa ei, să o atingă, să-i simtă gustul de fier pe cerul gurii şi mirosul vârtos de pământ. În copilărie pipăise odată lama unui pumnal cu limba şi ceva aflat la limita dintre plăcere şi spaimă îi străbătuse trupul cu

viteza fulgerului. Gustul singurei veşnicii pe care o puteau cunoaşte oamenii, gustul morţii, cel mai important lucru din lume. Înţelesese de atunci că, stând în preajma ei, căpăta putere, un abur care emana din moarte îl contamina şi pe el, schimbându-l măcar pentru scurtă vreme, lăsându-l cu o dorinţă de a se reîntoarce.

Marula părea să sfideze toate acestea. Nu era neştiutoare ca toţi ceilalţi, ci mai degrabă o cunoscătoare ce sfrunta primejdia şi moartea. Ori de câte ori ajungea cu gândurile în locurile acestea, Anghel lua hotărârea de a-i dezvălui cât de curând întregul adevăr care îl urma prin lume ca o duhoare ce plutea peste faţa pământului. Să-i fi spus cine este. Să-i fi arătat toată sălbăticia ascunsă sub viaţa lui de sol şi iscoadă, să o fi adus până la marginea hăului pe buza căruia îşi ducea zilele, pentru ca ea să înţeleagă în sfârşit şi să se supună măreţiei morţii.

Niciodată însă nu găsise începutul acestei istorisiri. Memoria este ca o piatră aruncată pe luciul unei ape. Sare din loc în loc, alegând la întâmplare clipele pe care le păstrează. Începutul ar fi putut fi cel dintâi om pe care-l ucisese. Ar fi putut fi ultima bătaie pe care o primise de la tatăl şi fraţii săi. Ar fi putut fi cea dintâi noapte petrecută în pădure, într-o groapă săpată în pământ, sau prima cută dintre sprâncene care făcuse chipul său să semene aşa de bine cu al tatălui său. Până când nu găsea adevăratul început, acela din care istorisirea ar fi putut să se depene singură, nu-i putea spune nimic Marulei, de teamă că întâmplările se vor învălmăşi în mintea lui, iar ei îi va scăpa sensul tuturor acestora.

Mai întâi l-a chemat Pavel, Păvăluţ care nu vorbea niciodată şi căruia tatăl său îi menise slujba de socotitor pe lângă carvasaraua de pe Drumul Buţilor, unde se vămuiau mărfurile negustorilor, din pricină că era ultimul între şase fraţi şi pentru el nu avea să rămână niciodată nimic de moştenit acasă. Pentru aceasta îl

dăduse preotului care făcea o brumă de şcoală cu câţiva băieţi din Râmnicu Sărat, iar Păvăluţ pleca de acasă la cei dintâi zori şi se mai întorcea numai pentru somnul de noapte.

Îi plăcuse la şcoala popii din Râmnic pentru că părintele le vorbea adesea despre multe alte minuni ale lumii, în afară de aceea a socotelilor şi mai cu seamă pentru că le răspundea la întrebări fără să pedepsească îndrăznelile. Popa din Râmnic pedepsea numai prostia, altoind cu neaşteptată înverşunare răspunsurile repetat greşite. Păvăluţ nu cunoscuse palma popii, pentru că treaba nu-i părea grea. Un vameş a primit de la un negustor doisprezece aspri pentru şapte care încărcate cu buţi, a făcut socotelile şi a oprit în carvasara un car pentru care nu se plătise. Ce preţ are vama pentru un car? Uşor, doi aspri.

În încercarea de a avea un fecior care să-i poarte numele, tatăl său, Pavel Găzdoiul, îşi mai botezase încă doi prunci Pavel înaintea lui, dar copiii muriseră pe rând, ca un făcut, îndată după botez. Nesocotind rugăminţile înspăimântate ale nevestei lui care se împotrivise, Pavel continuase să dea mezinilor numele său, ce părea a purta blestem. Păvăluţ al Găzdoiului trăise, sub privirile pline de nădejde ale maicii sale şi acelea bănuitoare ale tatălui său. Legătura copilului cu moartea avea să se arate mai târziu, trainică şi statornică, ca şi cum moartea însăşi ar fi dorit să-şi arate stăpânirea asupra tuturor mezinilor lui Pavel Găzdoiul, care într-un fel sau altul trebuiau să fie ai ei.

Apărut la încrucişarea Drumului Bogdanului cu Drumul Mare al Oilor, Râmnicul înflorise în anii din urmă pe seama şirurilor nesfârşite de negustori care îl traversau. Boieri cu dare de mână ridicaseră îndată pe lângă vămile domneşti hanuri de popas şi grajduri pentru schimbarea cailor, simţind mirosul banilor. Râmnicenii intraseră în slujba lor cu simbrie, căci fusese nevoie de hangii, bucătărese, spălătorese şi nenu-

măraţi argaţi. În fiecare primăvară se ivea o nouă potcovărie, un nou fierar îşi deschidea atelier aici sau o nouă moară era ridicată pe apa Râmnicului. Domnia repara an de an podurile şi plătea străjeri tot din rândul oamenilor locului, care erau datori să păzească drumul şi să găzduiască solii lui vodă, să-i hrănească şi să le schimbe caii.

În toată această viermuială aducătoare de bunăstare, Pavel îşi căutase vreme îndelungată locul. Mai întâi săpase la iuţeală două gropi încăpătoare în spatele casei, clădise o împletitură din nuiele deasupra fiecăreia şi le acoperise cu paie, apoi culcase femeia şi băieţii în ele, găzduind în casă negustori călători. După ce se ridicaseră hanurile, nimeni nu a mai căutat casa lui sărăcăcioasă, o odaie din chirpici cu pământ pe jos, din spatele căreia se auzeau toată noaptea tusea a şase copii şi sforăitul lui Pavel, şi atunci băgase băieţii mai mari argaţi pe lângă un grajd şi pe nevastă-sa spălătoreasă. Banii începură să intre uşor în casa lui Pavel Găzdoiul. Aveau să iasă însă şi mai uşor, căci Pavel începu a se înnădi pe la crâşmele de pe lângă hanuri, devenind nelipsit de la mesele pline cu călători şi numind această activitate muncă.

Curând, munca aceasta a tatălui său începuse să dea roade. Aflase prin oameni că o întreagă caravană care spărgea plaiul pe poteci neumblate, ocolind vămile domneşti, îşi căuta călăuză, aşa că Pavel Găzdoiul îşi mută afacerile de la negustorii cinstiţi la cei înşelători. Scoase caravana până în apropierea Cetăţii Neamţului, ferind-o de drumurile cele mari, şi se întoarse din călătoria aceasta cu ştiinţa multelor trebuinţe pe care le aveau contrabandiştii. Ridică la adăpostul pădurii colibe pe jumătate îngropate în pământ, acoperite cu crengi înfrunzite, în aşa fel încât să le facă greu de găsit, şi dădu de ştire noilor săi prieteni că primeşte în gazdă. Puse băieţii cei mai mici călăuze prin vămile cucului, păstrându-i pe cei mari în vechile lor slujbe, ca să fie

aproape de veştile ce umblau pe drumurile vămuite. Îşi construi o întreagă reţea de potcovari, brutari şi rotari cărora le aducea muşterii, cerând câte un aspru pentru fiecare lucrare.

Păvăluţ fusese scos în anul acela de la şcoala popii din Râmnic şi dat călăuză unei caravane de contrabandişti, iar moartea ciulise atunci urechile şi-şi îndreptase privirile pustii către copil, simţind că se apropie vremea să-şi arate stăpânirea asupra avutului său. Pavel Găzdoiul îi dăduse un pumnal pe care-i arătase cum să-l ascundă în carâmb şi o palmă peste ureche, cu care întărise învăţăturile:

— Să nu te laşi prins, că ai să ajungi în temniţele Sucevei şi nu o să vină nimeni după tine!

Carele încărcate porniseră la drum, cu Păvăluţ dinaintea lor şi cu moartea urmându-i şerpuit. Dormeau numai câteva ceasuri pe noapte, aşternându-şi tabăra în cea mai mare linişte, fără să aprindă focuri, şi porneau mai departe la cei dintâi zori. Dimineţile, năluci albe cu răsuflări îngheţate se prelingeau printre copaci, destrămându-se, lăsând zdrenţe aninate în ramurile spinoase ale măceşilor. Dacă nu era atent, Păvăluţ apropia prea mult caravana de câte o aşezare, iar câinii simţeau caii şi dădeau de veste, începând să latre cu turbare dintr-un capăt în celălalt al satului. Mai-marele negustorilor îi cârpea atunci un dos de palmă peste aceeaşi ureche cu care plecase ţiuind de acasă, de la tatăl său.

La capătul celei de-a zecea zile de drum, pe când copilul se obişnuise cu asprimea vieţii sub cerul liber, printre bărbaţi nelegiuiţi, şi totul părea să meargă bine, se întâlniră cu oştenii domniei. Tâlharii încercară mai întâi să scape marfa, risipind carele de-a lungul şi de-a latul colinei pe care o traversau. Călăreţii scoaseră flintele şi apărară fuga căruţaşilor, doborând oştean după oştean sub privirile înspăimântate ale lui Păvăluţ, căruia i se părea că cerurile s-au despicat şi apocalipsa

vestită de popa din Râmnic a coborât pe pământ.

Un tâlhar căzu chiar la picioarele lui, cu faţa în sus şi braţele desfăcute în cruce către cerul nepăsător, cu o gaură vie, roşie, în locul unuia dintre ochi. O pereche de cai rămaşi fără căruţaş alergau nestăpâniţi printre plumbi şi săgeţi slobozite din toate părţile, trăgând după ei un car ce ameninţa să se sfărâme în bucăţi dintr-o clipă în alta. Păsări înnebunite de spaimă se ridicaseră din cuiburi şi întunecau cerul, zburătăcind din aripi şi slobozind chemări ascuţite de primejdie.

După o vreme care copilului i se păru măsurată după alte legi, nu cele pământeşti, se lăsă tăcerea peste cele ce vedea. Puţinii tâlhari rămaşi în viaţă fuseseră legaţi la spatele cailor. Oştenii îşi adunau morţii şi-i urcau într-unul dintre care. Un cal rănit fu împuşcat. Un corb care deja se aşezase pe trupul unui mort se ridică speriat în zbor. Toate acestea se împlineau în cea mai adâncă şi nefirească linişte, ca şi cum bunului Dumnezeu i s-ar fi făcut milă de el şi ar fi hotărât să-i mai ridice băiatului din greutatea de pe umeri, trimiţându-i pe rând mai întâi întâmplările şi numai după aceea sunetele lor.

În lumea aceasta surdă, scufundată, Păvăluţ izbuti să ajungă din nou până la gândurile lui. Îşi aminti că nu ar fi trebuit să se lase prins. Înţelese că urma să ajungă în temniţele Sucevei. Pricepu că, din depărtare, oşteanul de pe capra carului cu morţi îi vorbeşte, buzele lui se mişcau în vreme ce capul i se apleca uşor în faţă, aşa cum fac oamenii care strigă cu furie. Simţi două mâini încleştându-se în jurul gâtului său şi o răsuflare fierbinte, duhnind a poşircă şi a măsele stricate, i se prelinse pe lângă ureche, strecu- rându-i-se în nări şi scârbindu-l.

— Trădătorule! şuieră lângă obrazul său vocea hârâită a unuia dintre tâlhari, în vreme ce mâinile care-l prinseseră din spate îl sugrumau. Tu ne-ai trădat, spurcăciune mică! Tu cu tac-tu!

Glasul lui de butoi lovit cu maiul dezlegă lumea de

sunete pentru Păvăluţ şi poruncile strigate scurt de oşteni, tânguie- lile răniţilor, nechezatul cailor doborâţi năvăliră amestecate în urechile lui. Lotrul se răsuci, ajungând în faţa lui, îl aruncă la pământ şi-l încălecă, încleştându-şi din nou palmele cât lopeţile împrejurul gâtului său. Picioarele băiatului porniră să se zvârcolească fără porunca minţii, iar mâinile căutau cu înfrigurare o scăpare prin iarba în care era culcat. Pentru o clipă, privirile i se întunecară şi abia atunci, în mijlocul celei de pe urmă spaime, îşi aminti de pumnalul din carâmb. Lăsă piciorul drept cu talpa pe pământ şi-l aduse până în dreptul mâinii, pipăi cu o nădejde nouă înflorită în inimă, trase pumnalul afară din ascunzătoare şi-l împlântă în trupul lotrului, cu toată puterea pe care apropierea morţii o dă oricărui animal viu.

Bărbatul rămase privindu-l drept în ochi o clipă, apoi slăbi strânsoarea. Păvăluţ scoase pumnalul şi-l mai împlântă o dată. Trupul mătăhălos se înmuie şi alunecă spre băiat, într-o mişcare nesfârşită, blândă, ca un ogheal care ar fi dorit să-l învelească pentru totdeauna. Se zvârcoli ca un peşte aruncat pe mal şi ieşi de sub tâlharul mort. Oşteanul de pe capra carului cu trupuri îi făcea semne poruncitoare să vină, apoi îşi încordă către el arcul, ţintindu-l ameninţător cu o săgeată şi Păvăluţ se apropie în fugă, părăsind pentru totdeauna pe colina aceea cel dintâi trup pe care îl adusese dajdie morţii, dezlegând cu aceasta, fără să ştie, un şir nesfârşit de alte trupuri ce aveau să rămână răpuse pe urmele lui.

Porniseră către Suceava, mergând de data aceasta pe drumurile mari, oştenii călare în frunte, fiecare cu câte un tâlhar legat la spatele calului, apoi carul cu morţi din care se scurgea pe pământ un fir de sânge, însemnând locurile pe unde treceau, Păvăluţ legat pe marginea carului, cu piciorul unui mort sprijinit de şoldul său şi la urmă cele două care cu marfă pe care oştenii izbutiseră să le prindă.

Mulţumită, moartea mai rămase o vreme pe umerii

băiatului sub forma unui miros de fiere, pene umede de corb şi fân cosit. Stăpânirea ei asupra lui Păvăluţ începuse în ziua aceea şi continua încă şi astăzi, când el trecea pe lângă Marula, pe coridoarele de piatră ale Cetăţii Sucevei, urmând pe vodă şi întregul Sfat al Ţării. Tainele ţesute în timp între el şi moarte aveau să rămână pentru totdeauna necunoscute oricui altcuiva, în afara lui Petru Rareş.

După întâmplarea aceea de demult îl chemase Anghel.

Începând din ziua în care ucisese cel dintâi om, Păvăluţ rămăsese pentru totdeauna pe colina mărginită de păduri, alături de trupul ţeapăn şi năclăit de sânge al tâlharului pe nume Anghel. I se păruse drept să continue viaţa mortului, nu pe a lui. Umbla de atunci prin lume cu umbra omului ucis după el, se sfătuiau uneori nopţile, mai cu seamă atunci când dormea sub cerul liber, ca şi cum năluca ar fi avut nevoie de spaţiu necuprins ca să se poată arăta. În timp li se mai adăugaseră şi alţii, vrăjmaşi din umbră ai lui vodă.

Anghel era ucigaşul stăpânirii. Pândea precum fiarele pădurii pe duşmanii ascunşi şi le lua vieţile cu gesturi scurte, fulgerătoare, ca şi cum puterile lui ar fi fost limitate în timp şi se vedea nevoit să îndeplinească sarcina cu cât mai mică cheltuială. Chipul lui nu trăia în astfel de momente, ci rămânea nemişcat ca piatra. Trăiau numai mâinile ce se mişcau cu dibăcie pentru a ucide.

Ori de câte ori simţea mirosul de fiere, pene umede de corb şi fân cosit prin preajma lui, îşi lăsa capul pe spate într-un gest scurt, menit să cerceteze dacă moartea pluteşte pe deasupra creştetului său, vestind vreun vrăjmaş ascuns cu viclenie printre cei de faţă.

Se schimbă voievozii la Târgovişte

Aflată în picioare în faţa jilţului în care era aşezat tatăl ei, Chiajna privea vrăjită în străchioara atât de mică, încât i se potrivea perfect în căuşul palmelor. Cu câteva clipe în urmă, când în străchioară fusese numai apă fierbinte, putuse vedea floarea albastră de pe fundul ei. Apa o fermeca, i se părea că în alunecarea ei este închisă o mare taină a lumii, chiar la vedere, aşa cum le stă bine marilor taine, şi căuta în ochii celor din jur vreo urmă de complicitate la descoperirea aceasta. Dar nimeni nu părea pătruns de misterul apei şi atunci Chiajna se simţea singură pe lume.

Grigore Barbir, bărbierul adus din Braşov, scuturase pămă- tuful lăsat la muiat, stropind pe vodă şi pe Chiajna deopotrivă, apoi îl frecase temeinic, rotindu-l cu mişcări dibace, de capătul bont al săpunului, obţinând o spumă cremoasă pe care o aduse în străchioara din mâinile Chiajnei. Floarea albastră dispăru, înghiţită de furtuni lăptoase din care prinseră a se ridica miresme de ruşmalin. Alături, genunchii tatălui ei erau acoperiţi cu un ştergar alb care făcea o groapă mişcătoare în mijloc, din pricină că Petru Rareş bătea mărunt din pinteni câtă vreme dura bărbieritul. Aceeaşi unduire o avea şi spuma din străchioară, de fiecare dată când Grigore bărbierul lua din ea pe vârful pămătufului.

Chiajna căpătase învoirea de a ajuta la bărbieritul lui vodă numai pentru că Doamna Elena şi amândouă doicile nu se deşteptaseră încă, răpuse de somnul de dimineaţă după cea de-a doua noapte albă a Curţii Domneşti. Sora ei, Ana, fusese adusă călare între oştenii lui Petru Rareş, de la Târgovişte până la Suceava, cu un singur popas scurt la un han unde se schimbaseră caii întregii cete. Intraseră în cetate chiar înainte de asfinţit, iar Ana îşi petrecuse noaptea plângând ba în braţele babei, pe care mulţi o căutau în astfel de clipe, pentru

că nu se pierdea cu firea, ba în ale Doamnei Elena, cu care Ana era cam de-o seamă, ceea ce în trecut nu prea ajutase la buna înţelegere dintre ele.

Odăile toate fuseseră răvăşite peste noapte, feciorilor de casă şi slujnicelor li se îngăduise să umble numai în cămăşi de noapte şi alergaseră între cuhnii şi iatacurile domneşti, cu lumânări aprinse într-o mână şi ulcioare cu apă rece ori jumătăţi de chitră în cealaltă, pentru aducerea domniţei Ana în simţiri. Chiajna ţinuse piept cu hotărâre doicii de-a doua, care încerca să o ducă la culcare, şi rămăsese toată noaptea de mâna surorii sale, de care se agăţase nu atât ca să o aline, cât ca să nu scape cumva vreun cuvânt din toate câte se spuneau.

Se vorbiseră multe în noaptea ce trecuse. Despre năpasta ce căzuse asupra Curţii Domneşti de la Târgovişte, despre uneltirile boierilor Craioveşti şi mai cu seamă despre toţi posibilii noi domni pentru tronul Ţării Româneşti. Dintre urmaşii drepţi ai neamului Drăculeştilor, os de domn şi coborâtori din Basarabii cei din vechime, numai trei se mai aflau în viaţă, iar Petru Rareş îi înşiruise pe rând.

— Primul ar fi Vlad Vintilă stolnic, mare portar al Buzăului, cu moşii întinse în partea aceea de ţară, aşadar cu dare de mână şi putinţa de a trimite oricând darul la Înalta Poartă, pentru căpătarea firmanului de domnie. În plus, toţi boierii buzoieni îi sunt vasali, ar fi lesne de dovedit sultanului că aceasta este voia ţării.

— Ţi-ar fi prieten dacă ar urca pe tron? întrebase Doamna Elena.

— Prieten bun, răspunsese Petru Rareş. Atâta doar că este însurat, are jupânească tânără şi sănătoasă şi doi prunci. Nu putem mărita pe Ana cu el. Prieteniile care nu sunt întărite cu astfel de alianţe tind să slăbească în timp.

Mâna umedă a Anei tresărise puternic în mâna mică a Chiajnei când îşi auzise numele şi un nou val de lacrimi îi scăldase obrajii. Obosise după ceasurile de

plâns, iar osteneala aceasta îi liniştise gândurile, punându-i multă pace în frământări. Vina nelămurită care o apăsase până atunci se topise în truda trupului ei istovit. Chiajna îşi ridicase braţul într-o încercare de a-i înconjura umerii pentru îmbărbătare, dar Ana era mult mai înaltă decât ea, aşa cum stăteau amândouă pe marginea patului, şi fetiţa rămăsese cu dreapta spânzurată incomod de gâtul surorii sale.

— Al doilea ar fi Radu Paisie, frate cu cel dintâi, continuase Petru Rareş.

— Căsătorit? întrebase Doamna Elena, în vreme ce masa tâmplele Anei cu uleiuri tainice din sticluţele ei.

— Călugărit, răspunsese vodă cu deznădejde în glas. Stareţ la mănăstirea Curtea de Argeş.

— Altcineva? trecuse Doamna Elena cu repeziciune peste acest pretendent la tronul vecin, alungând cu un gest al mâinii o muscă invizibilă.

— Şi cel mai mic dintre fraţi ar mai putea fi pus la socoteală, Dumitru gelepul, negustor mare la Constantinopol, spusese vodă, măsurând iatacul cu pasul. Neînsurat, adăugase, bănuind întrebarea din ochii doamnei sale.

Între ei se lăsase o tăcere uşoară, plină de nădejdi. Petru Rareş căuta căi de a sprijini urcarea pe tron a acestui mezin care i-ar fi putut fi ginere, Doamna Elena o vedea deja pe Ana întoarsă la Târgovişte, iar Chiajna îşi coborî în sfârşit braţul spânzurat peste umerii surorii sale, căci lucrurile păreau să se aranjeze, iar îmbărbătarea ei nu mai era necesară. În plus, nu-şi mai simţea mâna, după ce mai întâi fusese străpunsă de mii de săgeţi mărunte şi dese, făcând-o să zvâcnească dureros. Numai Ana nu-şi îngăduia încă să se lase cuprinsă de uşurare, căci un sfârşit atât de lesnicios al întregii furtuni nu-i părea cu putinţă.

Din toate aceste pricini, slujitorii aveau în această dimineaţă picioarele moi şi ochii umflaţi de nesomn, iar doicile şi Doamna Elena dormeau, fără să aibă cunoştinţă că Chiajna se trezise, îmbrăcase unul dintre

căftănelele moldoveneşti cusute cu pui din arnici roşu pe la poale, care nemulţumeau pe mama sa de-a doua pentru că nu se ridicau la înălţimea rangului copilei, şi deschisese toate uşile până când îi aflase pe tatăl său împreună cu bărbierul.

Grigore Barbir, căruia meşteşugul său îi dăduse şi numele în anii din urmă, ajunsese în slujba lui Petru Rareş de curând, după ce îşi petrecuse viaţa ca dohtor şi bărbier al puternicei bresle a măcelarilor din Braşov. Odinioară, pe când Grigore abia isprăvea ucenicia la starostele breslei, adunarea hotărâse să trimită o calfă mai vrednică la şcolile italiene, de unde să se întoarcă învăţat şi să le fie breslaşilor bărbier şi, la nevoie, dohtor de dinţi. Banii aveau să fie daţi din lada breslei, iar studentul avea să-i înapoieze lucrând în folosul breslaşilor măcelari până la stingerea sumei.

Fuseseră organizate întreceri între calfele ştiutoare de carte, băieţii înjunghiaseră cu îndemânare porci şi viţei, separaseră fleicile, cotletele, muşchii şi cefele, apoi alergaseră într-un suflet ca să sune clopotul care anunţa că au isprăvit. Pritociseră felurite zemuri cu care frăgeziseră carnea, lăsând-o peste noapte la moi şi rumenind-o a doua zi pe grătare, în mijlocul pieţei. Răsuciseră rulade din burtă de porc şi le împănaseră cu căţei întregi de usturoi. La sfârşitul tuturor acestor încercări care adunaseră în Piaţa Sfatului toată suflarea oraşului, Grigore fusese numit cea mai vrednică calfă a breslei.

Dintre scrisorile trimise universităţilor, numai una primise răspuns bun, acceptând să şcolească un fecior de la capătul lumii, iar Grigore pornise către Napoli, unde intrase în primul an calfă în breasla măcelarilor napolitani, până când se deprinsese cu limba.

Oraşul îl înfricoşase. O vreme nu înţelesese războiul care se purta în plină zi pe străzile mărginite la tot pasul de catedrale, castele şi bazilici. Umbla privind numai în sus, către vârfurile lor dantelate înfipte în cer, şi sfârşea adesea ca martor al unuia dintre omorurile zilnice.

Învăţase italiana ascultând lămuririle celorlalte calfe despre întâmplările zilei: un Orsini ucisese un Colonna, apoi un Colonna ucisese un Orsini şi tot aşa, fără sfârşit. Ca un fel de pregătire neaşteptată pentru anii de studiu care aveau să urmeze, cuvântul pe care Grigore îl auzise cel mai des şi-l putea rosti cu cel mai curat accent napolitan era ***sangue.***

Cea dintâi zi a lui ca student al Universităţii din Napoli fusese sărbătorită cu mare zarvă acasă, în Braşov. Cursurile nu i se păruseră lui Grigore atât de grele pe cât se aşteptase. Disecţiile, care puneau dezgust şi un soi de respect îngrijorat în ochii colegilor săi, îi arătau aceiaşi muşchi, oase, tendoane şi rinichi pe care-i mai văzuse şi acasă, chiar dacă pe atunci nu erau omeneşti. Un ochi uman care atârna de nervul său nu-l impresiona mai mult decât unul de viţel de lapte. Lucrurile aveau să decurgă bine, scrisese Grigore acasă, starostelui breslei. La sfârşitul unui an avea de gând să ceară zapis că este bărbier-chirurg şi poate lucra ca dohtor pentru breasla măcelarilor din Braşov, de vreme ce studiile se încheiau pentru fiecare student atunci când hotărau profesorii că el este pregătit.

Frământările sângeroase care sfâşiau locurile acestea însorite, bătute de apele albastre ale Mediteranei şi înmiresmate cu arome de portocali, schimbaseră însă planurile lui Grigore. Papa, aflat în neînţelegeri din ce în ce mai aprinse cu regele napolitan, care refuza să plătească taxele papale, a închis universitatea, silind astfel profesorii şi studenţii să se risipească pe la universităţile care au acceptat să-i primească, Salerno, Bologna ori Padova. Nimeni nu a dorit să confirme printr-un zapis, după mai puţin de un an de studii, că Grigore braşoveanul este bărbier-chirurg, aşa că el a fost nevoit să-şi urmeze colegii şi profesorii în Padova, oraş aflat sub stăpânirea îngăduitoarei Republici Veneţiene.

La capătul a doi ani în care Grigore învăţase nu numai să amputeze braţe şi picioare ori să scoată

măsele, ci şi italiana, spaniola şi ceva greacă, se întorsese la Braşov, unde breslaşii îl aşteptaseră cu o mireasă şi două odăi în spatele curţii starostelui. Noul bărbier-chirurg nu s-a împotrivit aranjamentului. Viaţa lui se scursese cuminte între plata datoriei pe care o avea la breaslă şi grija familiei care devenea de la an la an tot mai numeroasă.

Cu timpul, în oraş apăruseră alţi dohtori care se purtau cu volane albe, ţepene de scrobite, la mânecile cămăşilor, cu ciorapi lungi până dincolo de genunchi, la marginea pantalonilor bufanţi, cu chipie frânceşti din catifea neagră şi scăpau câte o vorbă în latineşte tot la trei-patru în româneşte. Negustorii mai înstăriţi şi familiile tinere nu-l mai chemaseră pe Grigore.

Petru Rareş îl aflase văduv, cu copiii aşezaţi la casele lor, atunci când negustoria pe care o ţinuse mai înainte de domnie îl purtase prin Braşov. Grigore bărbierul îl scăpase atunci de o blestemată de măsea cu o mână aşa de uşoară, încât vodă trimisese după el de îndată ce urcase pe tronul ţării. Îl tocmise pentru un an. Se împlineau curând cinci şi pe vodă îl bătea gândul să nu-l mai înapoieze, căci Grigore era priceput şi împlinea orice poruncă primea, chiar şi o pedeapsă de tăiere a nasului pentru un brutar prins că vinde pâini prea mici.

Acum, Grigore se aşează în spatele lui Petru Rareş, îi cuprinse toată fruntea cu palma stângă, înclinându-i capul către spate şi sprijinindu-l de pântecul lui rotund, iar cu dreapta porni a trece briciul peste spuma de pe obraji. Cu castronelul în mâini, Chiajna îşi ţinu răsuflarea. Lama ascuţită semăna cu lopata lată cu care Lăcustă grădinarul curăţa zăpada, iarna, şi fetiţa îşi închipui un omuleţ cât degetul care împinge spuma de pe obrajii tatălui său, opintindu-se în dreptul nasului.

Uşa iatacului se deschise uşor, cu o mişcare ce părea că nu se va isprăvi niciodată, gesturi de tâlhari care cercetează dacă e liberă calea pentru hoţiile lor, şi capul babei se strecură înăuntru, mai jos decât ar fi fost

normal să se afle, semn că femeia începuse o plecăciune dincolo de uşă. Făcu semn Chiajnei să vină la ea, dar fetiţa scuturǎ din cap fără o vorbă. Grigore simţea cum în Petru Rareş creşte o nemulţumire ca o mâncărime şi îndepărtă puţin briciul de piele, ca să nu se mai întâmple ca în trecut, când vodă ieşise cu obrazul ciupit din mâinile lui.

Uşa se deschise larg, făcând pe doică să se retragă cu iuţeală, şi în iatac intră Ana, cu un chip nou, spălat şi pomă- duit, cu ochii încă roşii şi umflaţi, dar cu ceva nelămurit adăugat întregii ei făpturi, ceva ce Chiajnei îi scăpa, dar o vrăjea. Cercetă cu atenţie schimbarea, aerul în care se mişca sora ei părea mai dens decât în restul iatacului, capul ei stătea mai drept şi pe sub pielea obrajilor încă de prunc dinţii ei păreau strânşi cu hotărâre, ceea ce-i schimba forma feţei.

Ana continuă discuţia din noaptea trecută, voia să ştie cu ce a greşit şi cu cine s-a luat decizia să fie măritată, vorbea despre răpirea ei din casa soţului său, cuvânt la care Grigore, încordat ca o strună, ridicase de îndată briciul şi rămăsese cu el în aer, aşteptând răspunsul trupului lui vodă.

— Fata mea, vorbi Petru Rareş, strunindu-şi cel dintâi impuls, sunt încă în cămaşă, am faţa plină de spumă, nu-i momentul să te afli în iatacul meu. Mergi la Cătălina şi o să vin şi eu, după ce meşterul Grigore o să isprăvească aici.

Doamna Elena, numită şi Ecaterina, era chemată de soţul său Cătălina în clipele ascunse şi rare în care el avea nevoie să se arate fără pavăză şi lesne de atacat, metodă care observase adesea că are un efect imediat asupra femeilor din familia sa. Ana se înmuie, într-adevăr, dinţii ei se descleştară şi chipul său îşi luă din nou forma lui cunoscută, dar nu renunţă la lămuririle pentru care venise.

— Nu mă gândeam, tată, că ai să-mi găseşti mie vină pentru ce s-a întâmplat, căci nu aş mai fi venit, ci m-aş fi

aruncat după el în Dâmboviţa, spuse, iar glasul ei era plin de miere şi reproş, nimic trist, nimic îndurerat.

Ca şi cum cuvintele nimeriseră din greşeală pe un glas pregătit pentru cu totul altceva, ceea ce îi arăta Chiajnei că pe dedesubt se purta de fapt între ei altă discuţie, una la care ea nu ajungea. Briciul trecea acum într-o mişcare unduită peste gâtul lui Petru Rareş, iar mărul lui Adam se mişcă încet sub lamă atunci când el vorbi:

— Tu unde erai, Ană, când s-a întâmplat?

— La curte, cu doamnele, răspunse Ana.

— La curte, cu doamnele? repetă Petru Rareş printre dinţi, pentru că Grigore îi ţinea bărbia ridicată cu două degete. Acum e mai bine că te-ai întors acasă?

În ziua în care o delegaţie de boieri, mari dregători în Sfatul Ţării, îi adusese lui Petru Rareş cea mai neaşteptată veste din viaţa lui, fiica sa cea mare, Ana, se apropia încet de vârsta măritişului. Copilărise pe moşiile din jurul Brateşului şi se bucurase de libertate, bătând malurile tuturor iazurilor şi bălţilor şi arătându-şi stăpânirea asupra cetelor de copii ai pescarilor. Marele spătar al ţării, marele vornic, logofeţi şi hatmani intraseră în curţile largi, negustoreşti, făcute anume ca să aibă loc de întors în ele carele cu peşte, şi dăduseră vestea ce avea să schimbe viaţa Anei: erau dovezi că Petru Rareş era os domnesc, iar ei veniseră ca să-l ducă la Suceava, de vreme ce Ştefăniţă Vodă se prăpădise.

Ziua aceea nu schimbase însă nimic din felul în care Ana îşi privea tatăl, i se împotrivea şi îşi îngăduia să-i stârnească mânii ca cea pe cale să izbucnească acum. Pentru ea, tatăl său rămăsese bărbatul de pulpanele căruia se agăţa atunci când cerea, cu răsfăţul pruncilor boiereşti, să fie luată şi ea la Galaţi, la Dunăre, să vadă corăbiile genovezilor şi năvoadele pline cu peşte.

Boierii îl aduseseră atunci pe Petru Rareş în Cetatea Sucevei şi dăduseră la iveală dovezile: Ştefăniţă-Vodă lăsase cu limbă de moarte ca cel ce urma să fie ales de

ţară în scaunul de domnie să fie Petru Rareş, negustor de peşte cu moşii întinse între Siret şi Brateş, ca fiu al lui Ştefan cel Mare ce era. Se ştia de la însuşi răposatul Ştefan, care spovedise fapta mitropolitului Moldovei, cerându-i să dezvăluie taina copilului ce creştea departe de curţile domneşti numai în ceasul morţii sale. Petru Rareş era bărbat în toată firea când aflase că tatăl său nu este tatăl său, că fusese dintotdeauna fiu al lui Ştefan cel Mare şi că, iată, rămăsese singurul lui urmaş în viaţă.

După ce căută o vreme un răspuns potrivit pentru ultimele cuvinte ale lui Petru Rareş, Ana hotărî că este mai bine să verse câteva lacrimi, pentru că pauza deja se lungise prea mult şi s-ar fi putut înţelege că a fost învinsă. În chip neaşteptat, tocmai aceste lacrimi ale ei umplură paharul răbdării lui vodă şi, luând prin surprindere pe Grigore, întoarse capul ca să-şi privească fiica în ochi.

— Nu mai plânge, Ană, că nu pentru plâns trimite Dumnezeu fiice voievozilor! spuse, iar glasul lui răsună până dincolo de uşa iatacului, îndreptând poziţiile feciorilor de casă de pe coridoare. Nu pentru plâns se mărită domniţele ţării! Nu ştiai ce ai de făcut? Cu ce treabă te-ai dus la o curte domnească? Să-ţi faci partea ta, să te îngrijeşti ca soţul tău să fie întotdeauna la adăpost, pentru că avem nevoie de el.

Briciul crestase o tăietură cât un vârf de ac în pielea lui vodă şi un bob de sânge mai mărunt decât o sămânţă de mac se ivi. Un fir subţire de spumă se scurse până la ea şi, atunci când sângele se amestecă cu săpunul, Petru Rareş simţi că-l ustură şi-şi duse mâna la obraz.

— Grigore! îl preveni mai mult din priviri.

Uşa se deschise din nou şi în iatac intră Doamna Elena. La tinereţea chipului şi la limpezimea fragedă, neprihănită a

privirilor, aidoma Anei. Două copile. La formele rotunde şi în curând dătătoare de viaţă, plesnind de toată înţelepciunea făpturilor alese de Dumnezeu pentru a da naştere, diferită nu numai de fiicele lui, ci şi de orice altă fată ori femeie ce încălzea aerul cetăţii cu răsuflarea ei.

Nimic din toate cele petrecute de când urcase pe tronul ţării nu îi dăduse lui Petru Rareş sentimentul unei pierderi, presimţirea aceea că ceva important este pe cale să fie uitat, ceva căruia îi trece timpul şi o uşă se va închide pentru totdeauna, cum i-o dădea apropierea sorocului doamnei sale. Pruncul acesta care se va naşte, fiul său venit pe lume din pântec nobil, în vremea domniei sale, îl făcea conştient că viaţa li se schimbă, poate că schimbarea deja avusese loc, iar lor nu le era dat să-i vadă decât efectele. Întoarcerea la cuminţenia unei vieţi de negustor de peşte căruia îi sunt îngăduite multe nu va mai fi curând posibilă.

Sub privirile lui strecurate pieziş pe sub mâna bărbierului, Doamna Elena vorbea, luminând iatacul cu pântecul ei purtând prunc. Un viitor care încă nu începuse, dar pe care nimeni nu-l mai putea opri acum. De afară răzbătu slab behăitul îndepărtat al unui ied dus la tăiere şi toţi încremeniră, aşteptând de la el ceva. Ce aşteptau? Ar fi trebuit poate să pedepsească tăierea iezilor atât de aproape de Curţile Domneşti? Pedepsele erau tot ce doreau cu toţii de la el, pedepse întotdeauna pentru ceilalţi, care le-au încălcat într-un fel sau altul vreun drept neînsemnat.

Apoi însă, ultimele cuvinte ale Doamnei Elena pătrunseră în înţelegerea lui şi el ştiu că fusese întrebat despre prânzi- şor. Ouă, poate că acesta era răspunsul pe care îl aşteptau de fapt. Visa de câteva nopţi un ou, semn bun, copii sănătoşi, cuvintele acestea îi apăreau în vis, apoi însă fiul său nenăscut, despre care ştia că încă nu s-a născut, apărea şi fura oul, fugind cu el, iar Petru Rareş se deştepta cu cămaşa udă de sudoare, cu pletele lipite de tâmple şi buzele muşcate.

— Frumoasă rochie, doamna mea, spuse Petru Rareş. Numai că eu nu sunt încă îmbrăcat, mă gândeam că ar avea vreme meşterul acesta al meu să isprăvească bărbieritul mai înainte ca întreaga curte să năvălească în iatacul meu.

— Vom lua prânzişorul de îndată ce isprăviţi, repetă Doamna Elena cuvintele pe care vodă le pierduse prima oară. A ce miroase aici? continuă ea, adulmecând aerul din odaie. Grigore, ce săpun foloseşti? Din cel făcut de Lăcustă grădinarul după reţeta pe care i-am dat-o eu? Parcă i-am spus să pună la sfârşit flori de romaniţă.

— Romaniţa umple de spuzeală obrajii Măriei Sale, răspunse Grigore abia auzit, în vreme ce întindea pentru a doua oară pe faţa lui vodă spumă curată. Ştiu din anii trecuţi că Măria Sa nu este prieten cu romaniţa.

— Cătălină, ia fetele şi mergeţi. Un bărbat are dreptul să fie singur atunci când este bărbierit, ceru Petru Rareş.

— Oare să măritǎm pe Ana cu Dumitru gelepul, negustorul de berbeci, şi să strângem boierii în jurul lui? Să-l ajutăm să meargă la sultan şi să ceară tronul? spuse fără nicio pregătire Doamna Elena, luând prin surprindere pe Petru Rareş, care tresări, intrând pentru a doua oară în briciul bărbierului.

— Grigore! îl avertiză el, apoi răspunse Doamnei Elena. E prea tânăr. Ai văzut ce se întâmplă dacă voievodul este tânăr. În Valahia mişună lupii, trebuie mână de om trecut prin multe, care să ştie să-i stăpânească, nu să se aprindă la cea mai mică asmuţire. Să aibă mintea rece, nu sângele fierbinte al celor tineri, pe care-i atragi uşor în capcane.

— Tată, trimite-mă pe mine la Târgovişte! se auzi pentru prima oară în dimineaţa aceea glasul Chiajnei, care se hotărâse să se facă văzută numai pentru că amândouă doicile ei plănuiau din pragul uşii cum să o atragă la ele şi gândise că vor înceta, dacă vodă o va privi şi-i va vorbi.

— Ce să faci tu acolo, ghilimoţ? râse cu sinceritate,

ca în anii negustoriei, Petru Rareş.

— Să mă mărit, răspunse Chiajna. Să mă încrunt o dată la boierii care au ieşit de sub ascultare, să-i pun la temniţă pe vinovaţi, să bat o dată cu sceptrul în podea şi să strig „Oştirea! La mine!”.

Braţul ei mic ridică în aer o spadă nevăzută, în vreme ce străchioara rămăsese sprijinită numai cu o mână, într-un echilibru fragil, pe pieptul fetiţei.

— Tu de ce nu eşti aşa ca ea, Ană? spuse vodă, regretând vorbele de îndată ce şi le auzi, pentru că fata dădu drumul unui plâns deznădăjduit. O să ne mai gândim ce este de făcut, încercă Petru Rareş să dreagă lucrurile. O să-ţi găsim un soţ.

Dar Ana ştia că, de vreme ce nu s-a arătat vrednică să apere alianţele tatălui său, următorul soţ nu va fi decât un simplu boier căruia nimeni să nu-i dorească moartea. Şi ce domniţă îşi doreşte un astfel de soţ neînsemnat? Se răsuci pe călcâie şi ieşi ca o furtună, răsturnând în trecere stră- chioara din mâinile Chiajnei, care se rostogoli zornăind pe podelele smălţuite şi făcând pe tatăl său să tresară şi să intre în briciul bărbierului pentru a treia oară.

— Las-o aşa, Grigore, îşi smulse el ştergarul de la gât, aruncându-l cât colo şi ridicându-se, că ai să mă omori cu briciul mai înainte să văd copilele astea măritate, Pocuţia înapoi unde îi este locul şi cetăţile mele din Transilvania confirmate de Zâpolya ori de Ferdinand, care din ei o cuceri tronul până la urmă!

Aşezată turceşte pe covorul moale, cu pupitrul scund, sculptat cu migală în lemn parfumat de cireş, dinaintea ei, Roxelana scria o scrisoare regelui polon. Era a douăzeci şi şasea zi a lunii Shawwal, când leandrilor

începeau să li se scuture florile, clematitele năpustiseră toate zidurile Constantinopolului, aerul oraşului devenise dulce şi greu de respirat din pricina puzderiei de miresme de peste vară, iar cămilele purtau pui.

Pana zgâria neplăcut hârtia atunci când literele aveau bucle către stânga şi odalisca ei favorită aştepta alături, răsucind între degete o pană nouă, gata să sară de la locul ei la cel mai mic semn al Roxelanei. Favorita sultanului îşi exersa însă răbdarea şi îndârjirea chiar şi într-o dimineaţă liniştită, în care toate războaiele seraiului păreau atât de departe. Ştia că ea fusese aceea care adusese pana în starea în care se afla acum, cu vârful bont numai pe o parte şi cu un mic colţ ascuţit pe cealaltă. Toate penele ei ajungeau aşa în scurt timp, pentru că Roxelana înclina literele către dreapta şi apăsa cu hotărâre toate punctele. Îşi propusese aşadar să isprăvească scrisoarea cu aceeaşi pană, în ciuda stropilor de cerneală care săreau din când în când şi a sunetului supărător.

Pe o sofa mai îndepărtată îşi întinsese trupul uscat de vreme şi mâncat de boli bătrânul imam Ibrahim al-Halabi, cel mai mare învăţător şi legiuitor al imperiului, singurul căruia îi era îngăduit să ia parte la audienţele tinerei sultane din Palatul Topkapi. Subjugat în chip neînţeles de ochii ei căprui, altfel cu totul obişnuiţi, dacă nu ar fi avut lucirile de neastâmpăr şi veşnică nemulţumire, Soliman îi îngăduise şi această de pe urmă poznă, anume de a avea un cabinet al ei într-o aripă a Curţii Divanului, unde să se joace de-a conducătoarea.

Micuţă de stat, o bucăţică de femeie cu părul numai inele blond-ruginii şi cele mai subţiri buze pe care le văzuse sultanul vreodată, cu o gură cât o mărgică, Roxelana nu fusese multă vreme luată în serios. Avea douăzeci şi şapte de ani şi încă mai arăta de cincisprezece, o păpuşă de un cot care smulgea surâsuri înduioşate atunci când vorbea cu gura ei cât un punct.

Totuşi, ambasadorii din Constantinopol, solii Europei

şi agenţii de la Înalta Poartă ai tuturor ţărilor vasale înţeleseră iute care este înrâurirea ei asupra luminatului sultan, astfel că în scurtă vreme audienţele acordate de ea deveniră mai căutate decât cele ale sultanului. Roxelana primea daruri şi petiţii, mijlocea înţelegeri, propunea dezlegări neobişnuite pentru pricini ce durau de ani întregi şi păruseră până atunci să nu aibă sfârşit.

De pe sofaua lui, bătrânul imam scăpă dintre degete muştiucul narghilelei, care se lovi cu un sunet de clopoţel de vasul cu apă, apoi rămase spânzurat la capătul furtunului, arătând că Ibrahim al-Halabi aţipise de-a binelea. El fusese cel care o pregătise pe Roxelana pentru convertirea la credinţa cea adevărată, arătându-i care sunt cei cinci stâlpi ai credinţei şi recitându-i versete din Coran, uneori aceleaşi la nesfârşit, pentru că mintea învăţătorului cădea adesea în spaţii goale care îl derutau. Tot bătrânul Ibrahim fusese însărcinat să o deprindă pe Roxelana cu scrisul, atunci când sultanul cedase rugăminţilor ei nesfârşite şi îngăduise acest lucru neobişnuit.

Roxelana, favorita sultanului, isprăvi scrisoarea, se iscăli şi strecură o privire către învăţătorul său şi al întregului imperiu. Sofaua pe care obişnuia să rămână întins cu ceasurile, prefă- cându-se a se îndeletnici cu o narghilea, dar de fapt picotind cât era ziua de lungă, se afla lângă vatra în care slujnicele aprinseseră câteva vreascuri, la porunca imamului. Tălpile veşnic reci ca gheaţa ale lui Ibrahim al-Halabi erau la numai o palmă de foc, dar sângele lui se încălzea cu mare greutate.

Surâzând ca la o poznă pe cale să izbutească, Roxelana făcu semn odaliscei să deschidă cea mai apropiată fereastră şi mirosul sărat al apelor Bosforului se amestecă cu cel de lemn ars din încăpere. Ibrahim al-Halabi tuşi şi îşi drese bătrâneşte glasul de câteva ori, dar pleoapele sale rămaseră pe jumătate închise. Roxelana îşi flutură palma prefăcută în evantai pe dinaintea ochilor, arătând cât de cald este şi ce nepotrivită fusese porunca bătrânului său învăţător de a

aprinde focul. Odalisca şi slujnicele chicotiră. O îndrăgeau pe stăpâna lor pentru astfel de clipe de complicitate tăcută care le făcea să se simtă deasupra întregii tagme a slujnicelor din harem.

Un eunuc cu ochii plecaţi şi braţele negre ca abanosul intră şi se înclină până la podele în faţa Roxelanei, apoi şopti câteva cuvinte unei slujnice care se apropiase de el. Fata ascultă cu atenţie apoi rosti mesajul, cu ochii la Roxelana:

— Solie din Valahia, luminată stăpână. Boieri sosiţi cu daruri şi cu o rugăminte.

— S-au anunţat dinainte? întrebă Roxelana, ridicând din sprâncenele subţiri, două fire cânepii, nestatornice, care zvâcneau la cea mai mică emoţie care încerca inima sultanei.

— Nu, stăpână.

De afară răzbătu pe fereastra deschisă chemarea ademenitoare şi încărcată de promisiuni a unui vânzător de sugiuc, purtată de vânt şi răsunând îndepărtat ca prin vis. Îi răspunse ţipătul unui pescăruş ce trecu în zbor chiar pe sub streaşina de deasupra ferestrei. O amintire uitată se arătă preţ de o clipă tinerei sultane, adusă pe căi tainice de alăturarea aceasta de sunete. Acasă, în Galiţia, de unde fusese răpită pe când era numai o copilă şi vândută negustorilor ce căutau fete pentru haremul sultanului, nu erau sugiuc şi nici pescăruşi. Nici păuni desfăcându-şi cozile neînchipuit de frumoase în preajma fântânilor arteziene din grădinile palatului, nici cămile, nici eunuci negri şi nici marea răsunând în toate încăperile, atunci când era linişte. Solii de la uşa ei veneau din Valahia, vecină cu Moldova, vecină cu Galiţia.

— Să intre, spuse Roxelana şi împinse pupitrul pentru scris într-o parte, ridicându-se de pe covor şi aşezându-se pe una dintre sofalele încărcate de perne.

Boierii buzoieni, înveşmântaţi în straiele cu care se înfăţişau la Curtea Domnească în ziua Crăciunului, cu

calpacele de samur şi cu chimirele late ivindu-se de sub caftanele din urşinic, înaintară până în mijlocul încăperii şi acolo bătură temenele, după obicei. Între ei, Şerban Buzoianu, cel mai tânăr şi mai neînvăţat cu străinătatea, părea încă şi mai nevârstnic decât era din pricina pletelor rămase slobode după ce feciorul de boier îşi pierduse cuşma într-o întâmplare ruşinoasă din bazar. Trăgea după el o cuşcă umblătoare pe roţi, acoperită până-n pământ cu o velinţă din zarafir, din pricina căreia mersul îi era împleticit şi neîndemânatic. Făcea doi paşi înainte, apoi muta sforile cu care trăgea cuşca în mâna cealaltă, următorii paşi îi făcea cu spatele şi se rotea din nou, înaintând cu faţa.

— Slăvită fie Împărăteasa Luminii, căreia îi dorim sănătate şi viaţă lungă, începu cel mai bătrân boier al delegaţiei. Am adus daruri pe care le punem la picioarele Măriei Tale şi nădăjduim să-ţi placă.

Dădură la iveală din cufărul aflat dinaintea lor trei pocale din argint bătute cu rubine şi o mantie din samur, apoi făcură loc lui Şerban Buzoianu să înainteze, iar el se înroşi ca para focului şi trecu printre ei cu mersul lui împleticit, trăgând după el cuşca acoperită, în care părea să se afle adevăratul plocon. Ajuns în faţa sultanei, opri cuşca aşezând piciorul în faţa uneia dintre roţi şi trase velinţa jos de pe ea, înfăşu- rând-o în neorânduială pe braţ.

Toţi ochii din micul cabinet al Roxelanei se măriră, toate sprâncenele se ridicară şi răsuflările se potriviră într-una singură. Nimeni însă nu cuteza să dea vreun semn al sim- ţămintelor ce-i încercau, aşteptând mai întâi primul gest al sultanei. Din cuşca umblătoare pe roţi, doi ursuleţi speriaţi priveau întreaga adunare cu ochi umezi şi trişti, strângându-se unul într-altul.

Roxelana surâse şi coborî de pe sofa, apropiindu-se de cei doi pui, strecurându-şi mâna printre gratiile de lemn şi mângâind o ureche. Acela care hotărâse un

astfel de dar era om priceput şi ştia multe, iar ea preţui dibăcia gestului. Urşii erau la ei acasă în Galiţia şi în Valahia, dar lipseau de pe malurile Bosforului. Cei doi pui care îşi vârau acum capetele pe sub mâna ei, în căutare de mângâieri, vorbeau într-o limbă pe care numai boierii buzoieni şi Roxelana o înţelegeau despre o legătură ascunsă între ei, pe pământurile acestea turceşti.

— Pentru grădinile palatului, mărită stăpână, spuse într-un târziu boierul cel bătrân.

— O să avem grijă de ei, răspunse Roxelana. Cum au fost hrăniţi?

Tălmaciul delegaţiei era un grămătic valah dintre cei aflaţi pe lângă dregătorii purtători de treburile ţării la Înalta Poartă. Atunci când auzi întrebarea sultanei, Şerban Buzoianu lăsă velinţa din zarafir să-i alunece la picioare, scotoci prin pulpanele caftanului şi scoase de acolo o butelcă cu lapte pe gâtul căreia trăsese degetul din piele al unei mănuşi vână- toreşti, retezat la capăt pentru ca ursuleţii să poată bea.

— Ce pricină vă aduce până aici, cinstiţi boieri? mai întrebă Roxelana, cercetând amuzată butelca şi dezlegând cu aceste cuvinte jăluirea buzoienilor.

— Am venit să cerem de la luminatul sultan firman de domnie pentru Vlad Vintilă stolnicul, mare boier buzoian de-al nostru şi os de domn, de vreme ce voievodul ne-a murit în urmă cu câteva zile, spuse boierul cel bătrân. Pentru aceasta am adus douăzeci de pungi cu piaştri pe care am dori să le punem la picioarele stăpânului lumii, împreună cu mărturia noastră că aceasta este voia ţării.

Deşteptat de murmurele stârnite în încăpere atunci când cei doi pui de urs începuseră a se înghionti, încercând să apuce butelca cu lapte din care sugeau pe rând cu lăcomie, Ibrahim al-Halabi prinse ultimele cuvinte ale boierului.

— Dacă veţi continua să-i tot ucideţi din an în an, măritul sultan va sfârşi prin a vă lua dreptul acesta de a

vă pune singuri domn, spuse el, căutând cu o mână tremurândă muştiucul narghilelei şi făcând semn cu iritare unei slujnice să-i aprindă tăciunii.

— Răposatul Vlad-Vodă a murit dintr-o întâmplare nefericită, înecat, spuse boierul cel bătrân şi observă cu nemulţumire cum cuvintele sale stârnesc imamului un gest de lehamite din mâna uscată.

— Nu veţi intra prea lesne la luminatul sultan, abătu Roxelana discuţia către locuri mai paşnice. Zilnic aşteaptă la uşa lui zeci de delegaţii cărora le ţin rânduiala slujbaşii. Dacă pricina nu este cu grabă, atunci vă treceţi la catastif şi aşteptaţi până când vă vine rândul. Aveţi unde sta câteva zile?

— Mărită stăpână, pricina este grabnică, vrăjmaşii pot aduce mărturii mincinoase, aşa cum au mai făcut şi în trecut, ca să pună domn de-al lor pe tronul ţării. Ajută-ne să ajungem de îndată în faţa luminatului sultan.

Trecerea peste rândurile nesfârşite de petiţionari din toate colţurile lumii care aşteptau cu zilele la uşa sultanului Soliman nu era un lucru lesne de făcut. Lor li se adăugau soliile urgente de pe câmpurile de bătălie cu Ferdinand de Habsburg ori ambasadorii cu probleme ce nu sufereau amânare, care întârziau încă şi mai mult intrarea în Sala Divanului, în ordinea stabilită de slujbaşii Porţii.

Înţelegerea pe care Roxelana o avea cu Soliman fusese ca niciunul dintre ei să nu se amestece în cancelaria celuilalt. Atunci când îngăduise aceasta, Soliman o făcuse surâzând cu înduioşare la gândul unui mic cabinet în care favorita lui avea să primească plângerile sutelor de femei ale palatului, aflate mai mereu în război unele cu altele, sau nimicuri femeieşti ca plocon de mulţumire din partea vreunui ambasador care îşi văzuse pricina rezolvată alături, în Sala Divanului, adevărata cancelarie a imperiului.

În scurtă vreme însă, diplomaţii Europei începuseră să treacă mai întâi pe la Roxelana, căreia îi aduceau

situaţiile cele mai încurcate, fără sorţi de izbândă, iar ea le găsea întotdeauna cele mai iscusite căi de rezolvare. Meritele ei erau cu atât mai mari cu cât respectase înţelegerea şi nu ceruse niciodată direct vreo favoare de la Soliman.

— Ar fi o cale, spuse Roxelana după o clipă de gândire, iar în ochii ei căprui jucară luminile acelea care făcuseră să li se ducă vestea până dincolo de marginile imperiului. Dar pentru aceasta va trebui să făgăduiţi că noul voievod împreună cu voi toţi nu veţi sprijini niciodată pe domnul Moldovei să pună stăpânire din nou pe Pocuţia. Pocuţia şi Galiţia rămân ale regelui polon.

Boierii buzoieni se priviră lung mai înainte de a răspunde. Vodă Petru Rareş al Moldovei nu primise până acum ajutor în războaiele lui personale, cum era acesta pentru stăpânirea cetăţilor sale strămoşeşti din Pocuţia. De ce ar fi crezut Roxelana că acest lucru ar fi posibil?

— Doar Casa Drăculeştilor şi Casa Muşatinilor se înrudesc, nu-i aşa? continuă favorita sultanului, ca şi cum le-ar fi ghicit gândurile.

— Slăvită stăpână, ne legăm că Valahia sub domnia lui Vlad Vintilă nu va ajuta pe Petru Rareş să se întoarcă în Pocuţia, vorbi cu toată hotărârea boierul cel bătrân.

— Atunci uite cum facem: în dimineaţa asta se află la uşa sultanului, aşteptând să intre, o delegaţie a regelui polon, arătă Roxelana calea pe care o găsise pentru ca boierii buzo- ieni să-şi capete firmanul de domnie pentru care bătuseră drumul până la Constantinopol. O să intraţi odată cu ei. Am să scriu câteva rânduri pe care le veţi da lui pan Cazimir Laski, cel care conduce delegaţia. Atunci când slujbaşul va striga de pe catastif pe polonezi, intraţi împreună cu ei, ca membri ai aceleiaşi solii. Aşteptaţi ca Pan Cazimir să isprăvească pricina lor, apoi vă va prezenta pe voi. Cu puţin noroc, luminatul sultan nu se va supăra, de vreme ce pricina este moartea unui voievod.

Către seara zilei aceleia, din casa capuchehaiei moldoveneşti la Înalta Poartă plecă un mesager călare, cu o solie pecetluită şi legată la coburii şeii. Ştim pentru că eram şi noi acolo atunci când argaţii fremătau în jurul calului său, legând chingile, potrivind şaua, strângând curelele. În Bogdan Sarai, cartierul constantinopolitan în care se aflau locuinţele slujbaşilor moldoveneşti, auzeam răsunând clopotul unei biserici creştine din apropiere, vestind sărbătoarea Sfântului Apostol Toma. Pe străduţa strâmtă ce cobora către Cornul de Aur, copitele bătând piatra în trap grăbit făceau bragagiii săraci să se lipească de ziduri, ca să facă loc călăraşului. Vedeam umbrele clădirilor cum se întindeau prelungi spre răsărit, tulburând lumina şi adăugându-i mlădieri nelămurite.

Solul avea de gând să treacă podul Galatei, apoi să alerge calul spre Dunăre, să o traverseze pe podul umblător de la Rusciuc şi să iasă în Drumul Bogdanului la cei dintâi zori. Ducea la Suceava vestea înscăunării unui nou domn în Valahia, Vlad Vintilă din neamul Drăculeştilor.

7046 de la Facerea Lumii

Anul foametei

Despre mine
de ce nu scrii nimic, Macarie?

Anul îşi primise numele din pricina năpastei care pustiise toate câmpurile, lăsând pivniţele şi cămările goale peste iarnă. Nori negri de gângănii se iviseră de nicăieri, coborându-se ca blestemul asupra grânelor şi pomilor, lăsând locurile goale pe unde treceau. Oamenii au mers mai întâi la călugării cei înţelepţi din păduri, cerând să fie scos Gromovnicul lui Iraclie Împăratul,

numărătorul de stele, şi să se caute acolo ce este de făcut. Gromovnicul nu arată ce este de făcut, spuseseră călugării. Arată numai ce are să se întâmple. Va fi foamete, isprăviseră ei, apoi intraseră înapoi în mănăstirea lor cât palma şi ferecaseră porţile.

Mai înainte de asta însă, anul nu dăduse semne că ar fi dintre cei răi. Copiii domneşti se jucau prin podul caselor, alergând mâţele sau închipuindu-şi că eliberează vitejeşte o cetate asediată. În podul Curţii Domneşti a Sucevei se ajungea pe două căi. Chiajna le cunoştea bine pe amândouă, dar una o păstrase deocamdată ascunsă de fraţii săi mai mici, Iliaş şi Ştefăniţă, care începeau să se ridice mărişori şi ameninţau cu invadarea orice colţ tainic de lume ce fusese până de curând numai al ei.

Pe culoarele minţii domniţei, cuvintele înţelese numai pe jumătate ale cronicii lui Macarie, învăţate pe de rost din pricina tainelor presimţite în ele, se roteau ameţitor, supunând orice alt gând: „Cele de până aici le-au adunat şi cu meşteşug le-au întocmit şi ni le-au lăsat nouă, copiilor lor…”.

Una dintre căi era scara strâmtă, răsucită tot către dreapta, ce pornea din sala armelor şi urca împrejurul turnului de la răsărit până când ieşea în drumul de strajă, coridorul de piatră aflat chiar sub acoperiş, cu barbacane înguste pentru ţevile flintelor şi cu cămări ferecate, pline cu praf de puşcă, din loc în loc. Cealaltă pornea din spatele sacilor cu făină din cămara bucătăriilor domneşti. Uşa era atât de scundă acolo, încât Chiajna trebuia să se aplece ca să poată trece şi întotdeauna îi rămâneau în păr făină şi pânze de păianjeni.

„Cele de până aici le-au adunat şi cu meşteşug le-au întocmit şi ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moştenire, scriitorii dinainte de noi; nu ştim cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu”, se roteau cuvintele cronicii în mintea ei.

Între lucrurile cele mai supărătoare din viaţa ei se numărau păianjenii, fraţii ei mai mici şi faptul că era fată. Din această pricină, Chiajna rostea acum în gând rândurile învăţate pe de rost, care o ajutau să uite de păianjenii ce fojgăiau cu miile prin firidele zidurilor. Astăzi, atunci când mieunatul pisicii celei roşcate începuse a se auzi înfundat din pod, Chiajna pornise să o caute pe cea dintâi cale. Urcase scara spiralată cu poalele rochiei adunate în faţă şi petrecute peste braţ, cercetând cu piciorul fiecare treaptă mai înainte de a-şi lăsa greutatea pe ea şi privind numai în sus, de unde o geană de lumină strecurată printr-o barbacană ajungea până la ea, lovindu-se din perete în perete.

Odată ajunsă sus, pe drumul de strajă, lat şi luminat din belşug de soarele care pătrundea pieziş prin toate barbaca- nele, chemă pisica şi ascultă cu atenţie, încercând să înţeleagă în ce parte ar trebui să caute. Mieunatul roşcatei se auzi de peste tot. Pisica părea captivă undeva în înalturi, deasupra Curţii Domneşti, slobozind de acolo chemări de ajutor.

Pe când era numai o pruncă şi încă singurul copil al Curţii Domneşti, prima doică îi spusese că păianjenii poartă în pântecele lor rotunde sute şi mii de pui care ies afară atunci când le striveşti părintele cu piciorul. Fusese o încercare de a convinge fata să nu mai cerceteze cele mai ascunse unghere ale caselor, iar Chiajna nu mai scăpase de atunci de imaginea miilor de păianjeni mici care se împrăştie prin toate cotloanele, luând în stăpânire odăile.

„...şi ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moştenire scriitorii dinainte de noi; nu ştim cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu.”

Porni pe drumul de strajă la întâmplare, coridorul din piatră era rotund şi nu trebuia decât să meargă tot înainte ca să ajungă în acelaşi punct din care plecase. Ochii ei se îngustau atunci când trecea prin dreptul unei barbacane şi lumina puternică de afară îi săgeta chipul

pentru o clipă. Vântul aduse sunetul îndepărtat al unei tălăngi şi Chiajna se opri ca să privească dincolo de zidurile Curţii Domneşti. Prin deschizătura de numai o palmă se vedea o fâşie de câmp verde în care apăru încet o vacă, iar fata rămase privind la ea.

Îi plăcea să privească vacile atunci când păşteau. Mersul lor leneş, cozile alungând din când în când câte o muscă, tălăngile ce sunau când ele aplecau capul în iarbă şi ugerele pline de lapte o învăluiau pe Chiajna într-o vrajă puternică. Orice ar fi făcut în clipele acelea îşi pierdea din importanţă, frământările îi dispăreau ca prin farmec şi fata se simţea pe cale să-şi amintească ceva uitat, mai însemnat decât războaiele cu fraţii ei care îi chinuiau pisicile, decât cronicile pe care le scria învăţătorul ei şi le învăţa ea pe de rost ori chiar decât sabia bunicului său, păstrată într-un cufăr din vistierie şi pe care Petru Rareş i-o arătase odată.

Lucrul acela uitat se risipea însă mai înainte ca ea să şi-l poată apropia îndeajuns, vraja se destrăma şi Chiajna se smulgea din visare, rămânând o vreme cu o tristeţe nelămurită, ca de pe urma unui lucru de preţ pierdut.

— Roşcato! Pis! mai chemă ea o dată pisica şi mieunatul se auzi de data aceasta foarte aproape, chiar în faţă, iar Chiajna grăbi pasul şi se încruntă.

Fraţii ei mâncau zilele doicilor lor, încălecând buţile cele mici care nu o dată se răsturnaseră cu ei, prinzându-le picioarele dedesubt, vârându-se în butoaie şi rostogolindu-se cu ele la vale, de pe buza Dealului Zamcăi, şi ieşind apoi din butoi cu cucuie şi vânătăi care păreau a-i face fericiţi, urcând în clopotniţa Bisericii Coconilor din curtea caselor domneşti ca să strice cuiburile hulubilor şi să le fure ouăle sau urcând pisicile Chiajnei în copaci şi părăsindu-le acolo. Prindeau vrăbii şi le legau cu un fir de cânepă de picior, alergând apoi cât erau Curţile Domneşti de largi, cu pasărea zburându-le poticnit pe deasupra capului, zbătându-se

să scape din prinsoare. Ai fi zis că-s răutăcioşi, de nu ar fi mirosit încă a lapte dimineţile şi nu ar fi semănat cu doi îngeri curaţi care, atunci când dormeau, topeau inima maicii lor.

Petru Rareş poruncise zilele trecute să le fie făcută băieţilor o grindă de lemn sprijinită pe două picioare în faţa ferestrelor Doamnei Elena şi de atunci Iliaş şi Ştefăniţă munceau sărmana grindă pe care o numiseră cal. Se prindeau cu mâinile de ea, ridicându-se şi răsucindu-se împrejurul ei, lăsându-se să atârne de ai fi zis că-şi vor smulge braţele cu totul ori străbătând-o în picioare, cu mâinile depărtate de trup ca să-şi ţină echilibrul. Pesemne că se plictisiseră însă şi de calul poruncit de vodă, de vreme ce pisica cea roşcată dispăruse de mai bine de un ceas.

În faţa Chiajnei, coridorul se curba ca lumea dintr-o picătură de apă, urmând întocmai forma rotundă a Curţilor Domneşti. Cea mai largă barbacană, tăiată anume în zidurile groase de piatră ca să încapă în ea orga morţii, avea să-i apară curând dinainte. Într-o scândură groasă de stejar fuseseră cioplite cinci şanţuri pe o faţă şi alte cinci pe cealaltă, iar scândura fusese fixată pe o osie la mijlocul barbacanei, astfel încât să se poată roti cu uşurinţă. La nevoie, dacă vrăjmaşul ar fi atacat cetatea, oştenii ar fi prins câte o flintă pe fiecare şanţ, cinci pe o parte şi cinci pe cealaltă, le-ar fi încărcat pe toate, apoi un singur om ar fi putut trage zece focuri, rotind orga morţii ca pe o morişcă.

Pisica se auzea tot mai aproape, iar mişcările Chiajnei deveniră iuţi şi zvâcnite.

Se mânia pe măsură ce se apropia de locul isprăvii.

Băieţii aceştia născuţi la capetele aceluiaşi an, os domnesc şi împlinind cu prisosinţă nădejdea tatălui lor ca tronul să aibă moştenitor, stricaseră toată buna rânduială a familiei, după părerea ei. Ţintuiseră vreme îndelungată în pat pe maica lor, slăbită după anul acela în care născuse de două ori, şi umpluseră nopţile Curţii

Domneşti de plânsete şi forfotă, o viermuială permanentă de doici, slujnice, feciori de casă, mirosuri înţepătoare de scutece murdare şi nesomn, care o scoseseră pe Chiajna în afara lumii locuite. Nimeni nu se mai interesase de ea. Nimeni nu-i mai orânduise fiecare ceas al zilei, nimeni nu-i mai poruncise ce straie să poarte, cum să-i fie aranjat părul, când să se culce şi ce să mănânce.

Încă un pas şi băieţii i se înfăţişară de după curbura drumului de strajă, cu feţele luminate de bucuria jocului, chicotind şi înghiontindu-se. Învârteau pe rând scândura cu şanţuri pentru flinte, care se rotea scârţâind în osia ei. În locul puştilor era legată fedeleş, cu brâul lui Iliaş, pisica cea roşcată a Chiajnei, una dintre pisicile găsite de ea pe lângă zidurile Bisericii Coconilor, pe când era pruncă.

Chiajna simţi cum inima creşte în ea, ocupând spaţii ce nu i se cuveneau, împingând plămânii şi măruntaiele ca să-şi facă loc, umflându-se amenințător şi sufocând-o.

Se opri şi rămase acolo, la câţiva paşi de băieţi, privindu-i şi aşteptând ca ei să o descopere. Chinul pisicii nu-i mai părea important. Singurul lucru care conta era numai răzbunarea ei perfectă, dulceaţa pe care avea să o simtă atunci când va vedea în ochii fraţilor ei înţelegerea înspăimântată că sunt priviţi de o vreme, suficient cât ei să nu se mai poată dezvinovăţi, o răcoare binefăcătoare ce-i va face inima să-şi reia dimensiunile obişnuite.

Cel dintâi o observă mezinul, Ştefăniţă, care slobozi îndată cele două cuvinte pe care le rostea cel mai des:

— Nu eu!

Mult mai ager în momente de cumpănă ca acesta, Iliaş se mulţumi să oprească rotirea moriştii cu un gest, apoi rămase nemişcat sub privirile surorii lui, drept şi încordat, măsurând numai în gând distanţa dintre ei şi comparând-o cu cea până la scara spiralată din spatele lor. Ştefăniţă ridică ochii spre el, dădu să-l întrebe ceva,

apoi însă simţi ce este de făcut şi o zbughiră la fugă amândoi în aceeaşi clipă, ca un mecanism perfect alcătuit, care se declanşează la cea mai mică apăsare a pârghiei.

Chiajna alergă pe urmele lor pe scară în jos, tălpile ei, mult mai lungi decât ale băieţilor, nu prindeau întotdeauna treapta şi fata lovi scara cu fundul de câteva ori. Inima însă îi bătea în urechi, iar ea nu simţi nicio durere, aşa cum nu băga de seamă niciodată durerile din podul palmei cu care ţinea arcul atunci când trăgea cu săgeata ori cele din umeri atunci când exersa lupta cu sabia. Toată fiinţa ei se concentra în clipele acelea într-un singur punct: să biruiască pe cel cu care lupta. Nu făcea asta conştient, nu avea nevoie de voinţă sau îmbărbătări. Pur şi simplu se întâmpla, trupul ei părea să treacă sub comanda altcuiva, mai deprins cu lupta decât ea, mai puternic şi mult mai bine pregătit, iar ea se destindea pe dinăuntru, martor mulţumit al celor ce vedea.

Băieţii alergau de-a lungul coridoarelor cu capetele lăsate pe spate, ca pentru a face loc aerului să intre direct în plămâni. Cu fiecare cotitură pe care o făceau, distanţa dintre ei şi Chiajna se micşora din pricina încălţărilor lor cu tălpi de lemn şi călcâi înălţat, care alunecau pe podelele de teracotă, silind băieţii să facă doi-trei paşi mărunţi ca să-şi afle din nou echilibrul şi să bată aerul cu braţele, ca nişte păsări lovite în aripă. Avea şi Chiajna astfel de încălţări frumoase şi nefolositoare, Doamna Elena comandase de la Veneţia pentru ei toţi. Ale băieţilor aveau căputa împodobită cu câte o fundă mare din mătase neagră şi tropăiau ca o herghelie de cai atunci când alergau prin odăi. Ale ei rămăseseră de la bun început pe fundul cufărului de sub pat, alături de alte daruri nepotrivite, în vreme ce fata purta numai cizme vânătoreşti lipsite de podoabe, cu talpa din piele de bou, moale şi tăcută.

Ajunşi la limanul salvării lor, băieţii îşi repeziră

trupurile în uşa sălii în care Doamna Elena primea oaspeţii, două bufnituri scurte, pline de nădejde, mâini mici agitate pe zăvor. Chiajna apucă tunica de catifea a lui Iliaş şi uşa se deschise, rostogolind în încăpere trei copii domneşti.

Sus, chiar sub podul caselor, pisica rămăsese ca un fruct ciudat, uitat pe o tipsie de lemn.

Băieţii se ascunseră în spatele Doamnei Elena, scoţând de acolo numai câte o jumătate de chip. Macarie, cronicar al curţii, sosit pentru orele de slavonă şi greacă ale Chiajnei, rămăsese cu vorba întreruptă la jumătate, în picioare, dinaintea Doamnei, şi cântărea acum neaşteptata situaţie cu ochi de cunoscător, ca unul căruia îi îngăduise Dumnezeu să vadă încă multe alte înfruntări între pruncii de dinainte şi de după domnie ai lui vodă. Purta odăjdii simple, cernite, căci lui Petru Rareş nu-i plăcea să vadă faţă bisericească împodobită cu fir de aur, şi-şi făcea de lucru cu mătăniile, în aşteptarea hotărârii Doamnei.

— Care-i pricina? întrebă Doamna Elena, împingând băieţii în faţa ei, alături de Chiajna.

— Nu-i pricină, răspunse fata.

— Nimic, întări şi Iliaş, de la care toată lumea se aştepta să fie purtătorul de cuvânt al celor doi fraţi.

Doamna Ţării se mulţumi să-şi mute privirea de la unul la altul, aşa fel ca ei să înţeleagă că nu s-a isprăvit, ci numai se amână, apoi privi la Macarie, care îi fusese sfetnic bun în alte împrejurări, şi ridică din sprâncene, cerând ajutor. În complicata încrengătură de prietenii şi vrăjmăşii, interese, uneltiri şi felurite zâzanii de la curte, Macarie era fruntea taberei devotate lui Petru Rareş. Tocmai din această pricină, Doamna Elena şi-l ţinea aproape, arătându-i bunăvoinţă şi încredere. Cronicarul ar fi ţinut oricând partea fiicei celei mici a lui vodă, chiar mai înainte de a cerceta care fusese pricina, ştia aceasta.

— Poate ar fi mai bine să începem şcoala pe ziua de

azi, Măria Ta, propuse Macarie, ridicând din umeri şi lăsând să-i scape un suspin care arăta că situaţia îl depăşea.

Începerea lecţiilor însemna separarea copiilor, căci cronicarul încă nu primise şi pe feciorii lui Petru Rareş pentru învăţătură. Doamna Elena găsi propunerea lui Macarie înţeleaptă. Chiajna se retrase împreună cu învăţătorul său în încăperea pentru şcoală, iar băieţilor li se îngădui să se joace la calul de lemn din faţa ferestrelor mamei lor, până la ceasul mesei.

Petru Rareş îl aflase pe Macarie la Mănăstirea Neamţului atunci când urcase în scaunul de domnie şi şcoala de copişti, diaconi şi dascăli pe care o găsise acolo îi plăcuse mult lui vodă. Avea să afle mai târziu că toţi grămăticii cancelariei domneşti de la Suceava şi secretarii capuchehaialelor moldoveneşti la Înalta Poartă se şcoliseră tot aici, sub rânduiala strictă a starostelui Macarie.

Poruncise aşadar de îndată începerea unei cronici care să continue vechile letopiseţe şi să le aducă până în zilele domniei sale, iar Macarie se supusese, încercând să păstreze ascunsă bucuria pe care i-o adusese porunca. Îi plăcea să scrie. Copiase mai multe cronici bizantine, de dragul cuvintelor ce se înlănţuiau în fraze, ridicând din paginile manuscriselor lumi apuse şi înviind aievea, numai pentru el singur, pe vechii împăraţi creştini.

Una mai cu seamă îi rămăsese la inimă şi, atunci când fusese numit stareţ al mănăstirii, îşi îngăduise bucuria de a o păstra în chilia lui, pe măsuţa de la căpătâi. Cronica lui Constantin Manasses, pe care o aflase în biblioteca mănăstirii încă de pe vremea când era numai un novice, încânta inima lui Macarie cu faptele împăraţilor Bizanţului, imperiul pierdut pe care îl asemuia unui fel de rai pământean ce avea negreşit să se întoarcă.

Astăzi, când mergea pe urmele Chiajnei către odaia

de şcoală, cronicarul se apropia de 60 de ani fără să simtă asta. Pletele lui încărunţite încă din tinereţe, ce ieşeau de o parte şi de alta a potcapului şi coborau pe lângă obraji, unindu-se cu barba neaşteptat de neagră, îi dădeau un aer aparte, ca şi cum Dumnezeu însuşi l-ar fi însemnat. Luaţi aminte la acesta, spunea părul în două culori al lui Macarie. Pleoapa stângă, mai obosită de trecerea vremii decât dreapta, căzuse acoperind pe jumătate ochiul şi punând pe chipul său o încrâncenată amărăciune, care altminteri nu-i era deloc caracteristică. Surâdea adesea pe sub pleoapa căzută şi găsise multe pricini de veselie în viaţa lui petrecută la mănăstire, fiind adesea nevoit să spovedească pornirea aceasta către râs şi voie bună.

Multe pe lume îl făceau pe Macarie să surâdă, dar mai cu seamă copila aceasta încruntată şi pe jumătate păgână a lui vodă. Întrebările ei îl făceau să treacă de la descumpănire la spaimă şi înapoi la nedumerire, iar gândul că ea i le-ar putea pune şi lui vodă îl făcea să scape către lume un hohot de râs pe care îl prefăcea de îndată într-o tuse.

— Părinte Macarie, de ce nu mai sunt pe lume balauri ca pe vremea Sfântului Gheorghe? îl întreba Chiajna, în vreme ce îşi alegea cu toată nevinovăţia o pană pentru scris. Cum ar mai putea astăzi cineva să se arate curajos şi vrednic, fără să aibă la îndemână un balaur pe care să-l răpună? Părinte Macarie, Muşatinii şi Basarabii se trag cu toţii din Adam şi Eva? Dar boierii Craioveşti? Părinte Macarie, Noe a luat şi ploşniţele pe corabia lui? Nu ştii de ce le-a luat, ca să-mi spui şi mie?

Întrebările fetei veneau ca plumbii din ţevile orgii morţii din zidul de apărare al Curţii Domneşti: câte zece deodată, fără să lase vreme învăţătorului ei să socotească ce răspuns ar fi mai potrivit. Chiajna nu ascundea faptul că rămânea mai mereu nemulţumită de ceea ce afla şi isprăvea întotdeauna cu aceeaşi cerere:

— Citeşte-mi ce ai mai scris.

Uneori nu erau cu adevărat întrebări, ci capcane în care Macarie căzuse de atâtea ori din nebăgare de seamă şi prea mare încredere în nevinovăţia blajină a genelor ei dese şi a părului pieptănat cuminte şi simplu. Nu putea uita ziua în care domniţa îl întrebase dacă este mai bine să fii crud sau plin de milă, iar el se simţise încrezător şi puternic, un adevărat învăţător atoateştiutor care avea să dezvăluie încă o lumină ucenicei sale. Zâmbise cu o blândeţe care avea să-l ruşineze mai târziu, ori de câte ori îşi amintea de ea, şi răspunsese că un bun creştin este, bineînţeles, plin de milă.

— Şi pentru un conducător este mai bine să fie iubit de supuşii săi sau temut? continuase Chiajna cu acelaşi chip senin care încă nu dădea niciun semn al adevăratei nelămuriri ce o frământa.

— Gândeşte-te la Domnul nostru, Iisus Hristos, îi răspunsese Macarie, mândru de exemplul pe care-l găsise. Este un conducător, nu-i aşa?

— Cel mai mare peste toţi conducătorii lumii, adeverise Chiajna.

— Şi crezi că supuşii săi îl iubesc?

— Cred că da. Dar, părinte Macarie, conducătorii de pe pământ izbutesc să obţină aceleaşi lucruri cu dragostea şi mila ca şi conducătorul din cer?

— Sigur.

— Părinte Macarie, tu crezi că oamenii ar putea fi ***nerecunoscători, schimbători, prefăcuţi şi ascunşi, că fug de primejdii şi sunt lacomi de câştig****?*

— Nu, nu cred asta. Poate că uneori unii mai cad fără voie în greşeală, dar apoi le pare rău, se spovedesc şi îndreaptă răul făcut, arătase cronicarul lumea pe care o crezuse potrivită pentru anii puţini ai domniţei.

— Părinte Macarie, Doamna Elena are o carte în care scrie că Cesare Borgia era un om fără milă, dar cruzimea aceasta a adus ordinea în principatul lui, i-a făcut pe oameni să fie uniţi şi a păstrat pacea. Scrie

acolo că dacă un conducător este silit să aleagă între a fi temut sau a fi iubit de supuşii săi trebuie să aleagă să fie temut. Scrie că oamenii sunt nerecunoscători, schimbători, prefăcuţi şi ascunşi, că fug de primejdii şi sunt lacomi de câştig. Cărţii îi zice ***Il Principe***, ţi-o aduc dacă vrei, isprăvise Chiajna demonstraţia sa, lăsând pe Macarie în căutarea unui răspuns bun care nu mai venise niciodată.

Se gândise să se plângă lui vodă şi să ceară scoaterea din cetate a unor astfel de cărţi ce ar putea ajunge sub ochii copiilor domneşti, dar ar fi însemnat să treacă peste capul Doamnei Elena şi gândul acesta îl neliniştea. Lăsase aşadar pricina nelămurită, arătându-se numai mult mai atent ori de

câte ori Chiajna îi punea câte o întrebare ce părea să aibă pe sub ea mai multe straturi de iscodiri, curiozităţi şi cugetări.

Acum, Macarie mergea pe coridoarele de piatră în urma ei, cercetând-o în voie. Fata îi ajungea deja până la umeri, avea să fie zveltă, aruncându-se în neam la cine ştie ce strămoaşă necunoscută, căci bărbaţii de-un sânge cu ea erau mici la stat. Numai iuţeala la mânie şi hotărârea de a stăpâni lumea o moştenise de la ei. De sub cornişa împodobită cu stucaturi ce închipuiau fiare ale pădurii încolăcite coborau în jos, pe pereţi, umbre nemişcate.

Chiajna ridicase mâinile deasupra capului şi îşi împletea la loc părul răvăşit în iureşul goanei după fraţii ei. Ieşise în dimineaţa aceea din iatac numai cu două şuviţe răsucite simplu de o parte şi de alta a frunţii, o împletitură în două căreia baba îi spunea funie. Fata învăţase să-şi facă singură şuviţele, degetele ei cunoşteau rostul împletiturii fără ca mintea să mai socotească. Prindea apoi jos, la spate, cele două funii care îi încadrau fruntea, împreună cu vârfurile părului ce-i băteau mijlocul, şi asta era tot. Până să vină doica a doua cu plasa de prins părul, ea era deja pieptănată. Ar fi putut să isprăvească singură şi cu îmbrăcatul, dar trebuia să dea de lucru doicilor, dacă voia să scape cu pieptănătura aceasta simplă care-i plăcea aşa de mult.

Un fecior de casă cam prea vârstnic pentru slujba lui le deschise uşa odăii de şcoală şi Macarie intră cel dintâi, după vârstă, aşa cum poruncise vodă să fie trataţi pruncii săi la curte. Domniţa însă nu-l urmă. Îl pofti din prag să ia loc în jilţul lui preferat, apoi anunţă că lipseşte numai cât să aducă pisica cea roşcată din pod şi închise uşa fără alte explicaţii, lăsându-l pe Macarie nedumerit în mijlocul odăii, privind când la ivărul cu cap de bour, când la jilţul unde rămăsese cu impresia că i se poruncise să se aşeze.

Spre liniştea lui, Chiajna se întoarse după o bucată

de vreme, purtând în braţe pisica. Se aşeză pe scăunelul din spatele pupitrului, deschise căpăcelul călimării grele din bronz, alese o pană, apoi pironi în ochii cronicarului o privire lipsită de orice urmă de vinovăţie şi spuse:

— Haide.

Împlinise toate acestea păstrând o mână fermă pe spinarea pisicii, care nu ar fi dorit să stea pe genunchii fetei, dar fu nevoită să se supună şi să ia parte la lecţie cam împotriva voinţei ei. Petru Rareş poruncise ca învăţătura să se facă după vechile cronici ce enumerau faptele înaintaşilor, aşa fel ca fata să-şi cunoască linia de sânge, iar cunoaşterea aceasta să-i dea putere atunci când va avea nevoie de ea. Începuseră astfel cu cronicile de la Putna şi Bistriţa, ai căror autori se pierduseră în timp, dar Chiajnei îi plăcea mai mult cronica aceasta ce-i fusese poruncită lui Macarie, la care el avea să scrie tot restul vieţii lui.

— Pentru că tu arăţi şi cum s-au simţit voievozii din vechime, atunci când au câştigat sau au pierdut, aducea Chiajna lămuriri atunci când Macarie se apăra de laudele ei, ferindu-se de păcatul trufiei. De unde ştii tu toate acestea, Macarie? Vorbeşti despre cetăţi care nu mai sunt, cum este Cetatea de Apus a Sucevei, ca şi cum ai fi fost acolo şi le-ai fi văzut. Cine îţi arată toate acestea?

Închipuirea, răspundea un gând al cronicarului care rămânea ascuns, pentru că închipuirile, la fel ca multe alte sminteli lumeşti care-l încercau adesea pe cronicar, trebuiau mai apoi spovedite, primea canon de pocăinţă pe care îl ispăşea fără crâcnire, doar că duhovnicul său începuse să dea semne de nerăbdare în vremea din urmă, căci nu înţelegea de ce Macarie nu-şi poate stăpâni fapta, păstrând păcatul numai în gând.

— Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie? întrebase o dată Chiajna, coborând cu aceasta una dintre tăcerile care făceau odaia să pară mai mare şi pe Macarie mic şi lipsit de ajutor.

Copila nu uita niciodată întrebările ce stârneau tăceri învăţătorului său, pentru că bănuia în spatele lor secrete, iar lucrurile tainice îi furau de obicei somnul.

— Când am să fiu Doamna Ţării, Macarie, continuase ea atunci, tu ai să mergi cu mine ca să scrii cronica mea. Lasă că ştiu eu despre ce scrii tu: despre bătălii şi vrăjmaşi răpuşi cu sabia. Dacă am să îmbrac cămaşă de zale şi am să mă bat în lupte, atunci ai să scrii şi despre mine, aşa-i?

Odaia pentru şcoală se afla în turnul de la apus. Pe ferestrele frumos boltite sus, aproape de stucaturi, şi zăbrelite în romburi pătrundea cu greu lumina dimineţii. Câteva rădăcini de viţă sălbatică şi iederă îşi împletiseră corzile de-a lungul zidului, acoperind ferestrele pe afară. Iarna, viţele groase şi contorsionate îi păreau Chiajnei degetele ieşite din pământ ale unor uriaşi care strângeau Curtea Domnească în pumnii lor. Vara, turnul acela de la apus înverzea şi se umplea de cuiburi de păsări.

Prin ferestrele aflate faţă în faţă răzbăteau acum două raze de lumină ce se încrucişau deasupra pupitrului pe care Chiajna deschisese cronica. Privind peste umărul ei, Macarie începu a rosti cântat cuvintele slavoneşti, iar fata le scria pe jumătate după dictare, pe jumătate trăgând cu ochiul la hrisov.

— Brava ţie, domniţă! spuse Macarie atunci când Chiajna isprăvi. Ai ştiut toate cuvintele slavoneşti.

— Le ştiu şi pe moldoveneşte, Macarie, răspunse fata şi începu a recita rândurile care o apărau de păianjeni, începutul cronicii învăţătorului său. ***Cele de până aici le-au adunat şi cu meşteşug le-au întocmit şi ni le-au lăsat nouă, copiilor lor, spre scumpă moştenire scriitorii dinainte de noi; nu ştim cine anume, se vede că oameni iubitori de Dumnezeu. Să ne silim dar şi noi, după putinţele noastre, a duce mai departe şirul povestirei şi a-l aduce până la domniile vremurilor noastre, nu ca să ne fălim cu***

umflături ritoriceşti, ci ca să împlinim domneştile porunci ale strălucitului şi pentru duşmanii săi înfricoşatului Petru Voievod, feciorul lui Ştefan Voievod cel Viteaz. Tu de ce nu scrii cronica direct în limba noastră, Macarie? lovi ea la sfârşit cu o întrebare.

Astfel de vorbe îl făceau pe bătrânul cronicar să o bănuiască uneori păgână. Insistenţa cu care îl ispitea să cerceteze cu mintea lucruri ce nu trebuie cercetate îi amintea de el însuşi la anii când tocmai intrase în Mănăstirea Neamţului, un băietan abia ieşit din anii de pruncie, cel mai mic băiat dintre cei trimişi să înveţe slovele la şcoala de grămătici.

Între zidurile de cetate ale Mănăstirii Neamţului, întărite cu turnuri de apărare în care văzuse pentru prima oară în viaţa lui un tun şi căpătase pentru aceasta şapte nuiele peste cămaşă, nu exista băiat mai mic decât el, încât o vreme se întrebase dacă nu cumva se făcuse o greşeală, ce să caute un prunc atât de mic într-o şcoală de diaconi, grămătici şi cronicari din care se alegeau secretarii domniei? Învăţase repede regulile locului şi izbutise în felul acesta să se ţină departe de nuiaua călugărilor învăţători. Nu puteai lenevi dimineţile în aşternuturi, chiar dacă dimineaţa nu era aici marcată de ivirea soarelui pe cer, ci de toaca ce suna pe întuneric. Nu puteai deschide uşile chiliilor călugărilor, în căutarea celei a bătrânului părinte Nichifor cel surd şi orb, căruia îi fusese dat în grijă. Nu vorbeai neîntrebat. Nu risipeai lumânările citind seara în chilie. Nu aţipeai la vecernie şi nici la utrenie. Nu puneai întrebări. Nu mâncai pe ascuns napi, atunci când îţi venea rândul la grădini. Toate acestea nu-i păruseră chinuitoare lui Macarie.

Greu de suportat fuseseră în schimb lungile perioade de tăcere hotărâte de părintele stareţ, săptămâni nesfârşite în care tot soborul mănăstiresc era supus legământului tăcerii. Călugării şi şcolarii nu scoteau

niciun cuvânt cât dura canonul, se rugau în linişte şi îşi dădeau toată silinţa să se apropie de Dumnezeu, îndepărtându-se unii de alţii. Zile nesfârşit de lungi, când atmosfera devenea atât de apăsătoare, încât lui Macarie îi părea că cerul a pornit încet către pământ şi avea să-i strivească în curând, drept pedeapsă pentru că se îndărătnicesc să nu rostească cuvântul lăsat de Dumnezeu.

Când simţea că pieptul îi va exploda din pricina vorbelor adunate înăuntru, iar închipuirea începea să se umfle în el ca un aluat lăsat la dospit, arătându-i mii de cuvinte rotindu-se pe deasupra capului său ca viespile aţâţate de mirosurile tari, băiatul alerga la ceasul rugăciunii în turnul porţii, ce slujea şi de clopotniţă mănăstirii, şi rămânea acolo, cu ochii la călugărul clopotar, tăcut şi rugător, până când aceluia i se făcea milă şi-l lăsa să tragă clopotele.

Se prindea cu mâinile de odgoanele groase şi îşi desprindea picioarele de pământ, lăsându-se să atârne cu toată greutatea, până când clopotul mare scotea cel dintâi sunet. Poarta se umplea de glasul acela puternic, spart în zeci de ecouri şi întors de pereţii din piatră într-un vacarm care îl făcea pe călugărul clopotar să iasă cu mâinile la urechi şi să-şi caute scăparea în cele mai îndepărtate colţuri ale curţii.

Rămas singur în turnul porţii, cu timpanele vibrând dureros din pricina dangătelor tot mai dese, Macarie slobozea cuvintele ce-l chinuiau, nădăjduind ca sfinţenia glasului clopotului să topească păcatul glasului său. Îi povestea cerului ce mai făcuse şoarecele din chilia bătrânului său duhovnic, cel surd şi orb, ce descoperise într-un hrisov din biblioteca mănăstirii, ce primiseră la masă, ce băieţi îl necăjeau şi alte multe întâmplări, strigate toate către grinda de care atârna clopotul. Rătăcirea nu şi-o auzea nici măcar el singur, acoperită de valurile asurzitoare ale glasului lui Dumnezeu cel aflat la capătul funiei de care trăgea Macarie.

Peste ani, ca proaspăt monah, printre cele dintâi ascultări pe care le primise fusese grija bătrânului călugăr Nichifor cel surd şi orb, care căzuse la pat şi nu se mai cerea la umblătoare, aşa că Macarie îi primenea aşternuturile răsu- cindu-l de pe o parte pe alta şi-l spăla cu o cârpă umezită în apă încropită. Strecura mai înainte de asta o rogojină sub bătrânul călugăr şi îl ştergea cu băgare de seamă, ca să nu picure apă în pat.

Carnea vlăguită pe care nimic nu o mai ţinea împrejurul oaselor aluneca spre saltea, ca o bucată de clisă moale, mâl ce răspundea unei chemări vrăjite care se ridica din pământ. Pulpa flască a călugărului se scurgea lent peste degetele care încercau să fie iuţi, îi acoperea lui Macarie mâinile ca malurile umflate de ape ale râurilor, primăvara după ploi, înspăi- mântându-l, încredinţându-l că fleicile acelea bătrâne au prins viaţă şi au căpătat o voinţă a lor, proprie. Se pomenea rugându-se mărunt din buze nu lui Dumnezeu, ci direct cărnii topite de vreme a fostului său duhovnic, „nu mă năpăstui şi nu mă înghiţi, că te voi sluji cu credinţă şi te voi spăla în fiecare zi”, spunea, înfiorându-se imediat şi reve- nindu-şi ca după un vis urât, „Doamne, iartă-mă, Doamne, iată-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă!”.

Răsplata lui pentru toate acestea erau dulcile răgazuri în care i se îngăduia lumânare în chilia pe care o împărţea cu Nichifor cel surd şi orb. Mirosurile bătrâneţii aveau să rămână pentru totdeauna legate de desfătarea istorisirilor din vechile cronici latineşti şi greceşti, ca un fel de elixir straniu pe care îl inspira, iar mintea lui se desprindea de lumea aceasta şi călătorea în epoci de mult apuse, când împăraţii coborau dreptatea din ceruri cu sabia, iar Dumnezeu le aşeza pe creştete cununi pierdute astăzi.

Nopţile petrecute scriind la lumina lumânării, cu cronica lui Manasses bizantinul alături, pierzându-se în visare şi închipuindu-se pe vremea Bizanţului, aveau să

formeze în inima lui un rai personal la care Macarie avea să se întoarcă tot restul vieţii, în momentele de deznădejde, ca la un izvor cu apă vie. Scria şi în acelaşi timp se privea pe el însuşi de sus, dintr-un punct aflat chiar sub grinda podului, spunându-şi povestea sărmanului Macarie, cel mai iscusit cronicar al vremii sale, ale cărui letopiseţe au străbătut veacurile, făcând ca numele său să fie veşnic pomenit.

Atunci când plăsmuirile acestea îi umpleau sufletul de toropeala şi sfâşierea care îndulcesc sângele tânăr în nopţile de vară, punând arşiţă în vintre şi luând minţile, Macarie cel de sub grindă cobora înapoi în Macarie cel care scria şi dădea drumul litaniei cu care îşi răcorea de obicei demonii: Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă, Doamne, iartă-mă!

Dimineţile îl găseau cu ochii roşii şi umflaţi de nesomn şi cu sufletul împovărat de vinovăţie. Spovedea torturat de căinţă păcatul trufiei la duhovnicul său surd şi orb care se scăpa pe el, iar bătrânul Nichifor murmura din buzele ostenite începutul troparelor de umilinţă, fără să bage de seamă că parte din versete nu mai ajung până la gură, ci rămân numai în gând.

Stareţul Mănăstirii Neamţului cea cu guri de tun îndreptate către cele patru zări se stinse în aceeaşi săptămână cu călugărul Nichifor, lăsând pe Macarie cu totul singur, descumpănit într-o lume pe care abia acum descoperea că nu o cunoaşte şi nu o înţelege. O lume în care intraseră deja alţi novici care-şi făuriseră la rândul lor simpatii şi antipatii, închegaseră grupuri cu interese felurite şi clădiseră relaţii complicate cu celelalte grupuri pe care le găsiseră în mănăstire la sosirea lor.

Când era încurcat, Macarie îşi făcea degetul arătător cârlig şi îl trecea de câteva ori peste nas. Îşi petrecu zilele de priveghi al celor doi morţi făcând mereu gestul acela al lui cu nasul, singura legătură care-i mai rămăsese cu vechea lume, cunoscută, sigură şi pierdută

pentru totdeauna.

Soborul călugărilor îl alesese pe Macarie să le fie noul stareţ, făcându-l să intre fără voie în anii lui de maturitate la o vârstă la care foştii săi ortaci de învăţătură încă mai primeau penitenţe pentru furtişaguri mărunte de pe la bucătărie, fiindcă poftiseră la scovergi ori la must. Nopţile în care topea lumânare după lumânare citind sau scriind rămaseră numai o amintire. Se adâncise în cercetarea condicilor cu socotelile mănăstirii, cunoscuse căile pe care soseau în biblioteca lor manuscrisele şi cărţile întregii lumi, tălmăcite în slavoneşte, aflase unde are mănăstirea vii, livezi, stâne şi stupine, ce sate îi aparţin şi unde sunt ţarinile pe care le lucrează pentru ei sătenii.

Cel mai mult îl minunaseră lămuririle despre butoaiele cu praf de puşcă, ghiulelele, plumbii şi tunurile aflate în tainiţele mănăstirii. I se adusese o listă cu numele fraţilor călugări care ştiau să mânuiască armele şi Macarie petrecu noaptea aceea cu ochii larg deschişi, privind în grinzile de deasupra patului şi încercând să cuprindă cu mintea ideea că toate nălucirile nopţilor lui de odinioară, istorii pe jumătate închipuite cu bătălii, împăraţi viteji şi săbii biruitoare, fuseseră dintotdeauna chiar aici, mult mai aproape decât credea.

Schimbarea domnilor cu urcarea lui Petru Rareş pe tron, mult mai târziu, îl aflase pe Macarie tot stareţ al Mănăstirii Neamţului. Noul voievod cercetase în cele dintâi zile ale domniei toate mănăstirile-cetăţi, întrebase despre armele din tainiţe şi despre fraţii care ştiu să le mânuiască, ceruse condicile şi dorise să vadă toate cele douăsprezece butoaie cu praf de puşcă trecute la catastif. Stareţul Macarie îl impresionase atunci când îi arătase şcoala şi îi vorbise despre slujbele pe care le aveau cei care ieşiseră din mâinile călugărilor profesori.

— Nu te lauzi, sfinţia ta? întrebase el, privind adânc în ochi pe stareţul care-şi trecea degetul cârlig peste

nas tot la două-trei vorbe.

— Nu ne lăudăm, Măria Ta, răspunsese Macarie. Suntem cea mai bună şcoală pe care o are Măria Ta.

Stăruise pe lângă vodă să nu plece mai înainte de a vedea şi biblioteca, iar acolo îl reţinuse dincolo de limitele oricărei bune-cuviinţe, punându-i în mână fiecare cronică şi arătându-i ale cui fapte sunt înscrise în ea, de unde vine şi ce preţ a plătit mănăstirea pentru ea.

— Bag seamă că ţi-s mai dragi cărţile decât armele, sfinţia ta, surâsese vodă, plictisit de bogăţia de lămuriri, dar amuzat de patima stareţului. Să faci bine să începi de astăzi înainte o cronică nouă, cronica domniei mele. O să o scrii pe cheltuiala mănăstirii, aşadar spune călugărului econom să se îngrijească să ai din belşug cele trebuincioase scrisului, căci am de gând să domnesc ani mulţi şi să-i umplu cu izbânzi.

Cu porunca aceasta câştigase vodă inima, trupul şi toată credinţa lui Macarie. Petru Rareş devenise pentru el, din ziua aceea, voievodul prin venele căruia curgea ceva din sângele lui Teodosie cel Mare, al lui Iustinian şi al Comnenilor, trimis Moldovei ca să continue faptele lor şi să aducă înapoi pe pământ împărăţia pierdută.

Se apucase de treabă fără întârziere, numind pe călugărul arhondar şi pe vistiernic ajutoarele lui de nădejde şi tre- cându-le lor toate grijile mărunte ale vieţii mănăstirii. Începuse cu copierea letopiseţului de la Putna, pe care-l îmbogăţi cu exprimări pe măsura poruncii ce o primise şi a scopului măreţ pentru care se făcea această lucrare: păstrarea în veci a numelui voievodului şi a faptelor sale.

Alungase ca pe o muscă supărătoare gândul ce i se strecura uneori, nopţile, între celelalte: alături de numele lui Petru Rareş avea să capete viaţă veşnică şi propriul său nume. Faptele sale vor fi păstrate şi ele pe vecie, prin simplul fapt că scria despre vitejiile pe care le punea la cale vodă. Trufia fără seamăn a acestui gând

îl făcea să privească spre el numai pe jumătate şi să-şi ocupe mintea cu rostirea neîncetată a rugăciunii ***Iartă, Doamnă.***

În scurtă vreme, mulţumit pesemne de mersul cronicii ce poruncise, Petru Rareş îl chemase pe Macarie să-i fie vlădică pe lângă Curtea Domnească, numindu-l episcop al Romanului, rang ce se obişnuia să fie dat celui mai mare cărturar al ţării, învăţătorului Moldovei. În ultimii trei ani primise în grijă şi pe Chiajna, ca să o înveţe slovele şi vieţile înaintaşilor, hotarele ţării, vrăjmaşii şi toate înţelegerile încheiate de bunicul său, Ştefan Vodă, cu vecinii, apoi greceşte, slavoneşte şi atâta latineşte cât cunoştea Macarie.

În odaia pentru şcoală a Curţii Domneşti, cronicarul rămăsese cu privirea pierdută pe fereastra zăbrelită în romburi din spatele Chiajnei, în vreme ce fata isprăvise de tălmăcit fragmentul din greceşte şi îşi desena cu degetul conturul palmei răsfirate pe pupitru, alungându-şi plictiseala. La fereastra din faţa ei se stârni deodată frământare de frunze smulse şi aruncate în iarbă, o mână curăţă cu iuţeală viţele iederei şi chipul lui Iliaş se ivi printre ele, clătinându-se într-un echilibru instabil şi cercetând cu priviri curioase întreaga odaie. Nasul său abia ajungea la fereastră şi băiatul şi-l sprijinise pe pervazul de piatră, lăsându-şi capul puţin pe spate pentru aceasta.

Când dădu cu ochii de sora sa, copilul îi făcu semn să vină afară, la joacă. Chemarea şterse urmele vrajbei dintre ei şi Chiajna furişă o privire către umbra lui Macarie, apoi ridică spre fratele său palma ei cu degete lungi şi încheietura subţire, cerându-i să o mai aştepte încă puţin. Avea să isprăvească îndată, apoi le va povesti ce a mai aflat din cronica învăţătorului său.

Iliaş şi Ştefăniţă se aflau de multă vreme sub fereastra turnului de la apus, unde ştiau că face şcoală Chiajna. Mai întâi priviseră în sus, cu palmele făcute

streaşină deasupra ochilor, şi căutaseră o cale de a ajunge la gratiile de deasupra capetelor lor. Cercetaseră apoi toate curţile caselor domneşti, măsurând din priviri buturugile din spatele bucătăriilor, pe care se tăiau în zorii zilei gâturile cocoşilor ce aveau să fie puşi pe masa lui vodă ori putinile din care se isprăvise brânza şi erau scoase la soare.

Un butoiaş pe care o slujnică îl spăla cu nădejde, pregă- tindu-l pentru varză murată, li se păruse băieţilor cel mai potrivit şi aşteptaseră până când femeia intrase în pivniţă, apoi răsturnaseră butoiaşul gol şi-l rostogoliseră prin iarbă până sub fereastra turnului. Îl aşezaseră cu gura în jos, Ştefăniţă se urcase cel dintâi pe el şi se aşezase capră, apoi Iliaş se căţărase pe spinarea fratelui său şi anunţase victoria cu mare mândrie:

— O văd.

— Zi-i să vină afară, spusese Ştefăniţă, care-şi potrivise cu greu amândouă tălpile pe butoiaş, iar acum simţea cum cumpăna în care stătea nu e tocmai stabilă.

— Nu te mai mişca! îi ceruse Iliaş, frământând spinarea fratelui său şi ţinându-şi echilibrul mai degrabă cu mâinile, de viţele iederei, decât cu picioarele. Vrei să rămân atârnat de zidul ăsta?

Cum însă ar fi putut să nu se mişte, când palmele sprijinite pe genunchi îi alunecau, ameninţând să scape şi să strice întregul eşafodaj care făcea ca Iliaş şi Chiajna să comunice prin semne? Zări aproape zidul de piatră care ieşea dintre ierburi, înnegrit pe alocuri de licheni, şi simţi nevoia să-şi sprijine trupul de el, cum de nu se gândise de la bun început la asta?

Umărul lui porni într-o mişcare lentă, nesfârşită, către zidul salvator. Tălpile lui Iliaş prinseră a-i frământa din ce în ce mai mărunt spinarea arcuită, nimerind uneori pe rărunchi. Ploaie de frunze de viţă sălbatică şi iederă se abătu asupra cefei sale aplecate spre pământ, în vreme ce Iliaş încerca să se agaţe de

tulpinile răsucite. Genunchii încordaţi de prea mult timp ai lui Ştefăniţă prinseră a tremura. Umărul său atinse în sfârşit zidul turnului, aflându-şi acolo liniştea, dar Iliaş nu-şi mai putu ţine echilibrul în această nouă construcţie şi, trăgând după el câteva viţe care se desprinseră cu pocnete de zid, se prăvăli la pământ.

Preţ de o clipă simţi numai furia crescând în el din pricina poziţiei, răsturnat între buruienile care creşteau la rădăcina turnului, la picioarele fratelui său, care îl privea de deasupra. Printre buze i se strecură un firişor călduţ care aluneca dinspre nas, încercă să-l respingă cu limba şi îl simţi sărat şi greţos, scuipă scârbit şi observă cu nedumerire că împroşcase chipul lui Ştefăniţă cu sânge. Atunci când ochiul stâng al lui Iliaş se închise fără voie, inundat de alte firişoare de sânge ce se scurgeau de data aceasta de la sprânceană, Ştefăniţă se sperie de ceea ce vedea şi începu să plângă cu deznădejde, strigându-i numele ca unui brav oştean ce-şi dă sfârşitul sub ochii camarazilor săi:

— Iliaaaş! Iliaaaş!

Abia la auzul hohotelor înspăimântate ale fratelui său, Iliaş simţi în sfârşit durerea din sprânceana spartă de muchia unui bolovan şi de la nasul julit de pervazul ferestrei, unde lăsase o urmă roşie de sânge domnesc. Încredinţat că, privit de Ştefăniţă, capul său arată ca un harbuz scăpat din mâini de o slujnică nepricepută, Iliaş nu mai cuteză să se mişte şi dădu drumul unor hohote de plâns, privind cerul printre lacrimile amestecate cu sângele ce picura din sprânceană. Fereastra zăbrelită în romburi se deschise şi Chiajna se aplecă în afară, cercetând pricina.

— Chiaaajnaa! strigă Iliaş printre hohote, simţindu-şi salvarea aproape.

— Vin acum, nu te mişca, îi răspunse fata de sus, după ce cântări ceea ce vedea, apoi îl împinse pe Macarie, care încerca să vadă ceva peste umerii ei, şi porni în goană pe scări.

Ocoli cea mai apropiată ieşire ca să poată trece mai întâi pe la odăile slujnicelor, rosti poruncitor numele celor două doici ale sale, aşa fel ca ele să înţeleagă că trebuie să o urmeze neîntârziat, şi ieşi ca vijelia, dând ocol turnului de la apus.

Atunci când ajunse la fraţii săi, amândoi erau aşezaţi umăr la umăr între ierburi şi strigau ca din gură de şarpe, cu feţele scăldate în şiroaie de lacrimi.

— Babă, vezi de Iliaş, îi spuse Chiajna primei ei doici, cu tonul unui comandant de oşti care-şi organizează trupele.

Apoi, în vreme ce baba rupea cu un gest priceput o fâşie din şorţul alb şi oprea sângele din sprânceană, fata se lăsă în genunchi şi ridică faţa lui Ştefăniţă ca să o poată cerceta, îi întoarse mâinile pe o parte şi pe alta, îi ridică pantalonii, dând la iveală genunchii.

— Tu nu ai nimic, spuse ea la sfârşit. Nu mai plânge.

Dinspre curţile mari se vedea venind un întreg alai, Macarie cu Doamna Elena şi pe urmele lor doi feciori de casă şi doamnele mai vârstnice, care ar fi putut fi de folos în asemenea necaz. Veşmintele fluturau ca aripile în spatele lor din pricina mersului zorit, doamnele îşi ridicau poalele rochiilor ca să poată înota prin ierburile înalte şi păşeau nefiresc, ridicând mult piciorul pentru fiecare pas. Arătau ca un cârd furios de gâşte, pornit la atac cu aripile desfăcute şi Chiajna fu nevoită să facă un efort ca să înăbuşe această imagine din minte. Cu capul încă între palmele ei, Ştefăniţă încetase plânsul, iar acum îşi trăgea nasul şi povestea cum se întâmplase, întrerupt la răstimpuri de Iliaş:

— Ba nu!

— Ba da!

Baba curăţase de sânge cum putuse mai bine faţa coconului domnesc, găsise cele două răni, nasul julit şi sprânceana spartă, peste nas îl pusese să ţină apăsată o frunză de pătlagină ruptă de la picioarele lor, pe care mai întâi o zdrobise între degete ca să-i scoată sucul, iar

sprânceana i-o presa sub cârpa ruptă din şorţ, îngropând capul copilului între sânii ei de doică bătrână. Curând, întreg alaiul Doamnei Elena îl înconjură pe Iliaş şi sumedenie de întrebări şi sfaturi se abătură asupra lui, încântând copilul, căruia îi plăcea să fie în centrul atenţiei. Eram şi noi acolo, mirosul de sânge amestecat cu cel de pătlagină ajunsese până la noi, speri- indu-ne mai întâi. Apoi însă le-am auzit sporovăiala fătarnică, glasurile mieroase, pline de şiretenie, şi am înţeles că nu e motiv de spaimă.

— Eşti ameţit, Măria Ta? Vezi bine?

— Să lase capul pe spate dacă îi curge sânge din nas.

— Nu-i curge din nas. Este julit.

— Poţi să te ridici în picioare, Măria Ta?

— Să-l ia un fecior de casă în spinare, să-l ducem înă- untru.

— Mai slăbeşte-l puţin, doică, să respire.

— Du-te la Lăcustă şi cere-i alifia cu care opreşte sângerarea, spuse într-un târziu Doamna Elena doicii a doua a Chiajnei, după ce mai întâi cercetase întreaga pricină concentrată, cu dinţii încleştaţi şi fruntea încruntată.

Cuvintele Doamnei puseră stavilă valurilor de sfaturi venite din toate părţile. Mulţumite de îngrijorarea pe care o arătaseră şi de râvna ce o puseseră până atunci în poveţe, doamnele Curţii se aşezară cuviincioase sub vorba stăpânei lor. Doica a doua o rupse la fugă spre Biserica Coconilor, cu Chiajna pe urmele ei, pentru că domniţa nu scăpa niciodată un prilej de a ajunge la grădinile ferite de ochii lumii ale lui Lăcustă.

Ocoliră biserica micuţă, lăsând în spatele lor pe părintele ieşit în prag şi închinând cu uimire cruci largi peste odăjdi- ile simple, negre. Intrară între crucile de piatră din spatele bisericii, care puseră fiori reci pe spinarea doicii, iar ea îşi încetini fuga şi îşi măsură gesturile împrăştiate de până atunci. Era o fată din Iucşeni intrată în slujba Curţii pe vremea când cea

dintâi doamnă a lui Petru Rareş căzuse la pat, bolnavă. Vodă ceruse atunci încă un ajutor, iar prima doică adusese a doua zi dimineaţă pe nepoata aceasta mărunţică, cu pielea albă ca laptele şi chinuită de o sfiiciune care multă vreme o făcuse să se ascundă în cele mai întunecate colţuri ale caselor după ce isprăvea treburile. Rămăsese cu greu în slujbă din această pricină, căci era înclinată mai degrabă să-şi piardă simţirile decât să răspundă la vreo întrebare.

Chiajna trecu în faţa ei şi străbătu micul ţintirim al Muşatinilor cu pasul hotărât şi doica speriată pe urmele ei. Trecură pe sub rugii de trandafiri sălbatici, lăsară în urmă cărarea pietruită şi intrară pe poteca îngustă care ducea spre ieşirea din spatele ţintirimului. Deschiseră portiţa, împingând-o cu greu împotriva mohorului ce crescuse dincolo de ea, şi urmară firul din ce în ce mai îngust al potecii. Buruienile prinseră a se orândui de la o vreme în straturi îngrijite, iar pământul de sub frunzele lor căpătă înfăţişarea aceea curată pe care o au grădinile muncite de mână de om.

Rânduri de roiniţă ce ridicau în aer arome acrişoare, cuiburi de mentă cu pământufurile liliachii ale florilor, brusturi ameninţători cu ciulinii lor purpurii, copăceii cu bobiţe negre şi roşii de cruşin şi din loc în loc câte o tufă de rostopască galbenă, veselă formau grădina neobişnuită a lui Lăcustă. Chiajna ocoli de departe tufele înalte de ricin, de care ştia că trebuie să se ferească, iar doica a doua călca chiar pe urmele paşilor ei, căci pământul din care grădinarul lui vodă îşi dobândea toate leacurile şi otrăvurile nu i se părea lucru curat.

Dintre tufe şi ierburi apăru în faţa lor o bojdeucă încăpătoare din lemn, cu prispa largă şi acoperişul de şindrilă. Casa părea nelocuită din pricina ferestrelor acoperite de fum şi colb, a pânzelor de păianjeni ţesute între toţi stâlpii prispei şi a smocurilor de iarbă ce se iveau din loc în loc dintre olane, de pe acoperiş. De sub

cele trei trepte ale prispei însă, prin uşiţa deschisă a pivniţei se ridicau fuioare de aburi calzi şi mirosuri nedesluşite, îngrijorătoare.

Se opriră la câţiva paşi de bojdeucă şi atunci, ca şi cum ar fi fost chemat de semne necunoscute, din pivniţă apăru grădinarul, făcând pe doica a doua să se ascundă în spatele Chiajnei.

Nefiresc de slab şi cu oasele contorsionate, ca şi cum sărmanul lui trup ar fi fost fiert mai întâi în cazanul unui vraci nepriceput şi abia apoi slobozit în lume, spre spaima celor slabi de înger, Lăcustă îşi primise numele pe seama înfăţişării trupului său. Umerii îi lipseau, lăsând blănurile cu păr scurt cu care se acoperea în orice anotimp să atârne din jurul gâtului direct de-a lungul braţelor asemănătoare unor crengi de copac. Trupul său rigid şi înclinat în faţă semăna izbitor cu al greierilor. Ochii mici, foarte depărtaţi, erau adânciţi în orbite, iar unul fusese acoperit de albeaţă, astfel încât Lăcustă era nevoit să întoarcă capul pe o parte ca să poată privi drept pe cel cu care stătea de vorbă. Din pumnul lui se ivea capul cu ochi bulbucaţi al unei broaşte vii.

— Ziua bună, Măria Ta, spuse Lăcustă şi atunci când vorbi o pace blândă coborî asupra locului, ştergând neliniştile şi ungând cu miere spinii tuturor spaimelor.

Vocea care ieşea din trupul acesta sfărâmat suna cald şi adânc, voce de bărbat puternic şi cumpănit, cu totul nepotrivită trupului său chinuit de pedepse pentru cine ştie ce păcate grele, ce vor fi părut lui Dumnezeu demne de o ispăşire îndelung chinuită. Ca şi cum ar fi găsit în adâncurile lui rezerve neaşteptate de bunătate şi blândeţe pe care nu avea altfel cum să le aducă la suprafaţă, glasul lui Lăcustă grădinarul topea spaimele pe care le stârnea trupul său. Doica a doua ieşi din spatele Chiajnei şi surâse luminos.

— Lăcustă, vorbi Chiajna, să ne dai de îndată leacuri pentru oprirea sângerării.

— E necaz mare, Măria Ta? întrebă el, aplecându-se şi slobozind broasca în iarbă cu o mişcare care îi făcu bărbia ascuţită să se afle mai jos decât genunchii pentru o clipă.

— Nu-i necaz mare. Iliaş a căzut şi şi-a spart sprânceana. Are şi nasul julit, dar ţipă cât îl ţin plămânii, ai spus că e semn de necaz mărunt dacă ai putere să strigi.

Ochii grădinarului dispărură de tot sub cutele pleoapelor, buzele i se subţiară şi bărbia alunecă în faţă, iar Chiajna ştiu că el zâmbeşte. De când căpătase de la Doamna Elena oglinda pe care o cerea de câţiva ani şi îşi văzuse dinţii rari şi ascu- ţiţi ca ai lupilor, se străduia să surâdă numai cu buzele lipite. De fiecare dată când vorbea însă, buzele lui se îndepărtau şi dezveleau complet grozăvia.

— Coada-calului cu coajă de ou sfărâmată, spuse Lăcustă şi dispăru din nou în pivniţă, făcând semn Chiajnei să-l urmeze.

Coborâră câteva trepte săpate în pământ şi întărite cu scânduri. Pivniţa le ieşea în întâmpinare, ridicând spre ei curenţi reci de aer, în care pluteau miasme ce grăiau Chiajnei în limbi pe care nu le învăţase încă. Treptele se isprăviră mai înainte ca ei să ajungă la podea. Făcură ultimii paşi pe o potecă abruptă de pământ. Nu era prima oară când cobora aici, dar arhitectura locului părea să se schimbe de fiecare dată, Lăcustă scotea alte mese în alte locuri, priciuri cunoscute dispăreau de la o vizită la alta şi rafturi noi apăreau acolo unde se aştepta mai puţin.

Grădinarul culese de pe masa din mijloc un borcan în care mişcau câţiva gândăcei de frasin cu carapacele lor frumoase, verzi, în care lumina făcea ape colorate, şi îl dosi în spatele unui dulap. Îşi aduse apoi la îndemână un mănunchi de coada-calului atârnat de o grindă, scoase trei fire şi le mărunţi numai din degete într-o piuă de piatră. Scoase dintr-un coş de răchită un ou, îl sparse

într-o străchioară, puse jumătate din coaja lui în aceeaşi piuă şi începu să le fărâme încet cu un pisălog atât de mic încât abia se zărea în pumnul său. Doica a doua nu-şi lua ochii de la mâinile lui, vrăjită de mişcările rotite şi de sunetele abia ghicite cu care ieşeau zemurile din amestecul grădinarului.

Lumina care pătrundea prin ochiurile de geam de sub boltă avea unduiri neaşteptate aici, sub pământ, ca şi cum ar fi ocolit lucruri ce nu se arătau vederii, dar erau totuşi acolo. Susurul unui fir de apă se auzea stins de undeva, lăsând fetei impresia că a coborât mai degrabă într-o peşteră decât în pivniţa unei case. Gurile adânci de întuneric care ţineau locul pereţilor făceau pe Chiajna să fie convinsă că pivniţa era mult mai întinsă decât casa de sus. Rădăcinile copacilor ieşeau pe deasupra capetelor lor, împletindu-se între ele şi părând a stăpâni cu totul locul acela.

Lăcustă isprăvi leacul pentru Iliaş, o grămăjoară cât o nucă de alifie verde, răspândind miresme de lemn umed şi maia. Îl aşeză într-o frunză de viţă-de-vie pe care apoi o răsuci ca pe o sărmăluţă şi o puse în palma doicii, închizându-i degetele peste ea. Pielea lui îi păru doicii un pergament aspru, rece ca o şopârlă într-o zi de toamnă. Pielea ei îi păru grădinarului burta catifelată a unui ied tocmai fătat, caldă ca lumina unei dimineţi de vară.

— Ţine bine, îi spuse, întărindu-şi vorbele cu o privire adâncă în ochii albaştri ai fetei. Spune-le să spele rana cu apă din belşug, apoi să o acopere cu alifia şi să o lege cu o cârpă curată. Să facă la fel de două ori pe zi, la răsăritul şi la apusul soarelui. Dacă nu e bine după două zile, să te trimită la mine din nou.

— Fugi! îi porunci Chiajna, pentru că doica aştepta de la ea semnalul de plecare. Eu o să mai rămân puţin.

Rămasă numai cu grădinarul, Chiajna se prefăcu o vreme a cerceta conţinutul coşurilor de nuiele, al cuferelor ce scâr- ţâiau din balamale atunci când le

deschidea şi al rafturilor pivniţei, strecurând priviri furişe spre Lăcustă. Cu mişcările lui de greiere înveşmântat în blănuri cu părul scurt, o fiinţă a pădurilor din jur, mai asemănător la înfăţişare copacilor decât oamenilor, grădinarul îşi făcea de lucru cu scheletul unui animal prins os cu os într-o margine a peretelui.

— Azi nu faci? se hotărî ea să întrebe, pentru că ştia din alte vizite că răbdarea lui Lăcustă era nesfârşită.

— Ba o să fac, răspunse grădinarul, privind-o cu singurul său ochi bun, cu capul întors pe o parte.

— Haide să mergem atunci, spuse Chiajna şi porni pe scări către ieşire. Vreau să văd cum faci.

Aerul zilei de vară îi umplu plămânii chinuiţi până atunci de izurile stătute ale pivniţei în care colcăiau gândaci prin borcane şi cine ştie ce alte vietăţi prin coşuri. Un singur lucru bun găsea Chiajna acelui loc: nu erau păianjeni. Ca într-un fel de înţelegere de taină pecetluită între ei şi Lăcustă, toţi păianjenii îşi ţesuseră pânzele numai sus, în casă.

Ocoliră prispa şi un pătul dărăpănat, plin cu lemne pentru foc, şi intrară într-un şopron acoperit cu rogojini. Lăcustă ridică pe masa de tâmplărie un cufăr, din care scoase, cu aceleaşi mişcări solemne cu care preotul scotea epitaful, chivotul şi sfântul potir pe masa din altar, uneltele cu care se pregătea să-şi înceapă propria liturghie: două ciocane, o dăltiţă, o piuă de piatră cu pisălog, o nicovală şi o lespede de granit. Braţele lui articulate strâmb pe trup se roteau într-un dans straniu care o fascina pe Chiajna.

Lăsă cufărul înapoi lângă piciorul mesei şi ridică altul din care scoase la iveală felurite pietre albastre şi verzi, care-i pătară degetele. O vreme îşi făcu de lucru cu ele, potrivindu-le ba după mărime, ba după nuanţă, privindu-le o clipă în lumină mai înainte de a le aşeza înapoi pe masă. Chipul lui uscat, neomenesc, cu oasele ieşite în afară căpăta o blândeţe nelămurită atunci când avea o

piatră albastră în mână.

Într-un colţ al şopronului, acoperişul se lăsase şi rogojina atingea creştetul Chiajnei. De aici, din spatele casei lui Lăcustă, nu se vedeau decât pădurile întinse de frasini şi stejari, colinele nesfârşite şi turla unei bisericuţe. În zare sticlea îndepărtat apa Sucevei ori poate numai i se părea, cuprinsă deja de vraja ce se ridica din gesturile grădinarului. El alese cea dintâi piatră, azurie ca cerul, o sfărâmă cu ciocanul pe lespede şi adună toate bucăţile în piuă, apoi începu să frece, cu aceleaşi mişcări rotite cu care făcuse leacul pentru Iliaş. Din când în când înclina gura pivei spre lumină şi cerceta cât de mărunt este praful cel azuriu.

— Eu când pot să fac? îl întrebă Chiajna, trăgând a joacă de un fir de papură din rogojina de deasupra capului.

— Cu cele albastre nu poţi, Măria Ta, îi răspunse Lăcustă fără să o privească sau să-şi întrerupă munca. Dacă le mărun- ţeşti prea tare, cele albastre îşi pierd culoarea. Asta-i Piatra Raiului.

— Doar cu cele albastre se întâmplă aşa? vru ea să ştie.

Împotrivirile acestea ale grădinarului tatălui său erau singurele care nu-i stârneau mânii, iar Chiajna încă mai cerceta din ce pricină se întâmplă asta. Poate pentru că Lăcustă făcea lucruri pe care ea nu le putea face. Ar fi putut scrie o cronică, aşa ca Macarie. Ar fi putut merge la război, aşa ca tatăl său. Ar fi putut ţine în bună rânduială nişte Curţi Domneşti, aşa ca Doamna Elena. Dar nu ar fi putut face un leac care să oprească sângerarea lui Iliaş, nici nu ar fi izbutit să umple sticluţe şi borcane cu vopseaua azurie care îi înrobea privirile ori de câte ori o vedea.

— Doar cu cele albastre, da, răspunse într-un târziu Lăcustă, dând impresia că-şi ţinuse respiraţia până atunci, plimbând între degete praful, ca să vadă cât de mărunt este.

Răsturnă pulberea pe lespede, cu două degete făcu o groapă în mijloc şi turnă în ea un strop de apă. Amestecă uşor cu o surcică până când grămăjoara de pulbere se prefăcu, sub ochii fermecaţi ai Chiajnei, într-un aluat moale. Îl culese cu grijă pe tot, adunându-l cu lama unui cuţit, şi-l puse într-o ulcică de lut, apoi adăugă apă şi puse ulcica şi o lingură în mâinile Chiajnei.

— Amestecă bine, Măria Ta, până pregătesc eu din cel verde, îi spuse, iar Chiajna se simţi răsplătită.

Atunci când ea isprăvi, Lăcustă acoperi gura altei ulcele cu o bucată curată de pânză ruptă dintr-un ştergar şi strecură vopseaua, turnând încet şi oprindu-se la răstimpuri, ca şi cum ar fi lucrat cu aur. Pe ştergar rămase o lingură de vopsea ca cerul. Mişcările grădinarului se repeziră, respiraţia lui deveni mai iute şi neregulată. Ieşi afară de sub rogojinile ce acopereau şopronul şi privi culoarea la lumina soarelui. Intră iarăşi în şopron, căută prin cufere şi scoase pe masă borcănele cu vopsea azurie pe care le rândui în faţa lui. Apropie ştergarul de fiecare în parte, cercetând cu ochiul său cel bun. Apoi se întristă.

— Nu-i bine? întrebă Chiajna, nedumerită. Sunt toate la fel.

— Nu-s la fel, Măria Ta, vorbi Lăcustă şi tristeţea îi adânci şi mai mult glasul frumos, catifelându-l ca pe al unui clopot ce bate rar a mort tânăr. Piatra a mai avut şi altceva în ea, necurăţenii care i-au schimbat culoarea. Mâine am să încerc ceva, să văd dacă reparăm. Am să adaug un strop de vopsea verde.

Chiajna îşi plimbă încet palma peste borcanele mai mari sau mai mici cu vopsea albastră, urmărind felul în care se schimbau nuanţele atunci când mâna ei le umbrea preţ de o clipă, ca să revină apoi la tonuri mai deschise, ca nişte ochi care clipeau la trecerea ei.

— Ai destul aici? întrebă.

— Mai trebuie, mormăi nemulţumit grădinarul, în vreme ce pregătea altă piatră pentru mărunţit.

— Când vin zugravii de la Voroneţ să-şi ia vopseaua?

— Îi aştept săptămâna viitoare, şopti Lăcustă, lovind mărunt şi des cu ciocănelul în colţul Pietrei Raiului, din care se desprindeau crâmpeie. Măria Sa a poruncit să se înceapă pictura mănăstirii a doua zi după Sfântă Mărie Mare.

— Nu mai este vreme, socoti Chiajna zilele rămase. Cred că ar fi bine să prepari toată piatra albastră şi verde, le amesteci şi o să ai o cantitate suficientă dintr-o singură culoare.

— Trebuie un anumit fel de albastru, răspunse Lăcustă atât de târziu încât Chiajna îşi închipui că nu o auzise sau nu avea de gând să-i răspundă.

— Ce fel? vru ea să ştie.

Mâna contorsionată a grădinarului, cu falangele deplasate de la locurile lor şi crescute în cele mai neaşteptate direcţii, simţi aievea amintirea atingerii pielii moi şi calde a degetelor doicii a doua, atunci când îi pusese în mână leacul. Inima lui, singura parte din el întreagă şi dreaptă, îşi luă o clipă de răgaz ca să se bucure de fantoma dragă ivită în minte.

— Ce fel de albastru, Lăcustă? repetă Chiajna întrebarea.

Albastrul ochilor doicii a doua a Chiajnei voia grădinarul să-l pună pentru totdeauna pe pereţii mănăstirii ridicate odinioară de Ştefan-Vodă şi pictată acum din porunca lui Petru Rareş, dar nu-i putea mărturisi asta domniţei, câtă vreme nu-i ştia nici numele, pentru că o întreagă curte îi spunea doica a

doua.

Anghel şi Marula

Închisoarea pentru femei din Florenţa se afla alături de gheţărie, o pivniţă încăpătoare, unde către sfârşitul iernii erau coborâte bucăţi de gheaţă cât un stat de om, care rezistau, învelite în paie, până în mijlocul verii.

Marula putea simţi răcoarea gheţii prin pământul bătătorit şi amestecat cu pleavă de grâu care ţinea loc de podele. După ce temnicerul încuiase uşa şi o mai smucise de câteva ori, ca să se asigure că zăvorul este trainic, Marula se aşezase pe podea, cu spatele sprijinit de peretele ce dădea afară, judecând după o ferestruică zăbrelită aflată tocmai sus, sub grindă.

Împărţea temniţa cu cele două femei ale sale, cărora lipsa armelor le punea multă nelinişte în mişcări. Se învârteau de-a lungul pereţilor, oprindu-se din loc în loc ca să cerceteze mai îndeaproape câte o piatră ce părea mai uşor de desprins din zid ori ca să asculte cu atenţie vreun zgomot slab.

Sosiseră în Florenţa cu o zi în urmă şi trăseseră la un han pe care Marula îl alesese cu mare greutate, după lungi discuţii cu mai mulţi hangii. De la o vreme, femeile sale începuseră să pufnească plictisite şi să-şi dea ochii peste cap, ca să-i arate că au ajuns la capătul răbdării. Hanul asupra căruia se oprise se numea Tre Vicini şi nu făcea parte din reţeaua de hanuri pe care negustorii de lână florentini le recomandau străinilor ce veneau să cumpere. Tocmai de aceea îl şi alesese. Era încredinţată că hanurile cu pricina erau pline de iscoade plătite ca să arate stăpânilor lor ce mărfuri duc străinii în caravane, ce preţuri plătiseră prin alte locuri şi în care cetăţi aveau de gând să vândă. Marulei nu-i plăcea asta.

Oraşul le primise cu zarva lui obişnuită. Se vorbeau toate limbile pământului, ca într-un Turn al lui Babel unde se vindeau şi se cumpărau vopsea, lână, pânză

proastă, mătase fină, cingători, şei, pinteni, podoabe şi vinuri.

În drum spre Via Calimala, strada negustorilor florentini, caravana Marulei traversase Piazza della Signoria scăldată în soare la ceasul acela, plină de femei înveşmântate în rochii colorate, care priveau lumea fără teamă, vorbind tare şi râzând ca nişte stăpâne. Nu puteau fi toate stăpâne, numai că oraşul acesta avea alte legi pentru ele decât cele cu care femeile Marulei erau obişnuite de acasă. Din această pricină, negustoresele schimbaseră între ele priviri pline de încântare, zâmbindu-şi. Aşa cum aduceau de aici până în Suceava ori Târgovişte valurile de lână scumpă, s-ar fi putut găsi o cale ca să aducă şi libertăţile acestea care le făceau inimile să zboare de bucurie.

Lăsaseră în spate Palazzo Vecchio, de la ferestrele căruia Cosimo de Medici privea viermuiala oraşului, femeile gălăgioase în rochii colorate ce stăpâneau piaţa şi caravana ei trecând printre fântâni şi taverne. Era o zi liniştită, fără niciun eveniment important care să adune întregul oraş sub balconul palatului ducelui, ca să-i asculte cuvintele.

În faţa Logiei dei Lanzi, gărzile elveţiene îşi făceau rondul de pază, în uniformele lor neobişnuite, asemănătoare rochiilor florentinelor, care făcuseră femeile Marulei să pufnească în râs. Se aplecaseră peste stâlpii căruţelor şi îşi arătaseră una alteia penele de pe coifurile lor şi vârfurile atât de înflorate ale lăncilor, încât păreau mai degrabă podoabe. În loc de orice alt schimb de cuvinte, se mulţumiseră să schiţeze prin faţa ochilor câteva cruci scurte, care arătau, în limbajul lor tainic, ce părere au despre lăncierii în mătăsuri colorate.

Soarele se strecura printre coloanele logiei, aruncând umbrele statuilor până afară, în piaţă, la picioarele lui David al lui Michelangelo. Oraşul era plin de statuile unor eroi mitici ale căror poveşti Marula nu

le cunoştea, închipuindu-şi în schimb alte odisee pentru bărbaţii goi din piatră, cu lei răpuşi la picioarele lor ori purtând pe umeri femei răpite, poate salvate.

La capătul tunelului întunecos al temniţei se deschise o uşă şi lumina zilei pătrunse pentru câteva clipe până la ele. În sunet de lanţuri şi porunci tăioase, temnicerul şi o nouă prizonieră trecură prin faţa gratiilor lor şi se pierdură în celălalt capăt al temniţei. Marula îşi schimbă locul, fără să se ridice de pe podeaua din pământ. De palmă i se lipiseră câteva fire de pleavă de grâu pe care le culese şi le mărunţi între unghii, numărând firimiturile cărora le dădea drumul în poală: una, două, trei. Avea nevoie să dea de lucru minţii, să o cureţe de nelinişte ca să poată gândi limpede ce este de făcut. I se ceruse amendă, dar banii tocmai îi lăsase în prăvăliile şi depozitele de pe Via Calimala. Caravana ei încărcată se afla în curtea hanului Tre Vicini, de unde ar fi trebuit să plece a doua zi în zori.

Nimerise în mijlocul unui război ce se purta de ani de zile în oraş între negustorii de vopsea albastră şi cei de vopsea roşie. Erau altfel de lupte, care nu se desfăşurau la vedere, cu arme şi oşteni, ci în tainiţele sălilor unde aveau loc marile vânzări măsurate în corăbii întregi, nu în câteva valuri de lână care încăpeau în mica ei caravană. De-a lungul vremii, plantatorii de roibă, din care se obţinea culoarea roşie, şi cei de drobuşor, din care se făcea albastrul, ceruseră şi căpătaseră ajutor din cele mai neaşteptate locuri. Umblau poveşti despre sume mari care fuseseră plătite în trecut sticlarilor ca să meşterească dracii din vitraliile bisericilor în albastru. Ca urmare, nimeni nu mai dorise să se îmbrace în culoarea iadului, vânzările negustorilor de vopsea albastră scăzuseră şi mulţi plantatori de drobuşor sărăciseră.

Legile breslelor vopsitorilor interziceau amestecul culorilor. Un negustor de drobuşor nu putea începe să vândă roibă. Trecuseră ani lungi până când Leonardo da

Vinci, Michelangelo, Rafael sau Botticelli începuseră să-şi picteze Madonele înveşmântate în albastru ultramarin alături de roşu de porfir, luminând pentru totdeauna Florenţa şi coborând din nou pacea între cele două culori aflate în război.

Toate acestea ajungeau la cumpărători ca Marula într-o măsură foarte mică. Piaţa de roibă şi de drobuşor nu-şi dezvăluia secretele faţă de muşteriii săi. În Florenţa, breasla negustorilor de ţesături cu prăvălii înstărite pe Via Calimala era cea mai puternică şi avea legi bine stabilite şi întărite cu sigiliul oraşului. Cosimo de Medici şi mai înaintea lui toţi ducii casei de Medici îngăduiseră breslei să-şi plătească gărzi care să apere prăvăliile şi marile depozite de tâlhari, dar şi să vegheze la respectarea acestor legi.

Tot breasla Calimala avea felurite înţelegeri cu anumiţi hangii din oraş, care trebuiau să aibă mereu odăi libere pentru clienţii lor. O astfel de găzduire refuzase Marula, drept pentru care a doua zi niciun negustor nu-i mai vânduse valurile de lână roşie după care venise. Văzând-o cum întreabă din depozit în depozit fără nicio izbândă, un florentin cu faţa deschisă şi senină, care nu-i dăduse nimic de bănuit, o dusese într-o prăvălie îndepărtată, dincolo de râul Arno şi aproape de porţile oraşului, unde îi oferise baloturi de cea mai bună calitate.

Marula cercetase îndelung marca de pe marginile ţesăturilor. Cunoştea însemnele ciudate, bastonaşe şi puncte, care arătau din ce oraş vine marfa şi ce preţ a fost plătit acolo pe ea. Negustoria îi păruse cinstită. În aceeaşi seară însă, gărzile Calimalei năvăliseră la Tre Vicini şi le arestaseră, fără să răspundă la întrebări. Fuseseră duse la cancelaria Scaunului breslei, unde un slujbaş le scrisese numele într-un registru, cu multă încetineală în mişcări, oprindu-se adesea ca să culeagă de pe vârful penei o scamă închipuită, şi rostise obosit:

— Contrabandă. Aţi cumpărat de la un negustor care

nu face parte din Calimala şi nu are dreptul să vândă în Florenţa. Trei ducaţi de fiecare sau douăsprezece nopţi în temniţa oraşului.

Marula era încredinţată că nu era adevărat. Negustorul cu siguranţă avea toate documentele şi se supunea legilor Florenţei, numai că fusese atrasă într-o înşelătorie ca să-i fie plătită îndărătnicia de a înnopta în hanurile ce aveau înţelegeri cu breasla. Încercase să explice slujbaşului că are nevoie de câteva ceasuri ca să vândă marfa din caravană şi să facă rost de bani pentru amendă.

— Nu se poate, răspunsese omul, privind vârful penei în lumină.

— Atunci socoteşte-ne amenda în baloturi de lână roşie, cea mai bună calitate, ceruse Marula.

— Nu se poate.

— Mai am şi mirodenii. Marfă chiar mai bună pentru plătit amenzi, pentru că este mărunţică şi preţioasă. Scorţişoară, piper, ghimbir.

Slujbaşul privise pe lângă ea către gărzile din spate şi femeile fuseseră aruncate în temniţa aceasta de lângă gheţăria oraşului, răcoroasă şi umedă, pe care negustoresele o cercetau acum amănunţit, în căutarea unei scăpări. Uşa grea de la capătul tunelului întunecos se deschise din nou, cu sunet adânc ca o judecată, şi temnicerul se apropie, zornăind o legătură de chei. Se opri în faţa gratiilor lor, descuie şi strigă către ele o poruncă scurtă pe care femeile nu o înţeleseră. O apucă de cot pe cea mai apropiată, o trase afară din temniţă şi o împinse pe coridor, cu un gest lipsit de răbdare. Erau libere să plece, pricepură dintr-odată, şi, amânând toate întrebările care li se iviseră în minte, se grăbiseră către ieşire, urmate de temnicerul ce-şi târa capătul suliţei pe podeaua de piatră.

După noaptea petrecută în temniţă, lumea de afară, însorită, veselă şi colorată, li se înfăţişă ca răsplata raiului după viaţa de penitenţă şi pocăinţă pe care o propovăduiau călugării desculţi de prin pieţele Florenţei. Marula nu fusese surprinsă cu o seară în urmă, atunci când îl zărise pe Anghel pe coridoarele cancelariei Scaunului Calimalei. Ştia că veştile nu circulă nicăieri mai bine decât printre negustori, iar o bună iscoadă se află mereu acolo unde sunt veştile. Avea să fie surprinsă însă acum, ieşind în lumina puternică a zilei şi văzându-l stând acolo, chiar în faţa porţii închisorii de femei, aşteptându-le. Plătise amenda şi adusese zapisul de eliberare, strecurase şi temnicerului un bănuţ pentru ca treaba să se facă neîntârziat, apoi legase calul la umbră şi aşteptase.

Privea ţintă poarta închisorii, închipuindu-şi cum va

apărea Marula pe acolo, cu fusta şi şorţul ei din piele, cu cizmele bărbăteşti bune pentru călărit şi călătorii lungi, cu arme la vedere şi cu o privire care spunea că mai are şi altele, ascunse. Lămuririle dintre ei fuseseră scurte, numai câteva cuvinte din care se înţeleseseră să se întâlnească la sfârşitul zilei, în ospătăria de la Tre Vicini, pentru ca datoria să fie plătită. Erau primele cuvinte schimbate între ei, ca între două cunoştinţe vechi, cu toate că niciunul nu-şi amintea precis când îl văzuse pentru cea dintâi oară pe celălalt.

În ziua aceea, Marula vânduse din lână şi înapoiase banii lui Anghel, câte trei ducaţi pentru fiecare dintre ele. Descoperi că el conăcea la acelaşi han, dar faptul avea să o înfurie abia mult mai târziu, când între ei lucrurile luaseră deja o întorsătură neaşteptată. Deocamdată înregistră informaţia ca pe o întâmplare fără importanţă, una dintre coincidenţele care se petreceau adesea de-a lungul drumurilor lor.

Petrecură noaptea aceea împreună, fără să se încurce cu lămurirea situaţiei ori să-şi facă griji pentru cei dintâi paşi. Intrară simplu în ceea ce avea să fie mai apoi sursa atâtor frământări pentru amândoi. Mult mai târziu, Marula avea să petreacă nopţi întregi întrebându-se cum este cu putinţă ca inima să nu-i dea uneori niciun semn de primejdie, simţurile să o înşele până într-atât încât să o conducă cu uşurinţă pe un drum ce avea să-i aducă atâta durere.

Avea să cerceteze adesea tot ceea ce se întâmplase în seara aceea, cina luată împreună cu el şi cu femeile ei, la masa de lângă intrare, cu faţa către uşă, cum se aşeza întotdeauna, vacarmul asurzitor din ospătăria plină, un câine care scăpa la răstimpuri înăuntru, strecurându-se pe sub mese şi pricinuind hohote de râs, hangiul cu cănile pline de vin în mâini lovind picioarele muşteriilor, în vreme ce alerga câinele cu gând să-l scoată afară.

Apoi Anghel rămase jos, în picioare, în mijlocul ospătăriei pline de zgomot, în vreme ce ele urcau la

odăi, nemişcat ca şi cum toată acea viaţă din jur ar fi fost făcută din alt material, care pe el nu l-ar fi atins, ci l-ar fi ocolit cum ocoleşte apa râului o piatră, şi ea se întoarse din pragul odăii ca să-l mai vadă o dată, atrasă de privirea lui neclintită care o urmărea.

I se făcuse milă atunci de el, dar nu din milă îl poftise sus.

Toată acea forţă a lui, biruită fără cea mai mică osteneală de ea, îi topise inima aşa cum orice fiinţă care se predă în totalitate, cu încredere deplină, izbuteşte să topească o inimă. Era al ei, ca să facă ce ar fi poftit cu el, asta spunea privirea aceea care nu se dezlipise de ea de când se ridicase de la masă şi până ajunsese sus, în pragul odăii. Cel puţin clipa aceea i-o însemnase inima. Acolo, în timpul acela care durase cât o bătaie de aripă, ştiuse ce are de făcut ca şi cum mai făcuse asta o dată cândva, într-o vreme uitată pe care acum amândoi încercau să şi-o reamintească, să reclădească între ei lucruri năruite din cine ştie ce pricini ce aveau să rămână îngropate.

Deschisese uşa odăii şi rămăsese în prag, privindu-l la rândul ei drept în ochi. Ca tras cu aţa şi simţindu-se iertat din părăsirea în care se afla, Anghel traversase ospătăria dezlănţuită într-un cântec ce părea deocheat, după râsetele pe care le stârneau versurile din când în când, urcase treptele din lemn cu adâncituri pe mijloc, acolo unde paşii roseseră mai mult, se strecurase pe lângă Marula în odaie şi o lăsase pe ea să zăvorască uşa, ca o stăpână ce era a celor ce se petreceau.

Pentru Anghel, nicio zi nu avea să mai egaleze vreodată ziua aceea. Cea mai frumoasă zi din viaţa lui căzuse într-o noapte. O urmărise cum se dezbracă cu aceleaşi gesturi fireşti ca şi cum ar fi fost singură în odaie, apoi se apropiase la fel de simplu de el, fără nicio urmă de cochetărie, fără ocheade curtenitoare ori suspine, şi îl dezbrăcase cu gesturi hotărâte şi calme, ca şi cum nu pentru dragoste îl pregătea, ci pentru masă. O

lăsase să-i scoată armele. Faptul acesta i se întipărise în minte ca unul dintre cele mai stranii lucruri care i se întâmplaseră în preajma femeii acesteia. I se predase complet, ca şi cum pe lume nu existaseră niciodată războaie, iar pe el nu-l pândise nicio primejdie. Umerii îi căzuseră, gândurile i se topiseră şi se lăsase în mâinile ei cu o încredere totală, pe care nu-şi mai amintea să o fi simţit vreodată, poate doar prunc în braţele maicii sale, dar asta fusese aşa de demult, iar pe el îl chema altfel pe vremea aceea.

O iubise învârtind neîncetat în minte întrebări precum cine era femeia aceasta, când o văzuse pentru cea dintâi oară, cum intrase în viaţa lui, căci nu putea spune cu siguranţă. Se aştepta mereu să-i zărească părul castaniu prins fără pricepere la spate, o căuta din priviri ori de câte ori poposea în vreo cetate, dar nu ştia cum deprinsese obiceiul acesta.

În noaptea aceea, alături de ea, pe măsură ce punea stăpânire pe trupul luminat de lumânarea pe care Marula o lipise pe podea – o năzbâtie pe care el o îngăduise fără împotrivire, aşa cum îngăduia toate ciudăţeniile ei –, redeveni Păvăluţ, feciorul Găzdoiului din Râmnicu Sărat, fost elev cu bune înclinaţii la socoteli, fostă călăuză pentru bandele de negustori necinstiţi de pe Drumul Bogdanului. Tot ceea ce lepădase atunci când ucisese pentru întâia oară, luându-şi numele mortului pentru adormirea vinovăţiei ce-l măcina, se întorcea acum în el cu o forţă care-l răpunea.

Începând din clipa în care uşa se închisese în spatele lor, un gând mistuitor pusese stăpânire pe el şi nu avea să-i mai dea pace de atunci înainte niciodată. Voia să ştie ce simte ea pentru el, ce gândeşte despre el. Dorinţa de a şti era la fel de arzătoare ca dorinţa de a o avea. Pe cea din urmă şi-o tot împlini până către cel de-al treilea cântat al cocoşilor. Cea dintâi rămase neostoită şi avea să o poarte cu el prin lume, o sete de nestins.

Îi deşteptară strigătele unei mulţimi care se scurgea pe sub ferestrele hanului, îndreptându-se către Piazza della Signoria. Cea dintâi legătură pe care mintea lui Anghel o făcu cu lumea fu căldura piciorului Marulei alături de al lui, pe sub aşternuturi, şi încredinţarea că totul s-a schimbat de acum, că nimeni pe lume nu-i va mai putea sta vreodată împotrivă, i se scurse prin vene împreună cu sângele, inundându-i cele mai îndepărtate locuri din trup. Deschise ochii şi o privi, o făptură albă, luminoasă şi tainică, trăgându-şi puteri nebănuite din secretele pe care le ascundea, strângând în pumn, prin somn, un pumnal ascuns sub pernă, Anghel ştia aceasta pentru că dăduse şi el peste pumnal în timpul nopţii, când nimerise acolo din greşeală.

Afară, în stradă, cineva sparse un geam cu o piatră, iar Marula tresări şi se ridică pe jumătate dintre aşternuturi, încordată ca o lupoaică cu puii ameninţaţi. Mânerul pumnalului se ivi de sub pernă, dar lama rămase încă ascunsă.

— Vezi ce-i, îi spuse scurt, făcându-i un semn poruncitor cu bărbia către fereastră şi rupând, cu aceste dintâi cuvinte ale zilei, vraja ce-l ţinea pe Anghel sub stăpânirea ei.

Îşi trase pe el pantalonii şi cercetă strada, în vreme ce-şi lega brăcinarele. Ici-colo, prin mulţime, se ridicau flamuri cu însemnele breslelor vopsitorilor, lânarilor şi negustorilor de ţesături. De pe străduţele lăturalnice ieşeau grupuri mai mici care se alăturau şuvoiului cel mare, uneori chiar fără să-şi fi lăsat în ateliere şorţurile de lucru şi agitând pe deasupra capului uneltele cu care munciseră cu câteva clipe mai înainte.

— Răzmeriţă, spuse Anghel, continuând să se îmbrace şi trăgând cu coada ochiului la Marula, care îşi închidea în copci ilicul de piele, cu părul în dezordine.

Se îndepărtau unul de celălalt cu fiecare gând, cu fiecare nou sunet ce răzbătea din stradă. Marula croia planuri prin care să-şi pună la adăpost caravana

încărcată cu mărfuri, căci poarta hanului nu ar fi putut stăvili multă vreme o mulţime dezlănţuită. Anghel căuta cea mai bună cale de a ajunge în piaţă înaintea mulţimii, ca să poată afla iute care este pricina şi apoi să iasă din oraş. Plătiră hangiului, aşteptară ca argaţii să înhame caii Marulei la căruţe şi să-l înşeueze pe al lui Anghel şi ieşiră în vâltoarea din oraş.

Aceea avea să rămână singura lor noapte petrecută împreună.

Se despărţiră mai lesne sub ameninţarea răzmeriţei decât ar fi făcut-o pe pace, când probabil că stânjenelile ce năvălesc în odăi odată cu lumina zilei ar fi îngreunat lucrurile. Marula îşi îndreptă caravana către Poarta Sfintei Cruci, lăsând în spate breslaşii ce înaintau către Piazza della Signoria. Avea să afle mult mai târziu ceea ce Anghel văzuse atunci cu ochii lui.

Un galion spaniol care aducea carmin din Lumea Nouă ancorase în portul Pisei, iar preţiosul pigment se afla acum la porţile Florenţei. Vopsitorii şi negustorii de vopsea roşie cereau Signoriei să împiedice intrarea caravanelor cu carmin în oraş şi să fie date neîntârziat legi împotriva acestui pigment adus de dincolo de ocean. Negustorii de albastru se alăturaseră şi ei, căci nu se putea şti ce alte nenorociri urmau să mai vină din Lumea Nouă.

În Florenţa, cineva îşi primise partea pentru ca lăzile din cala galionului să sosească aici, iar florentinii bănuiau că acela fusese însuşi Cosimo de Medici. Înconjuraseră Curtea Mărfurilor, unde şase vătafi străini şi şase membri ai Signoriei judecau de obicei pricinile negustorilor florentini sau făceau pace între breslele vopsitorilor de culori diferite. Ceruseră întrunirea curţii şi judecarea pricinii. Până la apusul soarelui, carminul descoperit de conchistadori în oraşele aztece pe care le cuceriseră avea să fie ilegal în Florenţa.

Nevoia lui Anghel de a şti totul despre Marula nu-l mai părăsi niciodată, ca şi cum prin femeia aceasta ar fi

privit, ca printr-o fereastră, spre o altfel de viaţă pentru el, spre limanul fericirii lui.

Să şi-o facă nevastă, să aibă un loc pe care să-l numească acasă.

Gândul de a şi-o face nevastă pe Marula păru adus de un vânt străin între gândurile sale, dar Anghel nu i se împotrivi şi petrecu ceasuri întregi visând o viaţă alături de ea. Înţelese că s-a îndrăgostit. Nu înţelese cum te poţi îndrăgosti de cineva care nu este potrivit pentru tine. Lui Anghel nu-i plăceau femeile independente, care nu ascundeau faptul că nu se află sub protecţia unui bărbat, ca şi cum asta nu li s-ar fi părut un lucru de ocară. Dar, lipită de firea Marulei, independenţa căpăta altă lumină, ca şi cum numai ei i-ar fi venit bine purtările acestea slobode, doar la ea puteau fi o virtute, în vreme ce la toate celelalte femei erau un cusur.

Nu îi fu prea greu să ţină un ochi aţintit asupra ei, în vreme ce purta treburile lui Petru Rareş pe la curţile Europei. Întreba negustorii din bazarul Constantinopolului când a trecut pe acolo şi ce marfă a târguit. Oamenii îi spuneau ziua, dar pentru veştile legate de mărfuri cereau plată, întotdeauna era rost de bani frumoşi atunci când se afla că se cumpără cantităţi mari dintr-o marfă undeva, într-o piaţă din lumea largă.

Plătea odaie numai prin hanurile pe unde trecuse şi Marula, ca să poată descoase pe hangiu ori ospătăriţele. Avea o întreagă reţea de vameşi pe Drumul Lânii, ce urca până în portul Calais, pe Drumul Regilor, ce unea Bavaria cu Saxonia, pe Drumul Pelerinilor care traversa Spania sau pe Vechiul Drum al Sării din Turingia. Legase cu ei felurite înţelegeri de-a lungul vremii, pe unii îi plătea cu ducaţi de aur, pe alţii cu cele mai neaşteptate mărfuri, care erau interzise prin cetăţile lor, şi cerea de la toţi acelaşi lucru: veşti pentru Petru Rareş. De la o vreme şi veşti despre o caravană cu trei căruţe mânate de femei.

— A sosit aseară şi Anghel călăraşul, îi spusese o

dată Marulei un hangiu din Praga.

— Ce treabă am eu cu el? întrebase Marula, nedumerită de vestea neaşteptată.

— El are cu domnia ta, surâsese hangiul, dezvelind un şir de dinţi albi şi sănătoşi, dar sparţi pe alocuri din pricina cine ştie căror lupte. Plăteşte mereu ca să afle unde ai poposit şi pe unde ai târguit.

Amintirea nopţii petrecute alături de el în Florenţa năvălise atunci întreagă peste ea. Nările ei nu mai simţiră mirosul de prăjeală şi sudoare al hanului, ci pe acela de cuţit şi drum al trupului lui Anghel. Degetele ei aşezate pe tejghea simţeau răceala aşternuturilor scrobite prea tare în trecut de hangiţa de la Tre Vicini. Anghel întreba de ea. Soarta ei era importantă pentru el.

Descoperirea o ţinu pentru scurtă vreme departe de clipa de faţă, în timp ce mintea ei se obişnuia cu vestea. Un val plăcut de căldură îi lua trupul în stăpânire, o tihnă dulce ca şi cum ar fi ajuns în sfârşit la adăpost, o îmblânzire a tuturor spaimelor ei. O măgulea atenţia lui. Preţ de o clipă se văzu aşa cum o vedea iscoada aceasta a lui vodă: însemnată, preţuită, centrul unei lumi.

În iarna acelui an, când zăpezile acoperiră drumurile, se întâlniră la Hanul lui Borcan din Cetatea Sucevei. Marula vânduse toată marfa şi îşi adăpostise căruţele în şoproanele încăpătoare, până când avea să poată umbla din nou. Anghel aflase numaidecât şi îşi luase obiceiul să treacă în fiecare zi pe la ospătăria hanului, pustie la vreme de iarnă. Cereau vin şi uitau de lumea din jur şi de vieţile lor, istorisindu-şi unul altuia cele mai tainice visuri. Borcan, hangiul chior şi deşirat, îi îngăduia cu ceasurile în jurul unei singure ulcele cu vin, simţindu-se părtaş la un lucru însemnat.

— Pe unde aţi ieşit din oraş în dimineaţa aceea cu răzmeriţa din Florenţa? o întrebase într-una din zile Anghel, ascunzându-şi privirea în cana pe care o dusese la buze.

— Pe la Poarta Sfintei Cruci, răspunsese Marula, simţind că se schimbă ceva în aer.

— Înseamnă că ţi-ai schimbat planurile. Nu ai mai venit direct aici, la Suceava.

— Ba da, aici am venit. Lâna roşie era poruncită de Doamna Elena.

O iritare începea să crească în ea. Un dispreţ cu gust leşios de săpun, ca în faţa unui lucru nepreţuit pe care-l descoperea ciobit şi plin de zgârieturi. O supărare pe ea însăşi pentru că dădea socoteală şi pe el pentru că o cerea.

— Ai ieşit pe la Poarta Sfintei Cruci şi apoi ai ocolit tot oraşul, ca să ieşi tocmai în drumul Belgradului? continuase el să întrebe bănuitor.

— De ce-mi ţii tu mie urma, Anghele? îşi schimbase Marula glasul şi uitătura.

— Mi-eşti dragă, Marulă, spusese Anghel simplu, înconjurând cana cu amândouă mâinile şi privind-o de data aceasta drept în ochi.

— Nu asta te-am întrebat. E foarte bine dacă ţi-s dragă, pentru că şi tu mi-eşti drag, dar pentru ce mă descoşi?

— Vreau doar să ştiu care este adevărul. Nimic din ceea ce faci tu nu te-ar mai putea scoate vreodată din inima mea. Nu ai de ce te teme. Spune-mi, apoi vom uita totul şi ne vom vedea de viaţă mai departe.

— Ce să-ţi spun, omule nebun?

— Pe unde aţi ieşit din oraş în dimineaţa aceea? La Poarta Sfintei Cruci am întrebat eu şi nu vă văzuse nimeni.

Hotărâseră să încheie discuţia, dar seara îşi pierduse vraja. Lăsaseră restul de vin în ulcică şi se despărţiseră, iar Marula continuase sfada cu el, în gând, toată noaptea aceea. Cum îşi închipuia că avea să dea socoteală pentru ceea ce făcea? Ce îl îndreptăţea pe el să cerceteze pe la ce poartă ieşise din oraş şi mai cu

seamă să o bănuiască? Tocmai îi destăi- nuise cele mai ascunse dorinţe şi temeri, îşi deschisese sufletul în faţa lui, lăsându-l să privească până în cel mai bine păzit ungher, iar el în tot acest timp se îndoise de vorbele ei? Nu avea să schimbe niciodată libertatea cu nimic, nici cu dragostea, nici cu o viaţă uşoară la adăpostul unui bărbat. Pe sub mânia acestor gânduri, inima o durea, tânjind după Anghel cel care rămăsese odinioară în picioare, în mijlocul ospătăriei de la Tre Vicini, privind tăcut la ea.

În seara următoare, Anghel se ivise la Hanul lui Borcan, vinovat şi dorindu-şi atâta doar, să fie iertat şi să se simtă din nou preţuit de Marula. O ascultă vorbindu-i despre viaţa ei şi viaţa lui ca despre două lucruri separate. Îl durea fiecare cuvânt al ei şi se simţea mai departe ca oricând de limanul acela al fericirii pe care îl întrezărise pentru scurt timp, în odaia ei din Florenţa. O încredinţă că înţelesese şi că nu-i va mai lua urma, în schimbul promisiunii că ea nu va ieşi din viaţa lui. Îşi îngropă adânc nevoia de a şti totuşi din ce motiv continuă Marula să susţină că ieşise din Florenţa pe la Poarta Sfintei Cruci.

Primăvara îi află obosiţi de lămuriri nesfârşite, fiecare îndurerat de lipsa de încredere a celuilalt. Izbăvirea din vieţile lor singuratice păruse o vreme atât de aproape, numai la un stânjen, dar fiecare dintre ei se afla pe o altă margine a prăpastiei care îi despărţea.

Zăpezile se topiseră, dând din nou la iveală drumurile. Marula şi femeile ei unseseră osiile căruţelor cu seu şi duseseră caii la potcovar. În dimineaţa plecării, Anghel descălecă în faţa hanului, dădu calul pe mâinile unui băiat şi se apropie cu pasul apăsat de caravana pregătită de drum. De pe capră, Marula îi privea călcătura apăsată şi mişcările întârziate, moi, ale braţelor. Îl simţi din nou al ei, dar nu se mai înduioşă ca în trecut, când îşi dorise să-l ocrotească de toată tristeţea care-l apăsa, ci se temu. Anghel era o capcană

în care ei i-ar fi fost lesne să cadă.

— Mărită-te cu mine, Marulă, spusese el poruncitor, prinzând caii de dârlogi, ca să oprească caravana să iasă pe porţile hanului.

— Dă drumul cailor, Anghele, îi răspunsese Marula cu stăpânire, trecând hamurile într-o singură mână şi cu cealaltă căutând biciul sprijinit lângă cizmă.

— Nu te mai împotrivi, femeie nebună! continuase el, apropiindu-se cu încă un pas şi prinzându-i glezna în palma lată. Haide să cădem la pace.

Strânsoarea lui îi încălzea sângele. Ar fi putut ridica biciul şi l-ar fi putut lovi peste mâini. Ştia că Anghel nu s-ar fi apărat, anume ca să-i arate că este pregătit să plătească orice preţ. Pacea cu care venise astăzi însemna că va cere de la vodă pământ pe care să-i ridice ei o casă în care să-l aştepte de acum înainte pentru tot restul vieţii ei.

Nicio schimbare pentru el. Jertfirea tuturor lucrurilor dragi pentru ea: nu avea să mai vadă niciodată Damascul, Veneţia, cetăţile Andaluziei. Nu avea să mai petreacă nopţile sub cerul liber, alături de femeile ei, cu feţele luminate de foc. Nu avea să mai biruie viclenia vreunui negustor turc, simţindu-se mai apoi puternică şi plină de viaţă. Nu avea să mai fie primită în biblioteca Doamnei Elena, ca să-şi deşerte acolo sacul cu veşti despre toate doamnele curţilor Europei.

— Pacea ta este temniţa mea, Anghele, îi spuse într-un târziu. Am vorbit degeaba o iarnă întreagă, văd că nu ne-am înţeles.

— Ai pe altul, Marulă? întrebă Anghel, iar glasul lui sună altfel, răguşit şi străin. Spune drept, te aşteaptă vreun negustor în Cetatea Perugiei? Că numai spre Perugia poţi merge, dacă ieşi din Florenţa pe la Poarta Sfintei Cruci, nicidecum spre drumul Belgradului.

Anghel ştiuse că a pierdut lupta aceea din poarta hanului imediat cum rostise cuvintele acelea. Privirea

oţelită dintr-odată a Marulei îi spusese asta. Aerul dintre ei îngheţase, iar chipul femeii îşi înăsprise liniile, înstrăinându-se într-o singură clipă.

Anghel dăduse drumul dârlogilor, iar Marula îndemnase caii plescăind din vârful limbii, cu spatele drept şi privirea înainte. Caravana se scursese uşor pe lângă el. Îşi amintea că nicio roată nu scârţâia şi o admirase pentru asta, făcuse treabă bună cu pregătirea căruţelor, era o femeie pricepută, femeia lui atât de dorită care se îndepărta acum, trăgând după ea sufletul din el.

Bătălia pentru Moldova

Prinţul Cihangir, cel mai mic dintre şahzadelele sultanei Roxelana, strecura lăstari cruzi de acacia prin ochiurile ţarcului girafelor, râzând gâlgâit ori de câte ori animalele îşi aplecau gâturile şi apucau frunzele cu buzele lor mai mari decât palma copilului. Umărul cu cocoaşă al prinţului îi deforma mişcarea, frângându-i-o la jumătate şi făcându-l adesea să treacă lăstarii din mâna dreaptă în stânga, pe care o putea ridica până sus, deasupra capului.

Aşezată pe un divan la umbra unui chioşc, sultana îşi privea fiul acesta infirm, cel mai drag dintre toţi, şi refuza cu gesturi moi baclavalele pe care le apropia din când în când de ea o odaliscă. Ultima scrisoare citită din teancul sosit în ziua aceea îi adusese aminte de îngrijorări vechi, ameninţări ce plutiseră deasupra fiilor ei încă de la naştere. Nizamul care legiuia ca prinţul urcat pe tron să-şi ucidă fraţii, sugrumându-i cu un şnur de mătase, îi umbrea gândurile tot mai des în vremea din urmă, pe măsură ce şahza- delele creşteau.

Deocamdată, cea mai sigură apărare împotriva acestei legi era însuşi sultanul. O viaţă cât mai lungă

pentru el însemna şansa ca fiii ei să devină bărbaţi în toată puterea cuvântului, capabili să le stea împotrivă fraţilor lor vitregi, atunci când va sosi vremea succesiunii la tron.

De la picioarele ei, din mijlocul odaliscelor aşezate în iarbă, pe perne şi şaluri, prinţesa Mihrimah îi aruncă o privire pe care o încărcă cu toată tristeţea pe care o putu găsi în ochii căprii. Înşira agate pe un fir de mătase, alegând cu grijă culorile, ajutată de Păstrătoarea Bijuteriilor, şi încerca să atragă atenţia mamei sale, arătându-se abătută. Prinţesa era îndrăgostită şi tocmai mărturisise.

Sultana Roxelana îşi petrecuse aceste de pe urmă nopţi legănându-i în poala ei chipul scăldat în lacrimi şi împotri- vindu-se cu neclintire acestei iubiri, încredinţând fata că nu va muri, aşa cum îi spune inima acum, şi că vor mai fi şi alte iubiri, mult mai potrivite pentru ea. Dragostea nesăbuită a fiicei sale îi răscolise sufletul cu amintirea propriei sale nunţi sparte de hoarda de tătari care o răpise atunci, schim- bându-i cursul vieţii. Sultana Roxelana îi surâse fiicei sale atunci când fata îi căută privirea, dar îşi păstră spatele drept şi bărbia uşor ridicată, fără să schiţeze niciun alt gest de îngăduinţă, pentru ca fiica ei să înţeleagă că durerea de acum va trece, iar ea va rămâne în picioare.

Ţipătul unui pescăruş săgetă grădinile palatului de deasupra Mării Marmara. Sultanei îi păru un sunet născut din temerile ei, o încuviinţare a cerului pentru prevestirile rele ce o măcinau. Cum putea un cer atât de senin să trimită adeveriri atât de crude? Alături, prinţul Cihangir descoperise că, dacă păstrează lăstarul de acacia într-o mână în vreme ce girafa mănâncă, atunci îi poate mângâia cu cealaltă mână corniţele îmblănite. Curenţii dinspre Bosfor aduceau arome liniştitoare, ca de iarbă proaspăt tăiată. Sunetele îndepărtate ale clopotelor corăbiilor care treceau unele pe lângă altele prin strâmtoare ajungeau cu întârziere până la ea.

Pe aleea pietruită ce venea dinspre palat se apropia Marele Eunuc Alb, cu işlic înalt din postav şofrăniu pe cap şi un anteriu până în pământ. Trupul lui pufos şi mult prea înalt pentru un turc părea să plutească pe deasupra pământului atunci când mergea, din pricina braţelor nemişcate şi a gâtului înţepenit. Numai ochii i se mai roteau în cap odată ce făcea primul pas, ca şi cum trupul său avea nevoie de toată atenţia ca să împlinească acest scop. În mână aducea un zapis pecetluit cu ceară roşie, iar dinaintea lui sălta cu mişcări de paiaţă piticul copiilor împărăteşti. Ajuns în faţa sultanei Roxelana, îşi duse dreapta la frunte, la buze şi la piept, apoi întinse zapisul.

— Rele veşti îmi aduci, Kapi Aga, dacă ai luat cu tine bufonul palatului ca să-mi îndulcească inima după citirea lor, spuse sultana, cântărind în palmă sulul de hârtie legat cu şnur de mătase. Şi pesemne foarte însemnate, de vreme ce ai venit tu însuţi cu scrisoarea.

Prinţul Cihangir părăsi girafele şi se apropie de bufon, alergând în jurul lui. Piticul intră de îndată în joaca copilului şi începu un şir de tumbe şi giumbuşlucuri care încântară deopotrivă odaliscele şi băiatul, iar locul se umplu de chicoteli care se rostogoleau peste ape, până la malurile asiatice ale oraşului. Trăsăturile sultanei se înăsprira în vreme ce rupea sigiliul şi desfăşura scrisoarea în faţa ochilor. Cel mai neplăcut sentiment i se părea a fi surprinderea. De-a lungul vieţii învăţase că surprizele nu aduc niciodată ceva bun, iar haosul care se instala atunci în gândurile ei preţ de câteva clipe nu ajutase nicicând, adăugându-se la pericolul adus de surpriză.

De aceea se pregătea acum pentru tot ce era mai rău, ca veştile să o găsească gata de luptă. De vreme ce lupta era cea care o salvase toţi anii aceştia, mai întâi de la o viaţă măruntă de slujnică a unei întregi armate de femei mai presus decât ea în harem, apoi de la moarte şi uitare grabnică, după ce izbutise să se ridice dintre ele

şi să atragă atenţia sultanului Soliman, Roxelana se instalase de mult într-o stare războinică ce-i oferea adăpost.

Un fir de îngrijorare i se strecura în suflet ori de câte ori inima i-ar fi dat ghes să se lase pradă vieţii uşoare din palat. Terasele înconjurate de chiparoşi şi văzduhul săgetat de pescăruşi, heleşteiele pline de nuferi, fântânile arteziene care umpleau locul cu sunetul abia ghicit al apei, tipsiile cu halvale, şerbeturi şi salep dulce, toate acestea însemnau pericol. Pe sub ele se desfăşura o întreagă încrengătură de uneltiri şi răfuieli care ar fi înflorit ca mucegaiul, dacă Roxelana nu ar fi fost necontenit cu ochii pe ele.

Zapisul venea de la o mână de boieri moldoveni care-i trimiteau lună de lună plocoane neînsoţite de nicio cerere, arătându-se numai credincioşi şi strecurând din când în când câte o aluzie subţire la amarul pe care îl îndură ţara sub stăpânirea tiranică a acestui Petru Rareş Vodă. Niciodată mai mult de un cuvânt ori două. Niciodată însoţind plângerea de vreo rugăminte de ajutor.

În urmă cu câteva zile, Petru Rareş biruise pe regele polon într-una din nesfârşitele lor bătălii pentru Pocuţia. Oştile se întâlniseră în apropierea târgului Cernăuţiului, la apa Şiretului, care în mai puţin de un ceas înghiţise cetele leşeşti, scoţând apoi la suprafaţă trupuri vinete pe care continua şi acum să le împingă la vale, spre Dunăre. Boierii vorbeau cu îngrijorare despre o răzmeriţă a şleahticilor polonezi, care izbucnise chiar înainte de bătălie, nobilii refuzând să mai părăsească tabăra. Revolta aceasta înclinase sorţii luptei către Petru Rareş.

„Mâna uneltitorului nostru voievod, Mărită Împărătească a lumii, căci este deosebit de iscusit la astfel de urzeli. Vom aduce cât de curând şi dovada că Petru Rareş s-a aflat în spatele răzmeriţei nobililor

polonezi”, spunea scrisoarea.

„Câtă vreme ne îngenunchea numai pe noi, boierii ţării, urgisindu-ne cu asprime şi ţinându-ne cu capetele plecate, noi nu am zis nimic, slăvită stăpână. Acum însă nu mai putem trece sub tăcere, căci trufia fără seamăn a acestui voievod al nostru ameninţă pe luminatul sultan, închipu- indu-şi că va putea sta de unul singur împotriva tuturor vrăjmaşilor şi încercând să iasă de sub protecţia binevoitoare a Înaltei Porţi. A întărit toate cetăţile şi mănăstirile Moldovei, a cumpărat care întregi cu flinte, săbii şi arcuri de la armurierii sibieni, a adus tunuri şi butoaie cu pulbere. În cămările
cetăţilor moldoveneşti se află mai mulţi plumbi decât boabe de grâu, iar aceasta ce poate însemna, slăvită împărătească, dacă nu pregătiri împotriva luminatului sultan Soliman?”

Era pentru întâia oară când boierii ce-i căutau de atâţia ani bunăvoinţa arătau un ton neliniştit în zapisul lor şi Roxelana înţelese că se petrec altfel de lucruri. Îndărătnicia cu care Rareş continua lupta aceasta pentru pământul Pocuţiei, nesocotind repetatele îndemnuri ale Porţii de a face pace cu regele polon, ar fi putut fi miezul ascuns al unor nesupuneri mult mai adânci şi mai primejdioase.

În urmă cu câţiva ani, voievodul stârnise furia sultanului când pusese la cale uciderea mediatorului de pace din războiul acesta, Aloisio Gritti, un veneţian care petrecuse mult timp în Constantinopol, devenind unul dintre oamenii de încredere ai sultanului. Soliman străbătuse atunci încăperile palatului ca o furtună, cu pulpanele din fir de aur ale anteriului fluturând, răsturnând tipsii şi ceşti şi trăgând ameninţător sabia din teacă atunci când vreun slujitor nepriceput îi ieşea în cale.

— Îndrăzneşte el? tunase la vremea aceea Soliman, stârnind ecoul sălilor îmbrăcate în majolică.

La Poartă sosise apoi solie de la Petru Rareş, boieri

credincioşi şi iscusiţi la vorbă, care puseseră plocoane la picioarele sultanului şi arătaseră că veneţianul Aloisio Gritti nu fusese un mediator cinstit, ci avusese intenţii ascunse şi uneltise cu viclenie pentru înlăturarea de la tron nu numai a lui Petru Rareş, ci şi a domnitorului muntean şi Voievodului Transilvaniei. Gândul lui fusese să ia pentru el însuşi şi pentru fiii săi tronurile provinciilor de dincolo de Dunăre.

— Pentru aceasta a fost necesară îndepărtarea lui, luminate sultan, isprăviseră solii explicaţia. Voievodul nostru, Petru Rareş, îţi transmite că totul s-a isprăvit cu bine. Tronurile se află în mâinile domnilor lor, aleşi cu voia ţării şi căftăniţi de Înalta Poartă.

Soliman cunoştea foarte bine planul veneţianului. Aloisio Gritti îi promisese că, dacă va căpăta tronurile, avea să-i închine cu adevărat cele trei ţări şi să stingă pentru totdeauna nenumăratele necazuri şi nesupuneri care apăreau dincolo de Dunăre. Veneţianul pornise la înfăptuirea vicleniei cu binecuvântarea ascunsă a sultanului. În locul aşteptatei veşti a morţii blestematului voievod moldovean, Soliman primise însă solia aceasta vicleană şi obraznică, prin care era anunţat că complotul a fost dezvăluit, iar omul său ucis.

Prinţesa Mihrimah atinse încheietura mâinii mamei sale şi căldura pielii ei parfumate o smulse pe Roxelana din gânduri, aducând-o înapoi, pe divanul din grădina palatului.

— Galben sau auriu, mamă? repetă Mihrimah întrebarea, arătând spre şiragul de agate pe care i-l aşezase pe genunchi.

Colierul în nuanţe chihlimbarii era aproape gata. Îi lipseau numai câteva pietre, iar prinţesa avea în palmă două galbene şi două aurii.

— Galben, îi spuse, trecându-şi palma peste obrazul ei şi terminând gestul cu o strângere scurtă a bărbiei între două degete.

— Destul! şuieră apoi mânioasă, ridicând ochii spre

Marele Eunuc Alb, care aşteptase în picioare în faţa ei până când isprăvise de citit zapisul. Cine se crede? Au ajuns voievozii vilaietelor să facă legea de capul lor? Vremea lui Ştefan a trecut. Dacă dintre ei este careva care gândeşte că îi poate călca pe urme, atunci se înşală.

Porunci unei fete aflate în iarbă, la picioarele ei, să-i aducă cele trebuincioase pentru scris, iar odalisca se ridică şi o rupse la fugă spre palat. Trimise pe alta după sclava care-i construia în păr cele mai înalte împletituri, folosind rămurele subţiri de alun şi apă îndulcită, care-i întărea şuviţele răsucite împrejurul nuieluşelor. Avea să se pregătească şi să se arate în cabinetul ei aflat într-o latură a Curţii Divanului. Avea să poftească la o ceaşcă de cafea pe ambasadorii austrieci şi bailii veneţieni. Avea să-i arate lui Soliman că Petru Rareş aşezase Moldova în Casa Războiului, iar jiha- dul era singura cale de a o aduce înapoi, în Casa Păcii. Campaniile împotriva portughezilor şi a şeicilor nesupuşi ai Indiei puteau să mai aştepte ori sultanul ar putea numi înlo- cuitori destoinici în fruntea oştirilor trimise acolo, astfel încât el însuşi să conducă spahiii şi ienicerii cu care avea să treacă Dunărea.

— Măritul sultan a primit vestea, Kapi Aga? întrebă Roxelana, răsucind la loc zapisul şi strecurându-l în mânecă.

Trupul pufos şi prea înalt al Marelui Eunuc Alb se rigidiză aşa cum i se întâmpla în timpul mersului, ca şi cum s-ar fi pregătit să facă cel dintâi pas.

— A intrat un sol la el în zori, răspunse mai-marele eunucilor pe ocolite, în vreme ce umerii îi coborau abătuţi spre pământ, iar sprâncenele i se ridicau a dezvinovăţire. Citirea zapisului a produs multă tulburare stăpânului. Şi-a chemat vizirii şi se află în Divan de un ceas. Cred că da, a primit-o.

Prin ochii Roxelanei trecu o umbră, schimbându-le culoarea fără să lase niciun alt semn pe trăsăturile

delicate care înspăimântau pe cei ce le cunoşteau semnele.

— Ai trimis vestea mai întâi la Soliman şi abia după aceea la mine? vorbi sultana cu glas coborât, abia auzit, care eunucului îi păru rău prevestitor. Aşa ai făcut, Kapi Aga?

— Împărăteasa luminii, aşa au sosit soliile, încercă el o apărare şovăielnică.

— Kapi Aga, în palatul acesta eşti cel care are datoria de a controla toate scrisorile şi petiţiile sosite pentru sultan. Îţi este îngăduit să vorbeşti cu însuşi Soliman Legiuitorul. Este o mare cinste. Îngrijeşte-te să aflu veştile la timp, îi puse sultana în vedere, rostind ultimele cuvinte după o pauză mai lungă, în timpul căreia îl ţintuise cu privirea pe Marele Eunuc Alb, căruia işlicul cel înalt din postav şofrăniu i se păru dintr-odată prea greu, apăsându-i capul între umeri.

Sultana se retrase în odăile ei şi îşi petrecu restul dimineţii scriind ambasadorilor ca să-i poftească la cafea şi îndurând răbdătoare să-i fie construită pieptănătura cu care avea de gând să li se înfăţişeze. Voievodului Valahiei aveau să-i fie cerute câteva cete de oşteni pentru războiul sfânt care urma, şapte-opt sute de oameni înarmaţi, poate chiar o mie, se gândi, astfel încât ghiaurului de la Suceava să-i fie limpede că nu este înconjurat de prieteni, aşa cum poate crede acum.

Va trebui trimis un sol către credinciosul han al tătarilor, care să-l sprijine pe măritul sultan şi să intre în Moldova cu călăreţii lui sălbatici pe la răsărit, în acelaşi timp cu ienicerii şi spahiii care vor intra pe la miazăzi. Dinspre miazănoapte va trebui să coboare cu oaste regele polon, astfel încât ghi- aurul să se vadă lovit din trei părţi deodată. Ar fi dorit ca planul acesta al ei să fie perfect şi să găsească o oaste care să poată intra şi pe la apus, dinspre Transilvania lui Zâpolya. De la el avea însă nevoie de mercenari cu care să întărească oastea leşească, dacă şleahticii nu mai erau de încredere, de

vreme ce găsiseră cu cale să facă răzmeriţă tocmai înainte de luptă.

O iritare se strecura încet între gândurile ei, aşa cum pătrunde fumul pe gaura cheii, nelămurită, fără formă, fără nume, punându-i nerăbdare în gesturi. Ca şi cum inima ar fi ştiut că este un motiv de îngrijorare, dar mintea încă nu-l găsea. Sclava care o pieptăna amestecase o lingură de miere într-un bol cu apă călduţă, iar acum ungea fiecare şuviţă a sultanei, o ridica mult deasupra capului şi îi răsucea vârfurile pe nuieluşele subţiri ca pana. Sufla îndelung peste fiecare şuviţă, ca să o ajute să se usuce mai repede, iar răsuflarea ei avea arome răcoroase, căci avea poruncă să mestece frunze de mentă atunci când construieşte pieptănături complicate.

Nobilii polonezi care refuzaseră să iasă la luptă împotriva lui Petru Rareş, ei erau pricina nemulţumirii care-i strica pacea, înţelese deodată sultana. Şleahticii aceia din cauza cărora se gândea acum să-i propună regelui polon să năimească mercenari. Nu se îndoia că trădătorul de Kara-Bogdan înfăptuise aceasta, dar nu înţelegea cum anume, ce le promisese în schimbul răzmeriţei? Şi, mai cu seamă, pe cine avea Petru Rareş cu trecere printre polonezi, ca să trimită o asemenea solie?

— Mamă, merg în Pavilionul de la Ţărm, să mă uit la corăbii, spuse Mihrimah, ridicându-se dintre odaliscele care îi ţineau companie şi apropiindu-se.

— Mihri, soarele şi luna fericiţilor tăi părinţi, ajută-mă numai puţin la treburile curţii, apoi te poţi duce în Pavilionul de la Ţărm, îi spuse sultana, apucându-i mâna cu alint şi privind-o prin oglinda din faţa lor, fără să mişte capul aflat sub mâinile iscusite ale sclavei. Mergi şi adu la mine pe cinstitul învăţat Ibrahim al-Halabi, bătrânul nostru imam, ca să mă sfătuiesc cu el în privinţa blestematului de Kara-Bogdan. Apoi Leila o să-ţi ridice şi ţie părul şi mă vei însoţi la întâlnirea cu

ambasadorii, după care poţi pleca.

Era hotărâtă să nu o scape din ochi pe copila aceasta a ei. Băgă de seamă cu admiraţie că prinţesa nu lăsase să răzbată în afară nimic din deznădejdea pe care i-o pricinuise împotrivirea ei ascunsă. Avea să depăşească cu bine iubirea aceasta copilărească, Roxelana citea asta în toate semnele pe care fiica sa le dăduse de când i se interzisese să-l mai vadă pe chipeşul ei agă de ieniceri.

Sultana ştia exact ce simte Mihrimah. Era de vârsta prinţesei când, într-o singură zi, ajunsese din pridvorul bisericii din Rohatin, ultimul oraş galiţian mai înainte de hotarul cu Pocuţia, în hambarul pentru merinde de sub puntea unei corăbii ce avea să o ducă până în portul din Constantinopol. Traversase Marea Neagră şi strâmtoarea Bosfor îmbrăcată în rochia ei de mireasă, cusută cu flori rutene din lână roşie pe la poale, cu kerpa împodobită cu oglinjoare şi pene pe cap, frământând în mâini ştergarul în care o scosese naşa din cristelniţă, în ziua botezului. Sub acelaşi ştergar, ruşnekul ei, ar fi trebuit să se împlinească şi cea de-a doua taină sfântă din viaţa Roxelanei, cununia.

Ruşnekul se afla şi astăzi într-o tainiţă din încăperile ei personale din Palatul Topkapı, acelea în care nicio odaliscă sau sclavă nu intrase vreodată. Avea de gând să-l arate şi să-l povestească fiicei sale atunci când ea va mai creşte şi va mai trece prin astfel de întâmplări aducătoare de durere şi înţelepciune. Tânără mireasă răpită de acasă, Roxelana avusese nevoie numai de câteva zile ca să-şi isprăvească plânsul şi să înceapă a-şi construi viaţa cea nouă. Această tărie ar fi dorit acum să o transmită şi fiicei sale, să-i arate că la capătul tristeţii se află puterea.

Învăţătorul întregului imperiu, cel care îi arătase şi ei odinioară, cu răbdarea înţelepţilor, ce este ***şeri'at****-ul,* ***kanun****-ul* şi *'**âdet**-ul*[1] şi care este diferenţa dintre ele,

sosi pe urmele prinţesei, oprindu-se din loc în loc, trăgând cu greutate aer în piept şi slobozindu-l apoi într-o serie de tuse icnită care-i scutura trupul uscat. Era înveşmântat într-o cămaşă până la glezne din muselină, peste care îmbrăcase un ilic din păr de cămilă, care să-i încălzească oasele bătrâne. Purta poalele caftanului din mătase vărgată răsucite la spate şi prinse în brâu, după obiceiul veacului trecut, lăsând vederii ciucurii cingătorii.

— Frig, frig, slăvită stăpână, spuse el, dregându-şi glasul tot la două cuvinte.

— Adu de îndată o tipsie cu tăciuni aprinşi, porunci Roxelana unei femei, măcar că era încă luna shawwal, când miresmele de mirt şi portocali ale Insulelor Prinţeselor pluteau peste ape, îmbătând Constantinopolul. Ia loc lângă mine, învăţătorule.

Se sfătuiră îndelung asupra drepturilor şi îndatoririlor locuitorilor din afara graniţelor Casei Păcii, străinii necredincioşi care aveau nevoie de ***amâin*** ca să poată călca pe pământ otoman. Întoarseră pe toate părţile faptele lui Petru Rareş, adunând probe care îndreptăţeau declararea Războiului Sfânt.

În anii tinereţii sale, Ibrahim al-Halabi strânsese impresionanta colecţie de canoane scrise şi obiceiuri otomane şi le organizase în cel mai mare cod de legi al imperiului, ***Confluenla mărilor****,* limpezind sensurile legilor acolo unde ele nu erau clare şi punându-le în acord cu ***şeri'at****-ul.* Codul lui Ibrahim al-Halabi justificase mai apoi toate jihadurile viitoare, ba chiar şi pe cele trecute asupra cărora plutiseră o vreme ceţurile îndoielilor. Pe când era încă numai o copilă, [I] [II] cea mai nouă favorită a sultanului Soliman, Roxelana primise îngăduinţa de a studia legea sfântă şi, sub îndrumarea

---

I *Şeri'at* = calea cea dreaptă, porunca lui Allah. *Kanun* = coduri de legi islamice. *'Âdet* = obiceiul, tradiţia.

II *Amân* = scrisoare care asigura protecţia, echivalentul vizei de astăzi.

învăţătorului întregului imperiu, cercetase în amănunt ***Confluenţa mărilor.***

— Învăţătorule, îi spuse într-un târziu sultana, luminatul Soliman, stăpânul mărilor şi al uscatului, va trimite curând după tine ca să găsiţi o cale de pedepsire a trădătorului Petru Rareş.

Bătrânul Ibrahim o privi pe sub sprâncene, păcănind înfundat din narghileaua ce-i fusese adusă. Pielea lui era atât de subţire, încât fumul parfumat părea apoi să iasă direct prin ea, evaporându-se din obrajii cenuşii, din fruntea înaltă şi din palmele ca pergamentul, plutind împrejurul imamului şi învăluindu-l în pâcle şerpuitoare. Sultana Roxelana îi între- cuse pe toţi discipolii săi şi, în timp, imamul ajunsese să-i ghicească gândurile după locul în care ea punea câte o pauză lungă atunci când vorbea. Înţelesese ce se cerea de la el de data aceasta. Din fericire, lucrurile nu era foarte complicate, pentru că Petru Rareş era pârât de iscoade că încheiase alianţe ascunse cu coroanele creştine ale Europei şi, pentru ca nesupunerea să fie încă şi mai jignitoare, nu plătise birul pe anul trecut.

— Legea sfântă a fost încălcată, slăvită stăpână, spuse el, îndepărtând muştiucul ca să-l poată privi, în căutarea unei scame invizibile. Se poate declara jihadul.

De sub poalele anteriului său se ivea o pereche de ciorapi împletiţi din lână, pe care lumina soarelui de vară cădea cu nepăsare. În picioare, în spatele stăpânei sale, sclava isprăvea împletitura complicată, care măsura acum mai bine de patru palme înălţime. Pe ferestrele largi se putea auzi oraşul, deasupra pieţei Sultanahmet se roteau cu mare zarvă câţiva pescăruşi atraşi de aburii ceaunelor cu mâncare scoase de la bucătăriile ienicerilor. Dimineaţa se isprăvea discret, topindu-se în zgomotele mult mai înalte ale amiezii.

Avea să poruncească masa pe terasa de la mare, îşi spuse sultana. Avea să strecoare ambasadorilor ideea că sprijinirea cu bani a viitorului război era binevenită.

Avea să trimită iscoade în Vlah Sarai şi în Bogdan Sarai, cartierele constan- tinopolitane în care locuiau slujbaşii celor două vilaiete de dincolo de Dunăre. Avea să cheme apoi bijutierii din oraş ca să cumpere o brăţară prinţesei Mihrimah. Mai devreme sau mai târziu, fiica sa va trebui să înţeleagă că puterea nu vine din lucrurile pe care le obţii, ci din cele pe care nu le obţii. Din neîmplinirea dorinţelor fierbinţi, nu din împlinirea lor.

Între pragul bucătăriilor domneşti şi cel al Bisericii Coconilor erau o sută de paşi, ocolit pe la foişorul străjii şi dând de-a dreptul prin curtea largă a păsăretului. La cel dintâi ceas al sfintei sărbători de Obrejenie, pe când colinele Sucevei erau încă întunecate şi numai departe, la răsărit, se albăstrea o geană de cer, prima doică a Chiajnei pornise cu coşurile de merinde pentru sfinţit. Odinioară erau numai optzeci şi doi de paşi, îşi amintea bine, iar diferenţa care apăruse odată cu anii i se părea unul dintre lucrurile neînţelese trimise de Dumnezeu pe pământ pentru smerirea oamenilor.

Lăsă cobiliţa cu coşurile încărcate jos, în iarba luminată de cele dintâi frunze galbene, deschise portiţa curţii păsăretului, trecu coşurile înăuntru şi închise iute portiţa în spatele ei. Vârî mâna grăsună în buzunarul din faţă al şorţului şi o scoase plină de boabe pe care le aruncă departe, într-un colţ al curţii, abătând cu aceasta goana cârdului de bibilici, cocoşi, găinuşe pitice cu gâtul golaş, găini mari, albe sau roşcate şi o oştire întreagă de gâşte. Păsăretul care până atunci alergase cu aripile ridicate în întâmpinarea ei coti brusc şi se repezi la boabe, iar doica ridică cobiliţa pe umeri şi grăbi pasul către biserică.

Patruzeci şi opt, patruzeci şi nouă, cincizeci. Poruncise doicii a doua şi celor două ajutoare ale

bucătăreselor să o urmeze de îndată cu restul coşurilor, dar nu le aşteptase. Să intre cea dintâi în Biserica Coconilor, în zi de sărbătoare, şi să aşeze prima pe masă bucatele, rânduind tipsiile de argint cu colivă, vărzări şi poale-n brâu, rămăsese încă din anii tinereţii ei cea mai mare mândrie. Privirea părintelui care apărea din spatele altarului şi-i dădea bineţe în biserica goală îi dădea puteri invizibile asupra tuturor celor care aveau să mai treacă pragul sfânt în ziua aceea. Am fost aici de la început, îl ajut pe taica părintele, nu pune coliva acolo, adu-o uite aici, spunea slujnicelor marelui logofăt, marelui vornic şi pârcălabului Sucevei, care erau aşteptaţi în biserica lui vodă la sărbători.

Nouăzeci şi opt, nouăzeci şi nouă, o sută. Ultimii paşi până la pragul bisericii îi lungea tot mai mult în vremea din urmă, alungând gândul care i se strecura în minte, precum că nu distanţele erau cele ce se măreau, ci paşii ei se scurtau din pricina vârstei. Nu sunt bătrână, îşi spunea, gândind la clopotarul cu părul alb ca neaua ori la grăjdarul care ţesăla caii lui vodă pipăindu-i, pentru că vederea îl părăsise de tot. Prima doică intrase în slujba curţii domneşti pe vremea lui Ştefan cel Mare, o copilă adusă pentru treburile mărunte de la bucătării, ridicată de-a lungul vremii la rang de mai-mare peste ajutoarele bucătăreselor, apoi femeie de iatac pentru doamna răposatului Bogdan-Vodă şi doică pentru coconul domnesc, Ştefăniţă. Slujise sub patru domnitori până acum, iar faptul o umplea de mândrie.

Bisericuţa mică a Coconilor o primi cu tăcerea adâncă a locurilor scufundate sub ape. Aerul rece, de criptă locuită de duhuri, şi liniştea punctată din când în când de sfârâitul câte unei lumânări care se stingea o încredinţau de fiecare dată că aici locuieşte Dumnezeu, chiar aici, într-o latură a Curţii Domneşti de la Suceava, şi de aici stăpâneşte peste întreaga lume. Lăsă cobiliţa de pe umeri la picioarele mesei pentru ofrande şi se aplecă să sărute mâna părintelui ivit din spatele altarului.

— Bună dimineaţa, doică, şopti preotul, iar flăcăruile lumânărilor văluriră scurt. Prima, ca întotdeauna.

Cuvintele lui răsplătiră noaptea nedormită a doicii şi şterseră vinovăţia poruncilor repezite cu mânie prin toată bucătăria. Se aplecă cu greutate, arătând sfinţilor cel mai generos dos din cetate, luă pe rând câte o tipsie din coşuri şi începu să aşeze bucatele chiar sub icoana Maicii Domnului, în fruntea mesei.

În linişte, lângă cotul ei, se ivi curând doica a doua cu alte coşuri. Prima bătaie a clopotului ce anunţa sărbătoarea ridică de sub streşinile clopotniţei un stol de vrăbii speriate. În lumina lăptoasă care pătrundea pe uşa bisericii se iviră slujnicele marilor dregători. Vederea lor iuţi respiraţia şi mişcările primei doici, care prinse fata de cot şi o smuci cu nerăbdare:

— Ce faci, tuto, cu plăcintele alea? îi şopti apăsat printre dinţi. Doamne, iartă-mă!

Se întoarse apoi către icoane, închinându-se cu spaimă şi bătând o temenea.

— Împinge tipsiile aici, în fruntea mesei! Scoate-le odată, că a intrat toată lumea în biserică! Iartă-mă, Doamne, iartă-mă!

Braţele albe ale doicii a doua purtau după fiecare sărbătoare urmele vineţii ale degetelor primei doici, ascunse vederii de mânecile largi ale cămăşii. Ochii ei albaştri nu se mai ridicau din pământ cât ţinea slujba, aşteptând spăşiţi iertarea ce venea întotdeauna după ce părintele ungea cu mir fruntea primei doici şi-i picura pe limbă sfânta împărtăşanie, alungându-i cu aceasta demonii care o încercau.

Curând, Biserica Coconilor se umplu de murmur. Eram şi noi acolo când începură să sosească boieroaicele cele mari, trecând pe rând prin faţa icoanelor pentru închinare şi aşe- zându-se apoi de-a stânga naosului. Soarele se ivise aproape cu totul de după spinarea dealurilor când în biserică intră Doamna Elena, protejându-şi cu o palmă pântecul iarăşi rotund

ca luna, urmată de Chiajna, ce purta de mână pe fraţii săi. Am văzut cum domniţa îşi apropie mâinile una de alta, alăturând băieţii ca să poată intra umăr la umăr pe uşa bisericii, apoi am văzut-o conducându-i până la stranele domneşti din dreapta naosului, aşezându-i sub bourii ce fuseseră anume ciopliţi pentru ei în spetezele jilţurilor şi ală- turându-se apoi Doamnei Elena, în stânga naosului. Mireasma ei de fân cosit a ajuns până la noi.

Partea de biserică destinată bărbaţilor era pustie de Sfântă Mărie Mică a anului 7046 de la facerea lumii, pentru că vodă împreună cu dregătorii şi boierii cercetau cetăţile ţării, întărind poruncile şi verificând armele şi oamenii. Văzuseră Cetatea Nouă de la Roman, Neamţul şi Hârlăul şi se aflau zilele acestea în drum spre Cetatea Hotinului, cu gând să ajungă până la Soroca. Din Bogdan Saraiul din Constantinopol sosiseră veşti despre oastea de o sută de mii de ieniceri şi cincizeci de mii de spahii ce pornise către Moldova, sub comanda lui Soliman însuşi.

Toată vremea aceasta, Anghel bătuse drumurile între Suceava şi cetăţile pe la care înnopta vodă, aducând veşti Doamnei Elena şi ducând la Petru Rareş soliile care ajungeau la Suceava, venite din toate părţile lumii. Veştile din ţară erau bune. Pârgarii curăţaseră împrejurimile tuturor cetăţilor, tăind copacii şi tufişurile pentru ca oştenii de pe ziduri să poată ţinti bine, iar turcii să nu aibă unde se ascunde. Şanţurile fuseseră adâncite şi malurile din afară fuseseră întărite cu zidărie, intrările fuseseră îngustate şi sub poduri fuseseră ascunse guri de lup, capcane săpate în pământ, umplute cu ţepuşe şi acoperite cu împletituri din nuiele.

— Suceava nu va fi niciodată cucerită cu arma, obişnuia vodă să spună, sprijinind stânga de mânerul spadei şi surâzând încrezător. Au bătut cu tunurile în zidurile ei turcii, polonezii, tătarii. Când au isprăvit ghiulelele, au plecat acasă. Cetatea a rămas în picioare

şi abia dacă are nevoie de o mână de oşteni ca să o apere.

În biserică, murmurele se opriră pentru o clipă. O rafală de vânt aduse înăuntru frunze îngălbenite. Slujnicele din apropierea intrării le culeseră şi le aruncară înapoi în iarbă, închizând uşa în spatele lor.

— Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilooor, începu preotul din spatele uşilor împărăteşti, cu glasul solemn pe care-l folosea atunci când voievodul sau Doamna Ţării se aflau de faţă.

— Amin! îi răspunse cântat întreaga curte, iar mâinile lor închinând cruci ridicară un foşnet uşor de taftale sub bolta bisericii.

Slujba dură mai mult ca de obicei, preotul găsind cu cale să adauge la sfârşit binecuvântarea oştirii la vreme de război, rugându-se pentru biruirea potrivnicilor. Slujnicele îngrămădite în pronaos începură să picotească. Cele aflate în apropierea intrării făcură un pas în spate şi scăpară în pridvorul bisericii, unde aerul proaspăt al toamnei le învioră. Foamea chinuia deopotrivă feţele luminate şi tagma servitorimii.

La capătul a trei ceasuri nesfârşite, cu un ultim „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi”, preotul isprăvi slujba şi pofti credincioşii la miruit. În lipsa altor bărbaţi, cei dintâi fură Iliaş şi Ştefăniţă, care sărutară crucea mirosind a busuioc şi dreapta părintelui, apoi îşi umplură pe ascuns mâinile cu sfânta cuminecătură şi ieşiră din biserică cu câte o săritură înaltă peste prag.

De vreme ce în spate nu se ştiau a avea păcate, se simţeau iertaţi pentru cele viitoare, aşa că ieşeau de fiecare dată de la slujbele lungi ale preotului Bisericii Coconilor cu o poftă nestăpânită de joacă, alergau prin toate acareturile Curţii Domneşti ca scăpaţi din temniţă şi strigau cât îi ţineau puterile lor de moştenitori ai tronului.

Doamna Elena pofti toată suflarea din biserică la masă şi un întreg alai se înşiră de-a lungul Curţilor Domneşti, după rang. În frunte mergea Doamna Ţării, având alături pe fiicele lui vodă şi pe cele două vornicese ale Ţării de Sus şi Ţării de Jos. În spatele lor, suflându-le în cefe ca să se înţeleagă limpede apropierea de scaunul de domnie, veneau nevestele Marelui Logofăt, a Marelui Vistiernic şi a celui dintâi sfetnic, capul Sfatului Domnesc. Urmau boieroaicele tuturor celorlalţi logofeţi, după avere şi vârstă, aşa fel că alaiul se sfârşea cu cele mai tinere jupâniţe şi cu preotul.

În cinstea zilei de sărbătoare, Doamna Elena ceru să fie aşezate mesele în sala mare de ospeţe şi porunci să se aprindă torţele din pereţi, căci cerul se întunecase şi din spatele dealului Zamcăi se ridicau nori negri, prevestitori de ploi îndelungi, mocăneşti. Chiajna nu o scăpa din ochi, cân- tărindu-i fiecare mişcare şi copiindu-le pe acelea cu care era de acord. Găsea potrivit să nu scape niciun zâmbet către lumea din afară şi să întârzie preţ de o singură clipă răspunsurile la întrebările care i se puneau. De aici veneau o putere şi o eleganţă care supuneau pe mulţi dintre cei de faţă, iar Chiajna învăţase asta, cercetând pe Doamna Elena.

Dar nu găsea potrivit să îngăduie alături de ea, la masă, pe boieroaica pârcălabului cetăţii, care se mărturisise nu o dată împotriva planurilor lui Petru Rareş de a scoate ţara de sub puterea Porţii. Chiajna nu înţelegea amestecul de ospitalitate, prudenţă şi etichetă numit diplomaţie şi stârnise adesea hohote sincere de râs tatălui său, declarând că la curtea ei potrivnicii lui vodă nu vor mânca din aceleaşi talere cu boierii credincioşi.

Avea o siguranţă a vorbei şi o încredere care subjugau pe cei din jur, convingându-i să o urmeze sau să o creadă. Cel mai adesea îi cădeau în putere fraţii săi, Ana, cele două doici şi uneori tatăl său. Felul în care părea să înrâurească curgerea întâmplărilor, în care

lucrurile se aranjau în preajma ei, căpătând sens, era magnetic. Mersul ei, răsuflarea întotdeauna calmă, mişcările cumpănite de om obişnuit să nu-i stea nimic împotrivă îi făceau pe cei din jur să-şi dorească să facă parte din viaţa ei, ca şi cum acolo ar fi fost totul mai viu, acolo era de aşteptat să se petreacă cele mai captivante lucruri.

Chiajna nu era frumoasă ca sora ei, Ana. Atunci când se mişca însă într-o încăpere, lua în stăpânire cu uşurinţă spaţiul acela, împreună cu orice alte fiinţe îl populau.

Ospăţul se isprăvi iute, căci Doamna Elena ceruse în taină stolnicului să trimită bucatele la masă cu repeziciune şi să ridice tipsiile din care oaspeţii nu terminaseră de mâncat. Pruncul acesta care urma să vină pe lume storsese toate puterile din ea. Se deştepta dimineţile vărsând, trăsăturile îi căzuseră, pielea îi devenise cenuşie şi părul îi rămânea unsuros, indiferent ce licori îi trimitea Lăcustă pentru spălarea lui.

— Fetiţă, prezisese prima doică. Numai fetele trag frumuseţea mamei lor în felul acesta. Ni se va naşte o nouă domniţă.

Atunci când fură aduşi la masă colţunaşii fierţi cu miere şi cornuleţele frământate cu osânză de porc, Doamna Elena simţi cum pruncul se ridică în picioare în pântecul său şi dă să iasă afară pe gât. Întinse mâna după pocalul cu apă, dar renunţă să mai dreagă lucrurile, se ridică şi părăsi masa, urmată de câteva slujnice. În urma ei, boieroaicele ţării rămaseră o clipă în cumpănă, mutându-şi privirea de la Ana la Chiajna şi înapoi, gustară cu stânjeneală un cornuleţ şi aşteptară apoi ca una dintre domniţe să pună capăt ospăţului.

— Mulţumim de cinste, vă mai poftim şi altă dată şi vă dorim sănătate, vorbi cea dintâi Chiajna, pentru că situaţia neaşteptată o luase prin surprindere pe Ana şi albul ochilor ei se înroşise ca şi cum ar fi dat să lăcrimeze.

Se ridică şi rămase în picioare până când ieşiră oaspeţii, răspunzând cu înclinări din cap abia ghicite la plecăciunile lor. Procesiunea marilor boieroaice ale ţării prin faţa ei nu o stânjenea. Părea înconjurată de propriul ei tărâm invizibil, o bulă de aer cu hotare mişcătoare în interiorul căreia se simţea în siguranţă. Porunci să fie stinse torţele şi trimise după stolnic, să rânduiască strângerea mesei. Simţea crescând în ea o cutezanţă ori de câte ori era înconjurată de oameni neajutoraţi, o tărie străină de ea însăşi, care ar fi putut intra în oricine pentru salvarea clipei de cumpănă, dar intra în ea, pentru că ea era aceea pe care puterea aceasta o găsea mereu pregătită.

Anghel sosi târziu în ziua aceea, către seară, pe când baba îşi făcea de lucru prin iatacul Chiajnei, sfădind neîncetat pe stăpâna sa pentru că nu se lăsa ajutată la dezbrăcat, pe doica a doua pentru că adusese medelniţa mică în loc de scăldătoarea mare pentru primenirea domniţei, aşternu- turile pentru că nu stăteau aşa cum le aşeza ea şi pe cele două pisici pentru că i se împleticeau printre picioare.

— Cât de curând voi izbuti să înduplec pe Doamna Elena să-mi găsească o jupâniţă de neam bun, potrivită ca să-mi ţină companie de acum înainte, pentru că s-a dus vremea când aveam nevoie de doici, răspundea Chiajna, dar glasul ei nu mai avea siguranţa de la sfârşitul ospăţului, pentru că, în chip curios, tăria aceea nu apărea niciodată atunci când prin preajmă se afla baba.

— A sosit jupân Anghel, dădu de ştire doica a doua în vreme ce intra în iatac cu scăldătoarea mare, urmată de slujnice purtând cofe cu apă fierbinte pe umeri. Este în odaia cu cărţi a Doamnei Elena, pesemne aduce veşti, pentru că au trimis după portarul cetăţii.

Cuvintele ei o făcură pe Chiajna să uite sfada cu baba. Trecu vijelioasă printre slujnicele care se feriră din calea ei, încercând să păstreze cofele de pe umeri în

echilibru. Stropi mari de apă fierbinte săriră pe podele, făcând pisicile să-şi caute cu iuţeală scăparea sub pat. Una dintre fete trase aer în piept cu un sâsâit prelung atunci când apa îi atinse pielea. Chiajna îi află pe Anghel, pe Doamna Elena şi pe marele hatman Mihu, portarul Sucevei, întunecaţi la faţă şi tăcuţi. Faptul că nu fusese trimisă de îndată înapoi la culcare îi vorbea despre primejdii însemnate.

Sultanul Soliman poposise cu oştirea în faţa zidurilor Cetăţii Varna, cu gând să ajungă a doua zi la Balcic. Planul părea să fie traversarea Dobrogei, în drum spre Moldova.

— Asta înseamnă că în două săptămâni ar putea trece hotarul ţării, spuse Anghel. Am trimis solie către Măria Sa Rareş Vodă, am lăsat vorbă şi pe la cetăţile care mi-au ieşit în drum, să închidă porţile şi să pregătească oamenii. Până să sosească poruncile Măriei Sale, vei şti şi singur ce este de făcut, hatmane Mihu, isprăvi el, privind la boierul pân- tecos şi lat în umeri care găsise cu cale să intre în Curţile Domneşti pe înnoptat înarmat, lucru care nu-i plăcu lui Anghel.

— Măria Sa se află cu oastea tocmai sus, la Cetatea Soroca, împreună cu vornicii cei mari ai Ţării de Sus şi Ţării de Jos, boierii Găneşti şi boierii Arbureşti, spuse Doamna Elena, păstrând în minte pentru mai târziu privirea pe care Anghel i-o aruncase hatmanului. Nădejdea este la oştile acestor doi mari vornici, care se află mult mai aproape, în mijlocul ţării, şi ar putea ieşi în calea turcilor, ca să-i oprească la hotare.

În odaia cu cărţi a Doamnei Elena, lumina slabă a lumânărilor ridica umbre mişcătoare pe pereţii acoperiţi cu rafturi. Cuvintele rostite pluteau în mări de cuvinte nerostite, învăluind pe cei de faţă în tâlcurile lor presimţite, încredinţându-i că pe sub discuţia ce înainta poticnit se mai afla încă una, mai încărcată de primejdii chiar şi decât vestea că Soliman înaintează către hotare.

În noaptea aceea, Chiajna adormi târziu, ascultând zgomotele îndepărtate ale cetăţii, care ajungeau până la

ea ca prin pâclă. Simţea nelămurit că în sfârşit începe viaţa ei, că zilele plictisitoare de tihnă s-au isprăvit, iar încredinţarea aceasta îi umplea inima de o însufleţire care o încălzea pe dinăuntru ca pojarul.

Sub cerul spuzit de stele al Balcicului, tabăra otomană se pregătea de culcare. Sunetele miilor de ieniceri care se mişcau sub poruncă aspră de tăcere, ca întotdeauna după lăsarea întunericului, erau aidoma cu ale mării învecinate. Valuri de şoapte înfundate se spărgeau de ţărm, ridicând dintr-o parte miresmele de scoici şi ierburi putrede ale mării şi din cealaltă pe cele de ciorbă de linte şi cai asudaţi ale trupelor.

În faţa cortului său roşu, ridicat cu un stânjen mai înalt decât toate celelalte din jur şi tivit cu bordură din fir de aur împrejurul cupolei, sultanul Soliman isprăvea o scrisoare către Roxelana. Noaptea caldă şi apropierea mării îl făceau să se simtă inspirat, aşa că sultanul îşi începuse scrisoarea cu câteva versuri în care îi vorbea iubitei sale despre semiluna de pe cer, semn divin că Allah merge împreună cu ei. Paşalele se retrăseseră la marginea cercului de lumină desenat de făclii în iarba pitică a ţărmului. Numai aga însărcinat cu încartiruirea continua să se învârtă cu nemulţumire împrejurul lui Soliman, care refuzase să se lase găzduit peste noapte în cetate şi preferase să doarmă în mijlocul oştirii, sub cerul liber.

În sunet de harabale şi fornăit de cai, în tabără intră şi cea de pe urmă unitate, întârziată din cine ştie ce pricini pentru care comandanţii lor aveau să dea socoteală a doua zi dimineaţă. Sosirea lor dădu de lucru agăi însărcinat cu încartiruirea. Porunci bucătarilor să aţâţe din nou focurile sub ceaunele cu ciorbă, trimise harabalele către zidurile Balcicului, ca să închidă pe

acolo cercul de căruţe care împrejmuia tabăra, şi hotărî ridicarea noilor corturi departe, la marginea mărăcinişurilor unde până atunci se uşuraseră o sută de mii de ieniceri.

— Asta ca să le fie învăţătură de minte, iar mâine să ajungă la locul de popas mai înainte ca o oştire întreagă să-şi marcheze hotarele taberei, bombăni aga numai pentru el.

Rămas singur, sultanul îşi scoase turbanul, arătând lunii un început de pleşuvie pe care îl cunoşteau numai Roxelana şi sclavii care-l îmbăiau, şi făcu semn să se apropie unui sol ce aştepta cu calul de căpăstru. Răsuci scrisoarea, legă sulul cu fir de mătase, picură ceară pe nod şi îşi apăsă inelul, apoi întinse mesajul solului:

— Sultanei Roxelana în mână, spuse şi inima lui se încălzi când îi rosti numele.

Lumea mea, bogăţia mea, viaţa mea, trandafirul meu zâmbitor, sultana mea, liniştea mea pe acest pământ, soarele şi luna mea, am poposit în seara aceasta la Balcic, după un drum anevoios, cu vânturi puternice şi sărate venite de pe mare. Avem cu toţii buzele arse din pricina sării din aer, crăpate până la sânge, şi ochii ne ustură. Din fericire, sufletul meu, dimineaţa mea şi seara mea, piciorul nu m-a mai durut zilele acestea, iar doctorul spune că tot vânturilor sărate trebuie să le mulţumesc pentru aceasta.

Mâine, la cei dintâi zori, vom porni mai departe către Isaccea, unde cunosc paşalele mele un vad mai îngust al Dunării, loc bun pentru ca arhitecţii să dureze podul. De acolo am de gând să trimit solie către trădătorul de
Kara-Bogdan, ca să mi se închine şi, cu voia slăvitului Allah, binecuvântat fie numele lui, poate că nu va fi nevoie să urcăm până în Suceava.

Dorul de tine mă sfâşie, lumina ochilor mei. Mă

aflu înconjurat de zeci de mii de oşteni şi mă simt mai singur decât luna de pe cer. Scrie-mi de îndată ce primeşti aceste rânduri, gândeşte-te că eu aştept şi sufăr.

Scris în tabăra de la Balcic, ziua a şaptea a lunii Dhul Qidah, de sultanul sultanilor, stăpânul pământului şi al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ, padişahul Mării Medilerane şi al Mării Negre, al Rumeliei, Anatoliei, Karamaniei, al ţinutului Rum, al Dulkădirului, Diarbehîrului, Kurdistanului, Azerbaidjanului, al Persiei, stăpânul oraşelor Damasc, Alep, Cairo, Mecca, Medina şi Ierusalim, al întregii Arabii şi al Yemenului, iubitul tău, Soliman

La Soroca, unde face Nistrul vad bun de trecere şi de aceea îşi luaseră tătarii obiceiul de a năvăli pământurile Moldovei tot prin locurile acestea, nopţile de vară erau pline de greieri şi bufniţe. Chemările lor se ridicau din foşnetele unite într-un singur trup ale pădurii şi râului. Nu era niciodată linişte.

În mijlocul cetăţii adormite, Petru Rareş asculta cu atenţie sunetele nopţii, în aşteptarea solilor după care trimisese. Avea câteva solii de taină grabnice, aşa că oamenii se deşteptaseră, se încinseseră cu săbiile, trăseseră cizmele în picioare, iar acum înşeuau cu iuţeală caii.

Arhitectul italian care făcuse schiţele cetăţii din piatră şi meşterii pe care-i adusese cu el ca să o ridice încă se mai aflau aici. Cetatea lui rotundă ca o pâine, gândi Petru Rareş, cuprinzând cu privirea zidurile argintate de lună, cetatea lui cu turnuri în cinci puncte ca într-o stea. Praful de la piatra cioplită toată vara nu se aşezase, ci încă mai plutea în aer, albind frunzele copacilor şi părul oştenilor. Şanţul cu apă adusă din Nistru, care împrejmuia cetatea, începea să ridice

miresme acre, de baltă stătută. Intrarea o făcuse dinspre râu, aşa fel încât vrăjmaşii să se afle vreme îndelungată lipsiţi de apărare, sub bătaia săgeţilor şi a plumbilor apărătorilor cetăţii. Podul mobil ducea direct către o gură de lup, o ultimă capcană pentru aceia care ar fi izbutit totuşi să ajungă până aici.

Patru soli cu coburii şeilor pe braţ şi cu dârlogii cailor în mâini se apropiară de Petru Rareş, aşteptându-şi poruncile. Vodă le împărţi zapisele pecetluite în ceară roşie, apoi îi însoţi până la porţi, ca să-şi arate chipul străjerilor, iar ei să deschidă. Cetatea era atât de mică, încât, sub lumina lunii în crai nou, putea vedea târnăcoapele şi scările constructorilor rezemate de zidul opus, ba chiar şi dălţile şi şpaclurile din iarbă.

— Doamnei Elena în mână, spuse el, întinzând unul dintre zapise spre cel dintâi sol, iar sprâncenele lui coborâră mult peste ochi, umbrindu-i a îngrijorare, atunci când îi rosti numele.

Doamnă,

Îmi amintesc că pregăteai un ospăţ penlrii sărbătoarea Sfintei Obrejenii, la care aveai de gând să pofteşti pe soţiile marilor vornici ai Ţării de Sus şi ai Ţării de Jos, boieroaicele Găneştilor şi Arbureştilor. De se mai află încă în Cetatea Sucevei, fă bine şi opreşte-le acolo cu orice chip, căci încep să mi se adeverească bănuieli amarnice despre o trădare a soţilor lor.

Am trimis soli către căpeteniile oştilor Găneştilor şi Arbureştilor, ca să iasă în calea sultanului şi să încerce a-l opri imediat cum trece Dunărea, să-i împingă înapoi în ape aşa cum a mai făcut-o de atâtea ori părintele iiosău. Mă tem însă că oamenii de acolo au deja alte porunci. Vom porni şi noi grabnic către Dunăre, dar avem cale lungă.

Doamnă, vorbeşte cu portarul Sucevei,

hatmanul nostru Mihu, ca să ţină cetatea închisă de astăzi înainte, zi şi noapte. Intră numai soliile.

leşiţi din Curţile Domneşti, du copiii în cetatea întărită şi rămâneţi acolo până când mă veţi vedea la porţi. Pregăteşte-i să fie gata în orice clipă, să ieşiţi prin hrube şi să porniţi către cetăţile noastre întărite din Transilvania. Aşteaptă semnul meu.

Altfel să nu faci.

Dumnezeu să vă aibă în paza Lui.

S-a scris în Cetatea Soroca, în anul 7046 de la facerea lumii, luna august ziua 9, sub pecetea noastră, Petru Rareş Voievod

Ceilalţi trei soli primiră de la vodă zapisele şi numele destinatarilor, încălecară şi se pierdură în noapte.

Excelenţei Sale Dogelui Veneţiei,

Facem cunoscut domniei voastre cum că Soliman sultanul a pornit către Dunăre cu oaste numeroasă şi se află poposit la Balcic, cale de douăsprezece zile de hotarele ţării noastre. Încă vă mai amintim că Dunărea a fost preţ de atâţia ani graniţa neclintită între păgânime şi creştinătate, pe care noi şi mai înainte părintele nostru am păzit-o cu străşnicie, aşa fel ca sultanul să nu-şi poată mări puterea, stăpânind ţările de pe partea aceasta a apei.

Cerem de aceea prin această carte să vă pregătiţi de război împotriva otomanului. Noi suntem de asemenea pregătiţi cu toată suflarea bărbătească a ţării şi ne vom lupta cu toate puterile pentru izbânda creştinătăţii.

Scrisă în Cetatea Soroca, anul 7046, luna august în ziua 9.

Io Petru Rareş Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Ţara Moldovei, fiul lui Ştefan Voievod cel Viteaz

Excelenţei Sale Carol Quintul, împărat al Sfântului Imperiu Roman, rege al Castiliei şi al Aragonului,

Vă scriem ca să vă dăm de veste că sultanul Soliman a poposit cu oastea de o sută de mii de ieniceri şi cincizeci de mii de spahii la Balcic, cu gând să treacă Dunărea spre Moldova. Pentru tratatele ce au fost semnate între noi pentru apărarea creştinătăţii de vrăjmaşul tuturor, vicleanul otoman, şi pentru menţinerea hotarului de netrecut până acum al Dunării, scriem domniei voastre ca să vă îndemnăm să lucraţi astfel încât să nu fie călcată în picioare creştinătatea. Noi, de unii singuri, cu mare greutate vom izbuti să stăvilim pe Soliman, dar ne încredem într-un creştinesc ajutor din partea domniei voastre.

Din Cetatea noastră Soroca, în anul 7046, luna august ziua 9.

Io Petru Rareş Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Ţara Moldovei, fiul lui Ştefan Voievod cel Viteaz

Preasfântului întru Hristos Părinte şi Domn, Sanctităţii Sale Papa Paul al 111-lea, Domnului nostru Preamilostiv

Preasfinte părinte şi doamne preamilostiv al nostru,

Facem cunoscut Sanctităţii Voastre cum că întreaga creştinătate se află în mare primejdie, botarul cel neclintit dintre noi şi păgâni fiind iarăşi ameninţat. Sultanul Soliman a pornit cu oaste numeroasă către Dunăre, pe care are de gând să o treacă pe la 1saccea, după câte au aflat iscoadele noastre. Otomanii se află la Balcic acum, când vă scriu cartea aceasta, adică cale de douăsprezece zile de botarul Moldovei.

Încredinţăm pe Sanctitatea Voastră că noi

suntem dintot- deauna pregătiţi cu toată simţirea pentru astfel de primejdii, dar oastea ce se va abate asupra noastră este mult prea numeroasă, aşadar trimitem aceste rugăminţi: nu întârziaţi să ne sprijiniţi cu oaste, doamne al nostru preamilostiv, pentru izbânda Sfintei Cruci şi a curat numelui Lui Iisus Hristos.

Am trimis cărţi cu cereri de ajutor tuturor principilor lumii creştine, în vreme ce şi noi ne pregătim bărbăteşte de luptă, preasfinte părinte, aşadar cu cuvântul greu al Sanctităţii Voastre întăriţi rugăminţile mele şi îndrumaţi-i să ne dea răspuns bun.

Al Sanctităţii Voastre preasupus Petru Rareş Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn a toată Ţara Moldovei, fiul lui Ştefan Voievod cel Viteaz

Din Cetatea noastră Soroca, în anul 7046, luna august ziua 9

O nouă durere săgetă scurt piciorul lui Soliman şi sultanul îşi duse mâna la coapsă, strângând-o în pumn, ca răspuns. Învăţase să vorbească cu durerea aşa cum ar fi vorbit cu un animal de companie care nu te părăseşte niciodată. De sus, de pe drumul de strajă al fortului de lemn din Isaccea, putea vedea pe o parte marea nesfârşită a oştirii sale, coifuri înalte împodobite cu pene, flamuri nenumărate, lănci sticlind în soare, săbii, muschete şi halebarde, zeci de mii de ieniceri, azapi, achingii şi spahii care ocupau câmpia până în zare.

De cealaltă parte putea vedea constructorii care munceau la podul de corăbii, tulburând văzduhul dimineţii cu larmă de şantier. Goi până la brâu, mateloţii meştereau noduri marinăreşti cu care priponeau una de alta cele trei sute de corăbii olandeze aduse special pe Dunăre pentru podul acesta, remorcate de câteva galioane turceşti. Trecerea convoiului impunător, galioanele cât fortul acesta al Isaccei încărcate cu colaci

de funie din în alb, fiecare cu greutatea unui cal, ce trăgeau după ele corăbioarele înşirate ca bobocii după raţă, scoseseră oamenii pe malurile Dunării, de la Rusciuc până la Galaţi.

Ţipetele pescăruşilor alungaţi din locurile lor de pescuit îi aminteau sultanului de sunetele Constantinopolului, iar gândul lui zbură la Roxelana. Avea să-i scrie câteva rânduri, măcar că un sol plecase cu zapis către ea în seara trecută. Durerea pătrunse până la os, cercetând locuri pe care încă nu le dăduse la iveală, şi urcă spre şold.

Un convoi de căruţe încărcate cu napi, saci cu făină, găini închise în colivii de nuiele şi putini cu brânză intră în tabără. Din urma lor, câţiva ciobani mânau o turmă de oi către ţarcul ridicat într-o margine a taberei. Sosea hrana trupelor pentru zilele pe care aveau să le petreacă pe partea aceasta a Dunării, până când constructorii aveau să isprăvească podul. Se aflau încă în Casa Păcii, despărţită de Casa Războiului de apa aceasta plină de mâl, greu mirositoare şi iute înghiţitoare de vieţi omeneşti.

Pe şantier se iscă de la o vreme zarvă. Lucrul încetă şi oamenii îşi părăsiră rosturile, ridicând braţele în gesturi repezite şi aruncându-şi unii altora strigăte scurte. Cei care se aflau în apă până la umeri, lucrând împrejurul primelor corăbii ancorate, îşi trecură din mână în mână trupul moale al unui matelot până când îl scoaseră la mal. Îl întinseră între ierburile arse de soare şi îl înconjurară, aplecându-se deasupra lui. Arhitecţii restabiliră ordinea cu câteva porunci şi lucrul fu reluat, oamenii orânduindu-se iarăşi în jurul corăbiilor prinse babord lângă babord, ce aveau să poarte peste punţile lor drumul din lemn. Trupul înecatului scos din ape fu tras de un matelot într-o margine mai îndepărtată şi părăsit în păpuriş.

Luna şi soarele meu, ambra inimii mele, cea mai preţioasă perlă a mea, iubita mea cu chip frumos,

părul tău este toată avuţia mea, zâmbetele tale sunt oştirile mele, mâinile tale sunt salvarea mea pe acest pământ.

Sultana mea mai dulce decât salepul, îţi scriu de la hotarele imperiului, unde mă voi prăpădi de nu-mi vei scrie zilnic. Piciorul mă doare tot mai tare, oamenii mi se îneacă în Dunăre, arhitecţii se sfădesc între ei pentru lungimea odgoanelor ancorelor şi pentru distanţa care ar trebui lăsată între corăbii, astfel încât curenţii să nu le lovească între ele, sfărâmându-ne podul. Primesc zilnic tot felul de cereri care mă fac să uit pentru ce am venit până aici: să folosim ostrovul din mijlocul vadului de trecere sau să facem podul dintr-o singură bucată? Să trimitem o mână de oameni în satele de dincolo de Dunăre, după hrană, sau să luăm în continuare de la satele turceşti ale Dobrogei? Să fie ancorate corăbiile în două puncte, la prova şi la pupa, sau numai într-un singur punct, pentru ca parâmele să nu se tensioneze prea tare din pricina curenţilor?

Pentru ce ajung la mine astfel de întrebări, lumina vieţii mele? În grădinile gândurilor mele nu mai este loc de altceva în afara amintirilor dragi cu tine, femeie-poezie, parfumul sufletului meu. Am adus cu mine până aici arhitecţi, constructori, meşterii cei mai mari ai lumii ca să răspund tot eu?

Am trimis solie la nelegiuitul de Petru Rareş, chemându-l să mi se închine, să se dezică de înţelegerile trădătoare pe care le-a încheiat cu mai-marii creştinătăţii, uneltind cu toţii pe la spatele meu ca să mă piardă. l-am scris să vină şi cu haraciul pe anul trecut şi pe anul acesta, pe care nu le-a plătit, punându-mi mie răbdarea la încercare. l-am promis că de va pleca fruntea la picioarele mele, va fi iertat şi ne vom întoarce

amândoi la treburile noastre în pace.

Zece zile l-am aşteptat, iar ghiaurul nu a venit. Acum să nu mai vină, căci am început construirea podului.

Fericirea mea, parte din sufletul meu, îmi privesc oştirile fără număr lucrând pentru mine, dar eu mă gândesc numai la tine. Vântule de dimineaţă, spune-i iubitei mele că sufăr în fiecare clipă în care nu am veşti de la ea. Mi-e teamă că mă vei uita, vinul meu care mă îmbată, binecuvântarea mea, lumina ochilor mei, dulcea mea cadână, singura pe lume.

Scris în fortul meu de la Isaccea, a douăzecea zi a lunii Dhul Qidah, de sultanul sultanilor, stăpânul pământului şi al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ, padişahul Mării Mediterane şi al Mării Negre, al Rumeliei, Anatoliei, Karamaniei, al ţinutului Rum, al Dulkadirului, Diarbehîrului, Kurdistanului, Azerbaidjanului, al Persiei, stăpânul oraşelor Damasc, Alep, Cairo, Mecca, Medina şi Ierusalim, al întregii Arabii şi al Yemenului, iubitul tău, Soliman

Marula încă nu ajunsese în târgul Focşanilor când zări de departe oştenii valahi, mărşăluind într-un singur pas chiar pe mijlocul Drumului Bogdanului, la vedere. Flamurile purtând leul de aur cu spadă al Casei Craioveştilor deschideau coloana. În spatele lor mergeau cu caii la pas feciori de boieri înveşmântaţi în cămăşi de zale, iar la urmă ţineau pasul oştenii de rând, cu pieptare din solzi de piele tăbăcită de bou petrecuţi unii peste alţii.

Din fruntea caravanei ei cu mirodenii şi marchitănii orientale, Marula se ridică în picioare pe capră şi cercetă coloanele de oşteni, cu mâna streaşină la ochi. Nu păreau mai mult de o mie de oameni. Se aplecă pe o

latură a stâlpului coşului din şindrilă al căruţei şi aruncă o privire în spate, către femeile ei. Cea mai apropiată dintre ele pendulă palma în aer, întrebând fără vorbe ce este de făcut, iar Marula îi răspunse tot printr-un semn mut, ridicând mâna deasupra capului şi arătând repetat către drum, în zare, adică „tot înainte”.

Atunci când ajunseră în dreptul feciorilor de boieri, Marula şi femeile sale umblară la desagi şi prinseră a împărţi zaharicale, cu surâsuri tăcute. O mie de oşteni valahi înarmaţi, mergând cu flamurile Craioveştilor în frunte, nu aveau ce căuta pe drumul spre Focşani, iar Marula dorea să dezlege limbile numai puţin, chiar şi un singur cuvânt i-ar fi fost de ajuns ca să desluşească înţelesurile celor ce vedea.

— Să fie cu noroc lucrarea ce aţi pornit! spuse Marula unui călăreţ ce nu părea a avea mai mult de 17-18 ani, pe care-l alesese după o îndelungă cercetare a feciorilor boiereşti. Mai aveţi cale lungă?

— Până la Vaslui, unde ne unim cu grosul oştirii turceşti, răspunse băiatul, măgulit de atenţia negustoresei, după ce până atunci fusese ţinta tuturor glumelor călăreţilor, din pricina anilor săi puţini.

— Doamne ajută, mergeţi cu bine! îi ură Marula, iar surâsul ei se lăţi pe toată faţa şi rămase nemişcat acolo, în vreme ce îmboldi caii să grăbească pasul.

Caravana lăsă în urmă coloanele de oşteni şi se pierdu curând în zare. Atunci când nu-i mai zări, Marula opri căruţele, deshămă unul dintre cai, pe care îl încălecă şi-i dădu pinteni, pornind în galop spre Cetatea Sucevei cu vestea că valahii intraseră în ţară. Ologi-v-ar Dumnezeu şi n-aţi mai avea parte de luminile ochilor! juca un gând în spatele frunţii ei, în vreme ce Marula se făcea una cu calul, lipindu-şi obrazul de coama lui aspră.

Pe urmele ei, caravana porni agale.

Măritului sultan Soliman Magnificul, stăpânul pământului şi al marilor, umbra lui Allah pe

pământ, închinăciune.

Luminate împărate,

Noi care suntem scrişi aici şi ne punem mai jos peceţile, Ieremia Gănescu jitnicer şi mare vornic al Ţării de Jos, cu fratele nostru şi cumnatul, apoi Gliga Arbore, mare vornic al Ţării de Sus cu cumnaţii, trimitem pace, belşug şi sănătate domniei voastre.

Scriem cinstită cartea aceasta ca să-ţi dăm de ştire, luminate doamne şi împărat peste împăraţii lumii, despre izbânda pe care a avut-o vicleanul nostru voievod Petru Rareş, de care nădăjduim să ne scapi cât de curând. Aşa cum a fost porunca, hanul tătăresc a năvălit pe la vadul Nistrului, la Cetatea Soroca, căzând asupra lui Petru Rareş şi a oştii sale. Măcar că oamenii noştri înarmaţi se află la cazărmile lor din mijlocul ţinuturilor pe care le stăpânim şi nu s-au clintit de acolo şi nici nu o vor face, totuşi voievodul nostru numai cu oamenii lui a biruit cetele tătăreşti. Pentru aceasta îţi scriem, slăvite sultan al sultanilor, ca să-ţi dăm de ştire.

A doua zi după izbânda asupra tătarilor au sosit veşti despre oastea regelui polon care atacase Cetatea Hotin. Rămas numai cu câţi oşteni vor mai fi fiind în viaţă după bătălia cu tătarii şi aflându-se cale de o săptămână de mers faţă de Hotin, Petru Rareş nu a avut alta ce face decât să trimită solie de pace. Te vei bucura să afli, luminate împărate, că a renunţat pentru totdeauna la pământul Pocuţiei, pe care l-a lăsat pe vecie regilor poloni.

Cât despre închinarea la picioarele domniei voastre cu cerere de iertare şi intrarea sub ascultare, ne vom supune dreptei pedepse ce ne-o vei hotărî, dar nu am izbutit să-l convingem pe răzvrătit, aşa cum ne-am legat. După ce a înţeles că nu-l vom urma cu oamenii noştri în lupta aceasta, acum se îndărătniceşte să tragă nădejde

că se va putea apăra în Cetatea Sucevei, drept este că încă necucerită până acum.

Acestea sunt veştile pe care noi le adeverim sub peceţile noastre de mai jos.

S-a scris cartea în târgul Vasluiului, anul 7046 de la facerea lumii, luna septembrie ziua a doua.

Ieremia Gănescu, Mare Vornic al Ţării de Jos
Gliga Arbore, Mare Vornic al Ţării de Sus
Văscanu Gănescu
Nicoară Şarpe
Gavril Trotuşanu
Grigore Udrea

Măria Ta,

Doamnele marilor tăi vornici ai Ţării de Sus şi ai Ţării de Jos sunt încă prizonierele noastre aici, în Cetatea Sucevei, dar lucrul nu pare să le sperie deloc, iar acesta nu este semn bun.

În jurul nostrii sunt în fiecare clipă mai mulţi oşteni înarmaţi decât slujitori, copiii sunt protejaţi.

L-am păstrat lângă noi, aşa cum ai poruncit, pe Grigore bărbierul. Anghel vine şi pleacă cu solii. Ieri a sosit şi Marula negustoreasa cu veşti rele despre o mie de oşteni şi cincizeci de călăreţi valahi care se îndreaptă spre Vaslui, ca să se alipească acolo oştirilor păgâne.

Îndură-te şi mai trimite şi la noi câte o vorbă, Măria Ta, numai cât să ştim că eşti bine.

Dumnezeu să te aibă în paza Lui şi să apere tot ce iubeşti.

Doamna Elena Ecaterina Brancovici Rareş

S-a scris cartea în Cetatea Sucevei, anul 7046, luna septembrie ziua a doua.

Doamnă,

Tătarii au năvălit pe la răsărit. Am oprit cele

dintâi cete, dar se întorc acum mai mulţi. Polonezii au atacat pe la miazănoapte în timp ce tătarii intrau în ţară. Oastea sultanului, blestemat fie-i numele, mărşăluieşte spre Suceava. Trădătorii boieri Găneşti şi Arbureşti nu-şi scot oştenii la luptă.

Doamnă, am dat poruncă lui Anghel să te scoată dimpreună cu copiii din Suceava şi să vă ducă în Cetatea Ciceului, peste munţi. Are de asemenea poruncă să trimită mai înainte pe Grigore Barbir ca să pregătească lucrurile pentru voi. Trebuie vorbit cu pârgarul Ciceului ca să facă rost de îndată de hrană pentru vreme îndelungată pentru voi, căci nu ştim cât vor dura toate acestea. Trebuie să năimească neîntârziat o mână de mercenari pe care să-i adauge la străjile cetăţii, căci vor fi primejdii la porţi. Ştie Grigore ce are de făcut, mulţumesc lui Dumnezeu că încă mai am pe lângă mine oameni credincioşi şi destoinici, în mâinile cărora pot pune soarta copiilor mei.

Sănătate şi putere de la Domnul nostru Iisus Hristos, să-ţi îmbărbăteze inima şi să ajungeţi cu bine dincolo de munţi.

Petru Rareş Voievod, Domn a toată Ţara Moldovei, fiul lui Ştefan Voievod cel Viteaz

Scrisă în Cetatea Neamţului, anul 7046, luna septembrie ziua 4.

Zilele petrecute în cetatea întărită a Sucevei micşoraseră inima Doamnei Elena. Împărţea cămara de dormit cu pruncii cei mici, care fuseseră încântaţi de priciurile săpate în pereţii de piatră unde li se încropiseră culcuşuri. Nu-i mai îmbăiase nimeni de când sosiseră aici, lucru care făcea băieţii să adoarmă fericiţi

seară de seară. Primenirea fiicelor lui vodă şi a Doamnei Elena se făcea cu ştergare muiate în medelniţe pe fundul cărora abia se vedea un cauc de apă rece, fapt care curând puse multă iritare în gesturile şi vorba lor.

Din lipsa unor odăi pentru slujitori, doicile tuturor pruncilor domneşti, bucătăresele, fetele ce serveau la masă ori pe la iatacuri, feciorii de casă şi tot grosul servitorimii rămăseseră în Curţile Domneşti. La cel dintâi ceas al dimineţii, un întreg alai purtând pe braţe veşmintele zilei aceleia şi merinde de la chelăriile domneşti lega Curtea de cetatea întărită, urcând şerpuit pe poteca ce ocolea turnurile de apărare de la apus. Niciunul dintre ei nu intra în cetatea întărită. Coşurile cu capace erau aşezate în faţa porţilor, care se deschideau numai după ce alaiul de bucătărese, chelărese şi fete de iatac nu se mai vedea.

Chiajna primise în grijă băieţii şi, pentru că tustrei nu erau de găsit toată ziua, Mihu, portarul Sucevei, poruncise ca oşteanul care zărea prin preajma lui pruncii domneşti să-i aducă de pe unde vor fi fiind, înfăţişându-i Doamnei Ţării la ceasul mesei, atunci când se auzea toaca mănăstirii Sfântului Gheorghe, Purtătorul de Biruinţă. Din pricina acestei porunci care făcea oştenii să fie surzi şi neînduplecaţi la împotrivirile ei, Chiajna vedea în pârcălabul Mihu mai degrabă pe temnicerul decât pe străjerul lor credincios.

Pacea zilei aceleia fusese stricată de Anghel, care sosise cu însărcinarea de a porni familia domnească la drum şi avea de gând să o ducă la îndeplinire pe loc. Un oştean bătuse în uşa din foi de stejar cioplite fără prea multă migală, iar belciugul de două ocale lovind lemnul sunase a război. În cea dintâi zi petrecută în mijlocul luptătorilor lui Petru Rareş, Doamna Elena se revoltase împotriva felului acesta al lor de a se anunţa, grosolan şi ameninţător. Urmarea fusese că oştenii răriseră ritmul bătăilor, care sunau acum ca şi cum soarta însăşi s-ar fi aflat de cealaltă parte a uşii butucănoase. Avusese o

dimineaţă bună, în care pruncul din pântece nu dăduse semn, picioarele i se dezumflaseră, îngăduindu-i să se mişte în voie prin odaia strâmtă de piatră, iar în suflet păstra o mică bucurie: avea să coboare astăzi în curtea din mijlocul cetăţii, la aer.

Toate aceste planuri ale ei fuseseră însă risipite de sosirea lui Anghel, care schimbase ritmul zilei. Oşteanul deschise uşa şi îl lăsă să intre în odaia strâmtă, care îl neliniştea de fiecare dată pe Anghel. Gesturile altfel molcome, purtând o resemnare tainică, ale braţelor lui se rigidizau, transfor- mându-se în mişcări iuţi, frânte, de oştean aflat în mijlocul luptei.

— Măria Sa a poruncit să rămânem în cetatea întărită până când îl vom vedea la porţi, spuse Doamna Elena, după ce solul şi iscoada lui Petru Rareş îi arătă scurt cu ce gânduri a sosit. Eu nu-l văd. Tu îl vezi venind, Anghele, de vrei să ies de aici cu copiii?

— Măria Ta, porunca s-a schimbat, răspunse Anghel, răs- turnându-şi scurt capul pe spate, cu gestul acela al lui care-i dădea un aer trist, de om nemântuit. Traversăm prin hrube, ieşim în pădurea Zamcăi şi trecem munţii prin pasul Bistricioarei, spre Ciceu.

Ştia şi singură că se schimbase porunca, căci dormise în noaptea aceea umezind scrisoarea de la Petru Rareş cu lacrimi ascunse, pentru ca nu cumva să îngrijoreze copiii. În pântecul său, fătul se zvârcolise toată noaptea, căutându-şi locul ca şi cum ar fi stat pe tăciuni aprinşi, lovind cu picioarele şi tăind răsuflarea mamei sale atunci când lovitura nimerea vreun bojoc. Spre dimineaţă, fătul ostenise şi zbaterea lui de pasăre rănită se muiase. Pielea întinsă a pântecului o ustura ca opărită şi măruntaiele de obicei ascunse şi tăcute ieşiseră acum la iveală, dezvăluite de durere.

Ştia că porunca se schimbase, dar inima ei încă nu se împăcase cu plecarea. Privise întotdeauna părăsirea Sucevei ca pe un lucru îndepărtat, cea de pe urmă cale de scăpare, mai degrabă o posibilitate menită să le dea nădejde pentru a rezista, decât un fapt ce avea să se

petreacă aievea. Acum, când Anghel stătea în faţa ei, cu o mână sprijinită pe teaca spadei şi cu ochii pe uşa nerindeluită a odăii, înţelegea că niciodată nu se gândise la pribegie ca la un lucru neîndoielnic, care stătea să se întâmple în viitorul ei.

— Măria Ta, merg să caut pe coconii domneşti, spuse Anghel, dând semne de nerăbdare, la care pintenii şi armele lui răspunseră sunând mărunt ca o ploaie de zale. Nu luăm nimic cu noi, adăugă el din prag, mai înainte de a închide uşa pe urmele lui. În pădurea Zamcăi ne aşteaptă Marula, cu caravana plină de merinde şi veşminte. Este tot ce trebuie, s-au dat porunci.

Ultimele lui cuvinte rămaseră multă vreme nedesluşite Doamnei Elena. Le tot repeta în gând, încercând să le cuprindă adevăratul înţeles, dar cuvintele păreau să fi prins viaţă, să se fi transformat în mici animale care se fereau din calea ei, refuzând să se lase prinse. Cine spune „este tot ce trebuie”? Cine vorbeşte astfel? Ce vrea să însemne acest „este tot ce trebuie”? Că au fost făcute bagajele pentru pribegia aceasta a lor? Sau că fuga este tot ce trebuie? Vorbele lui Anghel i se roteau în minte ca o vrajă ce o ţinea sub puterea ei, împiedicând-o să ia cu adevărat o hotărâre. Dar ce hotărâre să mai fi luat, de vreme ce s-au dat deja porunci? Cine spune „s-au dat porunci”? Cine vorbeşte astfel? Ce vrea să însemne acest „s-au dat porunci”?

Anghel o află pe Doamna Elena în aceeaşi poziţie în care o lăsase atunci când deschise din nou uşa odăii şi lăsă să intre pe Ana, pe Chiajna şi pe feciorii lui Petru Rareş. Pentru cea dintâi oară simţi o milă nesfârşită pentru doamna aceasta străină de locurile lor, crescută între cărţi, gherghefuri şi muzicanţi, trimisă să asigure linia de sânge a voievozilor Muşatini, silită să renunţe la castele cu vitralii şi să numească cetăţile aspre ale Moldovei „acasă”, aflată acum în pragul pribegiei, în preajma sorocului noului prunc. Un văl se risipi şi el

văzu o femeie, nu o stăpână.

Copiilor domneşti li se îngădui să-şi ia lucrurile din odaia lor.

— Tot ce încape într-o singură tolbă, Măria Ta, spuse Anghel, privind apăsat pe Chiajna, pentru ca ea să înţeleagă că nu va avea sorţi de izbândă cu vreo împotrivire.

— Plecăm? întrebă Chiajna, mutându-şi privirea când la Doamna Elena, când la Anghel. Când vine tata?

— Plecăm de îndată, îi răspunse Doamna Elena. Poruncă de la tatăl tău, adăugă ea, gândind că va domoli cu aceasta orice umbră de răzvrătire a fetei. Nu trebuie să ştie nimeni. Nimeni! repetă, prinzând pe cei doi băieţi de câte un cot şi privindu-i în ochi de aproape.

Ceea ce urmă avea să rămână pentru toţi începutul zilelor acelora haotice, contopite unele într-altele şi amestecate ca legumele în ceaunele cu zacuşti, fără să mai poată fi deosebite vreodată, pe deasupra cărora aveau să plutească pentru totdeauna duhurile spaimelor.

Cei dintâi se întoarseră în odaia mamei lor băieţii. Iliaş purta pe un umăr tolbele cu lucrurile lor şi ale Chiajnei. Urmă Ana, care sosi numai cu un săculeţ din piele de căprioară în care avea pieptenii preferaţi şi câteva nimicuri ce arătau limpede că se aştepta ca grosul bagajelor sale să fie aduse de cămărăşiţele ei.

— Unde-i Chiajna? întrebase Doamna Elena.

— Vine îndată, răspunseră băieţii.

Aşteptară o bucată de vreme, Anghel deschizând la răstimpuri uşa numai de o palmă şi strecurând câte o privire afară, Ana cercetând adâncurile săculeţului ei, Iliaş şi Ştefăniţă înghiontindu-se şi Doamna Elena privind pe fereastră la oraşul aflat la picioarele cetăţii întărite.

— Ce tot face acolo? Mai are lucruri de strâns din odaie? întrebase Doamna Elena.

— Nu e în odaie, dăduse Iliaş răspunsul cu care tulburase pe toţi şi dezlegase şirul unor întâmplări ce se

rostogoliseră în lume ca mărgelele dintr-un sac. A ieşit şi a spus că vine îndată.

Vestea aceasta răci aerul din încăpere.

Mult mai târziu, când ei se îndepărtaseră suficient de mult de toate acestea ca să poată fi povestite, descoperiseră că fiecare istorisea altfel.

Anghel pornise atunci pe urmele Chiajnei, cercetând mai întâi odaia coconilor, pe care o aflase pustie, apoi luase la rând toate încăperile cetăţii. Ajunsese până sus, pe drumul de strajă, şi-l străbătuse cu mersul său apăsat. Arunca priviri tot mai îngrijorate jos, în curtea cetăţii, şi dincolo de ziduri, spre colinele ce fuseseră despădurite, tăindu-se orice copac sau mărăciniş, pentru ca oştenii din cetate să vadă de departe vrăjmaşii. La cuhnii se fierbea varză, un oştean încins cu un şorţ de piele despica o pulpă de porc cu satârul, făcând să zdrăngănească tingirile în cuiele lor la fiecare lovitură.

Nici urmă de Chiajna.

La pivniţe, în cămările cu arme, plumbi şi ghiulele, găsi întuneric şi linişte. Ajunse chiar şi în sala de sfat, deschise uşa, îi aruncă o privire lui Mihu portarul şi căpitanilor săi, apoi ieşi la fel de vijelios şi se întoarse în odaia Doamnei Elena.

— Pornim fără domniţa, anunţă el, ridicând în braţe pe Iliaş şi ieşind, pentru ca lucrurile să fie foarte limpezi Doamnei.

Alesese să poarte în braţe pe moştenitorul tronului, nu pe cel mai mic dintre băieţi, întărind cu aceasta însemnătatea celor ce le înfăptuia. Nu era vorba despre adăpostirea unor copii, ci despre apărarea coroanei Muşatinilor. Anghel nu se afla într-o misiune de creştinească omenie, ci pornise la război.

Doamna Elena îl urmase atunci, privind capul copilului ei aplecat peste umărul lui. Îl urmase ducând de mână pe Ştefăniţă şi simţind în spate pe Ana. Străbăteau coridoarele de piatră tăcuţi, oprindu-se la cel mai mic zgomot, ferindu-se toţi atunci când se ferea

Anghel. Îl urmase pentru că paşii lui uşori o nelinişteau. Anghel avusese întotdeauna călcătura apăsată, prăvălită. Un miros de varză înăbuşită îi întorsese stomacul pe dos şi îşi stăpânise cu greu sila, oprind-o cu un icnet. Îşi dusese mâna la pântecele rotund şi îşi spusese că toţi cei trei copii ai ei sunt acum în puterea oşteanului acestuia înalt, trecut de prima tinereţe, tăcut şi ursuz.

S-a sfârşit, gândise. Fugim. Tot ceea ce a fost vreodată bun se va afla de acum înainte numai în spatele nostru. Mai bine decât în dimineaţa aceasta care se sfârşeşte acum atât de brusc nu va mai fi niciodată.

Se simţea calmă şi împăcată, ca şi cum însemnătatea acestor gânduri nu ajungea până la ea, ca şi cum nu ei şi pruncilor li se întâmplau toate acestea, ci unor străini. Realitatea de neînchipuit că fug prin hrubele de sub cetate avea să rămână în afara ei încă mult timp, până când avea să se simtă cu adevărat pregătită să primească în ea toate semnificaţiile acestor cuvinte.

Mirosul cald şi scârbavnic de puroi ridicat din ceaunele cu varză o ajunse iarăşi. Petru Rareş avea cinci copii. Numai ea avea trei. Gândul acesta ivit fără veste tăie greaţa cu care se lupta şi păru să spele aerul din preajma ei de izurile dezgustătoare, lăsându-l curat ca după ploaie. Petru Rareş avea cinci copii. Unde mergea ea numai cu patru dintre ei? Ce avea să-i spună lui Rareş atunci când aveau să stea din nou faţă în faţă?

— Du-te după Chiajna, Anghel, îi spusese, oprindu-se şi sprijinindu-se cu o mână de peretele umed şi rece.

Se aflau în pivniţele cetăţii, în apropierea hrubelor tainice ce traversau oraşul pe sub pământ, ieşind în pădurea Zamcăi. Mucegaiurile făceau aerul să pară verde în lumina slabă a unei singure torţe.

— Măria Ta, ar putea fi oriunde, vorbise Anghel scos din fire, cu glasul aspru ca fierul frecat pe os. Vă scot întâi până la caravana Marulei, punem băieţii la adăpost şi apoi mă întorc după domniţa Chiajna. Băieţii trebuie scoşi din ţară neîntârziat, Măria Ta.

— Duc eu băieţii prin hrube, Anghele, şi nu-mi mai întoarce vorba! îi răspunsese Doamna Elena, cu glasul din- tr-odată hotărât, lepădată de slăbiciunile de femeie şi intrată cu totul în pielea de stăpână.

Îi luase torţa din mână şi pornise de-a lungul galeriei, cu Iliaş, Ştefăniţă şi Ana pe urmele ei. Încredinţat că, într-un fel sau altul, de aici i se va trage sfârşitul, Anghel se întorsese în cetate, cercetând pentru a doua oară toate odăile şi sălile, pe rând.

În vremea aceasta, Chiajna alerga cât o ţineau picioarele către Curtea Domnească, cu poalele rochiei ridicate în mâini şi genunchii dezveliţi, cu dinţii încleştaţi. Străbătu tot în fugă curţile din faţă, intră prin sala cea mare de ospeţe, înconjură de departe sala tronului şi se opri în odaia cu cărţi a Doamnei Elena. De n-ar fi fost căftănelul atât de strâns legat în găitane, inima i-ar fi sărit din piept. Îi auzea bătăile înăuntrul urechilor şi în tâmple. Nările i se lipeau una de alta din pricina nesaţului cu care încerca să tragă aer în piept.

Se îndreptă către fereastră. Pernuţa de pe prici fusese bine bătută de mâini vrednice şi nu mai purta urmele şederii ei acolo, cu toate că era locul preferat de citit. Chiar alături, pe un raft la care ajungea tot mai uşor în vremea din urmă, căci se înălţase în vara aceasta mai mult decât într-un an întreg, se afla ***Il Principe***, cărţulia adusă odinioară de Marula într-un cufăr plin cu taftale. O scoase dintre celelalte şi, cu ea în mână, căută din priviri pupitrul pe care stătea mereu deschis bestiarul italian, manuscrisul cel mai frumos dintre toate cărţile Doamnei Elena, cu animalele lui fantastice pictate în colţurile paginilor şi împodobite cu foiţă de aur.

Volumul cu pagini de un cot se afla şi acum deschis pe pupitrul cu un picior, cu faţa întoarsă către odaie, ferit de lumina ferestrelor. Pe pagina din stânga, leviatanul înfricoşător şi frumos se ridicase din valurile mării, întunecând cerul cu spinarea lui solzoasă, arătând cititorului pieptul ca o platoşă de smarald şi gura

deschisă din care ieşea o limbă despicată la vârf. Chiajna căută miniatura care îi plăcea cel mai mult, răsfoind paginile până când ajunse la ea. O pasăre purta în cioc o broască pe jumătate înghiţită.

Pentru fiecare animal din bestiar îşi făurise singură, în timp, poveşti care se lipiseră apoi de imagini, închipuind în minte o dublură a cărţii, cunoscută numai de ea. Povestea păsării purtând broasca în cioc fusese cea dintâi. Chiajna avea numai câţiva ani când o născocise. Pe atunci privea lumea din spatele zăbrelelor unui jilţ fără spătar şi purta bonete legate sub bărbie cu şnur auriu. Bestiarul îi vorbea mai degrabă despre ea însăşi la vârstele acelea decât despre poveştile animalelor.

De afară răzbătu până la ea chemarea poruncită a unui vătaf care descoperise pesemne vreun slujitor trândav. Viaţa caselor i se dezvălui dintr-odată foarte aproape, gata să invadeze odaia aceasta în care pătrunsese în taină. Închise bestiarul şi-l ridică de pe pupitru, cântărindu-l în mână. Cu ceva împotrivire ar fi izbutit să-l convingă pe Anghel să îngăduie volumul în bagaje. Sub braţ, ***Principele*** lui Niccolo Machiavelli avea paginile abia cât palma şi nu cântărea mai mult decât o gutuie.

Aruncă o ultimă privire manuscrisului de două ocale, alese cu hotărâre şi ieşi în grabă numai cu cărţulia subţire în mână. Copilăria ei rămase în urmă, o fetiţă încruntată purtând bouri brodaţi cu fir de aur pe bonetă, părăsită lângă un bestiar cu anluminuri. Alegerea aceasta avea să-i tot revină în amintire de-a lungul vieţii, ori de câte ori avea să traverseze momente de cumpănă sau îndoială. Niciodată nu avea să o regrete, cu toate că întotdeauna rămânea cu inima topită de milă pentru fetiţa cu bonetă.

Izbuti să iasă din palatul domnesc fără să fie văzută, dar, chiar când dădea să scape către porţi, la drum, în calea ei ieşi baba. Avea poalele şorţului pline cu frunze de pătlagină culese pesemne de la umbra zidurilor şi

dosea cu gesturi iuţi două nuci furate din iarbă. Şuviţe cărunte şi transpirate îi scăpaseră de sub testemelul răvăşit în timpul culesului. Preţ de o clipă rămaseră una în faţa celeilalte, privindu-se.

Chiajna îşi luă seama cea dintâi, se apropie şi o strânse o dată scurt în braţe, lăsând-o fără suflare din pricina surprizei, apoi ieşi în fugă în drum. Poarta se trânti în urma ei, iar baba începu a plânge mai întâi încet, ştergându-şi ochii cu colţul testemelului, apoi din ce în ce mai deznădăjduit, pe măsură ce înţelegerea clipei cobora în ea. Lăsă pătlagina şi nucile să se risipească în iarba bătrână de septembrie şi, cuprinzându-şi capul în mâini, şi-l legănă şi dădu glas cum se pricepu mai bine năpastei ce lovise Curţile Domneşti:

— Despinuţa babei, Despinuţă!

Anghel o află abia la a treia cercetare a cetăţii, când îi dădu prin gând să caute şi în pivniţe. Lumina galbenă a torţei dădu la iveală pe Chiajna stând cu spatele sprijinit de un butoiaş cu praf de puşcă. Numai pieptul ridicându-se şi coborând cu iuţeală, ca şi cum ar fi ascuns acolo o pasăre furată, trăda drumul pe care-l făcuse alergând între cetatea întărită şi Curtea Domnească.

— M-am gândit că asta trebuie să fie calea către hrubele care ies din cetate, spuse Chiajna liniştită, după ce mai întâi rămăsese dreaptă în lumina torţei preţ de o clipă, ca să-şi arate stăpânirea asupra situaţiei. Te aşteptam.

Anghel o apucă de braţ deasupra cotului, aruncă o privire cărţuliei din mâna ei şi o împinse către intrarea în galerie, fără să-şi ascundă furia. Străbătură drumul de trei verste fără o vorbă, Anghel cu cel mai larg pas al lui, iar Chiajna pe jumătate alergând. Hrubele fuseseră săpate cu nenumărate cotituri, astfel încât nişte fugari să dispară cu iuţeală din faţa unor urmăritori. Pământul

proaspăt de pe jos arăta că puţini paşi călcaseră pe aici de-a lungul vremii.

Ori de câte ori atingea cu umărul pereţii de pământ, Chiajna se scutura temeinic. Bănuia o întreagă lume de gângănii şi păianjeni ce viermuia aici, la adăpost de primejdiile lumii de la suprafaţă, iar colcăiala lor i se strecura de îndată din imaginaţie de-a lungul pielii, pe sub rochie.

Atunci când ieşiră la lumină, se smulse din strânsoarea lui Anghel şi o vreme bătu pe loc din picioare, mărunt, îşi trecu mâinile peste umeri, scuturând căftănelul şi peste creştet, stricându-şi împletitura, în încercarea de a scăpa de păianjenii închipuiţi. Sub frasinii pe jumătate îngălbeniţi aştepta caravana Marulei. Doamna Elena lepădase rochia de zarafir şi îmbrăcase peste cămaşă o mantie pământie, aidoma cu a Marulei. Băieţii purtau nişte ciubote legate cu sfoară în locul cizmelor lor cu catarame, iar caftanele domneşti fuseseră înlocuite cu sumane de dimie. Mâinile lor care dispăreau în mânecile prea lungi şi faptul că toate veşmintele fuseseră îndelung purtate mai înainte de a ajunge la ei le dădea un aer neajutorat de copii cuminţi. Erau cu toţii nişte negustori călători, pregătiţi să treacă munţii în căruţele lor pline cu mărfuri de vânzare.

Chiajna îşi pregătise cuvintele, tonul şi o ridicare din sprâncene pentru întâlnirea aceasta cu Doamna Elena. Avea chiar două variante, una pentru situaţia în care Doamna va începe cu întrebarea „unde ai fost?” şi a doua pentru situaţia în care ea ar trece direct la învinuirea „ne vom pierde cu toţii vieţile din pricina ta”.

Nu se aşteptase însă să fie ignorată. Singura care păru să ia seamă de sosirea ei fu Marula, care-i întinse o pestelcă roasă de molii şi o bundiţă mirosind a stână, pe care o ajută să le îmbrace. Se simţi măruntă şi vinovată. Tăcerea Doamnei Elena făcuse asta, iar Chiajna memoră descoperirea pentru mai târziu: dacă este vinovat, nu-i

da ocazia să scape de acest sentiment, acuzându-l. Nu-l privi şi nu-i vorbi. Nu va putea astfel să se dezvinovăţească şi se va simţi neînsemnat, plin de păcate şi greşeli.

Cetatea Ciceului

Drumul de urmat fu hotărât de Marula, ca o stăpână a lor ce era. Aveau să se ţină departe de drumurile mari, pline de primejdii pentru ei la vremea aceasta când în ţară intraseră vrăjmaşii pe toate părţile. Aveau să coboare până la Piatra pe potecile neumblate, ştiute numai de negustorii necinstiţi ce ocoleau vămile domneşti. Apoi aveau să traverseze munţii prin Gura Iadului şi Poarta de Piatră, pe Bicaz.

— Nimeni nu trece munţii pe Bicaz, spuse Anghel cu nemulţumire, pentru că această ultimă parte nu fusese pe placul său.

— Tocmai din această pricină o să mergem pe acolo, îi răspunse Marula, iar ochii ei îl cercetară în voie, în vreme ce el îşi ferea privirea.

Între ei, aerul se învârtoşa ori de câte ori se apropiau unul de altul. Puţinele cuvinte pe care şi le spuneau înrăutăţeau de obicei situaţia, lovind ca grindina în steiurile de gheaţă dintre ei.

— În plus, continuă Marula îmblânzită, ca şi cum ceea ce văzuse la Anghel îi stârnise mila, oile au început să coboare de la munte şi trecătoarea cea lină de pe valea Bistricioarei ne-ar scoate în cale turme întregi, mii de oi mergând ca una singură. Ne-ar întârzia, am fi siliţi să aşteptăm pe margine până când drumul s-ar elibera.

— Căruţele tale nu încap pe Gura Iadului, Marulă, spuse Anghel, iar numele ei rostit de el pluti ca un fluture pe deasupra coviltirelor frumoase din piele de bou argăsită în saramură.

— Am bătut drumul ăla, Anghele, îi răspunse femeia şi totul se isprăvi aici, pentru că ea se îndepărtă, strânse

curelele hamurilor, dădu câteva porunci femeilor, iar Anghel rămase privind la toate acestea fără putere.

Căruţa Marulei porni cea dintâi, având alături, pe capră, pe Chiajna înveşmântată în bundiţa ponosită. În căruţa din mijloc se aflau cei doi băieţi, aşezaţi între cufere şi legături grele de covoare, căci maica lor nu se învoise cu niciun chip ca ei să meargă la vedere. Doamna Elena şi Ana se aflau pe capra ultimei căruţe, mânată de una dintre femeile Marulei, iar Anghel, călare pe murgul său, le cerceta din mers pe fiecare, ba îndemnând calul până în fruntea caravanei, ba lăsându-l la pas în urma tuturor căruţelor.

Amurgea pe când ajunseră la capul trecătorii. Lăsară căruţele sub poala pădurii şi coborâră până la apa Bicazului, ca să-şi astâmpere setea, să umple burdufurile şi să se primenească, apoi urcară din nou coasta şi intrară la adăpostul pădurii. Noaptea se lăsă într-o singură clipă. Munţii se adânciră într-o linişte de început de spectacol. Câinii unei stâne îndepărtate lătrau rar, dând de veste lupilor din preajmă că a început stăpânirea lor. Un foc se aprinse departe, pe vârful colinei aflate dincolo de apă, deasupra pădurilor, şi înţeleseră atunci că stâna era mult mai departe decât crezuseră şi numai tăcerea din jur şi limpezimea fără seamăn a văzduhului purtau zgomotele până la ei.

Anghel împărţi străjile nopţii cu Marula şi femeile ei. Îi dădu negustoresei din Şcheii Braşovului cea dintâi strajă, iar el o luă pe a doua. În aerul cald şi îmbălsămat cu aromele Orientului de sub coviltire, Doamna Elena adormi cu Iliaş şi Ştefăniţă ghemuiţi sub câte un braţ al ei, pe când Chiajna mai rămase o vreme afară, ascultând în întuneric apele repezi ale Bicazului, freamătul tainic al pădurii şi glasurile coborâte ale lui Anghel şi Marulei.

— Nu vrei să ierţi, Marulă? vorbea Anghel, slobozind cuvintele cu greutate, ca şi cum ele ar fi fost pietre sau i-ar fi lăsat pe limbă gust amar de pelin. Ne pândim drumurile unul altuia de ani de zile.

O buhă îşi chemă soaţa şi sunetul prelung se înălţă până la stele şi se întoarse de acolo îngheţat, golit de învelişurile lui pământeşti. Chiajnei îi părea că noaptea aceasta este mai înaltă decât ziua care se isprăvise, că întunericul şterse urmele tuturor celorlalţi oameni de pe pământ, vrăjmaşi şi prieteni de-a valma, lăsându-i pe ei singuri sub cerul acesta spuzit de stele. O caravană negustorească rotindu-se pentru totdeauna prin tăriile cereşti, fără să mai ajungă la capătul călătoriei vreodată, scăpată de chinuri, năzuinţe ori înfrângeri, scăpată şi de amăgitoarele fericiri şi izbânzi.

— Iertarea nu are a face cu împăcarea, Anghele, răspunse târziu Marula, iar glasul ei era cald şi cumpănit, ca al omului trecut dincolo de hotarele întristării. Nu-ţi port supărare, dar ce vrei tu nu se poate.

Chiajna ar fi dorit să ştie ce vrea Anghel şi nu se poate, ce are Marula de iertat, câtă vreme vor rămâne pribegi, unde este tatăl său şi ce o aşteaptă în zilele ce vor urma. Apropierea primejdiei părea să şteargă o asprime dintre Anghel şi Marula, iar cuvintele se dezlegau între ei cu uşurinţă, ca şi cum numai noaptea aceasta adâncită în tăcere ar fi aşteptat-o ca să poată în sfârşit ieşi la suprafaţă.

În lipsa focului pe care ar fi dorit să-l aţâţe acum cu un vreasc, ca să dea de lucru mâinilor şi să aibă o ţintă pentru privirile sale, Anghel scormonea stratul de frunze moarte de la picioarele lor cu o creangă golaşă de brad, scoţând la iveală conuri pe jumătate putrezite şi mirosuri de butoi. Amândoi se împotriviseră când Doamna Elena propusese să fie făcut un foc, căci ar fi putut fi văzut de departe şi le-ar fi dat în vileag locul de popas.

— Ce vorbe sunt astea, Marulă? o întrebă el. Ce vrea să însemne că iertarea nu are a face cu împăcarea?

— Vrea să însemne că pot să iert şi inima mea să fie uşoară, să nu mai port pricină şi să nu-mi amărăsc

sufletul învinuind, dar să fiu hotărâtă să nu mă mai întorc la ce a fost, îi răspunse negustoreasa. Ar trebui să mergi la culcare, Anghele, pentru că am să te trezesc curând ca să-ţi faci straja.

Îl înfuria atunci când îi vorbea astfel. Era încredinţat că anume nu spune lucrurilor pe nume, ca să-l facă pe el să pară nepriceput, un oştean dibaci numai pe câmpul de bătălie, cu sabia în mână. O admira în acelaşi timp, privea cu respect iscusinţa ei de a desluşi în cuvinte ceea ce gândea şi simţea, făcând ca lucrurile acestea imposibile pentru el să pară la îndemâna oricui. Îşi strânse mantia în jurul trupului cu gesturi repezite şi se lungi pe pământ. Îşi potrivi sub cap coburii, aşezându-şi sub obraz partea bătătorită pe crupa calului, mai moale şi lipsită de catarame, şi curând respiraţia i se schimbă într-un fornăit liniştit.

— Ce este între voi, Marula? întrebă Chiajna când rămaseră singure, cu glasul muiat de somn şi de nălucirile stârnite de sunetele molcome ale apei şi ale vântului prin brazi.

— Viaţa, domniţă, spuse femeia şi, pentru că noaptea aceasta petrecută sub cerul liber ştergea diferenţele dintre ei toţi, micşorând spaţiile, începu să-i desfacă uşor împletiturile complicate, domneşti şi să-i prindă părul în două cozi simple, lăsate pe spate.

Nu-l privea, dar era conştientă de Anghel adormit alături, îi simţea căldura trupului în aerul mirosind a brad din jur şi bătăile inimii lui în care sălăşluia un strop de sălbăticie vibrau până la ea prin palma de pământ ce-i despărţea. Omul adormit are ceva magic în el. Şi-a părăsit trupul şi colindă prin alte lumi, invizibile, dar pe care el, prin somnul lui, le face reale şi prezente. Îi aruncă o privire, îl văzu cum fornăia liniştit şi se întrebă unde este Anghel acum. Ce putere nepământeană îl ţine sub stăpânirea ei, dezvăluind mai desluşit ca niciodată diferenţa dintre trup şi suflet? Căci, iată, Anghel era acum aici, cu pieptul lui lat, cu picioarele butucănoase şi

neîndemânatice şi cu mâinile ce tresăreau prin somn, dar în acelaşi timp era în alte locuri, în lumile acelea care-i făceau mâinile să tresară.

Pentru Anghel, nopţile acestea petrecute pe drum alături de Marula aveau să rămână pentru multă vreme neînţelese, patru nopţi unice în şirul de nopţi ce se scurseseră după ce ucisese cel dintâi om. Tâlharul acela în care împlântase pumnalul de două ori îi răpise pentru totdeauna somnul. Ori de câte ori adormea, se deştepta într-o lume în care adevăratul Anghel îl încălecase, îşi încleştase degetele în jurul gâtului său şi strângea, privindu-l în ochi de aproape, hră- nindu-se cu horcăielile lui, bucurându-se de puterea pe care o avea asupra lui. Apoi, în somn, ridica mâna cu pumnalul şi lovea, era din nou Păvăluţ al Găzdoiului şi lovea iar şi iar, ucigând cu fiecare lovitură, un şir neîntrerupt de omoruri care sfârşeau prin a-l trezi din coşmar, gâfâind şi cu cămaşa asudată.

În timp, învăţase să se ferească de somn. Căpătase ştiinţa de a păstra întotdeauna măcar o geană de veghe. Pendula pe hotarul îngust de dinaintea alunecării, a predării totale. Aceasta era singura odihnă pe care şi-o îngăduia de atâta amar de vreme. Un chin, dar chinul îl izbăvea de povara vinovăţiei, aşa că Anghel i se supunea fără să crâcnească.

Alături de Marula, sub cerul liber spre care pădurea ridica sunetele amestecate ale tuturor păsărilor de noapte, fiare alunecând şoptit prin covorul de frunze putrede, vânând, popoare întregi de gâze ţârâind şi felurite neamuri de viermi afânând pământul, Anghel adormi cu adevărat, pentru prima oară în ultimii ani.

Mai târziu avea să-şi explice întâmplarea tocmai prin forfota aceasta de noapte, colcăiala nevăzută care îl asigura că este în siguranţă, de vreme ce pădurea se simte liberă să-şi ducă viaţa pe întuneric. O pădure amuţită fusese mereu semn de mare şi apropiată primejdie. Nu putea dormi atunci când nu se auzea

niciun sunet. Nu putea dormi sub un acoperiş. Totuşi, rolul Marulei în toate acestea avea să-i rămână încă multă vreme ascuns. Nu putea dormi decât în prezenţa femeii acesteia nesupuse, care purta arme pe la toate cusăturile veşmintelor ei din piele şi bătea toate drumurile lumii, prefăcându-se a fi când negustoreasă, când mesager, când iscoadă, când călăuză, fără să-şi arate vreodată chipul cel adevărat.

La cei dintâi zori, pe când ceţurile se ridicau din păduri cu tristeţe, risipindu-se în lumina dimineţii ca dorinţele neîmplinite, se deşteptară şi porniră mai departe. Apropierea de trecătoare îi sili să iasă de sub poala pădurii şi să coboare pe cărare. Se puteau vedea deja steiurile de piatră seacă ieşind albe dintre brazi. Drumul se îngustă tot mai mult, rămânând numai o palmă de loc sub roţile caravanei, şi se umplu curând de pietre care făcură căruţele să se scuture din toate încheieturile şi pe Doamna Elena să scoată capul de sub coviltir ca să vadă ce se petrece.

Când intrară în Gâtul Iadului, cu pereţii lui de piatră înfipţi în cer, despărţiţi numai de apa Bicazului şi de cărarea îngustă lipită de munte, respiraţia Chiajnei se opri.

Ceea ce vedea întrecea toate aşteptările ei de la călătoria aceasta. Trecătoarea care se înfăţişa dinaintea lor era cu adevărat vrednică să fie poarta către viaţa ei cea plină de aventuri. Băieţii căpătară învoire să se arate de sub coviltir şi chiar Doamna Elena se aşeză pe capră, alături de Ana şi de negustoreasa ce mâna căruţa. Prin inima muntelui, firul de apă îşi tăiase cale şerpuită, despicând peretele alb de piatră de numai două palme. Cărarea era atât de îngustă şi stâncile atât de înalte deasupra ei, încât te-ai fi aşteptat ca cei doi pereţi să se lipească la loc în orice clipă, înghiţind pentru totdeauna caravana.

Sunetul copitelor cailor se căţăra pe stâncile abrupte, rostogolind înapoi ecouri din care se năşteau alte

ecouri, ca într-o biserică pustie în care o mână de călugăr bătrân suna toaca. Deasupra lor, cerul rămăsese numai o fâşie îngustă de câteva degete. Aerul se răci ori poate apropierea stâncilor le îngheţa inimile. Cărarea şerpuia strâns şi din spatele fiecărei cotituri se iveau alte şi alte steiuri, într-o înşiruire nesfârşită de pereţi suri de piatră împletiţi pe deasupra firului apei.

— Ăştia sunt munţii care se bat în capete, Marula? şopti Chiajna, cu privirea la fâşia de cer.

— Da, răspunse Marula liniştit, ăştia sunt. Nimeni nu va veni după noi pe aici.

Un vultur ce se rotea în înalturi dădu drumul unui ţipăt sfâşietor, care căzu ca fulgerul în despicătura dintre munţi, întărind cu aceasta senzaţia de tărâmuri din alte lumi, neprimitoare şi primejdioase. Se aflau în ţara frumoasă, aspră şi ameninţătoare a zmeilor, înţelese Chiajna. La răstimpuri, câte o roată a vreuneia dintre căruţe scăpa în gol, pierzând cărarea sigură de sub ea şi rostogolind cu repeziciune în râu pietre sfărâmate. Muntele apleca deasupra lor cupole de piatră care atingeau coviltirele, lăsând semne pe ele.

Treceau pe sub poala Turnului de Piatră când caravana se opri în dezordine, stârnind un praf coliliu, înecăcios. Sub roţile căruţei din faţă, cărarea se fărâma ca un codru de pâine uscat. De pe capra căruţei din mijloc, negustoreasa dădu strigăt înalt:

— Mână! Mână iute!

Înţelegând că este primejdie, Marula plesni din bici şi caii se năpustiră înainte cu nechezaturi înspăimântate. Între cele două căruţe, cărarea continuă să se mai prăvălească o vreme în apa Bicazului, căscând o spărtură care le despărţi.

— Hooo! Stai! strigă Marula, trăgând de hăţuri şi oprind caii.

Coborî şi se strecură pe lângă peretele muntelui, oprin- du-se la buza faliei. Între ea şi restul caravanei rămăsese un loc de trecere de câteva palme, cât să îngăduie un singur călăreţ. Aflat la sfârşitul coloanei,

Anghel nu se zărea.

— Ce facem acum? o întrebă Chiajna, ivită lângă umărul ei.

— Ne gândim, îi răspunse Marula.

Anghel coborâse calul pe firul apei şi de acolo, de jos, privea când la căruţa Marulei, când la celelalte două căruţe, căutând o dezlegare.

— Ce ţi-am spus eu ţie? o dojeni pe Marula atunci când privirile lor se întâlniră.

— S-a fărâmat cărarea, omule nebun! se apără negusto- reasa. Asta mi-ai spus tu mie?

— Ce este de făcut? întrebă la rândul său Doamna Elena, ieşind de sub coviltirul ultimei căruţe.

— Mama? dădură glas cu îngrijorare din căruţa din mijloc Iliaş şi Ştefăniţă, pe care îi nelinişteau mai degrabă vorbele repezite şi tulburarea celor mari decât cărarea dispărută.

Mulţumită că oprise înaintarea caravanei, sălbăticia din jur amuţise. Numai un tăun rătăcit dădea târcoale cailor, ameţit de mirosul lor, făcându-i să-şi scuture cozile, să bată din copite şi să fornăie neliniştiţi.

— Mergem mai departe călare, spuse într-un târziu Anghel, iar Marula înţelese că el vorbeşte despre părăsirea celor două căruţe rămase de cealaltă parte a surpăturii.

Pierderea aceasta pe care ea urma să o aibă îmblânzi mânia bărbatului. El îi lăsă timp să se împace cu ceea ce aveau să facă, descălecând în apele reci, urcând coasta joasă şi rămânând tăcut alături de ea. Ochii femeii încă mai alergau de la căruţe la râu, apoi la crestele înalte şi la cărarea surpată, în vreme ce mintea ei căuta alte căi de ieşire din încurcătură.

— Marula, ne e foame, se auziră glasurile celor doi băieţi.

Hotărârea cea grea se strecura încet în sufletul ei, odată cu ce vedea şi auzea. Pierdeau timp preţios şi nu se îndoia că aveau vrăjmaşi pe urmele lor. Avea să

piardă pentru totdeauna cele două căruţe rămase dincolo de surpătură, împreună cu mare parte din mărfurile aflate în ele. Pierderea aceasta însă avea să o plângă altădată, după ce vor fi pus la adăpost, în spatele zidurilor Cetăţii Ciceului, pe Doamna şi pruncii săi, pe Chiajna.

— Hai, spuse scurt Marula către femeile ei şi împreună începură să aleagă mărfurile cele mai preţioase ca să le mute în căruţa din faţă.

Anghel deshămă caii, puse pe ei şeile şi câte doi desagi cu mătăsuri, scorţişoară şi ghimbir. În singura căruţă cu care puteau continua drumul fu urcată numai Doamna Elena şi una dintre femeile Marulei. Toţi ceilalţi încălecară şi se înşirară unul în spatele celuilalt de-a lungul cărării de piatră. Anghel cu unul dintre băieţi aşezat pe şa dinaintea lui, Marula cu celălalt băiat după el, Chiajna şi Ana călare, iar la urmă căruţa formau acum noua caravană care se îndepărta. Iliaş şi Ştefăniţă căpătaseră câte o bucată mare de turtă dulce şi un măr şi muşcau fericiţi când din una, când din cealaltă.

Curând ieşiră din cheile înguste care le oprise două căruţe ca preţ al trecerii lor pe acolo şi drumul continuă mult mai uşor, printre coline dulci, împădurite, ori peste păşuni drepte ca-n palmă, întinse până în zare. Se aflau de cealaltă parte a munţilor, în comitatul Solnocul Dinăuntru al Transilvaniei. La capătul celei de-a patra zile zăriră zidurile Cetăţii Ciceului ridicate pe vârful unei stânci ce se ivea dintre păduri.

Manase, pârcălabul Cetăţii Ciceului, primise cu zâmbetul pe buze şi cu nemulţumire în suflet pe Grigore Barbir şi vestea adusă de el. Nu găsea moment mai nepotrivit pentru sosirea aceasta a stăpânilor săi.

Bărbat uscăţiv şi cu faţa lungă ca de cal, Manase

primise pârcălăbia cetăţii de la răposatul Ştefăniţă-Vodă, în urmă cu mai bine de zece ani, pe seama a două cufere cu florini mai degrabă decât a înzestrărilor lui de conducător. Cei doisprezece pârgari de atunci ai cetăţii se împotriviseră alegerii acesteia a voievodului, arătând că Manase nu a făcut parte niciodată dintre starostii locului, dar voievodul se afla deja dincolo de hotare, la Suceava, scrisorile ajungeau cu greu dintr-o parte în cealaltă a munţilor, iar Manase înlocuise iute pe cei mai înverşunaţi dintre pârgari, potolind astfel cârcotelile.

Manase pârcălabul devenise, pentru acea jumătate de cetate credincioasă vechilor pârgari, Manase Calul, din pricina oaselor capului său. Oamenii puneau în această poreclă toată nemulţumirea lor, iar dihonia se stinsese treptat, înghiţită de treburile zilnice. Manase ajutase cu iscusinţă la buna înţelegere dintre toţi locuitorii Ciceului, luându-şi de nevastă pe una dintre fiicele unui vechi pârgar, îndepărtat acum din sfatul cetăţii.

În anii lui tineri, pe când mânca puţin şi visa mult, Manase fusese vătaf al uneia dintre cămările de sare ale Dejului. Avea pe lângă el un diac pentru socoteli şi pe meşterul minei, care ducea poruncile la tăietorii de sare şi aducea înapoi catastiful cu cantităţile scoase la suprafaţă de fiecare. În primăvară, după Sfintele Paşte, când se umflau apele şi corăbiile încărcate cu sare începeau a pleca din portul regal al Dejului, plutind pe Someş până dincolo de hotarele ţării, în imperiu, Manase petrecea o noapte întreagă cercetând socotelile diacului, mai înainte de a merge cu ele la comitele cămărilor de sare.

După ce muncise cinstit în cel dintâi an de slujbă şi se alesese numai cu zece florini puşi deoparte, Manase hotărâse să schimbe mersul lucrurilor. Învăţase de la negustorii care nu se învoiau să vină până la cămară de teama vămilor prea mari şi trebuiau plătiţi în drobi de sare. Învăţase de la însuşi comitele cămărilor, care

plătea la jumătate de preţ pentru drobii mai închişi la culoare, pe motiv că au mult pământ. În anul următor, cămara lui rămăsese mereu plină, în vreme ce la cămările vecine loviseră tâlharii de câteva ori.

Manase vătaful de sare se pricopsise în scurtă vreme, fără să ia seama la vorbele ce umblau printre cămăraşi despre amestecul său în furtul sării altora. Plătise preţul pârcălăbiei, fusese numit în fruntea Cetăţii Ciceului, se însurase cu Mănăsoaia, iar astăzi îşi permitea eleganţa de a fi corect şi năstruşnicia de a avea propriile simpatii. În războiul nesfârşit purtat de-a lungul vremii pentru stăpânirea Cetăţii Ciceului, Manase pârcălabul fusese mereu credincios lui Petru Rareş. Îl plăcea pe voievodul moldovean pentru desele lui împotriviri în faţa sultanului, dar mai cu seamă pentru că locuia dincolo de hotarele ţării şi ajungea arareori în Cetatea Ciceului, ca să-i cerceteze lui afacerile.

Astăzi, Manase nu mai era chiar aşa de tânăr. Mânca mai mult şi visa mai puţin. Anii lungi de sfadă cu Mănăsoaia se isprăviseră, între ei aşezându-se de la o vreme o răceală care lui îi aducea multă pace. Tocmai de aceea plângerea pe care ea o depusese la sfatul cetăţii, zilele trecute, îl lăsase descumpănit, tulburându-i zilele şi stârnindu-i sumedenie de amintiri ce nu păruseră a avea legătură între ele până acum.

Judele dăduse citire plângerii în faţa întregului sfat. Mănă- soaia arăta că soţul său se întâlnise pe ascuns cu două slujnice ale casei lor. Numise locurile unde fuseseră văzuţi împreună: grădina casei, unde Manase îşi lăsase capul în poala fetei, o livadă dintr-un sat apropiat care le aparţinea şi unde Manase o prinsese în braţe şi odaia slujnicelor din pivniţa casei, unde fuseseră văzuţi într-un mod ce nu putea fi mărturisit. În plângere se mai arăta că Manase nu era la prima greşeală, căci în trecut aţinuse calea unei cusătorese care se întorsese mai apoi la părinţii săi, în chip misterios, ba încă fusese văzut purtându-se într-un mod

nepotrivit cu una dintre rudele sărace ale familiei, o nepoată pe care Mănăsoaia o sprijinise să intre în slujbă în casa unuia dintre cei doisprezece juzi în faţa cărora venea acum pentru dreptate.

Şi ce dreptate dorea nevasta lui? Nimic altceva decât despărţirea. Chema pe Manase pârcălabul la judecată în faţa sfatului cetăţii, arătând că nu mai dorea să fie legată de el. Iar juzii Ciceului nu găsiseră cale mai bună de rezolvare decât să dea urmare acestei plângeri ce îi dădea de ruşine pe toţi: pe împricinată, pe Manase şi pe înşişi pârgarii ce se învoiseră cu procesul.

Tocmai în zilele acestei fierberi sosise la porţi Grigore Barbir, bărbier şi om de încredere al lui vodă Petru Rareş, anunţând că familia voievodului urma să sosească în curând şi cerându-i lui Manase să facă de îndată pregătirile necesare.

— Pentru câtă vreme? întrebase Manase cu viclenie, nu pentru că nu ar fi ştiut ce se petrece dincolo, în Moldova, ci pentru că dorea să afle în amănunt care erau poruncile lui Grigore Barbir.

— Cinstite pârcălab Manase, îi răspunsese bărbierul cu siguranţa de sine a omului mai apropiat de vodă, aceasta nu este o întrebare potrivită pentru un om cu slujba domniei tale, atunci când primeşte vestea că îi soseşte stăpânul. Adună-ţi mercenarii şi dă-le porunci să asigure cetatea, cheamă-ţi negustorii de carne, lapte, ouă şi ce trebuinţe vor mai fi fiind pe la bucătării, adu femei pe la iatacuri şi fă focurile în sălile cele mai bune. Stăpânii vor locui în cetatea lor câtă vreme vor dori.

— Mulţumim de ajutor, răspunsese Manase, ascunzându-şi cu nepricepere nemulţumirea. Ştiu şi singur ce este de făcut. Mi-ar fi fost de ajutor dacă aş fi ştiut pentru câtă vreme voi avea bucuria să hrănesc pe Măria Sa, ca să nu târguiesc lucru bun şi apoi să-l prăpădesc.

Grigore Barbir şi Manase stabiliseră astfel de la prima lor întâlnire că nu se plac, apoi îşi văzuseră de

treburile lor.

Pârgarul trimisese solie măcelarilor şi negustorilor de grâne din Târgu Lăpuş, chemându-i în cetate pentru că are de gând să cumpere. Împânzise satele din jur cu fete care dădeau de veste că se caută la domnie fructe, ouă, lapte proaspăt şi spălătorese cu ziua. Vorba umblase cu iuţeală, aşa că Manase se pomenise a doua zi cu porcarii din Gârbău sosiţi ca să-i vândă carne de mistreţ. Călugării de la o mănăstire din apropiere intraseră în cetate cu o căruţă plină cu butoaie din cel mai bun vin. O ceată de băietani aduseseră salbe întregi de fazani vânaţi de ei prin pădurile din jur, legaţi de-a lungul funiilor şi petrecuţi peste umeri. Fete în cămăşile lor de duminică sosiră cu coşuri pline de ouă, acoperite cu ştergare neîncepute, luate de prin lăzile lor de zestre. Căruţe cu osiile scârţâind din pricina greutăţii, încărcate cu saci cu făină, mei, butii cu brânză ori cofe cu miere intrau în cetate de dimineaţă până la asfinţit, trăgând în faţa chelăriilor şi aşteptând să iasă vreun slujbaş important care să-i îndrume către locul de unde aveau să-şi primească plata.

— Nu se mai cumpără astăzi, oameni buni, le spusese în loc de asta o chelăreasă grasă care fusese trimisă să dea piept singură cu oamenii. Mergeţi la casele voastre şi aşteptaţi acolo, să trimită domnia sa Manase după voi.

Oamenii mânaseră atunci căruţele în piaţa mare, desfă- cuseră marfa şi prinseseră a o striga cu sârg, căci nu era vreme de aşteptat, zilele se micşorau şi întunericul începea a cădea din ce în ce mai devreme:

— Lapte, ouă proaspete! se ridicau glasuri ascuţite de precupeţe tinere.

— Purcei vii şi carne de mistreţ! le răspundeau din alt colţ vocile butucănoase, nepricepute şi gângave ale porcarilor din Gârbău.

Curând se iviră şi cumpărătorii, uneori sosiţi din Bistriţa, Dej sau chiar Târgu Lăpuş, care auziseră că s-a deschis piaţă bogată în Cetatea Ciceului. Locurile se umplură de larmă şi viaţă. Negoţul a avut dintotdeauna

darul acesta de a dezlega inimile, aducând cu el veselie şi un aer nelămurit de pierzanie. Însufleţirea bruscă a cetăţii nelinişti pe Grigore Barbir, care încălecă şi porni să cerceteze ce se petrece.

— Măcelarii ţi-au adus fleici şi muşchi tăiate cu nepricepere, îi spuse el lui Manase Calul la întoarcere. Hălci întregi de carne au fost îndepărtate odată cu slănina, nici măcar un rasol nu au fost în stare să scoată. Ăştia nu-s măcelari ade- văraţi, sunt nişte şarlatani.

Din spatele mesei sale de scris, pe care lumina cădea dintr-o parte, pârcălabul cetăţii rotea îngândurat un zapis în mâini, ca şi cum s-ar fi pregătit să-l citească. Se purta după moda habsburgică, peste jiletca din mătase întunecată, vânătă, brodată mărunt într-un atelier toscan, avea o mantie scurtă din catifea neagră. Veşmintele lui potrivite cu bun-gust aminteau bărbierului lui vodă că era fiu de măcelar, chiar dacă fusese şcolit în Napoli şi Padova.

Manase citise zapisul de mult, dar nu se îndura să-l sloboadă din mâini, pentru că veştile din el îl întristaseră şi, ceea ce era neaşteptat, îl îngrijoraseră. Chipul său cu oase prelungi şi disproporţionate păru să alunece încă şi mai mult în jos, lui Grigore năzărindu-i-se chiar că-l aude fornăind pe nări ca armăsarii. Juzii cetăţii îi anunţau în scris pe cei doi împricinaţi, pârcălabul şi soţia sa, că li se dau trei zile ca să-şi aducă în faţa sfatului martorii şi dovezile.

Cuvintele acestea din scrisoare îi dăduseră de gândit lui Manase. Avea să-şi aducă şi el martorii lui. Şi el avea dovezi. Nu va sta cu mâinile în sân, aşteptând ca Mănăsoaia împreună cu tatăl său, astăzi comite al cămărilor de sare, cu fraţii şi toată familia ei înstărită să vorbească despre el în faţa unui scaun de judecată.

— Dohtore, dacă vei tot continua să te amesteci în treburile mele, nu ne vom înţelege, spuse Manase, iar chipul său lipsit de zâmbetul obişnuit era de

nerecunoscut.

— Porunca mea aici este să mă asigur că Măriile Lor vor avea toate cele de trebuinţă, pe întreaga durată a şederii lor în cetate, răspunse fără să-şi piardă cumpătul Grigore. Pe lângă carnea pe care am văzut-o, mai sunt nereguli la lemnele pentru foc. Au fost stivuite sub streşini, la cea dintâi ploaie se vor uda şi vor fumega atunci când vor fi puse pe foc. Iar femeile cărora le-ai poruncit să spele toate albiturile din cufere de fapt le-au ales. O parte au fost spălate, dar o parte au fost numai scuturate de la ferestre, împăturite şi aşezate la loc pe fundul cuferelor.

Aseară, Manase aflase în casele lui din marginea pieţei mari o întreagă delegaţie de boieroaice din familia comitelui cămărilor de sare, verişoare, surori şi mătuşi împodobite, pentru intimidare, cu inele şi colane, sosite ca să strămute pe Mănăsoaia în casa de la vie. Îşi păstrase cumpătul cum se pricepuse mai bine, gândind la apropiata sosire a familiei lui vodă. Cu privirile în pământ şi ferindu-se ruşinate din calea lui Manase, slujnicele strângeau averea stăpânei lor şi urcau cuferele pline pe spatele a două rădvane ce aşteptau în faţa porţilor.

Toate acestea îi treziseră amintiri îndepărtate, lucruri pentru care nu se gândise că avea să dea socoteală vreodată. Puica, slujnica pârâtă în plângerea Mănăsoaiei că ar fi petrecut timpul în grădina casei cu capul stăpânului în poala ei, fusese o fată cu pielea albă ca laptele şi cu părul mirosind a levănţică, din pricina aşternuturilor pe care le avea în grijă. O iubise fără să o întrebe care îi este numele. Îl aflase la sfârşitul verii aceleia de la Mănăsoaia, care-i spusese că Puica se va întoarce în satul ei şi asta fusese tot.

Pe Firuţa o aflase pe când cerceta în ce fel i-au fost duse la îndeplinire poruncile în cetate. Fata târguia postav pentru croitoria meşterului la care lucra. Acum,

când apropiata judecată îl făcea pe Manase să se gândească atent la toate acestea, descoperea cu surprindere că ea avusese aceeaşi piele albă ca laptele, luminoasă şi moale, care părea să aibă mare înrâurire asupra sa.

— De astăzi înainte, dohtore, te rog să ai bunătatea să vorbeşti despre cele ce observi cu vătafii şi chelăresele mele, îi răspunse lui Grigore Barbir, smulgându-se numai pe jumătate dintre gânduri.

Manase Calul, îşi spusese numai pentru sine Grigore şi din ziua aceea folosi de fiecare dată porecla care-l irita pe pârcălab.

Asfinţea pe când o liotă de copii desculţi, murdari de mure în jurul gurilor şi pe mâini, intrară alergând cu mare disperare în cetate, strigând cu foc:

— Călători! Vin călători!

— Ce ai văzut, copile? prinse Grigore pe unul dintre ei de cot, oprindu-l mai înainte ca el să intre în piaţa aglomerată.

— Călători, repetă copilul, iar în ochii lui lucea mândria. Dinspre Bistriţa. Dar nu vin pe cale, ci au ieşit din pădure.

Grigore încălecă şi ieşi din cetate în galop. Inima îi spunea că ei sunt. Asfinţitul văzut din Cetatea Ciceului avea ceva vrăjit în el. Soarele care apunea sticlea în zidurile cetăţii şi în steiul de piatră pe care era ridicată, ivindu-se înaltă din marea nesfârşită de păduri care o înconjurau. Piatra devenea pentru o vreme naramzie, luminoasă ca o cană cu vin, ca ochiul clipind spre cer al unui uriaş, în vreme ce pădurile rămâneau întunecate la poalele ei, ca spinarea îmblănită a unui animal nemăsurat de mare, adormit.

Călăreţii înşiraţi unul în spatele celuilalt, cu singura căruţă care le mai rămăsese încheind caravana, traversau o păşune golaşă, urmăriţi de soarele la asfinţit. Grigore îi putu vedea numai de sus, din poarta cetăţii. Dădu pinteni calului ca să le iasă în întâmpinare,

iar caravana dispăru din ochii lui atunci când coborî steiul de piatră şi intră între păduri. Ţinu totuşi o linie dreaptă către Bistriţa şi curând îi întâlni.

Patru zile petrecute pe drum şterseseră strălucirea domniei de pe chipurile lor. Se hrăniseră cu merinde din traistă şi se primeniseră de mântuială în apa ca gheaţa a vreunui pârâu de munte, dormind cu înfricoşare sub cerul liber şi răbdând băşici în tălpi din pricina ciubotelor şi spuzeală pe la gâturile frecate de pânza aspră a hainelor de împrumut. Oboseala trupurilor şi mai cu seamă o deznădăjduire care li se strecurase în priviri îi făceau să semene cu un grup obişnuit de negustori săraci, ascunzându-i mai bine decât orice altă deghizare.

Grigore schimbă priviri îngrijorate cu Anghel şi Marula. Ochii tuturor coborau adesea, fără voie, asupra pântecului umflat al Doamnei Elena, pe care ea şi-l sprijinea necontenit cu o mână, semn că pruncul coborâse şi sorocul era aproape. Bărbierul îi conduse în cetate. Străbătură mulţimea tăcută, adunată pe marginea drumului, şi intrară în casele domneşti ale Ciceului, stârnind forfotă printre slujitori.

Femei trupeşe în cămăşi din cânepă lungi până în pământ, peste care îmbrăcaseră pieptare din dimie împâslită şi zadii negre, simple, lipsite de colţurei, intrau şi ieşeau de la odăi, încrucişându-se pe coridoare şi ferindu-se cu pricepere unele din calea altora. Aduseră în iatacurile hotărâte fiecăruia apă caldă, scăldătorile cele mari din aramă, bucăţi de săpun fierte cu flori şi tăiate cu îndemânare, cu colţurile rotunjite, ca să nu rănească mâinile, ştergare neîncepute şi chiupuri smălţuite cu apă proaspătă de izvor. Manase se îngrijise ca în fiecare iatac să se găsească coşuleţe cu struguri şi se ţinea acum departe de Doamna şi pruncii lui vodă, aşteptând cu bună-cuviinţă ca ei să fie pregătiţi să-l primească.

Chiajna căpătase o odaie la răsărit, unde cerul era

acum negru ca păcura. Deschise fereastra îngustă şi un val de aer rece, străin năvăli în odaie. Dacă se apleca mult în afară şi privea către stânga, putea zări ultima geană de lumină de la apus, un colţ de cer vârstat cu albastru întunecat. În aer pluteau miresme umede de rouă şi încă ceva ameninţător, care o făcea să se simtă ca în preajma unei săbii scoase din teacă. Un stol de ciori trecu gălăgios prin apropiere şi dispăru croncănind în întunericul care începea la numai un cot distanţă de ochii ei. Chiajna se retrase înăuntru şi închise fereastra. Un fulger despărţi preţ de o clipă cerul în două, arătând pădurile negre de dedesubt şi câmpiile întinse şi pustii. Tunetul urmă de îndată, căzând în apropiere şi făcând chiupul cu apă şi scăldătoarea să tremure.

— Tulai, Domne, ţine-ne, că aşe o fuljerat de gândeşti că amu se gată lumea, dădu glas una dintre cele două fete ce-i fuseseră rânduite Chiajnei drept cămărăşiţe.

Domniţa puse în ea o privire nedumerită, în vreme ce sprâncenele i se ridicau fără voie. Arcuirea lor care arăta numai descumpănire şi un strop de amuzament păru celeilalte slujnice o dezaprobare, iar ea încercă să dreagă lucrurile cum se pricepu mai bine:

— No, ogoaie-te mintenaş, că ne facem de tătă minunea la Măria Sa, spuse, scuturându-şi prietena de mâneca încreţită de la gât a cămăşii cânepii. Meri de adu o ţâr de brânză cu clisă, o ţâr de sămătişă şi oarece pogăcele, batăr să-i fie de ujină Măriei Sale până la masa mare.

Înţelegând numai pe jumătate cele ce auzise, Chiajna întrebă ce este clisa, încercând să priceapă ce urmează să mănânce şi nedumerind de data aceasta pe cămărăşiţa sa, pentru că rostise ***şi-i aşeia clisă***. Pricina rămase încurcată. Stropi grei de ploaie prinseră a lovi fereastra cu putere, în vreme ce fata se închina şi rostogolea mărunt printre buze puzderie de ***ioi, ioi*** după fiecare fulger urmat de tunet. Încercările de a potrivi cele două graiuri între ele aveau să continue încă

multă vreme, mai întâi cu stânjeneală, apoi cu multă veselie, ajutând la apropierea Chiajnei de slujnicele ei şi, prin ele, de oamenii acestei cetăţi necunoscute.

Adormi pe când slujnicele încă mai umblau prin odaie, strângând resturile mesei, aţâţând focul şi scuturând jarul în grătarul de dedesubt, îndreptând aşternuturile peste umerii ei şi aşezându-i blănurile peste picioare. Sunetele mărunte ale mâinilor lor ordonând lucruri în preajma ei îi liniştiră gândurile atât de frământate cu care intrase în cetate. Afară, ploaia bătea în barbacanele din piatră. Auzi îndepărtat, prin somn, cum una dintre fete suflă în cea de pe urmă lumânare şi simţi o vreme mirosul fitilului ars.

În cea dintâi noapte în Cetatea Ciceului, Chiajna îi visă pe toţi cei rămaşi în Suceava. Baba şi doica a doua crescuseră ca aluatul lăsat la dospit, înălţându-se deasupra semenilor, transformându-se în două arătări înfricoşătoare, asemănătoare celor din bestiarul părăsit. De la înălţimea copacilor, amândouă dădeau porunci de încolonare a tuturor oamenilor din cetate, dar din nebăgare de seamă călcau pe câte unul în vreme ce încercau să le arate drumul.

Cele două pisici ale sale, înhămate la căruţele lăsate în Gâtul Iadului din pasul Bicazului, se opinteau din toate puterile şi izbuteau ce nu putuseră ei: să scoată căruţele de cealaltă parte a munţilor. Boieroaicele Găneştilor şi Arbureştilor se prefăceau în cuiburi întregi de păianjeni, mii de păianjeni care umpleau pământul, trecând peste braţele şi picioarele ei şi făcând-o să-şi caute scăparea prin fugă. Alerga în vis cu toată nădejdea, încredinţată că, dacă va izbuti să fie suficient de iute, atunci baba şi doica a doua se vor micşora la loc, pisicile se vor întoarce în coşul de sub pat, iar păianjenii risipiţi prin lume se vor uni, refăcând pe boieroaicele din care ieşiseră.

În loc de asta însă se prinse din urmă pe ea însăşi la vârsta când Macarie îi pusese cea dintâi cronică în

mână, o Chiajna ceva mai mică, ce abia învăţa slovele. În vis se prefăcu că nu o vede, dar Chiajna cea mică începu să alerge împreună cu ea, două Chiajne care goneau cât le ţineau picioarele, încercând să facă timpul să curgă invers. Alergară una lângă cealaltă până când o prinseră din urmă pe Chiajna încă şi mai mică, la vârsta când se sfădea cu baba pentru bonetele pe care ea le numea căiţe.

Curând pierdu şirul Chiajnelor din ce în ce mai mici, care alergau împreună spre propriul lor trecut, tot mai adânc, şi se deşteptă scăldată în sudoare, cu respiraţia gâfâită şi gura uscată de sete. Presimţea dimineaţa în spatele draperiilor pe care slujnicele sale încă nu le trăseseră.

Visul lăsase în ea frica de o lume scăpată de sub control şi regretul nelămurit că a fost întreruptă mai înainte de a ajunge la capătul şirului de Chiajne, până la cea dintâi Muşatină care dăduse numele casei lor, cneaghina Mărgărita Muşata, Doamna Valahiei Mici, soţia lui Costea întâiul voievod.

Lăsase acasă discuţii neterminate cu învăţătorul său, cronicarul Macarie, unele încă nici măcar începute, pentru că timpul păruse a fi nesfârşit pe vremea aceea. Ar fi dorit să ştie cum se face că numele casei domnitoare a Moldovei este dat de o femeie. Ar fi dorit iarăşi să afle care fusese viaţa acestei cneaghine de la începuturi, ce-i plăcea, ce o înfricoşa şi mai cu seamă cum izbutea să pună capăt fricii. Patru zile de drum şi Munţii Bistriţei o despărţiseră pentru totdeauna de viaţa în care ea încă mai putea amărî zilele cronicarului cu întrebări despre începuturi şi femeile neamului.

O vreme rămase cu ochii închişi, cercetând din spatele pleoapelor lumea, cu celelalte simţuri ale sale. Focul se stinsese şi în odaie se lăsase răcoare. Amintirea visului era încă vie şi caldă în ea, mai apropiată decât lumea aceasta în care urma să se trezească, aparţinând

totuşi Chiajnei dinăuntru, care nu era totuna cu Chiajna din afară. Descoperise aceasta la ceasul trezirilor ei de dincolo, din Suceava. Exista o clipă fermecată în fiecare dimineaţă, în care cele două Chiajne, dinăuntru şi din afară, se întâlneau, ca şi cum s-ar fi privit din depărtare, predându-şi una alteia conducerea.

Se răsuci pe o parte şi îşi făuri din ogheal o cetate împrejur, apoi îşi strânse genunchii la gură şi îi înconjură cu braţele, dezlipindu-se de atingerea rece a cearşafului. Pierdea starea aceea de limpezime nepământeană a minţii din clipa trezirii, când vedea soluţiile perfecte ale tuturor problemelor ei ca şi cum uşa altei minţi, mai largi, se deschidea pentru ea, o minte nu întru totul a ei, de vreme ce se vedea pe ea însăşi în pat prin ochii acestei minţi. După ce se trezea de-a binelea, nu şi le mai amintea decât pe jumătate, poate pentru că soluţiile acelea veneau dintr-o lume necunoscută, pentru care încă nu existau cuvinte, ci doar imagini şi încredinţări.

În cetatea ei din ogheal începură să pătrundă sunete înfundate.

Inelele draperiei rostogolindu-se uşor şi lăsând să pătrundă în odaie lumina dimineţii. Ivărul ferestrei ieşind din locaşul său cu un scârţâit abia auzit. Nimeni nu avea să o găsească aici. Şi, de o vor găsi, nu aveau cum să o scoată afară, căci devenise invizibilă. Sunetul blând ca pământul al tălăngii unei vaci pătrunzând pe fereastra deschisă. Un bondar cu mişcările înţepenite de frigul nopţii trecute zburând ameţit prin apropiere. Apoi o mână temătoare ridicând încet colţul cetăţii ei din ogheal şi un ochi căutând-o.

— No, dară! surâse una dintre slujnicele din seara trecută, vorbindu-i şoptit. Zua bună, Măria Ta! Nu vă vedeam nicări şi gândeam că v-am pierdut, tulai, Domne! Nu vi-i fome?

Fata îi puse în palme o cană cu lapte cald, alungându-i cu aceasta temerile şi dorinţa de a fi

invizibilă. Se învârtea cu iscusinţă în jurul ei, pregătind-o pentru ziua ce stătea să înceapă. Vorbea întruna, umplând odaia de cuvinte pe care Chiajna nu le cunoştea. O îmbrăcă într-o rochie simplă din postav cafeniu, din care se zărea cămaşa albă de damasc la gât, la poale şi la încheieturile mâinilor.

Numai la împletitura părului nu se înţeleseră, căci fata nu părea să cunoască niciuna dintre funiile sau colacii babei ei de acasă, ci se îndărătnicea să-i strângă bine la spate tot părul, lipindu-l de cap şi explicându-i cum o va împodobi apoi cu perlele, agrafele şi sponcii bătuţi cu pietre pe care-şi închipuia că domniţa îi avea pe undeva, prin bagaje.

În dimineaţa aceea, Doamna Elena pofti la masă pe Manase pârcălabul cetăţii, ca să-l cunoască şi să-i înnoiască poruncile. Anghel şi Grigore Barbir rămăseseră în picioare, de o parte şi de alta a uşii înalte, prinse în trei locuri în drugi de fier cu capete înflorate. Nu-l slăbeau din priviri pe Manase, făcându-l din această pricină să se simtă mai prejos decât ei, cu toate că el era acela căruia i se îngăduise să se aşeze la masă. Afară ploua dintr-un cer plumburiu, micşorat şi prăvălit peste pământ. Şiroaiele se prelingeau pe ferestre molcom, cu tristeţe. Tot restul zilei se auziră tunete slabe undeva în depărtare, ca gemetele unor bocitoare la o înmormântare fără sfârşit.

Plouă necontenit două zile şi două nopţi.

Copiii se mutau de la o fereastră la alta, ca şi cum ar fi tras nădejde că măcar pe o parte a caselor domneşti ploaia se va fi isprăvit. Cercetaseră puţinele încăperi, întorcându-se tot mai des în sala mare, unde Doamna Elena începuse a primi cusătoresele ca să poruncească veşminte pentru copii, cu plata la dările viitoare ale cetăţii către stăpânii ei. Manase nu făcea focurile peste zi decât în această sală, iar Chiajna şi fraţii săi se întorceau de fiecare dată din cutreierările lor cu mâinile îngheţate şi nasurile roşii. Se plictiseau şi litania

monotonă a ploii şiroind prin bălţi şi gâlgâind pe la streşini îi secătuia de vlagă.

Cerul se uşură în cea de-a treia zi, se înălţă şi se lumină. Încă mai picura de la streşini, dar Iliaş şi Ştefăniţă ieşiră în curţile largi ale caselor domneşti şi alergară chiuind o bucată de vreme, împroşcând apa băltoacelor şi speriind femeile de la bucătării, care nu erau obişnuite cu astfel de războaie. Se întoarseră însă curând din pricină că ciubotele cu care călătoriseră până aici se umpluseră de apă prin găurile din talpă şi pe la cusăturile vechi, destrămate. Manase primi poruncă să aducă şi cizmarii cetăţii şi, până când cizmele băieţilor vor fi gata, să trimită câte o pereche dintre cele ce se vindeau în piaţa mare a cetăţii.

Către amiază începură durerile facerii.

Femeile căpătară dintr-odată puteri depline asupra locului. Bărbaţii ieşeau din casele domneşti pe măsură ce vestea se răspândea, îndepărtându-se de spaţiul acesta în care avea să se petreacă singura taină a lumii la care ei nu erau primiţi şi pe care nu o putea stăpâni cu sabia, asupra căreia forţa, mânia ori asprimea nu aveau nicio putere. Doamna Elena fu dezbrăcată de rochie şi lăsată numai în cămaşă. Se înteţiră focurile, se însufleţiră bucătăriile, se luminară feţele celor ce aveau să fie părtaşe la asemenea cinste rară. Era prima naştere la care Doamna nu avea pe lângă ea o întreagă curte de boieroaice şi jupâniţe care să-i aducă la îndemână batiste, sticluţe cu săruri aromate ori să încerce, cu o conversaţie iscusită, să-i abată gândurile de la durere.

Curând, Chiajna se simţi din nou ca în anul acela în care se născuseră cei doi băieţi, scoasă în afara lumii locuite, neînsemnată. Atunci când durerile se înteţiră şi glasul Doamnei Elena începu a răzbate tot mai des prin uşile închise, anunţând apropierea naşterii, Chiajna îşi înfăşură umerii într-unul dintre şalurile de lână împletită ale cămărăşiţei sale şi ieşi în aerul spălat de toate ploile

ultimelor zile.

Avea să fie încă şi mai rău. Odată cu sosirea pe lume a noului prunc, întreaga viaţă a cetăţii avea să se învârtă în jurul lui, simpla lui vedere va aduce bucurie nemăsurată tuturor, o bucurie nouă şi curată, neînceputâ, nestricată, aşa cum ea nu avea cum să le mai aducă, căci era de mult întinată de răutăţile pe care le făcuse, de trufii şi îndărătnicii, de mânia cu care ticluia răzbunări pentru vrăjmaşii tatălui său.

Ieşi în drumul pietruit care urca uşor şi porni către inima cetăţii, strângându-şi şalul în jurul umerilor şi primind viaţa din jur înăuntrul ei cu uimire. Toate simţurile păreau să i se fi ascuţit ori poate că văzduhul acesta străin, limpezit de ploi, uşura drumul lucrurilor către ea. O ceată de copii trecu în fugă, aproape atingând-o şi dispărând într-o clipă, ca şi cum nici nu ar fi fost, dar Chiajna le văzuse culorile ochilor, părul bălai cu un scaiete încâlcit în el al celui mai mic, ba chiar şi petele de pe merele furate pe care le aveau în mâini. De la un cerdac înalt căzură în drum două vorbe repezite cu mânie de un glas de femeie tânără. În dreptul brutăriei mirosea a maia şi un val de căldură venit de la cuptoare o lovi în faţă preţ de o clipă. Se apropia un rădvan cu caii în galop, copitele lor pe piatra drumului sunau ameninţător, punctate din când în când de câte o lovitură de bici.

Viaţa cetăţii năvălea asupra ei ca şi cum ar fi avut două perechi de ochi şi de urechi, două nasuri şi o piele de două ori mai sensibilă, prin care continua să absoarbă tot ceea ce rămânea nevăzut, nemirosit, neauzit. Puzderie de gusturi se iveau şi dispăreau de pe cerul gurii, mai înainte ca ea să aibă vreme să se bucure de ele: mere dulci, turte coapte, metal în dreptul unei fierării, chitră acră la auzul plânsetului unui copil mic, leacuri amare atunci când piciorul i se afundă în noroi.

Acasă, în Suceava, viaţa ei însemnase curţile caselor domneşti, împrejurimile Bisericii Coconilor şi cărarea

până la grădinile lui Lăcustă. Baba o dusese odată în piaţa mare, dar străbătuseră drumul într-un rădvan cu perdelele trase, iar câţiva oşteni îndepărtaseră de îndată oamenii din jurul tarabelor şi prăvăliilor de la care târguise baba. Nu-şi amintea să mai fi văzut vreodată atât de mulţi oameni într-un loc, aşa de aproape unii de alţii, vorbind toţi deodată unii peste capetele celorlalţi, sfădindu-se, râzând în hohote, bleste- mându-se şi apoi strângându-şi mâinile pentru pecetluirea vreunei negustorii mărunte.

În mijlocul pieţei, ceata de copii înconjurase butucul la care un pungaş îşi ispăşea pedeapsa şi făceau mare haz pe seama lui, ridicând ciorile de prin copaci cu hărmălaia lor. Mâncaseră între timp merele, iar acum aruncau cu cotoarele în tâlhar. Omul avea gâtul şi mâinile prinse în butucul prea înalt pentru el, din care pricină era nevoit să se ridice pe vârfuri. Ostenise, picioarele începeau să-i scape, iar omul tuşea şi horcăia atunci când greutatea trupului cădea pe gât, sufocându-l. Chiajna deveni dintr-odată conştientă de noroiul amestecat cu balegă de cal care acoperea întreaga piaţă, împărţit în mii de urme de paşi, ca un covor cu un model neobişnuit, schimbător odată cu fiecare precupeaţă ce-l frământa în picioare.

Un negustor adus de umeri, cu un surâs linguşitor scurs pe chip, o prinse de încheietura mâinii şi o trase cu gesturi moi, ademenitoare, către taraba din apropiere, de pe care începu a ridica în faţa ochilor ei şiraguri de mărgele colorate. Atingerea lui îi aminti de păianjenii din visul de peste noapte. În pragul prăvăliei se ivi o fată de vârsta ei, într-o rochie frumoasă din tafta albastră, cu găitane de mătase la pieptar şi dantele înfoiate la mâneci şi în jurul gâtului. Ştiu în aceeaşi clipă că poalele rochiei sale sunt grele de noroi. Purta de trei zile aceeaşi rochie simplă de postav cafeniu, lipsită de orice fel de podoabe, în aşteptarea veşmintelor noi pe care aveau să le facă pentru ea cusătoresele Ciceului. Deocamdată însă, fiica negustorului era îmbrăcată mai

bine decât ea.

— Să vă arăt şi lucru mai scump, jupâniţă? o întrebă negustorul-păianjen, în vreme ce fata o măsura pentru a doua oară din creştet până în tălpi. Pentru muşteriii cu dare de mână am altă marfă.

— Nu, spuse Chiajna, iar sunetul glasului său îi păru străin, ca şi cum ar fi vorbit după o boală îndelungată sau ca şi cum locurile acestea pe care nu le înţelegea s-ar fi lipit de ea, contaminând-o, schimbând-o. Nu cumpăr.

— Banii nu sunt o problemă, jupâniţă, continuă să surâdă mieros negustorul. Luaţi ce vă place şi trec eu altădată pe la tatăl domniei voastre după bani.

În sunet de balamale ruginite şi lanţuri trase prin belciuge, doi oşteni eliberau mâinile pungaşului din butuc. Pesemne se scursese vremea stabilită pentru pedeapsa sa, iar acum urmărea cu priviri aprige pe copiii care aruncaseră cu cotoare în el, plănuind să pună mâna pe ei. O căruţă plină cu butoaie trecu prea aproape de prăvălie, mânată cam iute de căruţaş, şi stropi grei de noroi şi balegă săriră pe poalele Chiajnei, de unde se scurseră înapoi, picurând încet.

— Şi unde să vin, jupâniţă? îl auzi din nou pe negustor. Cine vă este tată?

— Sunt Chiajna Rareş Muşatina, fiica lui Petru Rareş Vodă, domnul Moldovei.

Vorbele ei schimbară ritmul pieţei. Surâsul negustorului dispăru, iar el lăsă şiragurile de mărgele înapoi, în cutiile de pe tarabă, pe care le acoperi iute cu capacele. Umerii fiicei lui se îndreptară încă şi mai mult pe sub rochia de tafta. Două femei se îndepărtară în grabă, aruncând o privire plină de reproş negustorului.

— Închidem, îi spuse el Chiajnei, fără să o privească. Astăzi nu mai vindem.

Dintr-odată, o apăsare neînţeleasă tensionase aerul, o greutate nevăzută împovărase gândurile tuturor, la fel ca în zilele trecute, când plouase nesfârşit dintr-un cer

negru. Chiajna se îndepărtă, oprindu-se la câţiva paşi de taraba cu mărgele colorate ca să încerce să desluşească rostul acestei schimbări. Se afla acum în faţa unei brutării. Dinăuntru, mâini aprige de femeie închiseră cu zgomot ferestrele, iar brutarul se ivi ameninţător în prag, cu mâinile în şold, oprind trecerea cu trupul lui mătăhălos şi privind-o cu sfruntare drept în ochi.

— Nu trebuia să veniţi aici! se auzi din brutărie glasul femeii şi chipul ei apăru la una dintre ferestrele închise. Pleacă! mai spuse ea, făcând către Chiajna gestul cu care acasă baba alunga cârdurile de găini din calea ei atunci când traversa curtea păsăretului.

— Hai, pleacă! repetă şi brutarul din prag, pentru că fata rămăsese în mijlocul drumului, plimbându-şi cu nedumerire privirile când la el, când la nevasta lui, când la negustorul de mărgele şi la fiica sa.

Se întoarse pe călcâie şi se îndepărtă, urmărită de departe de liota de copii care aruncase cu cotoare de măr în tâlharul înlănţuit de butuc. Şi-ar fi găsit de joacă şi pe seama Chiajnei, dar se vede că încă nu cutezau. O teamă pe care nu o cunoscuse până acum, teama de oameni, se strecură în sufletul Chiajnei, limpezindu-i într-o singură clipă frici despre care îi vorbiseră în trecut doica a doua, baba, Lăcustă ori Macarie, fără ca ea să priceapă la vremea aceea vorbele lor.

Simţea cum pierde stăpânirea asupra propriilor gânduri, care păreau să se supună cuiva străin, din afara ei, iar descoperirea aceasta îi făcea inima să bată nebuneşte în piept şi-i strica ritmul regulat al respiraţiei. Pierdea controlul. Nimic nu i se părea mai rău decât să piardă controlul. Ar fi intrat cu inima uşoară în mijlocul unei bătălii, ba chiar visase adesea că face asta, ar fi înfruntat durerea pierderii unui braţ, foamea sau frigul, orice i s-ar fi părut mai uşor de îndurat decât să piardă stăpânirea asupra lucrurilor care i se întâmplau.

Sub ameninţarea acestei frici noi, mintea şi inima ei

scoaseră de îndată la iveală singura dezlegare posibilă a întregii situaţii: avea să-i înfrunte, avea să atace la rândul ei. Nu se aştepta să câştige de una singură în faţa unei cete de băieţi, dar se aştepta ca sentimentul acesta de nesiguranţă şi prăpastie care o soarbe să dispară. Nu copiii Ciceului erau vrăjmaşul, ci frica din ea.

Se opri şi se întoarse cu faţa la ei, sprijinindu-şi mâinile în şolduri aşa cum îl văzuse făcând pe brutarul cel mătăhălos. Simţea nelămurit că nu poruncile ei aveau să-i tulbure pe băieţii aceştia, ci pornirile războinice cu care secase în trecut zilele Doamnei Elena. Liota de copii se opri. O vreme se priviră fără stânjeneală, fiecare cercetând tabăra cealaltă. Chiajna simţea crescând în ea o furie asemănătoare celei din clipa în care îşi văzuse pisica legată de orga morţii şi sentimentul o bucură peste măsură. Furia era bună. Furia avea să alunge şleahta aceasta de copii zdrenţăroşi şi obraznici, crescuţi pe drumul dintre casă şi crâşma de unde erau mai mereu trimişi să-şi aducă taţii înapoi.

— Nu vă vrea nimeni aici! strigă băiatul din fruntea cetei, ridicând braţul într-un gest de alungare.

Chiajna făcu doi paşi apăsaţi către el, iar în privirea pe care i-o aruncă sticli hotărârea nestrămutată de a merge până la capătul acestei pricini. Băiatul făcu un pas înapoi, nimerind peste cel din spatele său, care-şi trase piciorul călcat şi îşi mută la rândul său poziţia.

— Las-o, mă, hai să mergem, bat-o soarele de prinţesă, spuse el. Asta-i prinţesă?

Rând pe rând, băieţii îi întoarseră spatele şi plecară pe urmele mai-marelui lor. Tremurând din pricina încordării de până atunci, Chiajna îşi desprinse cu greu tălpile din clisa puturoasă şi alunecoasă ce acoperea piaţa şi merse o vreme fără ţintă, străbătând străduţe din ce în ce mai tăcute şi mai înguste, printre clădiri cu două caturi, jumătate din piatră, jumătate din lemn. Îşi

dăduse jos de pe umeri şalul slujni- cuţei sale şi-l ducea strâns în pumn, cu un colţ atingând la răstimpuri pământul. Ultimele întâmplări îi încinseseră sângele şi Chiajna era îmbujorată şi pregătită pentru alte aventuri, încă şi mai vitejeşti.

O chinuia însă o sete aşa cum nu-şi amintea să mai fi simţit vreodată. Bucuria victoriei îi uscase gura şi curând nu se mai putu gândi la nimic altceva în afara unei cofe pline cu apă rece. Deveni mai atentă la locurile prin care ajunsese. Casele se răriseră şi se micşoraseră. Între ele apăruseră grădini întinse, ţarcuri de animale şi livezi. Se apropia de zidurile dinspre apus ale cetăţii, lipsite de porţi şi numai întărite cu două turnuri în care se puteau zări străjile, când într-o latură a drumului se deschise o curte întinsă în care forfoteau mulţime de bărbaţi. În spatele unui prun bătrân şi strâmb, cules de mult, se zărea ciutura unei fântâni.

Chiajna intră pe porţile deschise larg, ca pentru oaspeţi numeroşi, şi înaintă printre muncitori, căutând din priviri vreo femeie căreia ar fi putut să-i ceară o cană cu apă. Locul era plin de buşteni pe care bărbaţii îi mânuiau cu multă pricepere, curăţându-i de coajă, ungându-i cu smoală sau stivuindu-i în şoproane înalte. Se apropie de un bătrân cu mânecile suflecate din care ieşeau braţele neaşteptat de puternice, dădu bineţe şi-l rugă să-i dea o cană cu apă. Bătrânul se îndreptă de şale, o privi lung în vreme ce-şi ştergea fruntea de sudoare şi-şi potrivea cuşma la loc pe cap, apoi îi vorbi cu cumpătare:

— Ziua bună, Măria Ta! Eşti Măria Sa, domniţa cea mică a lui Rareş Vodă, aşa-i?

— Da, răspunse Chiajna simplu, mai întâi pentru că glasul aşezat al bătrânului nu dădea semne de primejdie şi mai apoi pentru că duşmănia nu mai putea să o surprindă şi a doua oară.

— Ai văzut că am ştiut? continuă omul cu blândeţe.

Păi, nu v-am văzut eu pe toţi cum aţi intrat în cetate, trei zile în urmă?

Ridică capacul unei cofe aflate chiar la picioarele lui, scufundă o ulcică de lut în apă şi o puse în mâinile Chiajnei. O privi în voie în timp ce fata bău cu înghiţituri mari.

— Ce faceţi aici? îl întrebă ea atunci când isprăvi. Ce este locul acesta?

— Meşterim corăbiile pentru plutaşii de sare de pe Someş, îi răspunse bătrânul.

Apoi îşi reluă munca, continuând să-i vorbească despre buştenii pe care acum trebuiau să-i aducă de departe, pentru că în pădurile Ciceului erau oprite tăierile, despre ploile care veniseră mai devreme anul acesta, umflând apele Someşului şi pornind astfel corăbiile către împărăţie mai înainte ca ei să fi isprăvit lucrul sau despre tâlharii de apă dulce, care opreau convoaiele ca să le jefuiască.

— Lucru pedepsit amarnic de domnie, dar se vede treaba că mirosul banului îi înnebuneşte pe oameni, povestea bătrânul în vreme ce trăgea pe coaja unui trunchi cuţitoiul lui cu două mânere. Numai din sarea unei singure corăbii s-ar putea plăti o moşie întinsă prin părţile astea.

Chiajna află că breasla plutaşilor din Dej îşi plătea corăbiile numai la meşterii din Ciceu, că Drumurile Sării de pe apă fuseseră cele mai bine păzite odinioară, că plutaşii şi sărarii erau scutiţi de oaste şi de biruri, numai că vechile legi nu se mai respectau astăzi la fel ca în anii de demult, lucru care nemulţumea oamenii. Glasul lui cântat, a poveste fără sfârşit, îi amintea Chiajnei de nopţile în care baba o adormea cu viclenie, trecându-i vârfurile degetelor peste sprâncene. Sentimentele ei pentru oamenii cetăţii se schimbară pentru a doua oară în ziua aceea.

— Plec, mulţumesc frumos pentru apă, spuse ea. De ce nu ne vrea nimeni aici? întrebă apoi fără veste,

oprindu-se la jumătatea drumului către porţi.

— Sunteţi fugari, Măria Ta, îi răspunse bătrânul fără patimă, cu acelaşi glas măsurat, egal şi aşezat. Vor veni după domniile voastre, vor asedia cetatea şi vor încerca să intre cu oaste ca să vă scoată afară. O să aduceţi năpasta peste noi. Or să ne treacă prin foc din pricina Măriilor Voastre.

Vorbele lui rămaseră între ei o vreme. Bătrânul privea prin ochii ei la Doamna ce avea cu siguranţă să devină odată, făcând legea în ţară şi uitând de meşterul tâmplar dintr-o margine a Cetăţii Ciceului. Chiajna privea prin ochii lui la toţi oamenii acestei cetăţi, pentru care sosirea lor însemna primejdie de moarte. În jurul lor mocnise ceva încă din cea dintâi seară petrecută aici, numai că oboseala drumului şi greutatea necazului care îi alungase de acasă îi făcuse orbi la cele ce se petreceau.

Ţara are domn şi acela sunt eu!

La capătul celei de-a şasea zile, la porţile cetăţii se ivi Petru Rareş.

Cel dintâi îl zări un străjer tânăr, aflat la cele dintâi zile ale sale de slujbă, un flăcău cu faţa ciupită de vărsat care se înfăţişase căpitanului de străjeri fără cuşmă. Primise una de la vătăşelul oştii cetăţii, care umblase la magazie şi-i găsise flăcăului căciuloiul prea mare pentru el, care îi tot aluneca pe ochi, silindu-l să repete la nesfârşit gestul de a-şi da cuşma pe spate.

— Om! strigase el, zvâcnind mâna cu degetul întins către răsărit, unde se vedea venind pe cale un bărbat cu pasul obosit.

— Nu ***om*** strigă străjerul atunci când vede ceva, îl certă camaradul său, plesnindu-i mâna cu care arăta în zare.

Nu era cu mult mai vârstnic, dar cele câteva luni în plus de slujbă şi faptul că intrase la oaste venind cu

toate cele de trebuinţă de acasă îl făceau acum să se simtă stăpân pe el.

— Primejdie la răsărit, aşa te-am învăţat, continuă el. Mâine-poimâine vine vornicelul să cerceteze ce ştii şi tu ai să mă dai de toată ruşinea.

În vremea asta, călătorul se apropia cu mişcări istovite, privind fix cetatea, cu dârzenie, ca şi cum s-ar fi temut că, dacă o va pierde din ochi, puterile sale se vor isprăvi pe loc. Atunci când ajunse sub zidurile ei, Petru Rareş ridică spre cei doi străjeri din turnul porţii o privire pe care ar fi dorit-o stăpânitoare, dar foamea şi oboseala o făcură să fie numai iritată.

— Deschide! spuse vodă şi scoase de la piept, de sub tunică, sceptrul domnesc, pe care-l ridică deasupra capului. Sunt Petru Rareş, Domnul Moldovei şi stăpânul acestei cetăţi!

Catifeaua purpurie care învelea mânerul de lemn al scep- trului absorbea sudoarea palmei lui. În aşteptarea răspunsului străjerilor, îşi trecea repetat degetul mare peste bumbii topazelor montate într-un manşon îngust din aur. Oştenii îşi pierduseră cumpătul, îi vedea discutând aprins între ei şi îşi schimbă poziţia mâinii pe sceptru, aducându-l în cumpănă de-a lungul pulpei, ca pe un buzdugan. Ştia că este greu de recunoscut după nopţile dormite prin păduri şi mai cu seamă după bucata de drum pe care fusese silit să o facă pe jos. Sub pieptarul din care lipseau câteva zale, tunica îi era sfâ- şiată, iar din poalele cămăşii se desprinsese o fâşie care atârna neajutorată pe un şold.

— Dacă este cu adevărat vodă şi noi nu deschidem poarta? spuse străjerul cel neînvăţat, copleşit de importanţa întâmplărilor prin care trecea încă din cele dintâi zile ale sale de slujbă.

— Dar dacă nu este şi noi deschidem? îi răspunse celălalt străjer, lovindu-i ceafa cu palma şi făcând cuşma să-i acopere din nou ochii.

Hotărâră că pricina cere prezenţa lui Manase Calul şi

dădură de veste că la porţi se află un oştean care se pretinde voievodul Moldovei şi stăpânul Cetăţii Ciceului. Mai târziu, faptul că Petru Rareş se înfăţişase pe jos, fără cal, avea să stârnească în cetate nenumărate poveşti despre primejdiile pe care fusese nevoit să le înfrunte pe drumul dintre Suceava şi Ciceu. Unii jurau că auziseră despre o luptă pe care vodă o câştigase singur împotriva a o mie de turci porniţi pe urmele lui. Alţii povesteau că de fapt Petru Rareş îşi schimbase straiele domneşti cu cele ale unui cioban din munţii Neamţului, izbutind astfel să înşele spahiii porniţi în căutarea lui.

Încredinţat că cel din faţa porţilor este chiar voievodul, Manase urcă totuşi în turnul de strajă şi îi aruncă o privire de sus. Coborî apoi scările din piatră câte două deodată, porunci să fie deschise porţile cetăţii şi îi ieşi în întâmpinare, ducându-şi de dârlogi calul, pe care i-l oferi când ajunse în faţa lui.

— Bine ai venit, Măria Ta! îi spuse, ţinând scările pentru ca el să poată încăleca.

Aşa se ţine o cetate închisă, îşi spuse Petru Rareş, nu cum găsise el Suceava, cu porţile larg deschise în faţa oştii lui Soliman. Amintirea trădării lui Mihu, portarul Sucevei, aduse amărăciune pe chipul lui obosit. Pe când intrau în cetate, trecând pe sub bolta din piatră în vreme ce doi oşteni închideau porţile în spatele lor, ferecându-le, Manase ştiu că, începând din ziua aceea, se puteau aştepta oricând ca asediatorii să-i înconjoare.

În curţile caselor domneşti le ieşi în întâmpinare Grigore Barbir, care aflase întâmplător, prin slujnice, ce se petrece, iar acum privea cu mânie la Manase. Pârcălabul ar fi avut datoria să-l înştiinţeze despre sosirea lui vodă. Anume nu o făcuse, ca să-i arate o dată în plus care este ierarhia în cetate, iar acum abia izbutea să-şi ascundă un surâs de mulţumire.

În sala mare nu mai fusese de mult atâta lume. Două slujnice trupeşe, cu subţiorile asudate, vedeau de foc,

înte- ţindu-l, adunând aşchiile împrăştiate împrejur pe podele şi aranjând frumos lemnele în grătarul de lângă vatră. O moaşă îşi sfădea pe înfundate ajutoarea pentru neîndemânarea cu care împăturea cârpele de schimb ale nou-născutului. O cămărăşiţă roşie în obraji ca para focului primenea velinţele şi blănurile din jurul lăuzei, îi potrivea scăunelul pentru picioare şi îi aranja perna de la spate ori de câte ori Doamna făcea vreo mişcare cât de mică. O fată trimisă de la bucătării, cu părul legat într-un testemel alb şi cu privirile îndrăzneţe pe care le aveau toţi oamenii acestei cetăţi, strângea resturile mesei şi făcea loc unei ulcele cu lapte din care se ridicau aburi calzi cu miros adormitor.

În mijlocul tuturor acestora, Doamna Elena alăpta, cu braţul sprijinit de Mănăsoaia şi de Ana şi cu privirea pierdută în focul din cămin. Numai prunca cea nou-venită pe lume părea să nu aibă nicio sarcină în toată această viermuială plină de şoapte, căci toate se făceau pentru ea, ca şi cum ar fi fost soarele unui mic univers ce se rotea în jurul ei.

Dintr-un ungher umbrit al unei ferestre, Chiajna supraveghea deopotrivă forfota odăii şi a curţilor, ba chiar şi pe cea a drumului, căci pe deasupra zidului putea zări o liotă de copii ce jucau capra. Ecourile îndepărtate ale strigătelor lor se petreceau pe deasupra capului ei cu murmurele din sala cea mare. Toate grijile ei legate de schimbările pe care avea să le aducă această nouă pruncă se topiseră când o văzuse, un boţ de carne într-un morman de pelinci, sora ei, şi înţe-legerea faptului că de aici nu putea să-i vină niciodată vreo ameninţare coborâse atunci în ea, liniştind-o.

Cu fiecare om ce apare pentru prima oară în viaţa ta, poţi fi, la rândul tău, un nou om. Fiecare persoană pe care o cunoşti este o pagină albă din tine însuţi. Acela o va scrie aşa cum îi dictezi. Toţi cei în mijlocul cărora ne ducem viaţa oglindesc feţe ale noastre pe care le-am arătat la un moment dat, iar oglindirile acestea în

ceilalţi ne compun chipul întreg.

Chiajna îşi propusese să fie pentru nou-născută sora mai mare pe care o căutase ea în Ana. Avea să o poarte de mână prin cetatea aceasta care trebuia să li se închine în cele din urmă, avea să o înveţe să nu se teamă, avea să-şi oglindească în prunca aceasta chipul ei cel blând, cald ca pâinea şi bun ca laptele.

Când îşi întoarse privirea de la sora sa înapoi la copiii ce jucau capra în drum, zări spatele tatălui ei coborând de pe cal în faţa intrării şi gestul atât de bine cunoscut cu care dădea calul pe mâna rândaşului, cu o bătaie mulţumită cu palma pe grumazul animalului, îi opri inima în loc. Ieşi în fugă, lăsând toate uşile deschise în urma ei, sări ultimele trepte deodată şi îi înlănţui gâtul cu braţele, ridicându-se pe vârfuri. Trupul ei oprit brusc din goană îşi pierdu pentru o clipă echilibrul şi se sprijini cu totul de pieptul lui înzăuat.

Punctul acesta în care Chiajna nu mai simţi pământul sub picioare, dar, în loc să cadă, rămase la fel de dreaptă datorită tatălui ei, rupse zăgazul lacrimilor stăpânite de atâta vreme şi fata începu să plângă cu suspinele din pruncie. Rarele ei clipe de slăbiciune apăreau în momentele în care se lăsa ajutată, sprijinită. Înţelesese aceasta demult şi obişnuia să respingă cu înverşunare orice ajutor, înspăimântată de clipa lacrimilor ca de un sfârşit al lumii sigure, pe care o putea stăpâni.

— Ţi s-a născut o fiică, Măria Ta, vorbi ea atunci când se linişti, simţind nevoia de a întări prin cuvinte faptul că tatăl său încă era voievod şi bucurându-se în acelaşi timp că îi poate da o veste bună. O fată sănătoasă şi aprigă la glas, cu adevărat Muşatină. Doamna Elena ar dori să-i spună Ruxandra, după nepoata ei de soră şi după toate Ruxandrele neamului Cantacuzinilor, cu care este înrudită.

Vestea că i se născuse un copil sănătos schimbă lumina din jur pentru Petru Rareş.

Străbătu sălile şi coridoarele caselor domneşti cu mâna caldă a Chiajnei în mâna lui, fără să fie foarte limpede dacă el îşi poartă fiica sau ea îl conduce şi-l ocroteşte pe el. Ivirea lui umplu sala cea mare de sălbăticia şi tristeţea învinşilor, strecurate ca miasmele bălţilor stătute atunci când plouă în ele. Doamna Elena îl simţi mai înainte de a-l auzi sau a-l vedea şi întoarse către pragul uşii o privire plină de nădejdi, învinuiri şi încurajări, amestecate toate în îngăduinţa unei mame către fiul cel mai neascultător.

— Bine ai venit, Măria Ta, spuse şi cuvintele ei dintâi schimbară ordinea în casele domneşti ale Ciceului, prunca nou-născută trecu pe locul doi, iar slujitorii prinseră a se învârti în jurul nou-sositului.

Tulburaţi de prezenţa stăpânului lor pe care unii încă nu apucaseră să-l cunoască, slujitorii îşi aruncau priviri acuzatoare, muştruluindu-se unii pe alţii prin unghere, şoptit, ocărându-se şi sfădindu-se pe înfundate. Un aer nelămurit de nemulţumire plutea în jur. Un sentiment vag că, dacă se arătau acuzatori, ar fi putut scăpa de o eventuală învinuire. Marea fărădelege era faptul că Soliman se afla în Cetatea Sucevei, iar pentru asta trebuia găsit un vinovat.

— Noaptea asta dorm în odaia Doamnei mele, avea să spună Petru Rareş mult mai târziu, pe când slujitorii de peste zi ai caselor domneşti se retrăseseră pe la odăiţele lor.

— Dar Doamna Elena alăptează, prunca cea nou-născută o să te trezească la tot ceasul, Măria Ta, şopti Grigore Barbir, care ar fi dat să pregătească odaia lui vodă, gândind că a doua zi în zori vor trimite soli pe la toate curţile Europei, ca să ia înapoi tronul Muşatinilor.

— Dorm în odaia ei, stărui stins, cu oboseală, Petru Rareş.

Glasul lui nesigur, care anunţa vremurile de tristeţe ce stăteau să înceapă, ştergea contururile până atunci

clare ale lumii, înceţoşându-le aşa cum o cană cu apă vărsată peste o pictură amestecă culorile. Dimineţile aveau să înceteze să mai fie dimineţi, jilţurile nu mai erau jilţuri, ploile nu mai erau ploi, caii nu mai erau cai, iar oamenii erau umbre aidoma între ele. Totul avea să devină încet o pastă lipsită de formă, care se lipea de oameni şi de lucruri, înghiţindu-i.

— Dar Măria Ta ai nevoie de odihnă pentru cele ce vor urma, continuă să se împotrivească Grigore Barbir, simţind că noua aşezare a lucrurilor inversase cumpăna de putere dintre ei doi, îndreptăţindu-l pe el să se arate hotărât.

— Grigore, lasă-mă să-mi trag sufletul în mijlocul familiei mele, dacă mă vrei mâine întreg, mai spuse Petru Rareş şi lehamitea care rămânea în glasul lui birui stăruinţa bărbierului.

În iatacul Doamnei Elena, ziua se sfârşea încet. Lipsiţi de doicile lor de acasă, îngrijiţi ba de una, ba de alta dintre slujnice, băieţii, care ieşiseră cu totul de sub ascultare şi făceau tot ce pofteau, se cuibăriseră în patul cu baldachin, încurcând pe mama lor, care avea prunca în braţe. Mănăsoaia, care devenise nelipsită din preajma Doamnei Elena, vrăfuia cu importanţă, pentru a doua oară, cutiile cu leacuri pe poliţa de deasupra ferestrei, aducând în faţă pe cele pe care le aşezase în spate în urmă cu numai un ceas. Ori de câte ori trecea prin faţa jilţului în care stătea Petru Rareş, făcea o plecăciune prelungă, linguşitoare şi numai după aceea îşi continua activitatea.

Renunţase la despărţirea de soţul său, înfăţişându-se spăsită juzilor cetăţii în ziua judecăţii şi spunând că ar fi creştineşte să-l mai ierte o dată. Trecuse sub tăcere faptul că Manase nu-i ceruse iertarea, ci venise pregătit la rândul lui cu martori care aveau să arate că Mănăsoaia nu-şi îndeplinea datoria de soţie. Schimbarea ei neaşteptată făcuse toată suflarea cetăţii să treacă de partea lui Manase Calul, căinându-l pentru tot ce fusese

nevoit să îndure o viaţă întreagă din partea unei astfel de femei nehotărâte şi închi- puindu-i de la o zi la alta beteşuguri ce păreau a fi înrudite: nici casa nu o ţinuse cu mână de femeie, lăsând slujnicele de capul lor, din pricina aceasta nici Dumnezeu nu-i dăduse copii, căci cine ştie ce s-ar fi ales de ei, iar duminica la slujbă şi sâmbetele la pomenirea morţilor ajungea întotdeauna cea de pe urmă.

Mănăsoaiei însă nu i se clintise niciun muşchi de pe faţa stafidită din pricina vorbelor cetăţii. Îşi adusese cuferele înapoi în casele lui Manase, scosese rochiile cele mai bune, toate din catifea neagră cu ape albastre, îşi pusese la gât gherdanul de balaşuri pe care-l purtase numai de două ori în viaţă, îşi încărcase degetele toate cu inele şi-şi atârnase la urechi cerceii de zamfir cu trei picioruşe de mărgăritar. Se înfăţişase astfel Doamnei Elena, în casele domneşti, cerând feciorului să anunţe: Eleonora Manase, soţia pârcălabului cetăţii. Fusese primită şi nu se mai lăsa acum dusă din casele domneşti.

Doamna Moldovei urma să se afle încă mult timp de acum înainte în Ciceu, lipsită de orice fel de curte, fără doamnele ei de companie, iar Mănăsoaia văzuse în aceasta şansa vieţii ei. Avea să ţină locul curţii Doamnei Ţării. Avea să urce pe o treaptă pe care nicio altă boieroaică din Ciceu, Dej sau Târgu Lăpuş nu se aflase vreodată, avea să fie egala conteselor Cetăţii Clujului.

Femeie înaltă, cu spate de oştean, dar cu şolduri înguste şi trup zvelt, Mănăsoaia avusese odinioară chipul frumos, cu buze rumene şi cărnoase, o privire lipsită de orice urmă de sfială, neagră şi provocatoare, cu care îşi intimidase adesea duşmancele. Nimeni nu s-ar fi mirat să o vadă punând mâna pe secure ori încălecând bărbăteşte, dintr-o singură săritură. Vorbea tare şi răspicat, ridicând dinadins glasul, căci observase de-a lungul vremii că atrage astfel atenţia, iar Mănăsoaiei îi plăcea să fie privită şi ascultată.

Doamna Elena nu ştiuse cum să se descurce cu purtările grosolane ale acestei jupânese. De obicei, vreuna dintre doamnele ei se ocupa să atragă atenţia acelora care depăşeau bunul-simţ, arătându-se necuviincioşi în prezenţa ei. Nu se cuvenea să-i facă singură observaţie Mănăsoaiei şi atunci soluţia venise de la Chiajna, care pusese pe jupâneasă la locul ei numai din câteva vorbe strecurate atât de scurt, încât o lăsaseră mult timp năucită:

— Toate glasurile din odaia în care se află Doamna Ţării vor fi mai coborâte decât al înseşi Doamnei, jupâneasă pâr- călăbeasă, îi spusese domniţa cu un glas calm, perfect stăpânit şi fără să o privească, căci privirea unui Muşatin trebuia meritată.

Acum, purtând pe chip expresia ei obişnuită cu care traversase întreaga viaţă, sprâncenele încruntate şi colţurile gurii ridicate într-o jumătate de zâmbet, Mănăsoaia cerceta cu degetul mare dacă inelele sunt întoarse cu pietrele în faţă, un gest pe care-l repeta de fiecare dată când în încăpere se afla o persoană mai impunătoare decât ea. Aflată pe blana de urs la picioarele tatălui său, Chiajna îi aştepta privirea ca să-i poată face semn spre uşă, dar jupâneasa pârcălăbeasă se prefăcea că nu observă.

O scoase afară Grigore Barbir, care se ivi în prag şi-i porunci numai dintr-un gest scurt din cap, închizând apoi uşa pe urmele lor. O vreme se mai auziră doar lemnele trosnind în vatră. La răstimpuri, câte o steluţă de jăratic sărea pe podele, iar Chiajna o lua pe vătrai şi o arunca înapoi în foc, fără să se ridice de la picioarele tatălui său. Lumina purpurie ce juca pe pereţi şi respiraţiile liniştite ale tuturor copiilor din pat coborâră asupra iatacului lumea aceea uşoară de tăceri în care se scufunda casa după ce pruncul adormea.

Petru Rareş privea creştetul fiicei sale. Luminată din spate, Chiajna nu avea un contur clar. Lumina o căuta ca să se aşeze pe ea, desenând-o, dar scăpa printre

firele răvăşite de păr, ţesând o aureolă irizată. O copilă de lumină, îşi spuse, şi o teamă nelămurită i se strecură în suflet, ca şi cum Chiajna ar fi urmat să se destrame. Îi cuprinse creştetul în palma cu degetele răsfirate, ca şi cum ar fi avut nevoie să se încredinţeze că fata încă este făcută din carne şi oase, încă este vârtoasă şi aievea.

Tot ceea ce avusese vreodată, toate fiinţele şi lucrurile care formaseră până acum viaţa lui, adică pe el însuşi, păreau să se destrame ca visele la ivirea zorilor, iar el nu putea face nimic ca să împiedice asta. Fusese voievodul Moldovei şi înainte de asta fusese negustor înstărit din spiţele boierilor de Baia şi de Hârlău. Fusese părintele Anei şi al Chiajnei, apoi al băieţilor şi acum al pruncei acesteia încă fără nume. Fusese soţ al Ecaterinei Elena Brancovici din spiţa Cantacuzinilor. Dacă acestea toate dispăreau, cine rămânea el de fapt? Cine ar fi fost, în lipsa tuturor acestora? Petru Rareş, un bărbat mai degrabă scund, iute la mânie şi iscusit cu spada, al cărui obraz se spuzea dureros ori de câte ori prin preajmă se aflau flori de romaniţă?

După ce boierii săi refuzaseră să-şi scoată oamenii la luptă, încercând în schimb să-l convingă să închine ţara şi să plătească birul, plănuise să le ţină piept de unul singur tuturor. Închis în Cetatea Sucevei cea niciodată cucerită cu arma, avea să reziste până când coroanele lumii creştine aveau să răspundă chemării lui. Avea să primească ajutor de la Carol Quintul, de la regele Ferdinand şi de la Papa Paul. Avea să scoată din Moldova pe tătari, pe polonezi şi pe turci. Planul acesta al lui părea, în clipele acelea de zbucium şi frământare, fără cusur.

Aflase însă Cetatea Sucevei deschisă atunci când ajunsese cu oştenii săi, după ce biruise primele cete de tătari la Soroca. Mişcă palma pe creştetul fiicei sale la amintirea clipei aceleia care-i săgetase inima, în căutarea unei legături puternice cu clipa de faţă, ca să se asigure că ziua aceea într-adevăr trecuse, iar el ieşise

din ea, lăsând-o în urmă. Părul Chiajnei era moale, păr încă de copil, şuviţele alunecau unele pe sub altele fără să se încurce, lăsându-i lui impresia că îşi afundă degetele în mătăsuri.

Chemase la el pe Mihu, portarul Sucevei, iar glasul îi răsunase precum clopotul mare al Bisericii Coconilor când vesteşte năvălitori la porţi. Se năpustise dinaintea lui cu sabia scoasă atunci când Mihu se arătase în sala tronului.

— Porţile, Mihule! Închide porţile cum îţi tot trimit veste de mai bine de o săptămână! tunase cu turbare, fără să mai ia seama că-l aud toate slujnicele şi argaţii de la grajduri. Închide cetatea, smintitule, că din mare hatman ai să ajungi oştean de rând, anafura şi căzelniţa mamii ei de cetate şi de portar!

Furia i se risipise însă ca luată cu mâna când pricepuse ce vedea: Mihu stătea în faţa lui netulburat, privindu-l drept în ochi fără să mişte un deget. Privire de trădător care se ştie în siguranţă. Înţelegerea aceasta îi răcise sângele într-o clipă. Mânia se stinsese ca şi cum nici nu ar fi fost. Băieţii! îl săgetase un gând care îi muiase genunchii. Dacă Mihu era de partea turcilor, atunci Doamna şi copiii izbutiseră să iasă din cetate? Apoi însă slăbiciunea lui de o clipă adusese din nou furia dintâi, îşi prefăcea fricile în furie ca şi Chiajna, furia e bună, te scapă cu viaţă, ba mai mult, îi scapă cu viaţă pe cei care-ţi sunt dragi.

Umblase de la o odaie la alta trăgând după el, pe dalele din piatră, vârful sabiei, care suna ameninţător. Deschisese uşile, lovindu-le de pereţi, şi cercetase din priviri paturile, priciurile, dulapurile.

— Au plecat, rostise în spatele lui Mihu, iar Petru Rareş îşi proptise vârful sabiei sub bărbia lui şi-şi închipuise cum ar ţâşni sângele, cum s-ar scurge de-a lungul lamei, ajungând până la mâner, până la degetele lui, năclăindu-le, încăl- zindu-le.

În curtea rotundă, pietruită, garda cetăţii, oamenii lui

Mihu, dezarmaseră oştenii cu care intrase vodă în Suceava şi-i duceau acum, şiruri tăcute, la beciuri. Regele polon ocupase Pocuţia, lăsând şleahtici în toate cetăţile ei. Tătarii intraţi pe la răsărit scoteau din satele Nistrului turme întregi de oi, cirezi de vaci şi convoaie de robi pe care le mânau către stepele din care ieşiseră. Cei o sută de mii de ieniceri şi cincizeci de mii de spahii ai lui Soliman trecuseră de târgul Iaşilor şi se îndreptau către Cetatea Sucevei.

Hatmanul Mihu nu cutezase să-i spună lui Petru Rareş că este prizonier.

În taină, dorea să se asigure că, indiferent ce s-ar fi întâmplat în ceasurile următoare, nu va putea fi învinuit de hiclenie şi ridicat în ştreang. Dacă vodă, prins în capcană şi fără cale de scăpare, avea totuşi să plece genunchiul în faţa sultanului, dacă sultanul avea să-l ierte şi să-l îngăduie mai departe pe tronul Moldovei, atunci împotriva lui Mihu nu trebuia găsită nicio pricină. Cetatea fusese închisă aşa cum poruncise vodă. Poate că drugii nu mai erau ce fuseseră odată, sărind lesne din locaşurile lor. Poate că lanţurile podului slăbiseră în timp, alunecând uneori pe scripeţi. Poate un oştean nepriceput. Să vină căpitanul străjerilor, să dea socoteală. Iar Petru Rareş Vodă nici pomeneală să fi fost prizonier. Ultima oară îl văzuse în sala tronului, cu sabia în mână. Uşa sălii nu fusese încuiată, poate să se fi blocat iarăşi ivărul, cum de atâtea alte ori le făcuse necazuri. În faţa uşii bineînţeles că fuseseră mereu străjeri, nu asta este porunca?

Copilul din leagăn dădu glas. Încă picotind, neîntoarsă pe de-a-ntregul din somn, Doamna Elena se înălţă în perne, între Iliaş şi Ştefăniţă, aşteptând. Chiajna se ridică de pe blana de urs, luă fetiţa din leagăn şi o puse la sânul maicii sale, apoi se aşeză înapoi, la locul său din faţa vetrei. Fetiţa unde este? obişnuia Doamna Elena să întrebe, în vremea când el şi-o adusese mireasă, iar ea sosise cu cărţile şi căli- mările

ei, hotărâtă să o educe pe Chiajna. Altcineva era acum fetiţa casei. Prin simpla ei sosire pe lume, prunca hotărâse Chiajnei alt loc în familie.

— Este loc în pat, tată, spuse Chiajna şoptit. Lasă cingă- toarea cu armele aici, lângă mine, şi întinde-te puţin.

— Nu mi-e somn, îi răspunse, cu gândul în altă parte.

— Ştiu. Nu pentru somn. Doar pentru oase, ca să te dezmorţeşti puţin.

Copila aceasta a lui avea înţelepciuni de bătrână, gândi. Copiii lui ieşeau prea repede din copilărie, împinşi de la spate de rangul lor, pândiţi din toate părţile de schimbări bruşte ale sorţii. Îi va îngădui Doamnei Elena să-i spună nou-născutei Ruxandra, dacă aşa îi era voia. Îi avea prea puţin timp lângă ea, iar el nu-i putea promite că ei vor avea o viaţă uşoară după despărţirea de mama lor, aşa că avea să-i împlinească măcar această dorinţă.

— O să rămân aici, în jilţ, noaptea asta, Chiajna, îi spuse, chemând-o pe nume, aşa cum nu o făcuse niciodată până acum, şi aşezând-o cu aceasta în rândul adulţilor care stăteau alături de el, pentru sfat şi ajutor.

Apoi îşi lăsă din nou mâna în părul ei moale, cu ochii la foc şi cu gândul la fuga lui din Cetatea Sucevei. Întreg iatacul alunecă uşor în lumea tainică în care se duc pruncii după ce au supt.

A doua zi dimineaţă, cetatea era înconjurată de oastea de mercenari albanezi a lui Zâpolya.

Cea dintâi se deşteptă Chiajna, mult înainte de ivirea zorilor, trezită de o spaimă nelămurită, ca şi cum ar fi auzit prin somn copilul plângând, dar nu ar fi putut să se trezească. Adormise pe blana de urs, în faţa vetrei, iar cineva o învelise mai târziu cu o cergă aspră din lână

netoarsă, pesemne tatăl ei. Jăratecul încă mai dogorea căldură, clipind din ochi galbeni în mijlocul cenuşii.

Ascultă cu răsuflarea tăiată, încercând să desluşească celelalte respiraţii din iatac: băieţii liniştiţi, fără griji, tatăl său sforăind cu greutate, ca şi cum avea să se înece dintr-o clipă în alta, prunca iute ca un iepuraş speriat, Doamna Elena adânc şi rar, ca un plâns. Mai era însă şi altceva. O prezenţă uriaşă strecurată printre toate aceste respiraţii cunoscute.

În întunericul din iatac dibui mai mult pe pipăite pumnalul de la cingătoarea tatălui său şi, cu el în mână, se apropie de ferestre. În zorile albastre, întunecate încă, desluşi jos, la poalele steiului de piatră pe care era ridicată cetatea, tabăra asediatorilor. Prăselele pumnalului în palma ei se umeziră şi deveniră alunecoase. Chiajna îl trecu în cealaltă mână şi îşi şterse degetele transpirate de cămaşa de noapte.

Zâpolya scosese mercenarii din tabăra de la Cluj în mijlocul nopţii şi înşirase pe dealuri trei mii de călăreţi purtând torţe aprinse în mâini. Trecuseră Someşul pe la Dej şi intraseră în pădurile Ciceului înconjurând cetatea, descălecaseră, scoseseră de la brâu clondirele cu turţ şi aşteptaseră răsăritul. Erau stratioţi[III] albanezi, se numeau toţi Onufri, Castrioti sau Hamza şi porneau către locurile unde li se plăteau bătăliile cu mare veselie, chiuind şi fluierând pe două degete, ca gonacii la vânătoare. Zâpolya îi cumpărase de la un condotier veneţian, plătind pentru fiecare câte douăzeci de ducaţi, la care se adăugau lefurile luptătorilor şi pe deasupra câte un ducat pentru fiecare duşman ucis.

Războiul era de mult o afacere bănoasă în oraşele italiene, care mai mereu se luptau între ele. O cazarmă care nu clocotea de viaţă ar fi atras asupra oraşului duşmanii dimprejur, ca mierea muştele. Între toţi aceşti oşteni lefegii, stratioţii se ridicaseră tot mai mult, de la an la an, devenind cunoscuţi şi căutaţi pentru victoriile

III Stratioţi = unităţi de mercenari recrutaţi din Balcani.

lor sigure. Erau cei mai scumpi şi mai greu de stăpânit, pentru că după fiecare izbândă deveneau nesupuşi, gustul sângelui amestecat cu cel al banilor şi conştiinţa faptului că nu le stă nimeni împotrivă clocotea în ei mult timp după isprăvirea luptei. Călăreau cai ungureşti cu sânge rece, nişte animale uriaşe cu şei scunde ca ale tătarilor. La fel ca ei, învăţaseră să tragă cu arcul din goana calului şi cădeau ca trăsnetul asupra duşmanului, răcnind cu bucurie turbată şi săgetând.

Atunci când sultanul îi poruncise să i-l predea pe trădătorul Petru Rareş imediat cum pune piciorul în Cetatea Ciceului, Zâpolya tocmise printre stratioţi şi grupul Dracilor Negri, pe care îi aflase în slujba veneţienilor. Priviţi de un necunoscător, Dracii Negri erau o adunătură pestriţă de bărbaţi de toate vârstele, murdari şi lipsiţi de orice disciplină, purtând jumătăţi de uniforme ale tuturor oştirilor Europei, după cum li se potriviseră de-a lungul vremii straiele celor ucişi de ei. Dispreţuiau orice oştean care nu purta platoşa, coiful sau cămaşa de zale a unui mort.

Dimineaţa începu într-un mesteacăn tânăr, crescut singur în vârful unei stânci golaşe. Cele dintâi raze scăpate de soare deasupra zării se opriră în frunzişul lui îngălbenit, preschim- bându-l într-un bănuţ de aur. Din păduri se ridicau agale ceţuri străvezii în spatele cărora lumea încă nu se desluşea limpede. Un vultur se rotea tăcut în înalturi, ieşind şi intrând în fâşiile scămoşate de ceaţă.

Castrioti Chiorul şi Onufri Îngerul stârniseră mare tulburare în rândul trupelor cu un rămăşag, iar acum luau la ţintă vulturul ori de câte ori se ivea din ceţuri. În mijlocul încurajărilor şi în sunetul aţâţător al monedelor aruncate în joc, cei doi îşi încordau arcurile, urmăreau o vreme zborul vulturului cu vârfurile săgeţilor, apoi le slobozeau, stârnind urale. Vulturul nu le arunca nicio privire.

— Tu munceşti mai puţin, Chiorule, că ai un ochi gata

închis, îi spuse Hamza Câinele, scuipând într-o parte şi şter- gându-se la gură.

Nu cuvintele lui îl înfuriară, ci hohotele de râs ale Dracilor Negri. Castrioti Chiorul era cel mai înalt dintre ei, dar şi cel mai bătrân. Pletele şi barba îi încărunţiseră şi stârniseră o vreme tot felul de glume printre stratioţi, până când retezase odată o limbă, punând capăt cu aceasta veseliei. Ochiul stâng îi lipsea, iar în luptă îşi scotea petecul de piele cu care-l acoperea, aşa fel ca gaura neagră, înfricoşătoare, să se vadă şi să pună vrăjmaşul la respect.

Lăsă arcul să-i scape din mână pe pământ, trase sabia de la brâu şi o ridică deasupra capului, repezindu-se în tăcere la Hamza Câinele. Îi fulgerară scurt prin minte toate pricinile pentru care nu-l suporta: era mai bine îmbrăcat decât el, ceea ce arăta că omora mai des. Era mai tânăr. Avea încă amândoi ochii. Purta blana unui lup întreg aruncată pe un umăr, lăsându-i capul să spânzure pe piept, de-a lungul obrazului, tot pentru înfricoşarea vrăjmaşului. Chiar Castrioti Chiorul dăduse naştere poreclei, întrebându-l odată:

— Nu-ţi pute câinele ăla mort pe la nas, Hamza?

— Cam tot atât cât puţi şi tu de viu, îi răspunsese atunci, pecetluind vrăjmăşia dintre ei.

În vreme ce Chiorul şi Câinele îşi încrucişau săbiile, dând naştere unor noi rămăşaguri, Onufri Îngerul, un albinos frumos ca luna, cu obrazul spân, fraged, ca al copiilor, şi priviri albastre, curate, ţinti pentru ultima oară vulturul. Era zvelt şi tânăr, făcut pesemne de maică-sa cu vreun prinţ al lumii acesteia, căci un chip de înger ca al lui nu putea veni din oasele şi carnea unor oameni obişnuiţi. Ucidea cu plăcere orice om pentru care era plătit. Uneori ucidea şi fără să fie plătit şi o făcea cu aceleaşi gesturi distinse, pline de nobleţe, cu care închipuitul său tată dobora la vânătoare un cerb.

Onufri Îngerul slobozi săgeata.

Vulturul căzu la picioarele lui şi pământul scoase un

sunet sec.

Pricepând că Chiorul tocmai pierduse rămăşagul, Hamza Câinele izbucni în hohote nestăpânite de râs, răspândind în jur mirosul acru al gurii lui. După o clipă de derută, câştigătorul rămăşagului începu să-şi ceară plăţile. Castrioti Chiorul părăsi lupta cu Câinele şi se repezi cu furie asupra lui Onufri Îngerul, care îi primi atacul parând cu sabia.

Dincolo, în cetate, se simţi mişcare şi comandanţii strigară câteva porunci scurte. Toţi mercenarii intrară în formaţie de luptă, numai Dracii Negri continuau să-şi vadă de rămăşagurile lor. Zápolya trimise la ei un călăreţ.

— Noi avem un singur căpitan, pe Agim, spuseră strati- oţii, uniţi dintr-odată de încercările acestea de a-i supune. Nimeni altcineva nu ne dă nouă porunci. Du-te şi adu-l, dacă vrei să ne spui ceva.

În odăiţa strâmtă din care Manase Calul obişnuia să conducă cetatea, lumina dimineţii încă nu pătrunsese. Singura fereastră îngustă de o palmă se afla către apus, unde cerul încă era întunecat. Vestea că asediatorii au înconjurat cetatea îl ridicase pe Manase din pat cu iuţeală. Renunţase la jiletci de mătase şi mantii scurte de catifea, trăsese peste cămaşă numai o tunică pământie, care-l făcea acum să fie una cu pereţii odăiţei, şi răscolea rafturile în căutarea catastifelor în care erau notate proviziile, cine le-a adus şi când au intrat în cămări.

Chiajna se ivi în prag cu o lumânare aprinsă în mână. Nu înţelegea ce caută Manase, dar era hotărâtă să-l ajute, după ce mai avusese o încercare neizbutită de a-l ajuta pe Grigore Barbir, care întinsese pe masa mare din sala de ospeţe câteva hărţi ale cetăţii şi cerceta,

împreună cu tatăl ei, poziţiile turnurilor de apărare, ale intrărilor, ale izvoarelor cu apă bună de băut şi ale hrubelor ascunse pe sub pământ.

Lăsă să picure ceară topită pe priciul ferestrei şi lipi lumânarea acolo, alături de cea a lui Manase. Avea să descopere singură ce anume face pârgarul cetăţii şi avea să lucreze împreună cu el. Deschise unul dintre registrele pe care bărbatul le scosese pe colţul mesei şi citi:

În anul 7046 luna septembrie

De la Tudose, negustor de grâne din Târgu Lăpuş: zece baniţe mei boabe plus două baniţe rnăcin.al

De la Marin, negustor din Bistriţa: şapte buţi cu brânză, şapte butoaie cu vin bun

De la porcarii din Gârbău: o sută de ocale carne afumată cu lemn de prun., douăzeci de ocale cârnaţi la garniţa

De la satul Cuzdrioara: cinci sute de ouă

În anul 7046 luna august

De la satul Cutca: zece butii cu brânză de oi

De la satul Sânmărtin: şapte butii cu brânză de vaci plus trei cofe cu miere

Pricepu că Manase scoate însemnările cu merinde şi trase afară de pe unul dintre rafturi un catastif, pe care-l răsfoi. Cuprindea liste nesfârşite cu datornicii în bani, iar Chiajna îl puse înapoi pe raft şi îl luă pe următorul. ***Reparaţii la acoperiş, anul 7040***, citi pe cea dintâi pagină. Abia al treilea registru se dovedi a fi ceea ce căuta: ***Dajdiile din Cetatea Bistriţa, anul 7043***, scria cu litere rotunjite pe prima pagină. Brânză, ouă, saci cu mei, varză, vânat. Puse catastiful pe masă şi se întoarse la rafturi.

— Cu ce treabă aici, Măria Ta? o întrebă Manase, ca şi cum abia schimbarea locului unuia dintre hrisoavele lui îi dăduse de veste că domniţa se află în odaie.

— Te ajut cu rânduiala pentru asediu, răspunse

Chiajna fără să-l privească, trecând cu degetele peste cotoarele catastifelor şi stârnind colbul.

— Nu-i nevoie, Măria Ta, că mă descurc. Ajută pe tatăl Măriei Tale cu hărţile.

— Nu m-au primit, recunoscu Chiajna cinstit, fără urmă de tulburare.

— Ajută atunci pe Doamna Elena, cu copilul, mai propuse Manase.

— Cu copilul nu este un ajutor dat unei cetăţi asediate, Manase. Nu mai suntem pe pace, ca să mă ocup de prunca nou-născută şi să mă plictisesc prin odăile astea friguroase, spuse Chiajna, punctând în treacăt faptul că pârcălabul nu făcea nici acum focul în toate odăile caselor domneşti. Este cetatea mea, ştiu să citesc şi să socotesc aşa că nu mă poţi împiedica să te ajut. Spune-mi ce este de făcut.

Ultimele cuvinte le poruncise, iar iritarea lui Manase se topise când în ochii Chiajnei văzuse hotărârea rece a tatălui ei şi un început nelămurit de dispreţ, pe care nu ştia de unde-l moştenise. Puse hrisovul cu dajdiile Cetăţii Bistriţa înapoi pe raft, arătându-i anul şi cele două linii în cruce cu care era tăiată coperta.

— Ăsta nu, Măria Ta, că merindele acelea s-au isprăvit de mult.

Deschise apoi un cufăr aşezat pe podea şi o învăţă să aleagă din el numai acele hrisoave care nu au coperta tăiată cu două linii în cruce.

— Măria Ta te ocupi de muniţie, în vreme ce isprăvesc eu cu bucatele. Apoi mergem cu catastifele la pivniţe, să numărăm ce găsim acolo.

Chiajna scoase primul hrisov şi citi:

Pivniţa de sub bucătărie
Hruba întâi pe mâna dreaptă
Raftul de sus: plumbi o mie, săgeţi o mie
Raftul de mijloc: plumbi o mie, săgeţi o mie
Raftul de la pământ: ghiulele zece
Total: plumbi două mii, săgeţi două mii,

ghiulele zece

— Eşti mai chivernisit cu muniţia decât cu merindele, Manase, observă Chiajna, căreia i se luminase chipul la vederea listelor din hrisoavele ei. Câte hrube sunt?

— Sunt destule, Măria Ta. Avem tot ce ne trebuie. Numai să nu ne otrăvească apa.

Clopotul mare al bisericii din piaţa cetăţii bătu o singură dată adânc, ca un sfârşit. Până la cea de-a doua bătaie trecu un timp cleios cu miros de pucioasă. Glasul clopotului mare se auzea o singură dată în an, în noaptea Sfintelor Paşti, şi vestea numai un lucru: aprinderea Focului Sfânt. De vreme ce se aflau în luna lui brumărel, singura veste pe care o putea aduce de data aceasta era un pericol de moarte. Curând, printre bătăile lui rare, ce loveau oamenii în pântece, căscând hăuri în măruntaie, se auziră altele mai iuţi, glasurile ascuţite ale clopotelor celorlalte biserici ale cetăţii, lovind de data aceasta în tâmple şi punând nelinişte în gânduri.

Bărbaţii alergară la cuferele de sub paturi, unde ţineau ascunse armele. Femeile ferecară pivniţele şi închiseră obloanele, căci la vremuri ca acestea ce stăteau să înceapă se înmulţeau tâlhăriile la merinde. Copiii se căţărară ca guşterii pe zidurile cetăţii, iţindu-şi capetele printre creneluri sau pe la barbacane, la care ajunseră înaintea oştenilor.

Cele dintâi săgeţi ale asediatorilor zburară pe deasupra zidurilor şi căzură în mijlocul pieţei mari. Băieţii se repeziră să le culeagă din mâzga cu iz de bălegar care acoperea mai mereu piaţa şi să le aducă oştenilor. O săgeată nimerise pe copertina din pânză a tarabei negustorului de mărgele şi Micu, băiatul din fruntea cetei de copii care o ameninţase zilele trecute pe Chiajna, sărea pe loc, împungând de fiecare dată copertina pe dedesubt, ca să o recupereze. În burta pânzei ce acoperea taraba, săgeata săltă de câteva ori, căzând înapoi, spre iritarea băiatului căruia i se

aprinseseră obrajii, apoi în sfârşit se rostogoli la picioarele lui. Cu ea în mână, victorios, Micu se căţără din nou pe metereze şi o întinse unui arcaş, surâzând fericit şi ştergându-şi nasul cu mâneca murdară a cămăşii.

Dacă avea noroc şi se arăta cât mai folositor, oşteanul l-ar fi putut îngădui alături de el atunci când avea să înceapă adevărata luptă, ca să-i fie de ajutor, să-i pregătească la îndemână săgeţile şi poate chiar să-l lase să tragă uneori cu coada ochiului pe barbacană, la vrăjmaş. O nouă ploaie de săgeţi apăru pe deasupra crenelurilor, căzând cu răpăieli de grindină pe drumul de strajă, în spatele arcaşilor cetăţii, iar copiii se repeziră să le culeagă.

Jos, în piaţă, o delegaţie formată din precupeţii intraţi în cetate la chemarea lui Manase Calul, pe când făcea încă provizii pentru sosirea stăpânilor Ciceului, se îndrepta către casele domneşti, cu gând să ceară să fie lăsaţi la vodă. Doreau să plece mai înainte ca urgia să se abată asupra cetăţii, voiau ca porţile să fie deschise şi ei să iasă, de vreme ce nu erau locuitori ai Ciceului. Erau pregătiţi chiar să părăsească toată marfa în cetate, numai să scape. Lor li se alătură pe drum o altă ceată, a dulgherilor care construiau corăbiile pentru sare, cu o cerere mult mai necuviincioasă, pe care nu erau siguri că vor îndrăzni să o rostească în faţa Măriei Sale, dar trăgeau nădejde că simpla lor prezenţă sfidătoare avea să grăiască în locul lor. Ar fi dorit ca Măriile Lor să iasă din cetate.

Între ei Micu, coborât cu iuţeală de pe ziduri, se ţinuse o vreme pe urmele tatălui său, precupeţ din Târgu Lăpuş, smiorcăindu-se ca un ţânc ca să fie primit între bărbaţi. Căpătase de la taică-său câteva ameninţări şi un picior în dos, apoi rămăsese ascuns în coada delegaţiei, printre dulgheri, îndurând umilinţa alăturării de ei numai din dorinţa de a se afla în mijlocul întâmplărilor.

— Care-i baiul, oameni buni? fură întrebaţi de căpitanul străjii caselor domneşti, atunci când umplură curţile, fremă- tând ca marea bătută de vânt.

— Vrem să vorbim Măriei Sale, spuse unul dintre negustori, ieşind în faţa mulţimii. Trebuie să ne lase să plecăm.

Un oştean fu trimis înăuntru cu cererea, iar în pragul caselor apăru Manase, care-şi plimbă scurt privirea pe deasupra capetelor tuturor, cumpăni o clipă cu ce ton ar fi mai potrivit să vorbească acestei adunări neaşteptate, apoi repetă fără să ştie cuvintele căpitanului străjii:

— Care-i baiul, oameni buni?

— Să vină Măria Sa, jupân pârcălabule. Să poruncească să se deschidă porţile şi să ne lase să ieşim din cetate, să ne ducem la casele noastre.

— Asta nu se poate, oameni buni, spuse Manase, păs- trându-şi glasul liniştit, pentru că mai avea încă mult de lucru cu numărătoarea sacilor cu grâne, a buţilor cu brânză, a plumbilor şi a săgeţilor din pivniţe şi ar fi dorit să-şi păstreze puterile pentru aceasta.

— Jupâne pârcălab, roagă pe Măria Sa să iasă, ca să-i vorbim, se auzi un glas ascuns în mulţime.

Inima lui Manase se umplu de ceva necunoscut pe când intra înapoi, în casele domneşti, ca să ducă vestea lui Petru Rareş. O împlinire ca atunci când isprăvea de băut o cană plină cu apă proaspătă, după un ceas întreg de sete. O tresărire ca atunci când Puica, fosta slujnică ce avea în grijă aşternuturile, făcea tot ceea ce-i poruncea el. Un ghem tainic de căldură ce lua naştere în coşul pieptul său, pentru care simţea deopotrivă vină şi bucurie.

În vremea din urmă, toate păreau să-i meargă din plin lui Manase. Mai întâi, Mănăsoaia renunţase la divorţ, întor- cându-se în casele lui din piaţa mare, fără ca el să fie nevoit să se apere ori să-şi dovedească nevinovăţia în faţa juzilor cetăţii. Acum, o sută de bărbaţi umpluseră curţile caselor domneşti, cerând

socoteală lui Petru Rareş pentru necazul pe care-l adusese aici. Nici una, nici cealaltă nu erau pricini de bucurie şi tocmai de aceea dulceaţa nelămurită ce-i umplea inima avea ceva vinovat în ea.

Micu îşi făcu loc printre bărbaţii ce răspândeau miros de afumătură, lemn proaspăt tăiat şi veşminte îndelung purtate, împingând cu capul şi cu umerii în marea de surtuce din piei de oaie. Delegaţia vălurea murmurând, în aşteptarea lui Petru Rareş, iar Micu izbuti să o despice cu iscusinţă până ajunse în cel dintâi rând. Ieşirea la lumină din mijlocul mulţimii îi dădu un sentiment de nesiguranţă şi respiraţia băiatului se opri preţ de o clipă. În faţa lui, mai aproape ca niciodată, uşile înalte de stejar prinse în trei locuri în drugi groşi de fier îi părură porţile împărăţiei cereşti. Făcu un pas înapoi, căutând protecţia mulţimii din spate.

Atunci când uşile se deschiseră pentru a treia oară, lăsând să iasă mai întâi două străji, apoi pe însuşi vodă urmat de Manase, de Grigore Barbir şi de fiica sa, Chiajna, murmurul curţii se topi ca stins cu apă.

Frăgezite de aşteptare şi de faptul că fuseseră deja rostite de două ori până acum, cererile lor îşi pierdură din asprime şi cutezanţele li se înmuiară. Sub privirile greu de pătruns ale lui Petru Rareş, oamenii îşi scoaseră căciulile şi se lăsară cercetaţi. În tăcerea dimineţii aceleia care începuse atât de rău şi ameninţa să fie în continuare plină de capcane, ţipătul unui vultur se curmă dintr-odată în înalturi, iar pasărea căzu undeva la marginea pădurilor, la picioarele mercenarilor, săgetată de Onufrie Îngerul.

Din spatele tatălui său, printre umărarul lui din oţel de Damasc şi mâneca încreţită a cămăşii lui Grigore Barbir, Chiajna zări în mulţimea din curte pe Micu, fostul său vrăjmaş. ***Dacă este vinovat, nu-i da ocazia să scape de acest sentiment, acuzându-l. Nu-l privi şi nu-i vorbi***, îşi aminti ea învăţătura căpătată în pădurea Zamcăi, în primele lor ceasuri ca fugari. Făcu

aşadar un pas în faţă, strecurându-se între tatăl ei şi Grigore bărbierul, astfel încât să fie văzută, apoi îşi plimbă privirea peste mulţime, întârziind ici-colo asupra câte unui chip, ocolind cu bună-ştiinţă privirile lui Micu. Ştia că băiatul se simte mărunt şi vinovat, aşa cum se simţise ea însăşi atunci când Anghel o adusese la caravana Marulei. Mica ei izbândă o umplu de mândrie şi încredinţarea că odată va întrece pe Doamna Elena în ştiinţa de a conduce o curte domnească crescu din nou în ea.

Lămurit asupra celor ce vedea, Petru Rareş nu puse oamenilor întrebări, ci hotărî scurt şi spuse:

— Precupeţii sosiţi din alte părţi, care nu se tem să iasă din cetate tocmai acum, când suntem înconjuraţi de oastea lui Zâpolya, sunt liberi să plece. Să fiţi pregătiţi într-un ceas. Porţile se vor deschide numai cât să ieşiţi, după care se vor închide pentru totdeauna în spatele vostru.

Din mulţimea ce ocupa curţile începură să se aleagă precupeţii şi să se scurgă spre ieşire, ca firele unor pâraie ce ies din râu şi pornesc înapoi, către izvoare, într-o lume întoarsă pe dos. Rămaseră curând numai dulgherii, tăcuţi şi drepţi în faţa lui Petru Rareş, înfrânţi, dar fără să accepte încă asta, aşteptând un semn şi pentru ei.

Chiajna îi privea şi încerca să scoată din purtarea tatălui său o nouă învăţătură pe care să o ţină minte. Ei erau stăpânii şi totuşi, încă din prima zi, Ciceul păruse să se strângă tot într-o jumătate de cetate, lăsându-le lor cealaltă parte, ferindu-se să ocupe acelaşi spaţiu cu ei, punându-le mereu în vedere diferenţa, distanţa. Îi ţineau deoparte cum ţine apa uleiul. Cetatea păruse de la început făcută din pâcle şi ceţuri negre în care colcăiau fiinţe fără sânge cald, o lume care nu-i primea. Intrarea în Ciceu fusese ca o înţepătură de viespe, veninul se groaznice încet în trup, purtat de sânge, făcându-i să se scuture de silă ca de friguri, să se

aştepte la senzaţii încă şi mai groaznice, pentru că nu se terminaseră încă, aveau să urmeze altă mână, alt picior, alt dezgust la gândul că prin ei umblă o otravă scârbavnică.

Cei dintâi care nu mai putură îndura tăcerea grea din curţile caselor domneşti fură dulgherii. Curajoşii din primele rânduri se întoarseră fără o vorbă şi porniră către porţi, strecurându-se printre ceilalţi cu fruntea sus şi murmurându-şi nemulţumirile. Rămaşi faţă în faţă cu vodă, temătorii aflaţi în spate plecară capetele şi ieşiră cu paşi grăbiţi. Petru Rareş rămase în prag, neclintit, până când ultimul răzvrătit dispăru, iar rândaşii închiseră porţile pe urmele lor.

Când nu poţi scoate sabia împotriva lor pentru că sunt ai tăi, lasă lupta pe seama tăcerii, îşi scoase Chiajna învăţătura din toate acestea. O tăcere apasă, e greu de suportat şi de aceea poate convinge. O tăcere poate arăta cine este stăpânul şi la cine se află puterea. Nu te clinti, nu grăi prin surâsuri victorioase ori încruntări ameninţătoare. Rămâi calm, privindu-i drept în ochi şi se vor simţi înfrânţi şi luaţi în stăpânire.

În mai puţin de un ceas, porţile cetăţii se deschiseră pe jumătate, lăsând să se strecoare afară căruţele precupeţilor. La oişti şi la stâlpi aveau legată câte o cârpă albă încropită în grabă din poalele cămăşii ori dintr-un testemel, care să arate lefegiilor lui Zápolya că nu fac parte din lupta aceasta. După o şovăire de o clipă, convoiul porni hodorogind, mai întâi încet, apoi tot mai iute pe măsură ce prindeau curaj.

În tabăra asediatorilor se stârni un freamăt. Zápolya hotărâse să nu atace porţile cetăţii, cu mare cheltuială de muniţie, ci să aştepte ca asediaţilor să li se isprăvească merindele şi, împinşi de foame, să-i predea singuri pe fugari. Nemulţumiţi, stratioţii se plictiseau. Ivirea căruţelor îi înviora, iar printre Dracii Negri porniră rămăşagurile. Hamza Câinele, Castrioti Chiorul şi Onufri Îngerul scoaseră din tolbele de la picioarele lor

câte o săgeată, o potrivire fără grabă în arcuri şi ţintiră. Castrioti îşi ridicase petecul de piele pe frunte. Hamza împinsese capul lupului pe celălalt umăr. Onufri arăta ca un lujer de floare, un crin otrăvitor cu părul dalb şi chip de fată mare.

— Căpitane Agim, trimite oameni să cerceteze căruţele, dădu poruncă Zápolya.

— Hamza cu Castrioti şi cu Onufri, hotărî Agim. Căutaţi fugarii prin căruţele alea.

Neclintiţi ca steiurile de piatră pe care era ridicată cetatea, cu arcurile încordate şi un ochi privind de-a lungul săgeţilor, cei trei nu dădură niciun semn că au priceput sau măcar au auzit.

— Încetaţi! le strecură cu furie şoptită printre dinţii încleştaţi Agim.

Porunca aceasta de pe urmă păru să fie chiar semnul de care aveau nevoie şi trei săgeţi porniră deodată către căruţele precupeţilor, şuierând. Pe capră, alături de tatăl său, Micu îi simţea spaima şi se gândea că trăieşte poate cea mai importantă zi din viaţa lui, căci nu-şi amintea ca tatălui său să-i fi fost atât de teamă vreodată. Băiatul se afla într-o continuă vânătoare după zilele importante din viaţa lui, dar deocamdată niciuna nu se arătase demnă de acest nume. Obişnuia să le socotească, să le numere ca pe nişte mărgele de preţ. Ziua în care se născuse, dar pe aceea nu şi-o amintea, aşa că simţea că păcăleşte un pic numărătoarea. Zilele în care i se născuseră toţi fraţii, dar acelea nu erau de fapt din şirul lui. Iar acum ziua aceasta în care vrăjmaşii înconjuraseră cetatea, ziua aceasta în care se aflase la numai doi paşi de vodă Petru Rareş, ziua în care îşi văzuse tatăl înspăimântat, cu adevărat prima zi importantă din viaţa lui.

Trei lovituri scurte venite dintr-o parte în grumaz, în umăr şi în ureche puseră capăt numărătorii băiatului. Şuieratul ascuţit care se apropia de ei cu iuţeală îl făcu pe precupeţul din Târgu Lăpuş să se apere instinctiv,

ridicând mâna deasupra capului mai înainte de a şti care este pericolul şi de unde vine. Alături de el, pe capră, Micu se lăsă moale pe o parte, atingându-i umărul cu tâmpla şi continuându-şi apoi alunecarea până când capul i se culcă în poalele tatălui. Ziua morţii, cea mai importantă zi din viaţa lui.

Trei mercenari călare se apropiau de convoiul lor de căruţe, în goana cailor, slobozind strigăte sălbatice, ca la un atac. Se opriră mai întâi la căruţa lui, cercetară punctele în care săgeţile loviseră pe Micu, se învoiră că cele care-i puseseră capăt vieţii erau cea din gât şi cea din ureche, apoi începură să scotocească prin căruţe, trecând cu iuţeală de la una la alta. Atunci când isprăviră, îi făcură semn lui Agim, căpitanul lor, că nu s-au găsit fugarii, apoi lăsară convoiul să-şi vadă de drum.

Din turnul porţii, cu mâna streaşină la ochi, Chiajna aşteptă ca Micu să se ridice, să-i vadă faţa plânsă şi pe taică-său ştergându-i o palmă peste ceafă pentru nepriceperea de a nu se feri din calea primejdiei. În schimb, târgoveţul se apleca tot mai mult deasupra băiatului, legănându-i capul ca şi cum ar fi vrut să-l adoarmă. Lăsate de izbelişte, hăţurile atârnau pe lângă crupele cailor, care se opriră curând, lipsiţi de îndemnul stăpânului lor. Dintr-o căruţă sări un bărbat, urcă pe capră alături de Micu şi tatăl său şi scutură cu hotărâre hăţurile, mânând caii şi aruncând din când în când câte o privire către cele două trupuri prăvălite la picioarele lui.

Înţelegând ce se petrecuse, Chiajna se simţi neînsemnată, învinsă cu uşurinţă şi nepricepută. Toate slăbiciunile ei ieşiseră la lumină de prin cotloanele unde le ţinea ferecate, punând stăpânire pe ea şi surâzându-i batjocoritor, aşa cum făceau pe când fata se căznea să desluşească slovele din manuscrisele cu anluminuri ale Doamnei Elena. Dintr-odată avu şase-şapte ani, boneta bine strânsă sub bărbie o ruşina până la lacrimi şi clătinările dezamăgite din cap ale Doamnei îi arătau că

nu se va putea ridica niciodată din umilinţa aceasta de a fi neputincioasă, mărginită, slabă.

Băiatul mai degrabă necunoscut al unui precupeţ din Târgu Lăpuş pierise la numai câteva clipe după ce ea găsise cu cale să-l pedepsească pentru o vină ce părea acum neînsemnată.

Micu i se dezvălui Chiajnei abia acum, în momentul mor- ţii lui. Trecerea singurului hotar cu adevărat important al vieţii făcuse să cadă dintre ea şi băiatul negustorului coaja care ne apără întotdeauna de ceilalţi, de tot ceea ce nu suntem noi înşine. Trupul lipsit de viaţă, legănat pe braţe de tatăl lui într-o căruţă care se îndepărta îi grăi Chiajnei despre legătura invizibilă dintre tot ceea ce este viu, iar ea înţelese că orice moarte este puţin şi a ei, aşa cum orice naştere este puţin şi a ei. Sora ei nou-venită pe lume adăuga trupului ei încă o pereche de ochi, de urechi, încă o inimă. Băiatul săgetat al negustorului făcea acum să piară în ea ceva de care nici măcar nu fusese conştientă. Ca şi cum ar fi murit fără să ştie că s-a născut.

De ce simţise nevoia să pedepsească fosta lui răzvrătire? Ce demon cuibărit în inima ei se bucurase atunci când ea îl făcuse pe băiat să se simtă vinovat? Pedepse putea împărţi oricine. Orice dulgher care meşterea corăbii, orice negustor cu tarabă în piaţă, cel de pe urmă miner ce-şi ducea zilele sub pământ, în minele de sare, cu toţii puteau pedepsi cu palma sau cu vorba, nu era nevoie de rang sau de putere pentru aceasta.

Iertarea în schimb nu era la îndemâna oricui. Numai un om cu rang înalt poate ierta, aşa cum ar împărţi pământ sau averi după bătălii. Iertarea era o avere pe care Chiajna descoperi că o are abia acum, după moartea lui Micu.

Către amurg, la capătul unei întregi zile în care cele două tabere se simţiseră una pe alta, amestecându-şi în tăcere mirosurile purtate de vânt, pipăind cu gândul

apropierea şi cercetând lucrurile care se aşezau între ele, se schimbă ceva. Un călăreţ fu trimis să ducă o poruncă la toate grupurile de mercenari ce împrejmuiau Ciceul. Altul porni către satele dinspre apus, care nu ţineau de cetate, ca să arvunească merindele ce urmau să înceapă a sosi tot la două-trei zile. Pe când soarele deveni sângeriu, atingând marginea zării, Zápolya, urmat de căpitanii săi călare, înaintă până în faţa porţilor şi vorbi cu glas sigur, poruncitor:

— Am veşti pentru tine, Petru Rareş. Pe tronul Moldovei tocmai a fost căftănit un alt domn. Sultanul Soliman a numit pe Ştefan Cetină din Casa Muşatinilor, voievod al ţării.

— Sultanul nu poate numi pe nimeni, răspunse Petru Rareş din turnul porţii, strângând în mână sceptrul învelit în catifea purpurie al Moldovei, cu care trecuse munţii pe jos. Pravila spune că domnul este ales de boieri, iar Înalta Poartă doar îl confirmă.

— Tocmai a făcut-o, a numit pe altcineva, spuse Zápolya cu glas coborât şi un surâs de mulţumire înflorit într-un colţ al gurii, pe sub mustaţa bălană. Nu mai eşti voievod, continuă apoi, ridicând iarăşi glasul. Ieşi afară din cetate!

— Cetatea Ciceului este a mea, îi răspunse Petru Rareş, iar Chiajna îi putea simţi iritarea de jos, de pe prima treaptă a scării, unde o oprise tatăl ei cu un gest hotărât, nu a Moldovei sau a domnului ei. Este averea moştenită de un fiu de la tatăl lui, nu face parte din pământul Moldovei, nu este un ţinut al coroanei. Pleacă de la poarta mea!

Trupul mătăhălos al lui Zápolya se scutură de hohote de râs, iar zibelina ce-i acoperea platoşa tresăltă. Umerii obrajilor săi mult ieşiţi în afară, buza de jos groasă şi răsfrântă, ivindu-se roşie din barbă şi mai cu seamă strălucirile lunatice ale ochilor săi de torţionar căpătară o lumină nouă. Părea să se bucure sincer de cele ce aveau să urmeze.

— O să fie mai bine decât la o petrecere, mai spuse, îndeajuns de tare încât vorbele lui să fie auzite din turnul porţii, apoi îşi întoarse calul unguresc şarg şi intră în tabăra asediatorilor cu animalul la pas, ca să arate că treaba este aşa de uşoară încât nu e nicio grabă.

De jos, de pe cea dintâi treaptă a scării, Chiajna putu vedea cum râsul vesel al lui Zápolya şi cuvintele lui de pe urmă întind un arc în trupul tatălui său. Degetele mâinii drepte i se albiră din pricina strânsorii pe mânerul sceptru- lui, pumnul stâng se ridică până în dreptul cingătorii, iar fălcile îi jucau abia ghicit peste dinţii care scrâşneau. Coborî din turn stăpânindu-şi paşii, o împinse cu un gest lipsit de răbdare când trecu pe lângă ea şi împărţi numai vorbe de ocară pe drumul către sala cea mare a caselor domneşti. Oştenii să stea drepţi la posturile lor, nu schimbând vorbe de clacă unii cu alţii! Căpitanii să fie cu ochii pe oamenii lor, nu pe mişcările lui vodă! Să se isprăvească odată cu colcăiala aceasta a slujnicuţelor, căci cetatea se află sub asediu, nu ne pregătim de vreo nuntă! Anafura şi cădelniţa mamii ei de cetate şi de asediu şi de viaţă!

Dispoziţia tatălui său rămase iritată şi mânioasă. Rămânea ceasuri întregi tăcut, încruntat, cu privirea nemişcată într-o firidă de piatră, ca şi cum de acolo i-ar fi răspuns o fiinţă nevăzută la întrebările mute care i se zbăteau în spatele frunţii. Repezea vorbe grele feciorilor de casă trimişi la răstimpuri cu de-ale gurii şi răsturna cu câte un gest nerăbdător talgerele şi pocalele care se rostogoleau pe podele şi rămâneau zornăind multă vreme, pentru că nimeni nu mai cuteza să se întoarcă după ele.

În chip neaşteptat, Chiajnei toate acestea îi stârneau dorinţa de a-l apăra, ca şi cum un alt om ar fi pus stăpânire pe tatăl său, un străin care îl chinuia şi de sub stăpânirea căruia nu putea ieşi de unul singur. Doamna Elena încetă să-i mai iasă în cale ori să trimită să fie

poftit să vadă copila, ca să nu-i mai dea ocazia să umple odaia de vorbe repezite şi furioase. Manase se mulţumi să-şi primească poruncile prin Grigore, bucuros că poate ocoli clipele în care privirile lui Petru Rareş ar fi căzut asupra lui.

Numai ei încă nu-i spusese nicio vorbă grea, cu toate că Chiajna se pregătise pentru aceasta, închipuindu-şi clipa mai înainte ca ea să se petreacă, astfel încât să nu o ia prin surprindere, iar ea să se arate măcar răbdătoare, dacă nu chiar folositoare. Observase că mâniile tatălui său se topesc în preajma ei, ca şi cum străinul acela care-i ocupase inima şi gândurile s-ar fi simţit privit, descoperit. Observaseră şi oamenii Măriei Sale aceasta şi Chiajna era îngăduită la sfat, se vorbea liber atunci când ea era de faţă.

Înfruntarea dintre tatăl ei şi Zâpolya cel cu buza răsfrântă ivindu-se ca un vierme gras din barba bălană avusese loc în a şaptea zi a lui brumărel. Ştia pentru că în noaptea aceea se mai petrecuse un lucru care pornise un calendar ce avea să fie ţinut cu străşnicie de atunci înainte în familia deocamdată pribeagă a Muşatinilor.

Ostenită după ziua aceea plină de întâmplări, abătută din pricina morţii lui Micu şi încă nelămurită asupra celor ce simţea, Chiajna îşi alungă devreme cămărăşiţele din odaia de culcare, suflând în lumânările din sfeşnic şi rămânând în întuneric. Pântecele îi fierbea, bolborosind ca o oală uitată pe foc, iar Chiajna şi-l prinse în palmele amândouă, jurându-se să nu mai pună gura pe varză câtă vreme va locui în preajma bucătăresei acestor locuri. Era pentru a doua oară când mâncarea femeii aceleia cu braţele roşii ca opărite îi strica somnul de noapte. Îşi strânse genunchii la gură pe sub ogheal şi scânci uşor în pernă. Durerea se retrăgea amăgitor şi apoi se întorcea, săgetând scurt şi apoi dispărând iarăşi, ca cel mai iscusit dintre tâlhari. Fata îşi aminti de un război asemănător ce purtase, în copilărie, cu o măsea. Ca să biruie, îşi concentrase

atunci toate gândurile numai către măseaua dureroasă, închipuindu-şi că strigă către durere din toate puterile, cercetând ceea ce simţea în loc să se ascundă şi să se ferească de chinuri.

Metoda aceasta o ajutase atunci, aşa că Chiajna se pregăti cum se cuvine pentru durerea ce stătea să o încleşteze acum din nou. În loc de asta însă, simţi de-a lungul coapsei un firicel cald care alunecă până la genunchi, apoi coti prin spatele lui şi picură neauzit în aşternuturi.

Ştiu din cea dintâi clipă că este rânduiala femeilor. Firicelul cald de sânge îi luă durerea cu mâna, lăsându-i în gât o greaţă abia ghicită şi în gânduri o tristeţe sfâşietoare, fără margini, ca şi cum tot restul vieţii ei îi fusese arătat preţ de o clipă, apoi îi fusese răpită ştiinţa aceasta, o uitase, amin- tindu-şi numai că a avut-o. Sentimentul unei pierderi nepreţuite şi al unei înfrângeri totale o supuse sub greutatea lui, iar Chiajna lăcrimă pentru întâia oară de la moartea mamei sale.

În vremea aceasta, ivărul uşii de la odăiţa cu hrisoave a lui Manase prinse a se mişca uşor, tăcut, făcând pe pârcălabul cetăţii să sufle cu iuţeală în lumânare şi să scoată jungherul de la cingătoare, aşteptând. Întunericul lărgi odăiţa. Manase pricepu că uşa a fost deschisă atunci când în preajmă simţi o altă răsuflare, pe lângă a lui. Încercă să separe semnele false de mişcare de cele adevărate şi, când fu sigur că străinul se află la stânga lui, ridică jungherul şi coborî fulgerător braţul acolo unde ar fi trebuit să se afle un grumaz.

Mâna lui lovi însă în gol, iar Manase simţi în schimb pe propriul gât lama rece a unui pumnal venit din spate şi în ureche o şoaptă caldă:

— Stai binişor, pârcălabule, că prăpădim bunătate de gâtlej dintr-o simplă neînţelegere.

— Anghele, îl recunoscu după glasul hârâit cu iz de mere putrede.

Se strecurase în cetate prin tunelele ce treceau pe

sub liziera pădurii şi ieşeau la suprafaţă dincolo de corturile asediatorilor. Chiar Manase îi arătase locurile tăinuite sub împletituri din crengi înfrunzite. Sosise cu veşti de la Suceava, dar nu voia să trezească toată casa în căutarea Măriei Sale, aşa că socotise de cuviinţă să-şi ia pe Manase drept călăuză pe coridoare.

— Cum ai izbutit să treci de străji, Anghele? îl întrebă pârcălabul în vreme ce aprindea din nou lumânarea şi porneau către odaia lui Petru Rareş.

— I-am adormit pe fiecare în parte cu câte un pumn în moalele capului, răspunse liniştit Anghel. Nu ştiu de ce le îngădui să stea la posturi fără coifuri, dar nu e treaba mea să conduc cetatea asta.

Ieşită pe furiş din odaia ei ca să caute ajutor la Doamna Elena, Chiajna zări în capătul coridorului umbrele jucând pe pereţi ale unei lumânări şi rămase ascunsă în tocul întunecat al uşii. Avea faţa încă plânsă, ochii umflaţi şi roşii şi un şal încins în jurul mijlocului, ca să acopere petele de sânge de pe cămaşă. Manase, urmat de Anghel, traversă coridorul şi se îndreptă către aripa de răsărit a caselor, unde dormea Petru Rareş. Vederea lui Anghel schimbă de îndată planurile Chiajnei. Se petrecea ceva, iar ea dădu uitării rânduiala femeilor şi tristeţea unei pierderi al cărei înţeles oricum îi scăpa, însufleţită dintr-odată de o nouă dorinţă: voia să ştie ce anume se petrece şi mai cu seamă voia să ia parte la ceea ce se punea la cale.

Nu mai putea merge acum la Doamna Elena cu vestea ei, pentru că ar fi dat-o pe mâinile slujnicelor să o spele îndelung, ar fi aprins toate lumânările în cămările femeilor şi ar fi făcut mare tulburare, sărbătorind emoţionată întâmplarea. Dădu în schimb năvală în odăiţa celor două cămă- răşiţe ale ei, le deşteptă trăgând oghealul jos de pe ele şi ceru, cu glasul poruncitor al celei dintâi Muşate, aceea despre care Macarie cronicarul nu ştiuse niciodată să-i spună prea multe:

— Cârpele, brâul şi nişte lână scămoşată! Iute, că nu

am vreme!

— Cârpele? îşi frecă ochii lipiţi de somn una dintre fete, încercând să iasă din vis.

În urmă cu vreo doi ani, pe când ea era încă un copil, Doamna Elena străjuită de baba dezvăluiseră Chiajnei prima mare taină femeiască, închizându-se în iatacul domnesc şi vorbindu-i fetei pe rând, când una, când cealaltă, despre cârpele umplute cu lână scămoşată şi prinse într-un brâu anume păstrat numai pentru astfel de momente, despre cele câteva zile din lună pe care va trebui să le petreacă singură, închisă în odaia ei, atunci când îi va veni rânduiala şi despre multe alte nenorociri pe care ele, în chip ciudat, păreau să le considere binecuvântări.

— Cârpele pentru soroc, prinse ea de cot pe una dintre slujnice, scuturând-o cu nerăbdare, pentru că simţea cum îi scapă printre degete întâmplările cele adevărate ce se petreceau chiar în acea clipă în odaia tatălui său.

— Ţi-a venit sângele, Măria Ta? pricepu în sfârşit fata şi descoperirea o făcu să-şi ascundă faţa în palme, ca şi cum s-ar fi ruşinat să scape către lume bucuria stârnită de o astfel de întâmplare. Să merg la Doamna Elena atunci.

— Nu mergi nicăieri, o opri Chiajna. Îmi daţi cârpele voastre şi până mâine dimineaţă nu spunem nimic.

— Cum se poate una ca asta, Măria Ta? se sperie fata. Cârpele noastre sunt din cânepă proastă, or să-ţi roadă pielea şi o să te opăreşti acolo. Şi apoi, noi nu avem lână scămoşată ca să punem între ele şi ai să păţeşti ruşine, Doamne păzeşte!

— Să-i dăm fusta mea roşie, vorbi cealaltă slujnicuţă. Am eu o fustă pe care o port când îmi vine sorocul, Măria Ta.

— Taci tu, zăludo, că tătă cetatea ştie de ce porţi tu fustă roşie când porţi! Măria Ta, dacă e grabă, atunci te înfăşurăm cu brâul meu şi-ţi prindem cârpele, spuse cea dintâi, iar Chiajna se lăsă pregătită de ele.

Cu mersul cam ţeapăn şi încreţind din când în când nasul de durere, atunci când şomoiogul aspru îi zgâria pielea fină de la încheietura piciorului, Chiajna se strecură de-a lungul coridoarelor slab luminate. În faţa uşilor de la iatacul lui vodă ridică deasupra capului lumânarea, pentru ca străjile să-i vadă chipul şi să-i dea drumul înăuntru.

— Nu ştie nimeni de unde s-a ivit acest Ştefan Cetină care a fost adus pe tronul ţării, spunea Anghel atunci când

Chiajna intră în iatac şi îşi găsi un loc ferit lângă una din ferestre. Dar este sigur că nu a fost adus cu voia boierilor. În ţară este mare fierbere.

— Poate că nu ştii tu, Anghele, spuse Petru Rareş. Poate că nu ştiu ei. Dar eu ştiu, aş băga mâna în foc că este acelaşi lotru care a pretins tronul şi în urmă cu unsprezece ani, pe când Măria Sa Ştefăniţă-Vodă pierea, lăsându-mă pe mine moştenitor cu limbă de moarte.

— Soliman nu ar încălca pravilele vechi, iscălite de bunicul său, Baiazid, care spun că domnul trebuie să fie os domnesc, ales de boieri şi confirmat de Poartă, vorbi Manase, numărând pe degetele de la mână cele trei condiţii.

— Os domnesc pretinde că este, pentru că îşi spune Muşatin, îi răspunse Anghel, vârându-i la loc în pumn fiecare deget, pe măsură ce vorbea. Ales de boieri nu o fi fost greu să se arate, căci e plin de boieri moldoveni la Constantinopol. Sultanul l-a confirmat şi asta-i, am venit să vă dau de veste.

Pe la cercevelele slăbite ale ferestrei, un fir subţire de aer rece se strecura de afară. Chiajnei îi îngheţaseră mâinile. Tatăl său îi aruncase o privire atunci când intrase, apoi îşi văzuse mai departe de sfatul său cu Anghel şi Manase. La fiecare vorbă mai apăsată a bărbaţilor, o durere ascuţită săgeta pântecul fetei, ca şi cum ceva mai înţelept decât toţi cei din iatac ar fi dat semn din măruntaiele ei.

Îşi aminti iarăşi de învăţăturile primite de la baba ei, care îi povestea cum se pot îmblânzi durerile sorocului dacă încingi o piatră în cuptor şi apoi te aşezi pe ea. Se apropie de vatra în care se stingea ultimul jăratec, îl aţâţă cu vătraiul şi mai puse două lemne pe foc, rămânând chiar acolo, în genunchi, în faţa vetrei, cu şalul acoperindu-i mijlocul şi poalele. Căldura îi adormi într-adevăr durerea.

Rânduiala femeilor avea să rămână legată de atunci înainte pentru ea de trădători ce pretind prin înşelăciune tronul ţării, de planuri de răzbunare şi de frământări războinice clocotind pe ascuns.

— Baiul cel mai mare este că îşi spune Muşatin, continuă Manase.

— Ar putea fi Muşatin numai dacă tatăl lui l-ar mărturisi şi ar grăi pentru el, aşa cum tatăl meu a grăit pentru mine, mărturisindu-mă, vorbi Petru Rareş cu ochii la copila lui, fără să o vadă însă. Dar pentru lotrul acesta crescut şi trăit toată viaţa lui în palatul sultanilor de la Constantinopol nu grăieşte nimeni. El singur se numeşte pe sine fiu din spiţa lui Ştefan cel Mare, trecând sub tăcere pe tatăl său, tocmai ca să ascundă faptul că este un fiu nelegitim al unui fiu nelegitim şi pentru niciunul dintre ei nu au grăit taţii lor. Fiul lui Ştefan cel Mare? Frate cu mine, el? Este născut la patru ani după moartea tatălui meu.

— Nu va mai dura mult, Măria Ta, îl încredinţă Anghel, căci boierii Arbureşti şi Găneşti nu sunt mulţumiţi nici ei de domnul ce au primit. Nu au fost întrebaţi dacă au vreun pretendent la tron, iar asta li s-a părut o mare ruşine şi o încălcare a pravilei. În plus, Ştefan acesta a dat sultanului Bugeacul şi Cetatea Tighinei, s-au făcut deja înscrisurile, este pus sigiliul Moldovei, nu mai este nimic de făcut, la fel, fără să fie întrebaţi boierii. Vodă acesta cel nou abia s-a urcat pe tron şi deja Sfatul Ţării clocoteşte. Nu va mai dura mult.

— Ba mai mult, spuse Manase, uzurpatorul se teme de Măria Ta, chiar aşa, de la distanţă, căci umblă vorba că te-ar fi cerut de la Zápolya pentru el însuşi.

— Şi tu de unde ştii aşa ceva, Manase? îl întrebă Petru Rareş, întorcând către el o privire bănuitoare.

— Un bun pârcălab are întotdeauna iscoade, răspunse Manase, iar pe fălcile lui prelungi ca de cal nu tresări niciun muşchi sub cercetarea lui vodă. Anghel nu este singurul care cunoaşte locurile tăinuite sub împletituri din crengi înfrunzite. Eu am construit tunelele acelea.

Discuţia continuă până spre dimineaţă. Buştenii trosneau domol în foc, împrăştiind miros amărui de răşină topită. La răstimpuri se auzea glasul lipsit de răbdare al lui Petru Rareş rostind răspicat: „Ce domn? Niciun domn! Ţara are domn şi acela sunt eu!”, dar Chiajna nu ştia căror vorbe nepotrivite ale lui Manase ori Anghel le răspundea, urechile ei nu mai prindeau toate cuvintele din iatac, toropite de căldura blândă şi de miresmele sevelor arse în foc.

De la o vreme, fata adormi cu vătraiul într-o mână şi cu cealaltă ţinându-şi bine în jurul mijlocului şalul. Anghel dispăru mai înainte de ivirea zorilor, pierzându-şi urma ca şi cum nici nu ar fi călcat prin cetate. Dispăru înainte ca ea să apuce să-l întrebe ce ştie de babă sau de doica mică, ce s-a întâmplat cu Lăcustă grădinarul, cu Macarie şi cu toţi cei care se aflau în Cetatea Sucevei atunci când Soliman a intrat cu oaste. Se temea să pună astfel de întrebări, dar era singura cale să şi le scoată din minte.

Întregul ritual al celei dintâi sângerări a domniţei avu loc abia a doua zi dimineaţă.

În lumina albastră a zorilor, Chiajna păşi în picioare în medelniţa mică ce o cuprindea numai până la genunchi, iar slujnicele porniră să se rotească împrejurul ei într-un dans înţeles numai de ele, spălându-i trupul cu ştergare umezite în apa de la

picioarele ei. Umblau cu mişcări blânde, încete, ca şi cum în trupul Chiajnei s-ar fi ascuns zilele acestea o armată întreagă de rusalii pe care le-ar fi putut supăra. Sub lumina soarelui la răsărit, picăturile de apă care alunecau pe trup făceau pielea cu miros de lapte să capete toate culorile curcubeului, scoţând fata din lumea oamenilor şi aşezând-o, preţ de câteva clipe, în cea a sânzienelor.

La sfârşit, Doamna Elena o primi într-un ştergar neînceput, care acoperi fata din creştet până în tălpi, iar Ana se apropie cu un surâs, unul dintre puţinele ei surâsuri de când sosiseră în cetatea aceasta aspră şi străină, şi prinse a-i freca umerii şi spatele cu mişcări iuţi. În jurul tălpilor ude se formară pe podele două băltoace mici, în care Chiajna lipăi de câteva ori cu picioarele, apoi râseră toate trei. Încă nu se rostiseră cuvinte în lumea aceasta nouă în care Chiajna nu mai era copil. Fiecare dintre ele avea alt motiv pentru care întârzia să spargă faţa fermecată a zilei cu vorba.

Doamna Elena se vedea pe ea însăşi în ziua celei dintâi sângerări şi sufletul ei de atunci i se strecura acum în piept. Ana vedea aproape ziua în care Chiajna se va căsători cu suveranul uneia dintre ţările creştine din jur, împlinind toate aşteptările pe care tatăl lor le avusese şi de la ea odinioară, iar gândul acesta făcea ca surâsul ei să fie greu de multe şi felurite tristeţi. Iar Chiajna se gândea la noaptea trecută, cu sentimentul nelămurit că în spatele lor se tăiase o punte prin aducerea pe tron a altui voievod, şi dimineaţa aceasta i se părea un ultim noroc, cel de pe urmă răgaz luminos mai înainte ca toţi ceilalţi să afle şi descurajarea să acopere cetatea surghiunului lor.

Apa care devenise trandafirie fu dusă la rădăcina unui brad de care Chiajna avea să fie legată de acum înainte, putând să-i destăinuie cu încredere toate necazurile ei, secretele şi căderile în păcat. Şnurul pe care era încreţită cămaşa nu-i mai fu legat în jurul

gâtului, ci lăsat lejer într-o răscro- ială largă care aproape că descoperea linia umerilor şi a sânilor. Pe pielea arătată soarelui pentru cea dintâi oară, Doamna Elena aşează primul şirag de mărgăritare al Chiajnei. Apoi îi sărută fruntea şi o anunţă că nu îi este îngăduit să-şi părăsească odaia până când nu-i va trece sorocul.

Tăcută, cu mişcări uşoare, ca şi cum ar fi fost făcută din ceţuri, se apropie apoi sora ei, Ana, purtând pe palme darul său pentru Chiajna: o pereche de conduri galbeni din săftian, brodaţi cu flori şi încheiaţi în butoni mărunţi din topaze.

— Fără călcâi înălţat, surâse ea, întorcând unul dintre conduri şi arătând talpa moale din meşină, aşa cum îi plăcea surorii ei.

În vremea din urmă, Chiajna se gândise tot mai des la soarta Anei. Urmărea, curioasă şi îngrijorată, îndepărtarea surorii sale de ei toţi, transformarea ei într-un abur care începuse odată cu moartea tânărului voievod al Valahiei. De atunci, sora ei se tot ştergea de pe faţa lumii, dispărea încet, iar ea îşi găsea uneori vină pentru că lăsa să se întâmple asta.

Tatăl lor întârziase să-i afle un alt soţ, amânase până când se petrecuse nenorocirea aceasta pe care o trăiau acum şi în care toţi aveau mâinile legate şi nu se mai putea face nimic. Nu se mai putea găsi soţ Anei de aici. Chiajna rămase o clipă privind condurii primiţi în dar şi surâsul acela temător al surorii ei, cercetând în minte imagini vechi cu Ana. Înţelesuri tainice ale gesturilor ei din trecut, care nu i se dezvăluiseră la vremea lor, se lăsau pătrunse acum, cu întârziere, pe măsură ce Chiajna le revedea în minte.

Ana părea să se aşeze tot mai confortabil într-o viaţă tăcută, formată din lucruri mici şi tăceri mari. Îi plăcea acolo şi se temea ca nu cumva cineva să dea iarăşi năvală şi să o silească să iasă afară. Petru Rareş păruse să înţeleagă şi, continuând să-şi iubească fiica dincolo de înţelegerea aceasta, renunţase totuşi să mai

gândească pentru ea căsătorii importante care să lege cele două ţări între ele.

Acesta este viitorul, gândi Chiajna, luând condurii şi atin- gându-i mâinile calde într-un gest care ar fi putut trece drept o mângâiere. Aşa ar putea arăta şi soarta ei, dacă nu este atentă şi nu-şi îndeplineşte îndatoririle pentru care va fi, la rândul său, măritată. Nu voi ajunge acolo! îşi spuse, cu ochii la umbra aceasta ce fusese odinioară sora ei răsfăţată. Nici măcar slujnicele nu se mai fereau din calea Anei, iar feciorii de casă nu-şi mai întrerupeau şuşotelile la apropierea ei, ca şi cum nu ar mai fi existat nicio primejdie dacă clevetelile lor despre stăpâni ar fi ajuns la urechile domniţei celei mari.

Foarte rău! îşi spuse Chiajna. Atunci când toţi ceilalţi se simt în siguranţă în preajma ta nu este semn bun, ceva ai făcut greşit, căci jumătate dintre cei care te înconjoară trebuie să fie trădători, măcar cu gândul, dacă nu cu fapta încă. Spre păianjeni te îndrepţi cu hotărâre de cum îi vezi, nu aştepţi ca ei să înceapă a fojgăi pe la marginile pânzelor lor. Spre trădători te îndrepţi cu hotărâre mai înainte ca ei să treacă de la gând la faptă.

— Mulţumesc, îi spuse simplu, pentru că uneori avea senzaţia că toate cuvintele, fără deosebire, o rănesc pe Ana, că ea face un efort să rămână în picioare în faţa cuiva care îi vorbeşte.

Ar fi dorit să o întrebe în sfârşit, pentru că simţea că acum i-ar fi îngăduit, cum este să fii măritată? Cum sunt bărbaţii? Simţi ceva important atunci când ţi se aşază cununia pe creştet? Simţi într-adevăr că nu mai eşti una singură, ci sunteţi doi, două jumătăţi, aşa cum spune preotul în timpul săvârşirii sfintei taine a cununiei? Ştia însă că ar fi îngenuncheat pe Ana cu aceste întrebări, aşa că se mulţumi numai să încalţe condurii şi să-i poarte tot restul zilei.

O vreme, viaţa în cetate îşi urmă cursul ca şi cum nu ar fi fost înconjuraţi de oastea lui Zâpolya. Semnele

schimbărilor erau mărunte şi puteau fi observate numai de un ochi cunoscător. Femeile înjumătăţiră porţiile la masă, astfel încât merindele de prin cămări să ajungă cât mai mult timp. Piaţa mare devenea tot mai pustie.

Negustorul de mărgele fu primul care nu mai scoase taraba în faţa prăvăliei, urmat curând de cizmar, croitor şi lumânărar. În schimb, în pragul brutăriei se aduna în fiecare dimineaţă o mulţime care creştea de la o zi la alta, cerând brutarului cu glasuri din ce în ce mai ridicate să vândă şi făină, nu numai pâine, căci banii se isprăveau şi nimeni nu ştia când aveau să vină alţii. Corăbierii nu mai aveau nicio comandă, iar minerii nu mai puteau ajunge la minele de sare.

Într-una din zile, brutarul anunţă mulţimea adunată în faţa prăvăliei sale că va vinde numai câte o singură pâine fiecăruia, stârnind cu aceasta o răzmeriţă ce-l făcu să încuie uşa şi să tragă obloanele. Începură să umble veşti despre nechib- zuiţi care fuseseră ucişi pe când încercau să iasă ori să intre în cetate prin locuri ascunse, ca să aducă merinde, iar oamenii se împărţiră în două: cei care credeau veştile şi cei care nu le credeau. Curând însă, Dracii Negri începură să spânzure la vedere leşurile celor prinşi, punând capăt cu aceasta disputelor. Făceau întreceri şi puneau rămăşaguri, anunţând ce punct ţinteau şi slobozind apoi săgeţile la un semn:

— Umărul stâng!

— Oul-piciorului drept.

În spatele zidurilor, oamenii încercau să împiedice neamurile mortului să ajungă până la creneluri şi să vadă grozăvia. Încercările de a strecura merinde în cetate deveniră tot mai rare.

În mijlocul tuturor acestor strădanii de a ţine foametea departe, pe când colinda pârloagele de la marginile cetăţii, Chiajna descoperi într-o după-amiază o vacă moartă, pe jumătate mâncată de putregaiuri şi viermi, părăsită pe câmp. O mână de copii mult mai mici

decât fraţii ei, numai nişte ţânci, o înconjuraseră şi o priveau vrăjiţi, fără să fie stingheriţi de mirosurile grele răspândite de hoit. Cohorte de muşte zburau pe deasupra coastelor albe, dezgolite de carne şi aţintite spre cerul mohorât.

Din vaca aceea, o familie numeroasă s-ar fi putut hrăni vreme îndelungată. Chiajna încercă să priceapă ce s-ar fi putut petrece, ce întâmplare stranie i-ar fi putut face pe stăpânii ei să o părăsească în mijlocul unei pârloage, risipind hrană pentru atâtea zile?

Un vânt rece care bătea de câteva zile dinspre Munţii Bistriţei îi răvăşi părul, aducându-i în faţă şuviţele întunecate, lovindu-i obrajii cu ele şi acoperindu-i vederea. Nu se împotrivi, aşteptând ca vântul să o înconjoare şi să-i arunce părul înapoi pe spate. Ar fi vrut să alunge cu pietre copiii ce păreau ieşiţi, printr-o vrajă rea, chiar din stârvul vacii, mâna ei simţi aievea colţurile dure ale unei pietre şi o fibră îi zvâcni la gândul mişcării închipuite.

Lumea se umpluse dintr-odată de duşmănie şi ură, imaginea sinistră din faţa ochilor săi părea semnul limpede al unor primejdii ascunse de care s-ar fi putut feri, dacă le-ar fi desluşit înţelesurile. Sufletul aspru al cetăţii acesteia urca în ea ca sevele în tijele puieţilor, primăvara. Asprimea lui o contamina încet, ca o boală sau ca o maturizare fără întoarcere, dezlipind-o de vechile ei credinţe şi atrăgând-o de partea necunoscută a răului, transformând-o, înstrăinând-o, arătându-i cum poate fi răul dezvinovăţit şi care ar putea fi partea lui de dreptate. Cercetarea Cetăţii Ciceului îi adăuga bucăţi din ea însăşi, aşa cum un bulgăre de zăpadă se formează rostogolindu-se.

Se smulsese din preajma stârvului vacii ca dintr-o făcătură necurată în după-amiaza aceea cu cer sângeriu ca blana unui guzgan şi pornise cu pasul hotărât către curtea largă a meşterilor corăbieri, unde băuse odinioară apă din cofă, într-un timp ce părea acum

aparţinând altei lumi. Aflase locul pustiu, buştenii părăsiţi, pe jumătate curăţaţi, şi uneltele lepădate în mijlocul unor grămezi de rumeguş. Aerul era cleios, încărcat de ceva ce părea a fi un miros, dar Chiajna nu-l simţea în nări, ci pe piele şi în cerul gurii, o încredinţare că era privită, că în spatele ochiurilor murdare de geam se ascund priviri lipite de ea.

Ca trasă cu aţa, se dusese direct la şopronul din spate şi împinsese numai cu un deget uşile strâmbe, prinse în balamale încropite din cuie vechi. Geana de lumină cenuşie strecurată înăuntru îi dezvălui un bărbat care jupuia un iepure atârnat de o grindă, trăgându-i pielea către picioarele din spate şi crestând cu pricepere ici-colo, ca să o desprindă de carne. La picioarele lui, alţi doi iepuri se zbăteau în mâinile celui de-al doilea bărbat, care ridică spre Chiajna o privire sălbatică, fără nimic omenesc în ea, nu rea, dar lipsită de lumina stăpânirii de sine, întoarsă la esenţa ei dintâi, aceea de animal.

Folosind clipa de neatenţie, unul dintre iepuri izbuti să scape din mâinile lui şi, trăgându-şi după el piciorul rupt în laţ, alergă bezmetic, smintit de spaimă, dintr-o parte în cealaltă a şopronului. Chiajna se aplecă şi-l culese de jos atunci când animalul, amăgit de nemişcarea fetei, îşi vârâse botul într-un şomoiog de paie aflat la picioarele ei, ascunzându-se. Dintr-un ungher întunecat, bătrânul dulgher care o omenise data trecută privise acum totul în tăcere, nemişcat.

Se răsucise pe călcâie şi plecase mai bătrână din locul acela în care nu avea să se mai întoarcă niciodată. Oblojise iepurele cum se pricepuse mai bine şi-l ţinuse o vreme într-o cuşcă cu zăbrele din nuiele, deschizându-i uşiţa şi lăsându-l liber prin odaie până când animalul se îmblânzi. În zilele bune, atunci când Petru Rareş îl chema pe Grigore ca să-l bărbierească şi se arăta în curţile caselor domneşti ori chiar în turnul porţii, Chiajna lăsa deschisă uşa odăii, iar iepurele o urma

peste tot, cu sărituri mici şi cam piezişe din pricina piciorului rămas strâmb după vindecare.

Curând, în grădinile şi pe pârloagele din cetate nu mai rămăsese niciun iepure în afara celui din casele domneşti. Mercenarii frigeau berbeci întregi în taberele aşezate în jurul Ciceului, rotindu-i pe deasupra focurilor, pentru ca mirosul îmbietor să ajungă până în cetate.

— Sunt ai voştri toţi! striga de pe calul său şarg Zâpolya. Nu ne atingem de ei, pentru voi îi pregătim. Scoateţi afară din cetate pe Rareş!

Aruncau apoi resturile, oase pe care încă se mai afla carne din belşug, către porţile care rămâneau închise şi plăteau zicălaşii de la Dej să vină cu drâmba, ocarina şi fluierele şi să le cânte ***Banu Mămcin.e*** până în crucea nopţii.

În primele zile ale lui noiembrie începu să ningă viscolit, cu fulgi mărunţi şi îngheţaţi, care usturau atunci când loveau feţele. Vânturi turbate răscoleau şuierând omătul, ridicându-l până la acoperişuri şi împiedicând vederea. Soarele şi cetatea dispărură cu totul într-un nor de zăpadă. Uşile şi ferestrele ferecate şi apărate cu drugi groşi aşezaţi de-a curmezişul se zgâlţâiau zi şi noapte, în vreme ce afară nu contenea viscolul, şuierând prelung ca armate de năluci scoase din culcuşurile lor.

Era sfârşitul lumii.

Chiajna îl cunoştea foarte bine, căci an de an se năpusteau asupra oamenilor astfel de viscole ce troieneau zăpezile până la streşini, urmate de geruri care ucideau păsările prin copaci, desprinzându-se apoi, dimineaţa, şi căzând ca nişte fructe coapte în omătul de un stânjen. Ea nu văzuse altfel de ierni, dar poveştile bătrânilor despre ninsori uşoare şi vesele, care soseau abia în decembrie, lipsite de vânturi, cu ţurţuri din care picura ziua, sub lumina caldă a soarelui, nu o lăsau să se obişnuiască cu gândul că iernile înseamnă viscol turbat şi geruri crâncene.

Mercenarii se retraseră sub poala pădurii, în adăposturile săpate din vreme în pământ şi acoperite cu pat de crengi împletite. Trei zile şi trei nopţi, cât ţinu viscolul, slăbiră supravegherea cetăţii, căci nu era cu putinţă ca cineva să scape cu viaţă dacă s-ar fi încumetat să înfrunte furtuna. Vânturile lăsară în urma lor o lume nouă, albă, îngheţată şi nemişcată, sticlind din vârfurile brazilor mai înalţi. Zăpezile absorbeau toate sunetele, iar în aer plutea o tăcere neliniştitoare. Sosiră apoi gerurile, mai năprasnice ca oricând, şi nu se mai muiară până în mijlocul lui aprilie. Ca să nu moară îngheţate, oamenii tăiară şi ultimele capre, ciobănind carnea chiar în mijlocul caselor, căci afară degetele înţepeneau într-o singură clipă.

Petru Rareş îşi petrecea tot mai des zilele singur, trimiţând afară din odaie feciorii de casă numai cu un gest moale al mâinii, prea obosit ca să le poruncească. Tipsiile cu mâncare rămâneau neatinse şi draperiile acopereau bine ferestrele, Petru Rareş scoţând un strigăt şi aruncând un pocal către slujnica ce-i ieşise odată din cuvânt şi încercase să facă puţină lumină în odaie. După câteva săptămâni în care îi alungase pe toţi din preajma lui, tot mai îngrijorată, Chiajna luă tipsia din mâinile slujnicei şi intră cu prânzul în iatacul tatălui său.

Îl află în pat la ceasul mesei, încolăcit ca pruncul în pântecele maicii sale, cu ochii larg deschişi şi privirile aţintite în perete. Slăbise şi chipul i se schimbase. Chiajna avu impresia că vede viaţa scurgându-se încet din el şi băltind printre aşternuturile neschimbate de săptămâni, pentru că Petru Rareş nu îngăduise. Rămase o clipă cu tipsia plină pe braţe, căutând iute în minte un alt început, căci cel pe care îl pregătise nu i se mai părea potrivit.

Lăsă apoi tipsia pe masă şi trase cu o mişcare hotărâtă draperiile, inundând iatacul de lumina îngheţată a iernii vitrege de afară. Luat prin

surprindere, Petru Rareş slobozi numai un singur strigăt, nici acela prea iritat, pentru că se ruşina să dezvăluie fiicei lui ce simţea cu adevărat:

— Închide!

Hotărâtă să-i stârnească o criză de supărare cu care să-l ridice din pat şi să-l facă să străbată coridoarele, aruncând sudălmi şi porunci, Chiajna deschise una dintre ferestre. Zăpada de pe prichici căzu pe podele, la picioarele ei, împreună cu doi ţurţuri subţiri care se sparseră în zeci de cioburi de gheaţă. Acum începe, îşi spuse ea. Din pat însă nu se mai simţi nicio mişcare. Deschise capacul cufărului cu albituri, scoase aşternuturi proaspete şi începu să strângă uşor, cu blândeţe, cearşaful de pe pat, rulându-l până la spatele tatălui său.

— Stai acolo, tată, că mă descurc şi aşa, îi vorbi ca şi cum ceea ce făceau era cel mai obişnuit lucru din lume. O să împing aşternutul sub tine şi pe urmă o să-l trag din partea cealaltă.

— Chiajnă, începu cu glas slăbit Petru Rareş, dar după ce-i rosti numele nu mai urmă nimic, iar tăcerea care se aşternu păru cu atât mai apăsătoare.

Scoase cearşaful de pe pat, lăsând mindirul gol sub tatăl ei, apoi desfăcu şnururile feţelor oghealului şi le trase şi pe acelea jos. În iatac se făcuse frig, iar un pui de vânt rămas pesemne rătăcit dintre cele de la începutul iernii tot spulbera zăpada de pe prichici şi de la streşini, aruncând-o înăuntru. Petru Rareş se ridică anevoie în capul oaselor şi rămase aşezat pe marginea patului, cu capul aplecat, învins de fiica sa, încercând să găsească în el furia cu care alunga de obicei slujnicele care încercau să facă primenirea pe care o pornise Chiajna.

— Acum să vină o fată, să aştearnă patul, că la asta nu mă pricep, spuse Chiajna şi, deschizând uşa, făcu semn străjii să aducă o slujnică.

Ivirea ei dezlegă în sfârşit mânia lui Petru Rareş. Se ridică de pe marginea patului, trânti fereastra, închizând zăvorul, şi alungă fata din odaie:

— Ieşi afară de aici! Afară!

— Unde pleci dacă nu ai isprăvit? se aşeză în calea ei Chiajna.

— Îi porunceşti tu slujnicei la mine în iatac? se întoarse Petru Rareş către ea, în vreme ce slujnica se folosi de scurtul răgaz în care vodă nu o privea ca să aştearnă iute, cu mişcări pricepute, cearşaful curat pe pat şi să-l prindă bine sub mindir.

— Gata, tată, a isprăvit, spuse Chiajna.

— Porunceşte ea la mine în iatac! repeta Petru Rareş, ca şi cum viaţa care mergea înainte în jurul lui nu-l putea prinde, el continuând să se rotească într-un cerc. Porunceşte copilul meu la mine în iatac! Aşa credeţi voi că am ajuns, să poruncească plodul în iatacul meu, anafura şi cădelniţa mamii lui de plod, de iatac şi de aşternut!

Pentru că nu i se mai împotrivea nimeni, Petru Rareş se opri, privind în jurul său. Slujnica dispăruse, uşa şi fereastra erau închise, iar Chiajna stătea dreaptă în mijlocul odăii, liniştită.

— Hai să mănânci, îi spuse ea şi se aşeză cea dintâi la masă, în faţa tipsiei, descoperind capacele şi ştergarele sub care se aflau merindele.

— Nu pot acum, Chiajnă, îi răspunse calm Petru Rareş, iar în glasul lui răzbătea o sfârşeală de om aflat la capătul puterilor. Nu am vreme de stat la masă, tu nu vezi câte necazuri ne-au lovit? O să mănânc după ce le dau de capăt.

— Ca să te ocupi de necazuri, hai să te îmbraci mai întâi, vorbi Chiajna cu gura plină, îndesând într-un obraz o jumătate de pogăcea cu jumări, presărată din belşug cu chimion.

— Mâine, îi promise el după o tăcere atât de lungă,

încât părea că discuţia se isprăvise deja.

Începând de la întâmplarea aceea, Chiajna îşi petrecu mare parte din timp în odaia tatălui ei, fără a-i lua în seamă împotrivirile, ţinând uneori piept furiilor pe care i le stârnea atunci când făcea lumină sau când deschidea câte o fereastră, cel mai adesea însă ferindu-se să-i răspundă în astfel de momente, căci observase că Petru Rareş nu avea putere decât pentru o vorbă sau două. Mânca în odaia lui, îi povestea toate năzbâtiile fraţilor ei, toate nepriceperile slujnicelor şi hotărârile lui Manase pentru vreun pocinog făcut de ele. Sosea cu Ruxandra în braţe şi o lăsa pe pat, învârtindu-se apoi prin odaie cu treburi închipuite, în vreme ce prunca pornea de-a buşilea, răsturnându-se între perne şi ridicându-se din nou, trăgând pe Petru Rareş de păr cu degete umede şi lipicioase, atunci când ajungea până la el.

Mai mult decât această cotropire a iatacului nu izbuti însă. Tatăl său rămase până în primăvară mai mult în pat, în cămaşă de noapte, fără să poată mânca sau dormi, schimbând abia câte o vorbă topită de oboseală, din când în când. Doamna Elena refuză să vorbească despre cele ce se petreceau, învinuind pe Chiajna de trufie şi necuviinţă şi păs- trându-şi până la sfârşit părerea că este numai un necaz închipuit, adăugat din îngâmfarea ei tuturor celorlalte cărora Petru Rareş căuta să le găsească dezlegarea.

Chiajna descoperise în iarna aceea că există un Petru Rareş solid, alcătuit dintr-o esenţă dură, tare, cu hotare statornicite clar faţă de lumea din afară, şi un alt Petru Rareş alcătuit din ceţuri uşoare, din abur amăgitor, fără contururi limpezi şi tocmai de aceea nefăcând parte din lumea aceasta cu totul, ieşit din trupul său şi intrat adânc într-o lume de gânduri. Înţelesese că nu mai poţi ajunge la un om după ce el şi-a intrat în gânduri, simţise asta dureros pe propria piele, ori de câte ori tatăl său o privise fără să o vadă ori să o audă. Poate că tocmai de

aceea avea senzaţia îngrijorătoare că nici ea nu-l mai vede pe el, că este făcut din abur.

Iarna se întinsese până dincolo de mijlocul lui aprilie.

În calendarele bisericilor din Cetatea Ciceului, primăvara sosise de mult, dar zăpada nu dădea semne să se topească şi nici gerurile nu se înmuiau. Într-o după-amiază cu o lumină îngheţată, groasă, portocalie, semănând cu lumina unei torţe prost aprinse, străjile simţiră mişcare în tabăra asediatorilor şi dădură de veste. Câteva sute de călăreţi îşi pregăteau plecarea. Sultanul nu mai trimisese lefurile de mai bine de o lună. În Moldova se liniştiseră vrăjmăşiile dintre boieri, Soliman lăsase în Cetatea Sucevei două ortale de ieniceri care să vegheze la pacea dinăuntru şi din afară şi plecase, aşadar Petru Rareş nu mai putea fi de acum o primejdie.

Neplătiţi în ultima lună, Dracii Negri puseseră în vedere căpitanului lor Agim că mai aşteaptă numai o singură zi, apoi pleacă înapoi în Veneţia, să se pună la dispoziţia condotierilor. Atunci când căpitanii lui Zâpolya încercară să-i oprească, Dracii Negri se aşezară într-o clipă în formaţie de luptă, cu arcaşii pe flancuri şi luptătorii cu spadele scoase. Vizierele se închiseră toate deodată, cu pocnete seci. Caii băteau nerăbdători pasul pe loc, împroşcând în aer zăpada în care lumina se desfăcea în toate culorile curcubeului. Complet nemulţumiţi de felul în care decurseseră lucrurile la asediul acesta, plictisiţi şi însetaţi de luptă, stratioţii aşteptau cu mare bucurie un motiv cât de mic ca să se războiască.

Fură lăsaţi să plece, sub privirile străjerilor de pe zidurile cetăţii. După un sfat de câteva ceasuri, căpitanii încolonară şi restul trupelor, pornind cu caii la trap şi steagurile fluturând pe drumul Clujului, către cazărmile lor. Toată suflarea cetăţii se afla pe drumul de strajă, în spatele crenelurilor sau pe la barbacane, privindu-le în tăcere plecarea. Ca la un semn, a doua zi începu să

picure de la streşini, ca şi cum numai atât ar fi aşteptat întreaga fire ca să poată slobozi în lume primăvara.

Oamenii însă nu aveau să mai fie niciodată aceiaşi. Toate nelegiuirile pe care le făcuseră din pricina foamei, toate gândurile lipsite de omenie îi schimbaseră, lăsându-i pentru totdeauna mai tăcuţi, mai înfrânţi, împărţind un secret amar: puteau fi nemiloşi. Căzuseră, se lăsaseră prea uşor sălbăticiţi, atraşi de partea răului.

Era soare şi oamenii aveau din nou umbre. Priviţi de sus, de la fereastra Chiajnei, oamenii şi umbrele lor se mişcau împreună, încrezători în legătura lor trainică, fericiţi că au un lucru ce nu le poate fi luat. Fusese cea dintâi zi după multă vreme când izbutiseră să-l convingă pe Petru Rareş să îmbrace caftan de şamalagea şi să iasă în curţile caselor domneşti, alături de doamna sa şi de prunca scoasă pentru cea dintâi oară la lumina zilei. Iliaş şi Ştefăniţă alergau în jurul lor, plescăind din cizme în zăpada murdară şi grea de apă.

Pe fereastra de pe care gheaţa se topea încet, alunecând bucată cu bucată odată cu şiroaie de apă, Chiajna putea vedea clar numai băieţii, printr-un petec uscat. Doamna Elena şi tatăl ei rămâneau doar nişte siluete şterse, pete palide de culoare, nelămurite, ca şi cum încă nu s-ar fi format sau ca şi cum cineva îi ştergea de pe faţa lumii. Vremea lor trecea.

Sosea prea repede vremea ei şi a fraţilor ei. Curând avea să sosească şi vremea Ruxandrei, căreia astăzi îi mai ieşiseră doi dinţi şi privea lumea prin ochi înlăcrimaţi. Timpul părea să se hrănească cu copii de voievod, fete şi băieţi de-a valma.

În apele albastre ale golfului Constantinopolului plutea un leş cu faţa în jos. Curenţii îl împinseseră până la mal, iar soarele amiezii lucea în giubeaua lui liliachie

din alagea. De pe chei, un negustor sărac de peşte îl trase afară din apă, sub privirile încurajatoare ale unor mici lustragii gălăgioşi şi obraznici, niciunul mai mare de 8-9 ani. Negustorul de peşte îi alungă cu un gest din mână şi un pas bătut cu hotărâre în pământ, ca şi cum s-ar fi pregătit să-i alerge prin toată piaţa, apoi porni să buzunărească mortul. Băgă în propriile buzunare cele câteva nimicuri pe care apa nu izbutise să le fure ea însăşi, apoi, după o clipă de ezitare, dezbrăcă mortul, întinse straiele grele de apă pe pietre, la soare, şi dădu drumul leşului înapoi în Cornul de Aur.

De la ferestrele Bogdan Saraiului, Petru Rareş privea întreaga scenă ca şi cum ar fi urmărit un vis urât, ştiind că este doar un vis.

Părăsise Cetatea Ciceului fără să aibă vreme să-şi cumpănească prea mult următorii paşi. Atunci când în cetate sosise vestea că Ştefan Cetină Vodă fusese ucis, iar boierii ridicaseră pe tron un alt voievod, fără ştirea sultanului, Rareş simţise că acesta este ceasul său. Se împlineau doi ani de surghiun. Între timp, sultanul păruse să uite de răzvrătirea lui, de împotrivirea de a plăti birul şi de îndrăzneala de a aduna oaste şi a cumpăra arme. Socotise jihadul pentru Moldova încheiat şi îşi mutase atenţia către şeicii Yemenului şi către alungarea portughezilor din apele Egiptului.

Noua nesupunere a boierilor Arbureşti şi Găneşti pusese acum din nou Moldova pe primul loc în discuţiile Marelui Divan din Palatul Topkapi. Se căuta un voievod. Domnul pus de boieri fără ştirea sultanului nu putea rămâne pe tron.

Fără să stea pe gânduri, pentru că portiţa era îngustă şi avea să rămână deschisă foarte puţin timp, Doamna Elena scrisese sultanei Roxelana, vorbindu-i despre pământurile natale aflate la numai o aruncătură de băţ de Moldova şi despre copiii pe care uneori mamele sunt nevoite să-i crească printre străini, cu teamă pentru viaţa lor. Aşa se face că la porţile Cetăţii Ciceului sosise

un sol turc, cu scrisoare de chemare pentru Petru Rareş, ca să fie cercetat dacă este vrednic de a fi pus înapoi pe tronul ţării.

— Sugiuc, halva, fistic, curmale! răsună departe glasul cântat al unui vânzător de dulciuri.

Pe cheiul din scânduri, în apropierea locului unde negustorul de peşte tâlhărise mortul, Petru Rareş zări trei turci aşezaţi la sfat pe un covor întins direct pe jos. Un băietan desculţ mâna agale două cămile încărcate cu baloturi de pânzeturi sosite din Alep. Un luntraş neîndemânatic nu scosese barca suficient de iute din calea unei caravele ce traversa Cornul de Aur, iar acum vâslea cu disperare, sub strigătele pe jumătate furioase, pe jumătate vesele ale marinarilor de pe puntea caravelei.

Petru Rareş îşi duse mâna la obraz şi încercă să-şi domolească mâncărimea, scărpinându-se uşor cu podul palmei, căci pielea înroşită îl ustura. Ajunsese în Constantinopol cu faţa buhăită de spuzeală, iritat din pricina mâncărimii. În Cetatea Ciceului înflorise romaniţa pe sub toate zidurile, de-a lungul tuturor cărărilor şi prin grădinile oamenilor. Chiajna rânduise cu iuţeală cetele de copii ale cetăţii şi în câteva zile curăţaseră tot locul de flori, sub ploaia de sudălmi ale babelor care rămâneau fără leacuri. Fusese însă prea târziu, căci spuzeala tatălui său apucase să se ivească şi se înrăutăţise pe drumul spre Constantinopol.

Un poticar grec cu spiţerie în Fanar îi trimisese o alifie preparată de el pentru spuzeala de pe obraz. Siminichie, mană, sare de Englitera şi răşina mumie, pe care poticarul o păstra numai pentru feţele domneşti din oraş şi o folosea cu mare zgârcenie. Leacul îi mai liniştise usturimea şi îi calmase mâncărimile, dar obrazul îi strălucea de unsoare, atrăgând privirile curioase ale tuturor slujitorilor şi logofeţilor din Bogdan Sarai şi făcând pe Rareş să aibă, din această pricină, vorba repezită şi mişcările cam bruşte.

Ca să nu păteze conteşul cusut mărunt cu fir de argint aurit, cămărăşelul îi prinsese la gât un şervet alb, continuând apoi să-l îmbrace cu caftanul domnesc de ghermesut îmblănit cu samur. Doi băietani se învârteau cu pricepere în jurul lui Petru Rareş, încălţându-l şi încingându-l la brâu cu un şal vărgat din caşmir de Damasc. Veşmintele domneşti alungară lehamitea şi tristeţile care-l apăsaseră pe Rareş toată iarna trecută. Din oglinda până-n podele îl privea un voievod, iar semeţia imaginii pe care o vedea îi trecu în priviri. Umerii i se îndreptară şi mişcarea abia ghicită scoase din blana de samur miresmele picurate de feciorii de casă de prin sticluţele cu apă de colonie.

Înconjurat de capuchehaialele şi logofeţii aflaţi în slujbă în Palatul Moldovei din Constantinopol, Petru Rareş porni către ieşire. Cu toate că steagul de învestitură era întotdeauna înmânat în Sala Marelui Divan din Palatul Topkapi, de data aceasta sultanul Soliman anunţase că ceremonia se va ţine în Piaţa Sultanahmet, în aer liber, unde plănuieşte festivităţi speciale pentru viitorul domn al Moldovei. Fostul domn al Moldovei. Nu îi fusese îngăduit să apară călare, aşa că Petru Rareş se înfăţişă într-o trăsură cu capra împodobită cu catifea roşie, pe care slujbaşii Bogdan Saraiului o găsiseră în fundul grajdurilor, acoperită de praf. Comisul moldovenesc la Constantinopol pusese să fie lustruită cu ceară, ca să-i dea o faţă nouă, şi cercetase el însuşi fiecare roată, ca nu cumva să scârţâie.

Piaţa Sultanahmet era plină. Oamenii sosiseră încă de dimineaţă ca să găsească locuri cât mai aproape de arenă. O vreme, primii veniţi izbutiseră să păstreze câte un loc şi pentru vreun prieten ce avea să sosească mai târziu. Pe măsură ce se apropia amiaza însă se încinseră certuri aprinse şi bătăi pentru locurile neocupate, iar agalele porunciră ienicerilor să potolească mulţimea şi să scoată afară din piaţă orice scandalagiu. Un negustor

ce vindea felegene, zarfuri, râşniţe şi alte nimicuri frumos dantelate în aramă se strecura prin mulţimea aşezată pe covoare şi perne, oprindu-se din loc în loc ca să facă vreo vânzare. Mirosea a halva, a cafea şi a salep fierbinte.

De cum puse piciorul în piaţă, Petru Rareş pricepu că este vorba despre o execuţie. În mijlocul arenei, pe un podium de lemn ridicat între Obeliscul lui Teodosie şi Coloana Şarpelui, fusese aşezat butucul. Îşi cercetă iute din priviri însoţitorii, ca să vadă dacă au ştiut ceva, dar nu află decât nedumerire şi îngrijorare pe chipurile capuchehaialelor şi logofeţilor. Se strecurară până la podiumul din faţa Moscheii Albastre şi se aşezară în jilţurile aduse anume pentru ei.

În faţa lor, de cealaltă parte a pieţei, sprijinită de zidurile Palatului Ambasadorilor, fusese construită o tribună înaltă, împodobită cu valuri de catifea, cu cele mai frumoase covoare persane aşternute pe jos şi frunze uriaşe de palmieri prinse la toate încheieturile stâlpilor. Era locul de unde aveau să urmărească execuţia sultanul Soliman şi sultana Roxelana. Ceşcuţe din aramă în care fumegau răşini parfumate fuseseră ascunse pe sub tribună, pentru ca mirosul mulţimii să nu ajungă până la ei.

Ivirea unui şir de lectici cu perdeluţe purpurii şi ciucuri grei din fir de aur stârni încă şi mai mult rumoarea pieţei. Mulţimea care nu mai încăpuse în Sultanahmet, revărsată pe străduţele din apropiere, tălăzui ca apele Mării Negre la intrarea în strâmtoarea Bosforului. Vuietul însoţi lecticile până în faţa tribunei şi se stinse ca la o poruncă atunci când din ele coborâră sultanul Soliman şi Roxelana, înconjuraţi de şahzadelele lor de toate vârstele, începând cu prinţul Mehmed, un tânăr paşă pentru care tatăl său pregătea deja de pe acum tronul imperiului, şi până la micul prinţ Cihangir, care purta pe umăr o maimuţică de o palmă, căpătată zilele trecute de la consulul indian.

Sultana Roxelana şi fiica ei, prinţesa Mihrimah, purtau aceeaşi pieptănătură înaltă, terminată cu un turban alb din care curgeau pe spatele lor valuri de mătase străvezie. Aveau aceeaşi înălţime şi acelaşi mers alintat. Numai un ochi cunoscător ar fi putut descoperi cea mai mare deosebire dintre ele: în vreme ce în ochii prinţesei se putea citi uşoara nepăsare a celor întorşi către ei înşişi, privirile sultanei iscodeau cu mare băgare de seamă totul în jur. În anii din urmă, Roxelana izbutise să înlăture din preajma sultanului orice alt fiu al lui mai mare decât prinţul Mehmed, convin- gându-l pe Soliman să le dea posturi ca guvernatori ai celor mai îndepărtate sangeacuri. Niciun băiat al unei alte soţii împărăteşti nu se mai afla de multă vreme la palat. Nu izbutise aceasta privind lumea cu ochii melancolici ai fiicei sale, plângându-şi soarta care o smulsese de lângă mirele său, în ziua nunţii, şi o transformase într-una din sutele de cadâne din Serai. În taină, Roxelana nu era mulţumită de niciunul dintre copiii săi.

Aruncă o privire de cealaltă parte a pieţei şi, preţ de o clipă, ochii ei priviră drept într-ai lui Petru Rareş, protejatul său zilele acestea. Toţi slujbaşii din Bogdan Sarai veniseră înveşmântaţi în straie scumpe, ceea ce putea arăta deopotrivă două lucruri: trufie sau respect pentru festivitatea la care fuseseră poftiţi. Sultana avea să hotărască altădată care era motivul adevărat, pentru că acum tocmai intrase în mijlocul arenei călăul, un bărbat cu un cap mai înalt decât toţi cei din piaţă, purtând un fes lung, roşu. Înaintă până la butucul său, bătu temenele până la pământ în faţa sultanului şi a familiei sale, apoi îşi lepădă sumanul, dând la iveală cele două iatagane de la brâu. În mână purta o secure pe care o cumpănea din când în când, ca şi cum ar fi cântărit-o. Mustăţile bogate, trase în jos erau mai lungi decât barba.

În cealaltă parte a pieţei, mulţimea se despică şi lăsă să treacă o cotigă pe două roţi în care un tânăr îşi ţinea

cu greu echilibrul în picioare, pentru că avea mâinile legate.

— Condamnatul, înţelese cu uşurare unul dintre logofeţi şi de pe umerii întregii delegaţii a Moldovei se ridică o mare povară.

Pentru o clipă se temuseră pentru viaţa lui Petru Rareş.

Un cadiu aşezat la picioarele sultanului dădu citire acuzaţiilor pentru care tânărul avea să-şi piardă capul. Era fiul unui despot sârb de pe pământurile cucerite în ultimii ani de Soliman. Trăise o vreme în Constantinopol, trimis chezăşie de tatăl său, după cum era obiceiul. La marginile imperiului însă avuseseră loc mai multe răzmeriţe, fostul Despotat al Serbiei devenea din ce în ce mai greu de stăpânit, aşa că Soliman hotărâse să dea un exemplu şi să ia capul prinţului chezaş pentru faptele tatălui lui.

Cotiga se opri la câţiva paşi de Obeliscul lui Teodosie şi condamnatul coborî între doi ieniceri, care-l conduseră către butucul unde îl aştepta călăul cu fesul roşu. Aflată în mijlocul clipelor celor mai savuroase, mulţimea amuţise. Povestea tânărului prinţ sârb umblase zilele acestea pe toate străduţele oraşului, căpătând câte o nouă înfloritură prin fiecare piaţă unde poposise. Oamenii căutau acum în privirile lui, în mişcări, în cel mai mărunt gest adeverirea poveştii, erau ultimele clipe în care mai puteau afla care era de fapt adevărul. Clopotul unui galion aflat foarte aproape, la ieşirea din Bosfor spre Marmara, sperie câţiva pescăruşi care se ridicară cu ţipete ascuţite din arţarii ce împrejmuiau Moscheea Albastră.

Tânărul urcă cele trei trepte şi se apropie de butuc.

Plânsese, avea ochii umflaţi şi roşii, cu cearcăne adânci, vineţii, dar mulţimea nu băgă de seamă, pentru că amănuntul nu se potrivea în povestea lor. Nu aruncă nicio privire către divanul pe care stătea lungit sultanul,

iar asta văzură cu toţii, asta se potrivea şi aveau să povestească încă multă vreme de acum înainte. Călăul îşi scoase unul dintre cele două iatagane de la brâu şi îi tăie legăturile, iar tânărul îşi frecă încheieturile ca să scoată durerea din ele, ca şi cum ar mai fi contat, ca şi cum s-ar fi pregătit să le mai folosească. Călăul vârî apoi iataganul înapoi în teacă, apucă din nou securea şi puse o palmă lată pe umărul tânărului sârb, înge- nunchindu-l şi împingându-i capul către adâncitura din butuc.

Mulţimea trase aer în piept.

Cei aflaţi la capetele arenei, care nu vedeau prea bine din pricina obeliscului şi a coloanei spiralate, îşi părăsiseră locurile şi se urcaseră prin copacii ce mărgineau Piaţa Sultanahmet. Călăul îşi privea stăpânul, pe sultanul Soliman, nemişcat, aşteptând un semn. Sultanul se juca cu fiul său cel mic, încercând să ademenească la el maimuţica băiatului. Mâinile tânărului îmbrăţişaseră fără voie butucul, pentru că din poziţia în care era nu prea avea cum altfel să le aşeze.

Semnul sultanului veni pe când nimeni nu mai privea către tribuna cu frunze de palmieri, astfel încât gestul puternic şi iute al călăului de a ridica securea şi a o coborî cu îndemânare pe butuc luă prin surprindere întreaga piaţă.

Mulţimea slobozi prelung aerul din piept.

Cei doi ieniceri care îl aduseseră pe condamnat culeseră capul şi-l puseră într-un coş de nuiele. Călăul şterse lama securii, o cercetă în soare şi o sprijini de trupul aflat încă la rădăcina butucului, nu cu lipsă de respect, ci cu un soi greu de înţeles de ortăcie aspră, o recunoaştere tăcută a rolului fiecăruia în tot acest teatru care era viaţa, adevăratul vrăjmaş al tuturor, care-şi bătea joc deopotrivă de călăi şi de condamnaţi, ba încă şi de sultani. Trupul însângerat mai zvâcni o dată, moale, sub apăsarea blândă a securii, apoi îşi găsi tihna.

Mulţimea izbucni în strigăte, iar sentimentele felurite

cărora le dădea glas fiecare transformară piaţa Sultanahmet într-un haos. Turcoaicele mai bătrâne care aveau acasă fii de seama tânărului sârb slobozeau strigăte sfâşiate de durere. Băietanii ieşiţi din copilărie care nu mai erau stăpâni pe ei înşişi chiuiau turbaţi, ca la mare victorie, scuturând crengile pe care se căţăraseră. Negustorii săraci care plimbau felurite tarabe pe străzile oraşului scuturau pumnii în aer, eliberând o fărâmă din furia cu care trăiau, iar ienicerii strigau cu mândrie, simţindu-se în siguranţă într-o lume în care stăpânul lor putea da astfel de pedepse.

Presimţiri sumbre cărora nu le dădea niciodată atenţie coborâră în inima lui Petru Rareş. Îi dădea târcoale bănuiala unor poveri ce aveau să-l sufoce, ca în mijlocul unui coşmar în care respiraţia ţi se opreşte şi nu te poţi trezi ca să ţi-o reiei, nu poţi să te aduci singur la viaţă, pur şi simplu deş- teptându-te din somn. Un somn al voinţei care-l şubrezise în cea dintâi iarnă petrecută în Cetatea Ciceului, transfor- mându-l într-un bolnav care nu se ridica din pat nici măcar pentru masă.

Sultanul se ridică de pe divan, iar gestul lui potoli de îndată mulţimea. Când ridică braţul şi făcu un semn către Portarul Palatului, ca şi cum l-ar fi împins cu degetul din locul în care se afla, mişcându-l către podiumul delegaţiei moldovene, mâneca largă a caftanului său se desfăcu ca o aripă, atingând pământul. Înaltul slujbaş traversă arena, urmat de un întreg alai de bei, agale şi muşiri, numai dregători de frunte. Purta pe braţele întinse, ca pe un copil împărătesc, caftanul de domnie pe care îl aşează pe umerii lui Petru Rareş cu solemnitate. Tot acum ar fi trebuit să primească şi sceptrul ţării, dar Rareş încă îl mai avea într-un cufăr aflat la picioarele patului din Cetatea Ciceului, aşa că Soliman se mulţumi numai să-l privească îndelung, cu înţeles, şi să lase să se adâncească între ei doi o clipă lungă de aşteptare, nădăjduind că nesupusul voievod îi va desluşi tâlcul.

Nicio vorbă nu avea să fie schimbată în ziua aceea între sultanul Soliman şi Petru Rareş fără mijlocitor, de unde capu- chehaialele şi logofeţii înţeleseseră că sultanul încă nu l-a iertat de tot şi numai priceperea Roxelanei făcuse acest moment posibil. Aşezându-se la loc pe divanul său, Soliman şopti îndelung la urechea Şefului Purtătorilor de Steag, care se apropie apoi de marginea tribunei şi îi vorbi voievodului, peste întreaga piaţă:

— Scrisoarea de învestitură, steagul şi calul noului domn al Moldovei vor fi trimise la Bogdan Sarai mâine dimineaţă, cu alai şi meterhanele, după obicei.

Făcu semn apoi scribului aşezat la picioarele sultanului să pregătească pana şi călimara şi îi dictă:

— Drept chezăşie de bună-credinţă, sultanul Soliman, stăpânul pământului şi al mărilor, umbra lui Allah pe pământ, pofteşte ca prinţul Iliaş Rareş al voievodului Petru Rareş să fie adus la Constantinopol, unde va fi primit cu toate onorurile rangului său şi va trăi alături de prinţii împărăteşti şi de odraslele vizirilor noştri, primind aceeaşi educaţie.

În sunetul zecilor de tobe, trâmbiţe şi oboaie, sultanul, Roxelana şi şahzadelele se ridicară, urcară în lectici şi alaiul se îndreptă către Palatul Topkapi, întâmpinat de uralele mulţimii. Festivităţile se isprăviseră. Urechile lui Petru Rareş prinseră a ţiui şi el îşi aminti că nu mâncase pe ziua aceea, împotrivindu-se tuturor rugăminţilor logofeţilor săi.

Strigătele mulţimii încântate pentru că îi fuseseră dăruite două ceremonii în loc de una singură se îndepărtau de el ca şi cum o forţă rea, nevăzută, l-ar fi supt într-un hău aflat sus, în mijlocul cerului. Cum avea să-i spună acasă Doamnei Elena că fiul ei cel mare va trăi de acum înainte la Constantinopol? Cum avea el însuşi să se despartă de băiat, mai cu seamă după cele văzute astăzi aici? Mâhniri de sfârşit de lume îi cotropiră sufletul, iar umerii i se lăsară sub povara unei

înţelegeri: tânărul prinţ sârb fusese folosit drept învăţătură pentru el.

Îşi duse mâna la obraz şi se scărpină uşor cu podul palmei. Spuzeala se vindeca, leacul poticarului grec era bun.

7049 de la Facerea Lumii

Anul holerei

Lăcustă face praf de gândăcei

Ne amintim astăzi anul acela al holerei cu mare spaimă. Dintre toate pedepsele pe care ni le trimisese până atunci Dumnezeu, aceea a fost cea mai grea, pentru că mureau pruncii în chinuri şi nimeni nu putea face nimic pentru ei. Priveam câte o mamă care îşi scotea copilul afară din casă pe braţe, alergând dinaintea noastră şi întinzându-l către noi, cerându-ne să-i uşurăm suferinţa, şi ne simţeam mici, fără nicio putere, ca şi cum trăiserăm degeaba până atunci. Toate celelalte întâmplări ale anului aceluia au fost împletite în urzeala lipicioasă, sălcie, mirosind a putregaiuri, a bolii.

Vestea întoarcerii lui Petru Rareş Vodă în Cetatea de Scaun a Sucevei intrase în ţară pe toate drumurile deodată: pe la miazăzi pe Drumul Bogdanului, pe la miazănoapte pe Drumul Buţilor, pe la răsărit pe Drumul Oilor şi pe la apus pe Drumul Sării. În numai un ceas, ţara întreagă începu să fiarbă şi până la chindie târgurile, curţile boierilor mari şi mici şi cetăţile arătau răvăşite ca după furtună. Unii erau mânaţi de vinovăţie, alţii de bucuria răzbunării pe care o simţeau plutind în aer, iar alţii doar se lăsau purtaţi de valul de însufleţire ce făcea văzduhul să vibreze.

Boierul Arbore, mare vornic al Ţării de Sus, desprins de curând din prietenia lui cu boierul Gănescu, mare

vornic al Ţării de Jos, se grăbise să-i iasă voievodului în întâmpinare, dându-i pe mână pe uzurpatorul pe care chiar ei înşişi îl ridicaseră pe tronul ţării. Fusese o greşeală, boier Arbore recunoscuse aceasta şi nădăjduia acum ca Vodă Petru Rareş să-l ierte.

— Au fost două greşeli, nu una singură, Arbore, îi spusese Petru Rareş cu asprime în glas, dar marele vornic înţelese că va fi iertat şi capul său va rămâne de data aceasta pe umeri, căci altminteri vodă nu i-ar fi vorbit. Cea dintâi a fost acum mai bine de doi ani, când mi-ai nesocotit porunca şi nu ai scos oamenii la luptă.

Ar fi dorit să continue, să-i vorbească despre înhăitarea lui cu Mihu, portarul Sucevei, şi cu alţi veliţi boieri care trădaseră atunci, dând ţara pe mâna sultanului Soliman. Numai că el însuşi venea acum sprijinit de sultan, aşa că găsi mai înţelept să scurteze lămuririle cu acest dregător al său. În plus, nu ar fi trebuit să mai rostească şi alte nume de boieri pe care să-i prevină astfel asupra simţămintelor sale, dacă voia ca planul cu care intrase în Cetatea Sucevei să izbutească.

În cea dintâi dimineaţă, hatmanul Mihu fusese găsit mort în patul său, fără ca cineva să fi auzit zvon sau să fi simţit mişcare prin conacele sale în timpul nopţii. Numai Anghel fusese văzut din nou în cetate, o dată în oborul de animale, interesându-se de preţul vitelor tocmai la negustorii cunoscuţi că rămăseseră credincioşi lui Petru Rareş, şi o dată pe uliţa veche a fierarilor, departe, la ieşirea din cetate.

Speriaţi de zvonurile acestea şi de moartea hatmanului, mulţi boieri ce se ridicaseră împotriva lui Petru Rareş îşi strânseră acum în grabă giuvaiericalele şi odoarele în sipete, cu gând să le ia la subţioară şi să urce de îndată în trăsuri, ca să iasă din Suceava. Fuseseră însă găsiţi morţi, seceraţi pe drumurile dintre iatacuri şi trăsuri, ca şi cum o umbră nevăzută trecuse pe deasupra locurilor, curmându-le tuturor vieţile în

acelaşi chip: cu beregatele retezate dintr-o singură mişcare venită din spate. Încă nu era amiaza când asupra caselor boiereşti de dincolo de atelierele olarilor, uliţa cea mai înstărită a cetăţii, se lăsase o linişte grea ca pământul.

Boierii care se aflau pe la moşiile lor din ţară atunci când Rareş intrase în Suceava izbutiră să scape trecând munţii în Transilvania, unde cerură ocrotirea datorată de orice creştin bejeniţilor, adăpostindu-se prin cetăţile Braşovului, Sibiului ori Făgăraşului. Anghel ceruse o mână de oameni cu care să pornească pe urmele lor, dar vodă îl oprise pentru că:

— Stirpea trădătorilor nu va dispărea niciodată de pe faţa pământului, Anghele. Îi omori pe ăştia, răsar alţii. Puterea naşte duşmani. Numai dacă nu ai putere nu ai duşmani. Cel puţin pe ăştia îi ştim, îi cunoaştem după nume, rubedenii, casele lor şi averile, prieteniile, căsătoriile şi alianţele. Stai cu ochii pe ei.

În cetatea de apărare de la porţile Sucevei găsi încartiruită o orta de ieniceri, două sute de turci găzduiţi în cămările de pe zidul de la răsărit, faţă în faţă cu oştenii moldoveni care îşi aveau odăile de dormit pe zidul de la apus. Războiul cel mai înverşunat se purtase pentru cuhniile cazărmii, unde bucătarii turci stârniseră mare zarvă şi vânturaseră linguroaie mari de lemn pe deasupra capetelor atunci când bucătarii moldoveni puseseră o tochitură de porc la foc, răspândind miresmele necurate pe deasupra întregii cetăţi. Tărăboiul se isprăvise cu alungarea bucătarilor moldoveni, cu tingiri, oale şi ceaune, în cuhniile de vară – trei pereţi ridicaţi în jurul unor cuptoare –, unde oamenii fripseseră mai apoi pe jar numai godaci în zilele următoare, până li se ostoise necazul de la inimă.

În cea de-a doua dimineaţă, Petru Rareş trimise pe Anghel cu trăsuri domneşti şi alai de oşteni cu flamuri în Cetatea Ciceului, să aducă pe Doamna Elena cu

copiii. Îi porunci să-i treacă munţii pe la pasul Mestecănişului şi Dorna Cândrenilor, unde calea era mai deschisă şi mai lesnicioasă decât primejdioasa trecătoare a Bicazului. Chemă apoi în iatacul său pe Grigore Barbir şi pe Macarie, poruncind să vină fiecare cu uneltele meşteşugului său, căci avea nevoie de ei amândoi în dimineaţa aceasta.

În vreme ce Macarie îşi trecea necontenit degetul arătător făcut cârlig peste nas, fără puterea de a-şi mai stăpâni gestul lui obişnuit care trăda stingherealа, Grigore îşi aşeza cu mult

calm străchioara, pămătufurile, briciurile şi cureluşele unele lângă altele, pe colţul mesei.

— Tu unde o să te aşezi cu hrisoavele şi călimara, Macarie? îl întrebă vodă. Căci am de gând să continuăm cronica ce-am început amândoi.

Cronicarul îşi dădu jos potcapul cernit, îşi trecu degetele prin pletele albe care-i coborau de-a lungul obrajilor, unin- du-se cu barba neagră, apoi îşi aşează potcapul înapoi, rotind în vremea aceasta privirile prin tot iatacul, în căutarea unui loc potrivit. Doi feciori de casă aşteptau în mijlocul odăii, purtând în mâini un pupitru simplu de lemn.

— Aici e bine, spuse Macarie, arătându-le băieţilor locul din faţa ferestrelor.

Pupitrul fu aşezat către lumină, iar cronicarul trase aproape un scăunaş, mutându-i locul de câteva ori împrejurul pupi- trului, astfel încât să fie cu faţa către Petru Rareş, iar soarele să-i vină din stânga. Grigore lăsase o vreme pămătuful la muiat, iar acum îl freca apăsat pe capătul săpunului, făcând o spumă groasă ca o cremă, pe care o scufunda apoi în străchioara cu apă călduţă.

— Nu voi istorisi la rând, Macarie, căci vorbim despre vremuri de mare restrişte şi tulburări. Dar am încredere că te vei descurca singur după aceea să orânduieşti cele ce vei afla.

— Numai să nu uiţi din întâmplări, Măria Ta, dacă nu le spui la rând, spuse Macarie, iar lui Petru Rareş i se păru că pleoapa lui stângă căzuse încă şi mai mult decât îşi amintea, acoperind acum ochiul pe jumătate.

— Pentru asta te-am chemat când este şi Grigore aici. Urmăreşte istorisirea, Grigore, căci ai fost de faţă şi ştii ce spun.

— Aici sunt, Măria Ta, spuse bărbierul, acoperind obrajii lui vodă cu spumă.

— La Piatra lui Crăciun[IV], începu Petru Rareş cam

IV Piatra Neamţ.

din mijlocul lucrurilor, dar pesemne că acolo îi rămăsese un cuţit înfipt în inimă şi simţea nevoia să se despovăreze de el, pe când mă îndreptam spre strâmtoarea Bicazului ca să ajung la Cetatea Ciceului, oamenii Arboreştilor şi ai Găneştilor m-au ajuns din urmă şi puţin a lipsit să pună mâna pe mine. Un blestemat de popă, vedea-i-ar Dumnezeu fapta, îşi ridicase sutana deasupra genunchilor şi alerga ca un diavol chiar în spatele meu. Popă! Când eu am ridicat şi am pus să fie pictate mai bine de douăzeci de mănăstiri şi biserici, de la Muntele Athos şi până în cel mai calic sat al ţării! Popă, înţelegi, Macarie? Popi de-ai tăi!

— Nu mă urgisi pe mine pentru fapta unuia cu minţile alunecate, Măria Ta, ridică cronicarul pana din hrisov, aruncând o privire lui Petru Rareş.

Cuvintele lui îi amintiră lui vodă o altă pricină asupra căreia voia să se sfătuiască cu bărbierul şi cronicarul său.

— Ce este de făcut cu boierii care au fost ridicaţi dregători în Sfatul Ţării de Ştefan Cetină? întrebă el, iar numele uzurpatorului coborî liniştea în iatac. Vorbiţi! porunci el după o vreme.

— Măria Ta, înainte de a fi sfetnic domnesc, sunt slujitor al bisericii, spuse Macarie. Nu te voi sfătui niciodată să iei vieţi omeneşti. Închide-i în temniţă şi uită-i acolo.

— Este adevărat că nu ar trebui ucişi, vorbi şi Grigore Barbir, dar nu din îngăduinţă creştinească spun asta, ci pentru că bine ar fi să-şi ispăşească trădarea, în loc să scape repede cu moartea. Păstrează-i mai departe în dregătoriile lor şi vor fi degrabă săritori şi dornici să-şi arate credinţa şi vrednicia, pentru că se ştiu vinovaţi şi iertaţi.

— Nu pot fi păstraţi în cele mai înalte dregătorii ale ţării! răspunse Macarie, înverşunat dintr-odată, apăsând din greşeală pana pe hârtie şi făcând să sară doi stropi de cerneală pe care-i culese repede de pe

pupitru, cu vârful degetului.

— Dacă Măria Sa va hotărî să schimbe Sfatul Ţării, atunci va trebui să le ia şi moşiile cu tot avutul. Dregătorii noi care ar veni nu ar trebui să fie mai săraci decât cei vechi, ca să nu poată fi cumpăraţi, începu Grigore o lămurire lungă pe care Petru Rareş nu o mai ascultă după o vreme.

Trimiterea lui Iliaş la Constantinopol îi umbri din nou gândurile, făcându-şi loc printre treburile ţării, boieri de întemniţat sau de iertat, trădători şi execuţii. Pregătirea fiului său trebuia să înceapă chiar din primele zile ale sosirii lui în Cetatea Sucevei. Adevărata pricină care îl frământa nu era soarta dregătorilor Moldovei, ci calea de scăpare din situaţia aceasta încleştată în care urma să intre. Nu-i foloseau la nimic dregătorii credincioşi, dacă fiul său avea să fie chezaş în Bogdan Sarai sau la Palatul Topkapi. Un gând care îl irita tot mai des în vremea din urmă apăru din nou, zbârnâind ca o muscă captivă în odaie, trezită de soarele dimineţii: fiica sa Chiajna ar fi fost mai potrivită ca ostatic în Constantinopol.

Dintre toate vlăstarele domneşti crescute pe la curţile sultanilor de-a lungul vremii, puţini se arătaseră vrednici de a-şi păstra firea şi a-şi lua de acolo numai învăţăturile cele drepte, care să le slujească mai apoi ca să-şi apere neamul. Cei mai mulţi se lăsaseră iute dezmierdaţi de desfătările uşoare ale vieţii de prin sălile Palatului Topkapi, petrecând în sunete de fiftetelli şi miresme dulci de kunefe muiate în sirop de flori de portocal. Atunci când crescuseră şi se întorseseră pe tronurile Ţării Româneşti ori Moldovei, inimile lor rămăseseră bătând în ritmul amăgitor al cinelelor otomane. Anii de copilărie petrecuţi în desfătare îi transformau adesea în supuşi de bunăvoie ai sultanului, aceasta fiind o mare şi vicleană ştiinţă a turcilor, din care Petru Rareş căuta acum o cale de scăpare pentru fiul său cel mare.

În vechime, de pildă, dintre cei doi fii ai lui Vlad

Dracul crescuţi la curtea sultanului, numai unul se dovedise a fi cu inima îndeajuns de tare încât să scape cu ea neademenită şi să se împotrivească turcilor de îndată ce urcase pe tronul de la Târgovişte. Vlad Ţepeş izbutise să iasă din palatul sultanilor numai cu ştiinţele geografiei, matematicilor, vechilor tactici militare ale Bizanţului şi cu cunoaşterea limbilor latină, germană, turcă şi slavonă, în vreme ce fratele său trecuse la mahomedanism. Petru Rareş şi-ar fi văzut mai degrabă fiica – îndărătnică şi de neînfrânt – asemenea lui Vlad Ţepeş, decât fiul.

Sultanul însă nu dorea fiicele tributarilor săi.

Lăcustă grădinarul primi noul val de durere care-i săgetă oasele strâmbe ale degetelor cu ochii larg deschişi şi privirile înfipte în cerul spuzit de stele. Îşi făgăduise să nu mai închidă ochii, încredinţat că durerea va fi mai uşor de îndurat câtă vreme nu se va mai scufunda în el însuşi şi în ea. Nu izbutise de la primele încercări, căci durerea creştea şi se împrăştia prin locuri atât de neaşteptate, încât pleoapele lui Lăcustă se crispau fără voie şi gura lui se deschidea într-un strigăt mut, arătând cerului nopţii dinţii rari şi ascuţiţi ca ai lupilor.

Nu-şi duşmănea durerea. O întâmpina ca pe o ibovnică năzuroasă şi rea, a cărei sălbăticie farmecă şi supune cu atât mai mult bărbaţii. De-a lungul unei vieţi în care chinurile oaselor contorsionate îl însoţiseră întotdeauna, grădinarul Cetăţii Sucevei aflase că durerea poate fi cel mai bun învăţător din lume. Lecţiile ei nu sunt în cuvinte, limbajul durerii este mai ascuns, cerând o iscusinţă aparte ca să poată fi înţeles şi de aceea numai cei aleşi le pot deprinde. Lăcustă aflase de la cea mai fragedă vârstă că durerea te apropie de tine însuţi, de miezul pe care-l porţi în tine, fără să ştii, toată

viaţa.

În nopţi ca aceasta, în care degetele i se mai încovoiau puţin, arzându-l până în suflet şi tăindu-i respiraţia, Lăcustă îşi spunea că este norocos, pentru că oamenii lipsiţi de durere descoperă abia în clipa plină de înţelesuri a morţii că în ei a trăit o altă fiinţă, cea adevărată, cu care nu au făcut cunoştinţă niciodată. Se numeşte viaţă irosită aceea care se isprăveşte fără să te întâlneşti cu tine însuţi, fără să petreci timp cu celălalt din mintea şi inima ta.

Abia la capătul unui şir nesfârşit de nopţi pline de dureri, Lăcustă înţelesese că el cel adevărat nu era aşa cum crezuse înainte de a se scufunda în căutarea lui însuşi. Fiinţa pe care o aflase înăuntru nu era nici mai bună, nici mai rea, însă multă vreme o simţise străină. Astăzi nu putea spune cu siguranţă cine pe cine îmblânzise. I se întâmpla însă tot mai rar ca fiinţa pe care durerea i-o dezvăluia în inima lui să-i aducă surprize. Se cunoşteau de ani nenumăraţi şi îngăduiau acum, fără împotriviri speriate, faptul că sunt unul şi acelaşi.

Obişnuia să-şi petreacă nopţile sub cerul liber, mai cu seamă pe acelea în care durerea îi dădea târcoale. Odăiţa scundă din bojdeuca lui de lemn nu-i mai ocrotise somnul de pe vremea când domniţa Chiajna era numai o pruncă, ţara avea ca doamnă pe maica sa, iar Petru Rareş Vodă făcea legea la hotarele cu polonezii, cu tătarii şi cu ungurii. Auzea înăuntrul minţii cum oasele i se strâmbă, pârâind surd, apoi urmau săgeţile înroşite în foc ale durerii. Ca să-şi recapete răsuflarea, deschidea gura şi trăgea aer în piept cu putere, atât de furios şi de disperat, încât îşi închipuia cum înghite toată biata odăiţă, suptă în hăurile chinuite dinăuntrul lui. Amăgit de această închipuire, gâtul i se usca din pricina prafului amestecat cu moloz şi cu tencuială pe care îşi imagina că îl înghite, iar tusea îl îneca imediat.

În timp îşi luase de aceea obiceiul de a înnopta afară

atunci când presimţea câte o criză. Durerile fulgerătoare îl făceau aici să inspire în piept cerul tot cu stelele, închidea ochii şi vedea bolta adunându-se ca într-o pâlnie în gura lui, albastrul ei întunecat îi părea răcoros pe gât şi îşi închipuia cum fiecare stea ţintată arde câte un punct de durere, mân- tuindu-l pe el, răsuflare după răsuflare. Scotea apoi noaptea afară din oasele lui şi din piept, şuierând prelung ca un oftat, iar albastrul cel răcoros şi întunecat trăgea după el toată boala şi otrava care-l chinuiau.

Sursa bolii nu o cunoştea. Avea câteva amintiri luminoase dintr-o copilărie în care fusese întreg, o lume îndepărtată în care îşi rotea prin faţa ochilor palma cu degete drepte.

Sursa otrăvii o ştia în schimb foarte bine. Îşi prepara singur leacul care încetinea scheletul său să se încolăcească în jurul lui însuşi, ca cochilia unui melc. O parte praf de cantaridă, trei părţi teriacă şi alte trei de măghiran, totul fiert într-o litră de vin cu pelin şi băut înainte de răsăritul soarelui, pe stomacul gol. Dacă durerile deja începuseră şi mâna lui tremura atunci când cântărea cantarida, atunci pe piele îi apăreau băşici acolo unde cădea praful de gândăcei. Era o otravă căutată în toată lumea. Lăcustă ştia că-şi scurtează viaţa, dar durerea era uneori greu de suportat, chiar şi atunci când sorbea cerul cu stelele.

În noaptea aceasta se aşezase în iarbă, cu spatele sprijinit de un frasin, şi aţipea la răstimpuri cu bărbia în piept, între două valuri de durere. Sus, în frunzişul fremătător, mulţime de gândăcei fojgăiau neadormiţi sub lumina lunii, care bătea în aripile lor, făcându-i să sticlească, verzi ca nişte ochi frumoşi de fată. Din ei prepara Lăcustă otrava pe care o folosea ca leac pentru boala ce-l chinuia.

Întindea sub frasini pânze curate, apoi prindea câte o creangă plină în despicătura prăjinii lui şi o scutura cu hotărâre, cum se face cu prunii copţi. Greoi, mofluzi,

bosumflaţi ca nişte copii adormiţi, gândăceii verzi ca mătasea-broaştei căzeau cu pocnete seci pe pânza aşternută în iarbă. Prea puţini se puteau dezmetici în timpul căderii şi îşi luau zborul. Prea puţini se dezmeticeau şi după ce căzuseră. Cei mai mulţi rămâneau straturi peste straturi în pânza ce avea să-i ducă la butoaie.

Lăcustă aduna capetele pânzei peste ei mai înainte ca toţi gândăceii din frasini să fie scuturaţi. Lăsa de fiecare dată mulţi pe crengi, să fie de prăsilă. În clipa dinaintea celei dintâi bătăi a crengilor pline de gândăcei, sub frasini mirosea curat a iarbă şi a vară. De cum îi înfricoşa, scuturând crengile cu prăjina, sub ei începea încet să se împrăştie un miros greu de suportat, de şobolan. Aceea era substanţa pe care o căuta Lăcustă şi toţi poticarii şi dohtorii vremii, toţi înalţii dregători de pe la curţile cele mai luminoase ale lumii, fraţi, veri şi unchi de regi şi voievozi. Din aripioarele solzoase, unse cu substanţa secretată de frică, făceau cu toţii praful de gândăcei, căruia poticarii ştiau să-i spună cantaridă, Lăcustă îl numea aşa cum învăţase, doar praf de gândăcei, dar, indiferent cum îi spuneau, făcea acelaşi lucru pentru toţi: omora pe cel care punea gura pe ea sau umplea de băşici pielea celui care o atingea.

Pânzele pline cu gândăcei erau cărate pe rând, cu grijă să nu se piardă vreunul, până la butoaiele cu oţet îndoit în apă, unde erau vărsate pentru ca insectele să moară, după care erau scoşi la soare, ca trupurile lor să se usuce. Grădinarul Sucevei ştia că unii poticari, mai leneşi ori poate doar nepri- cepuţi, fărâmau tot gândăcelul şi vindeau apoi praful obţinut drept cantaridă curată. El însă alegea numai aripioarele ca solzii de peşte, le desprindea una câte una şi numai pe acelea le măcina cu pisălogul într-o piuă cât pumnul. Dintr-un vârf de cuţit de praf făcut din tot trupul gândăceilor, un oştean sănătos putea să-şi verse şi

sufletul din el, rămânând slăbit şi neputincios zile în şir, în vreme ce aceeaşi cantitate de praf făcut numai din aripioare îl răpunea pentru totdeauna.

Ca orice tămăduitor vrednic, Lăcustă cunoştea şi leacul pentru cantaridă, ba chiar îl avea pe poliţele pivniţei lui. Pe fundul unui borcan ţinut la întuneric se aflau două pietre de stomac, doi bezoari pe care îi găsise pe când ciobănea o capră pe care o primise ca plată pentru leacuri de la voievodul dinaintea lui Petru Rareş.

Leacul acesta ieşise în calea lui singur, după ce petrecuse mai întâi ani lungi căutându-l. O vreme pândise nopţile prin spatele stânelor, adormind câinii cu lapte de mac şi furând vreo oaie ca să-i caute prin măruntaie mult doritele lui pietre de stomac. Albeaţa încă nu-i acoperise pe atunci ochiul, iar umerii mai erau la locul lor, nemăcinaţi de boală. În noaptea următoare lăsa la poarta stânei carnea frumos ciobănită a oii şi pielea meşteşugit jupuită alături. Nu avea nevoie decât de leacul lui cel miraculos. Nu avusese însă fericirea să-l afle şi atunci înţelesese că Dumnezeu nu este alături de el în fapta aceasta.

Renunţase la îndeletnicirile din timpul nopţilor atunci când se întâmplase să găsească nu una, ci două pietre în intestinele caprei căpătate de la Ştefăniţă-Vodă. Încredinţat că este cu adevărat lucrarea Domnului, Lăcustă mulţumise cu trei nopţi de rugăciuni afară, sub stele. Mersese chiar la pâlcul de frasini unde îşi creştea gândăceii, ca să fie aproape de sursa păcatelor sale. Luna bătea ca şi acum în coaja verzuie a gândăceilor, făcând copacii să sticlească tainic. Pe pământul scufundat în întuneric, lucirile otrăvitoare. Pe cerul nopţii, sclipirile neprihănite ale stelelor. Între ochii curaţi ai cerului şi cei întinaţi ai pământului, Lăcustă îşi înălţase rugăciunile cu care nădăjduia să le împace pe amândouă, să cureţe pământul cu cerul aşa fel ca el să nu mai fie nevoit să caute prin intestinele

animalelor leacuri pentru otrăvuri.

Ca orice duh necurat care umblă cu viclenie numai la ceasul nopţii, durerea se înmuie către mijitul zorilor, iar Lăcustă adormi adânc pe când cerul se învineţea la răsărit. În lumina prăfuită a celui dintâi ceas al zilei, gândăceii din frasin îşi pierdură sclipirile. Scufundat în pacea somnului, grădinarul nu auzi zgomote care altfel l-ar fi adus la suprafaţă chiar şi din adâncurile pivniţei lui fără margini: paşi târşiţi uşor prin iarbă, o pasăre luându-şi zborul de pe o creangă, o respiraţie de fiinţă vie în apropierea lui.

Se deşteptă speriat abia atunci când se simţi privit. Cu mişcări stranii, contorsionate şi iuţi, îşi vârî picioarele sub el şi se ridică pe vine, sprijinindu-şi braţele prea lungi de pământ, cu coatele înălţate neaşteptat de mult şi capul întors cu ochiul cel bun către cel care-şi arunca umbra asupra lui. O recunoscu abia după ce clipi mărunt de câteva ori, ca să alunge ultima pojghiţă de somn.

— Bine ai venit, Măria Ta! spuse cu surâsul lui slut, care-i făcea bărbia să cadă cu totul în piept şi ochii să-i dispară sub nenumăratele cute ale pleoapelor.

Vocea lui caldă şi adâncă păru să iasă mai degrabă din pământul cu rouă decât din trupul fărâmat al grădinarului, voce de bărbat frumos şi bun.

— Bună dimineaţa, Lăcustă! îi răspunse Chiajna fără să-l privească, cercetând locurile pe care le părăsise cu aproape trei ani în urmă şi simţind că revenise după douăzeci.

Nimic nu mai era la fel, cu toate că nimic nu se schimbase. Senzaţia aceasta nu o părăsise de ieri, de când se întorsese în Cetatea Sucevei împreună cu Doamna Elena, cu băieţii şi cu mica Ruxandra. Sufletele caselor şi odăilor sunt răspunsuri la sufletele oamenilor care le locuiesc. Se schimbă ca şi cum pereţii ar răspândi aburi nevăzuţi, în funcţie de cel care intră în odaie. Chiajna trecuse cu răbdare dintr-o sală în alta,

lăsând Casele Domneşti să o simtă din nou, să se umple de prezenţa ei.

Inspirase mireasma fiecărei săli în parte, a fiecărui iatac, a fostei ei odăi de şcoală şi a coridoarelor întortocheate ce duceau până în turnul de la apus. Aruncase o privire ferestrei zăbrelite în carouri de la care căzuse Iliaş. Deschisese uşa iatacului tatălui său, în care fusese adesea îngăduită în zorii zilei, atunci când Grigore îl bărbierea, şi care avea cu totul alt suflet, alt miros decât toate celelalte, ceva din tatăl ei împletit cu ceva din ea. Cercetase Sala Tronului din care fusese mereu alungată de baba, atunci când o găsea aşezată pe tron, potrivindu-şi degetele mici în crucile încrustate pe cotiere. Trecuse prin ele, întârziind o vreme în fiecare, pentru ca locurile să o simtă la rândul lor, să se umple din nou de prezenţa ei, să redeştepte în ele vechile lor suflete.

Scosese ***Principele*** din buzunar şi-l strecurase la locul lui din trecut, în bibliotecă, lângă fereastră, pe raftul de sus. Bestiarul italian dispăruse. Pupitrul înalt cu un picior era gol, ca o gură însetată, căscată către odaia întreagă. Biblioteca avea ceva din mirosul Doamnei Elena împletit cu al ei. Fiecare odaie a Caselor Domneşti se mişcase în urma trecerii Chiajnei ca un om care se redeştepta la viaţă. În cea dintâi zi în cetate, Chiajna se împrăştiase în lucruri, impreg- nându-le cu aerul ei hotărât de stăpână.

Cu iepurele adus din Cetatea Ciceului ţopăind şchiopătat pe urmele ei intrase în vechiul iatac al copilăriei. De la fereastră putuse zări, printre copacii din curte, Biserica mică a Coconilor şi capătul cărării ce ducea la grădina lui Lăcustă. Lângă zidul bisericii, chiar acolo unde le găsise pentru prima oară, cele două pisici stăteau tolănite la soare, nemişcate, bătrâne şi obosite, cu capetele răsucite spre trupurile năpârlite. Nu mai aveau putere să toarcă şi abia dacă mai ridicau capetele

atunci când preotul ori baba puneau lângă ele o străchioară cu lapte sau apă.

Întâlnirea cu baba stricase stăpânirea de sine cu care Chiajna intrase în Casele Domneşti. Doica ei dintâi, care o scutura cu nădejde de cot în pruncie, când nu se lăsa adusă la masă ori la somn, făcuse o plecăciune adâncă atunci când o revăzuse, fără să-şi ridice nicio clipă ochii din pământ. Domniţa întinsese mâna spre ea, într-un gest atât de obişnuit între ele odinioară, dar baba se apropiase de data aceasta şi i-o sărutase, apăsându-şi apoi fruntea pe degetele ei cu ceva ce-i păruse Chiajnei a fi pe jumătate nădejde, pe jumătate un soi de mulţumire adusă cerului.

Gestul doicii o tulburase peste măsură. Ce se schimbase, de vreme ce baba ei părea să nu o mai recunoască? Crescuse, adevărat, dar nu există în noi un sâmbure care rămâne neschimbat de la naştere până la moarte? Nu este vizibil sâmburele acesta? Sâmburele din ea se schimbase? Atât de tare îşi pusese surghiunul pecetea pe ea, încât nu mai era recunoscută de doica ei?

Ca să recapete cumva stăpânirea clipei, Chiajna se agăţase de cel dintâi lucru care-i venise în minte şi întrebase, ştiind bine că cel ce pune întrebări controlează situaţia:

— Doica mică unde-i?

În loc de orice răspuns, baba prinsese a-şi şterge ochii mai întâi pe furiş, apoi din ce în ce mai des, până când îşi ceruse iertare şi ieşise din odaie cu mersul mai legănat decât odinioară, căci picioarele i se îngroşaseră peste măsură, iar genunchii nu-i mai putea îndoi din pricina gutei.

Bănuitoare, Chiajna amânase cercetarea restului Caselor Domneşti, traversase curtea şi trecuse pragul Bisericii Coconilor, închinând o cruce scurtă în pridvor, cu gesturi mai degrabă mânioase decât pioase. Iepurele sărea şontâcăit pe urmele domniţei, oprindu-se îngheţat de spaimă ori de câte ori se întâlneau cu cineva şi

reluându-şi mersul numai după ce pericolul trecea, iute ca să-şi prindă stăpâna din urmă.

— Săru-mâna, părinte! spusese Chiajna cu glasul cam prea ridicat în biserica goală, dar preotul trecuse sub tăcere necuviinţa. Unde este doica mea cea mică?

Preotul Bisericii Coconilor îi ieşise în întâmpinare cu sfânta cruce mică şi făcuse semnul binecuvântării asupra ei:

— Binecuvântează, Doamne, pe copila voievodului nostru! Pecetea harului dumnezeiesc.

Apoi însă nu mai vorbise, lăsând întrebarea fără răspuns şi pe Chiajna în mijlocul bisericii, în vreme ce el trecea pe la fiecare sfeşnic, curăţându-l de mucurile lumânărilor arse şi nivelând cu palma nisipul. Indignarea dintâi a Chiajnei se topise într-o îngrijorare. Căutase pe coridoarele Caselor Domneşti pe Anghel, ca să-i pună aceeaşi întrebare. Iscoada lui vodă îi răspunsese însă că nu ştie despre cine este vorba, dar, dacă domniţa este atât de bună ca să i-o descrie, îi va da de urmă cât de curând.

În cea dintâi noapte în Cetatea Sucevei nu dormise nimeni.

Băieţii aflaseră despre apropiata plecare a lui Iliaş la Constantinopol şi răsuciseră pricina pe toate părţile, în încercarea de a găsi soluţia care le scăpase părinţilor lor. Ştefăniţă propusese să trimită un înlocuitor, un băiat de boieri aidoma la stat fratelui său. Iliaş îi mărturisi că are de gând să-l omoare pe sultan imediat cum va găsi prilejul, strecurând pentru aceasta prin bagaje un cuţitaş de la bucătării. Petrecură noaptea uneltind felurite planuri, printre care se afla şi unul în care Iliaş devenea cel mai bun învăţăcel al dascălilor împărăteşti, urmând a folosi apoi toată acea învăţătură ca să scape lumea de otomani, o dată pentru totdeauna.

Ruxandra simţise neliniştea tuturor celor din jur, care se adăuga la mâncărimile ce-i chinuiau gingiile din care tocmai răsărise încă o măseluţă, şi nu putuse fi liniştită decât târziu, către dimineaţă. Doamna Elena

intrase şi ieşise pe rând din odăile copiilor, nemulţumită de felul în care îi stăpâneau doicile lor, iar Petru Rareş îl chinuise pe Macarie până la mijitul zorilor cu povestitul, încurcându-se de mai multe ori şi răspunzând fără răbdare la întrebările cronicarului.

În mijlocul tuturor acestora, Chiajna rămăsese întreaga noapte în patul său, cu ochii în baldachinul din dantele, refăcând iar şi iar paşii şi gesturile zilei care se încheiase. Observase că intră în ea însăşi ca într-o peşteră necunoscută. În fiecare zi descoperea o nouă cavernă, un nou coridor, alte şi alte firide şi ocniţe. Înţelegea, din ce văzuse până atunci, că peştera este necuprinsă, fără sfârşit. Cum putea să-i spună atunci „Chiajna”? De unde putea şti că este cu adevărat toată Chiajna, că nu a mai rămas nimic de descoperit? Deocamdată, câtă vreme nu trăise tot ce îi fusese dat, nu avea cum să ştie cine este. Nu poţi numi labirintul de caverne, coridoare şi unghere până când nu ajungi la capătul lui.

Ajunsă în punctul acesta, se încurcase. Simţise că ceva îi scapă, un lucru care căpăta importanţă tocmai pentru că nu reuşea să-l prindă, să izoleze gândul şi să-l scoată la lumină, ca pe o amintire de dinainte de a învăţa să vorbească, de aceea greu de aşezat în cuvinte.

Zorii zilei o aflară obosită, cu ochii roşii şi dureroşi şi cu o dorinţă ascunsă de a plânge. Se aşteptase ca întoarcerea în Suceava să însemne o întoarcere în copilărie, o regăsire a anilor în care se simţea de neînvins pentru că era curată ca arhanghelul cel purtător de sabie. Nu găsise însă puterea aceea, copilăria ei şi puritatea de odinioară nu se aflau în cetate. Avea să rămână veşnic vinovată pentru că nu ştiuse să-l ierte pe Micu mai înainte ca el să fie ucis, pentru că adusese năpasta asupra oamenilor din Cetatea Ciceului, refu- giindu-se acolo, pentru că o duşmănise pe fiica negustorului de mărgele pentru rochia ei frumoasă, pentru că toţi iepurii din cetate

fuseseră prinşi şi jupuiţi ca să fie mâncaţi şi pentru multe alte lucruri pe care le văzuse.

Ieşise din Casele Domneşti la primii zori ai zilei şi pornise către cărarea ce ducea la grădina lui Lăcustă. Îşi croise drum printre urzicile din spatele ţintirimului Muşatinilor cu o nuia pe care o prăvălea asupra buruienilor cu sete. Era încredinţată că doica mică murise, pesemne ucisă de vreun ienicer în ziua intrării lor în cetate, că toţi ştiau şi nimeni nu voia să-i spună. Iepurele şchiop o urma speriat, iar cele două pisici bătrâne se desprinseseră de zidul bisericii şi o porniseră agale după ei, plictisite.

Sentimentul că nimic nu mai era la fel, cu toate că nimic nu se schimbase, o copleşi din nou şi în grădina lui Lăcustă. Locul era altul într-un fel greu de desluşit, ca şi cum ar fi mirosit diferit ori ca şi cum acolo ar fi locuit alţi oameni, îmbibând văzduhul cu vieţile lor.

Chiajna se opri o clipă ca să cerceteze ce vedea. Bojdeuca cu acoperişul din şindrilă părea neschimbată. Aceleaşi tufe de rostopască mărgineau cărarea până la prispă, aceleaşi frunze de ricin şi brusture, mari cât talerele, umbreau ierburile mărunte. Sub un frasin, cu spinarea lui cocoşată sprijinită de trunchiul cenuşiu şi cu bărbia căzută în piept, Lăcustă dormea. Se apropiase de el şi, atunci când umbra ei îl acoperise cu totul, grădinarul se trezise şi-i dăduse bineţe cu ceva ce ar fi putut trece drept bucurie, pentru cineva care cunoştea bine grimasele cu totul neobişnuite ale chipului său.

Lăcustă aşteptase cuviincios ca stăpâna cea mică să înceapă vorba. Chiajna încă mai cerceta locurile din priviri, căutând nepotrivirile cu ceea ce-şi amintea. Un fâlfâit de aripi mici tulbură liniştea dimineţii. Pisicile se încolăciră una în alta, torcând abia ghicit. Un greiere tăcu. Uşa pivniţei scoase un scârţâit uşor, împinsă de o pală de vânt.

Apoi, deodată, pe sub toate acestea se strecură un zgomot diferit venit din casă, o şoaptă abia ghicită, ca

mersul unui şoricel temător, care o făcu pe Chiajna să-şi îndrepte privirile încă o dată într-acolo, cu mai multă atenţie. Nepotrivirea i se dezvălui atunci pe de-a-ntregul. Geamurile bojdeucii erau curate, pânzele de păianjeni dintre stâlpii prispei dispăruseră, iar acoperişul nu mai avea smocuri de iarbă răsărite printre şindrile.

— Lăcustă, ce a mai fost pe aici? îl întrebă într-un târziu.

— Greu, Măria Ta, răspunse el, ridicându-se pe picioare.

— Vopseaua din Piatra Raiului, pentru Voroneţ?

— Aici, Măria Ta.

Şi Lăcustă arătă cu bărbia descărnată către pământul de sub frasin pe care dormise.

— Am îngropat borcanele ca să nu ni le prăpădească necredincioşii.

— Ai mai făcut?

— Nu am mai făcut, Măria Ta. O să fac. De astăzi încep să fac.

Umbrele crengilor pe chipul ei tremurau, închipuind viitoarele riduri. Poalele rochiei îi erau ude de la roua prin care umblase şi Chiajna le privi o clipă, apoi le dădu pace. Respiraţia ca de copil a luminii care creştea îi pulsa pe tâmple, împrumutând blândeţe ritmului bătăilor inimii ei. Începea să simtă că a ajuns acasă, cu toate neajunsurile care o nemulţumeau. Se închega ca dintr-o lume de ape care-şi pierduse contururile solide. Găsise un lucru care putea fi continuat, Lăcustă avea să isprăvească de preparat vopseaua albastră.

— Mi-am petrecut vremea făcând praf de gândăcei, Măria Ta, vorbi din nou Lăcustă. Mult praf, căci vă aşteptam să vă întoarceţi şi să curăţăm ţara de trădători. Praful meu e bun pentru astfel de curăţări.

Chiajna surâse, iar surâsul său nu mai avea nimic din cel pe care-l cunoştea grădinarul. Preţ de o clipă, zâmbetul ei dezlegă pentru Lăcustă un noian de

întâmplări viitoare, toate legate de stăpâna sa şi de el însuşi, toate furtunoase, dar clipa trecu mai înainte ca el să poată desluşi limpede ce i se arătase. Rămase numai cu o teamă şi cu un curaj de pe urma acestei presimţiri, o hotărâre de a-i sta ei alături până la sfârşit, de a o urma indiferent în ce încleştări avea să îl vâre. O pală de vânt roti frunzele de sub frasin într-un vârtej care descoperi pământul nezbicit de dedesubt.

— Nu o găsesc pe doica mea cea mică, Lăcustă, îi destăinui Chiajna neliniştea cu care venise. Nu vor să-mi spună ce s-a întâmplat cu ea.

Lăcustă nu mişcă. Niciunul dintre oasele lui strâmbe şi dureroase nu tresări. Nici măcar nu întoarse capul ca să o poată privi cu ochiul său cel bun. Pentru o clipă scurtă ca o părere ar fi dat să nu mai respire, dar îşi luă iute seama, pricepu că acesta ar putea fi un semn în sine şi trase aer în piept la fel ca înaintea ultimelor cuvinte ale Chiajnei, apoi îi dădu drumul înapoi uşor, măsurat. Chiajna avea să-şi amintească adesea perfecţiunea lipsei lui de reacţie, cu invidie, de cele mai multe ori.

Tocmai această perfectă nemişcare îi dădu de bănuit şi, fără voie, privirile i se îndreptară din nou către căsuţa cu ferestrele curate şi prispa curăţată de pânze de păianjeni.

În liniştea începutului de zi, o mână temătoare deschise uşa şi în prag se ivi doica mică, mai topită la trup decât şi-o amintea, cu privirile albastre pe care se străduia Lăcustă să le pună pe pereţii mănăstirii Voroneţului pironite într-ale Chiajnei şi cu o cută nouă adâncită în mijlocul frunţii. Din spatele ei îşi iţi capul un prunc abia ridicat pe picioare, frecându-şi ochii încă lipiţi de somn, iar doica mică îl ascunse după un pliu al fustei, pe care-l ridică şi-l răsuci la spate peste copil.

Preţ de o clipă, lucrurile nu avură niciun înţeles pentru Chiajna. Ceea ce vedea nu se potrivea cu nicio

explicaţie pe care mintea ei, în încercarea de a găsi ordinea în lumea înconjurătoare, i-o aducea la suprafaţă. Imaginea doicii mici cu un prunc agăţat de poale, ieşind în zorii zilei din casa nelocuită a lui Lăcustă, aşteptă o vreme la uşa înţelegerii ei.

— Ziua bună, Măria Ta, şopti fata într-un târziu, cu atât mai pierită cu cât stăpâna sa nu se înfuriase, ci se mulţumea numai să o privească cu sprâncenele ridicate.

— Bună dimineaţa, Dumitriţă, îi răspunse domniţa, chemând-o pentru cea dintâi oară pe nume, ca şi cum făptura din faţa ei nu ar mai fi avut nicio legătură cu cea pe care o striga odinioară doică mică.

— Eu o să cobor la pivniţă, să-mi încep treburile zilei de astăzi, spuse Lăcustă. Vă las să vorbiţi. Mă găsiţi jos dacă aveţi nevoie de mine.

Nu avea puterea de a auzi istorisirea fetei. Intrarea oştirii lui Soliman în Cetatea Sucevei, în urmă cu trei ani, se făcuse fără mare tulburare, căci nu li se împotrivise nimeni. Hatmanul Mihu îi aşteptase cu porţile cetăţii deschise, iar marii dregători care rămăseseră în Suceava se închinaseră de îndată sultanului şi domnului ridicat de el pe tronul ţării. De aceea, povestea doicii mici părea ireală, de vreme ce cetatea nu fusese trecută prin foc şi sabie, casele nu fuseseră pârjolite, oamenii nu fuseseră ucişi.

Numai pe ea o aflase un ienicer frământând pâine în ziua aceea, cu mânecile cămeşii suflecate până aproape de umeri şi braţele albe de făină, cu buza de sus uşor asudată din pricina trudei şi răsuflarea grăbită. Bărbatul se oprise în prag, privind-o. Doica mică rămăsese cu pumnii plini de aluat ridicaţi deasupra cofei în care frământa, înspăimântată. În jur mirosea acru şi umed a maia, mireasmă care-i amintise ienicerului de copilăria lui din satul bulgăresc. Braţul i se muiase şi vârful iataganului se sprijinise cu un sunet oţelit de podeaua din piatră. Nemişcarea fetei albe de făină îl înduioşase, iar el se apropiase şi îi zâmbise, ei ori poate unei amintiri dintr-o viaţă de dinaintea celei

de ienicer, ridicase mâna şi scuturase făina din părul doicii mici.

În bucătărie năvălise atunci un cămăraş ce purta pe braţe un vraf de veşminte domneşti, mantii şi caftane de-ale lui Petru Rareş, încercând să le ascundă de turci. Lăsase straiele să cadă la picioarele lui, apucase un talger de pe masă şi se repezise, cu el ridicat deasupra capului, la ienicer, cu gând să scape fata. Privirile oşteanului se oţeliseră, anii petrecuţi în cazărmile de pe lângă şcoala de ieniceri, unde odabaşii şi bulucbaşii îi deşteptau noaptea cu lovituri de bici, ca să-i înveţe să fie mereu pregătiţi să se apere, se întorseseră într-o clipă în mintea lui. Îşi aşteptase vrăjmaşul cu iataganul pregătit, dar cămăraşul coborâse talgerul şi-l folosise drept scut, apoi îşi luase avânt cu iuţeală şi lovise cu muchia lui fluierul piciorului ienicerului. Înfuriat din pricina durerii, turcul scosese pumnalul de la brâu şi retezase beregata moldoveanului, făcând sângele să ţâşnească pe braţele pline de făină ale doicii mici şi pe obrajii ei palizi.

Fata nu cutezase să se mişte de când începuseră toate acestea.

Împietrită lângă cuptorul cald care încă mai aştepta aluatul, văzuse ca prin vis cum ienicerul întoarce către ea ochi de fiară stârnită din culcuşul ei. Sunetele lumii din jur se uniseră toate într-un singur ţiuit care-i străpunsese urechile, amorţindu-i mintea, în vreme ce bărbatul o prăvălise pe podeaua de piatră şi o siluise cu aceleaşi mişcări scurte şi precise cu care ucisese cămăraşul.

Abia când isprăvise, ienicerul băgase de seamă că se murdărise de sânge de pe obrajii doicii mici. Faptul îl înfuriase peste măsură, îşi închipuise că fata era cuminte şi curată ca un copil, vrednică de îndurarea şi dezmierdările lui, dar trebuise să se ivească ghiaurul şi să o întineze cu sângele lui scârnav, ca să nu poată el să se bucure de clipa lui de înduioşare. Îşi vărsase toată furia acestei neîmpliniri asupra fetei, care încă nu

mişcase, gâtuită de spaimă. O strivise cu lovituri de picior, oprindu-se numai o clipă ca să închidă uşa cuptorului care dogorea puternic din stânga lui. O lăsase numai cu un firicel de viaţă în ea, de care doica mică se agăţase ca să se târască spre seară pe poteca ce ducea la grădina lui Lăcustă. Fusese cel dintâi loc care îi venise în minte, cel mai sigur dintre toate în care s-ar fi putut ascunde. Se aştepta ca traversarea cimitirului Muşatinilor şi vederea grădinarului schilod şi slut să pună în oricine altcineva tot atâta teamă ca în ea.

Lăcustă o aflase în amurg între straturile de napi, întinsă pe pământ ca şi cum nu ar fi căzut, ci s-ar fi aşezat de bunăvoie să se odihnească, cu braţul întins către prispa casei şi tâmpla culcată pe el. Către apus, ultima culoare a cerului fusese cu o clipă mai înainte vânăt-stacojie, o culoare catifelată şi tristă. O ridicase pe braţe şi urcase treptele casei.

Îşi petrecuse noaptea aceea dintâi amestecând leacuri la picioarele patului în care o aşezase pe ea.

Coborâse la pivniţă şi adusese de acolo piua şi pisălogul, borcănaşul cu tătănească frecată cu seu de oaie şi câteva mănunchiuri de ierburi uscate.

Îi dezlipise rochia îmbibată de sânge uscat de pielea învineţită, cu mişcări nesfârşit de încete.

În mijlocul nopţii, un vânt turbat începuse să scuture uşa şi ferestrele din ţâţâni, ca şi cum toţi morţii ieşiseră din morminte şi încercau să intre în casă, cerându-şi dreptul la viaţă de pe lumea cealaltă. O acoperise cu alifiile preparate de el şi o înfăşurase în feşele de pânză păstrate pentru prepararea vopselei albastre din Piatra Raiului. O veghease apoi, încredinţat că, dacă el ar adormi, atunci morţii care scuturau ferestrele şi uşa, cerând-o pe Dumitriţa, ar fi izbutit să o ia.

Nu-i rostise niciodată numele înaintea nopţii aceleia în care soarta ei se hotărâse în ceruri. O făcu pentru cea dintâi oară într-o rugăciune simplă pentru viaţa ei: apără şi păzeşte, Doamne, pe Dumitriţa de tot ce-i rău

şi necurat. Iar şi iar, într-un şir nesfârşit, până la ivirea zorilor care de obicei alungă duhurile înapoi, în întunericul din care au ieşit. Miezul vieţii lui se numea Dumitriţa, căci venise pe lume în noaptea focurilor lui Sâmedru, cu care se alungă fiarele şi se încălzesc morţii.

Fata aceasta tăcută şi sperioasă, pe care prea puţini dintre cei ce treceau zi de zi pe lângă ea o vedeau, izbutise pe căi neştiute să spargă zidul ridicat de Lăcustă între el şi lume. Până la ivirea ei în Casele Domneşti, grădinarul refuzase să ia parte la acţiunile care compuneau viaţa, care erau malurile timpului lor. Lucra neîntrerupt zile şi nopţi, fără să bage de seamă scurgerea lor, apoi cădea într-un somn vecin cu moartea, care dura de asemenea zile şi nopţi. Părea să nu aibă organul tainic cu care oamenii simt timpul şi de aceea nici timpul nu avea efect asupra lui. Nu aparţinea prezentului pentru că trăia în afara ceasurilor, ca un observator căruia îi este îngăduit să privească totul din afară. Ruptura dintre Lăcustă şi lume era atât de evidentă, încât oamenii nici măcar nu fuseseră nevoiţi să se ţină departe de el. Nu se amestecau aşa cum nu se amestecă uleiul cu apa. Era un privitor al vieţii, nu un participant la ea.

Numai Dumitriţa singură nu fusese oprită de toate acestea, privirile ei albastre trecuseră de zid şi ajunseseră până la grădinarul Cetăţii Sucevei fără greutate, făcându-l dintr-odată conştient de scurgerea timpului, de existenţa tuturor celorlalţi oameni pe lume şi transformându-l pe loc în participant la deşertăciunile pe care altădată le privea cu atâta detaşare.

Fata rămăsese în casa lui Lăcustă. Se întremase cu greutate, os cu os, ruptură cu ruptură. După ce îi vindecase toate beteşugurile trupului, Lăcustă nu mai urcase treptele prispei şi nu o mai atinsese. În palme purta amintirea cărnii ei strivite cu piciorul, pe care o unsese în fiecare zi cu alifii, până când îşi revenise la

culoarea de porţelan. Cu beteşugurile sufletului nu se descurcase, doica mică se ascundea tremurând ori de câte ori vreo slujnică trimisă după leacuri se ivea în grădină. Nu se mai învoia atunci să iasă afară nici după căderea întunericului, la ceasuri întregi după plecarea slujnicei.

Uneori icnea prin somn şi se deştepta scăldată în sudoare, aprindea lumânarea şi proptea sub clanţă un scaun ca şi cum ar fi bănuit sute de tâlhari care dădeau târcoale. Toate vietăţile de prin coşurile din pivniţă începeau să se agite, dând de veste lui Lăcustă că în casă se petrece ceva. Grădinarul ieşea atunci, se aşeza pe cea dintâi treaptă a prispei, aşa fel ca ea să-l poată vedea, şi rămânea acolo, treaz, până dimineaţa.

Pruncul ienicerului venise pe lume la nouă luni după toate acestea. Doica mică nu mai ştiu cum să continue istorisirea din acest punct.

— Acum ne este bine, Măria Ta. Am curăţat casa. Lăcustă ne-a dat-o nouă, mie şi copilului. Băiatul creşte mare. Întrea- bă-mă Domnia Ta, că nu ştiu ce să-ţi mai spun.

Chiajna ar fi dorit ca ea să mai spună o dată toată povestea, de la început. De-a lungul firului ei i se arătaseră felurite înţelegeri, gânduri pe care nu le putuse urma până la capăt, pentru că era atentă la vorbele doicii. Îi stăruia în minte plecarea lui Lăcustă. Faptul că el nu avusese puterea de a asculta povestea o nedumerea. Doica aceasta a ei, o fiinţă cu totul neînsemnată, o fată al cărei nume nu avusese niciodată importanţă la Curtea Domnească, o slujnică căreia Chiajna nu-i cunoscuse multă vreme culoarea ochilor, pentru că nu i se uitase în luminile lor, părea să fie toată viaţa lui Lăcustă.

O trimise pe Dumitriţa să-i aducă o cană cu apă ca să o îndepărteze de ea şi să-şi poată da frâu liber gândurilor. Descoperea că oamenii nu au importanţa pe care o credea ea, iar faptul că doica a doua reprezenta

lumea cuiva o transformă numaidecât într-o persoană adevărată. Detaliile vieţii ei căpătară dintr-odată importanţă, Chiajna ar fi dorit să ştie de unde vine fata aceasta, cine este ea. O descoperire încă şi mai însemnată se strecura încet printre toate acestea: cel care te vede, cel pentru care devii important, te naşte a doua oară pe lume, făcându-te vizibil şi pentru ceilalţi. Câţi alţii vor mai fi fiind în jurul ei nevăzuţi?

Dimineaţa aceea în care deschisese ochii şi începuse să privească oamenii altfel avea să rămână în amintirea Chiajnei pentru totdeauna. În Cetatea Sucevei, viaţa păru să-şi reia cursul întrerupt în urmă cu trei ani. Deosebirile, mărunte şi ascunse, se arătau numai celor foarte pătrunzători, minţilor iscoditoare care nu se mulţumeau cu ceea ce vedeau ochii. Tatăl ei păstră în dregătoriile lor o mână de boieri din cei urcaţi acolo de Ştefan Cetină. Cu alai domnesc şi flamurile Moldovei în frunte, înveşmântat într-o mantie cu bourul brodat pe umeri, Iliaş porni către Constantinopol. Doamna Elena îl legase cu cuvânt aspru să scrie acasă în fiecare săptămână.

— Vei locui în Bogdan Sarai, care este casa Moldovei în cetatea sultanului, aşadar vei fi înconjurat de ochii şi urechile mele, dragul mamei, îi spusese ea la plecare. Nu-ţi da părinţii de ruşine şi nu face nimic din ce nu ai cuteza să faci aici, sub ochii noştri, căci voi afla.

Scrisorile lui Iliaş sosiră după porunca mamei, numai că de la o vreme el începu să povestească cum în Constantinopol i se spune prinţ şi poftea ca de acum înainte toată lumea să-l numească aşa. Ifose şi mofturi turceşti, răbufnise Petru Rareş, aruncând răvaşul în poala Doamnei Elena, de unde Chiajna îl culesese ca să mai citească o dată. Începând cu vechile pravile rămase de la cei dintâi voievozi şi până la cronicile părinţilor, nimeni nu-i numise vreodată pe feciorii domnilor moldoveni prinţi, iar asta nu avea să se schimbe acum,

la nazurile unui copil pe care sultanul încerca să-l desprindă de ai săi, scăldându-l în răsfăţuri orientale. Feciori de domn se numiseră în copilăria lor şi Ştefan cel Mare, şi Alexandru cel Bun, şi Bogdan Vodă. Dacă titlul fusese îndeajuns de bun pentru aceia, atunci avea să fie bun şi pentru feciorii săi.

Chiajna adormi în seara aceea încercând să potrivească titlul de prinţesă alături de numele ei. Chiajna din Casa Muşatinilor, prinţesa Moldovei. Chiajna Despina, prinţesă de Moldova.

Tatăl său se schimba. Cu fiecare dimineaţă în care se trezea, Petru Rareş se îndepărta încă puţin de fostul voievod, ca şi cum el cel adevărat s-ar fi dat jos pe cealaltă parte de pat şi ar fi rămas prizonier în iatac tot restul zilei, prin lume umblând numai o nălucă, o dublură nedumerită a celui de care se desprindea zi după zi. Cu fiecare deşteptare de dimineaţă, cele două părţi se îndepărtau tot mai mult una de cealaltă, până când unirea nu a mai fost posibilă, iar cel ce rămânea captiv în iatac începu să se destrame încet, ca un abur.

Într-o seară, pe când dinspre Biserica Coconilor se auzea toaca bătând pentru vecernie, mai întâi rar şi sacadat, ca paşii unui bătrân, apoi din ce în ce mai iute, până când deveni sunetul unei inimi pulsând cu putere pe deasupra cetăţii, în Suceava intră un sol de la Constantinopol. Aducea un edict prin care sultanul îi interzicea lui Petru Rareş să cumpere arme ori să întărească cetăţi şi mănăstiri cu ziduri şi turnuri de apărare. Trebuiau stricate toate gurile de lup şi capcanele rămase pe la intrări, trebuiau secate şanţurile cu apă care le înconjurau.

Toaca ajunsese în punctul ei cel mai înalt, de unde coborî apoi, cu bătăi tot mai rare pe mijlocul scândurii, unde sunetele erau mai groase. Avea să poruncească isprăvirea cât mai grabnică a picturii Voroneţului, îşi spuse Rareş, ascultând grămăticul ce dădea citire edictului. Avea să ridice multe alte biserici şi mănăstiri

pe tot cuprinsul ţării, de vreme ce acesta era un punct pe care sultanul uitase să-l treacă în firmanul său. Avea să-şi poarte războiul cu zidari, tâmplari şi constructori, dacă cel cu oşteni îi fusese zădărnicit.

Alături, în Valahia, voievozii continuau să se schimbe tot la un an sau doi, din pricina luptelor dintre Craioveşti şi Drăculeşti. Dintre fiii lui Radu cel Mare se perindaseră deja până acum trei pe tron, adesea de câteva ori chiar, pentru că erau daţi jos de boieri, iar ei veneau cu oaste şi luau tronul înapoi. Bunăoară Radu Paisie Vodă se întorcea acum pentru a patra oară la domnie, cu tot sprijinul soţiei ce-şi luase din Casa Craioveştilor, anume ca să pună capăt luptelor.

— Verişoara ta, Chiajnă, îi spusese Doamna Elena, şi nepoata mea al cărei nume l-am pus micii Ruxandra.

Chiajna cunoştea povestea verişoarei sale, Ruxandra Basarab, domniţă din neamul Craioveştilor. Visa în taină o poveste asemănătoare, cu toate că ar fi schimbat unele lucruri, pe ici, pe colo. Pe când era numai o pruncă, Ruxandra fusese făgăduită unui fecior de domn din neamul Muşatinilor, tot cu gândul de a face pace între casele domnitoare. Se întâmplase însă ca, mai înainte de a ajunge la vârsta măritişului, tatăl şi fratele ei să fie ucişi de neamul Drăculeştilor, iar Ruxandra împreună cu mama şi cu sora sa îşi aflară scăparea în Cetatea Sibiului.

Când apele se mai liniştiră, mama domniţelor surghiunite ceru ajutorul lui Zápolya, voievodul Ardealului, ca să trimită vorbă Muşatinilor că fata este gata pentru nunta promisă. Zápolya făcuse încă şi mai mult decât atât: chemase pe amândoi voievozii, al Valahiei şi al Moldovei, tineri şi fără soţii, spunându-le că fetele sunt două, ce prilej mai bun se va ivi vreodată pentru ca neamurile Drăculeştilor, Craioveştilor şi Muşatinilor să se unească într-o mare şi singură casă domnitoare, stingându-se astfel vrăjmăşiile din interior?

Mirele din casa Muşatinilor, cel promis în copilărie,

se afla la vremea aceea în luptă la hotarele ţării, aşa că ajunse cu multe zile întârziere în Cetatea Sibiului. Mirele din casa Drăculeştilor sosise în ziua stabilită, pusese daruri la picioarele Doamnei, aruncase o privire domniţelor, alesese pe frumoasa Ruxandra şi se întorsese cu ea în Cetatea Târgovişte. Atunci când voievodul Moldovei ajunse şi el în Sibiu, Zápolya îi prezentă pe domniţa Stana, sora Ruxandrei, arătându-i că între fete nu este nicio diferenţă, de vreme ce amândouă sunt din aceeaşi mamă şi din acelaşi tată, aşadar pecetluiesc aceeaşi alianţă puternică între case.

— De ce nu a vrut voievodul Moldovei învoiala aceasta? obişnuia Chiajna să o întrebe pe Doamna Elena ori de câte ori povestea domniţei Ruxandra era iarăşi scoasă la lumină.

— Poate că era iute la mânie, ca voi toţi, îi răspundea Doamna Elena cu un surâs sub care numai ea ştia ce ascunde.

— Ba eu cred că iubea pe domniţa Ruxandra, aducea Chiajna vorba acolo unde voise de la bun început.

— Poate.

— Dar cum o putea iubi, de vreme ce nu o văzuse niciodată?

— De văzut o văzuse, explicase Doamna Elena. Atunci când se fac făgăduieli între copii de voievozi, sunt trimise portrete pictate din an în an, aşa fel ca tinerii să nu fie străini atunci când se întâlnesc. În plus, ştiu de la sora mea, mama fetelor, că în Cetatea Târgovişte se iveau adesea tot felul de iscoade trimise cu scopul de a cerceta înfăţişarea viitoarei mirese. Ruxandra a fost de mică deosebit de frumoasă.

Tânărul voievod al Moldovei plecase plin de mânie din Cetatea Sibiului, strânsese la el oastea şi pornise pe urmele domniţei Ruxandra. Intrase pe pământurile vecine şi se răz- boise cu voievodul muntean vreme îndelungată. Pentru că sorţii nu înclinau izbânda către niciunul dintre ei, într-un târziu căzură la pace,

înţelegându-se ca voievodul moldovean să primească drept despăgubire pe toţi boierii moldoveni trădători care se adăpostiseră până atunci în Valahia.

Atunci când Radu Paisie urcase pentru întâia oară în scaunul de domnie, o aflase pe frumoasa Ruxandra văduvă şi o luase de soţie, nădăjduind ca boierii Craioveşti să-i sprijine din această pricină domnia. Planul său nu izbutise însă şi, de-a lungul vremii, pierduse tronul de trei ori.

Ca să pună capăt tulburărilor fără sfârşit, sultanul nu mai îngădui boierilor să-şi trimită la Constantinopol delegaţiile cu daruri şi cu numele domnului pe care-l voiau, ci alese pe unul dintre pretendenţii de os domnesc aflaţi mai mult pe malurile Bosforului decât ale Dunării şi-l căftăni, trimi- ţându-l cu meterhanele la Târgovişte. Dumitru gelepul din Casa Drăculeştilor, cel mai mic dintre feciorii lui Radu cel Mare, ieşi astfel din negustoria lui înfloritoare cu berbeci, alungă pe fratele său, Radu Paisie, din scaunul domnesc, îşi luă numele de Mircea-Vodă şi porunci, mai înainte de orice altceva, mutarea cetăţii de scaun în târgul Bucureştilor.

Hotărârea acestui nou domn muntean se văzu şi prin faptul că, după numai câteva zile, în Cetatea Sucevei intră o delegaţie de veliţi boieri valahi care puseră şiruri de cufere pline cu daruri la picioarele lui Petru Rareş şi cerură mâna domniţei Chiajna pentru noul voievod.

— Câţi ani are? întrebă Chiajna, care îşi amintea că acest Dumitru gelepul se mai ivise odinioară în discuţiile din Casele Domneşti, ca posibil soţ pentru sora sa, Ana.

— Desfaceţi toate cuferele, porunci Petru Rareş după ce trimise delegaţia la odăile oaspeţilor. Dacă se află cel mai mic dar pentru Chiajna printre toate celelalte, atunci fata nu va pleca nicăieri! Să nu-şi permită el să trimită daruri fetei mele!

În faţa posibilităţii ca fiica sa să devină peste noapte

Doamna Valahiei, părăsind pentru totdeauna Cetatea Sucevei şi Moldova, Rareş dăduse dintr-odată uitării vechile lui planuri de alianţe. Cererea îl înfricoşase pentru că înţelegea, pentru cea dintâi oară, că orice căsătorie însemna în primul rând pierderea Chiajnei. Fricii însă nu-i îngăduise niciodată să pună stăpânire pe el. Nu ştia cum se simte ea în inimă şi în măruntaie, cum înmoaie genunchii şi subţiază glasul. Din această pricină, ceea ce arătă lumii din afară fură de fapt semne de mânie, mult mai bine cunoscute de el şi care îl ajutară să descătuşeze teama ce o simţea: se încruntă, lovi cu pumnul în masa lungă din sala de ospeţe şi strigă la feciorii de casă, care porniră să scoată darurile de prin cufere.

— Este o cerere îndreptăţită, spuse Doamna Elena împăciuitoare, lăsând pe Ruxandra mică în braţele Chiajnei şi apropiindu-se de masa care se umplea cu pocale de sticlă îmbrăcate în filigran de argint, pumnale cu mânerele bătute în granate şi safire, tapiserii înfăţişând flori şi animale din lumi necunoscute. Fata are vârsta, iar duşmanii tăi sunt risipiţi, deci ne aşteptăm la domnie lungă.

— Ce este acela? întrebă Petru Rareş, pocnind din degete, ca să atragă atenţia unui fecior de casă care scosese dintr-un cufăr un manuscris de culoarea măslinelor.

Bănuia că manuscrisul ar fi putut fi trimis pentru Chiajna. Cartea avea colţurile ferecate în argint şi un medalion din email pictat în mijloc. Doamna Elena o luă din mâinile băiatului şi o aşeză alături de un ceasornic de Nürnberg şi de cele câteva pomandere ce răspândeau arome neaşteptate de cuişoare, naramză şi piper.

— Cărţile sunt pentru mine, cred că şi cea mai nepricepută iscoadă a acestui Mircea-Vodă ştie asta, spuse ea. Nu-i mai căuta pricină. Mâine lucrurile vor arăta altfel.

— Cum ar putea arăta altfel, când vrea să ia fata? Asta nu se va schimba.
— E bine dacă nu se va schimba, pentru că nu este un lucru rău că vrea să o ia. Şi noi vrem să o dăm, nu?
— O să o dăm dacă o merită. Numai un înfumurat ar putea avea necuviinţa de a trimite daruri unei domniţe pentru care încă nu s-a vorbit nimic.
— Dar câţi ani are? întrebă din nou Chiajna.
Nici de data aceasta însă nu o auzi nimeni.

7053de la Facerea Lumii

Anul zăpezilor

Târgul Iaşilor

Pe tronul tatălui său, în sala cufundată în întuneric, cu obloanele ferecate, aşa cum erau întotdeauna atunci când nu se făcea Sfat, Chiajna asculta. Zgomotele Caselor Domneşti ajungeau până la ea schimbate de penumbra şi nemişcarea din jur, aşa cum ajung la un prunc aflat încă în pântecele maicii sale. Ca şi cum faptul că se aşezase pe tronul ţării nu era suficient de nerespectuos, Chiajna se lăsase să alunece până când spătarul înalt îi împinsese bărbia în piept. Întinsese picioarele şi părea mai degrabă căzută fără simţiri decât aşezată. În mâini învârtea un medalion cu un portret pictat în interior.

Nu se mai aşezase pe tron de când era pruncă. Nici atunci nu îi erau îngăduite astfel de purtări, darmite acum, domniţă cerută de soţie de voievodul Valahiei. Ce pedeapsă aveau însă să-i mai dea acum, când prezentul ei era pe sfârşite şi se apropia din ce în ce mai iute viitorul? Mustrări nesfârşite şi plictisitoare din partea Doamnei Elena? Masa luată singură, în iatacul ei? O zi întreagă petrecută cu ghergheful în poală? Până mai ieri aceasta de pe urmă ar fi fost pedeapsa pedepselor. Astăzi însă Chiajna nu mai trăia în prezent, ci se mutase cu totul în viitor. Cu atât mai mult se simţea liberă să facă tot ce pofteşte.

Deschise medalionul cu vulturi, coroane şi cruci încrustate pe capac şi cercetă din nou portretul. Dinăuntru o privea un bărbat cu sprâncenele groase, negre, unite la rădăcina nasului, cu guşă de om înstărit şi o mustaţă ca pana corbului răsucită în jos, ceva mai bogată decât a tatălui său.

Un străin.

O cetate ferecată.

De vreme ce portretul fusese făcut anume pentru ea, îşi închipuia că privirea pe care Mircea-Vodă o arătase pictorului îi era trimisă ei. Dintre toate privirile din lume, el alesese să arate miresei sale una oţelită şi închisă peste lumile dinăuntru. Îi părea bătrân, cu toate că dimineaţă păruse mai tânăr. Pesemne lumina puţină din sala tronului adâncea umbrele, arătându-l încercănat şi plin de riduri. Chiajna nu văzuse niciodată riduri în portretele pictate. Avea să mai verifice o dată afară, la lumina soarelui. Cu toate că nimic nu mai avea acum importanţă, cu sau fără riduri, el avea să-i fie soţ.

De câte ori lua o hotărâre, murea un posibil viitor.

Dar ce hotărâre luase ea acum, ce alt viitor ar fi putut avea? Aceasta nu era o alegere. Era o soartă scrisă încă de la naştere, aşa cum fetele boierilor mici nu au, ele pot omorî viitoruri făcând alegeri. Sau poate că nu fusese scrisă chiar de la naştere, ci se clădise în timp, faptă cu faptă, o parte atunci când Ştefăniţă-Vodă murise otrăvit, altă parte când Bogdan Vodă cel Orb murise pesemne din acelaşi motiv, lăsând astfel pe tatăl său singur fiu cunoscut al lui Ştefan cel Mare. În ziua în care o delegaţie din Sfatul Ţării intrase în curţile largi dintre bălţile Brateşului ale lui Petru, negustorul de peşte, scrierea sorţii Chiajnei se încheiase. Devenise atunci fiică de domn, avea să se mărite cu un voievod şi să fie chezăşia unei alianţe.

Cererea în căsătorie trimisă de Mircea-Vodă dezlegase un întreg schimb de daruri între cele două curţi domneşti, un dans complicat al semnificaţiilor. Cel

dintâi răspuns al lui Petru Rareş fusese o sută de blănuri de samur şi cincizeci de blănuri de vidră de cea mai bună calitate, aduse de la Moscova şi trimise în târgul Bucureştilor printr-o delegaţie boierească, şi nu prin simpli soli. Cuferele fuseseră însoţite numai de cuvinte de preţuire, nicidecum de acceptarea cererii în căsătorie. Aceasta însemna că voievodul este mulţumit de felul cum Mircea-Vodă pornise lucrurile şi că următorul lui pas este aşteptat cu bunăvoinţă la Suceava.

Pentru că în ultima vreme avuseseră loc felurite pricini mărunte cu polonezii – ei opriseră negustorii moldoveni de blănuri să treacă spre Moscova, iar Rareş oprise atunci solii leşeşti să treacă spre Constantinopol –, vodă făcuse fericiţi pe blănarii de pe Uliţa Rusească din târgul Iaşilor, chemându-i la el cu marfa lor. Bogaţii negustori sosiseră numaidecât şi intraseră chiar în sala aceasta în care se ascundea acum Chiajna, deschizând cuferele la picioarele lui vodă şi răsfrângând blănurile scumpe peste capace. Pe unii îi plătise pe loc, altora le dăduse hrisov la mână cum că va lua blănurile datorate sultanului numai de la ei, vreme de doi ani.

Medalionul cu portretul pictat sosise după ce Mircea-Vodă primise blănurile. Pentru ca semnificaţia lui înaltă să nu se piardă printre alte daruri, fusese trimis singur, sipeţelul căptuşit cu catifea purpurie fiind adus de Întâiul Sfetnic valah şi de Marele Vornic al ţării. Plecarea capului celor mai înalţi dregători ai lui Mircea-Vodă în faţa sa fusese pe placul lui Petru Rareş, aşa că un medalion cu portretul Chiajnei pictat în interior fusese trimis de îndată la Bucureşti. De data aceasta însă, darul era însoţit de acceptarea cererii în căsătorie. Tatăl ei spusese da.

În tot acest schimb de daruri, fiecare cu însemnătatea lui, venise în sfârşit rândul celor dintâi plocoane pentru mireasă. Chiajna aştepta sosirea

delegaţiei ce avea să aducă primele cadouri pentru ea de la viitorul său soţ. Era aşteptată de asemenea şi Marula, care urma să aducă cataloagele atelierelor de croitorie veneţiene, din care Doamna Elena avea să-l aleagă pe acela care va lucra rochia de mireasă.

Cu toate acestea, Chiajna simţea că este persoana cea mai puţin importantă a zilelor acestora care ar fi trebuit să fie despre ea. Cei din jur, curtea întreagă, se concentrau asupra celor mai potrivite daruri şi răspunsuri, întorceau pe toate feţele alianţa care creştea între ei, încălzită de grija lor, ca un aluat de cozonac. Ea nu apărea nicăieri în discuţii.

Cea dintâi sosi Marula şi furtuna plină de voioşie pe care caravana ei o stârni printre slujnicele curţii pătrunse până în întunecoasa sală a tronului. Chiajna strecură medalionul în săculeţul de la cingătoare şi sări toate treptele tronului deodată, ieşind pe coridoare în vreme ce-i strângea şnurul într-un nod. Uşa sălii doamnelor era deschisă şi dinăuntru răzbătură miresmele dulci-sălbatice care o înconjurau pe Marula oriunde intra. Se opri o clipă ca să apese un deget pe nod şi să încheie legătura cu o fundă, când şoaptele unor slujnice nevăzute ajunseră până la ea:

— O să scape iute domniţa noastră. Într-un an, doi, Ciobanul va fi omorât şi-apoi se va îngriji vodă al nostru ca ea să nu ducă lipsă de nimic.

Cuvintele despărţiră lumea de dinainte şi de după ele, ca un hotar care avea să rămână acolo veşnic. Chiajna înţelese că, într-adevăr, nici nu erau despre ea zilele acestea, ci despre pregătirile ca ei doi să rămână în viaţă şi pe tronul Valahiei mai mult de un an, doi. Nu rochia de mireasă trebuia să şi-o aleagă astăzi, ci mai curând suita de curteni credincioşi pe care să-i ia cu ea în Bucureşti, cuibul atâtor trădări şi uneltiri, unde ea nu cunoştea astăzi pe nimeni. Făcu un pas către sala doamnelor, ieşind pentru totdeauna din lumea în care îşi închipuise că ceea ce se punea la cale cu atâta tulburare

era nunta ei.

Păstră în minte pentru mai târziu numele Ciobanul, pe care slujnicele îl folosiseră pentru viitorul său soţ. Avea să cântărească altădată dacă va îngădui sau nu ca oamenii să-l numească Mircea-Vodă Ciobanul. Cea dintâi pornire fusese să stârpească această poreclă, dar ceva adânc şi bătrân din ea îi spunea că este prea târziu, de vreme ce numele ajunsese deja de la tagma servitorimii valahe la cea moldovenească.

Trei sipete stacojii din lemn moale şi parfumat de cedru se aflau deschise pe băncile sălii şi Doamna Elena, înconjurată de doamnele sale, scoteau din ele suluri de pergament şi le desfăşurau în faţa ochilor. Rochii în toate culorile, pline de găteli, cu croieli din cele mai noi erau desenate pe pergamente. Sub fiecare desen se aflau înşirate materialele trebuincioase şi numele atelierului de croitorie: ***Giulia e Jacomina, sarta per dame nobile sangue***, scria sub o rochie albastră cu broderii din fir de aur. ***Caterina, la sarta reale***, scria sub altă rochie din purpură, cu toate încheieturile punctate cu clopoţei de argint mici cât bobul de linte.

Desenele intrară rând pe rând la judecata doamnelor: roşul era cu desăvârşire oprit, căci era culoarea mantiei de domnie ce avea să o primească în Bucureşti şi Măria Sa domniţa Chiajna nu trebuia să se arate prea dornică de această culoare cu însemnătate, căci şi rangul domniei sale era îndeajuns de înalt ca să nu tânjească după nimic altceva. Albastrul era culoarea rochiilor de mireasă boiereşti, iar fiica lui Petru Rareş trebuia să se deosebească de ele. Decolteul adânc ce lăsa vederii umerii şi sânii era potrivit, poate, în păcătoasa, chiar dacă atât de talentata într-ale croitoriei, Veneţie, iar doamnele se temeau că o astfel de rochie va arăta o îndepărtare de neam. Gulerul înalt ce îngropa faţa într-un mănunchi de dantele creţe şi scrobite ar fi părut oaspeţilor o bazaconie, aruncând

asupra nunţii un aer de neseriozitate.

— Asta, spuse Chiajna, arătând desenul unei rochii cu croiala simplă, un pieptar arămiu bătut în ţinte de aur şi valuri de mătase albă încreţite mărunt sub sâni, revărsându-se până-n pământ.

— Albă? spuse Doamna Elena. Ca fetele sărace care nu au văzut haină colorată în viaţa lor?

— Asta, ridică Chiajna alt pergament din care o rochie complicată, din catifea neagră şi zarafir roşu, acoperită de o reţea de perle, privea lumea cu trufie.

— Neagră? suspinară discret câteva doamne. Şi cu perle pe deasupra?

— Ce au perlele? dori să ştie Chiajna.

— Perlele la nuntă sunt lacrimi, răspunseră ele cu convingere.

Într-un târziu căzură la pace asupra unei combinaţii între rochia albastră şi cea albă, la care aveau să mai ceară adăugarea unei năframe din cel mai fin borangic, care să apere umerii şi decolteul miresei. Culoarea albastră avea să arate oaspeţilor că mireasa este smerită şi nu se fereşte să poarte o rochie obişnuită, iar valurile bogate de mătase albă aveau să iasă la iveală numai din când în când, atunci când Chiajna va păşi, închipuind curăţenia deplină ascunsă în inima ei. Din fericire, cele două modele care trebuiau îmbinate aparţineau aceleiaşi croitorese. O trăsură închisă, mânată de un surugiu şi având pe spate un isprăvnicel fu trimisă, cu două pungi cu florini de aur, la ***Caterina, la sarta reale***, ca să o aducă la curtea de la Suceava.

Darurile mirelui către mireasa lui sosiră cu întârziere, căci fusese nevoie de două căruţe închise, negustoreşti, pentru a le aduce. Pregătit de ceva vreme cu răspunsul şi fremătând de nerăbdare, căci aşteptarea îl scotea din fire, Hatmanul Sucevei porni ca plumbul din archebuză, ducând la Bucureşti numai un răvaş: nunta avea să aibă loc la 26 iunie, în Palatul Domnesc de la Iaşi.

Cu toate că data şi locul fuseseră anunţate de Petru Rareş în faţa întregului Sfat al Ţării, alegerile erau de fapt ale Doamnei Elena, care arătase că nunta trebuie făcută în crugul verii, la sfârşitul lunii iunie, când dau cireşele şi caisele în pârg, dar înainte de culesul grâului, pentru ca oamenii să nu fie pe câmp atunci când li se mărită domniţa. În plus, Curţile Domneşti ale Iaşilor erau mai încăpătoare şi puteau primi mulţimea de oaspeţi aşteptaţi la nuntă, iar ortalele de ieniceri încartiruite în Suceava nu-i vor stânjeni.

În postul Sfintelor Paşti se întoarse în cetate trăsura ce o aducea de la Veneţia pe croitoreasa Caterina, însoţită de două dantelărese şi o cusătoreasă. Ca un făcut, toate aveau părul naramziu, mai degrabă despletit şi înfoiat, prins ici-colo cu panglici conabii lăsate să curgă libere pe spate, ce săltau în mers ca limbile viclene ale şerpilor. Doamnele curţii îşi făgăduiră că, la plecarea din Moldova, croitoresele vor avea ştiinţa smereniei şi a bunei-cuviinţe, numai că se ivi o piedică: rangul lor era prea înalt ca să se adreseze direct vreuneia dintre veneţiene. O vreme, până când avea să se găsească o ieşire din această încurcătură, doamnele îşi opreau conversaţia şi îşi ţineau ochii în gherghefuri, cu îndărătnicie, nădăjduind că ignorarea avea să dea ceva de înţeles Caterinei şi dantelăreselor ei.

Din valurile nesfârşite de taftale, catifele, ghermesuturi şi mătăsuri dăruite de Mircea-Vodă Chiajnei se aleseră, la capătul unei zile ostenitoare, ţesăturile pentru rochia de mireasă: o tafta albastră ce avea să fie împodobită cu broderii din fir de aur, o catifea de un albastru mult mai întunecat pentru mâneci, care aveau să fie înfoiate ca nişte cocoşi şi împodobite cu mulţime de peruzele, un ghermesut alb cu ape, străveziu ca suflarea, ce avea să se ivească dintr-o cută numai în mers.

Când toate acestea fură împlinite, Caterina scoase pe masă foarfeci, bucăţi de cretă şi sforicele tăiate în

lungimi anume potrivite, cu care luă măsurile Chiajnei. Întinse apoi valurile de ţesături pe masă şi începu să facă semne tainice pe ele cu creta, cruciuliţe, cozi de rândunică, semiluni care stârniră bănuieli suitei de doamne şi hotare punctate dintr-o margine în alta. Pentru această lucrare, Petru Rareş dăduse pe cel mai vârstnic tălmaci al curţii, un bătrân ce purtase odinioară treburile domniei pe la dogii Veneţiei şi ducii Florenţei. Doamna Elena îi hotărâse locul la fereastră, cu faţa către curtea cuhniilor domneşti, ascuns în spatele draperiei, pentru ca domniţa să nu se ruşineze. Pusese să-i fie adus un jilţ din cel mic şi bătrânul îşi petrecea zilele în locul lui tainic, tălmăcind de acolo vorba Caterinei:

— Zice să ridici braţele sus, Măria Ta, spunea el, privind jos, în curte, cum fetele de la bucătării aruncă apa murdară la rădăcina vreunui stejar.

Pentru cea dintâi probă, croitoresele o urcară pe Chiajna pe un scăunel cu trei picioare şi înfăşurară taftaua în jurul ei cu ştiinţă, drapând-o în falduri bogate şi prinzând-o în sute de ace. Tălmaciul îi ceruse domniţei acum un ceas să-şi aşeze mâinile în şolduri şi să ridice mult bărbia, pentru potrivirea mânecilor şi a gulerului, iar de atunci păruse să fi uitat de ea, părăsind-o în poziţia aceasta incomodă.

— Gata, jupân Simioane? întrebă Chiajna, cu răbdarea pe sfârşite şi cu furnicături la ceafa încordată.

— Nu-i gata, Măria Ta. Îndată.

— Spune-i să isprăvească şi mai continuăm după chindie.

— Chiajnă, spuse Doamna Elena, mai rabdă încă puţin, căci am trimis după Măria Sa, să vină şi să încuviinţeze modelul, mai înainte de a începe Caterina să taie.

În încăpere intră Petru Rareş, iscând forfotă printre doamnele care lăsară lucrul din mână şi se înclinară în plecăciuni. Dădu ocol Chiajnei urcate pe scăunelul ei,

măsură faldurile albastre cu priviri nesigure şi îşi drese glasul de câteva ori, încurcat.

— Unde eşti, Simioane? spuse apoi, uşurat că a găsit o neregulă cu care putea întârzia momentul hotărârii.

— Aici, Măria Ta, răspunse tălmaciul din spatele draperiei, fără să se arate.

— Bată-te să te bată, surâse vodă, ce dregător mare erai tu odată, Simioane!

— Cu credinţă, Măria Ta, veni răspunsul din care se putea ghici că bătrânul zâmbeşte la rândul său.

— Doamna mea, vorbi apoi către Doamna Elena, închi- puindu-şi că, dacă ar fi fost ceva nepotrivit, ea ar fi găsit până acum o cale ca să-i dea de ştire, sunt mulţumit. Veghează ca totul să fie pe potriva fiicei mele şi a momentului însemnat care se pregăteşte.

Aerul încăperii deveni mai uşor şi toţi cei de faţă se simţiră iscusiţi în ceea ce făceau. Chiajna găsi cu cale să dea glas unui gând pe care-l răsucea de ceva vreme în minte şi spuse, în vreme ce croitoresele prinseră a trebălui din nou împrejurul ei:

— Măria Ta, o rugăminte.

— Până la nuntă, toate rugăminţile miresei trebuie împlinite negreşit, răspunse vodă, făcându-şi loc printre femeile cu părul naramziu ca să se apropie de fiica sa şi să-i prindă între degete lobul urechii, pentru că ceea ce vedea Petru Rareş atunci când se uita la Chiajna era o pruncă de câţiva ani, firoscoasă şi neîmblânzită. Să auzim.

— Tată, aş dori să-mi dai pe Lăcustă grădinarul cu mine, spuse ea, anume chemându-l ca în vremea de demult, când el era doar tatăl său, şi nu domnul ţării.

Vodă căută iute prin minte un motiv bun pentru care Chiajna l-ar fi dorit pe grădinarul cel schilod, apoi căută unul pentru care nu i l-ar fi dăruit. Nu găsi nimic care să-l ajute. Numai inima îi spunea că nu-i va face fiicei sale pe plac, fără să-i arate însă şi motivul. Poate să se fi simţit ruşinat să-şi trimită fiica la curtea domnească a

Valahiei cu un slut neputincios ca slujitor.

— Mănăstirea Voroneţului este isprăvită de acum, continuă Chiajna, ca să umple tăcerea tatălui său.

— Ai să pleci cum se cuvine de la curtea mea, Chiajnă, vorbi într-un târziu vodă cu glasul blând, dar ea ştiu de la cel dintâi cuvânt că nu-l va primi pe Lăcustă. O să te urmeze, ca să te slujească pe mai departe, doica ta bătrână, slujnicele pe care le-ai căpătat când ai crescut, o bucătăreasă care să ştie bucatele cu care ai fost învăţată şi suita ta de fete de boier, cărora va trebui să le găseşti soţi pe potrivă la noua ta curte. Grădinar însă trag nădejde că-ţi vei afla şi singură la curtea soţului tău, că doar nu te duci în sălbăticie, se vor găsi şi pe acolo slujitori.

— Tată, Lăcustă o să-mi fie dohtor, nu grădinar, spuse Chiajna, stârnind cu aceasta hohote de râs lui Petru Rareş.

— Dohtorii se fac la şcoli înalte, fata tatei, nu se ivesc deodată prin hrubele din spatele grădinilor. Ia întreabă pe Grigore. Să trimit după Grigore Barbir, ca să-ţi istorisească el? O să caut dohtor pentru tine la Sibiu sau la Braşov şi am să ţi-l trimit. Măcar că nu mă îndoiesc că soţul tău, voievodul ţării, are dohtorul său. Dar ca să nu-mi iasă vorbe că nu fac pe plac miresei.

Petru Rareş aşteptă o clipă răspunsul fiicei sale, obişnuit să lupte mult mai mult ca să-i înfrângă vreo dorinţă. Chiajna însă tăcea, derutându-l, făcându-l să-i cerceteze chipul ca să vadă dacă nu cumva ticluia planuri ascunse. Avea să revină cu cererea ei, era sigur. Avea să aştepte cu răbdare momentul prielnic, în care lui avea să-i vină mult mai greu să i se împotrivească. Trebuia să-şi pregătească mai bine argumentele pentru data viitoare.

Un copil de casă îndrăzneţ intră, făcu o plecăciune scurtă, nedusă până la capăt, şi turui cu mare iuţeală solia pe care o aducea: câteva măicuţe de la Mănăstirea Moldoviţa, trimise de stareţa lor cu stânjeni întregi de

dantelă, cereau să fie primite de vodă. Purtările băiatului şi glasul lui repezit, din care abia putuse desluşi cuvintele, îl iritară pe Petru Rareş. De nu s-ar fi aflat în mijlocul pregătirilor de nuntă, ar fi chemat de faţă pe vel postelnicul curţii şi ar fi pus copilul de casă să mai intre o dată cu vestea, ca să vadă şi domnia sa dregătorul şi să spună dacă-i place, dacă aşa l-a învăţat. De când se întorseseră din Cetatea Ciceului, observa tot mai des numărul mic şi pregătirea slabă a copiilor de casă, ca şi cum boiernaşii Moldovei s-ar fi ferit să-şi trimită feciorii la curte, iar vel postelnicul se vedea nevoit să le dea slujba numai cu o spoială de învăţătură.

Răcind aerul din sală cu straiele lor negre care curgeau sărăcăcios către podele, un stol cernit de stăncuţe mişcându-se ca una singură, măicuţele de la Mănăstirea Moldoviţa făcură o plecăciune în faţa lui Petru Rareş, apoi băgară de seamă vâlvele cu părul de foc şi ochi scânteietori ce roiau împrejurul Chiajnei şi se tulburară ca la vederea necuratului. Obrajii ca laptele ai celor mai tinere se înroşiră, iar ochii celor mai bătrâne scăpărară de mânie.

— Da? le aduse vodă în simţiri, ridicând din sprâncene.

— Măria Ta, binecuvântat să fii şi binecuvântate să fie casa aceasta şi nunta aceasta! începu cea mai vârstnică dintre ele. Ne-a trimis maica stareţă ca să luăm poruncă ce fel de horbotă trebuie pentru rochia miresei, căci mănăstirea este cunoscută pentru călugăriţele-horbotărese. Sunt ani buni de când Doamna noastră Elena ne face cinstea să târguiască de la noi pentru aşternuturile domneşti. Avem o înţelegere că numai noi vom da horbotă pentru domnie.

În sală coborî tăcerea. Mai şuşoteau numai veneţiencele, care nu pricepuseră ce se vorbise. Înţelegând că măicuţele aflaseră de dantelăresele aduse din ţări străine şi se supăra- seră, Petru Rareş dădu

pricina pe mâinile Doamnei Elena şi plecă în grabă.

— Ştiind că rochia miresei va fi împodobită de lucrarea mâinilor noastre, maica stareţă nu a mai avut răbdare şi ne-a trimis pe noi să ieşim dinaintea poruncii, Măria Ta, continuă călugăriţa, de data aceasta către Doamna Elena, cu toate că s-ar fi simţit mai în siguranţă să-i vorbească lui vodă.

— Apă proaspătă şi scaune pentru măicuţe, porunci Doamna Elena cu înţelepciune, ca să lase vreme supărării cu care veniseră călugăriţele să se mai răcească.

Cercetă apoi pe îndelete valurile de dantelă pe care le aduseseră. Cântări între degete grosimea, luciul firelor şi perfecţiunea modelelor. Întrebă care este preţul şi trimise să fie aduşi banii. Porunci ca măicuţele să fie trimise înapoi la mănăstire într-o căruţă plină cu bucate şi numai la sfârşit le vorbi:

— Înţelegerea rămâne în picioare. Curtea Domnească va târgui dantela necesară numai de la Moldoviţa. Rochie de mireasă pentru domniţa Chiajna însă nu puteţi face, pentru că maica stareţă nu are croitorese. De aceea au fost aduse din Veneţia. Numai că atelierul veneţian nu îngăduie modificări ale modelelor sale, rochia trebuie lucrată aşa cum este desenată. După cum vedeţi, dantelele veneţiene sunt lucrate cu ciocănele pe pernuţă. Din câte ştiu, măicuţele lucrează cu acul sau cu igliţa. Modelele sunt diferite.

Nu voi izbuti niciodată să spun nu cu atâta graţie, îşi spuse Chiajna, în vreme ce măicuţele se scurgeau una câte una pe uşa sălii, învinse, iar veneţiencele desfăşurau taftaua din jurul său. Nu sunt pregătită pentru căsătoria aceasta. Voi părea necioplită şi aspră curtenilor, cu vorba mea fără înconjur. Nu mă vor iubi.

Uşa unei înţelegeri ce-i rămăsese ascunsă până atunci se deschise dintr-odată în faţa ei şi Chiajna pricepu ce voia Doamna Elena să spună de fiecare dată când o sfădea pentru o vorbă prea directă. Oamenii sunt

uşor de rănit. Chiar şi faptul că nu te gândeşti la asta îi poate răni.

Cuvinte care altădată nu avuseseră niciun înţeles pentru ea se deschideau acum ca florile în faţa ei, arătându-i o altă lume, nebănuită. Făcuse totul greşit până acum, iar acum nu mai era vreme ca să o ia de la capăt, să ceară lămuriri şi să încerce să înveţe cum să facă oştile de slujitori şi curteni să o îndrăgească. Singura ieşire din încurcătura în care se afla, singura cale prin care ar fi putut evita un dezastru, era tăcerea. De vreme ce nu deprinsese iscusinţa vorbei ocolite, avea să nu mai vorbească deloc.

Umplu schimbarea aceasta cu surâsuri pe care le trimitea mult mai des decât erau ceilalţi obişnuiţi. Tăcerea şi zâmbetele Chiajnei dezvăluiră celor din jur spaimele ei cele noi, iar slăbiciunea aceasta a domniţei stârni în ei o milă pe care o înţelegeau şi o tristeţe pe care nu o înţelegeau.

Plecarea întregii curţi a Moldovei la Iaşi se săvârşi de Armindeni, într-o zi de luni, când prin sate bărbaţii cu pelin la brâu şi la gâturile boilor începeau să are pământul celor nevoiaşi, văduvelor şi bătrânilor singuri. Până la nuntă mai erau aproape două luni. Înşirate de-a lungul Drumului Bogdanului către Iucşeni, trăsurile, carele şi căruţele formau un convoi căruia nu i se vedea capătul. Înaintea morilor de pe Şomuzul Mic cotiră către apus şi luară Drumul Hârlăului, minunând oamenii locurilor şi schimbând măsurarea timpului, căci întâmplările aveau să se aşeze de acum înainte în funcţie de trecerea aceasta: un an înainte de alaiul domnesc, în vara de după alaiul domnesc.

În taină, pe drumuri lăturalnice, alte două alaiuri mai mici ieşiseră din Cetatea Sucevei şi porniseră către târgul Iaşilor, căci Marele Spătar al ţării şi Hatmanul Sucevei nu se învoi- seră ca toţi Muşatinii să călătorească împreună, aşa că Doamna Elena cu fiul său cel mic fuseseră trimişi de-a lungul Ţinutului

Dorohoiului, în vreme ce vodă cu o ceată de călăraşi străbătură pădurile străvechi ale Ţinutului Cârligăturii.

În zilele lui Petru Rareş Vodă, târgul Iaşilor se întindea pe şapte uliţe în faţa Palatului Domnesc. Dintre toate târgurile şi cetăţile Moldovei din vremea aceea, Iaşii ne plăcuseră întotdeauna cel mai mult. Îi cunoşteam pe toţi după nume şi familii, iar ei ne cunoşteau pe noi. Ne primeau cu inima deschisă în casele negustoreşti şi în cele meşteşugăreşti, în conacele boiereşti şi prin toate mahalalele şi ne simţeam ca acasă în tot târgul.

Uliţa Rusească începea de la casa lui Iorgu, negustor înstărit care aducea blănuri de la Moscova şi creştea trei rânduri de copii, de la trei neveste pe care le avusese de-a lungul vremii. Urmau apoi în şir casele feciorilor săi mai mari, Şerban şi Bucur, blănari şi aceia, neamul mare al lui Iorgu ocupând în felul acesta uliţa, pe toată faţa palatului. Dincolo de ei îşi aveau casele doi blănari ruşi, învrăjbiţi de multă vreme între ei, cunoscuţi pentru că nu-şi vorbeau nici măcar duminica, în sfânta biserică. Serghei cel păntecos, care mirosea întotdeauna a usturoi, locuia cu soţia şi cele trei fiice, pe care le păzea cu sabia, căci erau frumoase şi numai bune de măritat. Fiodor mutul, care nu învăţase româneşte nici după atâta amar de vreme şi îşi încheia negustoriile cu ajutorul soţiei luate din târg, o moldoveancă isteaţă şi iute ca focul, locuia cu bătrâna lui soacră şi cei patru prunci care ridicau adesea uliţa în picioare cu ţipetele lor, căci blănarul avea palma grea şi răbdarea scurtă.

Uliţa Rusească se continua cu Uliţa Trapezenească a evreilor care schimbau bani. Între casele blănarilor şi ale zarafilor existase dintotdeauna un război din care ieşeau biruitoare acelea care se ridicau, pentru o vreme,

mai înalte, cu stâlpi mai bogat încrustaţi şi foişoare acoperite cu bolţi dantelate. După câte un foc ce mai trimitea Dumnezeu din când în când, blănarii şi zarafii îşi ridicau casele privind mereu la vecinul şi încercând să-l întreacă. Le ridicau tot din lemn,
din respect pentru Palatul Domnesc, singurul din piatră şi zidărie, ori poate numai ca să isprăvească mai iute şi să adăpostească pruncii.

De-a lungul Uliţei Mari se aşezaseră pânzarii şi postăvarii. Chiar în faţa Palatului Domnesc şi făcând colţ cu curţile lui lorgu blănarul se aflau casele lui Costea Găină, care locuia cu soţia, trei feciori şi patru fiice, o cumnată rămasă văduvă cu un prunc ce nu se ridicase încă pe picioare şi o mătuşă căzută la pat. Urma casa lui Proica, roşcovan şi plin de pistrui, bănuitor şi gelos, care năvălea în iatacul nevestei sale după fiecare naştere, scotocind cu nerăbdare prin pelinci ca să vadă dacă noul prunc are părul roşu şi pistrui. Uliţa Mare se isprăvea în Uliţa Pescarilor, care hotărnicea mahalaua Măjilor, locul negustorilor de peşte şi al pescarilor.

Dincolo de Uliţa Pescarilor, urcând până la fântâna lui Păcurar, către ieşirea din Iaşi, îşi ridicaseră casele sârbii armurieri, ale căror nume sunau ca săbiile pe care le meştereau, Zoran, Radovan, Novac, şi se căsătoreau numai în neam, pedepsind cu moartea dragostele care se aruncau prin vecini, la moldoveni, la armeni ori la saşii din Lipscănie.

Din mijlocul Uliţei Sârbeşti către Târgul de Făină se desprindea Uliţa Hagioaiei, care începea cu casa şi ospătăria vinărsăriţei Antima, văduvă tânără care făcea cel mai bun rachiu şi vinars din Iaşi şi se purta cu straie frânceşti, spre bucuria ascunsă a întregului târg, care avea astfel despre ce cleveti. Dincolo de ospătărie, de o parte şi de alta a uliţei, se întindeau casele bărbierilor care tundeau, scoteau măsele, tăiau negi sau degete degerate, oploşeau unghii înnegrite sau curăţau rănile cu coptură de prin tălpile copiilor.

Între Târgul de Făină şi mahalaua Măjilor de peşte se întindea către apus Arcăria, străbătută dintr-un capăt în altul de Podul Vechi. Săbierii, potcovarii şi arcaşii care îşi ridicaseră casele aici se îndărătniceau an de an să-şi podească uliţa cu grinzi de lemn. Se făleau până în toamnă cu isprava lor, stârnind pizma târgului, apoi ploile le umflau podul şi-l stricau. Uliţa pornea de la porţile starostelui săbierilor, Lascăr Buzatu, cu obrajii roşii şi spuziţi pentru totdeauna din pricina focului şi cu ochii adânciţi mult sub sprâncene, care-i dădeau un aer înspăimântător de om furios.

Alături se afla casa starostelui arcaşilor, Oancea, care îndrăgea rachiul, dar târgul spunea că parcă şi mai mult pe vinărsăriţa Antima care-l făcea. Fapt este că Oancea arcaşul putea fi de găsit ori la ospătărie, ori dormind dus în iatacul său, iar atelierul i-l ţineau cei trei feciori, împinşi de la spate şi supravegheaţi cu străşnicie de maica lor.

Ultima casă însemnată de pe Podul Vechi era a starostelui potcovarilor, Stroe ăl Mic, care moştenise fierăria, argaţii, casa, nevasta şi doi copii de la fratele său, Stroe ăl Mare, mort de la o lovitură de copită în tâmplă. Pentru ca stăros- tia breslei să nu fie pierdută de familie, fratele rămas în viaţă căpătase dezlegare de la preot şi luase pe văduvă de soţie. Potcovarii se învoiseră, în parte pentru că Stroe ăl Mic se dovedise vrednic să le fie cap, în parte pentru că Stroeştii erau cei mai înstăriţi dintre fierari şi aveau mare trecere în faţa săbierilor şi a arcaşilor.

Aceştia erau toţi. Pe la marginile târgului, departe de Palatul Domnesc şi de uliţele breslaşilor înstăriţi, se pripăşiseră opincarii, zugravii, lumânărarii sau săpunarii, câţiva meşteşugari nevoiaşi care trăiau laolaltă în mahalale lipsite de rânduială şi adesea chiar de uliţe.

În spatele Palatului Domnesc se afla numai heleşteul cu peşte, apoi apa Bahluiului dincolo de care se

întindeau pădurile nesfârşite de pe dealuri. În sus, de-a stânga dealului Copoului, între fântâna lui Păcurar şi Locul Mişeilor, unde se ridicau spânzurătorile, se afla Straja Marginilor din Drumul Hârlăului, unde stăteau carvansaragiii ce vămuiau mărfurile care intrau în Iaşi. De cealaltă parte a dealului Copoului, în mlaştinile şi smârcurile de la răsărit, se întindea bivolăria domnească.

Pânzarul Costea Găină, prima casă de pe Uliţa Mare, urcă treptele pârcălăbiei şi străbătu cerdacul, învârtind în minte vorbele de început. Avea treabă cu pârcălabul Iaşilor. Dorea să fie sigur că sutele de stânjeni de pânză ce aveau să fie necesari pentru ospăţul de nuntă se vor târgui de la el. Aducea pentru aceasta un colan de rubine al cumnatei sale văduve, care trăia împreună cu pruncul în casele sale. Peşcheşul depăşea cu mult valoarea înţelegerii, iar Costea Găină mergea din această pricină fălos, cu un surâs mulţumit tăindu-i faţa uscată dintr-o parte în cealaltă. Încercase în mai multe rânduri să vândă colanul, dar nu izbutise niciodată să găsească cumpărător pentru aşa un juvaier preţios. Îi aflase acum o întrebuinţare potrivită. Avea să-l ajute să capete comenzile de pânză pentru nunta domnească. Nu ştia nimeni câţi oaspeţi urmau să sosească. Sute, pesemne. Mii. Sute şi mii de coţi de feţe de masă, de aşternuturi şi ştergare, sute şi mii de aspri de argint pentru el.

Află săliţa mică plină de argaţi şi meşteri din toate breslele şi de pe toate uliţele târgului. Descoperirea că nu fusese singurul care se gândise la o înţelegere cu pârcălabul îl opri în loc preţ de o clipă. În săliţă erau zăpuşeală şi o forfotă iritantă de povarnă în care bolboroseşte primejdios borhotul. Cumpăni dintr-o privire pe cei de faţă. Doi pânzari de la marginile uliţei, care plecară ochii cu respect la intrarea lui, Fiodor mutul însoţit de nevastă, ca să-i tălmăcească vorbele, Şerban şi Bucur, feciorii lui lorgu blănarul, Lascăr Buzatu săbierul care privea adunarea cu ochi răi

ascunşi sub sprâncenele boltite mult deasupra lor şi, cel mai primejdios dintre ei toţi, Proica pânzarul, vecinul său cel roşcovan şi gelos.

În rânduiala târgului, Costea Găină se afla deasupra tuturor. Era îndreptăţit să intre înaintea lor. Dădu ziua bună în stânga şi-n dreapta, în vreme ce înainta către uşa pârcălabului. Nu înclină nici o clipă capul în timp ce saluta, nici măcar în faţa feciorilor lui lorgu, chiar dacă erau blănari. Numai Proica roşcovanul se ridică în picioare, tăindu-i calea, chiar când dădea să-şi dreagă glasul şi să spună aprodului ce nume să anunţe.

— Stai jos, Proica, îi spuse calm.

— Stai tu, Costeo, că eu urmez şi scaunul ăsta rămâne liber pentru tine, îi ţinu piept vecinul său.

— Întreabă nevastă-mea când poate să vadă pruncul cel nou-născut, spuse Costea, şi faţa lui uscată părea să se despice în două de fiecare dată când deschidea gura.

Pânzarul cel roşcat rămase nemişcat sub ploaia de gânduri care năvăliră în mintea lui, rupându-l de realitate. Nevasta lui nu născuse încă, dar el plecase de acasă dis-de-dimineaţă. Ştia Costea altceva? Văzuse ceva când îi trecuse prin faţa porţilor? Dacă de data aceasta copilul chiar va avea părul negru sau blond, adeverind temerile care-l chinuiau pe el la tot pasul? Poate că din pricina asta îl pornise nevastă-sa de acasă astăzi, ca să aibă timp să ascundă copilul. Cum de nu i se păruse ciudat că este aşa de hotărâtă să-l vadă plecat? Născuse, era sigur că născuse! Un copil cu părul negru!

Costea Găină trecu pe lângă el, ceru aprodului să-l anunţe şi intră mai înainte ca băiatul să aibă vreme să-i rostească numele. În picioare, în mijlocul încăperii, doi lumânărari de la marginile Iaşilor încercau să-l convingă pe pârcălab să poruncească la ei lumânările pentru odăile oaspeţilor.

— leşiţi, le spuse Costea.

Aşteptă ca oamenii să se strecoare pe uşă cu iuţeală, apoi scoase colanul din buzunar şi-l aşeză pe masă

dinaintea pârcălabului, fără altă introducere, pentru că piedicile de până acum îl iritaseră.

— Câţi coţi de pânză vor trebui pentru pregătiri? întrebă, în vreme ce pârcălabul încă mai cerceta colanul, ceea ce era un semn bun.

— O mie de coţi pânză fină pentru aşternuturi şi şapte sute de coţi pânză din cânepă, pentru feţe de masă. Toate înălbite. Două sute de coţi de pânză proastă pentru ştergarele de la bucătării şi două sute de coţi pentru ştergarele mesenilor, pânză bună, dar mai groasă.

Costea ieşi mulţumit şi cu înţelegerea încheiată. Proica plecase, învins de bănuieli, ca să verifice dacă nevasta într-adevăr îi născuse şi dacă copilul era roşcat. Avea să-i dea şi lui o parte din comandă, căci nu ar fi izbutit să o ducă la îndeplinire singur în ţesătoriile lui. Îi va da însă plata la jumătate.

De cealaltă parte a târgului, casapii şi cei mai mărunţi dintre armăşei căpătaseră poruncă să cureţe Locul Mişeilor de tâlharii spânzuraţi de picioare sau de subsuori, atârnând ziua întreagă în pielea goală spre lepădarea de proastele năravuri, căci astfel de imagini nu erau potrivite pentru ochii doamnelor şi domniţelor ce aveau să intre dintr-o clipă în alta în Iaşi. Armăşeii, slujitori domneşti, se considerau deasupra casapilor, care erau slujbaşi ai pârcălăbiei. De aceea lucrul fusese rânduit astfel încât casapii să înlănţuie picioarele nelegiuiţilor şi să-i ridice în laţ, în vreme ce armăşeii căţăraţi pe stâlpii spânzurătorilor doar retezau frânghiile. Trupurile eliberate ale osândiţilor deveneau grele în braţele casapilor şi se lăsau moi pe umerii lor. Erau apoi rânduiţi unul lângă altul pe pământ, de unde cei mai vânoşi se ridicau cu mişcări chinuite şi plecau împleticiţi. Din vârfurile spânzurătorilor, armăşeii aşteptau ca gâzii să isprăvească şi să ridice alte trupuri. Priveau în zare fluierând şi rotind custurile între degete, cu iscusinţă.

— Ia! strigă unul dintre ei, cu palma streaşină la ochi.

Casapii înlemniră aşa cum îi prinsese strigătul, care cu braţele înlănţuite împrejurul genunchilor unui tâlhar încă spânzurat, care târând de călcâie un trup pe pământ. Chiar şi nelegiuiţii mai în putere se ridicară într-o rână, cu ochii la armăşeii de pe stâlpi.

— Iaca vin! slobozi strigătul izbăvitor unul dintre ei.

Mişcările tuturor deveniră mai iuţi. În norişorii de colb ridicaţi de roţile a zeci de trăsuri, convoiul domnesc se apropia. Frământând în picioare pământul lutos al Râpei Galbene, din care se scotea huma pentru case, mărginenii Iaşilor ieşeau în calea lui, căutând cu priviri curioase şi temătoare chipurile ascunse în spatele perdeluţelor.

Pruncii mai răsăriţi, cu priviri isteţe şi părul murdar, o zbughiră la fugă către Palatul Domnesc din cealaltă margine a târgului, ca să ducă vestea. Cămăşile trase peste trupurile goale le împiedicau goana. Tălpile negre de pământ păreau să aibă o ştiinţă a lor tainică prin care ocoleau pietrele, călcând numai pe loc curat. Unul singur din toată ceata purta pantaloni şi, rând pe rând, izbuti să scape de toţi urmăritorii lui, dându-i de-a berbeleacul cu piedici şi îmbrânciturі.

Sosirea convoiului miresei stârni mare tulburare la palat. Slujnicele aduse pentru dereticat, cămărăşiţele de la odăi şi ajutoarele de la bucătării umblau într-un dans complicat printre doamnele coborâte din trăsuri, ţesând împrejurul lor o împletitură migăloasă de gesturi cu care doreau să ajute. Deschideau uşi, fereau din calea oaspeţilor jilţuri, scuturau un fir nevăzut de colb de pe vreun scrin, mai înainte ca o mână boierească să aşeze acolo un săculeţ de călătorie. Umblau cu privirile în podele şi spinările arcuite către pământ, iar condurii doamnelor de la Suceava, iviţi din faldurile rochiilor atunci când păşeau, le atraseră repede atenţia.

Schimbară între ele priviri şi vestea ajunse astfel, purtată în ochi, până la bucătării.

Să vadă condurii din satin cu călcâi înălţat ai doamnelor deveni iute un scop pentru armata de slujnice. Cizmarii Iaşilor făceau botine trainice pentru fetele negustorilor înstăriţi, din piele fină de căprioară, cu talpa lată şi căputa înaltă. Botinele care nu ţineau zece ani dădeau de ruşine în târg pe meşterul lor, care nu mai primea comenzi şi era nevoit să le înlocuiască beteşugurile fără plată, ca să spele ocara.

Către chindie sosiră şi trăsurile Doamnei Elena, învolburând din nou târgul şi palatul. Ceata călare cu care pornise Petru Rareş la drum intră în Iaşi mult după căderea întunericului, ceea ce încredinţă pe Doamna Elena că ei poposiseră câteva ceasuri pe la vreuna dintre bortele ascunse pe sub podgoriile domneşti ale Cotnarilor, cumpănind pesemne care vin este mai potrivit să fie adus pe mesele nuntaşilor.

În zilele care urmară, faţa târgului se schimbă după inimile pline de bucurie ale târgoveţilor. Toate codanele Iaşilor umblau în straiele de biserică, ziua nămiaza mare, pe Uliţa Blănarilor, sub ochii lui vodă şi ai Doamnei. Toate nădăjduiau să fie observate şi să intre în slujbă la palat. Feciorii negustorimii, mai cu seamă mezinii pentru care niciodată nu se găsea loc în averea părintească, ajutau cât era ziua de lungă prin curţile din spate, descărcând fără plată buţile cu vin şi putine- iele de brânză ce soseau zilnic, rânduindu-le prin pivniţe şi ieşind cât puteau de des în calea ispravnicilor domneşti, tot ca să fie văzuţi.

În amurg, când lumina devenea vânătă şi în aer plutea căldura de peste zi, flăcăii mai întârziau o bucată de vreme în ocolul din faţa cuhniilor, aşteptând veneţiencele. Caterina cu cusătoreasa şi dantelăresele ei apăreau de obicei pe la ceasul acela, când munca se isprăvea. Atenţia cu care le înconjurau flăcăii le încânta.

Aflaseră că erau feciori de negustori înstăriţi. Acasă, în Veneţia marilor comercianţi ale căror caravane brăzdau Drumul Mătăsii, ale căror corăbii cu calele gemând din pricina încărcăturii ancorau în toate oraşele Ligii Hanseatice, fiii de negustor nu se uitau la ele.

De aceea erau acum atât de măgulite de încercările acestor tineri de a încropi o discuţie. Îi priveau cum închipuie cusutul, vânturând prin aer mâna cu degetul mare şi cel arătător împreunate la vârf. Clătinau din cap cu durere şi-şi frecau degetele ca răspuns, arătând că au avut o zi grea şi munca este peste măsură de anevoioasă. Câte un îndrăzneţ cuteza chiar să prindă mâna vreuneia din ele ca să cerceteze mai îndeaproape bătăturile făcute de ac şi atingerea aceasta îi înfiora pe toţi cei de faţă.

Vraja depărtărilor, a lumilor necunoscute care îngăduiau ca femeile să arate şi să se poarte ca aceste iele care le stârneau sentimente felurite se scurgea prin venele flăcăilor, încălzindu-le vintrele. Amurgurile neobişnuit de tăcute ale dealurilor acestora, lumina vineţie care se aşeza pe lucruri, schimbându-le, şi mirosurile tari ale bărbaţilor pe care îi considerau nobili ameţeau veneţiencele, sporindu-le preţuirea de sine.

Alegerea druştelor miresei dădu mari bătăi de cap Doamnei Elena şi Chiajnei. Într-o lume mai simplă decât cea în care trăiau, druşte ar fi trebuit să fie verişoarele şi surorile miresei, adică Ruxandra Basarab, fiica surorii Doamnei Elena, cu fiicele sale, apoi domniţa Ana şi mica Ruxandra, care mergea acum pe al optulea an al vieţii sale.

Lumea lor însă nu era simplă.

Chiajna lua tronul de Doamnă a Ţării de la verişoara ei, Ruxandra Basarab. Pentru ea, frumoasa Ruxandra însemnase până acum numai o poveste de iubire, e drept că şchiopătată, pentru că nimeni nu istorisise vreodată şi pe care dintre cei doi voievozi ce se

războiseră pentru mâna ei îl iubise domniţa. Se ştia numai că bărbaţii o iubiseră pe ea. Cu toate acestea, era una dintre rarele poveşti de iubire petrecute aievea, despre care avea cunoştinţă Chiajna. Nu-şi cunoscuse niciodată verişoara, ceea ce sporea farmecul ţesut de mintea ei în jurul nefericitei domniţe. Singura legătură pe care putea să o facă cu ea însăşi era mica Ruxandra, care îşi primise numele de la verişoara lor.

Din aceste pricini încurcate, astăzi, în cerdacele cele largi ce dădeau spre heleşteul domnesc se alegeau druştele miresei dintre fetele de neam ale Moldovei, copilele celor mai înalţi dregători. Ceea ce începuse ca o neînţelegere obişnuită între Doamna Elena şi Chiajna se transformă iute într-o gâlceavă. Trimiseră slujnicele la bucătării ca să rămână singure şi să-şi poată spune fără oprelişti tot ce aveau pe suflet.

— Sunt druştele mele, eu singură mi le voi alege! spunea Chiajna, aprinsă la faţă de mânie şi supărată în taină pe ea însăşi pentru că se mâniase.

— Sunt druştele unei fiice de domn şi ale miresei unui domn, aici este vorba de politică, nu de nunta din sat! îi răspundea Doamna Elena la fel de nestăpânită, ceea ce era lucru rar.

— Plec bucuroasă din ţara asta! spuse Chiajna, umblând vijelioasă prin cerdacele cât ograda. Abia aştept să fac ce poftesc, să nu mai poruncească nimeni peste viaţa mea!

— Iar eu abia aştept să scap de împotriviri prosteşti şi mofturi de copil, îi răspunse Doamna Elena. Du-te şi omoară pe altul cu firea aceasta nărăvaşă şi nechibzuită cu care ne-ai scurtat zilele mie şi Măriei Sale!

Soarele zilei de vară sticlind în apa heleşteului împrăfoşa văzduhul. Necurăţat încă pe anul acesta, şanţul de apărare umplut cu apă care împrejmuia palatul împrăştia mirosuri grele. Măjarii de pe heleşteul domnesc primiseră poruncă să-l cureţe şi să-l umple apoi cu apă proaspătă. Mâlurile puturoase şi

putregaiurile răscolite atrăseseră roiuri de muşte care se roteau acum pe deasupra capetelor oamenilor, făcându-i să-şi învârtă braţele în aer cu iritare şi să suduie în vreme ce munceau.

Răcorite de vorbele aspre, încordările dintre Doamna Elena şi Chiajna se calmaseră ca mările după furtună. Liniştite dintr-odată, se putură privi în ochi şi-şi putură înţelege una alteia spaimele şi neliniştile. Doamna Elena se temea că fata va deveni prea curând văduvă şi pribeagă, că întâiul născut îi va fi ucis, iar ea va sfârşi adăpostită într-o mănăstire, alături de fiicele ei pe care mai apoi va încerca fără succes să le mărite cu moştenitori îndepărtaţi ai vreunui tron, care ar fi trebuit să ucidă trei rânduri de neamuri ca să ajungă să domnească.

Chiajna se temea că se va trezi singură în mijlocul unei curţi deja închegate, cu alianţe şi vrăjmăşii vechi pe care nici măcar nu le va înţelege, exclusă şi marginalizată de propriii curteni. Furtuna care le traversase le făcuse bine amândurora. Se iertară una pe alta şi pe ele însele, după un ceas lung de tăcere în care urmăriseră munca măjerilor.

— O să-mi fie tare dor de Măria Ta şi de Suceava, vorbi cea dintâi Chiajna şi Doamna Elena îi admiră din nou tăria şi cutezanţa de a tăia situaţiile complicate pe din două.

— Şi nouă o să ne lipseşti, copilule, îi spuse cu vocea ei de odinioară, scăpând iarăşi câte un ţ prin locuri nepotrivite, din pricina emoţiei. Ai tot ce-ţi trebuie ca să fii Doamna Ţării, să nu te îndoieşti. Tu faci legea acolo, nu ele, să nu uiţi asta!

Fuseseră alese nouă druşte: fiicele boierului Arbore, Mare Vornic al Ţării de Sus, care erau frumoase şi gingaşe ca toporaşii de primăvară, ceea ce nu le făcea plăcute Chiajnei, dar tatăl lor era cel mai puternic boier al ţării, ceea ce le făcea plăcute Doamnei Elena. Fata hatmanului Sucevei, o nepoată a Marelui Vistiernic şi

fiicele pârcălabului Iaşilor. Druşcă mare avea să fie domniţa Ana, ajutată de mica Ruxandra, care avea să traverseze toată nunta încredinţată că lucrurile stau de fapt invers, ea este druşca mare şi Ana o ajută să-şi îndeplinească îndatoririle.

Primii oaspeţi sosiră cu două săptămâni înaintea nunţii. Banul de Lugoj şi de Caransebeş, însoţiţi de dregătorii lor, de cămărăşeii personali şi de căpitanii ce purtau flamurile dinaintea delegaţiei, se înfăţişară la pârcălăbie, de unde îşi luară locurile de găzduire. Oaspeţii cei înalţi, trimişii regilor şi ai voievozilor, aveau să conăcească la Palatul Domnesc, iar armatele de însoţitori fuseseră împărţite prin hanurile Iaşilor ori prin casele negustorimii înstărite.

Oamenii banului de Lugoj şi de Caransebeş aveau să fie găzduiţi în casele lui Iorgu, starostele blănarilor, şi ale feciorilor săi cei mari, Şerban şi Bucur. Găsiră porţile larg deschise, femeile gătite şi argaţii în aşteptare, ca şi cum aici urma să aibă loc nunta. Blănăreasa ieşi în prag cu un zâmbet de sărbătoare, scoţând fetele mai mari în faţă şi încercând să stăpânească cele trei rânduri de copii ai blănarului. Iorgu, Şerban şi Bucur, cu chimire şi cizme noi, anume poruncite pentru ocazia aceasta, poftiră musafirii la ospătăria vinărsă- riţei Antima, ca să-şi tragă sufletul în faţa unor căni cu vin până avea să fie gata masa.

Acolo ne plăcea şi nouă să ne petrecem vremea şi am fost de faţă când blănarii şi oaspeţii lor se iviră în prag. Aflară ospătăria plină, ca de obicei, iar Antima fu nevoită să trimită acasă pe muşteriii de lângă noi, ca să elibereze o masă. De o parte şi de alta a scării ce ducea la odăile de sus pusese doi leandri în ciubere, deasupra căminului atârnase o scoarţă ţesută cu flori colorate, iar pe mijlocul meselor întinsese ştergare roşii. Ospătăria fusese pregătită pentru oaspeţi de soi.

Într-o margine ferită, adăpostită în umbra tejghelei, Oancea, starostele arcaşilor, căruia vinărsăriţa îi păstra

mereu fruntea rachiului, rotea între palme o cană şi nu slăbea din priviri pe Antima. Blănarii se prefăcură că nu văd ocheadele lui Oancea, aşa cum făcea tot târgul, pe de o parte, pentru că chinul lui îi impresiona, pe de altă parte, pentru că Antima lua foc atunci când oamenii îl necăjeau pe arcaş.

— Ziua bună! Da' ia poftiţi, poftiţi! îi întâmpină Antima, bătând cu un ştergar masa de lângă noi, de la care tocmai ridicase muşteriii, ca şi cum ar fi dorit să le alunge urma. Gheorghiţă, rachiu! o auzirăm apoi strigând la un fecior. Primul din partea casei, zâmbi către starostele blănarilor, închizând către el un ochi atât de iute, încât ai fi zis că a fost numai o părere.

Era ceva în făptura ei care făcea bărbaţii să se simtă puternici. O slăbiciune abia ghicită, ca şi cum ar fi fost pe cale să o doboare oboseala, o undă de vinovăţie care stârnea bănuieli dulci asupra pricinii acestei oboseli, o mireasmă vagă de lapte cald şi foc de lemne. Totuşi, dacă ar fi fost tăcută, nimic din toate acestea nu i-ar fi umplut ospătăria. Ceea ce atrăgea bărbaţii târgului aici zi de zi era glasul ei rostogolind pe deasupra tuturor glume, ceartă, porunci, zeflemele şi laude, ocări şi preţuiri amestecate într-o turuială nesfârşită care umplea locul de hohote de râs. Cei luaţi în zeflemea se simţeau iertaţi şi cu beteşugurile îngăduite, iar cei lăudaţi prindeau aripi.

— Iaca Uliţa Sârbească toată la mine-n bătătură, spunea, atunci când armurierii sârbi întârziau cu ceasurile la o masă. Jupân Zoran, ţi-a trecut supărarea pe Gheorghiţă al meu pentru că i-au căzut ochii, din greşeală, pe fata domniei tale? Eu zic să-l laşi să se uite, jupân Zoran, că sârbi de vârsta însurătorii nu sunt prin târg. Nu mai râde, jupân Serghei, că se amestecă mirosul rachiului meu cu al usturoiului din pântecul tău şi-mi alungi muşteriii! Jupân Proica, poţi să te aşezi la masa lui Costea Găină fără teamă, că de-acum ai pierdut comanda pentru nunta domnească, nu mai ai ce pierde.

Spuneţi-i careva lui Fiodor Mutul, pe limba lui, că pe a noastră nu o pricepe, să se ridice de acolo, că ăla e locul lui Stroe ăl Mic. Dacă tot i-a luat atelierul, nevasta şi copiii lui Stroe ăl Mare, să-i ia şi locul în ospătărie, că numai acolo îi plăcea să se aşeze, Dumnezeu să-l odihnească.

— Dumnezeu să-l odihnească! răspundea toată ospătăria într-un glas, hohotind de râs şi lăsând să le picure vin din căni pe podele, de sufletul răposatului.

Am râs şi noi atunci cu ei. Fiecare cuvânt, clipire sau tăcere a Antimei aveau în spate nenumărate poveşti, iar noi nu ne mai dezlipeam ochii de la ea, încercând să le culegem pe toate, să nu ne scape vreuna. Uneori, foarte rar, se aşeza la masa noastră şi ni le spunea pe toate simplu, fără ocolişuri, priviri cu subînţeles sau tăceri, iar noi atunci nu mai ştiam cum să o răsplătim. Dar nu i se întâmpla prea des.

Rând pe rând, nuntaşii începură să sosească, iar târgul se umplea de petreceri. În aşteptarea zilelor nunţii, delegaţiile care însoţeau trimişii domneşti se pierdură prin cele o mie de pivniţe ale Iaşilor, unde învăţară arta de a bea cu ştiinţă. Umbla vorba că hrubele şi cramele de sub pământ erau mai întinse decât târgul de la suprafaţă. Erau cunoscute numele unor nefericiţi care rămăseseră pentru totdeauna pierduţi în labirinturile tainice ale pivniţelor ce dădeau dintr-una într-alta, iar tânguirile lor stinse se mai auzeau uneori, în noaptea Sfântului Andrei cap de iarnă, când hotarul dintre lumea aceasta şi cealaltă cade preţ de câteva ceasuri. Târgul din lemn de la suprafaţă rămânea pustiu şi liniştit după chindie, în vreme ce târgul de piatră de sub pământ se umplea de muşteriii ce vorbeau în toate graiurile.

În mod neaşteptat, toate regatele, imperiile, voievodatele şi principatele răspunseseră invitaţiei lui Petru Rareş, trimiţând în târgul Iaşilor pe cei mai înalţi dregători. Încercând să înţeleagă ce se petrece,

voievodul relua iar şi iar în minte toate războaiele, tratatele, alianţele şi consiliile din ultima vreme, socotindu-le pe degete, cercetând toate implicaţiile posibile: sultanul cucerise mare parte din Regatul Ungariei, dar nu-l putea stăpâni. Regele Ferdinand I de Habsburg încă nu se împăca cu statutul de învins, cu toate că regatul său fusese declarat de sultan al sabiei sale şi inclus în Casa Păcii, iar Soliman pretindea acum haraciul său de drept.

Regele Carol Quintul, fratele Regelui Ferdinand de Habsburg, încerca să ţină piept Regelui Francisc al Franţei, care tocmai se aliase cu sultanul. Soliman se afla de fapt, de o bucată de vreme, instalat în mai toată Europa, care nu izbutea să se unească şi să-l scoată afară de acolo. Niciodată otomanii

nu fuseseră mai puternici, mai adânc strecuraţi în pământurile creştine ale regilor Europei. Niciodată aceşti regi nu fuseseră mai dezbinaţi.

Chiar şi Papa Paul al III-lea, care rămăsese surd la chemările repetate ale lui Petru Rareş în trecut, pe când sultanul intrase cu oaste în Moldova, îşi deschisese de data aceasta urechile şi trimisese un cardinal. După ce îl excomunicase pe Regele Angliei, iar acesta îşi făcuse propria biserică, rupându-se de Roma, protestantismul se întinsese ca focul în Europa, iar lupta împotriva lui nu părea să se îndrepte către izbândă. Toate strădaniile Papei Paul de a reuni un sinod internaţional care să ia cele mai dure hotărâri privind protestantismul eşuaseră în anii din urmă, ba din pricina unui război, ba a ciumei, ba din cauza refuzului ducilor italieni de a găzdui sinodul în oraşele lor, pe cheltuiala lor.

Aşa se face că, într-o lume frământată mai mult ca niciodată de cele mai felurite lupte, prietenii şi duşmanii din întreaga Europă au dorit deopotrivă să fie de faţă la nunta Chiajnei. Pesemne, îşi spunea Petru Rareş, că nădăjduiesc cu toţii să poarte discuţiile amânate de atâta vreme. Fiecare principe câştigat în plus, oricât de mică ar fi fost ţara lui, ar fi putut înclina balanţa, care se afla de câţiva ani într-un echilibru periculos de instabil. Banul de Lugoj şi de Caransebeş sau comitele Timişului erau căutaţi ba de vizirul lui Soliman, ba de ministrul lui Carol Quintul, ba de cardinalul Papei.

În Palatul Domnesc plin de oaspeţi, cu toate odăile ocupate, cu coridoarele forfotind de lume, Chiajna se simţea prizonieră în iatacul său. Nu mai putea ieşi dimineaţa în cămaşă, ca să lipăie desculţă pe dalele din piatră până în iatacul tatălui său, să-l ţină de vorbă în vreme ce Grigore îl bărbierea. Era nevoită să aştepte până se iveau slujnicele cu apă de spălat şi cu veşmintele zilei aceleia. Nici primenită şi îmbrăcată nu era mai liberă, căci iatacul se umplea imediat de druştele care nu aveau să o mai părăsească nici o clipă

în aceste de pe urmă trei zile.

Pentru aceasta, odaia Chiajnei fusese încărcată cu jilţuri, scăunele şi lăzi acoperite cu perniţe, ca să aibă jupâniţele pe ce sta atunci când îi ţineau miresei de urât. În dimineaţa aceasta, vânzoleala fusese atât de mare şi slujnicele atât de împleticite, încât Chiajna nu apucase să mănânce nimic şi aştepta acum prânzişorul, când aveau să le fie aduse poale-n brâu prăjite în tingire. Ştia pentru că ea le poruncise în taină babei, făcând-o fericită că poate fi din nou de folos domniţei.

Stomacul gol o înjunghia din când în când, amintindu-i de lunile de foame din Cetatea Ciceului. Se simţea atât de diferită de Chiajna de atunci, ca şi cum aceea rămăsese de fapt acolo, iar ea, cea de astăzi, nu era o continuare a aceleia. De-a stânga şi de-a dreapta, druştele brodau, sporovă- ind cu nepăsare. Nu izbutise să o cunoască îndeaproape pe niciuna şi era mai singură în mijlocul lor decât dacă s-ar fi aflat în inima pădurii.

Îşi coborî ochii în ghergheful părăsit în poală. Nu-şi bătuse capul să întindă bine pânza, pentru că nu avea de gând să isprăvească lucrul, ci numai să adoarmă vigilenţa Doamnei Elena. Mica Ruxandra se lipise toată de umărul ei, ca şi cum ar fi fost singura din încăpere care ar fi înţeles că ceasurile Chiajnei, aşa cum este ea astăzi, sunt numărate. Nu se poate să nu moară ceva atunci când devii altă persoană. Cea care astăzi brodează plictisită nu va mai exista, deci nu se cheamă că va muri? Cea flămândă din Cetatea Ciceului nu mai există decât, poate, ca o mănuşă goală pe care ea, singura Chiajna care vieţuieşte, o mai îmbracă uneori cu tristeţe, atunci când îşi aminteşte de anii aceia. În câteva zile, o nouă Chiajna se va afla în Bucureşti, lăsându-le în urmă pe toate celelalte.

O pietricică se lovi de una dintre ferestrele de la miazăzi, cu un sunet stins. Un ţac timid în geam, apoi o rostogolire măruntă pe parmalâcul din piatră şi tăcere. Chiajna şi mica Ruxandra se priviră cu înţeles. Adâncite

în lucrul lor şi în sporovăiala fără şir, druştele nu auziseră nimic. O nouă pietricică lovi de data aceasta numai zidul din piatră şi sunetul fu mult mai slab. Chiajna ştia despre ce este vorba, iar mica Ruxandra pricepuse că ea ştie şi se înviorase dintr-odată, simţind că avea să fie părtaşă la lucruri tainice.

Se ridicară într-o doară şi se apropiară de fereastră cu paşi leneşi, aşa cum făceau toate atunci când doreau să se dezmorţească. Rămaseră preţ de o clipă cu spatele către fereastră, cercetând cu privirea lucrurile care se întâmplau în iatac. Mica Ruxandra copia întocmai fiecare gest al surorii ei mai mari. Atunci când se încredinţară că nimeni nu le dă nicio atenţie, se întoarseră cu faţa către fereastră, o deschiseră şi se aplecară în afară.

Ţinându-şi cu greu echilibrul în râpa de sub ziduri, o spălătoreasă desculţă, cu mânecile suflecate până sus, deasupra coatelor, gâfâind din pricina alergăturii, privea când în sus la fereastră, cu mâna făcută streaşină la ochi, când peste umăr, de-a lungul drumului pe care venise. Ştiind că oaspeţii din târgul Bucureştilor aveau să sosească pe Drumul Ţarigradului, ce lega Iaşii de Vaslui prin târgul Scânteii, Chiajna îşi pusese proprii pândari sub Podu Roş de peste Bahlui, locul unde se adunau spălătoresele. Ca să şi-o facă iscoadă, îi promisese fetei că o va lua la Bucureşti. Auzise într-o noapte pe tatăl său vorbind cu Doamna Elena, ştia că va fi nevoie de spălătorese care, din pricină că urmau să aibă acces la cele mai intime părţi ale vieţii Chiajnei, trebuiau să fie de toată încrederea. Doamna Elena dorea să se asigure că nu ar fi putut fi uşor convinse să vândă viaţa stăpânei lor.

Privind tăcută în ochii Chiajnei, fata arătă cu degetul în spatele său, către drumul de pe care venise tot într-o fugă. Sosea Mircea-Vodă.

Alaiul mirelui se ivi în depărtare târziu, când ochii aţintiţi în zare o înţepau din pricina încordării. Printre

druşte se iscă furtună. Baba intrată cu plăcintele calde îşi pierdu stăpânirea, dădu să ia tipsia de pe colţul mesei şi să o dosească într-un dulap, apoi se răzgândi şi o aduse Chiajnei, la fereastră, îndemnând-o ca înaintea sfârşitului lumii:

— Îmbucă iute ceva, domniţa babei! Ia la baba!

Toată această tulburare o ajută, în chip ciudat, pe Chiajna să-şi găsească pacea şi să-şi limpezească mintea. În timp avea să observe adesea acest efect pe care furtunile îl aveau asupra ei. Se simţi dintr-odată puternică şi stăpână pe oameni şi lucruri, singura care ar fi putut să le ocrotească pe toate de frământarea care le cuprinsese, singura care ar fi putut stăvili noianul de întâmplări.

— Ana, iei pe fetele boierului Arbore şi îi ieşiţi în întâmpinare Măriei Sale. Să staţi de-a dreapta mamei, ca druştele mele de rangul cel mai înalt ce sunteţi, începu ea să pună ordine în lucruri.

Era pentru întâia oară când o chema pe Doamna Elena mamă. Întâia oară când recunoştea că avea nevoie de una.

— Domniţa Neaga a Hatmanului Sucevei cu domniţa Ecaterina a Vistiernicului, voi mergeţi la isprăvniceasa mare, care se va îngriji de odăile Măriei Sale, şi nu vă dezlipiţi de ea până nu isprăveşte. Vreau să ştiu totul despre fiecare cufăr şi ladă cu care a sosit. Vreau să ştiu ce se scoate din ele, cum îi sunt veşmintele, câte perechi de iţari a adus cu el, tot vreau să ştiu.

Încrezătoare sub conducerea Chiajnei, făloase pentru însărcinarea ce primiseră, druştele se strecurară pe uşă şi se făcură nevăzute pe coridoare.

— Domniţele Pârcălabului Iaşilor, voi o să vă amestecaţi printre feciorii dregătorilor Măriei Sale, o să fiţi gazde primitoare şi, printre două surâsuri, o să aduceţi vorba despre mine. Cu meşteşug, nu pe de-a dreptul, ca la război. Vreau să ştiu cum le-a vorbit în tot acest timp despre mine, ce cuvinte a folosit, chiar şi

dacă a clipit când mi-a rostit numele în faţa curtenilor lui.

— Şi eu, Chiajnă? întrebă mica Ruxandra, agăţându-şi privirile pline de nădejde de ochii surorii sale.

— Tu o să aduci veştile lor înapoi la mine. Eu îl voi putea vedea abia la ospăţul de mâine, când îmi va fi înfăţişat.

De afară răsunau sunet de copite şi fornăit de cai struniţi, cizme grele de oşteni lovind pământul pe când descălecau, vocile a o sută de bărbaţi petrecându-se unele peste altele. Au înnoptat pesemne prin apropiere, de vreme ce au sosit la prânzişor, îşi spuse Chiajna. Priviţi de sus, oamenii arătau turtiţi, ca şi cum cineva i-ar fi prins între degetul mare şi arătător şi ar fi strâns până când din ei ar mai fi rămas doar umerii şi capacele căciulilor. În jurul unuia dintre ei se făcu îndată loc, oştenii şi dregătorii retrăgându-se din preajma lui. Purta cuşmă de astrahan cu egretă din pene de cocor negru, iar pe umeri îi fusese adusă o mantie cu gulerul din blana unui samur întreg, cu labele atârnându-i pe piept şi pe spate.

Începe, îşi spuse. În spatele ei, în iatacul pustiu, mirosul dulce al plăcintelor se ridica uşor.

Nunta Chiajnei

Când îl văzu pentru întâia oară, îi veni în minte un urs, nu atât pentru statura lui, cât pentru senzaţia nelămurită că vorbirea este un lucru anevoios pentru el, cuvintele se formau cu mare efort şi se împotriveau să fie rostite. Descoperirea nu o sperie însă. Se aştepta la greutăţi şi era pregătită pentru ele. În minte avea săltăraşe anume golite ca să pună acolo informaţii despre soţul său şi, într-adevăr, ceea ce observa acum nu avea să mai uite niciodată.

Roşise atunci când el o privise. Se simţise ca şi cum ar fi apucat-o cu hotărâre de umeri şi ar fi apropiat-o de el, măcar că se afla la patru paşi de ea şi nu se clintise de acolo. Părul lung îi bătea umerii. Îl purta după urechi atunci când îşi scotea cuşma cu egretă. Ochii negri îl ameţeau pe cel care cuteza să privească adânc în ei, dădeau impresia că te absorb, te trag pentru totdeauna într-un hău ascuns acolo. Găvanele vinete ca ale bolnavilor de maieră ori ale celor care nu au dormit nopţi în şir făceau ochii să pară încă şi mai mari, sticlind ca şi cum ar fi fost plini de lacrimi de smoală care urmau să scape dintr-o clipă în alta din zăgazul pleoapelor.

Obişnuia să-şi răsucească puţin capul şi să privească uşor dintr-o parte, ceea ce îl făcea bănuitor şi foarte acuzator. Oricine era privit de el se simţea descoperit, vinovat pentru pricini de care nici nu fusese conştient până atunci. Chiajna se temu şi, ca de fiecare dată când se temea, o furie urcă în ea şi puse stăpânire pe gânduri, dictându-i mişcări scurte, repezite şi uitături trufaşe.

— Fiica noastră, domniţa Chiajna Muşatina a Moldovei, avea să spună la vremea prezentărilor tatăl ei, în vreme ce ea stătea dreaptă în mijlocul sălii tronului, cu druştele aliniate în spate.

— Vărul nostru de spiţa a treia, Mircea Basarab din Casa Drăculeştilor, voievodul Valahiei, continuase Petru Rareş, ocolind privirea fiicei sale.

Semn de tulburare, pricepuse Chiajna şi inima ei se încălzise. Mâine, clipa aceasta va însemna trecutul. Anul viitor pe vremea aceasta va avea un prunc la sân, va fi mama cuiva şi făptura de acum nu va mai exista. Fiica voievodului, domniţa Chiajna Muşatina a Moldovei, va rămâne aici, chiar în acest moment, iar către Bucureşti va pleca Chiajna Basarab Muşatina, soţia lui Mircea-Vodă şi Doamna Valahiei.

În cele două zile rămase până la nuntă, druştele o ţinură pe Chiajna numai în mijlocul lor, după porunca

Doamnei Elena. Dormeau împreună în iatacul domniţei, se aşezau împrejurul ei la masă, îmbucând iute câte ceva, apoi ridi- cându-se ca să o slujească, schimbându-i felurile de mâncare dinainte ori împrospătându-i vinul din cupă. Mircea-Vodă privea la toate acestea tăcut, răspunzând întrebărilor lui Petru Rareş cu câte un cuvânt rostit cu multă înfrânare, ca şi cum l-ar fi costat scump.

În noaptea de dinaintea nunţii se înălţă pe cer o lună mare, albă. Greierii ţârâiau înalt, cu mare iuţeală, arătând că afară era zăpuşeală. Broaştele din heleşteul domnesc orăcă- ră nesfârşit până către miezul nopţii. Alături de Chiajna, în pat, dormeau duse Ana, Ruxandra mică şi frumoasele copile ale Hatmanului Sucevei. Celelalte druşte adormiseră care pe un cufăr, care pe o sofa, care pe două jilţuri puse cap la cap. Sus, deasupra capului, în baldachinul înalt, dantelele şi borangicul prinse în mănunchiuri închipuiau coroana fermecată a unui copac dintr-o poveste, dintre aceia care puteau glăsui şi puteau ocroti pe cei aflaţi la necaz.

Simţindu-se cercetată, Chiajna îşi smulse privirea din baldachin şi întâlni pe pernă, aproape de ea, privirea surorii sale mai mari.

— Ană, şopti, întorcându-se către ea şi punându-şi palma sub obraz, cum a fost prima oară? De unde ştii ce este de făcut?

Răsuflările liniştite a opt druşte adormite curăţau iatacul şi vorbele din el de orice vină.

— Nu-i treaba ta ce este de făcut, îi răspunse în şoaptă Ana. Asta o să ştie soţul tău. Să nu te îngrijorezi însă, nu doare chiar aşa de tare pe cât mint slujnicele. Atâta o să te sărute şi o să te dezmierde, încât o să te zăpăcească de tot şi o să simţi că pluteşti. Până să te dezmeticeşti, treaba o să fie gata şi o să dormi ca o pruncă până a doua zi dimineaţă.

Chiajna se gândi că Vlad Voievod avusese numai douăzeci şi trei de ani pe când săruta şi dezmierda pe sora sa. Mircea-Vodă trecuse demultişor de-al

patruzecilea, după cum tocmai aflase prin iscoadele ei pricepute, iar Chiajna se temea că se plictisise deja de dezmierdări.

— Dormi! îi porunci cu blândeţe Ana, apoi începu să respire rar, ca şi cum simpla rostire a poruncii avusese efect mai întâi asupra ei.

Mai ascultă o vreme greierii şi broaştele, privi atât de neclintit luna intrată pe fereastră şi aşezată pe o dală de piatră, încât avu impresia că îi poate vedea mersul, închise ochii, îi deschise, încercă să separe respiraţiile din iatac şi să le numere. Se simţea atât de trează, încât nunta ar fi putut începe chiar acum, dinspre partea ei. I se făcu sete şi se ridică în picioare în pat, păşind cu grijă peste mica Ruxandra şi sărind drept în mijlocul iatacului. Cofa cu apă de pe prici era goală. Cu ea în mână, deschise uşor uşa şi ieşi pe coridor, înspăimântând toţi străjerii şi copiii de casă care picoteau prin colţuri şi făcându-i să se repeadă la torţele din pereţi, ca să le aprindă în calea ei.

Un fecior mai isteţ, pricepând după cofa din mâna domniţei care este pricina, dădu să o ia şi să i-o aducă plină, dar Chiajna îi tăie avântul cu un semn. Străbătu coridoarele întortocheate dintr-un capăt în celălalt al palatului, coborî treptele către cuhnii, coti pe lângă chelăria de făină şi intră în odaia mică pe care baba o împărţea cu o slujnică. Doica ei din copilărie se ridică într-un cot în pat şi o vreme o privi ca pe un strigoi, fără să poată pricepe că ceea ce vede este chiar domniţa.

Chiajna dibui pe întuneric cana cu apă, bău cu sete, apoi se strecură sub aşternuturi alături de babă, în şezut, cu braţele înconjurându-i genunchii.

— Ţi-e rău, Măria Ta, puică mică? Ţi s-a aplecat? Te-a deochiat?

— Nu mi-e rău, nu mai face gălăgie, şopti Chiajna, strân- gându-i braţul cu putere, pentru ca baba să înţeleagă că are stăpân.

— Ţi-a fost sete? Ţi-au băut corconitele toată apa?

— Mi-a fost sete, da, recunoscu ea. Acum nu-mi mai este, am băut de la tine.

Luna nu intra în odăiţa strâmtă a babei. Poate că nici nu avea fereastră, nu ştia, nu mai intrase niciodată aici. Un sforăit slab de femeie muncită se auzea din întuneric. Mirosea neobişnuit, rău şi totuşi liniştitor, ca orăcăitul broaştelor din heleşteu, urât şi totuşi odihnitor.

— Doică, şopti, în vreme ce baba îi încălzea tălpile reci în palmele ei zbârcite. Cum a fost prima oară?

— Greu, Despinuţa babii, că pe mine nu m-a dat tata cui am vrut, răspunse baba, fără nicio ezitare, ca şi cum astfel de întrebări ar fi fost fireşti în noaptea aceasta ce avea să sfârşească pentru totdeauna un lucru important şi nepreţuit. Aveam drăguţ şi ne vorbiserăm deja, numai că taica s-a hotărât de la o zi la alta şi într-o săptămână am fost măritată cu un văduv. Am plâns prima oară de se scutura cămaşa pe mine şi lui defel nu i-a fost milă de necazul meu.

— Te-a durut? întrebă Chiajna, nu cu teamă, ci pentru că trebuia să ştie, întotdeauna o ajuta să ştie dinainte cât de grea este încercarea, ca să se poată pregăti.

— M-a cam durut, Despinuţa babii dragă, şopti doica bătrână, mângâind şi sărutând mâinile fetei, dar durerea aceea trece. Necazul este cu inima şi cu sufletul. Pe mine mă ardeau ca para focului, iar astea nu au trecut nici în ziua de azi. Mult mi-e milă de copila care am fost, când îmi aduc aminte. Să nu treacă nimeni prin ce am trecut eu.

Întoarsă în iatacul său încă mai nelămurită şi mai trează decât în urmă cu un ceas, rămase în colţul ferestrei, cercetând curtea, râpa, heleşteul în care bătea luna şi dealurile împădurite care se desenau negre pe cerul argintat. O vreme, străjerii de pe coridoare mai şuşotiră, înteţind torţele în aşteptarea unei alte întâmplări. Apoi se lăsă tăcerea. Druştele dormeau

neîntoarse, dezvelite, cu cămăşile ridicate şi picioarele goale lucind în lumina lunii.

Dimineaţa o află în pat, cu capul către picioarele fetelor, căci nu mai încăpuse la locul ei, cu ochii în baldachinul din dantele şi borangic. Atunci când lumina se schimbă şi strălucirile de argint se stinseră în ceaţa lăptoasă a zorilor, se rostogoli peste fetele hatmanului, lăsându-le mormăind nemulţumite pe urma ei, şi merse în iatacul părinţilor. Îl află pe tatăl său sforăind straşnic, uneori oprindu-se brusc, ca şi cum s-ar fi pregătit să grăiască, apoi continuând încă şi mai amarnic sforăiturile. Doamna Elena se deşteptase şi trimisese cămărăşiţa după cele trebuincioase dimineaţa.

— Ziua bună, mireasă! îi spuse ea şoptit, zâmbindu-i. Aşa ai trecut pe coridoare, numai în cămaşă? Nu te-ai întâlnit cu niciun oaspete?

— Măria Ta, cum a fost prima oară? întrebă Chiajna fără altă pregătire, căci tatăl ei s-ar fi putut deştepta dintr-o clipă în alta. Ce am de făcut?

Doamna Elena îi privi cearcănele negre coborâte până către mijlocul obrajilor şi ochii umflaţi de nesomn. Îi făcu loc într-o margine a patului, o trase lângă ea şi-i acoperi umerii cu un şal gros din caşmir de Alep. Îşi scoase colţunii din picioare şi o încălţă cu ei. Dimineţile de iunie între zidurile Palatului Domnesc erau răcoroase.

— Cel mai important lucru pe care trebuie să-l ţii minte, vorbi ea atunci când îşi veni în fire după întrebarea neaşteptată a Chiajnei, este că eşti fiica voievodului Moldovei.

Bunicul tău a fost Ştefan cel Mare. Dacă ei au putut să-şi facă datoria până la capăt, oricare ar fi fost aceea, atunci ai să poţi şi tu. Ei se bat în războaie, se întorc răniţi şi de cele mai multe ori mor de pe urma rănilor, noi facem copii şi-i creştem. Dumnezeu nu ne dă încercări pe care să nu le putem duce. La mine a fost aşa cum mă aşteptam: mi-a fost mai întâi cumplit de ruşine, simţeam că mi s-a închis gâtul şi nu o să mai pot respira niciodată. Apoi mi-am amintit că sunt fiica despotului Serbiei şi mă trag din împăraţii Bizanţului. Ruşinea a dispărut într-o clipă şi m-am simţit cum trebuie să se simtă bărbaţii noştri după ce se aude cel dintâi strigăt de luptă.

Chiajna se gândi o clipă, apoi spuse:

— Adică plină de însufleţire?

Petru Rareş se întoarse în aşternuturi, aruncând o mână grea peste coapsa Doamnei Elena. Ea îl înveli şi-i îi aşeză mâna alături, între ei doi.

— Nu cred că însufleţirea este apreciată la o domniţă în astfel de împrejurări. Mai degrabă pregătită.

— Curajoasă?

— Da, curajoasă.

O văzu căzând pe gânduri, îi privi încheieturile subţiri ale mâinilor care ţineau capetele şalului încrucişate peste piept şi tălpile mici în colţunii prea mari pentru ea. Şi-o aminti pruncă, mâncând zilele tuturor cu firea ei stăpânitoare, şi ştiu că avea să se descurce, era mai puternică decât fusese ea când sosise, la capătul unui drum istovitor, în cetatea necunoscută din ţara necunoscută a soţului său necunoscut.

— Ţi s-au trezit druştele? puse Doamna Elena capăt întregii întâmplări. Trimite-le să-ţi culeagă frunze de izmă, apoi să vină la mine, să le dau ulei de migdale ca să-ţi facă tur- tiţe, să le pui sub ochii ăştia umflaţi. Trebuie să arăţi frumoasă ca ziua de vară.

Din pricina încordării, zeci de ace îi săgetau braţele

întinse, pentru ca veneţiencele să coasă mânecile strâmte direct pe ea, după ce rochia fusese îmbrăcată. Una dintre druşte îi dădea la răstimpuri să bea din fiertura de scorţişoară şi ghimbir, pentru limpezirea minţii şi înviorarea de dimineaţă.

Caterina ţinea câteva ace între buzele supte spre interior şi dădea ocol Chiajnei, privindu-şi munca cu ochii mijiţi. Pe ferestrele larg deschise răzbăteau de afară cântecele săltate ale cetelor de zicălaşi aduse din toate părţile Moldovei pentru nunta domnească. Starostele tuturor adunase în jurul său vreo două-trei cete şi unise zece scripci, tot pe-atâtea cobze, vreo şapte fluiere, naiuri, două chimvale şi cimpoiul său, cântând fără încetare de la răsăritul soarelui.

Îl chema Moş Cimpoi şi purta zăbun moldovenesc fără mâneci, făloşit cu cusături răsucite cu meşteşug pe piept, chimir boieresc de mătase şi pe cap comanac de pâslă. Era lăutar domnesc şi adunase în jurul lui numai cetele de zică- laşi boiereşti, trimiţând pe cei săteşti să cânte pe cealaltă parte a palatului, în dosul curţilor. Bucurau acolo pe căpitanii Măriei Sale, care îi îndemnau să le cânte cu glasuri scăzute, de taină, ***Cucuie, ne-a trecut vremea***. Alungaţi de câteva ori de isprăvnicesele care îi ameninţau că vor trimite vorbă Doamnei Elena, se tot retrăseseră către marginile curţilor, până când ajunseseră în Uliţa Rusească, de unde începură a-i ocărî pentru stihurile necuviincioase blănăresele ieşite din casele lui Serghei cel pântecos, Fiodor Mutul şi lorgu cel cu trei rânduri de copii.

Nimic din toate acestea nu ajungeau însă până la Chiajna. Existau părţi ale nunţii ei pe care nu avea să le afle niciodată. Sub ferestrele ei, cetele lui Moş Cimpoi cântau la nesfârşit numai jocul ***Alivanca***, cerut iar şi iar de trimişii landgrafului de Turingia şi ai ducelui Pomeraniei şi scoţând cu aceasta veneţiencele din răbdări, căci ascultau acelaşi cântec de două ceasuri.

Când truda croitoreselor se isprăvi, alaiul de druşte şi neamuri de parte femeiască ale miresei ieşi din iatac,

îndepărtând de pe coridoare toată suflarea din palat şi pregătind coborârea Chiajnei până la trăsura braşoveană care aştepta din zori. Oaspeţii adunaţi în faţa palatului numărară patru duzini de jupâniţe şi boieroaice care ieşiră mai înainte să apară Chiajna.

Numai baba rămăsese în iatacul încălzit din afară de ziua de vară şi dinăuntru de nădejdile şi îngrijorările a zece copile ce se ascunseseră vreme de trei zile aici. Îşi frământa mâinile pungite şi privea lung pe urmele alaiului, neliniştită din pricină că nu găsea în minte nimic de făcut pentru tot restul zilei. Din prag, chiar înainte ca feciorul de casă să deschidă uşile pentru ea, Chiajna se mai întoarse o dată către doica ei bătrână şi o întrebă şoptit:

— Crezi că sunt frumoasă?

— Eşti foarte tânără, Despinuţa babei, îi răspunse doica, stăpânindu-şi o pornire de a o ascunde sub şorţ, aşa cum făcea când fata avea cinci ani. Tinereţea e frumoasă, iar Măria Sa va şti să vadă şi să preţuiască, căci are o vârstă aşezată.

Sunt foarte tânără, tinereţea e frumoasă, continuă să-şi repete în vreme ce urca în trăsura ei şi pornea, în fruntea alaiului, să străbată câteva uliţe pentru cinstirea târgului. Anume pusese întrebarea doicii şi nu Anei sau Doamnei Elena, pentru că baba singură cuteza să-i spună în faţă adevărul curat. Răspunsul ei nu fusese da. Îi dăduse în schimb o mică înţelepciune, ca o pietricică lucioasă din râu, care să-i fie de ajutor.

Şirul de trăsuri cu flamuri dinainte şi cu rânduri de călăreţi pe spate străbătu Uliţa Mare a pânzarilor, de-a lungul căreia Costea Găină, Proica şi toţi ceilalţi breslaşi îşi scoseseră familiile în straie noi, ca să se plece dinaintea voievozilor şi să se minuneze de străinii cu potcapuri dintre cele mai năstruşnice pe cap. Cotiră apoi pe Uliţa Pescarilor, unde se adunaseră sârbii armurieri, iar la capătul Târgului de Făină intrară pe Uliţa Trapezenească a evreilor schimbători de bani,

întorcându-se de unde au plecat şi oprindu-se în faţa Bisericii Sfântul Nicolae Domnesc.

În pragul bisericii ridicate odinioară de Ştefan cel Mare, episcopul Macarie, cel ce o învăţase slovele, o aştepta, alături de Mircea-Vodă. Mantia lui de purpură şi mai cu seamă coroana înaltă, cu cinci flori de crin răsfrânte în afară, bătută cu smaralde, rubine şi safire, făcea veşmântul cernit al lui Macarie să pară încă şi mai trist. Când feciorii deschiseră uşa trăsurii, aşezând scăunelul sub prag, peste întreaga adunare se aşternu o tăcere ca o fiinţă, pe care o simţeau respirându-le în cefe. Înainte de a pune piciorul pe pământ, aflată încă pe pragul trăsurii înalte, Chiajna putu vedea pe toţi cei de faţă, o mare de oameni cum nu-şi închipuia că există în întregul Iaşi, boieri mari şi mici, târgoveţi, breslaşi şi ucenici, oşteni şi răzeşi unul lângă altul, fără să mai ia seama să separe stările între ele. O asemenea adunare nesfârşită îi clătină preţ de o clipă încrederea pe care o sădise în ea baba. Apoi însă făcu cel dintâi pas jos, în bătătura bisericii, şi nu mai văzu decât familia împrejurul său, pe tatăl ei, pe Doamna Elena, Ştefăniţă, Ruxandra mică de mâna Anei, înconjuraţi la rândul lor de un şir de străjeri, şi se linişti.

Sunt foarte tânără, tinereţea e frumoasă, repeta ca pe o litanie ce ar fi putut să o ţină departe de neprevăzutul acestei zile, al acestei treceri.

Sunt fiica voievodului Moldovei, bunicul meu a fost Ştefan cel Mare. Dacă ei au putut să-şi facă datoria până la capăt, atunci am să pot şi eu.

Din toată slujba care urmă avea să păstreze în amintire cele mai neaşteptate întâmplări, lipsite de orice însemnătate: brânişoarele de beteală ce curgeau din paftalele de la urechile ei, după portul împărăteselor Bizanţului, se mişcau uşor din pricina aerului cald ce vălurea de la lumânări, atingându-i la răstimpuri mâinile. Cununia pe care i-o aşezase Macarie pe cap cuprindea diadema ei mică de domniţă, ascunzând-o de

tot, în vreme ce peste coroana lui Mircea-Vodă abia dacă putuse fi sprijinită sus, pe vârfurile crinilor. Palma lui avea o cicatrice pe care o simţi în palma ei atunci când Macarie le uni pentru totdeauna, aşa cum spusese. Mantia lui mirosea a fân. Lumina intra în biserică numai prin trei locuri, două piezişe dintre capetele sfinţilor pictaţi pe pereţi şi unul drept din turlă, din căuşul palmelor lui Hristos. Faldurile bogate de mătase albă ascunse sub rochia ei albastră se iveau nu numai când păşea, ci şi dacă făcea o mică plecăciune în timp ce se închina.

Oricât ar fi căutat prin amintire însă, nu reţinuse paşii importanţi ai slujbei. Când pusese pe degetul lui Mircea-Vodă un inel? Când primise la rândul ei unul? Când înconjuraseră sfânta masă la cântarea ***Isaia dănţuieşte*** şi când băuse împreună cu soţul său din aceeaşi cupă, paharul de obşte al mirilor? ***Dumnezeule, Cel ce toate le-ai făcut cu puterea Ta şi ai zidit lumea şi ai înfrumuseţat cununa tuturor celor făcute de Tine, şi acest pahar de obşte, pe care l-ai dat celor ce se însoţesc prin unirea nunţii, binecuvântează-l cu binecuvântarea duhovnicească,*** se rugase Macarie în lumina stranie a bisericii, iar ea nu auzise nimic.

La capătul unui timp a cărui întindere avea să-i rămână pentru totdeauna necunoscută, proaspătul său soţ îi petrecu braţul pe sub al său şi o purtă către ieşire, printre rândurile de dregători pământeni şi înalţi demnitari străini. Uşa deschisă a bisericii se desena ca un petec de lumină orbitoare în întunericul pronaosului. Mircea-Vodă ocoli un sfeşnic cu nisip aşezat, din nepriceperea unui călugăr ucenic, prea în calea mirilor. Trupul lui se lipi cu totul de trupul soţiei sale. Ea îi simţi umărul în tâmplă, braţul pe braţul ei, sabia strivindu-i şoldul şi se retrase pe aceeaşi bătaie de inimă pe care începuse această apropiere. Mintea ei se ruşină de ceea ce făcuse trupul. Erau însă deja afară, în lumina amiezii,

iar marea de oameni care îi aştepta se dezlănţui în urale şi strigăte de bucurie, ştergând clipa din urmă de pe faţa pământului.

Din clopotniţa bisericii porni să bată rar clopotul cel mare, făcând copiii să-şi acopere urechile, iar din portic îi răspunse de îndată clopotul cel mic. Ca la un semn, de pe toate cele şapte coline ale Iaşilor răsunară tulnicele buciumăreselor din toate satele dimprejur, lovind în piepturile nuntaşilor şi adu- cându-i înapoi la buna-cuviinţă cu sunetele lor adânci, ceremonioase. Străinii priviră în jur descumpăniţi, căutând un sprijin pentru ca trupurile lor să iasă cu bine din încercarea la care îi supuneau sunetele acestea. Glasurile de genuni trezite la viaţă ale tulnicelor intrau în oameni nu prin urechi, ci direct prin stomacuri, prin piepturi şi prin creştete, stând mărturie că Dumnezeu există şi este aici, de faţă.

Dintr-o margine a bătăturii întinse a bisericii se desprinseră două perechi de tineri care se apropiară, cu capetele plecate. Fetele purtau năframe albe de borangic străveziu ce le cădeau din creştet către poale şi nu ridicau ochii din pământ, îmbujorate de ruşine. Înţelegând că sunt miri orfani care caută protecţia Măriei Sale Petru Rareş, după obiceiul pământului, târgoveţii Iaşilor le făcură loc cu încântare către voievod. Spectacolul avea să continue, iar ei se bucurau. Pe lângă marile nunţi domneşti se lipeau adesea astfel de perechi care doreau să fie cununate pe aceeaşi cheltuială, fără să mai plătească biserica, preotul şi slujba.

Înainte ca Petru Rareş să observe perechile care se apropiau, din mulţimea care le deschidea drum se prăvăliră doi târgoveţi, bătând paşi mărunţi şi neregulaţi ca să-şi recapete echilibrul, iar din spatele lor ieşi în faţă cel care-i împinsese, scoţând sabia şi proptind-o în pieptul unuia dintre tineri. Vederea lamei care sclipi în soare alarmă străjile şi curtea bisericii se umplu de sunet de spade scoase din tecile lor şi lănci

coborâte în poziţie de luptă. Fata pe care o purta tânărul de mână se aplecă spre pământ ca un lujer de floare lipsit de apă şi umerii începură să i se scuture uşor, într-un plâns tăcut.

— Tu eşti orfană? se zbătea Zoran armurierul, târgoveţul care scosese sabia, în mâinile oştenilor care-l stăpâneau. Ce cauţi tu la picioarele Măriei Sale, când acasă ai părinţi?

— Care-i pricina? întrebă Petru Rareş, făcând semn oştenilor să-l scoată pe scandalagiu la vedere.

— Sunt Zoran Ljubomir, Măria Ta, armurier din Uliţa Sârbească, vorbi cu îndrăzneală starostele săbierilor, iar nere- cunoscătoarea de aici este fata mea, Milena.

— Asta nu-i o pricină, răspunse Petru Rareş. Care-i pricina?

— Pricina este că e fugită de acasă, Măria Ta, spuse Zoran, iar propriile cuvinte părură să-i înfierbânte iarăşi sângele, ca şi cum lucrurile ar fi devenit şi mai adevărate, odată ce le rostise.

— Se mai întâmplă, Zoran, armurier din Uliţa Sârbească, surâse cu bunăvoinţă Petru Rareş. Flăcăul are slujbă sau
pământ, poate avea grijă de o nevastă? întrebă el apoi, plim- bându-şi privirea peste întreaga adunare, în căutarea celor care ar fi putut avea răspunsuri.

— Este birtaş şi om de încredere la mine, Măria Ta, se auzi din mulţime glasul Antimei. Munceşte la ospătăria din capul Podului Hagioaiei. Îl cheamă Gheorghiţă şi are casă în spatele vinărsăriei.

— Asta nu se poate, Măria Ta! spuse Zoran, pe un ton care nu plăcu străjerilor, aşa că ei strânseră din nou rândurile în jurul armurierului. Noi, sârbii din târgul Iaşilor, ne căsătorim numai în neam. Milena a ieşit de sub ascultarea părintească şi trebuie să fie adusă numaidecât înapoi!

— Există în târg vreun sârb care doreşte să o ia de

nevastă pe fiica lui Zoran? întrebă Petru Rareş. Nu văd pe nimeni, spuse repede tot el, pentru că pricina începuse să-l plictisească şi voia să dea drumul ospăţului domnesc. Gheorghiţă de la ospătăria Antimei se va cununa cu Milena a lui Zoran şi cu asta am terminat. Nu mă face, armurierule, să-i dau pe copii fiicei mele, ca să o slujească cu credinţă în Bucureşti şi să nu-ţi mai vezi copila cu anii!

În vreme ce alaiul de nuntă se forma din nou în spatele trăsurii mirilor, pornind de data aceasta pe drumul cel mai scurt spre Palatul Domnesc, către marginile mulţimii se stârni din nou frământare. Cu un cap mai înalt decât cei din jurul său, Anghel îşi răsucea trupul cu neastâmpăr, căutând din priviri pe Marula. Spada de la brâul lui lovi genunchii unui logofăt şi bărbatul îi aruncă o privire prevenitoare. Anghel avusese sub ochi până mai adineaori părul castaniu al Marulei, îi urmărise mişcările şi îi numărase zâmbetele cât timp durase nunta. Cum se face că dintr-odată nu mai era nicăieri?

Nu venise astăzi cu niciun plan pregătit dinainte. Totuşi, ideea celor două perechi de tineri care ieşiseră în calea Măriei Sale pentru cununie i se păru un semn de la Dumnezeu pentru el. Viitorul i se arătă cu limpezime. Cu Marula de mână, se va aşeza şi el la picioarele lui Petru Rareş, cerând binecuvântare şi o cununie pe loc. Împotrivirea Marulei nu va mai rezista în faţa zilei acesteia atât de încărcate de bucurie şi de nunţi. Îşi va da seama în sfârşit că viaţa pe care i-o oferea el este de fapt tocmai ce-şi doreşte şi ea: o casă pe care să o îngrijească şi în care să-l aştepte pe el, poate copii sau, dacă nu, atunci măcar grădină, animale, o vie şi pungile cu aspri pe care el i le va aduce, ca să facă cu ele ce poftеşte.

Din ce în ce mai agitat, simţind cum răsuflarea i se iuţeşte, iar momentul este pe cale să-i scape printre degete, făcu o săritură pe loc şi o zări în sfârşit.

— Potoleşte-te, jupân Anghele, că ne calci pe picioare pe toţi, bombăni Bucur al lui lorgu blănarul, căci se aflau în faţa porţilor sale.

Îşi făcu loc prin mulţime cu coatele, o ajunse chiar înainte ca ea să urce pe capra căruţei şi o prinse de cot, întorcând-o cu faţa către el. Atingerea îi mai linişti bătăile inimii, ca şi cum carnea ei ar fi avut în ea un leac sau o otravă, încă nu putea desluşi care din acestea două.

— Hai şi noi, Marulă! îi şopti fierbinte în faţa ochilor.

— De unde ai apărut, Anghele? surâse negustoreasa, vorbind tare, ca să fie auzită de femeile ei care urcaseră deja pe caprele căruţelor şi încercau să facă loc cailor prin mulţime. Lasă-mi cotul, jupâne, că-i al meu, am venit cu el de acasă, mai spuse ea cu prefăcută veselie, stârnind cu aceasta râsul celor din apropiere, dar mai cu seamă atenţia lor.

— Intră cu mine în biserică, femeie! şopti Anghel. Hai să ne luăm şi să isprăvim odată tot războiul ăsta! O să facem cum vrei tu.

— Cum vreau eu este să-mi dai pace, îi vorbi Marula pe alt glas, coborât, numai pentru el şi împungându-i coastele cu vârful pumnalului.

Negustoresele se ridicară în picioare pe capre, înfăşurând frâiele pe stâlpi şi ridicându-şi poalele ca pentru a sări din căruţe. Marula le făcu semn să rămână acolo unde sunt, îşi eliberă cotul din strânsoarea lui Anghel şi, proptindu-şi palma în pieptul lui, îl împinse peste breslaşii din spate, vorbind iarăşi tare şi cu veselie:

— Vezi-ţi de drumul tău, jupâne!

— Hai şi noi, Marulă! strigă el atunci peste toată adunarea, făcând mulţimea să-şi înceteze forfota şi capetele să se întoarcă. Hai să ne cununăm şi noi!

Glasul puternic ridicat pe deasupra tuturor, dar mai cu seamă ochii cu pupilele mărite şi cu o sticlire străină în ei o descumpăniră pe Marula şi speriară târgoveţii

din jur. Nimeni nu mai zâmbea. Stânjeniţi, oamenii îşi fereau privirile şi căutau să înainteze către curţile palatului, unde mesele îi aşteptau întinse. Numai pentru Anghel lumea din mintea lui era mai reală decât cea pe care i-o arătau ochii şi urechile. Toţi vedeau târgoveţi înveşmântaţi în straie de sărbătoare, pregătindu-se să petreacă cu lăutari, el vedea bărbaţi tânjind după femeia lui şi ticluind planuri ca să o răpească de lângă el. Toţi auzeau în jur râsete, cântece, sunet de săbii lovind cizmele în mers şi fete chicotind, el o auzea pe Marula suspinând de drag în braţele unui necunoscut. Cum să nu fie încredinţat că toate acestea erau adevărate, de vreme ce ochii şi urechile îi aduceau veşti din lumea aceea închipuită? Firea bănuitoare a lui Anghel făcea din el o iscoadă neîntrecută, dar un smintit în dragoste.

— Mi-eşti dragă, Marulă, şopti el cu vocea de la început, coborâtă şi blândă. Ştiu sigur că şi eu ţi-s drag. Nu mă mai chinui.

Într-o singură clipă, glasul tainic şi privirea lui din ziua aceea când se despărţiseră în Florenţa o făcură pe Marula să se simtă deopotrivă înduioşată, iubită, prinsă în capcană şi vinovată. Încercă să-şi stăpânească un gând care-i spunea să mai dea o şansă acestui bărbat atât de diferit de toţi ceilalţi, pe care l-ar fi putut iubi atât de mult dacă nu ar fi avut stropul acesta de sminteală în el. O slăbiciune îi îndulci privirile şi îi moleşi degetele pe mânerul pumnalului. Un consul genovez încântat de tot ceea ce vedea, aflat încă sub impresia sunetelor adânci ale buciumelor de pe dealuri şi a petrecerilor din pivniţele târgului, trecu pe lângă ei doi, surâzându-le şi privindu-i în ochi preţ de o clipă.

— Eşti cu el? strigă cu ochii aprinşi dintr-odată Anghel şi trase sabia din teacă. Eşti cu el? Spune!

Trezită brusc din clipa ei de înduioşare, Marula urcă pe capră dintr-o singură mişcare zvâcnită, ridică biciul şi plesni în aer, îndemnând caii, care porniră cu

hotărâre. Mulţimea se despică în faţa caravanei care se urnise. Avea să se ferească pentru totdeauna din calea lui de astăzi înainte, îşi promise, cu toate că ştia bine că asta nu este posibil, el va şti mereu unde se află ea şi va continua să-i rupă inima ori de câte ori îi va arăta ochii aceia blânzi pe care ar fi putut să-i iubească atât de mult.

În tot acest timp, trăsurile domneşti ajunseseră la intrarea în palat. Pentru că mirele nu se afla încă în casa lui, cel care trecu primul pragul fu Petru Rareş, având alături pe Doamna Elena. Îi urmau mirii, apoi membrii familiilor domneşti şi oaspeţii, venind după rang şi importanţă. Pe coridorul din piatră lipsit de ferestre erau aprinse torţele din pereţi. Una fumega şi Petru Rareş spuse un cuvânt unui logofăt de pe margine, care chemă un copil de casă şi-l certă şoptit la ureche, în vreme ce băiatul potrivea feştila.

Mesele pentru ospăţul de nuntă fuseseră întinse în cea mai mare sală a palatului, de fapt, trei săli şi un coridor de trecere între care fuseseră deschise larg uşile. Scăpate de sarcina care le ţinuse prizoniere zile în şir, druştele Chiajnei se amestecaseră printre cei mai tineri consuli, încercând să înjghebe conversaţii care, din pricina tinereţii, nici nu aveau nevoie de mai mult de două-trei cuvinte.

În lipsa lor, Chiajna se simţea singură alături de Mircea-Vodă, care răspundea scurt întrebărilor mesenilor, cu vădită neplăcere. Tatăl ei râdea cu poftă, înconjurat de boierii locurilor, care nu-l vedeau la fel de des ca cei de la Suceava şi se întreceau să-i atragă privirile. Doamna Elena discuta ba în latină, ba în sârbă, ba în franceză cu doamnele delegaţilor străini. Chiar şi Ştefăniţă şi mica Ruxandra primeau atenţie de la vreun oaspete care dorea să câştige bunăvoinţa voievodului.

În dalele de piatră din faţa mesei lor, Chiajna cunoştea un model ascuns, format din crăpături. Îl ştia de pe vremea când se ascundea, copil, sub masa lungă

din sala aceasta,

ascultând pe furiş ce vorbesc cei mari, fără să înţeleagă mai nimic, dar foarte mândră de iscusinţa ei. Un cap de câine cu o ureche lipsă, luna în nori şi un urs ridicat pe labele dinapoi, mult mai mic decât câinele, acesta era modelul. Se aflase acolo dinaintea ei, era acolo astăzi, necunoscut de sutele de oaspeţi, şi avea să rămână acolo după plecarea ei, atâta vreme cât va dăinui palatul, poate că mult timp după ce ea nu va mai fi. Ochii altor domniţe, nenăscute astăzi, îl vor descoperi. Simţea că pierde ceva chiar în acest moment în care privea modelul din piatră.

Dar dacă s-ar ascunde?

Dacă ar fugi?

S-ar putea ridica acum de la masă, nimeni nu ar observa, nici măcar nu ar trebui să explice unde se duce. Ar lăsa pe pat minunata ei rochie albastră cu mânecile prinse într-o reţea de peruzele şi ar îmbrăca una dintre rochiile cenuşii ale slujnicelor. Ar lua un cal din grajd şi ar ieşi din târg pe la Locul Mişeilor şi Fântâna lui Păcurar, ca să apuce pe Drumul Hârlăului, să se întoarcă în Suceava, unde nimic rău nu ar putea-o ajunge din urmă. Nu se poate ca totul să fie pierdut. Încă nu se întâmplase nimic cu adevărat important, slujba de cununie o lăsase neschimbată, la capătul ei se regăsise aceeaşi Chiajna care intrase în biserică. Încă se mai poate schimba totul. Să trăiască o viaţă ascunsă în pivniţa lui Lăcustă, petrecându-şi vremea cu leacuri şi vopseluri, sau să dispară în lume cu caravana Marulei, să vadă cu ochii ei minunăţiile greu de crezut despre care îi povestea negusto- reasa.

O vreme, mintea ei urmări închipuirea aceasta în care i se pierdea urma pentru totdeauna în pivniţa lui Lăcustă sau în caravana Marulei.

Un surâs îi lumină chipul abătut.

Se ridică în picioare, cu inima bătându-i în urechi, şi împinse uşor jilţul în spate. Gestul făcu ca scăparea să pară încă şi mai aproape. De asemenea, făcu mai reală

şi spaima ei în faţa capcanei în care era pe punctul de a intra. Ceva nu era bine deloc. Toată viaţa ei îşi dorise semne prevestitoare
care să-i anunţe durerile mai înainte ca ele să se întâmple, iar acum, când inima îi dădea în sfârşit semn, îl ignora?

Acesta era semnul. Trebuia să se facă nevăzută.

Iarba se înălţase mult pe dealuri şi calul ar fi intrat adânc cu picioarele în ea, atunci când ar fi galopat. Îi plăcea foşnetul ierburilor prin care aleargă un cal. Nimeni nu băgase de seamă că s-a ridicat. Chiar în spatele ei, dincolo de draperia pe care o cunoştea atât de bine, se afla o uşiţă ca pentru copii, care ducea într-un coridor întortocheat şi ieşea la grajduri. Făcu doi paşi cu spatele, privind nuntaşii. Nici Mircea nu era atent. Nici Petru Rareş. Întinse mâna şi atinse draperia din spate. Catifeaua îi vorbi. Poate că nu o să fugă chiar acum, pe loc, dar se simţea bine cu certitudinea aceasta că în spate, dincolo de draperia pe care o avea între degete, se afla o uşiţă care ducea la grajduri. Într-o clipă avea să-şi facă curaj.

— Principessa, vorbi deodată peste capetele tuturor cardinalul Papei, apucând tălmaciul de cot şi trăgându-l mai aproape, am un dar pentru Măria Ta de la Sanctitatea Sa. Un mesaj.

O privea din celălalt capăt al sălii. Vorbele lui întorseseră toate capetele către ea. Nu păru să se întrebe nimeni ce făcea acolo, în spatele jilţurilor, singură lângă perete.

— Nu este nevoie să oprim tălmaciul de la mâncare şi băutură pentru asta, sfinţia voastră, îi răspunse Chiajna şi dădu drumul draperiei, ştiind că momentul trecuse şi că nu avea să-l mai regăsească niciodată. Cunosc latina cât să primesc cu recunoştinţă darul şi să mulţumesc pentru el.

— Ce bucurie, principessa! Toată admiraţia, surâse cardinalul, închipuind semnul crucii asupra ei, de la

distanţă. Darul este un cântec care a fost compus anume pentru Vostra Altezza. Dacă muzicanţii Măriei Sale Petru Rareş vor fi foarte atenţi, atunci darul va putea fi lăsat aici.

Un muzicant uscăţiv şi un pic ghebos, care purta în mâini o harpă, înaintă până în mijlocul sălii. O glugă roşie îi acoperea capul şi umerii, prelungindu-se mult pe spate şi ispră- vindu-se cu un canaf. Ochii lui trişti aminteau de păsările ce cântă sfâşietor prin colivii. Moş Cimpoi făcu semn unuia dintre chimvalagiii lui, iar bărbatul se ridică îndată şi îşi aduse scăunelul lângă nou-sosit. Cântăreţul se aşeză, prinse capătul harpei între genunchi, o sprijini de umăr şi începu să-i ciupească corzile, mişcându-şi capul în ritmul melodiei.

Sala se umplu de o muzică ce avu asupra oamenilor acelaşi efect ca lumina ce intra în biserică prin căuşul palmelor lui Hristos sau ca glasurile adânci ale buciumelor de pe dealuri. Era cântecul unei principese care se căsătorise şi plecase în noua ei ţară, lăsând în urmă părinţi, fraţi şi surori.

Cântecul nu spunea cum se descurcase principesa acolo, dar Chiajna ştiu dintr-odată că nu mai este singură. Cineva îi înţelesese frica mai înainte ca ea să cuteze să şi-o arate. Se aşeză înapoi în jilţul său de lângă Mircea-Vodă, amânând fuga pe care o plănuia, în vreme ce gândurile ei mai urmară o vreme goana calului prin ierburile de pe dealuri. Avea să păstreze calea aceea pentru mai târziu, dacă lucrurile se vor arăta mai grele decât ar fi putut ea duce. Putea oricând să dispară în lume cu caravana Marulei. Deocamdată însă avea să încerce viaţa aceasta nouă care începea cu un cântec.

În vreme ce oaspeţii îşi stârneau foamea cu mizilicuri, felurite soiuri de peşte stropite cu must de naramză acră şi jumări din zeci de ouă în care fuseseră puşi cucunari stătuţi amoiu şi măghiran pisat, afară se pregătea aducerea la mese a mieilor copţi o zi întreagă în pământ. Argaţii începuseră să îndepărteze jarul

rămas din rugul mistuit şi să cureţe pământul de sub el. Acolo, în gropi, se aflau şapte miei pe care un menestrel iscusit îi povesti, atunci când fură aduşi la masă:

— Am jupuit noi mieii, i-am curăţat şi i-am spălat, apoi i-am frecat cu unt pe dinăuntru şi pe dinafară, pe la toate încheieturile, cum freacă moaşele bătrâne pruncul scos din scăldătoare. Am tocat mărunt bojocii, inimile şi toate mărunţaiele, le-am amestecat cu un bulz de unt şi le-am îndesat înapoi. Tot acolo am pus noi câte un coşuleţ de bureţi proaspeţi pentru fiecare miel.

Tălmacii de pe lângă delegaţi nu mai pridideau să traducă vorbele menestrelului. Oaspeţii uitau să mai înghită îmbucăturile de peşte, cu gândul la minunea aceasta pe care aveau să o mănânce.

— Am mai pus noi bogăţie de miroase şi de ierburi, dar amestecurile acestea sunt de taină şi nu am dezlegare să vorbesc despre ele. Tot ce pot să vă spun este că bucătarii au stropit mieii cu vin direct de pe buzele lor.

Printre oaspeţi se stârni oarecare vâlvă. Câţiva cerură tălmacilor să repete. Unii priviră cu atenţie peştii şi jumările din faţa lor. Povestea mieilor copţi o zi într-o groapă din pământ birui însă, iar ei se încredinţară singuri că nu au înţeles bine şi ascultară mai departe.

— Apoi am îmbrăcat noi mieii înapoi cu blănurile lor şi le-am cusut. Am făcut şapte gropi în pământ, am ars în ele lemne până când jăratecul s-a făcut de un stânjen, după care am aşezat mieii în gropile lor, cu cusăturile în sus, ca să nu se prăpădească bunătate de umplutură. Mai înainte de asta însă am amestecat pământ cu apă şi am uns bine blănurile cu noroi. Peste gropi am mai făcut noi alte ruguri, pe care le-am aprins noaptea trecută şi au ars până acum.

Menestrelul făcu un pas într-o parte, lăsând calea liberă bucătarilor care intrară, împingând şapte roabe de lemn în care se zăreau coconii din lut ars, mirosind a păr pârlit şi fumegând. Oaspeţii se ridicară în picioare

ca să vadă mai bine. Slujnicele şi feciorii se aşezară la rând, cu tingirile pregătite ca să aducă minunea la mese. Starostele cuhniilor domneşti sparse binişor cea dintâi coajă de lut, tăie blana arsă pe la cusătură şi dădu la iveală mielul umplut din care se ridicară aromele tuturor mirodeniilor tăinuite înăuntru. Îl porţionă cu pricepere şi-l trimise la masa mirilor şi a lui Petru Rareş. Abia după ce toate acestea fură împlinite, ceilalţi bucătari îşi începură la rândul lor lucrul. Vrăjiţi, oaspeţii părură să fi uitat că mieii fuseseră stropiţi cu vin din gurile bucătarilor.

În mijlocul ospăţului, când din miei mai rămăseseră numai oasele, iar oaspeţii erau în aşteptarea plăcintelor cu carne, se anunţă procesiunea breslaşilor oraşului, sosiţi cu daruri pentru miri. Cel dintâi intră lorgu blănarul alături de nevastă, călcând fălos pe urmele celor două cufere purtate de argaţi şi urmat de copiii lui făcuţi cu trei neveste, toţi înveşmântaţi de sărbătoare şi stăpâniţi de fetele mai răsărite.

Urmară feciorii săi cei mai mari, care purtau între ei un singur cufăr, cu nevestele de-a stânga şi de-a dreapta. Petru Rareş punea câte o întrebare, asculta un răspuns, cerea numele vreunui copil şi îşi muta apoi privirea mai departe, la breslaşul următor. Serghei cel pântecos şi Fiodor mutul, cei doi blănari ruşi învrăjbiţi de ani de zile, făcuseră pace de dragul nunţii acesteia şi se învoiseră să intre împreună, înfăţişându-se dinaintea voievozilor cu familiile lor. Darurile erau mai întâi prezentate de cei care le aduceau, apoi capacele erau coborâte şi cuferele erau rânduite frumos la picioarele mesei mirilor. Costea Găină, starostele pânzarilor, adusese velinţe de lână şi scoarţe înflorate, Proica roşcovanul, cu obrazul plin de pistrui portocalii, venise cu un cufăr plin cu aşternuturi, Lascăr Buzatul cel cu obrajii spuziţi de roşeaţă dăruise fiecăruia dintre voievozi câte o sabie, iar miresei un pumnal subţirel, cu mâner de os.

Fără veste, la miezul nopţii, înainte de cel dintâi cântat al cocoşilor, Mircea-Vodă se ridică de la masă, întinse mâna către soţia sa fără să o privească şi spuse nuntaşilor:

— Noapte bună! Mâine avem drum lung de făcut. Voi petreceţi în continuare.

Ignorând tipicul nunţii, care cerea ca ridicarea miresei de la masă să se facă cu rânduială, pe anumite cântări şi însoţită de tinere boieroaice măritate la rândul lor de curând, Mircea-Vodă porni cu pasul lui larg şi hotărât către odăile de la apus, unde fusese eliberată o întreagă aripă a palatului pentru ei. De la mesele mărginaşe se ridică în grabă un logofăt al voievodului şi porni pe urmele mirilor, ca să-l ajute pe vodă să-şi scoată armele. Una dintre druştele Chiajnei alergă să caute pe Caterina, ca să descoasă mânecile rochiei de mireasă şi să-i despletească găitanele de la spate.

Într-o singură clipă, Chiajna se afla singură pe coridoarele pustii, alături de soţul ei. Mircea-Vodă îi aşezase mâna pe pumnul lui închis, dar, atunci când pornise cu mersul său vijelios, palma Chiajnei rămăsese în urmă, iar ea se prinsese iute de încheietura lui, simţind că-l va pierde fără ca el să bage măcar de seamă. Mergea acum strângându-i cu putere între degete manşeta groasă a caftanului. Mantiile lor fluturau în spate, lovindu-se uneori de pereţi şi învolburându-se una peste alta, mult mai nestingherite de această apropiere decât ei doi.

Odaia ce fusese pregătită pentru ultima noapte a Chiajnei în casele părintelui său avea ferestrele către şoproanele pentru rădvane şi sănii. Dincolo de ele se aflau grajdurile, de unde răzbătea la răstimpuri fornăitul cailor adormiţi sau o bătaie din copite a vreunui mânz care visa. Mâna Chiajnei căzu de pe încheietura lui Mircea-Vodă atunci când se aflară în odaie, iar ea rămase în mijlocul încăperii, privind lucrurile din jur şi

încercând să le recunoască. O masă lungă, la care ar fi încăput uşor douăzeci de oameni, aşezată pe două picioare în cruce. Jilţuri cu spătar. Jilţuri mici, fără spătar. Scăunele scunde cu trei picioare, din cele pe care le vedea prin cuhnii, pentru ce vor fi fost aduse aici? Cufărul mare pentru aşternuturi, la capătul patului. Cufere mai mici, migălos încrustate, aşezate sub ferestre. Şi patul. Dacă ar fi avut pereţi împrejur, ar fi putut fi el însuşi o odaie, atât era de mare.

Mircea-Vodă deschise pe rând toate ferestrele, iar noaptea intră în iatac. Greieri ţârâind mărunt, o buhă stârnind ecou, broaştele din heleşteu, o pasăre luându-şi zborul din frunziş, foşnet, şoapte, freamăt. Noaptea de vară era încă răcoroasă, cu toate că se apropia luna lui cuptor. Pielea de pe gâtul Chiajnei se zgribuli, iar ea îşi stăpâni dorinţa de a-şi prinde coatele în palme, ca să se încălzească. Mircea îşi lepădă mantia pe spătarul unui jilţ. Haina alunecă pe podele, dar el nu schiţă nici cel mai mic gest de a o opri, ca cei obiş- nuiţi să fie înconjuraţi de slujitori.

— O să vină îndată cineva să te ajute, îi spuse, iar ea ştiu că i-a vorbit numai pentru că nu se mişca, rămăsese neclintită, departe de toate aceste lucruri pe care nu izbutea să şi le amintească, jilţuri, cufere şi pat străine, ca şi cum nu s-ar mai fi aflat în palatul bine cunoscut, ci în viaţa altcuiva.

Bărbatul acesta care nu ştia nimic despre ea, care credea că nu se poate dezbrăca singură poate chiar se teme, poate se ruşinează şi cu siguranţă va plânge a doua zi dimineaţă, bărbatul acesta străin îi era soţ. Hotărî pe loc că, dacă tot îi este soţ, atunci merită să afle cât mai iute lucrurile importante despre ea. Mai întâi că nu se teme. Apoi că nu va plânge, nici mâine dimineaţă şi nici vreodată, tot restul vieţii ei. Şi mai cu seamă că nu are nevoie să fie dezbrăcată de altcineva.

— Pot şi singură, Măria Ta, îi spuse, scoţând

pumnalul subţirel cu mâner de os pe care tocmai îl primise în dar.

Cu un surâs, strecură lama îngustă pe sub şnururile mânecilor şi le tăie cu mişcări scurte, pricepute. Vederea lamei în mâinile ei îl derutase preţ de o clipă pe Mircea-Vodă. Surâsul ei şi siguranţa cu care începuse să se dezbrace îl făcură să-i caute privirile. Cumpăna puterii se schimba încet în odaie, înclinând tot mai mult către ea, cu fiecare gest pe care îl făcea. Chiajna ştia că nu avea să dureze, aşa că încercă să smulgă cât mai mult de la această clipă. Întrebă, ştiind foarte bine că-l va surprinde din nou:

— Nu ştiu cum să-ţi spun. Măria Ta?

— În sala tronului o să-mi spui Măria Ta. În lume.

— Atunci Mircea?

Numele lui rostit atât de direct de ea sună ca o mică declaraţie de război în odaia luminată de o singură torţă, care ridica pe pereţi umbre prelungi. Fusese prea mult, iar Chiajna simţi cu tot trupul cum forţele se schimbă din nou în jurul lor, adunându-se de data aceasta în spatele lui.

— Mircea, da, răspunse el târziu, atunci când îşi putu stăpâni glasul care ar fi dorit să se ridice asupra ei.

Este deştept şi se mânie uşor, dar ştie să se stăpânească dacă vrea, înţelese Chiajna. Nu dacă vrea, ci dacă trebuie. Probabil că acum nu ar fi vrut, dar a trebuit. Avea să aprecieze înţelepciunea ei de a pleca ochii şi a pune capăt acestui schimb de cuvinte care mersese prea departe, îşi spuse.

Uşa se deschise numai de o palmă şi logofătul lui vodă împreună cu Caterina croitoreasa îşi strecurară capetele înăuntru, cerând din ochi porunci. Mircea şi Chiajna scuturară scurt din capete, în semn că nu. Îl auzi apoi în spatele ei cum îşi scoate cingătoarea cu arme şi o aşază pe masă. Pintenii lui zornăiau la fiecare mişcare. Îşi desfăcu şnururile de sub braţe şi îşi scoase peste cap platoşa cu zale din piele de bou. De afară,

mirosurile grajdurilor năvăliră deodată în odaie, bucurând pe Chiajna, care îndrăgea tot ce ţinea de cai. Era acasă, unde până mai ieri visase că va merge la bătălii alături de tatăl ei, unde i se îngăduise întotdeauna să se amestece printre argaţii de la grajduri ca să privească ţesălatul cailor, unde vorba ei era lege de la cuhnii până la poarta din faţă. Locul acesta o proteja şi i-ar fi dat de veste dacă s-ar fi aflat în vreo primejdie.

Rămaşi amândoi numai în cămăşi, cu picioarele goale ivindu-se de sub marginile frumos cusute, se apropiară unul de altul până când îşi simţiră căldura trupurilor.

— Ştii? o întrebă Mircea-Vodă cu un glas pe care nu-l avusese niciodată până acum, de când coborâse de pe cal în faţa uşilor palatului, blând şi puţin nesigur.

— Ştiu, Măria Ta, îi răspunse Chiajna neaşteptat de cuminte, lepădată de aerul războinic şi firoscos de până atunci.

— Nu ai de ce să te temi.

— Nici Măria Ta nu ai de ce să te temi, spuse ea, iar el îi recunoscu siguranţa şi puterea aceea care se iviseră preţ de o clipă şi la intrarea în odaie şi înţelese că avea să le mai vadă adesea, că uneori avea să izbutească să i le înăbuşe, alteori nu.

Întinse o mână şi o aşeză pe umărul ei, apucând-o ca pe o mânză de la care te aştepţi să fie nărăvaşă, iar cu cealaltă începu a-i cerceta sânii. Mâna aşezată pe umăr îi păru Chiajnei prea posesivă. Îşi scutură umărul cu hotărâre până când mâna lui căzu, dar îi îngădui să-i iscodească în continuare trupul. Mişcările lui erau uneori mângâioase şi atunci trupul ei răspundea din el însuşi, părând a avea o ştiinţă a lui. Alteori erau nerăbdătoare, deşteptând iarăşi în ea dorinţa de a-i vorbi de la înălţimea tuturor strămoşilor ei. Nu ştia cât îi este îngăduit, aşa că deocamdată hotărî să se lase pe mâna curiozităţii ei şi să asiste cu toată băgarea de seamă la învăţăturile pe care el pornise să i le dea.

Atunci când vru să o ducă în pat, Mircea schiţă gestul de a o ridica în braţe, nu din vreo tandreţe, ci pentru că voia să o vadă acolo, iar el făcea ce voia, fără să despice prea mult firul în patru. Chiajna se feri de braţul pe care el se pregătea să i-l treacă pe sub picioare. Ridică palma între ei ca pe un mic hotar provizoriu, un scurt armistiţiu. Îl privi în ochi. Ce dorea să facă? El privi patul. Trebuiau să ajungă acolo. Chiajna străbătu odaia şi se strecură între aşternuturi, iar spaţiul pe care ea îl puse pentru scurtă vreme între ei i-o arătă lui Mircea aşa cum era: pregătită să-şi împlinească partea ei, orice ar fi însemnat asta, însă întotdeauna numai de bunăvoie, niciodată silită. Niciodată luată pe sus.

Ea îi văzu privirile schimbându-se şi nu mai putu să i le citească. Nu ştia să numească ce vede în ele. Veni lângă ea şi o îmbrăţişă, cercetându-i din nou trupul cu mâinile, dar ceva se schimbase, ca şi cum dezmierdările acestea nu erau o continuare a celor de mai înainte, ca şi cum în pat venise alt bărbat.

De la o vreme, toată blândeţea atingerilor lui dispăru. O iuţeală a respiraţiei, un chin mocnit în străfundurile fiinţei lui îi arătară Chiajnei că el nu mai este stăpân pe el însuşi, că ceva mai puternic dinăuntru a luat frâiele şi-l conduce, aşa cum îl conducea ea pe Fulger după voia ei, iar calul nu mergea încotro ar fi vrut, ci încotro îl ducea ea. Descoperirea îi stârni mila şi, în vreme ce piciorul ei gol simţea piciorul lui alipindu-se pe toată lungimea, stârnindu-i roiuri nebune de gânduri mici şi iuţi pe care nu mai prididea să le urmărească, se simţi păstrătoarea unei mari taine despre voievodul ţării vecine, de astăzi ţara ei.

Nu o sărută nici măcar o singură dată, iar pe Chiajna o bucură aceasta. În chip ciudat, un sărut i s-ar fi părut mai greu de primit decât intimitatea aceasta totală a trupurilor lor. Aproape totală, căci amândoi păstraseră cămăşile pe ei, ca pe ultimele armuri ale unei lupte de care atârnau vieţile lor viitoare.

Izbuti să-şi păstreze curiozitatea până la sfârşit. Uneori suferinţa lui o amuzase, ca atunci când cotul lui se aşezase pe părul ei revărsat pe toată perna, ea scăpase o şoaptă de durere, iar el oprise lupta cu totul, încremenind cu ochii tulburi la ea, în aşteptarea unei îndrumări. Nu era sigură dacă el îi văzuse surâsul întins cu toată sinceritatea pe chip şi în ochi. Nădăjduia că nu. Alteori lucrurile pe care le simţise îi dezvăluiseră părţi din ea cu totul necunoscute, ca şi cum cheia femeii puternice şi temute care se visa se afla la el şi numai el o putea scoate din temniţa în care vieţuise până atunci.

O duruse şi se bucurase ca de un lucru pe care-l cunoştea, se aştepta să apară, se pregătise pentru el, deci îl stăpânea.

Totul se sfârşise fără veste pentru ea. Mircea încetase să mai mişte, ca şi cum inima i s-ar fi oprit în loc, apoi se prăvălise alături, pe perne, părând să fi făcut gestul cu cele din urmă puteri pe care şi le adunase numai ca să o apere pe ea, să nu o acopere pentru totdeauna cu trupul lui neînsufleţit.

Rămase o vreme cu ochii în baldachinul neîmpodobit al odăii acesteia, numai scheletul din lemn cu stâlpii mai groşi decât un braţ de oştean şi cu acoperământul ca un capac de copârşeu.

Cum de-i venise în minte tocmai copârşeul?

Se întoarse la roiurile de gânduri mici pe care nu izbutise să le urmărească până la capăt, cercetându-le acum pe îndelete. Furtunile stârnite de el în pântecele său urcaseră uneori până în coşul pieptului, oprindu-i respiraţia, iar alteori ajunseseră până la cap, iscând acolo gânduri. Cum se poate ca gândurile să fie stârnite din pântece? Până acum numai ochii care vedeau, urechile care auzeau, nasul care mirosea ori degetele care pipăiau dăduseră naştere gândurilor. Dar ce gânduri fuseseră acelea? Le putea desluşi doar ca pe imagini înceţoşate, amintiri vagi ale unor lucruri importante şi ascunse. Avea să fie mai atentă data

viitoare. Clipa aceea a naşterii gândurilor avea să o găsească pregătită.

Mircea se ridicase de lângă ea, rostogolindu-se până la cealaltă margine a patului într-un gest de îndepărtare care o mâniase. O mică părăsire. Toată blândeţea aceea nu fusese carevasăzică pentru ea, ci pentru el. Nu-l mai simţea slab, pierdut, sub puterea aceea a ei pe care nu ştiuse că o are. Era din nou oşteanul tăcut şi înalt din jurul căruia toţi ceilalţi se retrăgeau, lăsându-i un spaţiu doar al lui, ca şi cum el ar fi stăpânit aerul pe care-l respirau, pământul şi văzduhul. Se mişca prin odaie ca şi cum ar fi purtat din nou cuşma aceea de astrahan cu egretă din pene de cocor negru şi mantia cu gulerul din blana unui samur întreg.

Cu caftanul descheiat, îmbrăcat peste cămaşă şi încălţat cu cizmele direct pe picioarele goale, se apropie de marginea ei de pat. Chiajna închise mai întâi ochii, pentru că nu ştia ce ar fi putut el dori şi atunci se prefăcu că doarme. Nu mai urma nimic. Baba, Ana şi Doamna Elena se opriseră cu istorisirile lor aici. Poate că voia să-i grăiască, dar ea nu ştia ce ar fi putut să-i răspundă după toate cele întâmplate şi aflate, aşa că nu deschise ochii, ca să nu-i dea ocazia să împlinească ceea ce dorea să facă. Poate că doar o privea, bucurându-se de izbânda lui.

De ce se ivise în mintea ei cuvântul acesta, izbândă? Fusese o luptă şi el biruise? Fusese o luptă, într-adevăr, era cel mai potrivit cuvânt, dar ea nu avea de gând să-i recunoască izbânda. Din tot ce ştia ea despre bătălii, cuceriri şi înfrângeri, izbânda era vicleană şi uneori se ivea la mult timp după ce lupta se isprăvea, în altă tabără decât te-ai fi aşteptat.

Îşi spuse că ar putea folosi tăcerea ca răspuns, aşa cum făcea adesea el, şi deschise ochii. Mircea o privea, cu pantalonii şi mantia atârnându-i pe braţ, cu coroana în mână şi sabia la subsuoară.

— Noapte bună, îi spuse de îndată ce ea deschise ochii, uşurat că nu este nevoit să o trezească.

— Unde pleci? îl întrebă, uitând de hotărârea de a-i răspunde prin tăceri.

— O să dorm în odaia alăturată.

— Este o pedeapsă?

Mircea o privi îndelung înainte de a-i răspunde şi, pe măsură ce o privea, un răspuns i se părea tot mai netrebu- incios. Fata aceasta care avea să dea naştere unor voievozi de ţară, care ţinuse piept cu atâta cutezanţă desfecioririi ei de către un necunoscut cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, fata aceasta care descumpănea oameni în toată firea cu întrebări ca nişte lovituri neaşteptate de sabie nu părea să aibă nevoie de lămuririle lui. Nu întreba ca să capete ajutor. Întreba pentru ca mintea ei să-i trimită răspunsuri mult mai limpezi şi mai adevărate decât cele pe care le-ar fi primit din afară. Făcea parte dintre aceia care ajută, nu dintre aceia care au nevoie de ajutor. Înţelegerea ce o încheiase cu Petru Rareş avea dedesubturi nebănuite, pe care încă nu ştia dacă le va putea folosi sau îl vor pierde.

Înclină abia ghicit capul către ea şi ieşi din odaie, închizând cu grijă uşa în urma lui. Nădăjduia că în aceste două gesturi ea îşi va afla răspunsul dorit. Nu era o pedeapsă. Era un dar, o bucată de timp pe care el, stăpânul timpului ei de acum înainte, i-o oferea ca răsplată pentru curajul ei.

Rămasă singură, Chiajna se ridică şi ferecă toate ferestrele deschise de Mircea, căută în cufărul cel mare de la capătul patului o pereche de colţuni, căci baba cu siguranţă îi strecurase unii la îndemână, îi puse în picioare, apoi se ghemui înapoi în pat şi plânse cu suspine şi cu vorbe ceasuri în şir, ca după mort, fără să înţeleagă rostul tuturor cuvintelor pe care le tânguia. Uneori repeta înăbuşit în perne „grădina mea” sau „podul meu”, iar asta înţelegea, plângea pentru că nu

avea să mai vadă grădina cu ierburi de leac a lui Lăcustă şi podul caselor domneşti ale Sucevei.

Alteori însă tânguia sfâşietor numai cuvintele „nu, nu, nu” sau „de ce, de ce”, vorbe care-i rupeau inima în două şi-i scuturau umerii de plâns, dar pe care nu le înţelegea şi nici nu voia să le înţeleagă, păreau să vină dintr-un loc atât de lipsit de orice nădejde, un sfârşit al lumii care deja se petrecuse şi spre care nu putea să privească, căci abia privirea ei l-ar fi făcut aievea.

Tăcerea dimineţilor de după marile ospeţe este întotdeauna o tăcere vie într-o lume moartă, o tăcere ce pare să se târască bolnavă printre resturile ospăţului. O tăcere rea, aspră, acuzatoare, pe care cel dintâi petrecăreţ care poate ridica o pleoapă încearcă să o spargă, dar nu izbuteşte şi nereuşita îi ridică lacrimi de neputinţă în gâtul uscat din pricina vinului băut toată noaptea. O tăcere ce îi înspăimântă pe cei care nu au luat parte la ospăţ, ca privirea unui câmp după bătălie.

Alaiul ce avea să însoţească pe cei doi miri pe drumul către Bucureşti se alegea încet din resturile petrecerii. Cu gesturi moi, ca apăsate de o tristeţe grea, suita de jupâniţe a Chiajnei, slujnicele şi argaţii ce-i fuseseră dăruiţi de tatăl ei, oştenii ce aveau să poarte flamurile Moldovei în spatele rădvanului, cu toţii coborau de la odăi către curţile palatului, purtând cufere, sipete, baloturi de scoarţe ori teancuri de cărţi. Restul oaspeţilor încă se mai întorceau pe cealaltă parte în aşternuturi când alaiul se închega, cu paşi târşiţi, de învinşi.

Cu o bocceluţă cât pumnul de mică în mână, vreun lucru- şor tainic de-al Chiajnei pe care îl legase într-un testemel, baba ridica pe rând capacele sipetelor, căutând un loc gol. Îl strecură în cele din urmă undeva şi lovi cu putere picioarele unui argat aşezat deja pe o ladă, la spatele unui rădvan, ca să o ajute să urce. Fu nevoie de doi feciori de pe rădvan care să o tragă şi unul

care să o împingă de jos, dar treaba se făcu până la urmă, cu nenumărate pufneli, vaiete şi tân- guieli din partea babei.

Când întregul alai fu pregătit, călăreţii urcaţi în şei, femeile ascunse în trăsuri şi rădvane, iar tagma servitorimii în căruţe, Mircea-Vodă şi Chiajna ieşiră din palat, urmaţi de Petru Rareş şi de Doamna Elena cu copiii. Un fulg din cei mărunţi şi scămoşaţi de pe sub aripile hulubilor, mai mic decât un bob de linte, căzu din părul lui Petru Rareş atunci când Chiajna se desprinse din îmbrăţişarea lui şi rămase plutind multă vreme în aer, fără să-şi continue căderea, ca şi cum timpul s-ar fi oprit o clipă în loc. Nemişcarea lui şi ceva nelămurit care părea să se petreacă undeva în apropiere, la vedere, ceva ce ar fi trebuit oprit, o făcu pe Chiajna să întârzie cu privirea la fulgul acela atârnat în aer.

Mircea-Vodă încălecase. Straja domnitorului se aliniase în spatele lui pe două rânduri. Uşiţa trăsurii era deschisă, iar un fecior de casă aştepta cu scăunelul pregătit. Chiajna îi surâse încurajator tatălui său, culese fulgul din aer şi urcă în trăsură. Soarele ieşi în sfârşit din pământ, înroşind colinele de la răsărit. Alaiul porni către Podu Roş, ca să iasă în Drumul Ţarigradului. Rând pe rând, mai întâi copiii, apoi Doamna Elena intrară la odăi. Petru Rareş rămase în capul scărilor, petrecând convoiul din priviri până când ultimul călăreţ dispăru şi continuând să-i petreacă apoi numai cu gândul, încă o bucată de vreme.

Pe Podu Roş de peste apa Bahluiului, roţile trăsurilor şi ale căruţelor hodorogiră îndelung, deşteptând toţi câinii din marginea târgului. Din vâlceaua de sub pod, locul de adunare al spălătoreselor Iaşilor, ieşiră doi călăreţi ascunşi sub mantii sărăcăcioase şi aşteptară sub mal până când trecu întregul alai. Dădură apoi pinteni cailor şi porniră pe urmele lui, cu pasul potrivit anume ca să păstreze distanţa.

De la o vreme, străjerii de pe spatele convoiului

băgară de seamă că sunt urmăriţi şi întoarseră caii, oprind trecerea străinilor şi încercând să-i îndepărteze. De sub marginea zdrenţuită a mantalei celui mai scund dintre cei doi, o pereche de ochi diavoleşti sticliră ca jăratecul preţ de o clipă scurtă ca o părere, îndeajuns însă cât să sperie străjile, care scoaseră săbiile şi porunciră celor doi să-şi arate feţele.

— Ce se petrece? întrebă Mircea-Vodă, din celălalt capăt al convoiului.

— Doi străini, Măria Ta, îi răspunse unul dintre străjeri.

— Să-i văd.

Cei doi fură coborâţi de pe cai şi aduşi pe jos în faţa voievodului. Un oştean le trase glugile de pe cap, dezvăluind trupul schilodit ca un copac bolnav al unuia dintre ei, un chip cu ochi mici, îndepărtaţi unul de altul şi adânciţi în orbite, unul acoperit de albeaţă, cu bărbia alunecată în faţă şi buzele desfăcute, dezvelind dinţii rari şi ascuţiţi ca ai lupilor. O arătare. Alături de el stătea o femeie cu un copil în braţe.

— Sunt ai mei, spuse noua Doamnă a Valahiei, iar lui Mircea nu-i plăcu faptul că ea vorbise mai înaintea lui.

— Nu ar fi trebuit să se alăture convoiului de la bun început, atunci? întrebă Mircea-Vodă, bănuitor.

— Sunt sosiţi din Cetatea Sucevei, dădu Chiajna numai o jumătate de lămurire, trecând sub tăcere faptul că erau de fapt fugiţi de acolo, furaţi de ea.

— Petru Rareş Vodă ştie? mai întrebă el, coborând glasul aşa fel ca să fie auzit numai de Chiajna.

— Sunt ai mei, îi răspunse ea la fel de şoptit, după o pauză în care îl privise fără teamă. Este fosta mea doică şi unul dintre grădinari.

Abia ieşiseră din Iaşi, îşi spuse Mircea-Vodă, şi noua lui soţie deja îl pusese în încurcătură de vreo două-trei ori de când era a lui. Nu începea bine, iar el nu avea răbdare cu lucrurile care nu începeau bine. Îi plăceau negustoriile simple, înţelegerile scurte şi socotelile

limpezi. Nu-i plăceau vorbele şi cu atât mai puţin explicaţiile. Porunci ca cei doi fugari să fie primiţi la coada convoiului, iar străjile să stea cu ochii pe ei şi porniră din nou.

Drumul avea să fie făcut într-o singură zi, hotărâseră în ajun cei doi voievozi. La prima oprire mică, pentru adăpat caii, Chiajna descoperi fulgul năclăit de sudoare în pumnul ei şi-l lăsă să cadă, scuturându-şi mâna şi frecând-o de poale. În târgul Focşanilor, unde Petru Rareş Vodă trimisese dinainte cai de schimb din hergheliile sale, făcură popasul cel mare. Sub privirile pline de uimire ale târgoveţilor şi mai cu seamă ale precupeţilor veniţi cu marfă de prin sate, suitele Chiajnei şi a lui Mircea-Vodă ieşiră din trăsuri, îmbucară merinde de drum şi băură vin din ploşti fine din piele de căprioară, argăsită cu tărâţe de grâu şi sare scumpă. După plecarea lor, oamenii se adunară pe locurile unde stătuseră domnii, tăcuţi, curioşi, amuşinând cu teamă şi respect, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca trecerea lor să fi schimbat pământul şi aerul.

Dincolo de Buzău intrară în Codrii Vlăsiei şi mersul convoiului fu îngreunat. Curând, Mircea-Vodă porunci să fie aprinse făcliile, căci pădurea se îndesise şi lumina amurgului nu mai răzbea prin frunziş. Făclaşii se desprinseră din rând şi-şi ocupară locurile, câte patru în faţă şi în spate, câte doisprezece pe fiecare latură, luminând drumul călăreţilor şi al trăsurilor, chemându-se neîncetat unul pe altul şi scoţând strigăte de luptă pentru îndepărtarea fiarelor pădurii şi a lotrilor.

După ceasurile petrecute în trăsură alături de Ilinca Arbore, mezina boierului Arbore, Chiajna ajunsese să cunoască tot ce ştia fata despre neamul Marelui Vornic al Ţării de Sus. Jupâniţa de nici 14 ani îi fusese dăruită ca să o slujească şi să-i ţină de urât, iar Chiajna o îngăduise în propria ei trăsură, pentru că anii puţini ai fetei o făceau să fie sinceră în gânduri şi în purtări, nu sclifosită şi plină de înfumurare cum îi păruseră celelalte două druşte care o însoţiseră. Sub ploaia de

istorisiri şi mirări ale Ilincăi Arbore, călătoria îi păruse Chiajnei mai scurtă. Niciunul dintre măruntaiele ei însă nu păru să fi rămas la locul lui. Din pricina zdruncinăturilor, inima căzuse în stomac şi încerca să bată în continuare de acolo, plămânii alunecaseră şi se opriseră în marginea coastelor, trimiţând junghiuri la fiecare respiraţie, iar capul şi-l simţea tulbure ca una dintre fierturile de tainã ale lui Lăcustă.

Era noapte deplină când ajunseră. După ce ieşiră din păduri, convoiul se opri preţ de o clipă pentru regrupare. Chiajna deschise ferestruica şi îşi strecură afară capul şi umerii. În faţa lor se întindea în depărtare un câmp presărat cu sute de torţe aprinse ce pâlpâiau, galben-roşiatice, vii şi jucăuşe. Târziu după vederea luminilor ajunseră la ei şi sunetele, râsete şi voie bună, un fir de cântec, căni de vin ciocnite şi glasuri de femei. Nicio teamă că ar putea fi auziţi. Nicio fereală.

Aceasta nu era o cetate de scaun, îşi spuse Chiajna. Era un târg întins, clocotind de viaţă.

Târgul Bucureştilor

O ruptură între veselia ce scălda uliţele şi teama care umpluse trăsura o făcu pe Chiajna să cerceteze cu nelinişte locurile, printr-un ochi pe care îl deschise între perdeluţe cu vârful degetului. Ilinca Arbore tăcuse, ceea ce-i sporea încă şi mai mult îngrijorarea. De pe marginile drumului, chipuri luminate de torţe se perindau preţ de o clipă prin faţa ochilor ei, pentru ca apoi să dispară, lăsate în urmă de mersul cailor. Jocul umbrelor închipuit de lumina torţelor pe feţe le făcea să pară plăsmuite din ceară topită. Nasuri şi obraji înroşiţi din pricina vinului, priviri sticloase, curioase şi lipsite de orice urmă din buna-cuviinţă datorată unui alai domnesc, frânturi de râsete deşănţate care se pierdeau imediat ce trăsura se îndepărta şi, pe alocuri, câte o

cană spartă şi ecoul stins al un scandal risipit de vânt în noapte.

Ceea ce vedea nu era un târg prin mijlocul căruia trecea domnul său. Ţara aceasta nu era cu totul a lui. Oamenii se mai supuneau cuiva, întotdeauna exista un boier Craiovescu preamărit pe uliţe, ştia asta de pe vremea când sora sa, Ana, fusese adusă acasă văduvă, după numai câteva luni de căsătorie. Chiajnei i se dezvăluia treptat rostul ei aici, pe măsură ce alaiul înainta către Palatul Voievodal. Mircea nu va fi nevoit să-i explice, simţea deja o dorinţă vie de a pune piciorul în prag, de a arăta cine este stăpâna. Ea putea fi însă stăpână aici numai dacă Mircea era stăpân, aşa că avea să le arate asta fără întârziere.

O duhoare de ape murdare pătrunse în trăsură, făcând-o pe Ilinca Arbore să-şi ascundă nasul în cotul îndoit. Orăcăieli familiare de broaşte îi aduseră Chiajnei în minte heleşteul Iaşilor. Lumea aceea îi părea acum, după călătoria de o zi şi o jumătate de noapte, mai îndepărtată decât anii celei dintâi copilării, când tatăl său era măjar în Ţara de Jos, iar maica sa trăia.

În strigătele hotărâte ale călăreţilor, alaiul domnesc se opri. Argaţii de pe spatele trăsurii Chiajnei deschiseră uşiţa şi aşezară scăunelul. Din întuneric, mâna lui Mircea se întinse către ea. O chemare şi o ofertă de ajutor. Câţiva străjeri care se apropiară cu făcliile aprinse îi desprinseră din întuneric silueta înaltă, iar ea îi văzu ochii fixând-o. În lumea aceasta necunoscută care, deocamdată, mai mult se auzea decât se vedea, Mircea deveni dintr-odată sprijinul ei, singurul punct de legătură cu lucrurile cunoscute, unica chezăşie că toate promisiunile făcute tatălui ei vor fi duse la îndeplinire.

Îşi puse mâna într-a lui şi coborî din trăsură, urmată îndeaproape de Ilinca Arbore. Un roi de ţânţari îi atacă de îndată, bâzâind flămânzi. Nimic din ce ar fi putut fi Palatul Voievodal despre care se vorbise la nunta ei nu

se zărea prin apropiere. Chiajna fu condusă, printre şiruri de oşteni cu făclii în mâini şi cu armele scoase din teci, într-un conac din lemn construit direct pe pământ, fără scări la intrare şi scufundat în întuneric. Iatacul pe care-l primi i se păru strâmt şi prost mobilat. La fel ca noaptea trecută în Iaşi, Mircea deschise pe rând toate ferestrele şi încăperea se umplu de sunetul apei curgând şi al greierilor. Târgul plin de viaţă rămăsese undeva departe. Gârla de sub ferestre acoperea sunetele petrecăreţilor.

Glasul babei prin apropiere, poruncind cu tărie bărbaţilor care cufere anume trebuie aduse în iatacul domniţei, îi mai potoli bătăile inimii.

— Care domniţă? se răzvrăti de la o vreme unul dintre feciorii de casă. Domniţa matale a rămas la Moldova, de unde veţi fi venit. Asta-i Doamna Ţării.

— Măi, copcile, vezi-ţi lungul nasului şi nu-ţi da drumul la vorbă cu mine, îl ameninţă baba, că înainte să plec de la Moldova am mâncat trei ca tine şi încă sunt flămândă! Nu cufărul ăla, nu auzi ce-ţi zic? Celălalt. Aşa!

Ajutată de Ilinca, baba izbuti să facă un pic de lumină în iatac, cercetă aşternuturile de pe pat, pufni, ţâţâi îndelung din vârful limbii şi spuse, în vreme ce dezlega şnururile mantiei Chiajnei şi o ajuta să se dezbrace:

— Hai că om vedea. Acuma dormi, Despinuţa babei, că de mâine ne-om apuca de treabă.

Ostenit din pricina drumului călare, Mircea adormi cu spatele la ea. Trupul lui mătăhălos făcea groapă în saltea şi, din pricină că patul era strâmt, Chiajna aluneca spre el. Îşi găsi cu mare greutate o poziţie mai bună, chiar pe muchia saltelei, cu o mână spânzurată în afara patului, ca să-şi poată ţine echilibrul şi să păstreze distanţa dintre ei. Perdelele de la ferestrele deschise fluturau uşor, ba descoperind, ba acoperind luna plină de afară. Iatacul se umpluse de ţânţari care păreau să o prefere pe ea, aşa că se acoperi cu cearşaful până sub nas.

Auzi greierii şi apa până către dimineaţă. La răstimpuri cădea într-un somn scurt din care se deştepta cu o sperietură. La una dintre treziri, greierii amuţiseră, iar pe coridor, prin faţa uşii, simţi mişcare. Obişnuită cu coridoarele luminate din Suceava, privi muchia de sub uşă, unde s-ar fi putut vedea umbrele. Întuneric şi tăcere. Apoi iarăşi paşi stăpâniţi, călcături pricepute aşezate fără zgomot pe podele, o şoaptă sau poate numai o părere, o respiraţie sau poate doar perdeaua foşnind.

Deodată, la celălalt capăt al coridorului se desluşi limpede sunetul unei lame scoase din teacă. Chiajna nu ar fi putut spune dacă fusese pumnal sau sabie. O bufnitură înfundată dincolo de uşă o făcu să se ridice din pat, cu gând să vadă ce-i. Înainte de a apuca să facă cel dintâi pas, Mircea sări din somn drept în picioare, cu sabia în mână, de unde Chiajna avea să înţeleagă mai târziu, când avea să se gândească la noaptea aceea, că dormea cu ea sub pernă, şi-i opri drumul, punându-i palma lui lată în piept şi împingând-o dintr-un singur gest tocmai în mijlocul patului.

Mişcările din spatele uşii se înteţiră o vreme, tot înfundate şi fără cel mai mic semn de glas omenesc. Încordat ca un arc gata să sloboadă săgeata, Mircea apucase sabia cu amândouă mâinile şi privirile lui se roteau prin iatac, căutând. Oţelirea lui schimbase aerul din odaie. Chiajna simţi gust de metal în gură. Se mişcă în tăcere, ar fi vrut să ajungă pe marginea patului, să poată sta în şezut, dar Mircea o ţinti cu un deget poruncitor şi o privire atât de sălbatică, încât ea avu dintr-odată cinci ani, fără nicio putere, fără nicio voinţă. Îl urmări cercetând ce se află în spatele unor uşi strâmte, deschise dulapuri şi le închise la loc. Ferecă fără zgomot ferestrele. Şira spinării Chiajnei se înfioră şi auzul i se ascuţi. Răcoare, chiar frig. De afară sau din pricina apropierii primejdiei? Închipuirea ei începu să plăsmuiască făpturi la graniţa întunericului, adică foarte

aproape de trupul lui Mircea, mişcându-se prin iatac şi luminând uneori, atunci când luna bătea în lama sabiei. Era pregătită să-l ajute, numai că nu ştia la ce anume. Ochii i se măriseră şi clipea foarte rar, numai atunci când o usturau.

Apoi totul se opri, la fel de brusc cum începuse.

De afară se auziră din nou greierii şi apa sau poate nici nu se opriseră, ci numai ea, mânată de spaimă, nu le mai auzise o vreme.

Uşa iatacului se deschise nesfârşit de încet. Mircea cumpăni sabia în mâini, aplecându-se uşor în faţă şi proptindu-se bine pe picioare. Un bărbat mai degrabă scund, cu o barbă scurtă, tinerească, cu părul neîngrijit şi o privire blândă, tristă, se ivi în prag. Braţele voievodului se destinseră şi trupul lui se înălţă. Îşi sprijini vârful sabiei pe podea şi îşi mai privi o vreme oşteanul, grăind cu el fără vorbe, numai din ochi.

— Acesta este Barbu din Pietroşani, ginerele meu şi spătar al Valahiei, spuse Mircea într-un târziu.

— Bine ai venit, Măria Ta, puse Barbu un genunchi în pământ în faţa patului în mijlocul căruia se afla Chiajna, în genunchi la rândul ei, aşa cum nimerise din îmbrâncitura lui Mircea.

— Ginerele tău? şopti Chiajna mult mai târziu, după ce Barbu ieşi. Nu ştiu nimic despre tine.

— Eşti foarte tânără, îi răspunse Mircea, fără nicio legătură cu ceea ce spusese ea, ca şi cum ar fi considerat subiectul acela închis şi ar fi deschis el altul. Probabil nici despre tine nu ştii nimic.

— Ai mai mulţi copii sau numai o fiică? întrebă Chiajna, dar nu-i lăsă vreme să răspundă, ci continuă cu întrebările, obicei copilăresc de care avea să scape foarte greu. Ce s-a întâmplat la uşa noastră? De ce nu luminezi casele noaptea? Unde sunt toţi copiii de casă şi slujnicele, cum de nu ne-a întâmpinat nimeni?

După fiecare întrebare a ei, el îşi schimba locul în odaie, ca şi cum s-ar fi pregătit să-i răspundă, lucru anevoios, care cerea răgaz şi chibzuială. Mai întâi puse

sabia la loc sub pernă. Apoi se aşeză pe marginea patului, cu spatele la ea. În sfârşit, se întinse între aşternuturi şi spuse numai atât:

— Avem vrăjmaşi aici.

În chip cu totul neînţeles, ca şi cum cuvintele acestea îl eliberaseră ca o spovedanie grea, liniştindu-i sufletul, Mircea adormi pe loc şi începu să sforăie, speriind greierii de sub ferestre. Chiajna rămase cu ochii deschişi pe întuneric, ascultând, până când cei dintâi zori se revărsară cu sfială pe deasupra Cetăţii Bucureştiului, învăluind-o într-un abur săr- beziu, şi adormi odată cu greierii, numai după ce noaptea se risipi, iar ea se simţi în siguranţă.

Se deşteptă către prânzişor în patul gol, sub privirile babei, care o aştepta aşezată pe o laviţă într-un colţ, cu mâinile cuminţi în poală. Atunci când Chiajna deschise ochii şi se răsuci în aşternuturi, baba ieşi iute şi mână înăuntru un cârd de slujnice aflat în aşteptare, pe coridor. Fetele aduseră o scăldătoare şi doniţe cu apă fierbinte, ştergare, bucăţi de săpun şi sticluţe cu uleiuri de levănţică şi măsline, o tipsie cu turte coapte sub ţest şi un bulz de unt. Pesemne baba se deşteptase la primii zori şi cotilise prin palat până când aflase bucătăriile, slujnicele, cămările şi toate cele trebuincioase slujirii Chiajnei.

— Ai auzit zarva de azi noapte? o întrebă proaspăta Doamnă a Ţării.

— Nu am auzit nimic, Măria Ta, răspunse baba. Pe noi ne-a trimis undeva departe, am dormit toţi în altă aripă a caselor, cale de şapte coridoare întortocheate şi lungi, de credeam că ne va scoate din cetate pe căi tainice. Este plin

de schele unde am dormit noi, iar dimineaţa ne-au deşteptat zidarii care şi-au început lucrul, scăpând din mâini căldări şi ciocane de-ai fi zis că niciunul nu e treaz, bătu-i-ar Dumnezeu!

— Domniţele mele sunt bine? continuă Chiajna întrebările, prefăcându-se că nu a auzit ocara din ultimele cuvinte ale babei.

— Sunt bine, Măria Ta. Îmbufnate şi ursuze pentru că au fost trezite dis-de-dimineaţă, şi încă în sudălmile cele mai neruşinate ale zidarilor, dar altfel au îmbucat şi aşteaptă porunca Măriei Tale.

— Suita mea de doamne valahe unde este?

— Nu ştiu nimic despre asta, Măria Ta.

— Măria Sa Vodă unde este?

— A încălecat în zori şi a plecat cu câţiva străjeri, dar nu am izbutit să scot nimic altceva de la pacostele de copii de casă, nici altoiţi nu au spus nimic.

— Ai bătut copiii de casă?

— Încă nu, Măria Ta. Aceea nu este bătaie. Dar mă vor aduce în stare, dacă nu-şi fac slujba pentru care sunt plătiţi.

— Spune domniţelor mele că ne vedem la ceasul prânzului în sala mare. Caută să afli până atunci unde este sala mare şi îngrijeşte-te să avem ceva de mâncare.

Chiajna se aşteptase la un întreg alai de vătafi, stolnici şi logofeţi care să o înconjoare şi să se întreacă să-i prezinte palatul. Nu se ivise însă nici vornicul, nici măcar o biată chelăreasă. Părea să fie stăpâna unei curţi domneşti pustii la lumina zilei şi bântuite de frământări ascunse noaptea. Îşi puse în gând să-şi ia în stăpânire avuţia de una singură şi porni să cerceteze încăperile rând pe rând. Deschise câteva uşi ale unor odăi ce păreau nefolosite de vreme îndelungată, cu ferestrele oblonite şi scufundate în întuneric, traversate numai de câte o rază subţire de lumină scăpată printr-o crăpătură.

Cu toată dojana primită în timp de la Doamna Elena, care se plângea mereu că nu se arată interesată de buna

chiverniseală a unei curţi domneşti cu o sută de slujitori şi o sută de dregători, totuşi Chiajna constata acum că ştie exact ce este de făcut. Avea să cheme la ea vornicul curţii şi avea să-l plimbe prin toate aceste încăperi şi coridoare, porun- cindu-i să fie deschise şi spălate ferestrele, curăţate vetrele, aprinse torţe în pereţi. Avea să cheme pe vistiernicul lui Mircea şi avea să-i ceară jilţuri cu perne din belşug în odăi, sfeşnice cu picior înalt, sculptate frumos în lemn, cufere şi laviţe, scoarţe pe pereţi şi blănuri în faţa vetrelor. Avea să cheme stolnicul şi avea să-l întrebe despre toate felurile de bucate pe care le cunoaşte, până când acela avea să se ruşineze că a trimis un bulz de unt şi turte în ţest la masa Doamnei Ţării, încă şi acelea coapte de fosta ei doică, căci altfel ar fi rămas nemâncată.

Pe măsură ce îşi închipuia vorbele pe care avea să le spună fiecăruia, Chiajna deschidea uşile tot mai înfuriată, până când una dintre săli îi atrase atenţia şi îi alungă într-o clipă furia, nemulţumirile, planurile. Ar fi putut fi sala mare pentru mesele domneşti. Spre deosebire de toate celelalte de până atunci, aici o fereastră fusese uitată deschisă. O draperie scăpase din câteva zale şi atârna cu tristeţe, cerând ajutor. Unul dintre obloane lovea repetat în rama lui, bătut de un fir de vânt.

Chiajna păşi înăuntru şi aerul pătrunzând prin două locuri, pe fereastra din faţă şi pe uşa din spate, răvăşi cu putere draperiile, care prinseră viaţă, făcând zalele să scârţâie pe drugi şi poalele rochiei să se învolbureze. Nu călătorise niciodată cu o corabie, dar îşi închipui acum că tocmai păşise pe puntea uneia, iar în jur se stârnea furtuna, pânzele trebuiau coborâte cu iuţeală, altfel vântul avea să le rupă. Înconjură masa lungă care ocupa cu totul mijlocul sălii, ca un căpitan care cercetează puntea. Îşi lăsase o mână pe marginea mesei şi desena cu vârful degetelor o urmă. Jilţurile din jurul mesei (carevasăzică, putem avea jilţuri boiereşti, dacă ne dăm

puţin silinţa, îşi spuse) erau împinse către pereţi sau căzute. Cel puţin nu este praf, gândi, întrebându-se dacă în restul încăperilor văzuse, învinovăţindu-se pentru lipsa de atenţie. Degetele ei întâlniră pete de sos uscat, vârful limbii i se ivi printre buze, într-o grimasă de silă. Şi le şterse de şolduri, le mai frecă o vreme între ele, verificând pe pipăite dacă a scăpat cu totul de mizerie, apoi le privi.

În lumina slabă intrată numai pe o singură fereastră, degetele Chiajnei erau stacojii. Le duse la nas şi le mirosi. Fier. Lamă de sabie. Zalele din care scăpase draperia. Rugină. Mai degrabă rugină decât fier. Îşi mai trecu o dată degetele prin pata de pe masă, apoi întinse mâna şi o vârî în coloana de lumină venită de la fereastră, ca într-un râu ce curgea pieziş.

Sânge. Era sânge uscat.

Turtele cu unt de azi-dimineaţă i se ridicară până în gât, iar ea închise ochii preţ de o clipă, ca să le oprească acolo. Merse de la o fereastră la alta şi le deschise pe toate. Avea nevoie de lumină. Împinse obloanele, unul înţepenise în cârligul lui şi Chiajna îl lovi cu putere, cu pumnii amândoi. Oblonul se trânti de perete şi din el săriră aşchii. Câteva găini care ciuguleau pe sub fereastră se speriară. Găini lângă pereţii palatului? Avea să pornească cel mai mare război pe care-l văzuseră vreodată nişte curţi domneşti!

Cercetă numai din priviri, fără să se clintească de lângă fereastră, sala cu totul luminată acum. Masa cea lungă şi jilţurile erau pline de pete. Podelele din lemn erau pătate. Toată corabia ei fusese plină de sânge la un moment dat. Se desprinse din locul său cu inima bătându-i în tâmple şi în gât şi dădu ocol sălii. Pereţii fuseseră plini de sânge. În pragul uşii stătea Barbu, ginerele voievodului.

— Bună dimineaţa, Măria Ta, îi spuse, cu ochii lui trişti şi cu o voce care nu spunea bună dimineaţa, ci ieşi afară de aici.

— Ce s-a întâmplat în sala asta? întrebă Chiajna cu glasul calm al celor care au trecut de graniţa celei mai mari furii.

— Asta o să-ţi spună Măria Sa când se întoarce. Soţia mea şi câteva dintre doamnele curţii te aşteaptă în sala mare, ca să ţi se închine, Măria Ta. Te conduc.

— Aseară, când am sosit de pe drum, unde era soţia ta? lovi Chiajna, aşa cum ar fi scos sabia şi ar fi făcut numai o crestătură mică, învăţătură de minte nechibzuitului care căzuse în greşeală. Să mă aştepte. O să vin.

— Măria Ta, nu poţi rămâne aici. Trebuie să ieşim. Îngăduie numai până când se întoarce Mircea-Vodă şi nu mă urgisi, că o să se mânie amarnic pe mine.

Era în el o forţă stăpânită şi o amărăciune, ca şi cum ar fi văzut altădată forţa aceea dezlănţuită, iar asta i-ar fi adus multă nefericire. Chiajna îl privi cu atenţie, dar nu găsi nicio urmă de răzvrătire. I se supunea cu sinceritate, numai că se afla acum între porunca lui Mircea şi a ei, iar pentru el aceasta nu era o alegere. Avea să asculte porunca lui Mircea. Avea să rămână neclintit în pragul sălii pline de sânge uscat, fără să se mişte şi fără să renunţe, până când o va convinge să-l urmeze. Nu era o luptă în care ea ar fi avut sorţi de izbândă, aşa că luă cu înţelepciune cea mai bună decizie.

— Du-te şi adu-o la mine pe soţia ta, Barbu din Pietroşani, îi spuse, mulţumind cerului că spatele şi umerii ei aveau o ştiinţă a lor prin care se îndreptau de îndată ce ea avea nevoie de asta. Îmi este rudă şi vreau să o cunosc separat. Ea va fi cea care mă va conduce la doamnele curţii.

Boierii Pietroşani slujiseră alături de voievozii Drăculeşti de pe vremea lui Vlad Vodă Ţepeş. Acesta nu fusese un lucru uşor, căci Pietroşanii erau blestemaţi să aibă greu băieţi. În fiecare generaţie, într-un cârd întreg de fete abia dacă se ivea câte un fiu, adesea către

bătrâneţile tatălui lor. Se mai făcuseră în timp şi alipiri pe care oamenii le îngăduiseră cu înţelepciune. Vreunul dintre boierii din vechime mai adusese pe acasă câte un prunc băiat pe care-l numea fiul său, făcându-i loc între fiice şi pedepsind pe oricine cuteza să-şi amintească că boieroaica parcă nu fusese văzută grea în anul acela.

Nu le plăceau dregătoriile şi nu-şi lăsau doamnele la curte, în suita Doamnei Ţării. Le plăcea să umble în straie de moşneni şi erau nelipsiţi de pe moşie atunci când se făcea vreuna dintre muncile câmpului. Le plăcea să poruncească la semănat sau la treierat, să audă oamenii îndemnând vitele şi pofteau adesea la prânzişorul lor. Oamenii îi primeau cu bucurie la masa lor aşternută pe ştergar, în iarbă, şi nu crâcneau atunci când mânia boierului se abătea asupra lor pentru vreo recoltă pierdută.

Barbu fusese crescut alături de copiii ţăranilor de pe moşiile Pietroşanilor, întinse de la moara domnească şi păs- trăvăria de pe râul Ghighiu şi până la Pietroşani şi Pucheni, douăzeci de sate cu locuri de arătură şi de vânătoare, păduri şi ape pentru mori. Petrecea ceasuri întregi la răstoacele de pe gârlele tatălui său, privind cum se scurge apa dintr-o baltă în alta, lăsând peştii să se zbată în balta secată, gata să fie prinşi şi fripţi pe ţepuşe. Singura deosebire dintre feciorul boierului şi copiii satelor erau picioarele lui încălţate cu cizme, în loc de tălpile pline de pământ, goale de la Ziua Pelinului până când se aprindeau focurile lui Sâmedru.

Avea douăsprezece surori, niciuna mai mică decât el, şi toată copilăria fusese încredinţat că stăpâneşte lumea şi o va stăpâni pentru totdeauna, de vreme ce o armată întreagă de femei, slujnice şi argaţi se uitau la el ca la mândrul soare. Pentru orice căzătură a lui, boierul din Pietroşani pedepsea aspru familia şi slujitorii.

— Ochii din cap şi feciorul! striga cu turbare la ei.

Pe la 12 ani începuse să se plictisească de toată această atenţie şi îşi luase obiceiul de a fugi de acasă,

întorcându-se numai la lăsarea întunericului, omenit cu de-ale gurii de cine ştie care ţăran ce-l întâlnise pe lângă bătătura lui. În scurtă vreme, aducerea băiatului acasă deveni o sursă frumoasă de venit pentru pietroşeneni. Îl urcau pe cal sau în căruţă de îndată ce-l vedeau şi intrau mândri cu el pe porţile curţii boiereşti. Primeau de fiecare dată găini, raţe, chiar purcei dacă boierul se speriase mai tare.

Să se desprindă de ai lui, să iasă de sub toată această grijă care-l sufoca, deveni un scop pentru Barbu. Era o fire tristă, tăcut şi nemulţumit. Prizonieratul îl făcuse melancolic şi-l lipsise de dorinţele obişnuite ale vârstei lui. Nu voia fete cărora să le şoptească prostii la ureche şi apoi să crească inima în el când ele râdeau, voia să fie singur. Mircea Ciobanul îl aflase la moşia Pietroşanilor atunci când umblase pe la boierii mari care nu avuseseră dregătorii sub domnul trecut, ca să-i aducă de partea lui.

— Am fost logofăt în Sfatul Ţării sub Vlad Vintilă Vodă, iar moşul meu a fost spătar al lui Radu de la Afumaţi, se făloşi boierul din Pietroşani. Ştim şi noi cum este cu dregă- toriile. O să venim la oaste, ştim bine să ne luptăm. Dar la curte nu venim.

După plecarea voievodului, Barbu furase un cal din grajdurile tatălui său şi fugise la Bucureşti. Se pusese în slujba domniei, dornic să stăpânească singur peste viaţa lui. Vodă îi dăduse o dregătorie şi pe fiica sa, Stana, de soţie, pentru că-i plăcuse cutezanţa băiatului de a călca vorba părintelui pentru voievodul său. Urcase pe tron cu hotărârea de a înnoi toată boierimea ţării, de a ridica în marile dregătorii ale curţii oameni credincioşi, care nu şi-ar vinde domnul. Urcase cu gândul de a-l păstra ani îndelungaţi.

Barbu ieşi şi se întoarse cu soţia sa, fiica lui vodă, o făptură plăpândă care stârni de îndată în Chiajna dorinţa de a o proteja, un chip delicat, lipsit însă de adevărata frumuseţe. Se prezentă fără cusur, cu vorbele şi plecăciunea perfecte, duse la îndeplinire cu aerul

firesc al celor crescuţi dintotdeauna la curţi domneşti. Chiajna avea să afle mult mai târziu că nu fusese de fapt aşa, iar deprinderile ei veneau numai din firea temătoare şi din stânjeneala de a se afla în centrul atenţiei.

— Stana Basarab de Pietroşani, Măria Ta, spuse Barbu. Dacă îţi este pe plac, va face parte din suita Doamnei Ţării.

— Bine ai venit, Măria Ta! vorbi Stana, iar Chiajna uită de faptul că ea nu o aşteptase cu o seară în urmă, învârtind în minte numai un singur gând, că fiica lui vodă ar fi putut fi mai vârstnică decât ea.

— Stana, astăzi îmi vei arăta restul Palatului Voievodal, ce nu am apucat să văd până acum, îi spuse, ridicând-o din plecăciunea ei cu un gest mic. Mai întâi însă voi cunoaşte doamnele curţii.

— Palatul Voievodal nu l-ai văzut defel, Măria Ta, răspunse Stana. Acesta nu este palatul, sunt numai odăile de la apa Dâmboviţei, casele vechi.

Avea o privire care cerea ajutor. În clipa de dinainte de a rosti cel dintâi cuvânt, întârzia prea mult cu ochii asupra celui cu care se pregătea să vorbească, ca şi cum ar fi dorit să-l atenţioneze că pe sub cuvintele ce va auzi se mai află încă un lucru, ceva grav, capital, de viaţă şi de moarte, dar pe care nu-l poate rosti pe şleau.

Nu ieşea niciodată din iatac fără plasa care îi acoperea tot părul, dându-i un aer de călugăriţă şi accentuându-i şi mai tare trăsăturile firave. Umbla pe coridoare lăsând în urmă o undă de sfială, părea să se ruşineze de toată fiinţa ei: de părul lipsit de strălucire, de rochia nepotrivită, de faptele tatălui său şi cele ale soţului. Totul îi producea ruşine. Numai atunci când i se adresa cineva ruşinea faţă de făptura ei se transforma într-un instinct de apărare. Era încredinţată că oricine vorbeşte cu ea de fapt o atacă şi atunci înfigea privirile acelea sfredelitoare, niciodată drept în faţă, întotdeauna din colţul ochilor, cu capul puţin răsucit, ca şi cum s-ar fi pregătit să fugă.

— Măria Sa Mircea-Vodă a poruncit să fie reclădit Palatul Voievodal, îşi continuă ea explicaţiile. A tocmit meşteri braşoveni şi zidari moldoveni care s-au apucat de treabă. Din pricina asta aţi dormit noaptea trecută în casele vechi. Poate că Măria Ta ai fost obişnuită cu alte bogăţii, dar şi palatul de aici va fi gata curând şi vă veţi putea muta.

Toate planurile Chiajnei de a împărţi porunci printre dregătorii curţii se năruiră. Înţelese acum iatacul sărăcăcios şi pereţii din lemn, apropierea de apa Dâmboviţei, ţânţarii şi găinile de sub ferestre şi se ruşină că putuse să se amăgească atât de tare. Bineînţeles că acesta nu era Palatul Voievodal.

— Câţi ani ai, Stana? abătu Chiajna discuţia către alte lucruri.

— 21, Măria Ta.

— Aveţi copii?

— Suntem cununaţi de scurtă vreme, dar nădăjduim să ne trimită Dumnezeu.

— Du-mă la doamnele curţii pe drumul cel mai lung. Pe cale o să-mi povesteşti despre tot ceea ce văd, îi ceru Chiajna.

Stana o purtă mai întâi pe coridoarele pustii ale caselor vechi, împingând din când în când câte o uşă a vreunei odăi şi dând o explicaţie scurtă, din prag: iatacul medelnicerului, iatacul paharnicului de-al doilea şi de-al treilea, scara către chelării. Chiajna o urma şi, în umbra încăperilor neluminate, i se părea că Stana seamănă cu o pasăre, cu chipul ei mic şi ascuţit, cu gestul acela de întoarcere a capului pe o parte atunci când vorbea, privind când cu un ochi, când cu celălalt. Plasa pentru păr cu ochiuri foarte rare îi acoperea jumătate din obraji şi jumătate din frunte, tăindu-i faţa într-un pătrat. Îşi aminti că-şi ştersese degetele pătate de sânge pe şolduri şi se scutură de silă la gândul că va fi nevoită să poarte rochia tot restul zilei, probabil, căci doamnele curţii nu vor putea fi părăsite imediat după ce

le va cunoaşte.

— Pe cine poţi să trimiţi după domniţele care m-au însoţit din Iaşi? o întrebă, dar răspunsul nu-l mai auzi, căci dintr-o odaie aflată departe, tocmai în capătul coridorului, ieşi vijelioasă o copilă de 12 ani, care se opri în loc când o văzu, se încruntă, ezită o clipă, apoi făcu câţiva paşi hotărâţi spre ea.

Stana îşi îndreptă partea stângă a chipului către copilă, privind-o ţintă din colţurile ochilor, şi se aşeză între ea şi Chiajna. Jupâniţa cea mică se răsuci pe călcâie cu un aer ofensat şi o rupse la fugă către cea mai apropiată ieşire. Chiajna îi putu auzi paşii alergând pe afară, prin dreptul ferestrei cu obloanele ferecate, unde se opriseră.

— Cine este? întrebă, dar Stana pornise deja mai departe, fără să o audă sau prefăcându-se că nu o aude.

În dreptul odăii din care ieşise copila, Chiajna se opri.

— Acolo nu este nimic, Măria Ta, spuse Stana, aflată la numai un pas de ieşirea în curţile pe care era limpede că le vedea ca pe scăparea ei.

— Vreau să văd, ceru Chiajna.

Cu toată sfiala pe care o împrăştia în jur fiinţa ei temătoare, de pasăre scăpată din mâinile vânătorului, Stana rămase lângă ieşire, ca şi cum ceea ce-i cerea Chiajna ar fi fost cu mult mai înfricoşător decât împotrivirea aceasta. Continuând să o privească, Chiajna ridică mâna şi apăsă clanţa. Uşa era zăvorâtă. I se păru că Stana răsuflă uşurată, ba chiar întoarse capul şi privi peste umăr afară, în curţi, ca o invitaţie pentru ea. Îşi retrase toată simpatia şi dorinţa de a proteja făptura aceasta delicată şi vicleană, îşi puse în gând să o urmărească cu toată atenţia ca să înţeleagă cu adevărat cine este. Avea să se întoarcă mai târziu la uşa ferecată, îşi spuse. Nimic din cetatea aceasta sau din curţile acestea nu-i va rămâne ascuns. Deocamdată ieşi afară, căci Stana se îndepărta.

Lumina puternică a zilei o făcu să închidă ochii şi să şi-i acopere cu dosul palmei, apăsându-şi-i pe rând. Clipi, lăcrimă, surâse amuzată şi porni mai departe pe urmele Stanei. Avea să fie o zi plină de peripeţii şi descoperiri, nu trebuia să şi-o strice de dimineaţă, din pricina unei fiice vitrege mai vârstnice decât ea, pe care în urmă cu câteva ceasuri nici nu ştia că o are. Curtea Domnească cu tot ce cuprindea era a ei, avea să intre şi în odaia ferecată, nu avea nevoie de Stana pentru asta.

În jur, stricând iarba curţilor şi aleile pietruite, mulţime de meşteri umpleau văzduhul de larmă şi colb. În faţa lor, adevăratul Palat Voievodal era acoperit pe două laturi cu schele. Un fir de apă adus de alături, din Dâmboviţa, curgea pe un jgheab, umplând hârdaiele zidarilor. Într-o latură, în jurul unei grămezi de nisip cu var, câţiva bărbaţi frământau cu lopeţile mortarul, în vreme ce un fecioraş turna apă adusă de la jgheab. În altă latură, un căruţaş care descărcase piatră mărunţită strunea acum calul ca să împingă căruţa cu spatele, lucru care părea cam anevoios pentru animal. În jurul scripeţilor era mare gălăgie, se strigau porunci scurte, înţelese numai de cei de sus, care răspundeau cu gesturi tainice din mâini. Peste tot erau depozitate cărămizi din lut, forme pentru chirpici, pietre mari aduse de la munte, grinzi sau chiar trunchiuri întregi de copaci.

Hărmălaia provocată de ciocane bătând, fierăstraie tăind, roabe răsturnate, hârdaie cu mortar ridicate pe scripeţi bucură şi linişti inima Chiajnei. Locul acesta nu era mort şi îngropat într-o lume de întuneric, spaime şi secrete, aşa cum se temuse până acum, ci clocotea de soiul acela de viaţă care îi era cunoscut şi în care se putea adapta.

Stana păşea cu hotărâre către palatul acoperit cu schele, ca un bondar uriaş prins în plasa complicată a unui păianjen. Mergea şerpuit, ocolind cu pricepere grămezile de nisip sau cărămizile întinse la soare, ca să

se usuce, iar iuţeala mişcărilor ei îi arătau Chiajnei că făcuse adesea drumul acesta. Numai câte un târnăcop părăsit de curând pe un loc unde nu fusese până mai adineaori îi dădea scurte bătăi de cap, dar Stana rezolva repede problema, sărind peste el.

De jur împrejurul curţilor, atât de departe cât putea Chiajna să vadă, zeci de constructori lucrau la o palancă care avea să împrejmuiască tot locul. Cu fruntea legată într-o fâşie dintr-un ştergar murdar, pesemne ca să-i oprească sudoarea să intre în ochi, un tâmplar cât bradul bătea o pană de lemn între două trunchiuri de copaci înfipte unul lângă altul în pământ. În mâini avea un baros cât toate zilele. Îşi lua avânt, pornind cu barosul din spate, rotindu-l către cer şi împin- gându-l apoi cu putere drept în capul penei, în vreme ce slobozea un strigăt. Un ucenic îl privea fermecat, zâmbind la fiecare strigăt ca la o izbândă.

La picioarele treptelor de la intrare, câteva cârciumărese şi gherghine pline de moloz îşi plecaseră capetele, înfrânte. Castanii aliniaţi de-a lungul unui cerdac mare, boieresc, sprijinit pe coloane din piatră, nu mai aveau frunze, cu toate că vara era abia la început. Deasupra intrării se ridica o schelă. Chiajna trecu pe sub ea şi se opri în prag, întor- cându-se şi cuprinzând cu privirea întregul şantier. În câteva săptămâni, atunci când toate acestea se vor isprăvi, avea să-i poruncească lui Lăcustă să umple locul de flori şi mentă, îi plăcea mirosul curat al mentei. Mâine va chema la palat bijutierii Bucureştilor, ca să aleagă un inel frumos pe care să-l trimită tatălui său la Suceava, cu rugămintea de a fi iertată pentru răpirea grădinarului. Se numeşte tot răpire dacă tu îi porunceşti şi el vine singur la locul de întâlnire, pri- mejduindu-şi viaţa?

În sala mare, adevărata sală mare din Palatul Voievodal al Bucureştilor, o aşteptau o mulţime de boieroaice de toate vârstele, aşezate pe laviţe şi băncuţe de-a lungul pereţilor. Câteva purtau straie cernite şi-şi ascundeau feţele în spatele batistelor, cu capetele aplecate pe umerii celorlalte. Pesemne văduve, înţelese Chiajna. Din felul în care se aşezaseră, se formaseră trei grupuri, e drept că alipite unul de altul, dar foarte distincte. Drăculeştile, Craioveştile şi mai cine? se întrebă. Avea nevoie cât mai iute de o iscoadă printre ele, una dintre domniţele cele mai tinere, încă neînvrăjbite de pierderi şi morţi, care să o ajute să se orienteze în tot acest furnicar de interese, răzbunări şi vrăjmăşii. Poate Stana, avea să se mai gândească, avea să o mai urmărească.

Băgă de seamă cu mulţumire că la uşa sălii o aşteptau cele trei domniţe moldovence, fostele ei druşte. Suficient de iuţi la minte încât să prindă singure de veste că vor fi prezentate doamnele curţii, îndeajuns de viclene ca să o aştepte separat de cele trei grupuri, pe coridor, în faţa sălii, aşa fel ca ea să poată intra cu suită, după cum se cuvenea. Doamna Elena făcuse alegeri bune până la urmă. Drept răsplată, dărui fiecăreia câte o atingere pe braţ, ca şi cum le-ar fi însemnat ca făcând parte dintr-un grup ales.

Stana se opri în prag şi Chiajna intră cea dintâi, urmată de domniţele ei, stârnind freamăt în sală. Boieroaicele se ridicară şi şoaptele conteniră. Străbătu drumul până la jilţul domnesc din celălalt capăt al sălii, încercând să privească pe rând pe fiecare. Înregistră pentru mai târziu amănuntele plecăciunilor, cele câteva surâsuri, mai desele înclinări din cap grave, una sau două învinuiri reţinute. Le salută şi apoi se aşeză, făcând semn tuturor să se aşeze. Îşi prezentă mai întâi domniţele, arătându-le rangul, strămoşii, faptele părinţilor şi averea şi anunţând răspicat că Doamna Ţării este în căutare de soţi potriviţi pentru ele. Pofti apoi pe

fiecare dintre boieroaice să facă la fel, prezentându-se singure şi scutind astfel pe Stana de sarcina aceasta, căci, trecând printre zecile de constructori care nu-i dăduseră nicio atenţie, ca şi cum nu ar fi ştiut cine este, îşi pusese în gând să audă glasul viitoarelor sale doamne şi să le cerceteze pe îndelete în vreme ce vorbeau despre ele însele.

Cea dintâi se ridică soţia Marelui Armaş, care aduse în faţa noii Doamne trei fiice, făcură toate plecăciuni şi o poftiră pe Chiajna să le fie oaspete la moşie cât de curând îi vor îngădui treburile Curţii Domneşti. Drăculeşti, îşi spuse Chiajna. Urmă soţia Marelui Comis, ce avea în grijă grajdurile domneşti, însoţită de două cumnate şi o verişoară, care se oferi să o găzduiască pe Chiajna la cea mai mare dintre moşiile sale câtă vreme va dura reclădirea palatului. Drăculeşti, notă Chiajna, judecând după surâsul care nu coborâse de pe chipul comisoaiei atâta vreme cât vorbise. Odată stabilită apartenenţa armăşoaiei şi a comisoaiei, Chiajna strecură câte o privire spre ele la fiecare nouă boieroaică ce înainta în faţa ei, cercetând ce inimă au, ca să înţeleagă din asta cine se află în faţa ei.

Plecăciunile unui grup de trei boieroaice vârstnice care se arătară a fi din spiţa Măriei Sale Vlad Ţepeş stârni o răceală printre celelalte Drăculeşti. Acesta este cel de-al treilea grup, îşi spuse Chiajna. Drăculeştii sunt împărţiţi în două. Nu era îndeajuns că ne luptam cu Craioveştii, acum nu ne mai înţelegem nici între noi.

Fără veste, o bufnitură răsună sub fereastra deschisă, făcând braţele jilţurilor să tremure şi un nor de colb pătrunse în sală, risipindu-se cu sticliri aurii în razele de lumină. Un mănunchi de grinzi mai groase decât braţul fuseseră descărcat afară, lângă perete, însoţite de hohote de râs:

— Pune mâna, şoldovene, ce te uiţi? Ai vrut să vii la Bucureşti, acum mişcă-te ca bucureştenii, că ne apucă Crăciunul cu voi!

— Dracu' o vrut sî vinî, stuchi-v-ar mâţili pi tăţ! veni imediat răspunsul. Dar o zîs vodă al vostru cî nu vă prişepiţi ş-am vinit sî faşim treaba şî sî vă învăţăm.

Stana nu mai aşteptă porunca Chiajnei, ci ţâşni afară, unde se întâlni cu Barbu, care i-o luase înainte, şi amândoi struniră zidarii cu porunci apăsate. Ilinca Arbore închise fereastra, vânturând mai întâi o mână prin aer, ca şi cum colbul ar fi
fost un roi de muşte pe care ar mai fi putut acum să-l scoată afară. Chiajna numără toate zâmbetele ascunse care răsăriseră printre boieroaice. Încurajate de întâmplare, văduvele cu năframe negre şi ochii înroşiţi de plâns se ridicară şi veniră în faţa ei, făcându-şi plecăciunile numai din genunchi, nu şi din capete.

— Măria Ta, vorbi pentru toate una dintre ele, sărind peste urările de bun venit, să ne fie iertat că ne arătăm cernite şi tulburate, dar ne-am înmormântat de curând soţii. Măria Sa Mircea-Vodă a găsit de cuviinţă să-i omoare pentru hiclenie şi uneltiri împotriva ţării. Noi nu ne pricepem la politică şi nu judecăm poruncile Măriei Sale.

— Bine faceţi, rosti Chiajna cele dintâi cuvinte de când începuse ceremonia, restabilind cu aceasta ierarhia în sală, căci începuse să se simtă un val de simpatie pentru văduvele îndrăzneţe.

— Ne rugăm Măriei Tale, continuă văduva, învinsă şi lipsită de cutezanţa de adineaori, să ne ajuţi să ne păstrăm moşiile şi casele, căci ne-am primit de-acum pedeapsa şi avem prunci de crescut.

— Cum vă numiţi?

— Suntem boieroaicele de Orboeşti şi cu cele de Mărgineni, Măria Ta. Au fost patru fraţi boieri de Orboeşti, doi sunt morţi. Doi fraţi boieri de Mărgineni, unul este mort.

— Să se apropie următoarea, ceru Chiajna, fără să promită că va vorbi cu voievodul, căci avea nevoie mai întâi să afle din ce pricină sunt învrăjbiţi Drăculeştii

între ei şi abia după aceea să decidă dacă va lua partea boieroaicelor văduve.

Şirul de boieroaice Craioveşti începu cu cele mai mărunte, câteva moşioare risipite pe văile Oltului şi Jiului, şi ajunse până la soţiile bănişorilor de Tismana şi de Mehedinţi. Fiecare se ridica şi se apropia de Chiajna după cum le poruncea din priviri, tăcut şi nevăzut, Maria Călţuna Craiovescu, nora velitului boier Hamza, ban al Craiovei, fiică a bătrânei Maria Craiovescu.

Abia la sfârşitul întregii ceremonii, după ce toată suflarea femeiască a boierilor ţării îşi făcuse plecăciunile în faţa Doamnei Valahiei şi în sală se aşternu liniştea, veni rândul Mariei Călţuna. Anii petrecuţi la curtea domnească din Târgovişte nu-i înăspriseră blândeţea gesturilor şi nu-i otrăviseră vorba bună, caldă. Pacea din inima ei fusese mai puternică decât războaiele din jur. După ce boierii Craioveşti fuseseră găsiţi vinovaţi pentru uneltire împotriva domnului şi le fuseseră luate pentru aceasta bănia şi moşia părintească, Maria Călţuna fusese căsătorită cu fiul noului ban, Hamza. Spre dezamăgirea bătrânei Maria Craiovescu, ea nu izbutise până acum să dea naştere decât unei singure copile, o fetiţă de 12 ani pe umerii căreia ţinea astăzi mâinile amândouă, ca şi cum s-ar fi aşteptat să fie greu de stăpânit.

Chiajna recunoscu pe copila ce-i ieşise în cale cu atâta cutezanţă dimineaţă, pe coridoarele caselor vechi. O privea şi acum cu aceeaşi sfruntare şi cu un soi de încredere liniştită care nu ar trebui să apară la copiii cu vârste atât de mici decât dacă le vorbesc în urechi, desluşit, strămoşii lor. Preţ de o clipă, Chiajna avu impresia că se priveşte într-o oglindă care-i arată trecutul şi se văzu la vârsta fetiţei, în Cetatea Ciceului, hotărâtă să răzbată printre ameninţările locuitorilor dinăuntru şi ale asediatorilor din afară, să supravieţuiască şi să se ridice deasupra lor.

Purtând copila tot dinaintea ei, cu mâinile aşezate pe

umerii înguşti, ca şi cum numai pe ea ar fi adus-o să fie prezentată, Maria Călţuna Craiovescu înaintă cu acelaşi mers dezmierdat şi paşi mărunţi care odinioară o nemulţumeau pe mama sa.

— Bine ai venit, Măria Ta, începu ea cu urarea de care multe se prefăcuseră că uită şi boieroaicele Craioveştilor recunoscură pe loc înţelepciunea cu care Maria Călţuna izbutise să rămână la Curtea Domnească toţi aceşti ani. Sunt Maria Călţuna Hamza din Casa Craiovescu, soţia marelui ban al Craiovei. Aceasta este fiica mea.

— Sunt Bălaşa Hamza din Casa Craiovescu, vorbi copila, iar glasul ei despică aerul sălii ca o sabie de înger răzbunător.

Copila nu o plăcea, iar Chiajna nu-şi putu stăpâni un surâs de admiraţie.

— Bălaşa Hamza din Casa Craiovescu, voi avea nevoie de un ajutor de nădejde care să-mi arate toate tainiţele acestor curţi domneşti, îi spuse ea. Mi se pare că ai fi potrivită, sunt încredinţată că ştii bine toate odăile, iatacurile şi sălile.

Aruncă o privire către Maria Călţuna, iar ea înclină capul, în semn că a înţeles şi îi va trimite copila. Totul ar fi trebuit să se isprăvească aici. Chiajna urma să poftească boieroaicele la masă, unde întotdeauna planurile, uneltirile, gândurile de mărire sau de răzbunare sunt alungate uşor de aburii bucatelor, care îmblânzesc încrâncenările. Întâlnirea ar fi trebuit să se sfârşească în aerul acesta de speranţă, când pe chipurile tuturor se iviseră zâmbete.

Bălaşa Craiovescu însă mai avea ceva de spus. Copila care se îndărătnicea să-şi ţină sprâncenele împreunate deasupra ochilor negri, într-o încruntare neizbutită, deschise gura frumoasă ca o căpşună şi nevinovată ca a unui arhanghel şi slobozi în sală cuvintele ce aveau să schimbe toată ziua, iar Chiajnei aveau să-i arate cum va fi viaţa ei aici.

— Porţi rochii simple, din dimie, lipsite de podoabe, pentru că eşti în doliu, Măria Ta?

— Port pentru că suntem numai între noi, domniţă, îi răspunse Chiajna fără să se lase descumpănită, şi pentru că am sosit noaptea trecută, iar cuferele mele abia acum sunt desfăcute.

— Măria Sa, Ruxandra Doamna, nu ieşea niciodată din iatac fără podoabe, mai spuse Bălaşa, îngheţând cu aceasta aerul sălii şi alungând pe loc orice urmă de zâmbet de pe chipurile tuturor.

Chiajna stătea acum pe tronul verişoarei sale, Ruxandra Basarab din Casa Craiovescu. În încercarea de a uni cele două neamuri într-o pace durabilă, fostul voievod o luase de soţie, atrăgându-şi însă cu aceasta nemulţumirea nestinsă a Drăculeştilor, care nu-l iertaseră şi adăugaseră fapta la motivele pentru care îl dăduseră jos de pe tron, înlocuindu-l cu Mircea-Vodă. Ruxandra Basarab însă fusese, şi se pare că aşa avea să rămână, stăpâna inimilor din întregul banat al Olteniei, adică aproape jumătate de ţară. Chiajna venea pe urmele ei, când în ochii Craioveştilor nimeni nu ar fi putut vreodată călca pe urmele Doamnei lor.

— Ruxandra Doamna nu avea decât rochii din satin şi mătase, continuă Bălaşa, mulţumită de efectul vorbelor ei. Nu cred că ştia cum se simte dimia la pipăit.

— Poate un pic de trufie în asta? se auzi glasul domniţei Ralu a hatmanului Sucevei, care hotărâse să vorbească nepoftită, pentru că Chiajna nu ar fi continuat o discuţie cu un copil, iar ea nu voia ca lucrurile să rămână nelămurite.

Surâdea. Domniţa Ralu era singura care ar fi putut spune răutăţi surâzând cu sinceritate. Ajunsese să o însoţească pe Chiajna în Bucureşti pentru că acasă fusese despărţită cu sila de o dragoste nepotrivită. Toţi cei care o cunoşteau nu o văzuseră vreodată altfel decât zâmbind. Era răspunsul ei obişnuit, indiferent ce i-ar fi scos viaţa în cale. Cu aceste surâsuri însă spunea

lucrurilor pe nume, fără ascunzişuri, atunci când se hotăra să vorbească. Cine nu o cunoştea o găsea o domniţă veselă şi lipsită de griji. Cine o cunoştea însă ştia că Ralu râde mai mult atunci când vorbeşte despre durerile ei decât când o amuză ceva.

— O Doamnă a Ţării nu poate fi trufaşă, răspunse Bălaşa, ceva mai nesigură pe ea, începând să-şi dorească ca mama ei să o oprească. Este numai Doamnă.

— Slobodă la vorbă copila, zâmbi domniţa Ralu către Maria Călţuna, încurajată de faptul că Chiajna încă nu-i făcuse niciun semn.

— Este mică, nu este trecută încă de pragul prunciei, răspunse Maria Călţuna. Se poate ierta copiilor.

— Atunci poate că ar trebui să stea cu copiii, zâmbi senin Ralu, iar glasul ei era prietenos, fără nicio urmă de reproş, ceea ce era descumpănitor. Există un motiv pentru care pruncii nu sunt îngăduiţi prin preajma celor mari atunci când se discută treburile Curţii Domneşti.

Apoi, de la înălţimea podului de două palme pe care era aşezat jilţul Chiajnei, în jurul căruia stăteau cele trei foste druşte, îşi puse palmele pe genunchi şi se aplecă spre copilă, cum s-ar fi aplecat spre întregul neam femeiesc al Craioveştilor, şi spuse vorbind rar, ca unui copil foarte mic:

— Ruxandra nu mai este Doamna Ţării, nu putem să-i spunem Măria Sa. Îi vom spune doar Ruxandra.

Pricina rămase aşa, cu rezolvarea ce-i găsise jupâniţa Ralu a hatmanului Sucevei.

Din această primă întâlnire, fiecare tabără ieşise cu încredinţarea că lucrurile s-au isprăvit cu izbânda ei. Craioveştile se simţiseră răzbunate de o copilă ce păruse însuşi glasul dreptăţii lui Dumnezeu, Drăculeştile primiseră de îndată la inima lor pe domniţele de la Suceava, ca şi cum niciodată nu le numiseră cu dispreţ „moldovencele”, Chiajna se făcea cu ştiinţa ei de a face

pace cu vrăjmaşii, luându-le prunca sub aripa ei, iar Maria Călţuna nu se îndoia că treburile curţii domneşti vor putea fi conduse ca şi până acum de mama sa, bătrâna Maria Craiovescu.

Pe la vecernie, când clopotele bisericii măcelarilor din Scaune şi ale bisericii Bucur, cea de la ieşirea din cetate, prinseră viaţă, Chiajna porni în cercetarea locurilor, însoţită de alaiul tuturor boieroaicelor îndeajuns de tinere cât să urce pe cal. Chiar şi aşa, fără bătrâne şi fără văduve, tot se adunaseră mai bine de două duzini de doamne şi domniţe care mergeau când mergea ea, se opreau când se oprea ea şi mânau caii în galop când galopa ea. Avea să pună capăt acestei probleme. Avea să-i vorbească soţului ei atunci când el se va întoarce şi aveau să aleagă împreună cinci-şase jupâniţe valahe care să formeze suita Doamnei Ţării.

Ceruse să-i fie pusă pe umeri mantia domnească de purpură tivită cu zibelină şi pe creştet coroana ei înaltă numai de două degete, abia ivindu-se din colacii de păr împletiţi de baba ei. Mai mult decât cercetarea locurilor, îşi pusese în gând să le arate tuturor că au stăpână, că războiul s-a isprăvit şi una dintre părţi a biruit. Se întâmpla din an în an, iar Chiajna avea încredinţarea tainică că mare parte din vinovăţie o purtau Doamnele Ţării, care nu izbutiseră să strunească oamenii şi să domnească asupra lor, în vreme ce soţii li se îndeletniceau cu conducerea ţării.

Ieşise pe Poarta de Sus a Curţii Domneşti, trecuse apa pe Podul Târgoveţilor, stârnind mare tulburare printre precupeţii ce-şi îngrămădeau în fiecare zi tarabele şi căruţele în Prundul Dâmboviţei, şi pornise pe Drumul Giurgiului, cu gând să vadă viile şi livezile domneşti. Mantia era prea călduroasă pentru sfârşitul lunii lui cireşar. Curând gâtul îi asudă, iar firele umede ale zibelinei i se lipiră de piele. Îşi scoase una dintre mănuşi şi îşi trecu mâna peste ceafa lac de sudoare. Degetele ude nu mai intrară apoi în mănuşa din piele,

aşa că ţinu dârlogii cu palma goală. Avea să facă băşici dureroase, ştia asta, dar va trimite după Lăcustă, care îi va unge palmele cu alifiile lui, ostoindu-i usturimea şi vindecându-i rănile.

De cum lăsă piaţa mare în spate, alaiul se afundă în pădure. Pentru o vreme, de-a dreapta Drumului Giurgiului se mai văzură viile domneşti care acopereau în întregime Dealul Moldovenilor, revărsându-se până în mlaştinile de la poalele lui. Departe, către cotul Dâmboviţei, înconjurând Dealul Moldovenilor, se întindea livada domnească, pruni, cireşi, meri şi gutui de-a valma, pogoane întregi de copaci în care deja se zăreau prin frunziş poamele.

Drumul se îngustase după intrarea în pădure, lumina scăzuse şi aerul se mai răcorise. Toate sunetele din jur începură să se ridice către vârfurile copacilor, prelungindu-se ca sorbite de o gură nevăzută, aflată deasupra coroanelor. Ciocănitul mărunt al ghionoaielor în scoarţe, copitele cailor bătând în încrengăturile de rădăcini, şuierul frunzişului şi zvâcnetul unui animal într-o scorbură, totul se înălţa alun- gindu-se, fără să se mai întoarcă însă înapoi cu ecou, stin- gându-se undeva în înalturi.

De la o vreme caii începură să dea semn, scuturându-şi capetele şi fornăind. Bănuţii de la dârlogi sunară uşor şi toate urechile se ciuliră.

— Intrăm în pădurea vie, Măria Ta, îi dădu Maria Călţuna lămurire, apropiindu-se din spate pe calul ei murg.

Surâdea liniştit, umerii îi erau relaxaţi şi slăbise de tot dârlogii, poate semn că pădurea aceasta vie avea să vină curând de hac Chiajnei, făcând treaba Craioveştilor, ori poate, dimpotrivă, semn că nu este nicio primejdie. Ca să se lămurească, Chiajna privi peste umăr către Stana, iar ea se apropie îndată.

— Sunt doar poveşti, Măria Ta, spuse fiica lui vodă, privind-o pe Chiajna cu colţul ochiului drept. Copiii din

cetăţile Dâmboviţei şi Bucureştilor au crescut dintotdeauna cu ele. O sete şi o frică nelămurită ce cuprinde pe oricine calcă pe sub copacii ăştia, sentimentul că eşti privit din toate părţile şi durerile de cap care apar din senin, năluci care se strecoară printre trunchiuri, plutind fără să atingă pământul, toate astea nu sunt decât basme.

— Şi Ana a stolnicului Mărgineanu, care nici până în ziua de astăzi nu şi-a recăpătat minţile? se auzi din spate glasul unei jupâniţe. A plecat călare în zorii zilei şi s-a întors în curţile tatălui său la apus, pe jos, povestind fără şir cum aerul a îngheţat în jurul ei fără veste, pădurea devenise albastră, iar din ceaţă o priveau toţi, nemişcaţi. Care sunt aceia toţi? a întrebat-o stolnicul Mărgineanu, pregătit să ia zilele cui îi speriase copila. Toţi, atât spunea Ana. Calul nu a vrut să mai meargă, se ridica pe picioarele dinapoi şi necheza ca la şarpe. Nu l-au mai găsit niciodată, iar jupâniţa este rătăcită cu mintea şi astăzi.

— Asta nu s-a întâmplat aici, vorbi Maria Călţuna Craiovescu, iar glasul ei aşezat linişti pentru o clipă inimile mai tinere.

Dar unde? ar fi dorit să ştie Chiajna, care simţea pădurea strângându-se în jurul lor şi lumina albăstrindu-se. O cuprinse setea şi înţelese că este din pricina vorbelor Stanei şi a celorlalte, dar asta nu o ajută. Gâtul îi era uscat, limba i se lipise de cerul gurii şi saliva i se încleiase. Îşi privi palma dreaptă încă neînmănuşată şi o află roşie, cu două băşici albe umflate la rădăcina degetului mare. Basmele ce pluteau în jurul lor o transformaseră iarăşi în copila curioasă care, acasă, închipuia poveşti pe marginea anluminurilor din bestiarul italian al Doamnei Elena.

Acasă.

Aici era acasă. Poveştile cu păduri blestemate şi năluci care se alegeau din ceţuri nu o mai puteau cuceri. Era pădurea ei, cu năluci şi poveşti cu tot, iar ea

trebuia să-şi stăpânească avutul, oricare ar fi fost acela.

— Sunteţi cu mine, cinstite boieroaice şi jupânițe, le surâse ea, în vreme ce îşi atingea pe rând băşicile din palmă cu vârful limbii, sufla apoi peste ele şi îşi trăgea mănuşa pe mână, încercând să se arate nepăsătoare şi sigură pe ea.

Un geamăt gros şi prelung se născu dintre foşnetele de până atunci ale pădurii şi crescu greu, părând să se poticnească în fiecare trunchi, vibrând în pământul bătătorit al drumului. Câteva păsări ascunse până atunci în frunzişul des îşi luară zborul, lăsând crengile fremătând pe urma lor. În depărtare, prefirate printre copaci, două umbre aflate la vedere pe când nimeni nu le privise se ascunseră acum în spatele unor lăstărişuri tinere. Ciocănitul ghionoaiei pe care îl auziseră necontenit se schimbă, deveni mai rar, ca şi cum timpul încetinea.

Apoi un strigăt omenesc scurt, ceva ce părea să fi fost un hă sau un u, pădurea trosnind dureros cu sunet de oase rupte, o împotrivire şoptită prelung a întregului frunziş şi pământul tremurând sub picioarele lor.

Frica te schimbă ca şi foamea, ca setea ori ca durerea, înţelese Chiajna, dar nu atunci, ci mult mai târziu, abia după ce totul se isprăvise, iar ele ajunseseră înapoi peste Dâmboviţa, în Curtea Domnească.

Deocamdată o împresurară mirosuri umede de rumeguş plouat şi gândac strivit, gustul din copilărie al lăstarilor de viţă îi strepezi dinţii, o oboseală catifelată îi cuprinse inima, ca după o boală grea, când durerile încă nu au trecut, dar te-ai obişnuit cu ele, o moliciune prinse a-i curge prin braţele care păreau mai întâi să se uimească de vreo poruncă a minţii şi numai după aceea să îndeplinească mişcarea. Preţ de o singură clipă, capul îi fu greu de întrebări care păreau să nu aibă nevoie de răspunsuri, căci simpla lor ivire pe lume limpezea totul. Pentru ce să ne mai întoarcem? De ce să nu rămânem

pentru totdeauna aici? Ce altceva ne-a trebuit vreodată cu adevărat, în afară de hrană şi apă?

Apucă cu hotărâre hăţurile, dădu pinteni calului şi porni în galop înainte pe potecă, lipindu-şi pieptul de coama lui, gonind fără să ştie pe acelaşi Drum al Giurgiului care scăpase pe mulţi înaintaşi ai ei, care avea să o scape şi pe ea peste ani. Alerga către locul din care venea frica tuturor, cu o mânie iscată din înţelegerea că se teme. Foamea o făcuse întotdeauna mânioasă. Setea o făcuse mânioasă. Durerea o mânia. Frica o mânia. Întregul alai galopa în spatele ei, urmând-o pentru că în pădurea care prinsese viaţă simţeau că numai alăturarea de Chiajna le va salva.

Se opriră într-un luminiş, un fir de apă susura în apropiere şi roata unei mori clipocea pe undeva. Un stejar tocmai fusese pus la pământ, iar tăietorii cu mânecile suflecate îşi sprijineau topoarele de trunchiul doborât. Asta fusese ceea ce auziseră, înţeleseră toate pe loc şi privirile li se schimbară, arcul ochilor li se micşoră şi bătăile inimilor li se răriră. Ciocăniturile încetinite ale ghionoaiei fuseseră de fapt loviturile de topor ale tăietorilor, siluete prefirate în depărtare printre trunchiurile luminate de soarele ce începea să asfinţească.

— Ceaţa, aerul îngheţat, setea şi durerile de cap se ivesc la Balta Vrăjitoarelor de dincolo de apa Colentinei şi de lacuri, nu aici, spuse Maria Călţuna Craiovescu, descălecând şi priponind calul. Tot în codrii aceştia ai Vlăsiei, dar în cealaltă parte a lor, către miazănoapte. Asta-i pădurea vie, adică bună, privi ea cu înţeles pe Stana. Fiarele pădurii se aciuează aici atunci când sunt bolnave. Locul ăsta le vindecă.

Descălecară toate şi priponiră caii, străbătând luminişul pe jos ca să-şi dezmorţească oasele. Iarba mustea de apă şi curând ajunseră la pârâul pe care-l auziseră mai devreme. Mâini iscusite meşteriseră peste el un podeţ de o palmă, cu parmalâc din nuiele împletite şi câte două trepte pe fiecare mal, cu toate că pârâul ar fi putut fi uşor sărit dintr-un singur pas. De o parte şi de

alta a firului apei, în iarba înaltă, câţiva meşteri aşezau bănci boiereşti cu spătare frumos cioplite. Dincolo de marginile luminişului, acolo unde pădurea devenea din nou deasă, alţi lucrători împrejmuiau locul cu gard din nuiele. Într-un smârc mlăştinos din apropierea apei, un pui de căprioară rămăsese înnămolit şi se zbătea acum speriat în mâinile lucrătorilor care încercau să-l scoată. Căprioara îi privea nemişcată din spatele unui stejar din apropiere.

Chiajna şi întreaga ei suită se aşezară pe trunchiul doborât de curând, un şir de domniţe înveşmântate în rochii de curte, îmbujorate din pricina galopului şi a poveştilor cu năluci. Tăietorii le aduseră o cofă cu apă din pârâu, iar ele o trecură din mână în mână, astâmpărându-şi setea.

— Ce este locul acesta? îi întrebă Chiajna.

— O să fie ciutărie, Măria Ta, răspunse cel mai vârstnic dintre ei. Loc de plimbare Măriei Tale. Poruncă de la Măria Sa Mircea-Vodă.

Un dar ascuns, venit din partea lui după ce vremea darurilor trecuse, o descumpăni. Avea să-i ceară ceva, cu siguranţă avea nevoie de un lucru de la ea. Nu-i veni nimic în minte şi atunci sprâncenele i se încruntară fără voie şi porni în gând o sfadă închipuită cu el: ce vrei de la mine? Am venit până aici, îţi voi face fii mulţi şi-i voi creşte ca să fie domnitori. Nimic nu vreau. Pentru ce atunci atâta bătaie de cap cu ciutăria asta? Pentru tine, ca să-ţi fie pe plac. Tu nu ai nevoie să faci lucruri care să-mi fie mie pe plac. Spune-mi ce este de făcut şi voi face, nu pentru asta am venit?

Mircea din închipuirea ei nu mai răspunse. Puiul de căprioară prins în mlaştină se zbătea. Reuşea să smulgă din mâl un picior, lovea cu copita lui moale umărul unuia dintre bărbaţii aplecaţi ca să-l ajute, apoi piciorul cădea înapoi, afundându-se încă şi mai adânc.

— Până isprăviţi voi cu tot ce aveţi de meşterit, nu va mai fi nicio căprioară prin împrejurimi, îi răspunse

într-un târziu omului din faţa ei. Faceţi atâta zarvă că ne-aţi speriat şi pe noi, darmite căprioarele.

— Animalele pădurii nu se sperie de zgomot, Măria Ta, spuse meşterul, privind-o fără teamă drept în ochi, ca cei care nu au nimic de ascuns. Acela care intră în pădure tropăind, strigând şi lovind nu vânează. Animalele ştiu asta şi nu se tem. În jurul nostru este plin de ciute chiar acum, când vorbim. Nu le vedem, dar ele sunt aici.

— Când o să isprăviţi ciutăria? întrebă la plecare Chiajna.

— Avem poruncă să fie gata în zece zile, răspunse meşterul, ţinând scările pentru ca ea să poată urca în şa. Trebuie tăiate poteci prin pădure, bătute în piatră de râu ori podite cu lemn, trebuie făcut un ochi de apă în jos pe pârâu, unde o să aducem nuferi din bălţile de la răsărit, apoi mânăm ciutele în împrejmuire şi închidem gardul.

Amurgea pe când alaiul porni înapoi către curţile domneşti. În ciutărie, lumina înserării fusese galbenă ca vinul tămâios, dar se schimbă de îndată ce intrară în pădure, devenind vânătă ca o fetească neagră. O vreme se bucurară de lumina de culoarea coacăzelor care cădea pe crengile cele mai înalte şi de acolo picura, din frunză în frunză, până la ele, întunecându-se pe măsură ce se apropia de pământ, schimbând culorile din jur. Apoi însă, când glasurile meşterilor din spate nu se mai auziră, se temură. Ar fi trebuit să ia cu ele torţe. Ar fi trebuit să ştie că se vor întoarce la asfinţit. Fiecare dintre ele ar fi putut să aibă această dreaptă judecată, dar Chiajna simţea că este numai vina ei, de vreme ce datoria celorlalte era doar să o urmeze.

Chiar când începuseră să se audă în depărtare mugetele vitelor şi să miroasă a varză fiartă de la biserica lui Bucur din marginea târgului, o siluetă întunecată ieşi dintre copaci şi se propti bine pe picioare în mijlocul drumului, ridicând braţele şi

strigând:

— Ai milă, Măria Ta! Ai milă!

— Nu te opri, Măria Ta! strigară din spate jupâniţa Ralu a hatmanului Sucevei şi jupâniţa Smaragda, nepoata vistiernicului Moldovei.

Amândouă îşi scoaseră caii din rând şi se apropiară în goană, cu gând să treacă în faţa Chiajnei ca să o apere. Vederea ochilor aprinşi ai umbrei întunecate le făcu însă să se retragă tot în spatele ei, de unde îşi arătară puţinul curaj care le mai rămăsese:

— La o parte din drum! Avem gărzi în spatele nostru!

Ceea ce poate că nu ar fi fost rău să fie adevărat, îşi spuse Chiajna, propunându-şi ca data viitoare să ia măcar doi-trei oşteni cu ea. Bărbatul se apropie cu pasul ceva mai şovăitor decât săritura cu care se ivise în mijlocul drumului, continuând să-i vorbească numai Chiajnei:

— Nu sunt tâlhar, Măria Ta. Mă cheamă Bârsan păcurarul şi vin la judecată, caut dreptatea Măriei Tale.

Omul întinse palma deschisă către cal, lăsându-l să-i ia mirosul. Curios, animalul întinse gâtul şi nările i se lărgiră, cercetând. Nu ajungea până la mâna întinsă prietenos, dar Chiajna îl strunea din dârlogi şi calul nu se mişcă de pe loc. Gândind că s-a legat o înţelegere, Bârsan păcurarul îşi luă privirea de la cal şi o ridică iarăşi către Chiajna. Făcu ultimul pas care îl despărţea de animal şi calul îşi afundă botul în palma lui.

— Nu te apropia! strigă jupâniţa Ralu, căreia pentru prima oară de când ajunseseră aici nu-i apăruse zâmbetul obişnuit pe chip.

Speriat de glasul ei repezit şi de mişcarea pe care jupâniţa Ralu o făcuse către bărbatul din mijlocul drumului, calul Chiajnei se smuci, se ridică pe picioarele dinapoi şi necheză ameninţător. Ca să izbutească să rămână în şa, Chiajna se făcu una cu calul. Câteva jupâniţe din spate, care nu vedeau prea bine ce se

petrece, scăpară ţipete scurte. Bărbatul se ridică pe vârfuri şi prinse calul de dârlogi cu dreapta, adu- cându-l înapoi cu toate picioarele pe pământ, în vreme ce stânga o strecură în chimir.

Preţ de o clipă, Chiajna nu mai văzu pădurea, pe jupâ- niţele Ralu şi Smaragda de alături, drumul sau calul, nici măcar bărbatul care iscase atâta tulburare, ci numai dreapta lui care apucase dârlogii şi stânga strecurată în chimir.

Nu mai aşteptă să vadă ce are de gând să dea la iveală de acolo. Se aplecă şi scoase de la cizmă pumnalul cel subţirel cu mâner de os, dăruit la nunta ei de Lascăr Buzatul, armurier din Iaşi, şi cu aceeaşi mişcare cu care se îndreptă în şa, repezi lama la gâtul bărbatului, crestându-l până sus, la sprânceană.

Nu făcuse niciun gest în plus. Doar se aplecase la cizmă şi se ridicase înapoi. Niciuna dintre însoţitoarele ei nu pricepu ce vede atunci când Bârsan păcurarul îşi duse o mână la gât şi alta la ochi. Printre degetele lui se scurgea sânge. Se clătină pe picioare, îşi privi palma năclăită, o duse înapoi la ochi. Tăietura pornită de la gât brăzdase tot obrazul şi ajunsese până la sprânceană, despicând-o şi înecând ochiul în sânge. Se prăvăli alături de drum, la rădăcina unui stejar, şi trupul lui se încolăci ca şi cum s-ar fi uscat chiar acolo, sub privirile lor. Chiajna dădu pinteni în tăcere şi ieşi în goană din pădure, cu întregul alai pe urmele ei.

În marginea livezii domneşti de la poalele Dealului Moldovenilor se întâlniră cu cetele de oşteni trimise în căutarea lor. Oamenii lui vodă sunară din corn şi-şi dădură de veste unii altora, adunându-se împrejurul Doamnei Ţării de pe unde fuseseră trimişi, de la Jitniţa Domnească, de pe Dealul Lupeştilor, din Târgul de Sus ori de pe Drumul Vechi al Târgoviştei. Erau două sute de oşteni atunci când ajunseră la Poarta de Jos a curţilor domneşti, trecând Dâmboviţa pe urmele alaiului de doamne, pe amândouă podurile deodată.

Vânzoleala deşteptă precupeţii şi meşteşugarii ce aveau casele prin apropiere. La ferestre se aprinseră lumânări, iar câţiva curajoşi ieşiră în praguri cu făclii în mâini. Înţeleseră că viaţa târgului avea să se schimbe odată cu venirea acestei noi Doamne şi-şi doriră ca proaspătul voievod să nu-i frângă felul de a fi, căci le plăceau furtunile, tulburarea şi peripeţiile nesăbuite din care ei aveau să nască mai apoi vorbele de clacă ce străbăteau târgul acesta ca sângele printr-un trup, ţinându-l în viaţă.

Războiul celor două neamuri

Mult mai târziu în seara aceea, în iatacul lor sărăcăcios din casele vechi de pe malul gârlei, Chiajna avea să audă cea mai lungă cuvântare de până atunci a soţului său:

— Doamnă, îi spuse furios, iar ea avea să afle în timp că el îi spunea doamnă doar atunci când era nemulţumit, începând de astăzi vei aştepta porunca mea mai înainte de a hotărî să ieşi din curţile domneşti şi să colinzi împrejurimile, în căutare de distracţii!

— Măria Ta, îi răspunse şi chiar în vreme ce rostea cuvintele hotărî să-l cheme Măria Ta ori de câte ori purtarea lui era mai aspră decât avea ea de gând să îngăduie. Ai nevoie de prietenia Casei Muşatinilor în vremurile acestea în care ţara este înconjurată de două mari puteri, iar restul lumii se destramă. Regii şi împăraţii s-au ferecat în palatele lor, iar în neamul Măriei Tale sunt trei tabere aflate în război. Dacă ai fi avut nevoie de o soţie care să-şi petreacă vremea cu ghergheful pe genunchi, socot că nu ai fi venit la tatăl meu cu alai de peţitori, pentru că toate iscoadele îţi vor fi spus probabil cum sunt. Am venit să ajut şi voi ajuta!

— Cu ce ajuţi dacă mori? se ridică el în capul oaselor în mijlocul patului, iar Chiajna îi simţi schimbarea din

glas, un fir de îngrijorare, şi ştiu că ea este pe cale să câştige.

— Şi tu ai fost plecat toată ziua, într-o ţară în care încă nu ştii sigur cine îţi este prieten şi cine duşman. Tu cu ce ajuţi dacă mori? Haide să ne ferecăm amândoi în curtea domnească şi să trăim viaţă lungă.

— Nu e acelaşi lucru. Un bărbat mânuieşte sabia şi vrăjmaşii cugetă un pic înainte de a se apropia, mormăi el cu jumătate de glas, îmbunat sau poate numai obosit.

— Bârsan păcurarul este mort, spuse Chiajna, retezând scurt cuvintele. De astăzi înainte vrăjmaşii vor cugeta un pic şi înainte de a se apropia de mine.

Bârsan nu murise însă din lovitura ei, Chiajna avea să afle asta la scurtă vreme după noaptea aceea cu sfada. Fusese numai închis în temniţele Palatului Voievodal până când avea să mărturisească ce voise de la Doamna Ţării şi cine îl trimisese. Deocamdată însă ea se lăsă iubită de el, apoi se întoarseră cu spatele unul la altul, pentru somn.

Cu ochii larg deschişi în întuneric, Chiajna cerceta tulburarea pe care trecerea lui o lăsase în ea. Nu avea sentimentul că este a lui. Se simţea mai degrabă ca o ţară cucerită, care va trebui de acum înainte să-şi ducă luptele pe ascuns. De aceea gesturile lui în care bănuia tandreţe o încurcau. Se aştepta ca el să se poarte ca un învingător. Nu se simţea în siguranţă până când nu afla ce voia cu adevărat de la ea, pentru ce o dăruia, pentru ce poruncise să-i fie făcută ciu- tăria.

— Ce s-a întâmplat în sala plină de sânge? întrebă şoptit şi-l simţi oprindu-se o clipă din respirat, la spatele ei.

Nu-i răspunse multă vreme şi Chiajna îl bănui frământând între măsele o furie, mărunţind-o mai înainte de a-i da drumul către ea. Mircea însă nu era furios, ci avea nevoie de timp ca să chibzuiască dacă o va amesteca sau nu în asta.

— Au fost ucişi trădătorii de ţară, spuse el târziu, iar

glasul îi era blând şi împăcat.

— De aceea nu avem dregători? continuă Chiajna să întrebe.

— De aceea. Dormi.

— I-ai omorât pe toţi?

— Nu i-am omorât pe toţi. Dormi!

— Astăzi am cunoscut boieroaicele ţării. Văduvele Orboeştilor şi Mărginenilor te roagă să le laşi casele şi moşiile, ca să-şi crească pruncii.

— Nu le-a luat nimeni casele şi moşiile. Nu mă războiesc cu femeile şi copiii.

Stăteau în continuare tot cu spatele unul la altul, fiecare privind pe întuneric partea lui de iatac. Chiajna îşi plimba ochii de-a lungul fâşiei galbene de lumină ce se zărea pe sub uşă, a dat poruncă să rămână aprinsă o torţă pe coridor, îşi spuse, iar Mircea zărea obloanele dinspre Dâmboviţa şi draperia spânzurată strâmb din cauza belciugaşului care lipsea.

— O să le spun atunci că pricina s-a stins. O să aleg cinci sau şase boieroaice ca să facă parte din suita mea, o să iau una şi dintre ele.

— Toate cele care s-au aflat astăzi la curte fac parte din suita ta.

Vorbele lui o făcură pe Chiajna să se răsucească spre el şi să se ridice în şezut, strângând sub ea toată velinţa din care ieşeau miresmele de izmă şi piper ce ţineau puricii departe.

— Nu pot umbla cu trei duzini de doamne după mine! spuse ea cu glasul hotărât, peste care, în Suceava, nu mai trecea nimeni.

— Va trebui să umbli, îi răspunse Mircea, trăgând smucit de colţul velinţei şi acoperindu-şi umerii. Am nevoie să stai cu ochii pe ele mereu. Aceasta este suita ta şi cu asta am terminat!

— Dregătoriile o să le dai tot în neam, boierilor mai tineri din casele lor?

— Casele din care au ieşit trădătorii nu vor mai primi niciodată dregătorie domnească.

— Şi cum ai să domneşti? Nu poţi cârmui ţara fără dregători şi boieri, ai nevoie de ei.

— Îmi fac alţi boieri. Găsesc oameni credincioşi printre boiernaşii cei mici, de ţară, lipsiţi de viclenii şi făţărnicii. Le dau moşii şi îi ridic în dregătorii.

— Am găsit două tabere vrăjmaşe printre Drăculeşti, continuă Chiajna, fără să rostească nicio întrebare, pentru că acest simplu anunţ era o invitaţie la discuţie.

— Unii sunt de partea Habsburgilor, o lămuri Mircea. Cei care au scăpat de sabie au fugit peste munţi, în cetăţile Braşovului şi Sibiului. Pesemne se vor întoarce cât de curând cu oaste. Nu o să dormim deloc noaptea asta?

— Dintre turci şi unguri, noi am ales turcii?

— Deocamdată.

— Am să te rog să mă înveţi şi pe mine de ce îi alegem pe ei, dar nu acum, pentru că ţi-e somn.

O vreme ascultă greierii de afară şi clipocitul Dâmboviţei peste pietre. Întâmplările acestei dintâi zile însă începură să se petreacă din nou în spatele frunţii ei, de la capăt, umplând-o de toate emoţiile pe care le traversase şi prima oară. Ştia deja că avea să adoarmă tocmai în zori, atunci când va zări lumina sură şi tristă de dinaintea ivirii soarelui. Ştia că a doua zi va umbla prin palatul aflat în şantier cu ochii umflaţi şi roşii de nesomn.

— Dacă tot ai curţile pline de constructori, lasă-mă să-mi ridic biserică aici, lângă palat. În Suceava aveam biserică chiar în curtea domnească.

— Ridică-ţi, îi răspunse Mircea. Ştii că Habsburgii nu dau voie să fie ridicate biserici greceşti în Transilvania? Turcii în schimb nu ne opresc. Din dieta Transilvaniei nu face parte niciun boier care nu este catolic. Voievodul însuşi trebuie să fie catolic. Asta fac Habsburgii şi nu face sultanul.

La ceasul tâlharilor, puţin timp înainte de revărsatul zorilor, pe când mintea Chiajnei aluneca uşor într-un vis din cele pe care le putea controla, iar simţurile ei

amestecau lumile între ele, desluşind pe jumătate lumea visului, pe jumătate lumea aievea din jur, o înfiorare îi fulgeră inima. Senzaţia neplăcută că a uitat ceva important, un gol în stomac creat de presimţirea că se petrece un lucru pe care încă l-ar mai putea împiedica, dacă ar izbuti să se trezească. Chinul de a se trezi, de a se smulge din apele ademenitoare ale somnului, truda istovitoare de a-şi mişca măcar un braţ, obida deznădăjduită de a nu reuşi.

Şi peste toate acestea, o tăcere adâncă de început de furtună.

Un cer de vară, aproape alb din pricina strălucirii soarelui la amiază, acoperit într-o clipă de stoluri de păsări negre ridicate din copaci. O noapte tăcută adusă de miile de păsări peste Cetatea Sucevei. Porţile cetăţii larg deschise. Nu putea fi Suceava, trebuia să fie târgul Bucureştilor. Glasul lui Mircea întrebând. Sunete tainice răzbătând de dincolo de uşa încuiată a iatacului cel întunecat de la capătul coridorului. Abia când mintea ei înţelese că a adormit în Bucureşti, din tării se desprinse foşnetul asurzitor al aripilor. Păsările încremenite pe cer, nemişcate, şi sunetul ajungând abia acum până la ea. Oşteni năvălind în iatacul lor. Dâmboviţa umflându-se, acoperind curţile domneşti, crescând până la cerul înnegrit de păsări, unindu-se cu apa Sucevei şi domnind o mie de ani peste locurile unde odinioară fuseseră ţările lor. La marginile apelor, Ferdinand I de Habsburg, Carol Quintul de Habsburg şi sultanul Soliman se priveau peste întinderea de ape acoperită de păsări moarte, plutind cu aripile desfăcute şi ghearele răşchirate către cer. Să plece, nu le voi opri, spunea Mircea. Trezeşte-te, este un vis! poruncea mintea ei. Stana nu era o alegere bună ca să-i fie iscoadă. Era fiica lui, era prea evidentă. Niciuna dintre ele nu va vorbi liber cu fiica lui vodă. Altcineva. Nu acum voi chibzui la asta. Acum mă voi trezi! Acum îmi voi mişca braţul! Să plece, nu le voi opri.

— Câţi pleacă împreună cu ei? auzi glasul lui Mircea undeva, în vreme ce alături de ea simţea pe altcineva, căldura unui trup care nu era al lui.

— Cei doi fraţi Orboeşti rămaşi în viaţă, răspunse Barbu şi prezenţa lui în iatacul în care ea dormea o trezi imediat, ca o cofă de apă rece aruncată pe faţă. Boierul Mărgineanu, fratele celui ucis. Teodosie banul. Boierul Furcovici, clucer din Goleşti. Cu nevestele şi pruncii, cu văduvele Orboeştilor şi a Mărgineanului. Trăsurile încărcate cu avuturile au fost oprite la marginea satului Cotrocenilor, pe Drumul Sării către Râmnicu Vâlcea. Sunt porniţi spre Cetatea Sibiului.

Chiajna pricepu că se vorbeşte despre o bejenie a boierilor ţării şi în minte îi apărură boieroaicele în straie cernite care i se înfăţişaseră cu o rugăminte în dimineaţa zilei aceleia.

— Dar văduvele Orboeştilor şi a Mărgineanului îşi vor păstra casele şi moşiile, nimeni nu le va face nimic, spuse ea, atrăgând toate privirile celor din iatac şi din prag, Barbu şi Stana, ce stătea chiar alături de pat, oprind privirile bărbaţilor către ea, boieri şi oşteni pe care încă nu-i cunoscuse.

— Să plece, nu le voi opri, spuse Mircea către Chiajna, iar ea înţelese că el mai rostise o dată vorbele acelea, pe care ea le auzise prin vis.

— Capii răzmeriţei sunt aici, Măria Ta, vorbi un boier cam mic de stat, în puterea vârstei, despre care Chiajna avea să afle până la sfârşitul nopţii că este Radu din Drăgoeşti, întâiul sfetnic al lui vodă.

Boierul Drăgoescu avea pe chip surâsul şăgalnic al bărbaţilor răsfăţaţi de femei. Nu căutase niciodată să le intre în voie, doar gesturile lui uşor dezlânate ce stârneau în ele dorinţa de a-l ajuta şi mai cu seamă felul în care le privea şi le surâdea le frigeau inimile. În prezenţa întâiului sfetnic, femeile se împărţeau în două tabere: cele temătoare de bărbaţi, măritate împotriva voinţei lor şi pesemne tratate rău de soţii lor, vedeau în el ocrotitorul care, într-o lume mai dreaptă, ar fi putut veni într-o noapte să le alunge pentru totdeauna soţii şi să le lase pe ele singure stăpâne pe case şi moşii, fără asupritor. Nu-l visau în patul lor, era prea mult pentru ele, căci surâsul cu jumătate de gură pe sub sprânceana ridicată nu putea aparţine numai uneia. Apoi cele puternice şi născute răzvrătite, cele care încă nu primiseră cea de pe urmă bătaie din partea tatălui lor şi cutezau acum, măritate, să amărască vieţile soţilor lor cu ocări şi dese ieşiri de sub ascultare, care vedeau în cel mai înalt dregător al ţării o nouă provocare, una mai pe măsura lor, de vreme ce soţii şi-i biruiseră uşor şi se plictiseau în lipsa unor distracţii.

Aruncând Chiajnei o părere de privire şi numai umbra scurtă a vestitului său surâs, Radu din Drăgoeşti lăsă vederii coridorul în care se zăreau boierii Orboeşti, încercuiţi de oştenii lui Mircea.

— Daţi-le drumul, spuse vodă. Nu sunteţi învinuiţi de nimic, vorbi el apoi către prinşi. Înţeleg că plecaţi pentru că nu vă sunt pe plac. Puteţi pleca.

— O să plecăm, răspunse unul dintre ei cu multă îndrăzneală. Rămâi tu singur aici, să domneşti peste o

ţară pustie! Fă-ţi palat peste vechea curte şi deschide apoi uşile, când vor veni turcii să ia şi restul.

— Vă duceţi voi atunci să deschideţi uşa din dos pentru papistaşi? şuieră Mircea cu mânie stăpânită, apropiindu-şi faţa de a boierului Orboescu. Sunt mai buni ei decât turcii? Câţi boieri români sunt în dietă? Vreunul? O să aduceţi şi aici orânduirea aceea?

Chiajnei i se păru că iatacul se umple de miros de pene ude şi gust înecăcios de cărbune, poate o amintire răzleaţă a visului ori poate din pricina vorbelor şuierate de Mircea şi a privirilor încărcate de ură ale boierilor fugari. Ar fi plâns, ostenită de truda de a sfărâma somnul şi a ieşi din el. Un gând rău şi nelămurit încerca să pună stăpânire pe ea: poate că încă nu se trezise, poate că încă visa.

În sunet de cizme tropăind pe podele şi arme zăngănind în teci, oştenii şi boierii se retraseră. De afară se mai auziră câteva porunci strigate scurt, fluierături, un bici plesnit în aer, o poartă închizându-se, zăvorul căzând şi drugul aşezat de-a curmezişul.

Apoi se crăpă de ziuă, lumina ştergând spaimele nopţii şi punând în cei curajoşi încredinţarea că vor izbuti să rămână în picioare până când zbuciumul schimbării domnilor se va fi aşezat, iar pe cei temători amorţindu-i într-o nemişcare înfricoşată.

În vreme ce afară şantierul se trezea încet la viaţă, umplând curtea de sunet de ciocane, fluierături, scârţâitul scripeţilor şi al căruţelor încărcate cu lemn şi piatră, Chiajna ceru să fie îmbrăcată şi doamnele ei să o aştepte în sala mare din clădirea aflată în lucru. Astăzi va împărţi sarcini. Până când lucrurile aveau să se aşeze, iar soţul său avea să facă numirile cele mari, aşa fel ca palatul să aibă medelnicer, stolnic, clucer şi sluger, avea să se îngrijească ea singură ca treaba să meargă ca la o curte domnească.

Stanei îi va da grija cămărilor şi a cuhniilor, cu mână liberă să aducă cu simbrie câte femei va fi nevoie.

Boieroaicei lui Radu Drăgoescu îi va da grija întregii curţi, pe potriva dregătoriei înalte ce avea soţul său. Să rânduiască slujnice care să cureţe, să spele podelele şi să aerisească în fiecare zi. Mai cu seamă să deschidă toate odăile şi sălile, să nu mai vadă uşi zăvorâte în casa ei! Mariei Călţuna îi va da grija şantierului, de vreme ce se făleau că oamenii sunt încă ai lor, ai Craioveştilor, chiar dacă tronul era al lui Mircea din neamul Drăculeştilor. Să şi-i înveţe atunci să oprească lucrul când trece printre ei Doamna lor, să plece capetele şi să aştepte nemişcaţi până când li se îngăduie să-şi pornească din nou munca.

Alese să iasă din casele vechi de pe malul Dâmboviţei tot pe drumul cel mai lung, aşa cum o dusese cu o zi înainte Stana. Uşa zăvorâtă de la capătul coridorului o atrăgea ca o fermecătură necurată. Îşi pusese în gând să apese încă o dată ivărul ca să se convingă că într-adevăr este ferecat. Ajunsă în faţa uşii însă, rămase cu gestul frânt la jumătate şi cu ochii mărindu-i-se fără voia ei.

Dinăuntru se auzea glasul lui Mircea.

Trase cu putere aer în piept de câteva ori, ca să-şi stăpânească mânia ce o cuprindea. Pe sub această mânie mai pâlpâiau slab curiozitatea ce crescuse încă puţin şi o bucurie răutăcioasă de copil aflat în faţa unui joc pe care este pe cale să-l câştige. Un gând rătăcit, care nu ar fi trebuit să se ivească tocmai într-o asemenea clipă însemnată, îi înmuie încordarea pentru scurtă vreme: îl cunoştea pe Mircea de o săptămână, iar el îi vorbise cu adevărat pentru prima oară noaptea trecută. În Iaşi abia dacă îi spusese cu totul vreo zece vorbe. Cum de era atât de sigură că glasul înfundat din spatele uşii era al lui?

Alungă însă gândul şi ciuli din nou urechile. Descoperirea că pentru el iatacul acesta nu era un lucru oprit, aşa ca pentru ea, o făcu să se simtă insultată şi un

pic trădată. De aceea umerii şi spatele ei se îndreptară, cum făceau de obicei în astfel de împrejurări. Nu putea desluşi cuvintele rostite de soţul său dincolo de uşă şi nici nu părea să-i răspundă cineva. Îi auzi paşii cunoscuţi apropiindu-se de ea şi ştiu că el vine spre uşă, avea să o deschidă dintr-o clipă în alta, avea să dea cu ochii de ea şi cu siguranţă avea să închidă de îndată uşa în spatele lui, iar dinăuntru cineva avea să o ferece, ca data trecută. Privi cu iuţeală tocul uşii de jur împrejur, în căutarea unui plan.

Ivărul cu pajura domnească se aplecă spre podea, uşa se deschise, lăsând să se verse pe coridor întunericul dinăuntru, şi o răceală de gropniţă şerpui pe la picioare. Mircea avea capul încă întors peste umăr, spre cel cu care vorbise, atunci când păşi în lumină. Chiajna strecură talpa dincolo de prag, proptind-o în deschizătura uşii cu îndemânarea şi iuţeala deprinse în nenumăratele ei războaie cu Iliaş şi Ştefăniţă. Din întunericul iatacului, ochii aprinşi ai Bălaşei Craiovescu fulgerară scurt. Mircea avu o clipă în care o privi nu ca pe mireasa ce şi-o adusese din Suceava, ci ca pe oricine ar fi cutezat să i se împotrivească. Ochii lui negri adânciţi în mijlocul găvanelor vinete i-l amintiră aşa cum îl văzuse pentru prima oară, când îi venise în minte un urs.

Planul ei se isprăvea aici. Nu avusese vreme să se gândească ce avea să facă mai departe. Simţi cum uşa îi striveşte talpa, dar nu ştia dacă copila dinăuntru o împingea sau Mircea o trăgea. Nici dacă ar fi vrut nu ar mai fi putut acum să-şi elibereze piciorul şi să lase uşa să se închidă, aceasta era partea cea mai bună a meşteşugului pe care îl exersase atât de mult în copilărie.

Dintre toate lucrurile pe care le-ar fi putut face, Mircea alese să deschidă larg uşa şi să o poftească înăuntru cu un gest din mână, după care se întoarse pe călcâie şi se îndepărtă, ca şi cum pricina ar fi fost cu

totul lipsită de importanţă, nici măcar nu ar fi fost o pricină, ci numai ea înţelesese greşit, iar el nu avea de gând să se coboare la mintea unei copile căreia îi arde de joacă.

Păşi cu hotărâre în iatac şi sub talpa ei scârţâiră fire mărunte de nisip, aduse pesemne de afară, de pe şantier, de copila ce rămăsese acum cu spatele sprijinit de uşa închisă. Două lumânări de seu ardeau încet în sfeşnice, ridicând un fum murdar din vârfurile înnegrite ale flăcărilor. Lumina însă rămânea într-un cerc strâmt împrejurul lor, fără a risipi întunericul din odaie, ca şi cum ucigă-l-toaca însuşi ar fi strâns-o în pumnul lui. Mirosul de seu topit şi mucegai amestecat cu aroma dulce a unui smoc de trandafiri ce se zărea sub lumânări, pe jumătate uscat, puse o lehamite în gâtul Chiajnei.

— De astăzi o să începi să mă slujeşti, îi spuse copilei din spatele ei, iar glasul îi sună mult mai slab decât îl pornise ea, ca şi cum s-ar fi auzit pe sine însăşi de pe un ţărm îndepărtat. Prima sarcină ce-ţi voi da va fi să deschizi ferestrele acestui iatac.

Bălaşa Craiovescu nu-i răspunse şi nu se mişcă. Vorbele stârniră un ecou ciudat, ca şi cum iatacul ar fi avut adâncimi nebănuite. În faţă se auzea slab susurul apei Dâmboviţei şi Chiajna pricepu că în direcţia aceea se află ferestrele pe care le bănui acoperite cu draperii negre. Fixă cu privirea locul acela şi i se păru că le vede unduindu-se uşor, ca mişcate de o respiraţie. Făcu un pas, dar pe întuneric intră cu capul într-o pânză de păianjen şi se scutură îndelung, ca în copilărie, trecându-şi palma peste creştet şi frunte multă vreme după ce îndepărtase firele lipicioase. Se întoarse şi se apropie cu paşi mărunţi, pipăind podelele cu piciorul, de sfeşnicele cu lumânări, ridică unul şi se întoarse cu el către ferestre, cu gând să facă ea singură puţină lumină.

Mai înainte însă de a face cel dintâi pas, ochii îi căzură pe o făptură desprinsă din întuneric de lumina galbenă cu miros înţepător scursă cu greutate din

lumânare. O moşmoană gârbovită, afundată într-un jilţ, cu pielea obrajilor coşcovită ca pereţii mâncaţi de mucegaiuri. Doi ochi negri, aprinşi şi vii ca două mărgele lăcuite o fixau.

Picioarele Chiajnei făcură un pas înapoi, iar lumina lumânării se retrase odată cu ea, ascunzând iarăşi făptura din jilţ.

— Mirosul lumânărilor de seu ţine ţânţarii departe, glăsui cu voce groasă, bărbătească năluca din întuneric. Văd că eşti plină de ciupituri. Ai sânge tânăr, dulce.

Respiraţia pe care o simţise în spatele draperiilor păru să se înteţească. Cu inima bătându-i năvalnic în piept, împrăştiind deopotrivă în trupul ei teamă şi putere, Chiajna ridică sfeşnicul mult deasupra capului. Lumina se prelinse ca o apă numai asupra ei. Doar genunchii depărtaţi ai celei din jilţ, acoperiţi de poalele cernite ce făceau groapă în mijloc, se zăreau. Restul dispărea în întuneric.

— Vouă nu vă mai place acum mirosul de seu ars, continuă să se audă glasul hârâit, nedesţelenit. Nasurile voastre evghenicoase suportă numai lumânările de ceară. Seul vă pute. Toate vă put vouă astăzi, de asta se duce lumea asta de râpă.

Tăcerea care se aşternea în iatac după vorbele ei suna altfel decât tăcerile obişnuite, ca şi cum glasul ei ar fi deşteptat la viaţă făpturi nevăzute care începeau să respire.

— Apă, vorbi din nou, iar Bălaşa Craiovescu umplu un pocal şi i-l puse în mână, mişcându-se prin întuneric ca şi cum ar fi avut ochi de pisică.

Inima Chiajnei avusese vreme să-şi potolească bătăile, regăsindu-şi ritmul. Merse cu paşi mici până la fereastră şi trase draperia. Din spatele ei se ridică un dulău care îi îngheţă sângele în vine, nu din pricina mărimii lui ori a surprizei de a-l afla acolo, cât din faptul că se stăpânise atâta vreme să latre ori să dea vreun alt semn, ceea ce Chiajnei i se păru înfricoşător. Dulăul îi atinse picioarele în drum către stăpâna lui şi se aşeză

de-a stânga jilţului. De-a dreapta stătea nemişcată Bălaşa. Lumina dimineţii risipise umbrele din iatac. Bătrâna din jilţ o privea, iar ochii ei păreau acum încă şi mai tineri, în mijlocul chipului ascuţit şi alb ca hârtia.

— Sunt Chiajna din Casa Muşatinilor, soţia lui Mircea Basarab din Casa Drăculeştilor, Doamna Valahiei, rosti ea cu stăpânire în glas. Cine eşti?

— Sunt Maria Craiovescu din Casa adevăraţilor Basarabi, fiica unui mare ban al Craiovei, pe care neamul soţului tău a găsit cu cale să-l ridice în ştreang. Mama lui Dan Craiovescu, mort şi el, avea 20 de ani, ştii cum a murit?

— Ca orice trădător care se face vinovat de hiclenie şi uneltiri împotriva ţării şi a domnului, răspunse Chiajna. Spânzurat.

— De cumnatul tău, Vlad-Vodă.

— Pe care ai poruncit apoi să-l ucidă.

Acuzaţia Chiajnei tăie prin aerul dintre ele ca un ţurţure mare de gheaţă care se desprinde fără veste de la jgheab, înfigându-se în zăpada de sub streşini. Bătrâna Maria Craiovescu slobozi un râs hârâit, înecându-se pe alocuri şi tuşind uscat ca să-şi recapete suflul. Dulăul mârâi, ridicându-şi botul de pe labe şi ciulind urechile. Bălaşa scăpă un mic surâs răutăcios, iar Chiajnei din nou îi păru că fata aduce cu ea însăşi la vârsta aceea, o mică stăpână destoinică, de ce o fi aşezat Dumnezeu copila aceasta în tabăra Craioveştilor? Nu înfăţişarea dădea asemănarea, ci un lucru nevăzut şi greu de numit, ca o mireasmă ori ca o căldură, o plăsmuire ce plutea pe deasupra amândurora, făcând-o pe Chiajna să poată lesne vedea lucrurile prin ochii Bălaşei, să-i simtă înverşunarea neputincioasă, tristeţea ascunsă cu mândrie şi zavistia ce-i punea pe limbă un gust coclit.

— Vlad-Vodă a murit înecat în apele acestea ale Dâmboviţei care se aud pe afară, vorbi într-un târziu bătrâna Maria Craiovescu, înviorată de hohotele de râs.

Nu a fost porunca nimănui. Nu semeni deloc cu sora ta, parcă nu aţi fi făcute de o mamă şi de-un tată. Mircea Ciobanul a făcut lucru bun când te-a luat de soţie.

— Pentru cine a fost un lucru bun? întrebă Chiajna, pre- făcându-se că nu bagă de seamă numele cu care ea chemase pe domnul ţării.

— Şi pentru mine, răspunse bătrâna, lăsându-şi mâna între urechile dulăului şi scărpinându-l cu degetele noduroase care Chiajnei i-l amintiră scurt pe Lăcustă. După sora ta, atât de simţitoare şi plăpândă, după nepoata noastră, Ruxandra Basarab Craiovescu, care era din neam şi mă preţuia nespus, mă plictiseam de moarte în lipsa unor adevărate încercări.

O vreme, bătrâna îi cercetă amănunţit chipul, umblând cu ochii ei negri, lăcrimoşi de-a lungul fiecărei trăsături în parte, pipăindu-i cu privirile conturul feţei, arcul sprâncenelor şi linia nasului.

— Cam comună, spuse încet, ca şi cum ar fi vorbit altcuiva, aflat mult mai aproape de ea.

— Cam bătrână, răspunse Chiajna, care se lăsase cercetată, ca să-i arate că nu se teme.

— Muşti, surâse Maria Craiovescu, dezvelind gingiile în care se mai zărea ici-colo câte un dinte. Asta e bine. Posibil să nu mori mâine.

— Fac mai mult decât să muşc. Ieri am omorât un om care m-a atacat.

— Nu este mort. E închis în temniţele curţii.

— De unde ştii? îi scăpă Chiajnei întrebarea pe care o regretă de îndată, nu ar fi trebuit să arate grăuntele de admiraţie ce răzbătuse în spatele mirării ei.

— Ştiu totul despre tine. Îţi place să călăreşti şi să tragi cu arcul. Nu prea ştii să loveşti cu pumnalul, dar eşti iute. Nu ştii deloc să brodezi. Ai avut dintotdeauna, de copilă, vorba poruncitoare şi cugetul tare. Oamenii nu te plac, dar te urmează şi mai cu seamă se ascund în spatele tău atunci când sunt ameninţaţi.

— Dacă ai şti totul despre mine, nu ai dormi sub acoperişul meu.

— Eşti Muşatină adevărată, îţi taie limba în săbii. Dar eşti încă o copilă, o să afli iute că de la vorbă la faptă drumul este plin de gropi şi hârtoape. Dacă nu ai fi trecută de vârsta poveştilor, ţi-aş spune una sau două, din care să mai înveţi câte ceva.

— Şi eu ştiu câteva lucruri despre tine. Răposatul tău soţ a plătit la Constantinopol peşcheşul pentru tron şi a minţit că este os domnesc. Înşelăciunea a fost dată pe faţă şi sultanul i-a luat viaţa.

— A fost cu adevărat os domnesc, fulgerară ochii Mariei Craiovescu, iar pieptul Chiajnei se umplu de mândrie pentru că izbutise să-i şteargă zâmbetul de pe faţă. Neagoe Basarab i-a fost unchi soţului meu. Doamna noastră Ruxandra, fiica lui Neagoe Basarab, este verişoară bună cu Maria Călţuna, fiica mea. Ar fi timpul ca cineva din neamul soţului tău să înţeleagă odată că tronul este al nostru. Ştii câte schimbări de domnie au fost aici de la moartea lui Dan I, feciorul lui Radu I, feciorul lui Basarab I, singurul voievod adevărat? Cincizeci şi nouă, cu tot cu soţul tău. Cel mult doi ani se stă în scaunul domnesc. Şi asta numai din pricina blestematului de Mircea cel Bătrân, copil din flori care nu a dorit să-şi aştepte rândul, pentru că ştia că nu-i va veni niciodată, de vreme ce domnul ţării făcuse deja doi feciori.

— Astea sunt poveştile pe care voiai să mi le spui? surâse Chiajna dispreţuitor. Am primit învăţătură de la mitropolitul şi cronicarul Macarie, învăţatul Moldovei. Cunosc cronicile Valahiei şi ştiu să aleg minciuna de adevăr. Mircea cel Bătrân nu a fost copil din flori. Fratele său, Dan I, şi l-a luat părtaş la domnie, pentru că feciorii săi erau încă foarte mici.

— Măria Ta, spuse Maria Craiovescu, iar cuvintele acestea sunau defăimător în gura ei, ca şi cum alăturarea lor de Chiajna i-ar fi stârnit dispreţul. Acum am obosit, pentru că este greu omului bătrân, cu viaţa secată în el, să ţină piept celor tineri. Vino mâine şi-ţi

voi spune. Uneori adevărul se află în poveşti, nu în cronici. Îi cunosc eu pe cronicari. Fiecare este plătit de câte un domn.

În taină, Chiajna avea să încerce şi ea alungarea ţânţarilor afumând iatacul de dormit cu lumânări de seu. Mircea avea să facă haz de ea, te-a păcălit hoaşca bătrână, a râs de tine, mâine se va bucura de ochii noştri roşii, făcând din nou pe Chiajna să simtă că nu înţelege lumea aceasta alcătuită din alăturări neaşteptate de vrăjmăşie şi admiraţie, că nu izbuteşte să desluşească regulile jocului.

Deocamdată însă, ea părăsi iatacul cel întunecat al Mariei Craiovescu, băgând de seamă cu coada ochiului semnul poruncitor pe care bătrâna îl făcuse nepoatei sale şi plecăciunea uşor îndărătnică a copilei la plecarea ei. Pe coridor o aşteptau fostele ei druşte împreună cu Stana şi Maria Călţuna, iar Chiajna se întrebă care tabără descoperea cea dintâi unde se află ea, aşezându-se răbdătoare la uşa aceea şi dând astfel de veste celeilalte tabere?

— Stana, îi spuse în vreme ce ieşeau toate în larma şantierului, până face vodă numirile noilor dregători, tu şi Maria Călţuna vă veţi ocupa de treburile Curţii. Luaţi-vă ce ajutoare aveţi nevoie. Vreau să se cureţe sala mare din casele vechi de la Dâmboviţa. Vreau să luăm mesele în sala de ospeţe din palat. Vreau să ştiu în fiecare dimineaţă ce au lucrat meşterii cu o zi în urmă. Îngrijiţi-vă să fie la Curte spălătorese, cusătorese, bucătărese. Alegeţi câţiva porcari, ciobani, prisăcari şi ţărani care să se îngrijească de chelăriile Curţii, să fie din belşug carne, brânză, miere, varză şi ce ştiţi că mai trebuie. Mâine să vină la mine toţi pârcălabii celor douăsprezece sate din ocolul Bucureştilor, care hrănesc ocina domnească. Vreau să-i cunosc şi să mi se închine.

La hotarul de răsărit al şantierului, chiar în apropierea Porţii de Sus, ce dădea în Podul Târgului de Vite, zăriră un grup vesel care lumina locul. Boierul

Radu Drăgoescu, întâiul sfetnic al lui vodă, înconjurat de boieroaice şi jupâniţe, părea să se lase cercetat cu încântare. Sabia, pumnalul şi cuşma lui boierească se aflau în mâinile femeilor, care le răsuceau pe toate părţile, punând întrebări şi mâncând din priviri pe boierul din Drăgoeşti, atunci când el răspundea.

Închipuindu-se încă în anii lui tineri, Radu Drăgoescu se purta cu buclele negre, înspicate pe la tâmple, tunse şi cu urechile la vedere, numai cu fruntea acoperită de o claie de păr lucios care cerea, după părerea doamnelor, să fie ciufulit ori de câte ori le ieşea în cale. Din această pricină, toate începeau să surâdă prosteşte de cum îl vedeau, iar el le răspundea cu zâmbetul lui pe jumătate vinovat, ceea ce le încânta, căci de ce s-ar putea simţi vinovat un bărbat puternic, dacă nu de gânduri necuviincioase legate de ele?

Boieroaicele de-un leat cu sfetnicul lui vodă îşi aminteau cu alean de anii tinereţii lor, când Radu din Drăgoeşti se apropia de câte una care era aşezată, ca să nu pună în lumină înălţimea lui, se sprijinea într-o rână de vreun perete şi lăsa un picior moale, luând atitudinea plictisită a jupâni- ţelor din încăpere şi trecând cu aceasta de partea lor, căci numai femeilor le era îngăduită plictiseala şi o oboseală nemeritată a gesturilor şi a gândurilor. Oboselile bărbaţilor erau binemeritate, de cele mai multe ori se întorceau de la bătălii ori de la îndelungi sfaturi domneşti, unde clocoteau pricinile şi se scoteau săbiile, fluturându-se cu furie pentru convingerea adversarilor.

Atunci când nu ademenea vreo jupâniţă de la curte, amăgind-o cu vorbe dulci, când credea că nu-l vede nimeni, privirile lui Radu Drăgoescu se întristau, deveneau abătute ca şi cum pricini grele îl îndepărtau de lumea asta. Boieroaicele

de vârsta lui cunoşteau toate acestea şi de aceea astăzi simţeau că el le aparţine şi încercau să îndepărteze din preajma lui pe tinerele jupâniţe.

Sub soarele dimineţii şi în hărmălaia vieţii din jur, formau cu toţii o adunare dezmierdată, ce părea despărţită de restul lumii printr-o perdea de surâsuri dulci şi gânduri leneşe, care plutea ca o vrajă împrejurul lor.

— Bună dimineaţa, Măria Ta! o salută Radu din Drăgoeşti de îndată ce o zări, surâzând numai dintr-un colţ al gurii şi ridicând în acelaşi timp din sprânceană.

Gestul nu-i plăcu Chiajnei. Rămase privindu-l tăcută până când zâmbetul lui pieri şi numai apoi îi răspunse:

— Bună dimineaţa, boier Drăgoescu.

Farmecul ce plutise până atunci în aer se risipi. Întreaga suită a Chiajnei îşi veni în simţiri şi ele înapoiară cu gesturi ferite sabia, pumnalul, cuşma, trecându-le din mână în mână până când ajunseră la Radu din Drăgoeşti.

— Am poruncă de la Mircea-Vodă să te ajut să găseşti loc potrivit pentru biserica domnească ce vrei să ridici, Măria Ta, spuse el.

Chiajna privi bucata de curte din faţa lor, singura care părea neatinsă de praful alb al şantierului din spate, cei câţiva zarzări cu fructele încă nepârguite şi smocurile de iarbă ce ieşiseră ici-colo din pământul bătătorit. Boierul Radu din Drăgoeşti părea să se fi aşezat deja la marginea celui mai bun loc, ca şi cum l-ar fi ales şi acum doar încerca să o convingă pe ea că alegerea este bună.

Chiar era cu adevărat, aşa că Chiajna hotărî să-i facă pe plac şi să isprăvească iute.

— Şerban din Izvorani va veghea la ridicarea construcţiei, mai spuse boierul Radu, arătând către bărbatul ce stătuse până atunci într-o latură, neluat în seamă de cinstita adunare, trăgându-şi lama pumnalului pe o bucată de cremene pe care o strecură în punga de

la brâu atunci când îşi auzi numele.

— Sunt banul de Izvorani, Măria Ta, spuse el, apăsând pe numele dregătoriei şi arătând cu aceasta o umbră de zavistie între el şi boierul Drăgoescu.

Chel de-o palmă numai pe partea dreaptă a capului, cu ochii albaştri spălăciţi şi buzele foarte roşii, veşnic umede, pofticioase, banul de Izvorani arăta ca şi cum tocmai ar fi mâncat un copan de pui pe ascuns. Buzele păreau să poarte încă urmele de grăsime, iar ochii ascundeau o plăcere vinovată de hoţ neprins cu burta plină. Fălcile căzute ştergeau gulerul cămăşii largi, cu stanul dinainte împodobit cu căliţe ocolite, cusute cu fir negru. Fălcile acelea păreau să nu mai aparţină trupului banului, căci nu avea nicio putere asupra lor, aşa cum avea asupra mâinilor cărora le spunea ridicaţi-vă şi ele se ridicau. Fălcile lui Şerban, banul de Izvorani, aveau viaţa lor separată.

La Curte i se dusese iute vestea că umblă nedespărţit de cei trei feciori ai lui, pe care îi adusese şi astăzi cu el, dar umblau te miri pe unde, căci niciunul nu era uşă de biserică. Uneori, atunci când băieţii nu-l ascultau, banul Şerban ridica către ei sprânceana dinspre partea cu chelia, făcând astfel ca partea dreaptă a chipului său să arate cu totul altfel decât stânga, ca şi cum ar fi fost jumătăţi ale unor oameni diferiţi. Îşi luase feciorii cu el chiar şi la luptă, smulgându-i cu sila din mâinile maicii lor şi promiţându-i că la întoarcere avea să-i facă câteva fete pe care să le poată ţine pe lângă ea.

— Hai, tătelule, hai cu tata, le spunea înaintea bătăliei, ca şi cum i-ar fi îndemnat la vreun lucru plăcut şi lipsit de primejdie.

Apoi, în focul luptei, striga:

— Dă-i, tătelule! Dă-i şi ăluia, vezi pe stânga, aţine-te, tătelule, nu te lăsa! Mai ţine-te niţel, că vine tătelu acuşi şi-l pune la pământ.

Chiajna îl măsură din priviri şi-i plăcu ce văzu. Cămaşa lui ţărănească cusută cu cale ocolită îi amintea

de una asemănătoare în care dormise tatăl său ani de zile, după ce se întorseseră din pribegie. Ştim pentru că şi noi văzuserăm adesea cămaşa aceea a lui vodă, întinsă pe culme la uscat. Ne plăcea şi nouă, fusese cusută de mâini iscusite, dar nu pricepeam nici noi, cum nu pricepea nimeni, de ce nu porunceşte Petru Rareş să i se mai coasă încă zece aidoma. Se întorsese cu câteva ciudăţenii din Cetatea Ciceului şi de la Constantinopol.

— Eşti ban de două zile, din neam de moşneni care nu au mai avut niciodată până acum dregătorie, vru să lămurească lucrurile boierul din Drăgoeşti, dar mai mult le încurcă, pentru că în spatele lui se iviră ca din pământ cei trei feciori ai banului, răcind aerul din jur cu gestul de a duce mâinile la săbii.

— Şedeţi, tătelule, şedeţi, le şopti cu blândeţe banul Şerban, aşa cum vorbeşti dulăilor de stână după ce ei au simţit mirosul fiarei şi greu mai pot fi stăpâniţi.

Cucerită pe deplin de sălbăticia familiei Izvoranilor şi mai cu seamă de dezgustul şi o mică spaimă ascunsă pe care ei le puseseră în boierul Drăgoescu, Chiajna puse capăt pricinii, poruncind să fie însemnat locul de biserică cu sfori întinse între ţăruşi. Către miazăzi, casele vechi de la apa Dâmboviţei, către miazănoapte, fierăriile şi postăvăria Curţii, dincolo de care se întindeau atelierele şelarilor, prăvăliile bogate ale gabrovenilor ce vindeau cuţite şi Târgul de Sus. Către răsărit, Drumul Giurgiului ce ducea la Constantinopol, iar către apus, palatul aflat acum în şantier.

Încet-încet, zilele Curţii Domneşti a Bucureştilor începură să semene unele cu altele. Chiajna continua să găsească locul gol în pat, alături de ea, dimineaţa. Mircea pleca în zori şi se întorcea la apus, înconjurat de oşteni călare şi de boiernaşi lipsiţi de rang, fără mantii şi uneori chiar fără cuşme, aduşi de pe moşiile din împrejurimi ca să şi-i facă credincioşi boieri de Curte. Între taberele ce alcătuiau suita ei, Chiajna avea zilnic de împărţit dreptatea pentru cine ştie ce pricini mărunte

care ascundeau de fapt războaie vechi între cele trei neamuri boiereşti, Craioveştii, Drăculeştii credincioşi lui Mircea şi cei credincioşi unui uzurpator aflat peste munţi, în Transilvania.

Grămezi de lucruri vechi, cu istoriile căzute în uitare, fuseseră scoase afară de la odăi şi zăceau prin marginile Curţii Domneşti, aşteptându-şi osânda prin foc. O oală de noapte cu flori albastre, un pieptăn de os cu dinţi lipsă şi o horă de sânziene cioplită pe mijlocul lui, un zăvor din aramă coclită, verde-albăstrui, o balanţă cu un taler lipsă şi lanţurile pline de rugină, un gherghef rotund din lemn, crăpat ici-colo, macaturi roase de molii şi decolorate, blănuri colbuite, capacul minunat pictat al unui cufăr de zestre, un vătrai cu o pajură domnească în capătul mânerului.

Pe deasupra acestor grămezi, uitarea şi povestea se luptau în săbii. Umbra verişoarei sale Ruxandra plutea peste lucrurile acestea ce fuseseră ale ei şi rămăseseră acum în urmă, să dea mărturie despre vremelnicia vieţii de Doamnă a Ţării, în timp ce ea se afla în exil pe pământ străin.

Chiajna îşi luă obiceiul de a-şi petrece multe după-amiezi în iatacul întunecat al bătrânei Maria Craiovescu, ascultându-i istorisirile, sfădindu-se cu ea, apărându-şi neamul şi aflând mereu noi şi noi întâmplări, fără să ştie niciodată cu siguranţă care sunt adevărate.

— Ai făcut-o pe fiica mea vătăşiţă? o întrebase bătrâna Maria Craiovescu cu vocea ei groasă, bărbătească, ce nu părea să iasă din trupul puţin, încovoiat şi uscat, afundat în jilţ, ci mai degrabă dintr-un duh necurat ce sălăşluia în adâncurile ascunse în întuneric ale acelui iatac.

Vătăşia era o dregătorie aflată mult sub rangul Craioveştilor, nimic mai mult decât o căpetenie a slujitorimii de la curte, iar bătrâna se mâniase când fiica sa primise însărcinarea nedemnă.

— Fac ce poftesc, sunt Doamna Ţării, răspunsese

Chiajna, fără teamă odată ce stabiliseră între ele că sunt, pentru totdeauna, vrăjmaşe de moarte.

Fără teamă, deci fără mânie.

— Mai vedem noi asta, slobozise bătrâna un hohot de râs. Poate că bărbatul tău are ţara, dar încă nu are oamenii. Oamenii sunt ai noştri.

— Am mai auzit prostia asta, mi-a spus-o fiica ta, răspunsese Chiajna, în vreme ce bătrâna încă se mai scutura de pe urma râsului.

Când râdea, Maria Craiovescu părea să aibă o criză. Ochii i se închideau, răsuflarea i se oprea şi la sfârşit, ca să-şi oblige trupul să iasă din înecarea aceasta, scutura capul de
câteva ori şi scotea un sunet bolborosit din buzele ce fâlfâ- iau. Pentru că era surdă, ţinea capul pe spate şi într-o parte, ca cerbii când ascultă şoaptele pădurii. Pleoapele îi erau aşa de mari, încât se vedeau pe jumătate chiar şi atunci când avea ochii larg deschişi, deveneau maronii atunci când îi închidea, cu un efect straniu, ca şi cum ochii ei ar fi rămas de fapt deschişi, schimbându-şi doar culoarea. Colţurile gurii arcuite spre pământ, într-o tristeţe necontenită, nu-şi schimbau poziţia nici atunci când bătrâna râdea. Abia târziu observă Chiajna o aluniţă sub buză, chiar pe mijloc, punctând încă şi mai mult astfel arcuirea în jos a gurii.

— Oamenii sunt ai voştri dincolo de Olt, nu aici, continuă Chiajna. Şi nici acolo, căci din câte ştiu, ban al Craiovei este acum omul Drăculeştilor.

Într-una din zilele bune ale bătrânei Maria Craiovescu, atunci când ea avu poftă de istorisit şi putere să ducă povestea până la capăt, Chiajna află pomelnicul tuturor morţilor din sala plină de sânge uscat în care nimerise în cea dintâi zi.

Coadă vornicul, boier velit şi mare dregător al Cetăţii Târgovişte, care a ridicat Biserica Roşie în apropierea Porţii Bucureştiului. A lăsat văduvă şi patru copii mari, bejeniţi cu toţii în Cetatea Braşovului.

Fratele său, Radu comisul, şi el boier velit şi mare dregător al Cetăţii Târgovişte, ce avea în grijă hergheliile domneşti, cinci mii de cai şi două mii de iepe, avuţia şi mândria domniei. A lăsat văduvă şi şapte feciori buni de luptă, plecaţi dimpreună cu verii lor în Cetatea Braşovului.

Fraţii Orboeşti, Stroe spătarul, vlastelin şi cel de-al patrulea dregător în Sfatul Domnesc, împreună cu Dragu stolnicul, boier de curte. Au lăsat văduve cu copii mulţi, pribegiţi cu toţii în Cetatea Sibiului, alături de ceilalţi doi fraţi Orboeşti care au scăpat cu viaţă, pentru că nu avuseseră dregătorii domneşti.

Vintilă comis de-al doilea, boier velit de Mărgineni, ce avusese sarcina să trimită birul în cai către sultan şi grija calului fostului domn. Fratele său rămas în viaţă a plecat în fruntea întregii familii tot peste munţi, dimpreună cu boierii Orboeşti.

Ca să nu lase lucrurile nelămurite, Chiajna pomeni la rândul ei morţii din neamul Drăculeştilor pieriţi de mâna sau prin uneltirile Dăneştilor şi mai apoi ale Craioveştilor, chiar dacă era sigură că bătrâna îi cunoştea foarte bine: Vlad Ţepeş Vodă, Mihnea Vodă cel Rău, Vlad cel Tânăr, Vlad Dragomir Călugărul, Radu de la Afumaţi şi fiul său, copilul Vlad. Rosti între ei şi numele răposatului său cumnat, Vlad căruia oamenii începuseră a-i spune Înecatul, fără să slăbească din ochi pe Maria Craiovescu, iar pleoapele bătrânei nici nu tresăriră. Chemaţi de litaniile lor, morţii sosiră în iatacul cu miros de mucegaiuri, colb şi lumânare de seu, punând stăpânire pe cei vii, tânjind să se mai bucure o dată de răzbunări, zavistii şi vrăjmăşii.

Afară urlau lupii sau poate numai ele amândouă se simţeau ca şi cum i-ar fi auzit urlând. O sete cumplită le arse măruntaiele şi le uscă gurile, iar Bălaşa Craiovescu le puse în mâini pocale cu apă, ca să-şi astâmpere setea ce nu părea să fie a lor, ci a morţilor pe care-i chemaseră.

— Dacă ai fi atât de înţeleaptă pe cât vrei să te arăţi, îi spuse Chiajna, m-ai ajuta să găsesc o cale ca să punem capăt acestui război. Câţi ani se împlinesc de când moştenim luptele astea? Ştii mai bine decât mine.

— Este datoria bărbaţilor să lupte pentru putere, îi răspunse Maria Craiovescu. Ce bărbat ar fi acela care nu ar purta o sabie în mână şi o ură în piept?

Erau zile în care Chiajna se întreba dacă este chiar aşa de bătrână sau mai mult se preface, ca să-şi poată face vicleşugurile nestingherită. Ieşea din iatacul întunecat de fiecare dată înfuriată, plină de o mânie care o împiedica multă vreme să-şi vadă mai departe de viaţă.

Şi atunci de ce continua să revină seară de seară?

— Sunt nepoata lui Ştefan cel Mare, îi spusese odată, când bătrâna o luase în zeflemea.

— Îl ştiu şi pe bunică-tu, eram pruncă pe vremea când a cucerit Cetatea Bucureştilor şi a umplut Dealul Moldovenilor de oşteni cărora le-a făcut tabără aici o vară întreagă. De ce credeai că-i spunem Dealul Moldovenilor?

Poate că pentru astfel de veşti venea, istorii de demult pe care nimeni din familie nu avea să i le spună vreodată. Bătrâna o atrăgea ca o vrajă. Vrăjmăşia care colcăia în ea o ademenea, ar fi dorit să o biruie măcar o dată cu adevărat. Seară de seară însă Maria Craiovescu se lăsa învinsă numai de oboseală, niciodată de argumentele Chiajnei.

Ori poate că venea pentru toate lucrurile rele şi adevărate pe care bătrâna i le spunea despre ea însăşi. Numai baba îi mai vorbise astfel în copilărie, când îi cerea pe toate tonurile, de la rugăminte până la pedepse, să fie mai blândă, mai îngăduitoare şi mai cumpănită, să se stăpânească şi să-şi ia drept model pe Doamna Elena, nu pe Petru Rareş Vodă. Era încredinţată pe vremea aceea că baba nu ştie ce vorbeşte, ea poate fi foarte îngăduitoare şi blândă,

numai că o bătălie care-ţi iese în cale trebuie mai întâi câştigată şi numai după aceea te poţi întoarce la blândeţe şi stăpânire de sine.

Abia acum descoperea că luase drept bătălie tot ceea ce îi ieşise vreodată în cale, acum, când Maria Craiovescu îi punea în faţă o oglindă în care Chiajna se vedea trufaşă şi răzbunătoare, rea, poate destoinică, dar neînduplecată. Simţăminte care năvăleau peste ea ca o sete cumplită care îi ardea măruntaiele şi îi usca gura, iar să le sloboadă în lume însemna un pocal mare cu apă proaspătă şi rece.

Lucrurile acestea pe care bătrâna Maria Craiovescu i le spunea despre ea o speriau. Căscau un hău în ea însăşi, îi dezvăluiau o grotă plină de dihănii puternice care vieţuiau în ea şi uneori vorbeau, se mişcau şi luau decizii atunci când ea nu era atentă. Nu se aşteptase ca lumea aceea dinăuntru să fie vizibilă şi faptul că bătrâna Craiovescu îi vorbea acum despre ea o descumpănea.

Restul verii fusese ploios. Viei i se uscase floarea şi bărbaţii umblaseră iritaţi vreme îndelungată, avea să fie un an fără vin. Ca să îndepărteze duhoarea de hoit ridicată de ploi de prin bălţile îndelung stătute ale cetăţii, precupeţele îndesaseră smocuri de izmă şi cruşin printre ulucile gardurilor şi pe la oiştile căruţelor. Mireasma lor curată corcită cu izul scârbavnic al bălţilor în care erau înecaţi pisoii nedoriţi dădu naştere unui miros greţos. Chiajna îi trimise vorbă lui Lăcustă grădinarul să-i aducă flori în odaie şi ulcioarele se umplură ba de trandafiri, ba de salvie, ba de levănţică. De îndată ce florile îşi împrăştiau însă mireasma în odaie, Chiajna o chema pe babă şi-i poruncea să le scoată afară.

— Dar ce să-ţi trimită, domniţa babei frumoasă? A ce să-ţi miroasă? Spune babei, că se duce baba la pădure şi-ţi culege. Ce se pricepe strâmbul lumii?

Chiajna se gândi o clipă, căutând în amintire mirosurile Cetăţii Sucevei, ale Caselor Domneşti ale

tatălui său, ale drumului de strajă de sub acoperiş şi ale potecii din spatele Bisericii Coconilor, care ducea la grădina lui Lăcustă. Niciun miros nu-i veni în minte. Ar fi vrut să-i spună babei că voia să nu miroasă deloc, dar înţelese iute că de fapt locurile acelea avuseseră un miros, numai ea nu fusese atentă la el, pentru că pe atunci nu părea important. La ce altceva nu mai fusese atentă, iar acum se pierduse pentru totdeauna? se întrebă, în vreme ce o tristeţe sfâşietoare şi o greaţă adâncă o cuprinseră. Smulse smocul de flori de câmp din ulcică şi vărsă în ea, lăcrimând în acelaşi timp.

— Ai prunc, Despinuţa babei, şopti cald în urechea ei baba, sprijinindu-i fruntea în palma ei aspră cu degete scurte şi groase.

7054de la Facerea Lumii

Anul lunii sângerii

Nan

Nan, mezinul lui Şerban, banul din Izvorani, primise de curând îngăduinţa de a-şi hrăni porumbeii în podul Palatului Voievodal. Izbânda aceasta venise după luni întregi de trudă din partea lui Nan. Urmărise toată iarna pe tatăl său cu explicaţii şi rugăminţi, vorbindu-i despre puii ce aveau să iasă în primăvară şi de timpul scurt ce mai rămăsese. Plictisise toţi curtenii pe care-i bănuia cu oarecare înrâurire asupra lui vodă sau a Doamnei, în nădejdea că cineva îl va ajuta să spună o singură vorbă vreunuia dintre ei.

Apoi, într-o dimineaţă binecuvântată ce avea să rămână cea mai frumoasă din viaţa lui, maică-sa, băneasa din Izvorani, ieşise în pragul caselor mari şi strigase peste toate curţile, ca să fie auzită deopotrivă de feciorii ei şi de toate slugile:

— Aduceţi hârleţele şi daţi zăpada de pe podeţ!

Curăţaţi tot malul lacului şi faceţi poteci spre insulă, începeţi uite de aici, din prag!

Slugile priviseră către feciorii banului, care priviseră către tatăl lor. De când îi luase la prima bătălie, adică de multişor, căci banul îi înţărcase devreme, maica lor nu mai poruncise asupra băieţilor.

— Şerbane, ne-am domnit? aruncase băneasa vorbă ascuţită către soţul său. Lasă că vine ea, Măria Sa Doamna, mâine să se închine în mănăstirea de pe insulă şi am să mă plâng atunci şi eu, să vedem dacă aşa se poartă în Ţara Românească de acum înainte, stăpâna curţilor porunceşte să se deszăpezească şi feciorii cu slugile fac pe surzii, gândind că... Că ce? Ce gândiţi voi, mărite ban?

Băneasa rostise vorbele de pe urmă îngroşându-şi vocea a zeflemea şi imitând vreo doi paşi pe loc cu mersul crăcănat al lui Şerban, ca să arate distanţa dintre titlul de curând căpătat şi purtările lui de moşnean.

— Hai, tătelule, haida să dăm zăpada, că porneşte maică-ta războiul, spusese banul către feciorii săi şi pusese cel dintâi mâna pe hârleţ, urmat de toţi ai curţii, în vreme ce băneasa continuase vreme îndelungată să se sfădească de una singură.

Doamna Chiajna avea să treacă pe la poarta lor, în drum spre mănăstirea răposatului Vodă Vlad Ţepeş de pe insula Snagovului. Nan avea să-i poată vorbi în sfârşit despre porumbeii săi şi ce pot face ei, avea să-i ceară îngăduinţa să-i hrănească în podul Palatului Voievodal şi în primăvară, cu ajutorul lui Dumnezeu, să poată dovedi la ce sunt buni.

Un strigăt înalt, sfâşietor şi prelung, greu de desluşit dacă glas de bărbat ori de femeie, se ridică din odăile de jos ale palatului, risipindu-se pe deasupra Bucureştilor şi neliniş- tindu-i lui porumbeii aflaţi în cotineţele din pod. Nan privi printre căpriorii acoperişului la curtea Palatului Voievodal. Biserica cea nouă a Doamnei se ridica mândră alături, încinsă cu brâuri de câte trei

rânduri de cărămidă roşie ce se iveau dintre şerparele de piatră albă. Chiajna o poruncise aidoma Mănăstirii Coziei de pe Olt, a lui Mircea cel Bătrân, ca să aducă în ochii Mariei Craiovescu mărturia că Drăculeştii sunt stăpânii de drept ai acestei ţări. În plus, i se păruse nimerit ca cea mai frumoasă biserică a soţului său să fie aidoma bisericii celui dintâi Mircea-Vodă. Biserica cea nouă avea să capete hramul Bunei Vestiri, sărbătoarea de a doua zi când erau aşteptaţi la Curtea Domnească douăzeci de preoţi care să săvârşească slujba de sfinţire.

Oamenii aflaţi cu treburi prin curţile întinse îşi opriră lucrul la auzul strigătului şi priviră către ferestrele deschise ale palatului, aşteptând. Nu mai urmă însă nimic, aşa că ei îşi reluară munca. Nan cercetă uşiţele cotineţelor, numără păsările, apoi desfăcu gura unui săculeţ cu mei şi umplu pivele scobite în lemn şi aşezate pe buza lucarnei. Genovezul care îi arătase cum să deprindă porumbeii să zboare între două locuri le fusese oaspete mai bine de un an, pe când Nan era numai un băietan şi maica lui îl purta cu părul pe umeri. Pe vremea aceea, feciorii lui Şerban încă mai încălecau caii neînşeuaţi, alergându-i cu chiuituri între lacul Snagovului şi hergheliile dimprejur, cu pletele săltându-le sălbatice în vânt, un soi neobişnuit de iele, de vreme ce niciunuia dintre ei nu le dăduseră tuleiele şi erau mlădii şi chipeşi ca nişte fete mari.

Genovezul avea treburi încurcate în Valahia. Fusese poftit de voievodul din acel an ca să închege o poştă cu porumbei, aşa cum văzuse pe ţărmurile Liguriei, între turnurile construite de genovezi anume pentru păsări. Caii valahi însă îl fascinaseră de cum îi văzuse şi părăsise pentru o vreme îndeletnicirile cu porumbei călători, încercând să pună pe picioare o negustorie nouă. Voievozii se schimbaseră însă, iar genovezul nu mai izbutise să ducă la capăt nici poşta cu porumbei, nici negustoria cu cai.

Din nou strigătul acela puternic, ca la mare primejdie, despică văzduhul, ieşind pe ferestrele odăilor de jos. Porumbeii zburătăciră prin cotineţe, răsucindu-şi capetele ca să-şi privească stăpânul când cu un ochi, când cu celălalt şi împrăştiind fulgi şi pene prin ochiurile largi ale împletiturilor din nuiele.

Doamna Ţării sosise într-adevăr în ziua următoare în curţile Izvoranilor, cu un întreg alai de sănii din care coborâseră un sobor de doamne şi domniţe înveşmântate în blănuri, atât de gălăgioase şi de năvalnice, încât speriaseră toate cârdurile de ciori care se ridicaseră de prin copacii albi şi acoperiseră cerul de deasupra lacului îngheţat. Pe urma lor, zăpada de pe crengi se scuturase, umplând aerul de un omăt colbuit care împresurase doamnele din toate părţile, intrându-le în ochi şi în nas.

Doamna Chiajna, cu pântecul umflat ca bostanul ascuns cu greu în mantia de samur alb, desena cercuri în jurul ei, măturând zăpada cu poalele. Părea voievodiţa iernii, ridicată din nesfârşirea albă dimprejur, îmbujorată şi fericită, înconjurată de jupâniţe scăpate de sub ascultare care prinseseră a se bulgări ca pruncii. Banul şi băneasa din Izvorani le priveau, făloşi tare pentru spectacolul din bătătura lor. Cei trei feciori ai lui Şerban le mâncau din ochi, alergând cu o grabă flămândă cu privirile de la una la alta, ca şi cum ar fi dorit să-şi aleagă pe una la care să viseze, mai înainte ca nălucirea aceasta coborâtă de printr-o lume a zânelor să piară.

Le duseseră pe insulă, unde fuseseră primite cu plecăciuni de călugări, iar Chiajna se rugase în bisericuţa veche pentru o naştere uşoară şi un prunc sănătos. Cedaseră rugăminţilor lor şi, la întoarcere, le însoţiseră de-a lungul lacului îngheţat, printre sătenii ce pescuiau la ştioalnă, întinşi pe burtă sau aşezaţi pe butuci de o palmă. Nan mersese atunci în faţa lor, cercetând fiecare bucată de gheaţă cu prăjina, ca să

vadă dacă ţine, scormonind mai cu seamă porţiunile cu povârnişuri, unde ar fi putut fi sloiuri încălecate, cu primejdie ca gheaţa să fie mai subţire. Traversarea coborâse în sfârşit liniştea peste suita Doamnei Chiajna. Îndepărtarea de maluri şi grija cu care Nan şi fraţii săi le ocroteau fiecare pas, spe- riindu-se la cel mai mic sunet, izbutise până la urmă să le pună un pic de teamă în suflete. În mijlocul lacului se lăsase dintr-odată o tăcere de pe altă lume. Sunetele vieţii de pe maluri nu mai ajungeau până aici, înăbuşite în zăpezile ce acoperiseră întinderea de gheaţă.

De pe podeţ le urmărise Chiajna, căreia cu niciun chip nu-i îngăduiseră să-şi urmeze suita, se împotriviseră jupâni- ţele, săriseră ca arşi feciorii Izvoranilor, se ridicaseră în picioare pescarii, făcând semne din mâini, şi fluierase de pe celălalt mal Şerban banul, arătând tuturor pumnul încleştat, aşa fel că ea se supusese. Privise şiragul de caftane şi mantii îmblănite ce se întinsese aţă peste lac, printre ştioalne, ascultase ecoul râsetelor atunci când câte una aluneca şi cădea, făcând pe feciorii Izvoranilor să se repeadă să dea ajutor, cu o însufleţire mai potrivită prin bătălii decât la o traversare pe gheaţă.

Mâncaseră peşte fript afară, la ţepuşă, cu mujdei de usturoi şi mămăliguţă de hrişcă. Nan se apropiase de Chiajna şi prinsese a-i istorisi despre porumbeii lui şi poşta genove- zilor. Îşi amintea că nu purtase cuşmă în ziua aceea, iar urechile i se înroşiseră de frig. Se tunsese după tipicul geno- vezului, părul său nu era mai lung de un deget, găsindu-şi pacostea cu noua lui înfăţişare, care părinţilor săi le păruse mai degrabă după moda evghenicoasă a Craioveştilor. Băneasa ocărâse pe Şerban banul, iar el altoise o palmă peste ceafa acum golaşă a feciorului şi îi promisese că, de va mai pune vreodată mâna pe foarfeci, îi va rupe toate degetele cu care le ţine.

— Le pune răvaş la picior şi-i aşteaptă în partea cealaltă, Măria Ta, explicase Nan plin de însufleţire, mai

cu seamă că Doamna Ţării ridicase din sprâncene cu interes.

— Şi cum îi spui porumbelului unde vrei să ducă răvaşul, Nan? întrebase surâzând cu bunăvoinţă Chiajna.

— Porumbelul duce răvaşul întotdeauna numai acasă, Măria Ta, în cuibul unde s-a născut. Negustorul care pleacă cu caravana lui ia cu el colivia cu porumbei şi dă drumul câte unuia, atunci când are de transmis ceva acasă.

— Nu văd care-i folosul, răspunsese Chiajna, după ce-şi închipuise preţ de câteva clipe mersul lucrurilor.

— Ştiu să-i deprind să zboare şi între două locuri, Măria Ta, continuase Nan. În două luni aş putea învăţa o pereche de porumbei să zboare între Cetatea Sibiului şi casele acestea ale tatălui meu. Ar face drumul de cinci ori mai iute decât un curier călare.

— Şi cum îi înveţi? întrebase Chiajna, rotindu-şi încet palma peste pântece, pentru potolirea pruncului ce dădea din picioare, tăindu-i răsuflarea.

— Îi duc în fiecare zi la cel de-al doilea loc şi îi hrănesc acolo, apoi le dau drumul, ca să se întoarcă acasă.

— Am să-ţi spun cum o să facem, Nan, spusese Chiajna târziu, la plecare, pe când întregul alai urca înapoi în sănii. Fă-ţi descântecele între Palatul Voievodal şi Izvorani, arată-mi mai întâi că un porumbel poate duce un răvaş de la mine la tatăl tău şi după aceea mai vorbim.

Astăzi se împlineau cele două luni cerute de Nan. Îşi duse mâna streaşină la ochi şi cercetă zarea. Perechea de porumbei slobozită de fratele său, Ţintea, din podul caselor Izvoranilor, se apropia. Un nou strigăt de animal supus la cazne îi făcu să-şi schimbe direcţia, să-şi frângă zborul şi să se îndepărteze chiar când mai aveau un stânjen până la piua cu mei. Se înălţară, dădură ocol din tării Curţii Domneşti, apoi prinseră curaj şi începură iarăşi să coboare, în cercuri din ce în ce mai strânse,

până când ajunseră în dreptul ferestrelor deschise de unde răzbăteau strigătele.

Dinăuntru, din mijlocul patului cu aşternuturile năclăite de sânge, Chiajna aruncă o privire către porumbeii poposiţi pe prichiciul ferestrei. Fruntea şi gâtul ei erau asudate, de tâmplele ude i se lipiseră şuviţe de păr, iar oboseala îi pusese sub ochi cearcăne vinete de om bolnav. Printre genunchii depărtaţi zărea creştetul cărunt al babei, care îi părea vârâtă cu totul în ea, dibuind după copil, şi porumbeii de la fereastră.

Între două opintiri simţea cum trupul său ostenit şi chinuit ar fi vrut să alunece într-un somn ca o mare şi completă uitare, un răgaz de odihnă din toate zbuciumurile ei dintot- deauna, calmul şi blândeţea pe care le ceruseră mereu de la ea baba, Doamna Elena, mai nou şi soţul său. Tocmai baba însă nu o lăsa acum să se domolească, să-şi afle liniştea. O strângea de mână şi o chema pe nume, scuturând-o ba de un genunchi, ba de o gleznă:

— Jupâniţă mică! Domniţă frumoasă! Puica babei, stai cu mine, Despinuţa mea! Rămâi deşteaptă, Măria Ta! Mai împinge o dată!

Dura de atâta vreme şi tăia în măruntaiele ei atât de adânc, încât pierduse şirul ceasurilor şi nu s-ar fi mirat dacă ar fi aflat că trecuseră chiar zile. În încercarea de a scăpa, mintea ei se furişa tot mai des în treburi lăsate neterminate, găsindu-şi acolo de lucru ca să nu mai asiste la durerea trupului. Bârsan păcurarul, cel care-i tăiase calea în pădure în cea dintâi zi în Bucureşti, făcând-o să se teamă pentru viaţa ei, fusese eliberat din temniţa Palatului Voievodal. Era un lucru bun acesta, dar adevărata pricină rămăsese nerezolvată, numai amânată.

Chiajna coborâse pentru prima oară la temniţă, ca să-l vadă, la câteva zile după întâmplare. Păcurarul îi spusese din nou că a venit pentru judecată, că are o pricină care-i macină zilele şi scăparea lui s-ar putea

afla numai într-o poruncă a ei. Rana pe care i-o făcuse în ziua aceea, în pădure, îi brăzda chipul cu totul, iar Bârsan păcurarul avea capul înfăşurat cu nepricepere într-o fâşie de cârpă. Chiajna trimisese pe Lăcustă să-l îngrijească şi poruncise să-i fie înapoiat fluieraşul care fusese găsit asupra lui.

Plânsul fluierului păcurarului se ridicase de atunci din beciurile palatului, se strecurase pe sub uşi şi pe la încheieturile grinzilor şi umpluse locul de dor. Şireagurile, porneala oilor, dar mai cu seamă un cântec căruia Bârsan îi spunea ***Când şi-a pierdut ciobanul oile*** îi plăcuseră mult Chiajnei şi o făcuseră să se tot întoarcă la temniţă.

Plânsul fluierului, cine nu l-a auzit nu poate înţelege ce zace în el însuşi şi ce uşi ferecate poate deschide cântecul acela, ce zăgazuri bine păzite poate rupe, descătuşând lacrimi chiar şi în cei mai secaţi ochi. Chiajna nu plânsese. Ieşise însă de la temniţele de sub pământ despovărată ca şi cum ar fi făcut-o. Ca un pârâu subteran, plânsul ei era pe dinăuntru, la fel de mântuitor însă ca orice alt plâns. Se simţise iertată şi uşoară ca fulgul. Continuase să vină la întemniţat şi-i ceruse să-i cânte şi să-i povestească tot ce ştie.

Păcurarul îşi ştia numai viaţa lui, bătrânul baci al stânei şi cei doi ortaci, fraţi buni de păstorit, cu care mâna turmele până sus, pe cele mai înalte păşuni, de sub ceruri, cum le numeau între ei. Mioara păcurăriţa, o copilă bălaie şi îndrăzneaţă la vorbă, iscusită la ales jintiţa din zer şi la făcut urdă şi caş. Apoi câinii, fluierul şi muntele.

— Am avut viaţă frumoasă, Măria Ta, povestea Bârsan. Gura Raiului îi spuneam noi plaiului aceluia. Baciul bătrân şi Mioara ne aşteptau seara cu focul pregătit sub pirostrii. Noi trei ne apucam de muls, iar copila trecea pe la fiecare ca să ne schimbe doniţele, atunci când se umpleau. Eu mereu isprăveam primul, Măria Ta, şi apoi porneam cântecul. Ăsta-i fluieraş de soc, de asta are glasul aşa de trist. Este lemn fermecat.

Fluierele de os sau de fag au alt glas, vesel.

Noi toţi trei o îndrăgisem pe Mioara. Nu-i păcat, Măria Ta, că eram cuviincioşi şi mai ruşinoşi decât ea. Iar ea mult era mică şi cuminte, Măria Ta! O singură dată i-am văzut părul bălai despletit pe spate, luminând în bătaia lunii mai tare decât ulcica plină cu aur din poveste, şi ne-am speriat cu toţii ca şi cum săvârşisem vreo ticăloşie.

Zilele acelea curate precum cele de dinaintea facerii omului s-au isprăvit anul trecut de sâmbra oilor. În sate se isprăviseră petrecerile, se adunaseră turmele şi se porniseră către munte. Noi mergeam cu taica părintele în frunte, aşa cum este obiceiul. Baciul nostru venea în spatele lui, iar noi trei păcurarii, cu câinii şi cu Mioara ne aţineam tot pe la marginile turmelor, ca să nu pierdem vreo oaie. Eu, Măria Ta, mă uitam o dată la turmă şi de două ori la copilă şi mi se umfla inima în piept ca pâinea când vedeam că şi ea se uită la mine. Ortacii mei se uitau o dată la turmă, o dată la copilă şi o dată la mine.

De la drumul acela s-a schimbat totul. Îi poate găsi cineva ei vreo vină, Măria Ta, dacă inima ei m-a ales pe mine dintre noi trei? Am greşit eu cu ceva? Stau fără frică în faţa celorlalţi doi ciobani, să spună ei care este adevărul. A greşit ea cu ceva? Nu a fost nicio vorbă între noi, nicio explicaţie, niciun gest, niciun semn. Suntem curaţi ca lacrima, aşa să-mi ajute Dumnezeu dacă te mint, Măria Ta!

Numai o singură dată mi-a vorbit Mioara separat de ortaci şi de baciul bătrân, în cea de pe urmă zi, când mi-a spus că la apus de soare vor să mă omoare. Mă şi vedeam îngropat în spatele stânei, cu fluieraşul ăsta la cap, şi parcă nici nu-mi părea rău, Măria Ta, că altă ieşire din necazul ăsta tot nu vedeam, măcar să ştiu că dorm în calea Mioarei, să simt că-mi trece pe la picioare când merge la apă cu cofele, să aud fluieraşul când suflă vântul.

Apoi însă mi-a fost milă de ea, că plângea de i se scutura cămaşa pe spinare. M-am gândit să mă aşez la picioarele Măriei Tale şi să te rog să ne dai judecată dreaptă. Am coborât de la munte şi te-am aşteptat în Codrii Vlăsiei, dar nu am ştiut să vorbesc şi s-a întâmplat ce s-a întâmplat.

— Să te duci să aduci pe copila asta a baciului în faţa mea, să o văd, îi spusese Chiajna. O să vă cununaţi, asta este porunca mea.

— Măria Ta, nu este copila baciului, răspunsese Bârsan, iar glasul lui sunase la vorbele acelea ca plânsul sfâşietor al fluierului, un cântec trist ca o boală fără leac. Este nevasta lui.

După ce fusese slobozit din lanţuri, Bârsan rămăsese o vreme printre acareturile din spatele curţilor, tânjind, zăcând şi stingându-se pe picioare, dând câte o mână de ajutor cu animalele şi rupând inimile tuturor cu fluierul lui nopţile. Îşi cerea moartea de la Dumnezeu ca pe o izbăvire, apoi se ruga să-i fie iertat păcatul în care cădea din nou a doua zi.

Bârsan păcurarul, Micu cel care murise neiertat de ea în Cetatea Ciceului şi Maria Craiovescu intraseră în viaţa ei ca nişte poveţe, numai că Chiajna nu era sigură că înţelesese care fusese învăţătura ce ar fi trebuit să desprindă de la fiecare. Acum avea să moară în durerile facerii, fără să fi înţeles. Cu toate acestea însă, se simţea împăcată.

— Mor împăcată, babă, îi spuse între două sforţări.

— Ptiu, Doamne, apără şi păzeşte! îşi scuipase baba în sân, speriată. Nu moare nimeni, puică mică! Mai împinge o dată!

În pragul odăii văzu cu ochii tulburi, împâcliţi de lacrimi şi sudoare, o nălucă, silueta dreaptă a bătrânei Maria Craiovescu, nemişcată, cu o mână pe umărul Bălaşei şi alta pe măciulia unui toiag. Carevasăzică se putea ridica pe picioare. Ori poate că nu. Poate că doar duhul ei plutea pe deasupra podelelor, în vreme ce

trupul i-o fi rămas tot în iatacul întunecat de dincolo, din casele vechi. O piază rea care asista la cea dintâi naştere a ei.

Baba avea dreptate, nu putea muri sub ochii vrăjmaşei, nu se putea da bătută câtă vreme Maria Craiovescu o privea. Trase aer în piept şi cu o ultimă opintire aduse pe lume o fetiţă pe care Ralu a hatmanului Sucevei şi cu soţia lui Radu din Drăgoeşti o primiră în pelinci curate din bumbăcel.

— După atâta muncă, ai făcut o fleaşcă, mai auzi glasul bărbătesc al Mariei Craiovescu.

Adormi cu gândul la ştioalnele de pe Snagovul îngheţat, în care astă iarnă pescarii lăsau crengi atunci când plecau, ca să înştiinţeze că acolo se află o primejdie. Maria Craiovescu ar trebui să umble cu o creangă în mână, ridicată deasupra capului, îşi spuse, şi imaginea îi aduse un surâs obosit pe buze, mai înainte de a cădea în somn.

Un stol de porumbei îşi luă zborul pe deasupra Curţii Domneşti, îndreptându-se către miazănoapte, spre Izvorani, unde Ţintea îi aştepta cu piua plină de mei.

Urmară zile şi nopţi care pentru Chiajna aveau să rămână adevăratul hotar între viaţa ei de domniţă a Sucevei şi aceea de Doamnă a Valahiei. Toată copilăria şi-o petrecuse închi- puindu-şi viaţa ei din viitor, trăind mai mult în ea decât în prezent. În Cetatea Ciceului, când vieţile tuturor fuseseră ameninţate, avusese aceeaşi impresie că pentru ei nu exista cu adevărat un prezent, ci numai un viitor. Viaţa păruse atunci suspendată până la îndreptarea situaţiei.

Acum, pentru cea dintâi oară, prezentul năvălea peste ea. Pe cine alege doică dintre acestea trei? Ce fel de pelinci voia pentru prunca nou-născută? Să se facă cufăr nou pentru pelinci sau să se rindeluiască un cufăraş din iatac? De care lemn voia pentru leagăn? Unde să fie pusă cofa cu apă? Ce să se pună în coşul cu ploconul pentru preotul care citise molifta de opt zile a

copilului? Ce rochie poruncea să fie pregătită pentru molifta de patruzeci de zile, la îmbisericirea micii domniţe? Ce să se facă cu asta? Ce să se facă cu cea-laltă? Numai prezent, peste tot prezent, ca şi cum viitorul tot s-ar fi isprăvit odată cu naşterea aceasta. Chiajna simţea că începe să aibă trecut.

Cu fetiţa în braţe, zi şi noapte în acelaşi jilţ, Chiajna încerca să potrivească prezentul peste viitorul pe care-l purtase în minte mereu. Viaţa aceea pe care o trăise până acum în închipuire era altfel. Cu toate acestea, nu putea schimba nimic, nu putea îndrepta lucrurile, pentru că ceea ce făcea ca totul să fie diferit era felul în care se simţea ea. Căldura luminoasă ce-i umplea sufletul atunci când simţea greutatea fetiţei în braţe şi o milă nesfârşită, dureroasă stricau totul.

Doica nu se putu atinge de prunca nou-născută. Chiajna o alese, apoi continuă să alăpteze fata, neclintită în jilţul ei, scuturându-şi cu mânie cotul atunci când baba sau vreuna dintre jupâniţe i-l atingeau, în încercarea de a-i lua copilul ca să-l dea doicii, iar pe ea să o culce în pat.

În loc de somn, îşi lăsa capul pe spate până când atingea spătarul înalt, îşi petrecea de câteva ori peste încheietură capătul feşei cu care erau legate pelincile fetei, ca să fie sigură că nimeni nu i-o va lua din braţe, închidea ochii şi căuta o cale de scăpare din tot ce va avea de pătimit fiica ei: viitorii ei fraţi care vor culege toată dragostea şi atenţia tatălui lor şi a întregii lumi, căsătoria cu un necunoscut de vârsta tatălui ei, spaima pentru viaţa ei şi a viitorilor ei copii, lupta necontenită, mai mult ca sigur un surghiun, apoi moartea soţului ei şi pribegia până la sfârşitul vieţii.

A doua zi după ce născuse, se sfinţi Biserica Buna Vestire, ale cărei ziduri frumoase, dantelate în alb şi roşu, le zărea pe fereastră. Preoţii începură cântările încă din curte, iar glasurile lor se stingeau treptat, unul câte unul, pe măsură ce procesiunea intra în biserică. Biserica ei cu pinteni moldoveneşti care să ţină zidurile

în picioare pentru totdeauna, din care răsunau acum clopotele slujbei de sfinţire şi din care ea nu simţea venind niciun ajutor pentru fiica ei ce avea să fie măritată de mică, urcată pe un tron şi apoi urmărită toată viaţa ca să i se ia tronul acela.

Pe Mircea îl mutaseră într-un iatac mai mic, aflat la celălalt capăt al coridorului, pentru ca somnul lui să nu fie stricat de plânsul copilei. Chiajna nu ştia cine îl mutase, Barbu din Pietroşani cu Stana ori poate boierul din Drăgoeşti, întâiul său sfetnic. Sau chiar baba cu tot alaiul de jupâniţe şi doamne al curţii, căci toţi de-a valma păreau strânşi umăr la umăr întru apărarea vechilor rânduieli, atât de nepotrivite, de prost întocmite pentru fiica sa. Nici până acum nu i se păruseră prea bune, dar de data aceasta, când ele aveau să se verse asupra fetiţei, Chiajnei îi păreau de o nedreptate strigătoare la cer, care ar fi trebuit să mânie pe Dumnezeul căruia ea îi ridicase aşa o biserică mândră.

Mircea nu se supărase pentru că nu i se născuse un moştenitor, ci se arătase răbdător, cerându-i să aibă grijă să se întremeze şi să se pună pe picioare, spunând că vor mai fi naşteri şi totul va fi bine.

Acum nu era bine?

După molifta de patruzeci de zile, când lăuzei i se citiră rugăciunile de curăţare, iar domniţa cea mică fu închinată de preoţi la icoane, Mircea îi spuse că a hotărât ca naş pe logofătul Dobru, boier nou-ridicat de el în dregătorie domnească, pentru pecetluirea legăturii.

— Vin lupte grele, îi spusese el, privind cu stânjeneală copilul de la sânul Chiajnei, fără să priceapă de ce nu-l alăptează doica. Trebuie să-mi ţin aproape bărbaţii destoinici, care ar putea aduce oameni de partea noastră în bătăliile ce vor urma. Trebuie să-i leg de mine şi să mi-i fac credincioşi. O să o cheme Dobra, ca pe naşul ce i-am hotărât.

Începe, gândise Chiajna. Între copilul ei şi luptele ce

se pregăteau deja exista o legătură.

Înfloreau toţi pomii atunci când Chiajna începu să scoată fata afară, în curţile din care noroaiele primăverii începeau să se zbicească. Lăcustă îi sădise pe sub ferestre şi de-a lungul palisadei ce împrejmuia tot locul salcâmi, cireşi şi meri, mai mult pentru zilele acestea binecuvântate în care pomii dădeau în floare decât pentru rodul lor. Uneori cerea să fie deschisă Poarta de Jos, ce dădea spre Dâmboviţa şi spre Piaţa Mare, şi ieşea în prundul gârlei. Rămânea cu privirea pierdută la râu, îngust în dreptul Curţilor Domneşti, la lumea pestriţă şi gălăgioasă de pe Uliţa Dintre Gârliţe sau la zarva tarabagiilor şi a căruţaşilor din Piaţa Mare de peste apă, căutând semne ale transformării lumii.

Lumea trebuia să se fi preschimbat odată cu naşterea Dobrei. Copila ei, trăind, schimba totul. O lume cu Dobra nu putea fi aceeaşi cu o lume fără ea. Faptele celor din jur, ale ei însăşi, ale lui Mircea, privite şi judecate de fiica lor, erau transformate. Motivul pentru care ei doi, Mircea şi ea, luau o decizie era altul. Asta este ceea ce îi schimbă cu adevărat pe oameni, înţelegea Chiajna pe zi ce trecea. Ar fi ucis pentru fiica ei. Una este să ucizi pentru viaţa copilului tău şi alta este să ucizi din răzbunare, ca să plăteşti o datorie sau pentru bani. Aşa schimbase Dobra lumea.

În jur însă nu vedea semnele concrete ale vreunei transformări. Mlaştinile, Podul de la Turn, Dealul Moldovenilor plin de vii, pădurea care înconjura Curţile Domneşti, toate erau la fel. Nu găsea nicio dovadă a vreunei schimbări şi asta îi dădea un sentiment supărător de neîmplinire, ca şi cum pierdea ceva important, ca şi cum lumea avea înţelesuri care ei îi scăpau.

Într-una din zile, o pricină iscată sub ochii ei în curţile palatului o făcu să privească pentru întâia oară peste umăr, în căutarea doicii. Dobra avusese o noapte bună, în care dormise de la miezul nopţii şi până către

cel de-al treilea cântat al cocoşilor, aşa că Chiajna se deşteptase odihnită şi cu o nădejde nouă în suflet, venită mai mult din faptul că dormise decât din vreo schimbare a situaţiei. Ieşise cu fata în braţe în cerdacul cel mic de pe spatele palatului, ce dădea spre grajduri şi fierăriile curţii. Sub cerdac se aflau bucătăriile de vară, numai cu trei pereţi, deschise spre vetrele din piatră deasupra cărora spânzurau pirostriile până toamna târziu.

Jos, în curte, Nan şi Ţintea ai Izvoranilor încercau să recupereze din mâinile fiicelor lui Radu Drăgoescu porumbeii pe care tot ei îi dăduseră, fără să se aştepte însă să dea naştere la atâta zaveră. Fostele druşte ale Chiajnei păreau să ţină partea feciorilor, ceea ce le făcea pe fetele lui Drăgoescu să se îndărătnicească încă şi mai tare, pesemne din pricina răfuielilor mai vechi dintre jupâniţele muntence şi cele mol- dovence. În toată această încurcătură, porumbeii din mâinile lor pătimeau cel mai mult, zburătăcind speriaţi din câte o aripă pe care izbuteau să şi-o elibereze, împrăştiind în jur pene smulse de sub guşă atunci când jupâniţele înconjurau din nou păsările cu palmele.

O vreme, Chiajna îi urmări amuzată. Atunci când una dintre fiicele Drăgoeştilor prinse a alerga împrejurul vetrelor din piatră, cu pasărea în mâini, urmărită de Nan, Ilinca Arbore izbucni în lacrimi şi urcă în grabă scările cerdacului, fără să o vadă pe Chiajna decât atunci când fu prea târziu. Îşi şterse lacrimile de pe obraji şi aşteptă porunca Doamnei, poate chiar vreo pedeapsă, dacă gâlceava din curte stricase somnul Dobrei.

— Despre ce e vorba acolo, Ilinca? o întrebă Chiajna.

— Nimic, Măria Ta, răspunse cea mai mică dintre jupâniţele ei, abia cu doi-trei ani mai mare decât copila Craioveştilor. Nan porumbarul ne povesteşte cum învaţă porumbeii să zboare unde vrea el.

Făcu o pauză, încercând să se stăpânească să rostească şi cele de pe urmă vorbe pe care le mai avea

pe limbă, dar ceva mai puternic decât ea birui şi Ilinca continuă:

— Nişte prostii!

Chiajnei nu-i scăpase felul în care glasul Ilincăi se schimbase atunci când rostise numele mezinului Izvoranilor şi nici privirea care-i alunecase preţ de o clipă spre el. Dobra dădu semn din braţele ei, încercând să-şi scoată o mânuţă din scutecele legate bine cu faşa. Amândouă încercările, a Dobrei şi a Ilincăi, o făcură pe Chiajna să surâdă. Paşii lui Nan se auziră curând alergând pe treptele de lemn ale cerdacului şi el se ivi de după cotul scărilor, cu înfăţişarea neobişnuită din pricina părului tuns atât de scurt, oprindu-se mai înainte de a isprăvi de urcat toate treptele şi punând în Ilinca o privire rugătoare. Ochii fetei se umplură din nou de lacrimi, iar ea se răsuci pe călcâie şi dispăru în palat.

Acela fusese momentul în care Chiajna privise peste umăr spre doica aflată mereu în spatele ei. Pentru prima oară de când o adusese pe lume, îi încredinţă prunca şi, rămasă numai cu feciorul Izvoranilor, îl îndemnă să-i povestească toată pricina, căci bănuia mai mult decât o dragoste ascunsă între el şi Ilinca.

La început nu înţelese nimic din istorisirea dezlânată a porumbarului. Fiicele Drăgoeştilor nu vorbesc cu Irina a vistiernicului, dar vorbesc cu fiicele spătarului. Fostele ei druşte nu vorbesc cu Raliţa a hatmanului, dar vorbesc cu Irina a vistiernicului. Maria Călţuna Craiovescu vorbeşte şi cu fiicele Drăgoeştilor, dar şi cu jupâniţele moldovence, de aceea ştie totul, pentru că taberele îşi trimit mesaje prin ea. Ar putea comunica şi prin fiicele spătarului, dar ar afla şi Raliţa a hatmanului, cu care nu vorbesc Ilinca, Ralu şi Smaragda.

— Nan, nu înţeleg nimic, spuse Chiajna.

— Măria Ta, să zicem că ghivecele astea două cu flori sunt cele două tabere, o luă de la capăt porumbarul.

— Lasă taberele, că le desluşim altădată. Mie spune-mi începutul: care-i pricina?

Pusese degetul chiar pe rană, înţelegea foarte bine asta din stinghereala lui Nan. Feciorul coborî privirile, îşi frământă mâinile, o privi şi trase aer în piept, deschise gura, după care o închise la loc şi privi peste umărul ei, departe în zare, dincolo de palanca Curţilor Domneşti.

— Nan, vorbeşte, îi spuse calm.

— Măria Ta, nu ştiu cum se fac treburile acestea, dar eu am să fac aşa cum simt şi ce mi-o fi scris am să duc, se hotărî el. Vin înaintea Măriei Tale cu rugămintea să-mi dai de soţie pe Ilinca Arbore.

— Asta deja este o a doua pricină, Nan. Tu încă nu mi-ai răspuns la prima întrebare: pentru ce sunt certate jupâniţele între ele?

— Pentru noi trei, Măria Ta. Pentru mine şi fraţii mei.

Nan tăcu, dar Chiajna nu mai avu nevoie de alte lămuriri. Vorbele lui limpeziseră întreaga pricină în mintea ei. Nan se îndrăgostise de Ilinca Arbore. Doamnele şi domniţele băga- seră de seamă şi merseseră un pic mai departe cu închipuirea, începând probabil să vorbească despre dragostea dintre toţi feciorii lui Şerban şi toate fostele ei druşte. Cele trei fiice ale boierului Radu Drăgoescu, aflate mai mereu în conflict deschis cu jupâniţele moldovence, încercau acum să câştige teren din mers, întrecându-se să atragă atenţia feciorilor Izvoranilor. O mică luptă din acest mare război se desfăşu- rase în dimineaţa aceea sub ochii ei, abia acum înţelegea cu adevărat ce văzuse. Una dintre fiicele Drăgoeştilor captase cu totul atenţia lui Nan, chinuind pe Ilinca Arbore. Nan, neştiutor într-ale inimii de fată şi încă şi mai mult într-ale dragostei, îşi închipuia acum că lacrimile şi fuga jupâniţei anunţau sfârşitul lumii şi voia să dreagă lucrurile luând-o de soţie.

— Nan, mută-ţi gândul de la nuntă, că am altă treabă cu tine, mult mai importantă, îi spuse Chiajna. Unde este tatăl tău? Am de vorbit cu el.

— Strânge oaste alături de Măria Sa, Mircea-Vodă. Sunt porniţi pe la moşiile din jur.

— Ce ai auzit, vin oamenii alături de ei?

— Încep să se strângă, Măria Ta, dar nu pe cât ne-ar trebui. Uzurpatorul şi cu trădătorii fugiţi din ţară au deja lefegii italieni plătiţi dincolo, peste munţi. Îi ajută şi papis- taşii, le dau arme şi oameni. Noi nu avem nici pe jumătate.

— Ştii să scrii?

— Da, Măria Ta. Ca să ne cuminţească atunci când ne măriserăm noi şi mâncam zilele maicii noastre, taica ne-a aşezat într-o zi în tinda bisericii din Izvorani şi i-a spus părintelui să nu ne trimită acasă decât după ce învăţăm ceva pe ziua aceea. Am învăţat buchile dintr-un ceaslov, apoi taica a vrut să învăţăm şi să scriem. De ce? l-a întrebat maica. De-al naibii! i-a răspuns taica, să mă ierţi, Măria Ta. De ce să ştie ai popii şi ai mei nu? Până în ziua de azi spune maica că noi am învăţat buchile „de afurisită pielea pe tac-tu, acum să vedem ce faceţi cu ele". Să ierţi, Măria Ta, dar îi cunoşti pe maica şi pe taica, ştii cum sunt.

— Nan, pleci la învăţătură în Cetatea Braşovului. la-ţi porumbeii cu tine.

— Şi cu Ilinca, Măria Ta?

— Îţi promit că nu o voi da nimănui mai înainte să te întreb pe tine. Deocamdată este prea mică, încă nu a venit vremea ei. Iar tu ai treabă.

Nan, mezinul Izvoranilor, nu dormise niciodată singur. Acasă, maică-sa îi culcase dintotdeauna pe toţi trei în acelaşi pat cu saltea de paie, care, o vreme, în cei dintâi ani ai copilăriei, li se păruse întins ca lacul Snagovului, dar, pe măsură ce creşteau, începuseră să nu mai aibă loc în el, devenind pricină de lupte

crâncene.

Luptele nu încetaseră deloc cât au fost băieţii mici. Nu aveau nevoie de încă o pricină în plus. Se băteau pentru cea mai mare lingură, pentru cea mai bună pereche de bot- fori, pentru ultima plăcintă sau pentru undiţe. Se băteau chiar şi pentru că fuseseră bătuţi de maica lor, iar unul dintre ei socotea că fusese nevinovat. Se băteau în curtea bisericii din Izvorani chiar înainte de începerea slujbei, de începuseră oamenii să se întrebe dacă nu cumva este vorba de un singur animal neobişnuit, cu trei capete, şase mâini şi şase picioare mai mereu încâlcite. Furau cai din grajdul tatălui lor, îi încălecau neînşeuaţi şi scoteau sufletul din ei, alergându-i din ogradă până pe vale şi înapoi, după care cei doi care rămăseseră ultimii îl băteau pe cel care câştigase. O vreme le stricase taică-său lupta, dându-i pe mâna popii din Izvorani ca să-i înveţe buchile, dar fraţii îşi reluară iute năravul, bătându-l pe cel care era lăudat de părintele pentru învăţătura zilei aceleia.

În cea dintâi noapte petrecută în podul Turnului Măcelarilor din Cetatea Braşovului, Nan se răsuci necontenit în aşternut, ascultând şoarecii care rodeau ceva pe undeva, bufniţele din pădurea alăturată şi zburătăcirile aripilor porumbeilor lui din cuşti. Sub el, paiele care foşneau şi-l mai înţepau din când în când îi aminteau de patul de acasă. Plătise intrarea în cetate şi mersese întins la breslaşii măcelari, cu hrisovul pe care i-l dăduse Doamna Chiajna, o scrisoare de la Grigore Barbir, bărbierul lui Petru Rareş Vodă.

Măcelarii îl primiseră fără întrebări, îl adăpostiseră în cea mai mică odăiţă de sub acoperişul turnului îngrijit de ei şi-l ajutaseră să-şi urce acolo cuştile cu porumbei. În spatele turnului se întindeau pădurea şi muntele. În faţă, dincolo de strada Vămii, se înălţau Biserica Sfânta Maria şi Casa Sfatului, amândouă cu podurile pline de porumbei care ieşeau seara, stoluri întregi plutind pe deasupra pieţei şi lăsându-se uneori până aproape de

pământ, ca un linţoliu vălurit de vânt, tulburându-i mult pe ai lui.

Sosise în cetate cu patru perechi de porumbei, cei mai învăţaţi. Fusese înscris în catastiful breslei bărbierilor-dohtori ca ucenic şi îşi petrecea zilele între atelier, Piaţa Sfatului, de unde era nelipsit la ceasurile vecerniei, şi oborul de animale din capătul Uliţei Căldărarilor, unde găsea mei pentru porumbei. Se amesteca printre braşovenii şi străinii care discutau cu glas tare despre toate pricinile cetăţii şi ale lumii. Se împrietenea cu toţi, plătea ţapi de bere bărbaţilor şi zâmbea femeilor, aproba tot ce spuneau, se minuna de întâmplările mai însemnate şi se arăta curios, făcându-i să se simtă importanţi. Era cel mai nepriceput ucenic bărbier, ţinta glumelor celorlalţi ucenici, care totuşi îl primeau cu bucurie în mijlocul lor, pentru că în lipsa lui supărarea meşterului ar fi căzut pe unul dintre ei.

Stătuse mult în cumpănă înainte să trimită cel dintâi mesaj. Măria Sa Doamna Chiajna îi spusese „tot ce vezi”. Vedea în fiecare zi cete de catolici adunându-se mânioşi la intrarea în Biserica Sfânta Maria, cea mai mare biserică pe care o văzuse vreodată Nan, mai înaltă chiar şi decât Palatul Voievodal din Cetatea Bucureştiului. Biserica fusese de curând luată de la catolici şi dată luteranilor, tulburându-se apele până la Roma şi înapoi. Vedea străzile pline de mercenarii generalului Castaldo, condotier napolitan trimis de împăratul, care din când în când ardeau în stradă grămezi de catehisme luterane sau calvine, tipărite în germană şi română. Văzuse înscrisul trimis preoţilor români din Şcheii Braşovului cu porunca de a citi catehismul luteran în limba română, în biserica lor grecească, şi a-l împărţi credincioşilor. Avea o copie a scrisorii consilierilor prin care obligau măcelarii români din cetate să vândă pieile de miel numai către breasla blănarilor.

Avea patru perechi de porumbei. Ce veste să fi trimis

mai întâi?

Din odăiţa strâmtă de sub acoperiş putea vedea, prin cele două lucarne de la miazănoapte şi de la răsărit, tot oraşul de la Poarta Vămii, trecând pe la Casa Sfatului şi Biserica Sfânta Maria, până la fosta Poartă a Sfântului Duh, aflată în ruină. Se urcase pe singurul scaun din odaie, un scăunel scund cu trei picioare, îşi scosese coatele afară pe prichici şi cerceta oraşul. Paiaţa cu pantaloni verzi, tunică roşie şi clopoţei atârnaţi la scufie se ivi de sus, din Turnul Sfatului, şi începu să bată gongul, ridicând ciocanul cu mişcări frânte. Şapte ceasuri, numără Nan.

Ilinca nu avea să-l creadă când îi va povesti despre paiaţa care se mişca singură. Hotărî să scrie despre catehismul luteran în limba română, despre mercenarii condotierului Castaldo şi despre obligarea preoţilor români din Şchei să îşi reformeze biserica. Isprăvi cel dintâi răvaş, îl copie pe o nouă bucată de pergament, răsuci cele două răvaşe şi legă câte unul la picioarele celei dintâi perechi de porumbei. Genovezul îl învăţase să trimită întotdeauna veştile importante cu doi porumbei, ca să fie sigur că mesajul ajunge acolo unde trebuie.

— Unul ar putea fi ***ucciso*** de un ***falco***, îi spusese el. ***Falco***, repetase, bătând din braţe ca din nişte aripi şi scoţând nişte cârâituri din care Nan pricepuse că trebuie să fie vreun vultur sau şoim. Sau ar putea fi ***ucciso*** de ***arcieri***. ***Arcieri***, repetase din nou, făcând gestul de a trage cu arcul.

Slobozi perechea de porumbei prin lucarna de la răsărit şi îi urmări ocolind piaţa şi lăsându-se apoi către miazăzi. Mută iute scăunelul şi ieşi pe cealaltă lucarnă. Mai apucă să-i vadă dispărând în spatele Tâmpei. Soarele apusese, iar muntele era jumătate albastru întunecat, jumătate naramziu. Era ceasul la care Nan pornea către Cârciuma Roşie ori către hanurile aflate la porţile oraşului, pline seara de soli sau simpli curieri din

toate colţurile lumii.

Luase lesne în felul acesta urma pregătirilor oştii de lefegii a boierilor Orboeşti şi Mărgineni, care ar fi dorit să aducă pe tron pe uzurpatorul Radu Ilie, nepot de frate al lui Mircea-Vodă. Până la sfârşitul săptămânii se împrietenise cu doi feciori de-ai pribegiţilor cărora le plăcuse tunsoarea lui, iar Nan le promisese că îşi va face timp să-i tundă la fel. Cetatea Braşovului era plină de tineri cu părul scurt ca al lui. Nu se mai simţea o năstruşnicie umblătoare, cum îl numeau fraţii săi.

Se întorsese în locurile de băut ale pribegilor seară de seară, ducându-i cu vorba, ba că nu putuse lua foarfeca pentru că-l prinsese meşterul, ba că o luase, dar descoperise că era cea boantă şi i-ar fi ciopârţit, ba că nu e bine să-ţi tai părul pe lună plină, ca să nu te pomeneşti apoi că-ţi cade tot. Le istorisise bătălii închipuite la care luase parte alături de fraţii săi şi îi ascultase povestind la rândul lor despre lupta pe care tocmai o pregăteau. Aveau să se ascundă în Codrii Vlăsiei, la marginea Perişului, unde urmau să se întâlnească cu oamenii Craioveştilor, trimişi tocmai de la Jiu prin spate, prin pădure, şi împreună aveau să iasă la loc deschis, unde vor putea birui cu uşurinţă oastea lui Mircea-Vodă, de patru ori mai puţin numeroasă, poate chiar nu va mai avea loc bătălia, căci ce comandant înţelept şi-ar arunca oştenii în luptă deschisă cu un om contra patru?

— De unde ştim noi câţi oameni are Mircea Ciobanul? întrebase Nan într-o seară, după ce plătise mai mulţi ţapi cu bere noilor săi prieteni.

Între pribegi se lăsase o tăcere adâncă, apoi unul izbucnise în râs ca la o glumă bună, urmat îndată de toţi ceilalţi şi Nan hohoti alături de ei, lăsându-şi capul pe spate, pentru că nu mai avea aer de atâta râs. Lângă Mircea-Vodă se afla un trădător.

În noaptea aceea trimisese ultima pereche de porumbei numai pentru această singură veste. Lăsase

vorbă acasă, înainte de plecare, ca unul dintre fraţi, „te rog, bădiţă Vlaicule! Te rog, Ţinteo! , să-i aducă înapoi porumbeii care ajungeau în Izvorani cu răvaşele. Acum nădăjduia că vreunul dintre ei va fi pornit deja la drum, cu cuştile la oblâncul şeii. De la o masă alăturată ce-i păruse mai întâi liberă şi numai târziu băgase de seamă că meseanul se retrăsese în umbră, lipindu-şi scaunul de zidul crâşmei, un oştean moldovean, după straie, răsturna capul scurt pe spate din când în când, ca şi cum i-ar fi înţepenit gâtul şi încerca să-l trosnească sau ca şi cum ar fi auzit deasupra capului zgomote tainice. Anghel apărea şi dispărea din Cetatea Braşovului după nişte reguli care lui Nan îi scăpau.

De partea cealaltă, în Izvorani, Ţintea aştepta porumbeii acasă, la cuiburile lor, şi ducea răvaşele la Curtea Domnească chiar atunci când soseau, indiferent de ceasul din zi ori din noapte, aşa cum fusese porunca Doamnei Chiajna. De aceea, după o scurtă sfadă înăbuşită de Vlaicu, cel mai vârstnic dintre fraţi, în câteva ghionturi, se deciseră ca el să fie cel care va pleca spre Cetatea Braşovului, ca frate mai mare ce era şi ca unul care, până acum, nu avusese niciun rol în toată această aventură.

Declarase la intrarea în cetate că aduce porumbei pentru masa judelui şi intrase pe la Poarta Vămii. Întrebase în vreo două ateliere de bărbierit şi scos dinţi de un ucenic, Nan, şi îl aflase repede. Îl aşteptase până se isprăvise munca zilei aceleia, apoi urcaseră împreună în Turnul Măcelarilor, în odăiţa unde puteau sta în picioare numai în mijloc, sub vârful acoperişului. Nan îi povestise despre războiul dintre catolici şi luterani, despre cărţile lor pe care lefegii le ardeau în piaţă şi despre ceasurile din Turnul Sfatului şi din turla Bisericii Sfânta Maria, care băteau la fiecare oră. Ar fi vrut să-l întrebe despre Ilinca, dar nu ştiu cum. Vlaicu îi povestise despre Şerban banul, despre maica lor şi despre mulţimea de negustori care cer pitac de intrare

în Cetatea Bucureştilor, unde vor să-şi ridice case şi să-şi pună pe picioare negustorii. Ar fi vrut să-i spună despre Ilinca, pentru că-l vedea frământându-se, dar nu ştiu cum. Se luptară o vreme pentru singura pernă din odăiţă, o câştigă Vlaicu, apoi adormiră.

A doua zi în zori, Nan îl conduse până la Poarta Vămii, privi o clipă soarele cu mâna streaşină la ochi şi spuse:

— Nu vine ploaie, ai să mergi cu spor, drum bun!

— Te omoară maica când te-o prinde, îi spuse Vlaicu, apoi îi trosni o palmă peste ceafă, îşi lipi fruntea de a lui şi plecă.

Bătălia de la Periş

După vestea că alături de Mircea se află un trădător şi că vrăjmaşii ştiu numărul oştenilor pe care el a izbutit să-i strângă până acum, Chiajna citea de câteva ori fiecare răvaş adus de Ţintea, apoi îl ardea într-o cădelniţă veche, privind pergamentul fumegând până când focul îl mistuia de tot. Soţul său se întorcea seară de seară la curte după căderea întunericului, urmat în fiecare zi de cete tot mai numeroase de mici boiernaşi cu feciorii şi cu oamenii lor de casă. Uneori întârziau până la miezul nopţii în sala tronului, plănuind.

Într-una din seri, Chiajna tăie calea logofătului Barbu bătrânul, tatăl lui Barbu din Pietroşani. Dobra se afla în spatele ei, în braţele doicii. Se înduplecase să-i dea prunca pe mână, dar cu poruncă straşnică să o urmeze peste tot, să o afle acolo ori de câte ori va privi peste umăr.

— Ce se ştie despre bătălii, logofete Barbu? îl întreabă.

— Amarnice, Măria Ta, îi răspunse bătrânul, neînţelegând întrebarea sau prefăcându-se că nu o înţelege. Amarnice. Mor săracii feciori şi de-o parte, şi de alta.

— Eu te întreb cum se poartă ele, stărui Chiajna fără să se clintească din faţa lui. Cum ştim unde trebuie aşezaţi oamenii? Cum se face că uneori mai puţini biruie mai mulţi? Cum te ajută şi cum te încurcă un deal, o apă?

Bărbaţii ieşiseră afară, în curţi, luminând tot locul cu făclii. Rând pe rând, încălecau şi plecau, iar întunericul cuprindea curţile tot mai mult, pe măsură ce făcliile dispăreau. Bătrânul logofăt înţelese că nu avea nicio scăpare, îşi scoase cuşma, descoperind pletele albe, pe care şi le îngrămădi în spatele urechilor, şi încercă totuşi o retragere:

— Ai mei nu prea sunt luptători, Măria Ta. Oameni sărmani de câmpie, trag cu arcul după iepuri. Atâta ştiu, atâta fac. Noi nici oi nu avem, să ştim să lovim cu ghioaga.

— Hai să vorbim, logofete, spuse Chiajna şi-l pofti cu un gest înapoi în sala tronului, rămasă pustie acum.

Aflase în noaptea aceea de la bătrânul logofăt că arcaşii aflaţi la cincizeci de stânjeni pot ţinti vrăjmaşii om cu om, că cele mai bune sunt săgeţile cu vârf de fier, iar dacă nu este vreme să se facă, atunci se pot folosi şi săgeţi din lemn, dar trebuie înmuiate în otravă. Aflase că arcaşii trebuie apăraţi de călăreţi, pentru că de la o vreme vrăjmaşul s-ar putea apropia prea mult de ei şi îi va doborî. Aflase că, dacă au arcuri mari, de luptă, atunci ar putea trage de la distanţă mult mai mare în tot grosul oştii vrăjmaşe, fără să mai ia la ţintă om cu om.

— Cei mai buni arcaşi pot trage o săgeată la fiecare zece bătăi de inimă, îi spusese logofătul Barbu. Asta dacă vrem să omoare fiecare ţintă.

— Şi cum ştii că doi arcaşi nu ţintesc acelaşi vrăjmaş, prăpădind una dintre săgeţi degeaba?

— Asta nu ştiu, Măria Ta. Ai noştri nu prea luptă cu arcaşi. Noi ne urcăm pe cai şi ridicăm spadele.

— Şi cu ghioaga?

— Cu ghioaga şi cu toporul la sfârşit, Măria Ta, după

ce arcaşii au secerat cât se putea, după ce călăreţii au intrat unii într-alţii şi parte din cai s-au mai prăpădit, lăsând oşteni pe jos, ca să ajungă la ei cei cu ghioaga.

Din răvaşele de la Nan, Chiajna ştia că duşmanii se vor aduna din trei părţi: unii din Cetatea Braşovului, venind pe Drumul Buţilor, pe la Vama Buzăului, alţii din Cetatea Sibiului, venind pe Drumul Sării, pe la Mănăstirea Cozia, şi ultimii din ţară, de la Jiu, venind pesemne pe vreun drum al oilor. Aveau de gând să-şi facă tabăra pe malurile bălţilor Perişului, să se aştepte unii pe alţii şi, a doua zi după Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, să pornească spre câmpurile întinse ale Hodopenilor[V], sat aflat la jumătatea drumului dintre lacul Snagov şi Curtea Domnească din Bucureşti. Aici, în câmp deschis, oamenii haidăului de Radu Ilie, de patru ori mai mulţi decât ai lui Mircea, ar fi putut lesne birui.

A doua zi dimineaţă ieşi din palatul nou, străbătu curtea plină de flori şi intră în casele vechi de la apa Dâmboviţei, locul unde dormise în cele dintâi nopţi ale ei aici. Lăsă doica cu fetiţa în braţe pe coridor, la uşa iatacului întunecat al Mariei Craiovescu, şi intră aşa cum ar fi intrat în iad, ca să întrebe pe ucigă-l toaca cum să-şi învingă vrăjmaşii.

— Tu ce ştii despre bătălii? spuse fără nicio altă pregătire, trăgându-şi un jilţ din cele mici, fără spătar, în faţa bătrânei al cărei chip se pierdea în întuneric.

— Bătăliile bărbaţilor sau ale femeilor? o întrebă Maria Craiovescu.

Mirosul de lumânare de seu, câine şi flori mucegăite al acestei odăi rămăsese neschimbat. Numai susurul apei dincolo de ferestrele acoperite bine cu draperii negre o ajuta pe Chiajna să reziste până când avea să-şi afle răspunsurile.

— Despre bătăliile femeilor nu am nevoie să te întreb pe tine, rosti ea cuvintele egal, fără patimă sau trufie,

V Otopeni.

cum ar fi anunţat un lucru lipsit de importanţă, că este dimineaţă sau că afară s-a încălzit.

— În bătăliile bărbaţilor nu suntem noi chemate să ne amestecăm. Femeile Craioveştilor nu aşa au fost învăţate, îi răspunse bătrâna cu mândrie.

— Din pricina asta nu izbutesc să rămână Doamne ale ţării mai mult de un an sau doi. Tu m-ai învăţat că aşa se rotesc aici domnii. Nu crezi că ar trebui făcut altceva decât se face de obicei, ca să oprim roata asta?

Maria Craiovescu se aplecă în faţă, arătându-şi în lumina slabă chipul stafidit, şi dădu drumul râsului său care suna ca şi cum ar fi tras să moară, urmat de tusea hârâită. Dulăul se apropie de ea şi îi mirosi îndelung genunchii şi gleznele, căutând pesemne să o ajute.

— Poate dă Dumnezeu să nu pier până când n-am s-o văd şi pe asta, spuse ea. Un voievod care să rămână pe tronul Valahiei douăzeci de ani. Hai, nu douăzeci, zece, poftim. Am să-ţi dau o carte, asta e tot ce pot să fac. Du-te, Bălaşă, şi adu ***Învăţăturile***.

În chip ciudat, Bălaşa Craiovescu se îmbunase după naşterea fetiţei, privind cu alţi ochi pe Chiajna, ca şi cum ar fi început să bănuiască în ea existenţa unor lucruri bune, pe care nu le văzuse până acum. Dispăru într-unul din colţurile întunecate ale iatacului, scotoci o vreme, deschise şi închise sertăraşe şi capace de cufere, apoi apăru cu o carte pe care i-o dădu Chiajnei.

— Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, citi ea cu glas tare.

— Este scrisă de unchiul tău pentru verişorul tău, fratele Doamnei noastre Ruxandra.

— A scris şi ***Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiica sa, Ruxandra****?* lovi Chiajna, nemulţumită pentru că bătrâna pomenise din nou rangul de Doamnă a Ţării alături de numele Ruxandrei.

Mulţumi însă pentru carte, se ridică şi se îndreptă către uşă.

— Nu-i poate birui, oricâte cărţi ai citi tu, să ştii asta, o auzi pe Maria Craiovescu în spatele ei. Vin cu mercenari milanezi, nu este un secret, toată lumea ştie asta.

— Am să-ţi trimit şi eu o carte, îi răspunse, cu mâna deja pe ivăr. O să-ţi citească Bălaşa din ea despre diferenţa dintre armatele proprii şi armatele mercenare. Despre cât de primejdioase şi necredincioase au fost ele pentru principii care le-au folosit. Dacă un principe îşi întemeiază puterea pe armatele mercenare, el nu va avea niciodată o situaţie stabilă şi sigură, asta scrie acolo. Se numeşte ***Il Principe***, o să-ţi placă.

Ieşi şi făcu semn doicii care aştepta pe coridor să o urmeze. Avea să-i facă o vizită lui Lăcustă, care-şi încropise grădina cu ierburi de leac către Târgul de Sus, la marginile apusene ale Curţii Domneşti. Avea să-i poruncească să înceapă să scuture gândăceii din frasini şi să-i facă praf de cantaridă din cel curat, aşa cum ştia el, pentru vârfurile săgeţilor. În seara aceasta avea să-l ţină pe Mircea treaz până când îi va povesti totul: despre trădătorul aflat în preajma lui, despre ziua şi locul bătăliei, despre locul taberei, despre arcaşii bătrânului logofăt Barbu şi cum ar putea fi ei folosiţi, despre mlaştina dintre cele două lacuri ale Perişului şi cum ar putea locul acela urât mirositor să-i salveze, despre câmpul întins al Hodopenilor, unde ei ar putea pieri cu toţii.

Ar fi dorit să o întrebe pe Maria Craiovescu dacă ştie ceva despre oamenii de la Jiu, dacă într-adevăr aveau să se alăture haidăului de pripas, oploşit peste munţi. Simţise însă nevoia să se mai gândească o vreme înainte de a pune întrebarea. Rămaşi puţini, Craioveştii i-ar fi putut promite lui Radu Ilie că îl vor sprijini, fără să se grăbească însă să o facă, pentru că oricâţi mercenari vor sosi de la Braşov, nu se ştie niciodată cine câştigă o bătălie până când ea nu se termină, iar cel mai bun plan este acela care mai întâi îţi asigură supravieţuirea şi

abia după aceea rangurile şi dregătoriile.

Pentru Craioveşti, cea mai bună decizie zilele acestea ar fi fost un joc dublu, iar Chiajna se aştepta ca Maria Craiovescu să fi înţeles deja asta.

Atunci când un porumbel aduse vestea că trupele mercenarilor au pornit traversarea munţilor, Mircea îşi petrecu ziua întreagă la Periş, cercetând locurile, cele două lacuri lungi, cu cozile şerpuite împreună, mlaştina dintre ele, din care pe alocuri se vedea ieşind câte un os albit al vreunui animal, pârloaga de la apus, ca la vreo verstă de lată mai înainte de a începe pădurea, şi coasta de la răsărit, ridicată între lacuri şi restul pădurii.

Boierii pribegi şi oastea lor de lefegii aveau să sosească aici abia peste două zile. Împărţi arcaşii bătrânului logofăt Barbu în două şi îi ascunse în partea de apus şi de răsărit a pădurii. Ascunse ţăranii cu topoare şi ghioage în spatele arcaşilor din pădurea de la apus. Călăreţii care aveau să lupte cu săbiile se aflau în pădurea de la miazăzi şi miazănoapte, la capetele cele înguste ale lacurilor.

În dimineaţa plecării, Chiajna îl privi îmbrăcând cămaşa de cânepă apoi pe cea de zale, tunica de piele pe deasupra, încingându-se cu sabia, trăgându-şi în picioare cizmele în carâmbii cărora avea pumnale. Îl urmă afară din iatac şi de-a lungul coridoarelor şi rămase în cerdacul cel înalt dinspre Poarta de Jos, de la Dâmboviţa. Curţile erau pustii, oamenii înnoptaseră în ascunzători. Numai feciorii cei mai mari ai Izvoranilor îl aşteptau cu calul de dârlogi. Încălecară toţi trei şi ieşiră pe porţi. Zorii încă nu se revărsaseră, dar întunericul se risipise într-o lumină stinsă, tristă.

Privi argatul care închidea porţile şi urmele lăsate de ele, două jumătăţi de cerc adâncite în pământul bătătorit al curţii. În gură avea un gust amar şi în suflet o mâhnire. Aveau să biruie, era sigură de asta. Planul ei nu avea niciun cusur. Aveau să biruie, iar ea nu avea să fie acolo ca să vadă, să se bucure împreună cu ei. La

sfârşitul zilei aveau să-i aducă numai resturile bucuriei şi ale izbânzii, ce nu mai încăpuse în piepturile lor.

Se întoarse în iatac, luă fata din leagăn şi o puse la sân, dar Dobra scuipă laptele, îşi schimonosi faţa mică şi începu să plângă, iar Chiajna ştiu că a rămas grea.

Oastea lui Radu Ilie Haidăul ajunse la Periş pe la prân- zişor. Pădurea întreagă împrejur era nemişcată. Niciun greiere nu ţârâia, ceea ce ar fi trebuit să le dea de gândit. Căpitanii mercenarilor porunciră aşezarea taberei. Învăţaţi, oamenii ştiau ce au de făcut. Priponiră caii lângă apă, le scoaseră şeile şi începură să ridice corturile boierilor şi ale comandanţilor.

Cei dintâi fură scoşi din pădure arcaşii de la răsărit. Un singur sunet lung de corn şi pe creasta colinei se iviră în şir oamenii Pietroşanilor. Arătau ca o gloată venită la poarta stăpânului lor să se plângă de cine ştie ce neajuns. Unul cu botine, altul cu opinci, unul cu surtuc, altul în cămaşă, unul cu cuşmă, altul cu pletele murdare şi încâlcite lăsate libere în bătaia vântului, unul gras ca godacul în ajun de sărbătoare, altul slab ca un ţâr. Făloşi nevoie mare pentru sarcina ce o primiseră, închipuindu-şi toţi cum vor povesti în fiecare iarnă de acum înainte că au luptat alături de vodă, aveau pe feţele buhăite de vin zâmbete ştirbe, arătând dinţi negri şi stricaţi. Nu păreau să priceapă cu adevărat unde sunt, ci arătau mai degrabă ca porniţi la ospăţ. Privirile lor speriară pe Mircea. Smintiţi. Nebunii satului. Plec la luptă cu smintiţii şi zăluzii, îşi spuse.

Numai arcurile lor erau aidoma, toate la fel, aşa cum ar fi trebuit să fie şi ei, ridicate către cer cu îndrăzneala nebunilor.

Atunci când logofătul Barbu strigă către ei, din toţi rărunchii, Iepuri!, o sută de săgeţi porniră ca una

singură spre cerul senin de vară, dispărând în lumina albă a soarelui, de unde se întoarseră într-o clipă de partea cealaltă a lacurilor, deasupra capetelor mercenarilor, înfigându-se cu sunete moi, de fruct copt căzut pe o piatră, în umeri, ochi, braţe şi picioare, piepturi, pântece. Mai înainte ca cei dintâi săgetaţi să apuce să cadă în genunchi, o nouă ploaie de săgeţi căzu din soare asupra oştii disciplinate, înveşmântaţi toţi la fel, cu tunici albastre şi strâmţari stacojii.

În tabăra uzurpatorului se stârni haos. Căpitanii începură să strige porunci, cu glasuri mânioase. Îşi cereau caii şi voiau ca mercenarii să se retragă în pădurea de la apus, să iasă cât mai iute din bătaia săgeţilor.

Următorii fură scoşi din pădure arcaşii de la apus. Două sunete lungi de corn şi din spatele trunchiurilor se ivi Barbu, ginerele voievodului, cu cel de-al doilea şir de pietroşeneni. Iepuri! porunci spătarul şi arcaşii luară la ţintă om cu om, o săgeată la fiecare zece bătăi de inimă, o sută de arcaşi – o sută de săgeţi, o sută de vrăjmaşi doborâţi la fiecare zece bătăi de inimă.

Renunţând să mai înşeueze caii, sub ploaia de săgeţi, mercenarii rămaşi în viaţă izbutiră de la o vreme să încalece şi porniră în galop către arcaşii de la apus, căci ceilalţi, de pe colină, erau apăraţi de lacuri şi de mlaştină.

Sub ameninţarea cavaleriei care se apropia ca furtuna vara, cornul ce dezlănţuise toate acestea sună de trei ori scurt şi arcaşii de la apus se retraseră înapoi în pădure,
trăgând după ei năvoadele pescarilor de pe Snagov, cu iarbă şi crengi încâlcite în ele, ce acoperiseră ţepuşele care ieşeau din pământ de un cot, trecându-le de genunchi. Caii celor mai iuţi mercenari, care ajunseră cei dintâi pe locurile arcaşilor, se opriră în faţa lor cu nechezaturi speriate, ridicându-se pe picioarele dinapoi şi aruncându-şi cu uşurinţă călăreţii lipsiţi de şei din

spinare.

— Apăraţi arcaşii! strigă Mircea comanda care dădu drumul în luptă călăreţilor săi, iar cornul îl urmă, preluând comanda şi sunând o dată scurt şi o dată prelung.

Din părţile de miazăzi şi miazănoapte ale Codrilor Vlăsiei ieşiră oştenii călare, cei dintâi oşteni adevăraţi care intrau în luptă. Mercenarii erau prinşi acum între lacurile din spate, arcaşii care continuau să îi ţintească de la adăpostul pădurii din faţă, în care caii nu puteau fi făcuţi să intre din pricina ţepuşelor, şi călăreţii lui Mircea. De pe colina din spate, cei dintâi arcaşi lăsaseră arcurile, care nu le mai erau acum de folos, odată ce luptătorii se amestecaseră între ei, şi alergau la vale, cu topoare ridicate deasupra capetelor.

Ţintea înaintase până către mijlocul câmpului de luptă, tăind în stânga şi-n dreapta vrăjmaşii. Pornise alături de tatăl şi fratele său, luptând spate în spate, dar fuseseră despărţiţi, calul său căzuse cu un picior secerat de o sabie, iar el se afla acum faţă în faţă cu un milanez rămas, la rândul lui, fără cal. Mercenarul era mult mai înalt şi spătos decât el. Trebuia să mute lupta ceva mai jos, la înălţimea lui. Se repezi cu capul în pântecele duşmanului ca un berbec, iar milanezul icni şi se îndoi de la mijloc peste el. Aplecat cum era cu creştetul în burta lui, Ţintea îi căută ţurloaiele picioarelor ca să tragă de ele şi să-l prăvălească pe spate, dar mercenarul îşi ridică pumnii împreunaţi ca la rugăciune şi-l lovi cu toată puterea în spate, peste şira spinării.

Trupul lui Ţintea se moleşi şi preţ de o clipă picioarele îi dispărură, nu le mai simţi. Se prăvăli pe spate în pământul îmbibat cu apă, cu mercenarul cât muntele deasupra lui, lovindu-l cu pumnii fără ură, ritmic şi tihnit, ca şi cum ar fi vorbit cu el.

Ţintea înţelese că vrăjmaşul său nu-şi foloseşte toată puterea. Fiind sigur că-l va învinge, se folosea de clipa aceasta în care încălecase un duşman mai slab ca de un

răgaz până la următoarea luptă adevărată.

Feciorul Izvoranilor pipăi cu palmele în jur. Noroi rece, cleios. O bucată de pământ ceva mai uscat din care ieşea un smoc de iarbă însângerată. Cizmele milanezului. Teaca lui. Cu fiecare pumn primit, mintea lui se ridica tot mai sus, deasupra ochiului acesta de pădure, deasupra lacurilor, a Perişului. Pipăi în continuare. O bucată de carne sfârtecată, caldă, a altuia. Mâl. Din nou cizmele mercenarului. Mânerul unui pumnal subţire ascuns în carâmb. Îl trase afară şi i-l împlântă mai întâi în spate, unde deocamdată îi era mai la îndemână, numai ca să oprească loviturile de pumn şi să-şi poată lua avânt, apoi în pântece, de două ori.

Milanezul dădu să se prăvălească peste el, dar Ţintea se răsuci iute pe o parte şi-l împinse în direcţia cealaltă, ieşind de sub trupul lui. Alte două braţe îi prinseră umărul şi cotul ca într-o menghină, ridicându-l în picioare şi el cuprinse iute cu palma gâtul noului atacator. Şerban, banul din Izvorani, apărut lângă el de nicăieri, îi puse în mână dârlogii unui cal străin, îi cercetă cu iuţeală trupul şi-l ajută să urce în şa:

— Hai, tătelule, sus cu tata! îi spuse cu glas sfătos. Grijă mare, nu mai pierde calul, tătelule!

O mână de călăreţi valahi despicaseră cale lată printre lefegii, împingând o ceată de-a lor în primul lac, de unde ei ieşiseră pe partea cealaltă, nimerind în mlaştina dintre ape. Câţiva mercenari care văzuseră fapta împingeau acum la rândul lor pe valahi către apă. Între ei, Vlaicu căzuse la pământ, chiar pe malul lacului. În urechi îi intra noroi, astu- pându-i-le. Sunetele luptei se auzeau acum înăbuşit, ca şi cum ei toţi s-ar fi îndepărtat de el ori el ar fi adormit, plecând din locul acesta care clocotea ca ceaunele vrăjitoarelor.

Un mercenar puse tălpile de-a stânga şi de-a dreapta lui, încălecându-l de-a-n picioarelea. Îl privi în ochi şi el văzu că faţa celuilalt era plină de sânge. Nu era însă sângele lui, căci toate erau la locul lor pe chipul său.

Mercenarul ridică sabia cu mânerul spre cer şi vârful în jos, spre pieptul lui, şi slobozi un strigăt ce pornise încet şi creştea pe măsură ce sabia cobora. Din spatele lui, Şerban banul îşi ridică calul pe picioarele dinapoi şi-l prăvăli peste mercenar, amuţindu-i strigătul. Sabia milanezului căzu lângă urechea astupată cu noroi a lui Vlaicu. Banul din Izvorani descălecă, îi puse dârlogii calului său în mână şi-i spuse, mai iritat de data aceasta:

— Grijă mare, tătelule, nu mai pierdeţi caii, mânca-i-ar tata!

Apoi se îndepărtă pe jos, împărţind lovituri în stânga şi-n dreapta. Când începu să vadă oameni luptând cu topoare şi ghioage, înţelesese că se apropiase mult de pădurea de la apus şi porni în direcţia cealaltă, unde era mlaştina, unde i-ar fi plăcut să-i vadă intraţi pe toţi cei sosiţi de peste munţi. Primi de la unul dintre milanezi, mai mult din greşeală, o lovitură cu mânerul sabiei în gură şi un dinte din faţă îi zbură boltit, căzând pe o palmă golaşă de pământ. Întâmplarea îl înfurie mai mult decât toată învălmăşeala acestei zile, una este să te lupţi şi alta este să-ţi baţi joc de om scoţându-i dinţii din gură. Îl culese de pe jos, puse mercenarul la pământ cu câţiva pumni, îl încălecă şi-i îndesă dintele cu rădăcina însângerată pe gât:

— Înghite-l, să te văd că-l înghiţi! scrâşnea printre dinţi, turbat de furie.

În apropierea ţepuşelor implântate în pământ, Barbu din Pietroşani se apăra de atacurile unui mercenar. Milanezul ridica sabia şi o prăvălea asupra lui cu putere, iar el nu făcea decât să se protejeze de loviturile duşmanului. Ştia că greu se putea ieşi dintr-o astfel de serie de atacuri, odată ce intrai în ea, aşa că, data viitoare când milanezul lovi, el îşi apără capul cu sabia, dar în acelaşi timp ridică pumnul stâng şi-l repezi în falca celuilalt.

În clipa scurtă de nedumerire cât capul mercenarului fu răsucit de lovitura în falcă, Barbu îi implântă sabia în

pântece, aşteptând până când ura şi dispreţul pentru vicleşug se stinseră din ochii celuilalt, apoi îşi scoase sabia şi se întoarse către mlaştini, ca să cerceteze dacă mai este vreunul care încă nu are curaj să se avânte în lacuri.

Între cei ieşiţi din pădure cu ghioaga, după retragerea arcaşilor, se afla şi Bârsan păcurarul. Răspunsese cu mare nădejde chemării lui Mircea-Vodă, gândind în ascuns că-şi va afla moartea în bătălie şi chinul său se va sfârşi. Se avântase cu aceeaşi înflăcărare cu care ieşeau toţi trei afară cu ghioagele, în nopţile albastre, înalte şi pline de stele din vârful muntelui, când baciul striga lupii, mă! Doborâse duşmanii cu o însufleţire care semăna cu bucuria, ceva sălbatic care îi umfla pieptul pe dinăuntru, ieşind afară sub forma unor hohote ce puteau fi şi de râs, dar şi de ură.

Tocmai această neînfricare a lui, de om care parcă nu ar şti că are o moarte, sperie lefegiii, care îl ocoliră, iar Bârsan păru prins pentru o vreme în bulboana de pace din mijlocul unei furtuni. Cai înnebuniţi de spaimă ori înfuriaţi de durere se roteau împrejurul lui, fără ca mercenarii călare să-i dea însă vreo atenţie. De trei ori îşi ridică ghioaga şi se propti pe picioare, pregătindu-se de lovitură şi chiar slobozind strigătul cu care cad ghioagele de obicei. De trei ori călăreţul trecu însă de el, oprindu-se la un pas în spate, căci pornise spre un alt luptător.

Aţâţat de aceste trei avânturi în van, un pic descumpănit, lăsă vârful ghioagei în pământ şi-şi trase sufletul, liniştit ca în mijlocul propriei ţarini vara, la cosit. Să vezi că nu o să mor, gândi.

De la o vreme, scrâşnetul săbiilor se auzi tot mai rar, acoperit din ce în ce mai mult de urletele de durere ale răniţilor şi ale celor ce trăgeau să moară. Arcaşii de sub poala pădurii mai ţintiră o vreme om cu om, apoi coborâră arcurile la picior şi căutară din priviri pe

logofătul Barbu cel bătrân, ca să le dea altă poruncă.

În mijlocul pârloagei acum răscolite ca după o arătură neobişnuită, cu pământul frământat şi amestecat cu trupuri însângerate, Mircea îşi mai roti o dată calul, privind în jur. În mâna cu care ţinea dârlogii avea şi sabia, în cealaltă avea un buzdugan ţintat, pline de sânge amândouă. În picioare se mai aflau numai oşteni de-ai lui, ici-colo isprăvind câte o luptă. În primul lac înotau câţiva mercenari, printre leşurile

care pluteau. În mlaştina dintre lacuri se mai zbateau câţiva, intraţi până dincolo de brâu. Nimeni nu irosea săgeţi pentru ei. Mlaştina avea să-i înghită curând.

— Gata, mă! Gata! spuse voievodul către spătarul Barbu cel tânăr, care avea suflătorii din corn.

— Să sune sfârşitul bătăliei! porunci spătarul lui Ţintea, aflat în spatele lui.

— Sună sfârşitul, măă! strigă Ţintea. Adună oamenii, că plecăm.

Peste Codrii Vlăsiei şi lacurile Perişului se ridicară sunetele frumoase ale cornurilor de vânătoare, cele mai aşteptate sunete, unul prelung şi apoi câte şapte scurte, într-un şir mărunt ca o sârbă veselă.

Fuseseră într-adevăr de patru ori mai mulţi, aveau să descopere asta atunci când Doamna lor Chiajna avea să le poruncească să sape câteva gropi adânci în care să-i îngroape pe toţi. Craioveştii, vreo sută de oameni călare, aşteptaseră pe câmpul de la Hodopeni o vreme, apoi trimiseseră un om în tabăra mercenarilor, ca să vadă ce-i. Iscoada se întorsese cu vestea că lupta a început chiar acolo, la Periş, iar Craioveştii nu se mişcaseră de pe loc.

În Izvorani, din bătătura casei, maica băieţilor cu icoana Sfintei Fecioare Maria în mâini ciulise în tot acest timp urechea către Periş, încercând să desluşească sunetul luptei. Pădurea deasă dintre ea şi feciorii săi topea orice strigăt. De la o vreme se aşezase pe ultima treaptă a cerdacului, pusese icoana pe genunchi şi începuse să se roage, bătând mărunt din buze şi ştergând chipul Fecioarei cu palma, ca şi cum i-ar fi îndepărtat lacrimile.

Nu o să-i mai cert niciodată, spunea ea icoanei. Nu o să-i mai pun la treburi, nu vor mai trebui să dea zăpada, să ducă sacii la moară ori să întoarcă boabele din podul şurii cu lopata. O să-i dezmierd şi o să-i ţin ca pe nişte feciori de boier, că doar acum şi ei sunt feciori de boier, şi nu au cunoscut decât viaţă de moşnean, că aşa mi s-a năzărit mie, să nu li se urce la cap. Dacă ar fi după

fapte, eu ar trebui să mă găsesc acum în focul luptei, între săbiile vrăjmaşilor, nu ei care nu mi-au ieşit niciodată din cuvânt, cei mai cuminţi feciori din Izvorani, Snagov şi Periş, băieţii mamei, adu-i, Doamne, înapoi!

Avea să-i aducă înapoi acasă tatăl lor, Şerban banul.

— Poftim, femeie, feciorii tăi ăştia doi pe care mi i-ai dat azi-dimineaţă, avea să spună, căci altă cale de a-şi arăta dragostea faţă de ei nu ştiuse niciodată. Au pierdut caii amândoi, halal de feciori ce ai crescut! Să le dai alţi cai acum, că ai feciori boiereşti, doar nu vor umbla pe jos.

— Şi domnia ta, mărite ban, aşa mi-i aduci? Cu straiele rupte şi murdari de noroi din cap până-n picioare? Aşa ţi i-am dat eu azi-dimineaţă? avea să răspundă mama feciorilor, înecându-se de bucurie că-i vede pe toţi trei în bătătură, dar neştiind altă cale în afară de aceasta de a arăta ceea ce simte. Treceţi la masă!

Pentru că păşise în tinda casei înaintea lui, care era cel mai mare dintre fraţi, Vlaicu repezi un pumn în umărul lui Ţintea, care îl împinse în tocul uşii.

În capul Podului Târgului de Vite, dincolo de scaunele măcelarilor de unde se ridică în fiecare zi mugetele vitelor înjunghiate şi mirosul greţos de sânge, departe, către mlaştinile bisericii, la locul de spânzurătoare al cetăţii, se ridicase în grabă o podină de lemn mărginită de un parmaclâc. Pentru că nu mai fusese vreme să se facă trepte, la marginea podi- nii fusese aşezat un scăunel cu trei picioare, pentru ca Doamna să poată urca lesne. Tâmplarii înfipseseră picioarele scăunelului în pământul nămolos, care se

lăsase între timp, şi scăunelul-treaptă stătea acum înclinat.

Mircea pusese piciorul direct pe podină, apoi se întorsese şi întinsese o mână doamnei sale, ajutând-o să urce alături de el. Se sfădiseră înainte de plecare din pricina ei, pentru că voise să o ia pe Dobra cu ea.

— O să stea cu doica în trăsură, cu uşile închise, spusese.

— O laşi acasă, îi răspunsese Mircea, iar obiceiul lui de a vorbi atât de scurt şi calm îi devenea Chiajnei tot mai nesuferit.

— Fata merge cu mine. Doică, ridică copilul din leagăn.

Mircea privise doica aşa cum îl privise pe boierul trădător Mărgineanu zilele trecute, când îi ieşise în cale în mijlocul luptei de la Periş. Sprâncenele lui stufoase coborâseră înclinat peste ochi, iar nările i se lărgiseră ca şi cum aerul s-ar fi îngroşat şi nu ar mai fi avut loc să intre. Doica îşi simţise sfârşitul aproape, făcuse o plecăciune către Chiajna şi ieşise din iatac.

— Dacă mă mai înfrunţi în faţa oamenilor, Chiajnă, o să petreci o vreme aici, în iatacul ăsta, îi spusese el la fel de calm.

Acum, când îi întinse mâna ca să o ajute, Chiajna îi simţi în palmă băşicile fierbinţi, pline cu apă, ridicate la rădăcina degetului mare şi a inelarului în timpul luptei de zilele trecute. Preţ de o clipă simţi privirea lui şi supărarea ei se mai înmuie. Ştia că el avea dreptate. Că nu ar fi trebuit să-l înfrunte. Că nu s-ar putea descurca fără el într-o lume care supravieţuia de la un an la altul numai datorită vreunei bătălii care avea loc prin pădurile dimprejurul cetăţii. Că ea nu mai avea 12 ani şi nu se afla în faţa tatălui său.

Şi, cu toate acestea, undeva, ceva nu era drept. Nu era vina lui, el juca corect. Lumea fusese plăsmuită după nişte reguli dinainte de naşterea ei şi pe nimeni nu părea să deranjeze această alcătuire, în afară de ea, şi

nici pe ea cu totul, ci numai o parte care se deştepta în cele mai neaşteptate momente: în iatacul întunecos al Mariei Craiovescu, în preajma unei bătălii ori înaintea plecării la locul de spânzurătoare, când erau aşteptaţi să asiste la pedepsirea trădătorilor căzuţi prizonieri zilele trecute la Periş.

Partea aceea din ea, pe care ceilalţi preferau să se prefacă că nu o văd atunci când se ivea, înţelegea perfect hotărârea Marulei de a-l refuza pe Anghel, de a alege drumurile şi libertatea ori de câte ori el îi propunea o casă plină de copii. Partea aceea din ea continuase în dimineaţa aceasta chiar şi după ieşirea doicii, când ştia cu toată siguranţa că Mircea nu va ezita să o închidă vreo câteva zile în iatac, primind pentru aceasta încuviinţarea mută a tuturor. Inclusiv a unei mari părţi a suitei sale.

— Sunt os domnesc, spusese, acceptând cu aceasta să fie închisă în odaie, convinsă însă că printre cuvintele ei se află fărâmiţat un adevăr pe care voia să-l rostească, chiar cu preţul acesta. În mine, înăuntru, oasele mele sunt crescute din oasele lui Ştefan cel Mare şi ale lui Petru Rareş. De aş fi fost băiat, cu tot atâtea oase şi din acelaşi lucru alcătuite, tata mi-ar fi lăsat mie tronul de la Suceava ca să poruncesc de pe el. Sunt fată însă, de aceea poruncesc de pe tronul Ţării Româneşti.

— Aici nu tu porunceşti, ci eu, vorbise Mircea fără supărare în glas, pentru că înţelesese ce a vrut soţia lui să spună, dar răstălmăcise anume ca să pună capăt mai iute pricinii, iar ei să iasă în curte, unde toată suita aştepta la trăsuri.

De unde Chiajna înţelesese două lucruri: mai întâi, că nu poruncise bine, altfel trebuia dată porunca, aşa cum o făcuse atunci când convinsese un întreg Sfat Domnesc să plece urechea la planul ei pentru bătălie. Numai că deocamdată nu ştia prea bine cum reuşeşte atunci când reuşeşte. Şi al doilea, că în prezenţa lui Mircea ceva din ea se micşora.

Pe podină nu fuseseră aduse jilţuri, aşa că Voievodul şi Doamna Ţării rămaseră în picioare, cu mâinile sprijinite pe parmaclâc, măturând mulţimea cu privirile. În spatele lor căpătaseră îngăduinţa să urce numai Radu din Drăgoeşti, întâiul sfetnic, şi Neacşa, soţia lui, o femeie mătăhăloasă şi din această pricină foarte ruşinoasă. Nici măcar dregătoria înaltă a soţului său nu izbutise să o facă să-şi ridice ochii din pământ. Umerii ei cu care s-ar fi mândrit orice luptător stăteau mereu drepţi şi semeţi, ceea ce o făcea să pară şi mai înaltă. Privită din spate, părea adesea un oştean îmbrăcat femeieşte, ceea ce făcea domniţele mai tinere şi fără minte, înclinate către părţile vesele şi lipsite de griji ale vieţii, să chicotească pe ascuns.

Restul curţii domneşti înconjurase podina, înşirându-se faţă în faţă cu mulţimea, frământând în picioare aceleaşi noroaie, căci pământul în partea aceasta nu se zbicea niciodată. Prezenţa Doamnei şi a lui Vodă coborâse liniştea peste adunare numai pentru scurtă vreme, cât le trebuise oamenilor ca să cerceteze cum se uită ea la el, cum se uită el la ea, ce poartă ea la gât, care boier se află imediat în spatele lui, care cu care boieroaice de-ale Doamnei par certate între ele. Apoi pe deasupra Târgului de Vite se ridică din nou freamătul de stup zgândărit, intrat în frigurile roirii. Veselia târgoveţilor porni de la toate marginile adunării deodată şi se uni în mijloc, ca apele mării după ce au fost despărţite de Moise. Precupeţele care aveau să se hrănească zile în şir cu cele de pe urmă clipe ale osândiţilor, cum li s-au zbătut pleoapele, cum le atârnau limbile, cum s-au înnegrit îndată pe sub ochi, semn de mort care a luat o taină cu el pe lumea cealaltă, se aliniaseră în faţa podinii, chiar sub ochii Doamnei.

Pe un colnic colbuit, cu pământul neaşteptat de uscat în mijlocul mâlurilor din jur, se înălţa spânzurătoarea, o grindă simplă peste care fuseseră petrecute trei funii cu ştreang la capăt şi câte un butoi dedesubt. Pentru că în

trecut butoaiele fuseseră cam greu de împins de sub picioarele spânzuraţilor, le aşezaseră acum invers, ca să poată fi rostogolite. La poalele colnicului trăgea să moară un prun uscat, căruia copiii îi mâncau în fiecare an prunele de verzi, jumulindu-i frunzele cu brutalitate.

Câţiva oşteni deschiseră cale prin mulţime, lovind cu suliţele cum ar fi lovit cu joarda, şi trădătorii se iviră în faţa lui vodă, cu încheieturile prinse în belciuge groase cu lanţuri. Fuseseră daţi mai întâi prin târg, ca să-şi ceară iertare de la oameni, după obicei. Picioarele lor lăsară urme de noroi pe colina colbuită, pământ rău, blestemat, spuneau precupeţele, ultimul petec atins de atâţia condamnaţi de-a lungul vremii, de aceea nu primeşte apa.

Pe Podul Târgului de Vite, Ţintea dădea pinteni calului, alergându-l fără milă. Zărea deja mulţimea adunată şi spânzurătoarea ridicându-se deşirată şi flămândă, un schelet de animal ciung, jumătate aievea, jumătate plăsmuire.

Un preot în odăjdii negre trecu pe la fiecare prizonier, însemnându-le frunţile cu un mănunchi de busuioc muiat la răstimpuri în căldăruşa cu agheasmă din mâinile unui băie- tan desculţ.

— Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce stăpâneşti peste cei morţi şi peste cei vii, iartă-le lor, Doamne, păcatele ce le-au făcut cu lucrul, cu cuvântul sau cu gândul. Că numai Tu singur eşti fără de păcat, Hristoase Dumnezeul nostru, şi Ţie slavă înălţăm, bolborosea preotul.

— Ai milă, Măria Ta, că ne-am tras învăţămintele! cuteză unul dintre boierii de sub spânzurătoare să ridice ochii la Mircea, căutând o iertare mai lumească.

Preţ de o clipă, nimeni nu mai respiră, în aşteptarea răspunsului lui vodă. Mircea însă nu se clinti, ca şi cum nu ar fi auzit nimic, şi mulţimea pricepu şi se simţi îndreptăţită să întărească răspunsul acesta mut, aruncând o ceapă stricată în cel care vorbise.

Ţintea priponi calul la marginea mulţimii, petrecându-i de câteva ori frâiele pe stinghia deja plină. Zilele de spânzurătoare aduceau toată suflarea călare a Bucureştiului în capul Podului Târgului de Vite, aşa fel că adesea cei sosiţi mai târziu cu greu puteau găsi un loc unde să-şi priponească calul. În vreme ce pornea, cu un umăr împins înainte, să despice mulţimea, pipăi răvaşul de la piept ca şi cum şi-ar fi luat de acolo tăria de a se avânta în mijlocul acestui stup primejdios.

Preotul isprăvise şi coborâse de pe colnic, pierzându-se cu iuţeală în mulţime, cu inima pe care trebuie să o fi avut şi Pilat atunci când îşi scutura mâinile ude deasupra medel- niţei de spălat. Călăii trecură şreangurile peste capetele condamnaţilor şi aşteptau acum în spatele butoaielor. În prunul ciung de la poalele colnicului se urcaseră doi băieţi ce loveau cu picioarele goale în cel de-al treilea, care încerca să se caţăre la rândul său. Crengile uscate pârâiau ameninţător. Mircea înclină capul şi călăii loviră butoaiele cu piciorul.

Ţintea ieşi la lumină din mulţimea scăldată în miros acru de sudoare, sânge vechi de animal şi mlaştini puturoase. Îşi aranjă pieptarul de şiac sub ochii Chiajnei, care-l zărise, îşi îndreptă cuşma pe cap, scoase răvaşul de la piept şi îl întinse de jos. Neacşa Drăgoescu, singura boieroaică din suita Doamnei care se afla pe podină, se aplecă, luă răvaşul şi îl dădu Chiajnei.

Recunoscu scrisul borcănat al lui Nan, care o irita atât de tare, slovele lui chinuite, o-urile ce păreau lovite cu piatra dintr-o parte şi i-urile suflate de vânt. Mai întâi nu înţelese ce citea. Socotitorul Cetăţii Braşovului trimitea judelui cheltuielile făcute de solul trimis în Cetatea Sucevei, ca să vadă dacă Petru Rareş Vodă a plecat într-adevăr din această viaţă, ori zvonurile nu erau întemeiate. Patru ducaţi pentru nopţile petrecute la Hanul Roşu, un ducat pentru nutreţul calului, unul pentru repararea unei curele de la şa, ruptă pe drum.

Sămădaşul căzuse în mâinile lui Nan, el copiase totul într-un răvaş şi trimisese un porumbel cu vestea. Dacă Petru Rareş a plecat într-adevăr din această viaţă. Mai trecu o dată cu ochii peste tot răvaşul. Toate celelalte informaţii se topiră şi dispărură. Pe hârtie rămase numai aceasta. Dacă Petru Rareş a plecat într-adevăr din această viaţă. Asta era vestea.

Chiajna strânse cu putere în mâini parmaclâcul, împiedi- cându-şi astfel trupul să ducă până la capăt un gest pe care mintea ei îl poruncea cu toată puterea, să-şi apere pântecele cu palma, să ferească noul prunc de lumea aceasta plină de veşti rele. Încă nu-i spusese lui Mircea nimic despre prunc, iar acum se bucura că nu o făcuse, pentru că putea mai lesne să plece de îndată către Suceava. Avea să meargă călare, ceea ce i-ar fi îngăduit să ajungă mult mai repede. Avea să fie de acord cu o mică gardă alcătuită din cel mult trei călăreţi, pentru că altfel Mircea nu ar fi lăsat-o niciodată să plece. Poate că ar fi omorât caii, dar până la miezul nop- ţii ar fi putut fi lângă tatăl său.

Cei trei prizonieri se legănau în şţreanguri. Încă mai aveau viaţă în ei, iar oamenii alergau cu priviri lacome de la unul la altul, ca să nu le scape nimic. Pe deasupra târgului aveau să plutească multă vreme discuţii şi certuri despre cel care murise primul sau cel căruia i se înnegrise limba, mai înainte ca adevărul să fie stabilit şi răsplăşagurile plătite.

Cel dintâi coborî de pe podină Mircea, iar străjerii se grăbiră să-i deschidă cale prin mulţime.

— Tata, îi şopti Chiajna din uşa trăsurii, apoi el încălecă şi se îndepărtă în galop, neliniştind străjerii care cu greu ţinură pasul.

Mai înainte ca trăsura Chiajnei să ajungă la Curtea Domnească, Mircea poruncise deja ca un sol să plece îndată spre Suceava, iar toţi negustorii sosiţi din Moldova în ultimele zile să i se înfăţişeze pe loc. Doi saşi bistriţeni spuseră că la 7 august îi trimiseseră Măriei

Sale Petru Rareş turtă dulce în dar şi era bine, sănătos. La 19 august primiseră hrisov de mulţumire şi o nouă comandă de dulciuri. La 22 august, un înstărit negustor polonez care traversase Moldova auzise despre o boală grea a lui vodă, ce-l pusese la pat. La 30 august, o caravană a unor lipscani a auzit că sunt cerute grabnic îndrumări pentru cazul în care boala lui vodă s-ar agrava, iar el ar muri. La 31 august, un negustor turc auzise că este cerut de îndată de la Constantinopol fiul voievodului.

Veştile se opreau la cea de ieri, a socotitorului Braşovului.

La uşa Chiajnei fură puse străji cu poruncă straşnică să nu se înduplece cu niciun chip la rugăminţile Doamnei. Înainte de vecernie, mult mai devreme decât o făcea de obicei, Mircea se retrase în iatacul lor de dormit, îşi scoase armele, se descălţă şi rămase tăcut într-un jilţ.

— Sunt prizonieră? întrebă Chiajna.

— Eşti soţia mea şi Doamna Ţării, nimeni nu te va lua vreodată prizonieră.

— Pot pleca?

— Nu poţi pleca la Suceava. Solii sunt pe drum, nu poţi face nimic mai mult decât ei.

— L-aş mai putea prinde în viaţă, spuse ea, iar glasul i se frânse mai înainte de a isprăvi vorba, dând-o de ruşine şi făcând-o să se înfurie.

— Cu ce preţ? întrebă Mircea.

Palmele lui acopereau cu totul braţele jilţului. Avea cele mai mari palme pe care le văzuse vreodată Chiajna, cele mai mari tălpi, acum, numai în colţuni, parcă şi mai lungi. Cum adică cu ce preţ, ce voia să spună? Cu orice preţ. Cu preţul unei nopţi de nesomn şi a vieţii calului pe care l-ar fi alergat necontenit până la poarta tatălui său. Cu preţul temniţei când avea să se întoarcă, dacă aşa avea să hotărască el.

— Porţi prunc, Chiajnă, vorbi Mircea din nou, iar

glasul său era blând, ca de fiecare dată când lua o hotărâre împotriva ei.

— De unde ştii? întrebă ea, apoi se corectă repede. De ce spui asta?

— Pielea ta miroase a rumeguş umed şi a măr copt. Aşa a mirosit şi data trecută.

Preţul pe care Mircea nu voia să-l plătească pentru ca Chiajna să-şi mai prindă tatăl în viaţă era fiul său.

Către miezul nopţii, o nouă înţelegere coborî în ea şi mintea i se lumină de o nădejde. Lăcustă! Trebuia trimis de îndată grădinarul cu leacurile lui. Lăcustă avea să rezolve toată încurcătura. Deşteptă pe Mircea adormit în jilţ şi-i ceru să dea poruncă să fie pregătită chiar acum, pe loc, o trăsură cu străjeri care să pornească neîntârziat spre Cetatea Sucevei. Iar lui Lăcustă să i se spună să ia cu el toate leacurile pe care le are.

Vestea morţii lui Petru Rareş sosi în Cetatea Bucureştilor după două zile. Voievodul se stinsese în noaptea de 2 spre 3 septembrie. Chiajna ceru ceasul exact şi socoti pe degete. Dacă ar fi plecat călare chiar în clipa în care Ţintea îi pusese răvaşul în mână, l-ar mai fi prins în viaţă, în cel de pe urmă ceas al său.

Solii intrau şi ieşeau de la Mircea necontenit. Stolnicul Petre din Lăpuşna, ultimul fiu în viaţă al lui Bogdan Vodă cel Orb şi posibil pretendent al tronului Moldovei, se afla la Cracovia, sub protecţia regelui polon. Cracovia nu era un loc potrivit în care să se afle falşii pretendenţi la scaunul Sucevei, care s-ar fi putut iute transforma în uzurpatori. Din fericire, alaiul ce îl aducea pe Iliaş de la Constantinopol fusese văzut trecând deja Dunărea pe la Silistra şi îndrep- tându-se către Buzău, de unde aveau să intre pe Drumul Bogdanului, cale lată şi bătută până la Suceava. Doamna Elena îl mutase pe fiul său cel mic, Ştefăniţă, în cetatea întărită şi ferecase porţile Sucevei. Toate acestea le aduceau solii lui Mircea, sosind şi câte doi pe zi.

Chiajnei nu i se îngădui să meargă nici la

înmormântare. Chiar dacă avea să călătorească în cea mai bună trăsură, cu caii numai la pas, aşa fel ca ea să nu simtă hârtoape sau gropi, iar noul prunc să nu fie în primejdie, totuşi Cetatea Sucevei şi drumurile Moldovei nu erau locuri sigure în aceste zile, după părerea lui Mircea. Până când Iliaş nu va ajunge, cu firmanul său, la Suceava, unde urma să fie încoronat în Biserica Coconilor, ţara fremăta de uneltitori, iar vieţile vlăstarelor domneşti se puteau iute curma.

Nu-i plăcu faptul că soţul său păstră străjerii în preajma ei până când totul se isprăvi în Suceava. Nici măcar nu încercase să-i ceară să promită că nu va ieşi din Bucureşti, ci pur şi simplu o înconjurase cu oşteni care o urmau pretutindeni. Chiajna însă recunoştea cinstit în sinea ei că ar fi plecat în lipsa lor.

Petrecu zile întregi cu Lăcustă, atunci când el se întoarse, cerându-i să descrie exact ce văzuse, cum îl găsise pe Petru Rareş.

— Otrăvit? întrebase direct, atunci când Lăcustă nu dădea semne că ar pricepe încotro îl conduce Doamna lui.

— Nu părea, Măria Ta.

— Bineînţeles că a fost otrăvit! Cum altfel să fie posibil ca într-un răvaş din 22 august să comande dulciuri de la Bistriţa, apoi în nici două săptămâni să-şi dea ultima suflare?

Se învinovăţea pentru că-l luase pe Lăcustă din Cetatea Sucevei. Cu siguranţă că astfel de nenorocire nu s-ar fi întâmplat dacă tatăl ei ar fi avut vraciul curţii alături. Începea apoi să numere pe degete vrăjmaşii cunoscuţi care l-ar fi putut otrăvi pe Petru Rareş şi căile prin care ea ar fi putut să-i răpună. Trimise pe Lăcustă să verifice câtă cantaridă i-a rămas după bătălie. Ar fi avut nevoie de Anghel, dar nu avea

cum ajunge până la el, Marula nu mai trecuse pe la Bucureşti din primăvară, iar ea era singura care ar fi putut şti unde ar fi de găsit ucigaşul stăpânirii.

În minte îi stăruia mereu, pe sub toate aceste planuri şi învinuiri, o imagine, un fulg mai mic decât un bob de linte desprins din părul tatălui său ultima oară când îl îmbrăţişase, în pragul Palatului Domnesc din Iaşi. Se atârnase atunci de gâtul lui Petru Rareş într-un gest smucit, de copil căruia nu-i vine la îndemână să se arate simţitor. Îşi lipise tâmpla de tâmpla lui, părul lui vodă era cald şi asudat. Gestul ei repezit desprinsese fulgul ce plutise îndelung în lumina solidă, prăfuită, a dimineţii aceleia.

Fusese ultima dată când Chiajna îl văzuse. Cea de pe urmă imagine cu tatăl său avea să aibă pentru totdeauna un puf plutind în aerul gros ca mierea, fără să ajungă niciodată pe pământ. Timpul încetinise atunci, încercând să oprească căderea fulgului, îngreunându-i ei mişcările, punând în jur o lentoare al cărei înţeles îl afla abia astăzi, când clipa trecuse. Culesese fulgul acela în palmă şi îl păstrase o vreme, fără să ştie atunci de ce. La cel dintâi popas îl scuturase din pumn, pentru că mintea ei de copil se aştepta ca presimţirile să se împlinească pe loc, altfel s-ar fi dovedit simple amăgiri. Avea să caute multă vreme de atunci înainte astfel de beteşuguri ale timpului, avea să cerceteze cu atenţie uşurinţa sau greutatea cu care curgeau întâmplările mărunte în jurul ei, în aşteptarea unei alte ameninţări pe care de data aceasta să o înţeleagă şi să o poată întâmpina privind-o drept în faţă.

Cel de pe urmă miros al tatălui ei avea să rămână acela al îmbrăţişării de pe prag, mirosul blănii de zimbru cu care îşi împodobea toate caftanele, ca să-l arate mai fioros, şi care pe ea o făcea întotdeauna să strâmbe din nas. La fel ca atunci, la plecarea din Iaşi, simţea că în jurul ei moare ceva mai mare şi mai important chiar şi decât tatăl său. Visa zimbri tăcuţi şi

blânzi, Bucureştiul întreg era un zimbru adormit care deschidea ochii de cum se lumina şi începea să rumege ziua încet, tocând-o între măsele ca pe o iarbă bună şi grasă.

Locurile pot să soarbă puterea din tine sau să îţi dea viaţă. Suceava o umpluse întotdeauna de viaţă ca şi cum ar fi băut apă vie. Bucureştiul o seca, o usca, nu dormea şi nu avea poftă de mâncare. Îşi tot repeta că otrava locului acestuia trebuia să facă parte din ea ori avea să o răpună, dar simţea că nu avansează deloc, că totul rămâne numai o vorbă în vânt. Tânjea după Suceava. Tânjea după copilărie. Petru Rareş luase cu el în mormânt câte o bucată mare din amândouă, asta era ceea ce simţea că piere.

În dimineaţa zilei Sfântului Andrei cap de iarnă, pruncul mişcă pentru cea dintâi oară şi Chiajna zâmbi din nou. Dacă avea să fie băiat, îl va numi Petru şi nimeni nu se va putea împotrivi. Cu gândul la fiul ei, îşi aminti de Iliaş şi Ştefăniţă pe vremea când erau mici şi se urcau unul pe umerii celuilalt ca să ajungă până la fereastra odăii de şcoală şi să o cheme afară, la joacă. Bucăţi mari din Suceava şi din copilăria ei se aflau în ea însăşi şi nu aveau cum să piară atâta vreme cât ea umbla pe pământ.

Se aflau chiar şi în noi, pentru că văzusem totul, de la început. Cât timp vor exista zidurile Cetăţii Sucevei, noi o vom vedea pe Chiajna alergând înăuntrul lor, alături de fraţii săi, vom continua să le auzim glasurile şi paşii răsunând sus, pe drumul de strajă ce înconjoară cetatea, din pod şi până în hrubele tainice ce ies în pădurea Zamcăi.

7055de la Facerea Lumii

Anul şerpilor

Fuga cu haraciul

În odaia doicilor cu podelele acoperite din perete în perete cu blănuri de urs, cu scoarţe ţărăneşti răsucite suluri şi proptite la prag, ca să nu se strecoare gerul de afară, Stana, fiica domnului, făcea joaca copiilor. Petru arunca un cal de lemn cât un deget, iar ea şi Dobra se grăbeau să i-l aducă înapoi, în timp ce copilul râdea cu sughiţuri, pentru că ele amândouă umblau în patru labe.

De ce îi spune odaia doicilor, când de fapt este odaia pruncilor?

Pe lângă pereţi, doicile aşezate pe laviţe coseau cămăşuţe noi copiilor sau le dregeau pe cele din vară. În vatră ardea trosnind un foc puternic, în care una dintre femei aruncase şi un lemn de brad plin de lacrimi de răşină, ca să miroasă frumos.

Dobra avea un an şi opt luni. Petru avea nouă luni. Nimeni altcineva de la curte nu ţinea socoteala vârstei coconilor domneşti mai bine decât Stana. Poate din pricină că nu avea propriii ei copii şi atunci dorul fierbinte se lăsa alinat de cei ai Chiajnei. La răstimpuri, Stana rămânea pe gânduri în mijlocul jocului, cu plasa de păr răsucită pe o parte, dând la iveală un semn roşu pe obraz, de la tâmplă până sub bărbie, pe unde trecuse marginea plasei până mai adineaori. În lipsa veseliei şi a râsului, chipul ei căpăta din nou trăsături colţuroase şi mici, de pasăre. În astfel de momente, doicile strecurau

către ea priviri furişe, apoi se uitau unele la altele. Abia aşteptau noaptea, când coconii domneşti aveau să adoarmă, iar ele vor putea discuta în linişte întreaga pricină a acestor zile.

Radu din Drăgoeşti, întâiul sfetnic, se arătase a fi şarpe încălzit de vodă la sân, care muşcase de îndată ce-i venise bine, adică chiar în toamna aceasta, după culesul recoltelor şi după strângerea haraciului de la oameni. Velitului boier îi revenea sarcina aceasta. Catastiful cel mare al sumelor adunate din sate şi de pe moşii era păstrat sub cheie de el. Avea grija sacilor cu bani până când venea vremea ca haraciul să fie trimis la Constantinopol. Se spunea că fugise peste munţi, alăturându-se haidăului de Radu Ilie, cu cincizeci de mii de galbeni, sumă care le deruta pe doicile pruncilor domneşti atunci când ajungeau cu vorba la ea. Cum ar putea arăta cincizeci de mii de galbeni? Taifasul se oprea o vreme aici, doicile muncindu-şi mintea ca să cuprindă suma. Poate că este ca un râu de aur. Poate că este ca palatul acesta voievodal, dacă ar fi făcut numai şi numai din aur. Ori poate că este ca livada domnească de la poalele Dealului Moldovenilor, cu mii de fructe de aur ivindu-se sfioase dintre frunze.

Se smulgeau însă din această visare şi continuau să întoarcă faptele pe toate părţile, mai întâi pentru că oricum nimeni dintre cei cu care ar fi putut ele vorbi nu ştia cu siguranţă cât este haraciul ţării şi apoi pentru că tocarea mărunt a unui astfel de subiect greu le făcea să se simtă foarte importante.

Barbu din Pietroşani, ginerele domnului, se alăturase fărădelegii acesteia mişeleşti, fugind împreună cu Drăgoeştii şi cu banii peste munţi. Vestea căzuse ca un trăsnet asupra întregii Curţi Domneşti. În cele dintâi zile, capul nimănui nu-i păruse lui Mircea-Vodă că stă bine pe umeri. Tăiase câţiva boieri care obişnuiau să-şi petreacă vremea cu nele- giuiţii, blestemaţii şi făţarnicii de boieri din Drăgoeşti şi Pietroşani. Se oprise numai la

bătrânul logofăt Barbu, tatăl fugarului, cel care adusese la Periş arcaşii. Amintirea vitejiei celor doi Barbu din ziua aceea îi mai răcorise furia. Întemniţase pe logofăt şi pusese să-i fie adusă fiica sa, ca să o silească să se uite în ochii lui atunci când o va întreba: a ştiut ce ticluieşte mârşavul, vicleanul şi lepădătura prefăcută de soţ al ei? Urma să fugă şi ea împreună cu el, dar se răzgândise poate în cea din urmă clipă?

Stana îi ascultase acuzaţiile şi întrebările fără să clipească, cu nemişcarea pe care o au animalele foarte mici atunci când sunt prinse de fiarele pădurii. Nu auzea toate cuvintele, unele treceau pe lângă urechile ei, zburând mai departe fără să intre înăuntru. Spaima şi o încredinţare că viaţa ei se va isprăvi chiar acum, pe loc, îi desprinsese mintea de simţurile trupului, iar Stana se surprinse gândind, sub ploaia de întrebări strigate cu furie de tatăl său, că nimeni nu-i vorbise niciodată despre dragoste.

Slujnicele palatului şuşoteau uneori între ele despre vreunul dintre oşteni. Din vorba fetelor, Stana înţelegea că una suferă, iar cealaltă o încurajează şi o învaţă la ceva ce părea a fi deopotrivă un lucru prostesc şi delicios. O suferinţă deci. Nu avusese parte niciodată de dragostea aceea de slujitor. Mama sa, fie-i ţărâna uşoară, îi vorbise odinioară despre bucuria datoriei împlinite. O bucurie deci. Tatăl său îi spusese în urmă cu doi ani, când urcase pe tronul Valahiei, că are nevoie ca ea să-şi împlinească rostul de fiică a domnului şi să ia pe Barbu de bărbat. Un rost deci, un scop pentru care venise pe lume, să-şi ajute tatăl să păstreze coroana.

Uitase toate aceste gânduri imediat cum scăpase de sub privirile lui Mircea-Vodă. Nu mai dusese până la capăt cercetarea aceasta a prezenţei sau lipsei dragostei din viaţa ei. Odată ce primejdia trecuse sau cel puţin se îndepărtase, gândurile ei se adunaseră din adâncurile unde le scufundase teama de moarte şi se ridicaseră din nou la suprafaţa lucrurilor.

De pe blana de urs privi copilul care arunca căluţul de lemn, râzând şi aşteptând să-i fie adus înapoi. Va osândi şi el la moarte prin spânzurare sau prin tăierea capului, aşa cum făcea astăzi tatăl lui. Privi fetiţa care mergea de-a buşi- lea prin faţa vetrei în care trosnea focul, periind blănurile cu degete grăsune, în căutarea jucăriei. Va fi măritată şi ea cu rostul ei, pe care deocamdată nu-l ştia nimeni, dar la un moment dat îl vor afla tatăl ei şi maica ei şi i-l vor spune, acesta este rostul tău, o bucurie, nu o suferinţă, aşa cum sunt dragostele slujitoarelor.

Mircea-Vodă îl dorise înapoi pe ginerele său, Barbu. Rana pe care i-o făcuse el, furând şi fugind, îl duruse mult mai tare decât rana pe care i-o făcuse întâiul său sfetnic. Îl ceruse de la guvernatorul Transilvaniei, episcopul Martinuzzi, ştiut deja de toată lumea că face, de ani de zile, când jocul otomanilor, când pe al habsburgilor, încercând să nu supere nici pe unii, nici pe alţii. Îl primise pentru zece pungi de ducaţi şi doi prizonieri din temniţele Palatului Voievodal, condotieri milanezi. Barbu se afla acum undeva sub podeaua acoperită cu blănuri de urs pe care era aşezată Stana, adânc sub pământ, în temniţa palatului. Între cei doi prunci domneşti, străjuită de doicile copiilor şi de străjerii înarmaţi aflaţi la uşă, Stana îşi plimba palma peste blana aspră, încercând să şi-l închipuie pe soţul său, trei încăperi mai jos.

Nu-l văzuse de când fusese adus. Nici măcar nu ceruse asta, simplul gând că ea se aflase lângă el atunci când în mintea lui se desfăşurau planurile acelea îi făcea rău, i se strângea stomacul de ruşine, de teama ca nu cumva şi tatălui său să-i vină aceleaşi gânduri, cum a fost posibil să te întinzi noaptea lângă el, în pat, şi să nu ştii la ce se gândeşte?

Stana se întreba dacă tatăl ei ar avea tăria de a porunci ca ea să fie ucisă. Felul în care ne comportăm atunci când suntem trădaţi şi suferim grăieşte foarte

limpede despre firea noastră cea adevărată. Tatăl ei se calma în astfel de momente, privirile i se răceau şi i se limpezeau, vinovaţii puteau auzi cum adevărul se ridică în picioare şi i se arată singur şi nimeni nu mai putea face nimic dacă era vinovat, nu mai aveai cum să-l convingi pe vodă, nu mai aveai cum să ajungi până la milostenia lui, indiferent câţi prunci ce rămâneau orfani i-ai fi arătat, câţi părinţi bătrâni şi bolnavi, câte surori cu inimile sfâşiate pentru totdeauna de durere.

Aceasta avea să fie cea de pe urmă zi a soţului său.

Înainte de chindie aveau să-l spânzure.

Fuseseră unii care îi luaseră apărarea lui Barbu, spunând că o moarte prin tăierea capului ar fi mai potrivită pentru rangul lui, ceruseră să se ţină seama şi de vitejia cu care el luptase la Periş, vorbiseră despre firea tristă, mereu abătută şi lesne de amăgit pe care o avusese dintotdeauna Barbu. Cu siguranţă că alunecosul boier din Drăgoeşti, cu vorba lui cuceritoare şi măiestria de a convinge, îl păcălise pe spătarul Barbu, atrăgându-l în această ispravă.

— De ce nu-i spuneţi pe nume isprăvii? vorbise Mircea cu un glas ce părea că vine la el din pământ.

Deopotrivă pravilele şi obiceiul pământului spuneau că trădarea ţării şi a domnului este vina cea mai mare şi se pedepseşte cu spânzurarea, dacă împricinatul este om simplu, cu tăierea capului dacă este boier cu rang. Pravila ţării împarte vinile în mari şi mici. Între vinile mari, trădarea domnului era fruntea.

— Nu este vreun furtişag mărunt sau vreo bătaie pe ţarină, pentru o piatră de hotar mutată mai către pârâu. Şi nu văd de ce i s-ar tăia capul ca unui boier cu stare, de vreme ce dintre moşneni l-am ridicat, eu cu mâna mea, mai spusese Mircea, punând capăt cu aceasta oricăror tocmeli.

Stana auzise că moartea prin tăierea capului este mai uşoară decât aceea prin spânzurare, dar cine scotea pe lume astfel de vorbe? Cine era acela care încercase

amândouă morţile, ca pe două feluri de mâncare, şi se întorsese apoi ca să povestească? Ea se temuse întotdeauna mai mult de capetele tăiate decât de spânzuraţii care atârnau în ştreang. I se părea că nimeni niciodată nu va mai putea omorî capul acela desprins de trup pe când încă mai era viu, că el va trăi veşnic undeva, într-un coş de nuiele, de unde va privi lumea şi toate cele ce continuă să se petreacă în jur şi va povesti, va povesti, va povesti fără să poată fi oprit. Vieţile celor care supravieţuiesc vor dăinui numai aşa, istorisite de un cap răzbunător, ostatec într-un coş de nuiele.

Cel mai tare însă Stana se temea de vinovăţie.

Să se simtă vinovată, copleşită sub povara aceea a unui lucru rău, poate interzis, făcut nu din vreun curaj ori din răzvrătire, ci pentru că nu fusese îndeajuns de atentă, de isteaţă, i se părea chinul cel mai greu de suportat. Să nu ştii ce te aşteaptă, dar să ştii sigur că este vorba de o pedeapsă cumplită – gândul acesta apăsa atât de greu pe toate celelalte, încât le adormea, Stana se simţea obosită, un somn diavolesc punea stăpânire pe ea, picotea răpusă sub privirile iuţi ale doicilor. Pesemne că lor nu le-ar fi scăpat semnele trădării soţilor lor. Toate acele slujnice ale curţii aveau răutăţi atât de previzibile de la o vreme, încât era odihnitor să ştii mereu la ce trebuie să te aştepţi din partea lor. Răutatea şi cruzimea lor aveau o curăţenie ca a copiilor foarte mici care strivesc un gândac sau a pisicilor care, în loc să mănânce şoarecele, se joacă îndelung cu el.

Răzbunarea punea viaţa în mişcare, aşa cum apa pune în mişcare roata morii. ***Şi ea mi-a făcut mie la fel*** erau vorbele care trăgeau soarele sus pe cer zi de zi, trezind lumea din noaptea nefiinţei, readucând-o iar şi iar la viaţă pentru o nouă cruzime, o nouă răutate, alţi spânzuraţi, alte trădări. Arareori, când vreuna dintre ele încerca cărarea îngustă şi năpădită de buruieni a

iertării, celelalte se strângeau în jurul ei ca furnicile în jurul unei firimituri de pâine, înconjurând-o ca să izoleze erezia de restul lumii şi spunându-i: crezi cumva că o să ţină minte că ai iertat? Crezi că o să facă la fel pentru tine? Ai să vezi că nu. Ai să vezi că te va lovi imediat cum te întorci cu spatele şi atunci o să-ţi pară rău că nu te-ai apărat acum, mai înainte să-i laşi timp să prindă puteri. Vorbele erau rostite cu glasuri şoptite într-o cadenţă calmă, o blândeţe a răului care, pentru Stana, făcea ca lumea aceea propovăduită de slujnice să fie cu atât mai înspăimântătoare, o gură a iadului ce se apropia alene, hrănindu-se cu spaimele pe care le stârnea între timp.

În anul acela al şerpilor, când se născuseră copii neînfricaţi şi bănuitori, cu mare înrâurire asupra celorlalţi şi suferinzi de dureri de foale, iarna căzuse mai aprigă ca niciodată. Cele dintâi zăpezi se aşternuseră pe tăcute la întâi al lui brumar şi nu se mai ridicaseră până la sfârşitul primăverii următoare. Şerpii ieşiţi din toate găurile pământului, ce năpădiseră câmpurile şi casele oamenilor, umpluseră pivniţele Palatului Voievodal sau atârnau de crengi, în livada domnească, îngheţaseră în sfârşit peste noapte, pe unde fuseseră prinşi de gerul căzut în mijlocul toamnei. Pieile lor fuseseră strânse de oameni abia după topirea zăpezilor. Vrăciţele de prin sate le dăduseră foc, bolborosind descântece pe deasupra grămezilor fumegânde, ca să ţină şerpii departe pentru anul ce urma, iar copiii îşi făcuseră joacă umplând băşici de porc cu piei uscate, legându-le la gură şi sunând din ele ca din zornăitori.

Prin nămeţii aceştia ai lui brumar, oamenii ajunseseră la locul spânzurătorii cu mare trudă, înotând istoviţi în zăpezile ce le treceau de ţurloaie, cu capetele plecate sub viscolul înfăşurat împrejurul lor, cu promoroacă pe sprâncene şi pe gene. Peste mlaştina îngheţată de la marginile Târgului de Vite se aşternuse

zăpada, iar colnicul cu spânzurătoarea se înălţa alb sub ninsoarea deasă. Dincolo de mulţimea adunată, în cazanele spânzurate pe pirostrii deasupra focurilor forfotea rachiul adus din povernele domneşti pentru cinstirea oamenilor. Fiecare avea să capete, la plecare, câte un cauc de rachiu fiert.

Atunci când Mircea şi Chiajna urcară pe podina mărginită cu parmaclâc, ninsoarea încetă ca oprită cu mâna, ceea ce oamenilor le păru semn. În rândul întâi, chiar dinaintea voievodului, stăteau cele douăsprezece surori ale condamnatului şi tatăl lor, logofătul Barbu cel bătrân. Târgoveţii Bucureştilor se bătuseră pentru locurile din care le puteau vedea feţele, iar acum nu-şi luau ochii de la ei. Aşteptau cu mai multă nerăbdare spectacolul pe care aveau să-l ofere surorile lui Barbu decât spânzurătoarea în sine.

Cu un surtuc zdrenţuit lăsat descheiat peste cămaşa din cânepă, ca şi cum gerul nu l-ar mai fi putut atinge de-acum, cu tălpile goale vârâte într-o pereche de ciubote găurite, osânditul fu adus la picioarele spânzurătorii. Mergea drept, privind pe deasupra capetelor oamenilor, către marginile cenuşii ale cerului. Norii se strânseseră unul într-altul şi coborâseră foarte aproape, ca şi cum Dumnezeu pusese un capac peste cele ce aveau să se întâmple. Barba crescută în temniţă îi asudase pe drum, în cotiga acoperită în care fusese adus, nu mai mare decât un coşciug, iar acum prinsese ţurţuri.

Rând pe rând, toate cele douăsprezece surori ale lui Barbu se înfăţişaseră Doamnei Ţării în zilele trecute, punându-i la picioare averile soţilor lor şi cerând ca pedeapsa singurului moştenitor al Pietroşanilor să fie înlocuită cu alungarea pentru totdeauna din ţară. Veneau plânse şi zdrobite de durere, agăţându-se cu disperare de cea de pe urmă nădejde a lor, o vorbă strecurată de Doamna Ţării lui Mircea-Vodă, care ar fi putut întoarce lucrurile de pe drumul pe care porniseră,

făcându-l pe vodă să se răzgândească. Plecaseră de fiecare dată fără să o înduplece pe Chiajna, care le privea nemişcată ca piatra. Unele blestemaseră amarnic în trăsurile lor, pe drumul de întoarcere. Altele avuseseră nevoie să fie stropite cu apă de hrean ca să-şi vină în simţiri şi abia după aceea îşi aruncaseră blestemele.

Niciodată mai mult ca acum, cuvintele închise în cărţulia pe care o cărase după ea pe cărări ascunse, către Cetatea Ciceului, nu-i păruseră mai adevărate. Paginile acelea care o tulburaseră în copilărie pentru că se îndepărtau atât de mult de învăţătura lui Macarie, dar se apropiau ameţitor de lucruri pe care sufletul ei le recunoştea, adevăruri care fuseseră scrise în ea şi despre care nimeni nu cutezase să-i vorbească, ci numai nădăjduiau fierbinte ca ea să le înţeleagă singură îi apăreau acum din nou în faţa ochilor, în vreme ce le privea pe surorile trădătorului, aflate la picioarele ei.

„Cesare Borgia era socotit un om fără milă, totuşi această cruzime a lui restabilise ordinea în Romagna, adusese acestei provincii unitatea şi pacea şi o făcuse să fie credincioasă principelui...

Se pune astfel problema dacă este mai bine să fii iubit decât temut sau invers. Răspunsul este că ar trebui să fii şi una şi alta. Dar atunci când unul din două trebuie să lipsească, este mult mai sigur pentru tine să fii temut decât iubit. Căci despre oameni se poate spune în general lucrul

acesta: sunt nerecunoscători, schimbători, prefăcuţi şi ascunşi, că fug de primejdii şi sunt lacomi de câştig...

Oamenii şovăie mai puţin atunci când este vorba să facă rău unuia care şi-a câştigat iubirea celorlalţi decât altuia care se face temut", fusese de părere Niccolo Machiavelli.

Chiajna nu-şi amintea când observase pentru întâia oară că ştie pagini întregi pe de rost. Ştia însă cu siguranţă că, odată cu mutarea ei de la Curtea Moldovei la Curtea Valahiei, încetase să se mai îndoiască de adevărul din ele. Tot ceea ce odinioară îi păruse tulburător, nou şi ispititor descoperise curând că este de fapt numai adevărul cunoscut de fiecare, ascuns de toată lumea. ***Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*** era o carte pentru vreme de pace. Valahia şi tot restul lumii nu se aflau prea aproape de astfel de vremuri.

Împins de la spate de gâde, osânditul urcă pe sania ce avea să ţină loc de butoi sub picioarele lui. Surorile îşi descoperiră capetele, smulgându-şi tulpanele din caşmir şi lăsând vederii părul despletit pe care juraseră să nu şi-l mai îngrijească până când nu capătă mila lui vodă pentru fratele lor. Preotul se apropie de Barbu şi-i dădu iertarea păcatelor, miruindu-i fruntea şi întorcându-se apoi cu spatele către locul unde el avea să-şi dea sufletul.

Printre oameni trecu o suflare istovită.

Gâdele petrecu laţul peste capul osânditului. Cele mai nevârstnice dintre surori ieşiră un pas în faţă şi căzură în genunchi, aplecându-şi frunţile în zăpadă şi strigându-şi de acolo rugăminţile de iertare. Logofătul Barbu se apropie de podina domnească, strângând în pumni cuşma boierească a nechibzuitului său fiu, pe care străjile i-o dăduseră atunci când osânditul fusese coborât din cotigă. Ridică ochii la Mircea-Vodă şi ceru să-i fie luate zilele, în schimbul surghiunului pe viaţă al

feciorului. Din prunul ciung de la poalele colnicului, pe care nici zăpada nu se aşeza, aşa că ramurile lui uscate se desenau ca nişte cicatrici negre pe cer, răni vindecate urât, îşi luară zborul doi corbi.

Încălzite de aşteptare, inimile oamenilor băteau mai iute, iar răsuflările lor trimiteau către spânzurătoare aburi groşi, albi şi fierbinţi.

Chiajna privi osânditul, care nu avea linişte, smulgându-se din ştreang, trăgând de funia cu care îi erau legate mâinile, ferindu-se cu gesturi mânioase de atingerea gâdelui, şi îşi aminti nişte vorbe de odinioară ale lui Anghel: morţi nu sunt decât cei liniştiţi. Ceilalţi viermuiesc zi şi noapte printre noi, luptă mai departe şi nu au pace în veci, căci ei nu mai au moarte. Au numai un soi de putere pe care o varsă asupra celor vii, care au orbirea de a-şi închipui că a lor este puterea aceea, din ei vine, când ea de fapt vine din morţii neliniştiţi. Ştii basmul cu apa vie turnată peste voinic, Măria Ta? o întrebase Anghel. Iată, apa vie este tocmai puterea unui mort din acesta viu, neliniştit.

Dacă Anghel ar fi avut dreptate, atunci într-o clipă Barbu trădătorul avea să devină nemuritor, gâdele avea să împingă sania cu piciorul, iar el avea să treacă în rândul celor care viermuiesc zi şi noapte printre cei vii, vărsând asupra lor dorinţa nestinsă de răzbunare şi un soi de putere care va continua să-i tot mâne într-o luptă fără sfârşit. Şi deodată se simţi neînsemnată, un păianjen firav prins în pânzele altcuiva. Încă nu plânsese moartea tatălui său, iar gândul acesta ivit pe neaşteptate în clipa unei alte morţi, poruncite de soţul său, i se păru răspunsul atoatecuprinzător al tuturor întrebărilor ce o frământau nopţile, dar lumina dură numai o clipă şi pieri mai înainte ca ea să o cuprindă cu mintea şi să înţeleagă.

În urma acestei dezvăluiri scurte rămase numai cu senzaţia că se zbătea în pânza păianjenului şi cu încredinţarea că are nevoie numai de o zvâcnire

puternică şi va scăpa, va rupe plasa, se va întoarce şi o va destrăma cu uşurinţă, răsucind-o pe o nuia. Orice copil poate nimici o pânză de păianjen, trebuie doar să se afle în poziţia potrivită, nu să intre în ea cu creştetul.

Chiajna îşi puse o palmă sub pântec şi pe cealaltă deasupra, chiar sub inimă, apărând noul prunc ce creştea acolo de grozăviile lumii de afară şi ale celei din mintea ei. Băgase de seamă că ori de câte ori îngăduie gândurilor să rătăcească printre urgii, cruzimi şi năpaste, pântecul umflat începe să o usture, ca şi cum copilul i-ar fi dat semn că se teme. Îşi făgăduise că îşi va ţine gândurile departe de astfel de încercări până când îi va veni sorocul, adică la începutul anului viitor, căci va fi tot un copil de iarnă, ca şi cel dintâi fiu al său, Petru, rămas acum acasă împreună cu Stana.

Gâdele împinse sania, care alunecă uşor pe scândurile îngheţate şi se opri în vale, la poalele colnicului, la picioarele unor băietani. Osânditul zvâcni în ştreang. Mulţimea era liniştită ca un lac într-o zi senină de vară. Cea mai mare dintre cele douăsprezece surori îşi pierdu cunoştinţa şi căzu pe o parte în nămeţi, spulberând zăpada uşoară în aer. Chiajna privi la Mircea şi-l văzu ţintuind cu ochii pe fiecare dintre bărbaţii Pietroşenenilor, pe rând. Niciunul nu i se uită în ochi, plecându-şi privirile pe măsură ce vodă ajungea la ei.

Ca să isprăvească treaba, gâdele se apropie de spânzurat, îi înlănţui genunchii cu braţele şi trase o dată scurt. Gâtul osânditului pârâi ca trupul prunului cel schilod la ger. Bărbaţii scoaseră un sunet de aprobare, un ***ha*** icnit ca atunci când isprăveau un lucru anevoios. Femeile traseră cu putere aer în piept şi-l sloboziră prelung, într-un suspin care trase afară după el toate durerile lor nemărturisite. Cu toţii erau mulţumiţi. De la cazanele din spate începu împărţirea rachiului fiert. Abia acum începu să plutească peste Târgul de Vite izul de sâmbure de prună spart, ca şi cum împlinirea dreptei

osânde dezlegase băierile miresmelor. Se împrăştie zvonul că vodă poruncise să fie aruncate două-trei boabe de piper în cazane, iar oamenii plescăiau cu uimire, căutând pe cerul gurii gustul necunoscut al mirodeniei ce călătorise pe Drumurile Mătăsii.

Logofătul Barbu cel bătrân şi toţi cumnaţii mortului primiră sarcina să strângă iute haraciul din nou şi să aibă grijă ca mare parte din sumă să fie dată din pungile lor şi de pe moşiile lor. Târgoveţii Bucureştiului se simţiră răzbunaţi de amintirea osânditului atârnând în ştreang atunci când fură nevoiţi să scoată încă o dată galbenii pentru bir. Haraciul trebuia trimis la Constantinopol, altfel turcii vor trece Dunărea când se vor topi zăpezile.

— Nu ne-am putea lupta cu ei? întrebase Chiajna.

— Nimeni nu mai luptă astăzi cu turcii, răspunsese Mircea. Au cucerit lumea, mai este cineva care nu plăteşte bir sultanului?

La scurtă vreme după ziua aceea, Mircea trimise un copil de casă să o aducă pe fiica sa, Stana, în sala tronului. Chiajna stătea de-a dreapta soţului său şi amândoi îşi aşezaseră mâinile pe braţele jilţurilor domneşti, nefiresc de înalte, ceea ce îi făcea să arate ca şi cum s-ar fi pregătit să-şi ia zborul. Erau de faţă câţiva dregători, vistiernicul, marele armaş, hatmanul şi marele vornic. Nu era însă o adunare de seamă, cu toţii se înfăţişaseră în straiele de toată ziua, cu caftane cenuşii, lipsite de podoabe şi însemnele rangurilor, şi se aşezaseră de-a valma în jilţurile Sfatului Domnesc, fără să ţină seama de rânduiala dregătoriilor.

Stana intrase, urmată de copilul de casă care se retrase în umbra unei draperii, în aşteptarea unei noi porunci. În vremea din urmă, Chiajna era tot mai mulţumită de felul în care noul vătaf al curţii strunea oastea de copii de casă şi slujnice. Începuseră în sfârşit să aibă toţi aceleaşi mişcări, să răspundă cu aceleaşi cuvinte atunci când erau întrebaţi, scurt şi cuviincios,

să-şi cunoască locurile unde trebuiau să se retragă atunci când nu era nevoie de ei, aşa fel ca Măriile Lor să-i găsească dintr-o singură privire, dar să nu atragă atenţia asupra lor, aşa cum se cuvenea la o curte domnească.

Chiajna o măsură pe Stana din creştet până în tălpi. Găsi potrivită rochia simplă din dimie şi rangul ei arătat numai printr-o foaie de dantelă veneţiană care-i acoperea umerii. Înclină abia ghicit capul către ea, împlinind cu aceasta aşteptările Stanei, care intrase speriată şi căuta acum cel mai mic semn că totul va fi bine. Ştia pentru ce fusese chemată fiica domnului în sala tronului, dar nu de la soţul său, care îşi păstrase obiceiul de a-i vorbi rar şi numai atunci când ea punea întrebări precise, ci de la Maria Călţuna Craiovescu, care fusese cea dintâi, apoi de la jupâniţa Ralu a hatmanului Sucevei, care aflase la câteva ceasuri.

— Acesta este logofătul loan Norocea din Răzvad, vorbi Mircea, atunci când Stana se opri dinaintea lui.

De-a stânga scaunului domnesc stătea în picioare un bărbat tânăr în straie frânceşti, cu obrazul bărbierit şi părul retezat scurt, cu priviri plictisite şi un aer trufaş de străin. Chiajna se întreba mereu de unde tot aduce Mircea boierii aceştia noi, tineri căpitani de oaste sau dregători aflaţi pe primele trepte ale rangurilor de curte. Îi afla pesemne pe drumurile lui prin ţară, căci încă nu-şi schimbase obiceiul de a lipsi cu zilele din Bucureşti.

— Te vei mărita cu el, continuase voievodul, încercând să pună blândeţe în glas, dar izbutind să fie numai uşor stânjenit.

Sprâncenele Stanei se ridicară fără voia ei. Le aduse iute înapoi, sub ascultare, şi spaima ei dintâi pieri din ochi, înlocuită de o bucurie şi o uşurare. Era aşadar vorba despre o căsătorie. Se putea căsători, era un lucru lesne de împlinit, cu care ar fi adus mulţumire tatălui ei şi care ar fi aşezat-o iarăşi înapoi în inima lui,

pe locul fiicei ascultătoare care merită priviri binevoitoare. Îşi închipui viaţa ei viitoare, lipsită de vinovăţia care o apăsa acum, şi se simţi recunoscătoare pentru această dezlegare găsită de tatăl său întregii pricini. Strecură către noul său mire o privire iute dintr-o parte, numai cu ochiul stâng, punând în lumină preţ de o singură clipă conturul ascuţit de pasăre al feţei sale. Îl găsi mult deasupra ei, cu atitudinea lui încrezătoare, nestingherită, cu gesturile sigure şi privirile trufaşe, surâzând sfruntat ori de câte ori câte un boier pufnea a mustrare şi clătina din cap acuzator.

loan Norocea din Răzvad îşi schimbă greutatea de pe un picior pe altul, ca şi cum ar fi vrut să pună în lumină straiele lui apusene, gest care nu scăpă nici Chiajnei, nici lui Mircea şi nu plăcu niciunuia. Plecă apoi fruntea către viitoarea lui mireasă, lipindu-şi bărbia de piept şi păstrând-o acolo preţ de câteva clipe, ridicând-o apoi cu un surâs şi ţintuind-o pe Stana cu privirea – o închinăciune la fel de neobişnuită ca şi straiele lui, adusă de pe meleaguri în care umerii şi spatele supuşilor rămâneau drepte în faţa membrilor familiei domnitoare.

Sosise de curând din Cetatea Colonia de pe Rin, unde petrecuse un an printre studenţii săraci ai universităţii germane, cu singurul scop de a deprinde limba, apoi a se face de folos lui vodă la Curtea Domnească din Bucureşti. Anul acela îl schimbase însă pentru totdeauna. Nu spusese nimănui acasă că trăise la periferia universităţii, alături de fiul unui plutaş ce transporta mărfuri pe Rin şi al unui ţăran înstărit, printre martineţii[VI] îngrămădiţi în pedagogii conduse cu mână de fier de vreun dascăl ce dorea să câştige bunăvoinţa magiştrilor.

Nu aveau dreptul să ia parte la toate cursurile, ci numai la cele care erau trecute pe lista pentru săraci, dar lui loan Norocea îi fusese de ajuns. Pricepuse iute

VI Boboci, studenţi săraci.

depărtarea dintre locul în care ajunsese Cetatea Colonia şi cel în care se afla Târgovişteа lui de acasă, într-o sfântă zi de duminică în care, rătăcind fără ţintă, ajunsese la picioarele Domului.

Nu-l văzuse de departe, pentru că se răsucea la tot pasul după fete de precupeţ înveşmântate în dantele înfoiate, cu părul pe spate, ce râdeau şi împrăştiau în jur miresme îmbătătoare culese din sticluţe tainice şi dosite prin spatele urechilor lor. Niciuna nu-şi ferise privirile de ale lui, iar Ioan Norocea din Răzvad simţise de la o vreme că-i ţiuie urechile şi ameţeşte.

Văzuse construcţia impunătoare, dantelată de sus până jos în marmură, încărcată de sfinţi, regi şi îngeri dăltuiţi în piatră şi împodobită cu stucaturi făcute parcă cu igliţa numai atunci când deja se afla la picioarele ei. Când ridicase ochii ca să-i caute capătul, încă mai respira. Privirea lui însă nu izbuti să găsească ceea ce căuta, aşa că inima dădu să i se oprească, iar respiraţia îi îngheţă. Construcţia părea vie şi înfiptă în cer sau mai degrabă invers, scursă dintre nori, picătură cu picătură, până când atinsese pământul. Avea să se ruşineze mai apoi tot restul vieţii de această primă reacţie la vederea Domului din Colonia. Pieptul i se umflase de plâns şi două lacrimi îi îmbobociseră în colţurile ochilor. Se afla lângă piciorul lui Dumnezeu, talpa Sa coborâtă pe pământ era chiar aici, lângă el.

Dacă ar fi cercetat în amănunţime ce anume din tot acel an petrecut acolo îl schimbase atât de mult, ar fi spus că timpul acesta de care avusese nevoie ca să-şi revină după vederea Domului făcuse aceasta. Descoperise o lume de existenţa căreia nu avusese habar, o lume mult mai înaltă, în care bisericile cu adevărat se ridicau până la Dumnezeu. Poate că din pricina aceasta Dumnezeu se uita arareori către valahi, pentru că ei nu-i ridicaseră niciodată biserici care să ajungă până la picioarele Lui.

Din discuţiile cu ceilalţi studenţi aflase că pe lume

sunt multe alte oraşe în care se află astfel de biserici fără capăt, care te pot îngenunchea pe prag numai prin simpla lor nesfârşire. Ba chiar, din respectul pe care studenţii germani îl arătau în discuţii unor tineri sosiţi din Florenţa sau Milano, înţelegea că domurile oraşelor acelora sunt încă şi mai măreţe decât acesta din Colonia.

— Şi în oraşul tău sunt astfel de domuri? îl întrebaseră noii lui prieteni.

— Da, le spusese loan Norocea, după o clipă de gândire. Şi la noi sunt. Tot la fel de mândre.

Biserica cea nouă a Doamnei Chiajna, biserică domnească, făloasă, căreia odată îi zărise turla peste zidurile Palatului Voievodal, ar fi încăput întreagă în domul din Colonia, iar oamenii încă ar fi putut intra pe lângă ea, ca să se închine la Dumnezeul acesta catolic ce părea a fi mult mai înstărit decât cel de acasă. Turnul Chindiei din Târgovişte aşezat peste Biserica Domnească nu ar fi ajuns până în vârful domului colon.

Tot anul acela şi toate câte le văzuse şi le aflase acolo îl făceau acum să fie ruşinat de tot ceea ce era valah: boierii guşaţi şi felul în care-şi purtau pletele, sălile sărăcăcioase ale Palatului Voievodal, lipsite de lucrările marilor sculptori şi pictori care împodobeau palatele germane, purtările copiilor de casă şi obiceiurile curţii. Dacă ar fi fost cu putinţă, loan Norocea nu s-ar mai fi întors la clădirile scunde şi lipsite de orice urmă de artă, numite aici palate.

Nu era însă cu putinţă. Toţi banii pe care îi avea erau primiţi, de la o lună la alta, de la tatăl său. Avea să-şi capete moştenirea abia la moartea lui, probabil mulţi ani de acum înainte, într-un timp în care el însuşi va fi trecut de mult de tinereţe, probabil va fi însurat şi cu o curte de copii, lucruri care au puterea de a stinge dorul de ducă.

Întors aşadar în Răzvadul părintesc de la marginile Cetăţii Târgovişte, loan Norocea devenise iute miezul

unui grup de feciori de boieri dornici să-l asculte povestind despre toate minunile pe care le văzuse şi le trăise timp de un an. Fusese însă la fel de iute părăsit de ei, pentru că păruse tuturor cu nasul pe sus, cam dispreţuitor, iar loan Norocea chiar se simţea deasupra tuturor, numai că nu-şi închipuise că asta se vede.

Atunci când începuse să fie primit la adunările Sfatului Domnesc, privea boierii aşezaţi în jilţuri, cu trupurile mătă- hăloase ascunse în caftane până în pământ, guşaţi şi bărboşi, cu plete atingându-le umerii şi purtând cuşme în miezul verii şi gândul îi fugea la tinerii germani cu părul tuns scurt şi gesturile sigure, lipsiţi de mantiile pe care începuseră să le considere motiv de amuzament, umblând prin Colonia numai în tunicile strânse pe trupurile suple şi vorbind despre lucrările lui Veit Stoss şi despre cărţi ilustrate cu gravurile lui Albrecht Durer.

Primise vestea apropiatei sale căsătorii la fel ca Stana. Tatăl său îl poftise în odaia bună a conacului din Răzvad şi-i spusese scurt, pentru că mai erau şi alte treburi de făcut pe ziua aceea:

— Te însori cu fata lui vodă. Vezi să nu ne dai de ruşine cu prostiile pe care le-ai adus de prin străinătăţuri, că o să-ţi primeşti cea de pe urmă bătaie părintească în faţa scaunului domnesc, dacă o ceri.

Acum, loan Norocea nu se putea opri să o compare pe Stana, ce făcuse o plecăciune fără greş, cu fiicele nobililor coloni. O găsi plictisitoare, dar nu sosise la Curtea Domnească cu aşteptări legate de frumuseţea ei. Căsătoria aceasta avea să-i aducă un loc permanent în Sfatul Ţării, ceea ce însemna că avea să locuiască în cetatea de scaun, unde se putea întâlni zilnic cu oameni sosiţi din toate colţurile lumii, oameni pe măsura lui.

— Cam înfumurat, avea să-i spună Chiajna soţului său atunci când aveau să rămână singuri.

— O să-l strunim cu hotărâre. Este umblat prin lume şi ne poate fi de folos.

— Plimbatul prin lume îi poate face pe tineri să-şi

dorească lucruri ce nu pot fi ale lor. Feciorul este deja derutat şi trufaş.

— O să-i scoatem toate acestea din cap. O să-i rămână numai ce este bun.

Cetatea Braşovului în săptămâna Crăciunului era de o frumuseţe de basm, mai cu seamă la ceasul rugăciunilor de vecernie, pornite odată cu aprinderea torţelor în oraş. Din puţinele biserici catolice rămase se înălţau cântări domoale, stihurile prelungite cu tristeţe înduioşând precupeţele cu şolduri pline ce-şi strângeau tarabele din Piaţa Sfatului. Din curtea şcolii luterane a lui Honterus se auzea săltăreţ ***Gaudete***, cântat de glasurile îngereşti ale seminariştilor din primul an, necuviincios de sprinţare, dând oraşului acoperit de zăpadă şi luminat din belşug de torţe un aer de răzvrătire jucăuşă, ca şi cum copiii aceia ar fi ştiut un secret, că Dumnezeu a ridicat toate păcatele oamenilor, îngăduind de acum bucuria. Toate bisericile cuprinse de focul luteranismului preluau rebeliunea aceasta, cântând fără teamă colinde vesele.

Iar de dincolo, din Şchei, le răspundeau cu glasuri groase de clopote preoţii şi dascălii de la bisericile greceşti ale românilor, cântând, ca şi cum ar fi fost haiduci ieşiţi la luptă, ***Lerui Doamne ler din înaltul cer***.

Pe fereastra boltită, în lumina albastră a începutului înserării, Neacşa Drăgoescu putea vedea străduţa strâmtă de piatră cu case înalte, cu două şi trei caturi, şerpuind luminos până la picioarele Bisericii Sfintei Maria din depărtare. Pe măsură ce noaptea cobora, tot mai multe făclii se aprindeau la ferestre, ca nişte ochi care se deschideau, strălucind în întuneric. Curând aveau să se unească cu stelele de pe cer, ştia asta din

serile trecute, petrecute ca şi aceasta tot la fereastră.

Încă nu dăduse poruncă să se aprindă lumânările în casă, iar odaia era tăcută şi întunecată în spatele ei. Îi plăceau răgazurile acestea de dinaintea luminării casei. O făceau să simtă că-şi poate păstra toate secretele, că poate tăinui de judecata aspră a oamenilor tot ceea ce era ruşinos la ea: înălţimea ei, nepotrivită unei boieroaice şi mai cu seamă soţiei unui boier scund. Lăţimea neobişnuită a umerilor. Nepriceperea de a flecări cu eleganţă despre lucruri femeieşti, care ar fi putut să-i atragă compania altor boieroaice de seama ei, căci, slavă cerului, Cetatea Braşovului era plină de astfel de jupânese. Răsfăţul necugetat al fiicelor ei, care tocau banii tatălui lor cu pretenţii de rochii pe potriva cetăţii acesteia bogate. Trădările soţului său, ce schimba taberele după cum i se părea că bat vânturile printre marile împărăţii ale lumii.

Neacşa se temuse atunci când guvernatorul Transilvaniei i-l predase lui Mircea Ciobanul pe ginerele său. Barbu din Pietroşani locuise împreună cu ei chiar aici, în casa aceasta de pe străduţa strâmtă şi şerpuită, în două odăi lăturalnice. Cele mai mici odăi, de holtei, de vreme ce pribegise fără soţia sa. Lefegiii intraseră peste ei în casă, punând lesne la pământ pe cei câţiva oşteni ai lui Radu Drăgoescu, îl luaseră pe Barbu şi plecaseră. Neacşa privise la toate acestea împietrită de spaimă, întrebându-se ce ar face dacă Martinuzzi l-ar vinde şi pe soţul său. Ce i-ar mai rămâne ei de făcut, străină într-o cetate puternică ce nu părea să o primească

cu bucurie, cu trei fete de măritat, dezmierdate şi cu gândul numai la podoabe? Nevasta unui trădător acasă, în Valahia, pribeagă săracă şi văduvă aici, în Transilvania. Singurul răspuns pe care îl găsise fusese că ar putea, de pildă, să-şi pună capăt zilelor, iar dezlegarea aceasta o liniştise. Se temuse încă şi mai tare atunci când sosise vestea spânzurării lui Barbu din Pietroşani.

— Pe mine nu o să mă ceară, îi spusese Radu Drăgoescu. Nu are bani pentru doi. Şi apoi, guvernatorul Martinuzzi nu m-ar da, pentru că are nevoie de Radu Ilie pe tronul Valahiei, iar eu i-l pot aşeza acolo.

Ba te-ar da, îşi spusese Neacşa în gând şi nu lipise geană de geană câteva nopţi la rând, deschizând ochii mari în întuneric la cel mai mic zgomot ce răzbătea târziu de pe străduţele din piatră ale cetăţii. Nu pricepea planurile complicate ale puterilor lumii, dar avea presimţiri ascuţite şi precise, care nu o înşelau şi care acum îi spuneau că soţul său nu înseamnă pentru Martinuzzi ce crede el. Adevărul se afla în frica ei, nu în încredinţările pe care i le dădea Radu Drăgoescu.

Se scurseseră aproape două luni de la vestea spânzurării lui Barbu şi până acum soţul său părea să fi avut dreptate. În casa cu trei caturi care stârnise tuturor sentimente amestecate la început, dar căreia învăţaseră între timp să-i vadă părţile bune, se adunau zi de zi boierii pribegi, ticluind planuri mai bune decât cele de data trecută, aducând cu ei din când în când câte un căpitan de lefegii care promitea biruinţe sigure, ascultând ce veşti mai aduceau negustorii sosiţi din Bucureşti şi, arareori, citind cu glas tare pentru toţi cei de faţă vreun răvaş de la Radu Ilie. În răstimpurile acestor vizite ce se prelungeau uneori pe câte o întreagă zi, cele trei fiice ale boierului erau ţintuite împreună cu mama lor în odăi, unde tânjeau după moşia întinsă a

Drăgoeştilor, după livezile ei, luncile, dealurile cu flori, întinderile nesfârşite, verzi, în care puteai desface braţele în lături şi vorbi tare după pofta inimii.

Tot în astfel de zile le ajungea şi dorul după feciorii Izvoranilor. La capătul sfatului boieresc, Radu Drăgoescu le afla plânse şi nefericite în iatacuri, frământând în mâini batiste împodobite cu horbotele mărunte cât unghia şi povestindu-şi una alteia dragostea.

— Dragoste? se supăra boierul, mai mult din pricină că ştia că toate acestea îl vor costa pesemne alte rochii de la croitoriile braşovene, plătite şi acelea tot din haraciul furat. Credeţi că dragoste am simţit eu când am luat pe mamă-ta de soţie? Ochii pe Radu Ilie, care este neînsurat şi cât de curând va purta coroana Valahiei!

Neacşa Drăgoescu învăţase să nu se mai simtă rănită de astfel de vorbe. Îşi adormise durerea, spunându-şi că soţul său vorbeşte despre neamul ei vechi care a făcut-o potrivită pentru această căsătorie, zestrea bogată şi dregătoriile tatălui ei, înlănţuite pe domniile multor voievozi valahi. Toate acestea erau deopotrivă ale ei şi se străduise să se simtă mândră pentru ele, chiar dacă niciodată nu se vorbise despre ea cu adevărat, nimeni nu pomenise minunatul ei păr bălai ca lumina vara, greu de prins în pieptănături din pricina buclelor care se răsuceau de parcă ar fi fost vii, de ochii albaştri ca cicoarea peste care pleca gene negre, de pielea ca de prunc pe care încă o mai păstra şi acum, neatinsă de trecerea vremii, de inima ei mare în care încăpeau, ca să fie iubiţi, un soţ mai scund decât ea care o luase mereu în zeflemea, un tată care mărturisise cinstit că a pregătit o zestre îndeajuns de mare cât să acopere neajunsul înălţimii şi al sluţeniei miresei, trei fiice care moşteniseră gustul tatălui lor pentru măriri şi pohfală.

Neacşa şi Radu Drăgoescu erau verişori, crescuţi dimpreună cu numeroasele vlăstare ale neamului pe dealurile pline de vii ale Sâmbureştilor. Copilele cu

ighemonicon nu primeau pe Neacşa printre ele, pentru că statura ei stârnea hazul băieţilor. Blândă şi dorind atâta numai, să le fie prin preajmă celor de-o vârstă cu ea, Neacşa îi urma pe toţi la câţiva paşi distanţă, aşteptând ca ei să aibă nevoie să apuce vreo creangă mai înaltă, plină de rod, ori cel mai copt strugure, aflat tocmai sus, în vârful bolţii.

Atunci când părinţii îi aşezaseră faţă în faţă şi le anunţase căsătoria pusă la cale, Neacşa îl îndrăgise pe loc pe tânărul Radu. Privirile lui sigure şi poznaşe, de fecior plăcut fetelor, nu se opreau niciodată asupra ei, dar ea înţelegea din aceasta că între ei există o învoială tainică şi ocrotea cu drag legământul acesta. Între lumea reală şi cea ticluită de închipuirea ei se produsese de mult o ruptură care o proteja pe Neacşa de durere. În zilele de sărbătoare, când toţi veliţii boieri erau chemaţi la curte împreună cu familiile, îl privea învârtindu-se curtenitor pe lângă toate jupâniţele Târgovişte şi i se umezeau ochii de dragul lui. Se închipuia una dintre fetele acelea micuţe de statură, căci tânărul Radu din Drăgoeşti le alegea întotdeauna mai scunde decât el.

Trăit o viaţă întreagă în răsfăţul doamnelor şi având deosebita înţelepciune de a se arăta întotdeauna recunoscător pentru acest răsfăţ, Radu Drăgoescu căpătase către maturitate un zâmbet plin de încredere, numai dintr-o jumătate a gurii şi cu sprâncenele uşor ridicate formând râuri mici de piele pe fruntea înaltă. Cum să nu fi fost sigur pe el şi liniştit, când valurile de iubire şi ură de la curte se mişcau numai la răsuflările doamnelor, iar doamnele îl iertau, îl înţelegeau şi-l apărau?

Neacşa îl urmase în pribegia aceasta aşa cum ţi-ai urma ursita, ştiind bine că, indiferent câte căi ocolitoare ar găsi, toate o vor aduce până la urmă în acelaşi punct. Inima ei îi spunea că boierii strânşi în jurul soţului său nu vor izbândi. Că, într-un fel sau altul, Dumnezeu va

pedepsi furtul hara- ciului ţării. Cu blândeţea neobişnuită pentru o femeie care arăta ca ea, Neacşa trăia zilele acestea ca pe un sfârşit, bucurându-se cu împăcare de colindele celor trei confesiuni ale Cetăţii Braşovului, mulţumind cerului că înţelegerea nu cobora şi asupra fiicelor sale, care erau poftite pe la toate zaiafeturile cu dichis ale cetăţii şi cereau mereu alte şi alte rochii, alţi conduri, alte podoabe.

Sub fereastră, străduţa îngrămădită între şirurile de case înalte se umpluse de colindători. Râsetele lor urcau pe pereţii din piatră ca şerpii, risipindu-se în văzduhul îngheţat. Începuse să ningă, spre bucuria copiilor înfăşuraţi în broboade groase care îngrămădiseră desagii cu covrigi într-un portic mai dosit şi se bulgăreau, chiuind. Luminile îşi schimbaseră culoarea, devenind porfirii. Bucătăreasa Neacşei deschise uşa ce dădea în străduţă, împărţi gloatei câteva mere, apoi îi alungă pe toţi, ridicând braţele şi strigând aşa cum făceau podgorenii acasă ca să alunge graurii din vie. Merele fuseseră prea puţine, iar cetele de colindători plecară încă- ierându-se din pricina lor, aruncându-le de la unul la altul, punându-şi piedică şi trântindu-se în zăpadă.

În liniştea care se aşternu pe urmele lor, bucătăreasa se ivi în pragul sălii din care Neacşa privea cetatea învăluită de farmec. Purta pe şold un coş mare de nuiele plin cu pâinici şi într-o mână un sfeşnic cu toate lumânările aprinse. Sala se umplu de umbre mişcătoare şi de sunete. Femeia puse sfeşnicul pe scrin, bătu puternic din picioare ca să cadă zăpada de pe botine, mai ocărî o dată cetele de colindători care pesemne i se părea că scăpaseră prea ieftin, ei, bată-vă pustia de pârdalnici, da' ce credeţi voi? Apoi începu să aşeze pâinicile pe masa lungă din mijlocul sălii, suflând mai întâi pe dosul fiecăreia ca să îndepărteze făina prinsă de pe talpa cuptorului.

— Hai! La masă! spuse ea cu glas poruncitor, pentru

că boierii aceştia ce le fuseseră trimişi spre găzduire de stăpânul lor îi păreau, din multe pricini, mai prejos decât boierii Braşovului. Ei, dar-ar boala în ei de techerghei! continuă apoi sfada ei cu colindătorii.

— Să trimiţi pe cineva să aducă şi pe jupâniţele de la odăi, spuse Neacşa, trecând cu vederea purtările nepotrivite ale bucătăresei, aşa cum trecea multe cu vederea de când sosiseră aici.

La Crăciun, la ospăţul din casa judelui Braşovului, fetele aveau să fie înfăţişate lui Radu Ilie. În primăvară, cu ajutorul lui Dumnezeu, năimirea mercenarilor avea în sfârşit să fie gata şi bărbaţii vor porni cu toţii spre Valahia. Bătălia va fi cu câştig, Mircea Ciobanul va fi scos din scaunul de domnie, una dintre fiicele ei va fi Doamna Ţării, iar ea îşi va putea petrece din nou zilele în viile nesfârşite ale Sâmbureştilor, scăldate în soare de la Ziua Cucului şi până după cules. Slujnicele nu vor cuteza să vorbească în prezenţa ei, ci numai îi vor aştepta poruncile, cu ochii la ea. Le va privi ieşind afară cu ulcelele pline cu jar în care presăraseră tămâie şi înconjurând viile cu vasele fumegânde, pentru rod bogat, întorcându-se apoi după câteva ceasuri de pe dealuri şi aprinzând focuri în faţa pragurilor, pentru încălzirea îngerilor. Ea le va surâde şi lumea va înflori, răsplătind-o cu bunătate pentru bunătate, aşa cum ar trebui să fie o rânduială dreaptă.

Poate că până la urmă sfârşitul pe care inima ei i-l arăta ca pe o tristeţe permanentă nu era adevărat. Poate confunda dorul de casă cu o presimţire rea. Neacşa surâse acestui viitor construit de ea şi se aşeză la masă, alături de fiicele sale.

7056de la Facerea Lumii

Anul lipitorilor de peşte

Bătălia de la Miloşte

Iarna care despărţise anul acela al şerpilor de anul lipitorilor de peşte fusese cea mai lungă din câte îşi aminteau cei bătrâni. Gerurile năprasnice pustiiseră Cetatea Bucureştilor, închizând oamenii în casele îngropate până la streşini în zăpadă. Dimineţile, când deschideau uşile ca să iasă la animale, un perete alb de omăt, prin care lumina răzbătea cu greu, bloca ieşirea. Trecătorile din munţi rămăseseră închise până la începutul verii, bucurând oştenii lui Mircea, care căpătau în felul acesta un răgaz mai mare pentru pregătirea bătăliei care urma, dar întristând negustorii de toate neamurile pripăşiţi în cetate, cărora zăpezile le ţineau treburile pe loc.

Pentru că ninsese viscolit până şi în Duminica Floriilor, călugării de la o mănăstire tainică, ascunsă în pădurile dese dimprejur, scoseseră pe ascuns Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, numărătorul de stele, ca să citească în el ce se ştie despre soarta oamenilor. Tunase în ziua Sfântului Vasile cel Mare, păzitorul de duhuri rele, ceea ce arăta pieire în războaie şi bucurie mare pentru împăraţi şi stăpânitori. Tunase neîncetat din ajunul Bobotezei şi până după Soborul Sfântului Ioan Botezătorul, adică pricolici se vor ridica şi frică de moarte va coborî printre oameni, iarna va fi lungă şi grea, cu primejdie de lovituri, dureri de oase şi tuse.

Tunase în ziua de Blagoveştenie, arătând an bogat în grâne şi vin, pustiitor însă pentru ape şi peşte.

Călugării cercetaseră crugul anului aşa cum era el arătat în Gromovnic şi dăduseră de veste: primăvara avea să fie scurtă şi vara avea să înceapă în ziua de Ispas, când se bat vitele cu leuştean ca să se îngraşe, iar femeile împart azime calde, ca să aibă sufletele care se înalţă la ceruri merinde de drum.

Lucrurile se întâmplaseră exact aşa cum le prevestise cartea oprită. Mai înainte de împlinirea semnelor însă, Bucureştiul devenise cu totul neîncăpător pentru mulţimile care doreau să locuiască aici. Nici nu trecuse bine Paştele, că exodul veneticilor spre cetate începu iarăşi, ca şi în primăvara trecută, ba chiar parcă cu mai multă furie de data aceasta. Se tăie din nou din marginile pădurilor ca să se facă loc noilor case şi se reaprinseră zavistiile din anii trecuţi, dintre pământeni şi veniturile acestea care stricau rânduiala veche şi otrăveau sufletele cu straiele lor bogate, cu ifose de vlădici şi cu căruţele încărcate de averi.

De la cancelaria domniei se aduceau lui Mircea sute de pitace de intrare în cetate, ca să le semneze şi apoi să fie pusă pecetea domnească. Curţile întinse ale Palatului Voievodal erau pline de la răsăritul soarelui până la asfinţit. Greci sosiţi cu butoaie de ulei, amfore de măsline şi ciubere cu leandri, ovrei ce doreau să-şi mute negustoriile mai aproape de otomani, noii stăpânitori ai lumii, şi boieri de ţară ce auziseră de împărţirea dregătoriilor domneşti aşteptau cu răbdare să le vină rândul să se înfăţişeze Doamnei Ţării, căci vodă se arăta arareori prin Bucureşti.

În zilele de judecată, în faţa Chiajnei ajungeau din ce în ce mai mulţi bucureşteni nemulţumiţi de toată această năvală. Pricinile erau mărunte, grecul îşi săpase umblătoare lângă cuhniile de vară ale unui pământean, ovreiul tăiase pomii de pe hotar, la rodul cărora avea

dreptul şi vecinul său, un boier venetic cârmise firul gârliţei care udase până atunci trei grădini împrejur, aducându-l înapoi, tot pe pământul lui.

— Târgul fierbe, îi spusese Chiajna soţului său, într-una din puţinele zile în care îl avea alături. Nimeni nu este mulţumit. Oamenii locului se răzvrătesc împotriva acestui asalt, iar străinii şi boierii au plătit şi acum vor să dea drumul negustoriilor şi să-şi scoată banii pe care i-au dat.

Petru se ridicase binişor pe picioare, rupând deja şi câteva vorbe, pe care deocamdată i le înţelegea numai Dobra, care le tălmăcea pentru doici. Mircea încă nu-şi biruise stânjeneala ce-l cuprindea în preajma fiului său şi pe care o punea pe seama vârstei copilului. „Fă-l de şapte ani şi apoi dă-mi-l”, obişnuia să-i spună Chiajnei. Băiatul lăsase locul la sânul maicii sale surorii lui, Marina, care de curând refuzase laptele, semn că Chiajna purta din nou prunc.

Se scurseseră abia trei ani de la ziua nunţii ei, când pe dealurile din jurul Iaşilor răsunaseră tulnicele buciumăreselor, făcând-o să se simtă pregătită pentru orice greutăţi avea să-i scoată viaţa în cale, iar astăzi avea trei prunci şi aştepta pe al patrulea, alăptase în fiecare an, simţea că ultima oară dormise o noapte întreagă în casa tatălui ei, iar oboseala, greţurile fără sfârşit şi picioarele veşnic umflate ascuţiseră în ea nişte răspunsuri scurte, tăioase, lipsite de răbdare. Începea să semene cu soţul său, încruntată şi adâncită în tăceri. Te înrăieşti, Măria Ta, puica babei, îi spunea baba, singura căreia îi mai îngăduia să o atingă fără ca pielea ei să se strângă cu iritare.

— Pune hotarnicii să măsoare locurile domneşti dintre Tabaci şi Podul de la Turn, din jurul Dealului Lupeştilor şi de pe stânga Drumului Giurgiului, cum te duci spre Ciutărie, îi spusese Mircea, pregătindu-se să încalece din nou. Spune să le împartă în răzoare de câte un pogon. Pune grămăticii să pregătească hrisoave pe

numele bucureştenilor vechi, pământeni. O să dăm moşia domnească în folosinţă oamenilor, fără dijmă, să crească vite şi să-şi facă grădini, să scoată peşte din bălţi şi să vâneze în pădure. Toate sunt ale lor, câtă vreme îmi sunt credincioşi. Aşa vor fi mulţumiţi?

— Spune-mi unde te duci, îi ceruse Chiajna, căreia mulţimea de coconi domneşti plesnind de sănătate cu care umplea curţile îi dădea o nouă siguranţă.

— Să fac acelaşi lucru cu pământurile Drăgoeştilor de la Vâlcea. Atâta doar că pe acelea le voi da de tot. Fiecare fost clăcaş de-al lui Radu Drăgoescu va căpăta o bucată din pământul pe care a muncit până acum, cu hrisov pecetluit, să-l stăpânească cu toţi fiii şi urmaşii lui, pentru totdeauna.

După pravila ţării, moşiile trădătorilor se confiscau. După obiceiul pământului, ele erau date boierilor care se dovediseră credincioşi domniei. Aşa primiseră Radu Drăgoescu şi Barbu din Pietroşani pământuri întinse, sate, ape cu mori şi păduri. Aşa treceau mereu moşiile de la un boier la altul, după cum băteau vânturile viclene ale vremii. Mircea găsise o cale nouă de a rupe cercul acesta supus slăbiciunilor omeneşti. Dacă moşiile, căsătoriile şi averile nu izbutiseră până acum să pună capăt şirului neîntrerupt de trădări, atunci trăgea nădejde că cel puţin ţăranii nu se vor ridica niciodată împotriva domniei, cu pretenţii la tron sau la dregătorii înalte. În loc să dea dijma boierului, o vor da direct slujbaşilor domniei. Vor fi liberi să vândă şi să se mute dacă doresc, cu toate că se îndoia că ţăranul va mai pleca vreodată undeva, odată ce îl făcuse stăpân pe o bucată de pământ.

În urma lui, Chiajna trimisese după hotarnici şi după grămătici, dar pusese la cale ceva în plus faţă de sarcina ce o primise. În copilărie, de când intrase pentru cea dintâi oară în Cetatea Sucevei, de mâna maicii sale bune, pe care astăzi şi-o mai amintea numai ca pe un miros de lapte, la tatăl său nu ajunseseră

niciodată pricini mărunte ca cele care o chinuiau pe ea zilnic. Cetatea Sucevei fusese întotdeauna gospodărită de pârgarii săi. Dreptatea era împărţită de judele cetăţii. La judecata scaunului domnesc se înfăţişau, ca să-l necăjească pe vodă, numai pricinile încurcate, cărora pârga- rii nu le dădeau de capăt şi era nevoie de poruncă domnească.

Avea să îngăduie bucureştenilor să-şi aleagă doisprezece pârgari şi un jude, fără amestecul vreunui dregător domnesc în conducerea cetăţii, fără vornic, adică liberi să se cârmuiască cum poftesc. Avea să numească un başa al străinilor care să se ocupe de treburile ovreilor, turcilor, saşilor, ruşilor, polonezilor şi tuturor celorlalţi străini cu treburi în cetate, de vreme ce numărul lor părea să fie egal cu al locuitorilor. Avea să-şi petreacă apoi zilele în pacea odăilor doicilor, înconjurată de copii, fără altă grijă decât rânduiala meselor lor.

Ştia că târgul Bucureştilor nu ar mai fi fost niciodată cu adevărat moşie domnească, proprietatea voievodului, dar cântărise îndelung pricina şi găsea că aveau mai mult de câştigat decât de pierdut. Poate că Mircea avea să se înfurie pentru o vreme. Ce avea să-i facă însă? Era mama viitorului domn al Valahiei şi mai purta încă un fiu în pântece. Îi dăruise trei copii sănătoşi, iar al patrulea era pe drum. Nimic nu arăta că nu o va putea ţine tot aşa încă mulţi ani de acum înainte, trimiţând cu fiecare naştere câte o lovitură puternică vrăjmaşilor.

Năpasta lipitorilor de peşte lovi cetatea fără veste, căci oamenii uitaseră cuvintele Gromovnicului îndată ce iarna se muiase şi grădinile înverziseră. Se ivise mai întâi printre copiii pescarilor săraci din mlaştinile ce împrejmuiau biserica lui Bucur, peste apă de jitniţa domnească. Pruncii se topeau pe picioare, îngălbenindu-se la faţă şi respirând din ce în ce mai greu, întinşi fără vlagă prin cerdacuri.

De teama unei molime, oamenii locului şi străinii se

ferecară în case, Piaţa Mare din faţa Palatului Voievodal rămase pustie, iar miresmele grele ale târgului se curăţară, în lipsa animalelor tăiate zilnic la scaunele măcelarilor şi a hălcilor de carne spălate de sânge în Dâmboviţa. Nedumerite, căprioarele din ciutărie ieşiră până în marginea livezii domneşti de pe Drumul Giurgiului, amuşinând curioase lumea cea nouă, lipsită de oameni.

Molima nu se întinse, alţi prunci nu se mai îmbolnăviră, de vreme ce fiecare mânca din pivniţele şi cămările lui, iar primii peşti morţi, ce pluteau cu burţile albe în sus, se iviră la câteva zile. Era ştiut că lipitorile de peşte nu aveau leac. Pescarii au mers la călugării mănăstirii ascunse în pădure şi au cerut fâşii din funia clopotului, ca să facă din ele trei lumânări. Le-au ţinut aprinse pe malul gârlei, postind şi rugându-se, apoi le-au stins în apă atunci când mucurile abia se mai zăreau din pământ. Împlineau toate acestea mai mult ca să scape de sentimentul de vinovăţie – numai multele lor păcate aduseseră pe lume anul acesta care avea să însemne pentru ei sărăcie – decât pentru alungarea lipitorilor. Numai o nouă iarnă lungă şi geroasă cum fusese cea trecută avea să-i scape de ele.

Luminată de o idee care i se păru tare bună, Chiajna trimise răvaş lui Mircea, în Vâlcea.

„Copiii au început să se îmbolnăvească în cetate. În mlaştini, mulţi au murit. Ne-am temut de o molimă şi ne-am ferecat în case. Pescarii au descoperit că peştii sunt plini de lipitori, aşa că am oprit pescuitul şi am închis scaunele pescarilor. Am spus oamenilor că-şi vor putea alege doisprezece pârgari şi un jude, care să judece pricinile mărunte ale târ- gului.”

Strecurată în mijlocul veştilor rele, îngrijorătoare, fapta ei avea să-şi mai piardă din importanţă ori măcar avea să capete una nouă, să treacă drept un soi de consolare pentru oamenii care treceau printr-un an greu. Răspunsul lui Mircea îi aminti încă o dată că el

poate fi mult mai pătrunzător decât îl arată mersul greoi de urs şi mişcările care nu aveau îndemânare decât într-o singură împrejurare – în luptă:

„Până mă întorc acasă, să aibă şi sigiliu, ca orice oraş liber. Judele şi pârgarii vor rosti legământul şi vor primi sigiliul în faţa mea."

Preţ de o clipă avu încredinţarea că el ştiuse, aflase totul prin vreo iscoadă şi aşteptase numai ca să vadă dacă ea îi va spune sau îl va pune în faţa faptului împlinit. Mai citi o dată răvaşul, încercând să-şi închipuie glasul lui rostind cuvintele acelea şi să le descopere astfel înţelesurile ascunse. Nu, nu ştiuse. Dar hotărârea ei îi păruse bună şi avea să o întărească cu numele lui, aşa cum făcuse cu toate ideile ei chibzuite de până acum.

Ziua rostirii legământului o stabiliră după cum putea Mircea să părăsească tabăra în care strângea bărbaţi ca să fie deprinşi să lupte. Căzu la începutul verii, iar Chiajna trimise îndată veste mitropolitului de la Târgovişte şi episcopului Râmnicului să se înfăţişeze neîntârziat, căci lucrul avea să se împlinească sub oblăduirea bisericii. Înmânarea catastifului şi a sigiliului oraşului avea să fie făcută în biserica din capul pieţei, către jitniţa domnească, ridicată de curând Stanei ca răsplată pentru supunerea ei. Sigiliul avea să fie păstrat peste an tot în Biserica Stanei.

În dimineaţa zilei hotărâte, Chiajna veghease îmbrăcarea coconilor domneşti, pentru că nu renunţase la obiceiul ei năstruşnic de a purta pruncii după ea peste tot, o parasco- venie pe care nu o înţelegea nimeni, dar toţi se străduiau să nu arate asta. Din această pricină aveau nevoie de patru trăsuri ca să se deplaseze dintr-un loc într-altul, căci fiecare cocon călătorea cu doica sa şi cu una dintre domniţele moldovence.

Vătaful curţilor porunci să fie deschisă Poarta de Sus şi apucă el însuşi de una dintre porţi, trăgând-o după el

şi proptind-o cu trupul său. Pe lângă fiecare trăsură mergea călare câte unul dintre feciorii Izvoranilor, după cum îi menise Chiajna domniţelor sale. În Miezul Păresimilor, Miercurea Numărătorii Ouălor care înjumătăţea Postul Mare, anunţase domniţele că se vor mărita anul acesta cu feciorii Izvoranilor, apoi le ceruse să-şi aleagă câte unul.

— Ei sunt cei care ar trebui să spună pe care o doresc, Măria Ta, spusese Ralu, fiica hatmanului Sucevei, despărţită odinioară cu sila de o dragoste nepotrivită pe care o uitase între timp.

— Sunteţi domniţe de curte, cele mai apropiate de Doamna Ţării, răspunsese Chiajna. Voi alegeţi!

Ilinca Arbore, căreia anii scurşi nu-i prăpădiseră înflăcărările copilăreşti şi limbuţia, se repezise iute, ca şi cum s-ar fi făcut numărătorile pentru vreunul dintre jocurile lor de prin livadă:

— Eu îl vreau pe Nan Porumbarul!

Încântată de puterea căpătată, Ralu, care nu avea nevoie decât de un mic imbold ca să cuteze să preia conducerea, îl alesese pe Ţintea şi, imediat cum îi rostise numele, un sentiment de proprietate crescuse în ea, bucurând-o. Smaragda, nepoata Marelui Vistiernic al Moldovei, domniţa nevăzută şi neauzită a Chiajnei, ruşinoasă ca o călugăriţă care nu a văzut niciodată lumea, devenise astfel viitoarea mireasă a lui Vlaicu, întâiul născut al Izvoranilor.

Îşi petrecuseră atunci restul zilei plutind de fericire. Era sărbătoarea Păresimilor, când era îngăduită numai o singură muncă: adunatul ouălor de la cuibare şi număratul lor, ca să se ştie câte se vor vopsi la Sfintele Paşti. Se amuzaseră purtând de mână pe mica Dobra printre fetele nemăritate care cercetau cuibarele, numărând în loc de un ou o mie, după cum le învăţau bătrânele, pentru spor.

— O mie, două mii, striga Ilinca, aşezând în coş două ouă.

Cele trei nunţi aveau să se facă în câşlegile de toamnă, când se măritau frumoasele şi cele cu zestre bogată. Câşlegile de iarnă erau privite de toată lumea ca un soi de probă dată a doua oară, o ultimă şansă pentru fetele rămase nemăritate din vară. Urma să mai fie hotărâtă doar ziua exactă, dar Chiajna întârzia momentul acesta, pe care-l simţea ca pe o rupere a celei de pe urmă legături cu copilăria ei şi cu viaţa din Cetatea Sucevei.

Fiecare pas din ultimii trei ani fusese câte o mică rupere, nici nu ştia cum de mai continua să găsească lucruri care încă aparţineau lumii aceleia. Cel dintâi copil – o rupere de ea însăşi, aşa cum se ştiuse până atunci. Apoi cel dintâi băiat, ca şi cum naşterea unei fete nu ar fi avut atâta putere încât să rupă cu adevărat puntea dintre ea şi copilărie, ca şi cum încă ar mai fi existat o cale de întoarcere. Cea dintâi bătălie câştigată datorită planului ei. Cea dintâi biserică ridicată din porunca ei de femeie măritată. Acum avea să-şi mărite fostele druşte, cele din urmă dovezi că fusese odată fată în casa tatălui ei.

Nan Porumbarul călărea de-a dreapta trăsurii în care Ilinca supraveghea doica, care o supraveghea pe Dobra. Ţintea călărea de-a dreapta trăsurii Ralucăi, iar Vlaicu de-a dreapta trăsurii Smaragdei. Pe Mircea îl zărea printre perdelele trăsurii ei, îi vedea carâmbul cizmei din care ieşea mânerul unui pumnal şi un colţ al mantiei căptuşite cu purpură, ce bătea crupa calului. Alaiul ieşi în drum şi se lăsă către apa Dâmboviţei, mergând cu şiruri de oşteni dinainte, care să despice mulţimea adunată pe amândouă malurile, ce fremăta la trecerea lor ca valurile mării la trecerea corabiei. Ziua însemnată scosese toată suflarea cetăţii din case, iar stările se amestecaseră între ele, boierii mari stăteau alături de cei mici şi cu toţii alături de zarafi, negustori, cojocari, măcelari, croitori, brutari, postăvari, şelari, săpunari, podgorenii de pe cele două dealuri şi toţi meşterii

pietrari şi zidari. Dintr-o margine mai retrasă, noi îi priveam şi gândeam la vremurile când târgul era cât palma, iar oamenii se cunoşteau cu toţii după nume.

Numai străinii se ţineau ceva mai departe de gloata pestriţă, revărsată ca un aluat dospit peste marginile coveţii, şi priveau cu uşor dispreţ totul, ca şi cum înţelegerea faptului că până acum oraşul aparţinuse voievodului, ca orice moşie cu clăcaşi, le modificase puţin impresia pe care o avuseseră la început. Locul era mănos însă, aducător de câştiguri mari şi iuţi, iar oamenii mândri, uşor de jignit şi răzbunători, aşa că străinii îşi ascundeau gândul dintâi în spatele unor surâsuri largi, binevoitoare.

Între cei adunaţi astăzi ca să fie de faţă la ridicarea târgului în rang de oraş liber se afla şi Spiridon Potecă, năsturar în Bucureşti. Era uscat ca iasca, dar degetele lui cu pielea tăbăcită de acele, igliţele şi sârmele cu care lucra puteau strânge ca menghina. Spiridon Potecă era singurul năsturar al târgului. Ce-i drept, nici nu ar fi fost nevoie de mai mulţi, pentru că oamenii preferau să-şi încheie straiele cu nojiţe şi şnururi, fără mare cheltuială, pentru că le făceau din cămăşile mai vechi, rupte, decât să dea banii pe nasturii frumos îmbrăcaţi în postav ori împletitură ai lui Spiridon.

Năsturarul îşi folosea întreaga familie în atelier: pe năs- turăreasa, o femeie la fel de uscată ca şi el, care nu ştia că este slută, aşa că vorbea dezmierdat şi se mişca unduios, ca şi cum ar fi avut nuri de scos în faţă, doi feciori încă mânji, fără tuleie, o fată care se apropia îngrijorător de vârsta măritişului şi două mai micuţe, care încă se mai alergau ca mâţele prin spatele cuptorului. Copilele cele mici aveau sarcina de a strânge sâmburi de prune sau de corcoduşe, băieţii le găureau cu sula, iar el şi fata cea mare îi împătureau în bucăţele de postav ori îi înconjurau cu împletituri la igliţă. Numai băiatul din leagăn încă nu căpătase nicio sarcină.

Avea şi un model de nasturi domneşti născocit de năsturăreasa, împletea o rozetă împrejurul unei zale, închipuind o floare, dar făcuse deocamdată numai o sută, pentru o rochie a Măriei Sale, Doamna Chiajna. Scosese zalele din cămăşile de luptă ale morţilor căzuţi anul trecut între bălţile Perişului, pe când lua parte la îngroparea lor, după porunca Doamnei. Le spălase de sânge, le alesese pe cele neatinse de sabie, fără îndoituri, lucrase câţiva nasturi mai coloraţi decât florile şi îi dăruise Doamnei Chiajna, legându-se ca cea dintâi comandă să o facă fără plată. Căpătase de atunci înainte comenzi de nasturi de la întreaga curte. Ca orice om bun al cetăţii, Spiridon năsturarul izbutea şi el destul de lesne să-i ţină pe ai săi, după vorba târgului, „cu maţul sătul la Crăciun şi cu curul fudul la Paşte”, ca să nu râdă uliţa de ei.

Foile cu cheltuiala de la fiecare Paşte îi necăjeau zilele mult timp după ce sărbătoarea trecea.

Straie ce s-au făcut copiilor, câţi bani am cheltuit:

5 aspri pe 10 coţi de postav, dulame la băieţi

3 aspri cusutul dulamelor

2 aspri cămăşi copilelor

15 aspri botin.e noi, câte o pereche de fiecare al casei

Citirea foii îi dădea usturimi de stomac în fiecare an, dar fie primit, că uliţa nu avea ce să clevetească pe seama familiei năsturarului Spiridon Potecă. Nici nu-i gătea peste rangul lor, ferindu-se de trufia prin care mai apoi ar fi putut pătrunde în inimile copiilor alte multe păcate şi ispite, nici nu-i dădea de ruşine, purtându-i sub stare, pentru ca ei să nu crească cu ochii în pământ şi să le-o ia alţii, mai obraznici, dinainte.

Luase şi el cu simbrie, ca tot târgul anul acesta, pescari care să-l ajute la strâns şi găurit sâmburi ori la săpat grădina. Parte din ei, flăcăii în putere şi cu inima mai tare, plecaseră la oaste, după Mircea-Vodă, ca să

mai uşureze casele de guri de hrănit. Ceilalţi se risipiseră pe la uşile meşteşugarilor şi ale negustorilor, primind orice plată pentru orice muncă. Unii, lipsiţi de omenie, îşi băteau joc de necazul lor, mun- cindu-i ziua întreagă numai pe mâncare, plătindu-le abia câte un firfiric din când în când şi scoţând apoi sufletul din ei pentru bănuţul acela.

Ziua în care ai cetăţii fuseseră chemaţi în Biserica Stanei ca să-şi aleagă pârgarii avea să rămână cea mai importantă din viaţa lui. ***Obştea este chemată să aleagă din rândul ei doisprezecepârgari,*** strigase toboşarul pe la toate răspântiile, ***care vor rămâne în slujbă un an.***

Obştea era şi el, năsturarul Spiridon. Făcea parte dintre oamenii buni din târg, născut aici din tată născut aici. Se cerea să aibă nevastă şi copii, negustorie sau meşteşug, casă cu grădini şi pământ, animale şi slujitori pe care să-i ţină pe mâncare, încălţăminte şi o cât de mică simbrie. Avea tot ce se cerea. Nu cutezase să viseze că va fi ales, dar simplul fapt că fusese întrebat şi vorba lui fusese pusă la numărătoare îi umflase pieptul de mândrie. Tot restul zilei aceleia, năs- turăreasa umblase pe lângă el îmbujorată şi surâzătoare ca în anul nunţii, iar copiii îl priviseră cu un respect mut, ca pe un străin.

Astăzi, pârgarii şi judele pe care ei îi aleseseră atunci aveau să se lege în faţa lui vodă că vor judeca cu dreptate pricinile şi vor păzi bunul mers al treburilor oraşului, oraş liber, fără stăpân, cu sigiliu şi tribunal.

— Nasturii tăi, Spirache, îl înghionti năsturăreasa, atunci când Doamna Chiajna coborî din trăsură, la numai câţiva paşi de ei.

Dorind să o răsplătească cumva pentru observaţia aceasta, Spiridon Potecă îi cuprinse umerii cu braţul, scuturând-o uşor, aşa cum făcea uneori când se mândrea cu vreunul dintre băieţi, şi înclină capul de jur împrejur, ca şi cum ar fi salutat pe toată lumea. Doamna

Chiajna intră în biserică la braţul lui Mircea-Vodă, care purta cuşma lui de astrahan cu egretă din pene de cocor negru, pe care Bucureştiul i-o văzuse numai de două ori în trei ani, pentru că de cele mai multe ori voievodul străbatea cetatea în cămaşă de zale, aidoma cu oştenii care-l înconjurau.

După intrarea Măriilor Lor în Biserica Stanei, cele două ape ale mulţimii se uniră în faţa pridvorului şi o rumoare de furtună ce stă să înceapă se ridică din mijlocul ei, cum se ridică aburii fierbinţi din pământ în dimineţile de vară. Eram şi noi acolo, printre ei. Îi vedeam vălurind ca apa şi îi auzeam aruncând cleveteli pe deasupra capetelor, dintr-o margine în alta.

— Are prunc, auzirăm glasul unei precupeţe aflate chiar în spatele nostru.

— Nu are prunc, dar i s-a stricat laptele de rea ce este, îi răspunse cu voce tare, mult mai cutezătoare, o alta şi cei din jur se împărţiră în două, jumătate râseră, jumătate ţocă- iră nemulţumiţi din vârful limbii.

— Dacă tot v-aţi îngrămădit ca să ajungeţi în faţă, printre feţe boiereşti, nu mai bine vă ţineţi firea, ca să nu se cunoască ce sunteţi de fapt? le muştrului o boieroaică aprinsă la faţă din pricina îmbulzelii.

— Baremi Doamna Chiajna a mai făcut câte una-alta şi pentru noi, se ridicară din nou glasurile după o tăcere scurtă. Nu mai pute a hoit în piaţă.

— Păi, nu mai pute pentru că-i puţea ei, că vă întindeţi tarabele până sub zidul palatului, strigă o negustorească tocmai din celălalt capăt al adunării. Doar nu crezi că pentru tine a pus să se cureţe locul şi apa.

Mulţimea hohoti iarăşi, în huiduielile celor care ţineau partea Chiajnei.

— Mircioaia! strigă cu veselie o voce de femeie.

— Şi Ciobanul! îi răspunse alta.

— Nu vă e ruşine de neobrăzaţi! Vă înţoliţi cu ce aveţi mai bun pe acasă, vă îmbrânciţi să le ieşiţi

dinainte şi aţi fi în stare să le pupaţi poalele mantiilor şi, cum se întorc cu spatele, vă daţi arama pe faţă!

— Aşa e! Ia scoateţi-i afară dintre oameni, să-i vedem care sunt!

Vorbele de pe urmă avură darul de a coborî liniştea peste mulţime. Năsturăreasa privea când la Spiridon, când la copii, înţelegând bine că trăieşte clipe însemnate şi că va avea ce vorbi o iarnă întreagă cu vecinele.

— Părea cam palidă la faţă, sărăcuţa, porniră din nou târgoveţele.

— Obosită. Trei prunci în trei ani nu e uşor, cu tot ajutorul.

— Dar frumoasă rochie.

— Frumoasă.

— Lasă să o ţină Dumnezeu sănătoasă, că e tânără.

— Şi el? Ai văzut că s-a uitat la ea? Putea să nu se uite, e voievodul ţării, nu trebuie să dea socoteală nimănui, dar el s-a uitat.

Legămintele, înmânarea sigiliului şi binecuvântările durară mai bine de un ceas. Uşile bisericii se deschiseră larg şi în prag se ivi mai întâi mitropolitul, care înaintă cât putu prin mulţime, cu un smoc de busuioc ridicat deasupra capului, aghesmuind oamenii. Apoi ieşiră Chiajna şi Mircea, se opriră în pridvor, lăsând cei dintâi pârgari ai oraşului să se strecoare pe lângă ei şi să coboare alături de oameni şi aşteptară, privind drept în ochi pe fiecare boier, zaraf, negustor, măcelar, croitor, postăvar ori şelar la care izbutiră să ajungă cu privirea.

— Să-l stăpâniţi sănătoşi, oameni buni! spuse Mircea. Oraşul este al vostru. Aveţi grijă de el.

Îi pofti apoi pe toţi sub poala pădurii, de-a lungul Uliţei Mari care Vine de la Sârbi, unde îi aşteptau mese întinse cu costiţe, pastramă şi vin, coşuri din cele mari, în care se culege via, pline cu pâini şi munţi de poame din livada domnească.

Iscoadele care cercetau zi de zi trecătorile din munţi aduseră vestea că potecile s-au zbicit. Boierul Radu Drăgoescu ştia că Mircea îl aştepta de partea aceasta a munţilor, chiar pe pământurile lui, că-şi făcuse tabără la Miloşte şi învaţă oamenii să bată cu sabia. Nu-şi schimbase însă planurile, mai întâi, pentru că lupta avea să se dea acasă la el, iar boierul Radu Drăgoescu îşi punea toată nădejdea în ţăranii Vâlcei, oamenii lui, pe care avea de gând să-i răscoale şi să-i întoarcă împotriva lui Mircea, iar apoi, pentru că adunăturile din tabăra voievodului ar fi avut nevoie de câţiva ani ca să înveţe să mânuiască sabia aşa ca mercenarii lui.

Mircea ştia că boierul Radu Drăgoescu ştie. Păstrase însă ascunse hrisoavele prin care făcea oamenii stăpâni pe pământurile Olteniei, ca să nu se ducă vestea, şi le împărţi numai atunci când oastea mercenarilor ieşi din trecători.

— Să-l stăpâniţi sănătoşi, oameni buni! le spunea, în vreme ce înmâna fiecăruia zapisul său. Să vă fie ocină şi dedină vouă şi fiilor voştri, câţi vă va da Dumnezeu. Boierul Radu Drăgoescu este pe drum spre noi, vine să-şi ia pământul înapoi, dar voi să vi-l apăraţi, că-i al vostru de astăzi înainte.

Mercenarii trecură Oltul pe la Râmnic, unde Drumul Oilor se încrucişează cu Drumul Sării ce vine de la ocnele Dejului, şi intrară în Oltenia cu inimile uşoare. Treaba avea să fie cu câştig de data aceasta. Oamenii îi primiră surâzători, îşi deschiseră porţile ogrăzilor şi îngăduiră ca oştenii să înnopteze prin şuri şi şoproane, le adăpostiră caii prin grajduri şi-i adăpară, omeniră trupele cu tot ce găsiră mai bun prin pivniţe.

— Haideţi cu noi, oameni buni, îi îndemnau oştenii boierului Radu Drăgoescu. Mâine vom răpune pe ucigaşul de Mircea Ciobanul şi vom scăpa ţara de

blestematul de satrap. Stăpânul vostru, boierul Drăgoescu, s-a întors acasă.

A doua zi dimineaţă ieşiră din curţi mai puţin de jumătate dintre cei care intraseră cu o seară în urmă. Praful de gân- dăcei presărat pe bucate şi în ulcelele cu vin făcuse mercenarii de peste munţi să-şi verse şi sufletul din ei şi să se târască, prea sleiţi de puteri ca să se mai ţină pe picioare, pe la umbra gardurilor. După ceasul de tulburare din zori, când căpitanii nu izbutiră să-şi ridice nici jumătate din oameni şi să-i urce pe cai, hotărâră să-i părăsească acolo, în bătăturile vâlcenilor, şi porniră mai departe cu cei care pesemne adormiseră prea devreme ca să mai fie atinşi de boala ciudată. Oltenii îi apucară de subsuori şi-i cărară sub poala pădurii, aşezându-i unul lângă altul ca să-şi aştepte sfârşitul, apoi ridicară ghioagele, topoarele şi arcurile şi porniră către tabăra lui Mircea-Vodă, pe urmele mercenarilor.

Ajunseră la spartul târgului, când lupta se mai ostoise, iarba din lunca Slătioarei era de acum culcată toată la pământ şi aerul încins de răsuflările fierbinţi mirosea greu a sânge. Biruinţa lui Mircea-Vodă era atât de limpede, încât oştenii lui începuseră să-şi îngăduie răgazuri, sprijinindu-şi vârfurile săbiilor în pământ şi trăgându-şi sufletul cu răbdare alături de câte un lefegiu căzut în genunchi, căruia aveau să-i dea cea de pe urmă lovitură, dar nu era grabă. Sătenii proaspăt dăruiţi de vodă cu cele dintâi bucăţi de pământ ale lor intrară în câmpul de bătălie ca în lanul de grâu: umăr la umăr, cu mişcări aşezate, de oameni porniţi la secerat.

De pe un grui în spatele căruia soarele începea să apună, bătrânul Şerban, banul din Izvorani, rămas cepeleag de pe urma bătăliei de la Periş, unde îşi pierduse un dinte din faţă, îşi îndemna feciorii:

— Hai, săselule, hai cu sasa, ssrângeţi armele vrăjmaşilor şi duceţi-le la căruţe, în sabără!

Banul nu mai izbutea să spună /-urile şi împărţise o

vreme ghionturi, pumni şi palme tuturor celor care cutezau să-i ia vorba în râs, până când oamenii se potoliseră. I se păru acum că aude hăhăitul vesel al unuia dintre oltenii intraţi mai târziu pe luncă şi îşi trecu privirea de la unul la altul, cercetându-i cu sprâncenele încruntate şi fălcile strânse. Oamenii îşi lăsară îndată ochii în pământ, aplecându-se cu sârguinţă asupra muncii lor: prindeau capetele mercenarilor căzuţi şi le ridicau frunţile în lumină, ca să cerceteze dacă sunt vii sau morţi. Ici-colo mai dădeau câte o ultimă lovitură vreunuia dintre cei veniţi să le ia pământul înapoi.

Bârsan păcurarul rămăsese, ca şi la cea dintâi bătălie, singur în mijlocul câmpului de luptă, cu ghioaga curată, abia cu câteva picături de sânge într-o margine. Intrase cu aceeaşi hotărâre de a-şi afla sfârşitul şi a pune capăt chinului care-i

seca sufletul. Lipsa fricii de moarte şi nepăsarea cu care se arunca în focul luptei avuseseră acelaşi efect şi de data aceasta. Bârsan părea acoperit de un clopot nevăzut care ţinea vrăjmaşii departe de el în timpul luptei. „Acuma, Doamne! Te rog!”, îşi spunea de fiecare dată când se avânta asupra vreunuia.

O vreme, după ce pârgarii Cetăţii Bucureştiului depuseseră legământul în Biserica Stanei, Chiajna trimisese soli de taină care să-i aducă veşti din tabăra de la Vâlcea, până într-o zi când Mircea opri solul la el şi-i trimise vorbă printr-un căpitan de-al său: nu mă mai iscodi, o să-i birui şi am să mă întorc atunci când am să isprăvesc. Aşteaptă-mă liniştită.

Răvaşul o făcu să se simtă umilită. Se îndepărtă din nou de doamnele din suita ei, însingurându-se ca de fiecare dată când nu putea împărtăşi nimănui ceea ce simţea. O vreme, înainte de cel dintâi copil, vorbise cu baba, îşi descărcase în faţa ei sufletul şi ascultase sfaturile simple, cu miros de pământ ale femeii. Nu le urmase niciodată, dar faptul că descărca undeva neliniştile o ajuta, îi uşura inima şi-i limpezea gândurile. Cele mai bune rezolvări le afla împotrivindu-se babei şi vorbelor ei.

Apoi însă, pe măsură ce copiii se iveau an de an, Chiajna fusese din ce mai stânjenită de pornirile acestea de a se sfătui cu bătrâna ei doică. Astăzi îi mai vorbea numai în gând, iar baba din mintea ei îşi făcea treaba în continuare, îi punea întrebările care o iritau pe Chiajna şi o făceau să scoată singură la lumină răspunsurile. De ce ţi se pare că ar cere umilinţă prin răvaşul acesta, Măria Ta? întreba nelămurită baba din mintea ei. De când e lumea, bărbaţii luptă şi noi îi aşteptăm, ce este umilitor în asta? Aşteaptă-mă liniştită, asta este umilitor, îi răspundea babei. Liniştită poţi sta tu, doică, atunci când vrăjmaşii au intrat în ţară şi sunt mai mulţi, mai bine înarmaţi şi mai pregătiţi. Tu şi jupâniţa Ralu, cu toată suita de doamne, cu slujnicele şi toţi copiii de casă, ăştia trebuie să stea liniştiţi, pentru

că sunt cei slabi. Nu aveţi cu ce ajuta. Nu acum e vremea voastră. Nu acolo este locul vostru. Atunci când îmi scrie să-l aştept liniştită, nu vezi că mă aşază în aceeaşi tagmă a celor slabi?

Că doar nu ţi-o fi tagma printre bărbaţii înarmaţi, Doamne Maica Domnului, apără şi păzeşte! se zburlea baba cea din mintea ei. Dacă asta ţi-e toată umilinţa, Măria Ta, puică mică, atunci să ştii că ţi se năzare şi e numai o închipuire. Ţi-o fi sete, Despinuţa babei, că se mai întâmplă femeilor ce poartă prunc să-şi piardă firea şi să vorbească prăpăstii pentru că nu au băut apă.

Pe când era numai o pruncă, Chiajna obişnuia să-i ceară Marulei, mai înainte ca ea să plece din nou în zările de unde aducea mătăsuri, smochine şi cărţi, o ultimă poveste, cea mai tainică dintre toate, povestea interzisă a tigroaicei din Forlî. A fost odată o prinţesă cu părul lung-lung, cârlionţat şi arămiu, bogată-bogată şi deşteaptă-deşteaptă. Toţi slujitorii tatălui său se minunau auzind că ea citise toate cărţile şi aflase toate răspunsurile. Se numea Caterina Sforza şi toate oraşele în care ea intra i se plecau la picioare. Atunci când Roma s-a aflat în primejdie, Caterina Sforza purta în pântece prunc. A pus să-i fie făcută o armură pe potriva trupului său rotund, a încălecat, a ridicat sabia deasupra capului şi a trecut Tibrul, în fruntea oştirii. De fiecare dată când vrăjmaşii atacau oraşul ei, Forlî, Caterina se afla în turnurile de apărare, în spatele crenelurilor, trăgând săgeată după săgeată.

Povestea i se părea în anii aceia nespus de tristă, poate din pricină că era întotdeauna ultima şi sfârşitul ei anunţa plecarea Marulei ori poate pentru că nu avusese niciodată curajul de a o întreba pe Marula care este sfârşitul poveştii tigroaicei din Forlî şi nici negustoreasa nu i-l istorisise, întâ- rindu-i bănuiala că prinţesa ei avusese o soartă grea. În anii din urmă îi ceruse Marulei să ia urma poveştii şi să afle dacă ea este adevărată. Nu ştia ce avea să facă mai departe cu

informaţia, la ce avea să-i slujească dacă va şti că armura cu pântece fusese aievea sau nu, dacă o prinţesă grea încălecase într-adevăr pe cal şi condusese oştirea. Povestea tigroaicei însă nu-i dădea pace şi ea cerea mereu noi şi noi detalii, cum şi-ar fi scărpinat un loc cu mâncărime.

Imaginea armurii cu pântece i se ivi în spatele frunţii atunci când îl văzu pe Mircea întorcându-se de la Miloşte. Venea călare în fruntea oamenilor şi ea ştiu că au biruit din felul în care el îşi ţinea umerii, din faptul că venea cu sabia scoasă din teacă, din felul în care conducea calul, ţinând dârlogii numai într-o singură mână. Caterina fusese fiica ducelui de Milano şi primise aceeaşi educaţie ca fraţii ei: învăţase latină şi greacă, citise pe Platon, Aristotel şi discursurile lui Cicero, pictorii străluciţi ai cetăţii îi vorbiseră despre compoziţie, lumină şi amestecul culorilor pentru a obţine umbre care să arate ceasul din zi, primise lecţii de spadă, călărit şi tras cu arcul. Pe când avea 21 de ani, însărcinată în luna a şaptea, Caterina a pus să-i fie făcută o armură pe măsură, a trecut Tibrul călare, în fruntea oştirii, şi a cucerit Castelul Sant'Angelo în numele soţului său. Acesta era adevărul, spusese Marula, care îndeplinise porunca şi luase urma poveştii.

Mircea descălecă în curtea din faţă şi porunci să fie lăsate deschise toate porţile, ca să intre oştenii, aşa cum făcea de fiecare dată când ei se întorceau biruitori. Erau singurele momente în care oamenii nu se retrăgeau din jurul lui, iar Mircea dispăru curând într-un nor galben de praf, din care se ridicau râsete groase şi glasuri răguşite, vesele. Chiajna avea să afle mersul bătăliei numai din poveştile lor, ca de fiecare dată. Umilinţă. În cetăţile care îi luau Marulei săptămâni întregi ca să ajungă până la ele, contesele puteau lua parte la bătăliile soţilor lor, fără ca asta să ridice tot oraşul în picioare.

Ori poate că îl ridica. Poate că oamenii se arătaseră

la fel de înspăimântaţi ca şi cei de aici de o astfel de idee, numai că tigroaica din Forlî găsise o cale de a se ridica deasupra lor şi a face după cum îi fusese voia. Care era calea aceasta? Caterina cucerise Castelul Sant'Angelo în numele soţului său. Purtase toate acele lupte în numele soţului său, care fusese prea speriat ca să o facă el singur. Trebuia să fii măritată cu un bicisnic pentru ca lumea să îngăduie. Afară, în mijlocul curţilor, oştenii strigau numele lui Mircea, ridicând săbiile deasupra capetelor şi aruncându-şi cuşmele în aer.

O ploaie rece şi deasă, ruptă pe neaşteptate din tării le spori veselia. Se lăsară spălaţi de şiroaiele ce coborau norii de praf la pământ, prefăcându-i într-un mâl galben. Pivnicerii domneşti descuiară lacătele şi deschiseră uşile beciurilor, iar toată veselia aceea se scurse în pământ, către butoaiele cu vin.

La sfârşitul anului acela al lipitorilor de peşte se născu cel de-al doilea fiu al lor, căruia îi puseră numele Mircea.

7059 de la Facerea Lumii

Anul în care vârcolacii au mâncat luna

Stolnicul Petre din Lăpuşna

Uşa înaltă de doi stânjeni se deschise smucit şi un boier în puterea vârstei, cu caftanul sfâşiat şi o ureche însângerată, ieşi împleticindu-se din sala vorniciei. Implântă sabia în pântecele străjerului de pe coridor, lăsându-l îngenuncheat, cu mâinile adunate peste rană şi cu gura deschisă larg, ca şi cum aerul ar fi încetat să-i mai intre în piept, şi se îndepărtă târându-şi un picior către scara ce ducea la catul de jos.

Pe urmele lui se ivi loan Norocea din Răzvad, ieşit tot din vornicie. De fiecare dată când uşa înaltă se deschidea, dinăuntru răzbăteau preţ de o clipă icneli înfundate, gemete de oameni ce trudesc la o muncă anevoioasă, sunete de mese şi jilţuri târâte pe podele şi de săbii lovite unele de altele. Ginerele lui vodă nu renunţase nici acum, după mai bine de patru ani, la straiele lui apusene, iar privirile îşi păstraseră înfumurarea şi dispreţul. Trecu pe lângă străjerul doborât la pământ fără să-i arunce nicio privire, cu toate că omul încerca să-i arate, cu cele de pe urmă puteri, încotro a luat-o fugarul. Coborî treptele câte două, ieşi în aerul care începea să miroasă a iarnă şi-l văzu căutându-şi scăparea către gospodăriile domneşti. Îl ajunse din urmă în faţa unei fierării, îi prinse umărul cu stânga şi-l întoarse cu faţa către el.

Undeva, în spatele lui, loan Norocea din Răzvad auzea stins strigătele unei femei. Glasul ei se risipea pe deasupra curţilor mai înainte ca înţelesul vorbelor să ajungă până la el. Împlântă sabia în trupul fugarului. Privirile boierului alunecară pe lângă el şi rămaseră neclintite într-un punct aflat în spatele său, în vreme ce se stingeau. loan Norocea se răsuci scurt pe călcâie, smucindu-şi poalele dolmanului din pumnul încleştat al mortului care alunecase la picioarele lui, pregătit să înfrunte noul vrăjmaş pe care-l bănuia în locul unde se opriseră privirile boierului.

Între Palatul Voievodal şi gospodăriile domneşti, în mijlocul curţilor neaşteptat de pustii, domniţa Dobra se oprise cu boneta în mână, cu părul încă pufos, de prunc, descoperit şi cu ochii mari privindu-l ţintă. Doica alerga speriată pe urmele copilei, iar loan Norocea pricepu că strigătele ei le auzise până acum, „aşteaptă-mă, domniţă mică!”. Dobra îl privise pe boierul fugar în ochi, în cel de pe urmă ceas al lui. Sus, la ferestrele vorniciei, nenumărate umbre jucau ca într-un dans complicat şi neobişnuit, a cărui muzică nu se auzea. loan Norocea privea furnicarul acela care fojgăia în linişte şi trăia sentimentul că timpul a încetinit, că inimile tuturor celor din jur bat foarte încet şi numai a lui a rămas la ritmul ei omenesc.

Clipa fu pusă înapoi în locaşul ei de doica ce o ajunsese pe domniţă, o prinsese de cot, iar atingerea aceasta ridicase încetinirea timpului şi lucrurile reveniră la matca lor obişnuită.

— Pune căiţa pe cap, domniţă, că-i rece afară şi te prinde guturaiul, Doamne fereşte! spunea, în vreme ce aşeza pe creştetul copilei boneta cu pajuri domneşti brodate cu fir de aur pe fiecare ureche.

— Îmi strângi prea tare şnurul, doică! se împotrivea Dobra. Las-o dezlegată! Şi nu-i mai spune căiţă. Sunt bonete, nu căiţe.

Din Palatul Voievodal ieşise Chiajna şi se apropia

acum mânioasă de ei, urmată cu paşi mici şi iuţi de Ralu. Ca să nu fie găsit vinovat de cele întâmplate, loan Norocea prinse mortul de subsuori şi-l târî cu călcâiele pe pământ, dispărând către grajduri. Departe, una dintre ferestrele vorniciei se deschise şi un boier sări în curte, rostogolindu-se prin iarba pălită a sfârşitului de toamnă. În vreme ce se ridica nesigur pe picioare, căutând din priviri o cale de scăpare, de la aceeaşi fereastră sări după el un oştean numai în cămaşă şi platoşa din piele de bou. Îl ajunse la colţul rotăriei şi-l doborî după o luptă scurtă, căci boierul fugise fără arme.

Chiajna o ridică pe Dobra în braţe cu un gest smucit ce părea menit mai degrabă doicii, o dădu jupâniţei Ralu, apoi îi scoase boneta de pe cap şi o întinse femeii care-şi aştepta osânda, cu ochii în pământ.

— Strânge-ţi lucrurile şi pleacă, îi spuse, iar glasul ei era lipsit de orice urmă de mânie, ca şi cum pentru ea pricina se isprăvise de mult şi tulburarea trecuse.

Mai privi o dată pe urmele jupâniţei Ralu, care pornise spre palat. Dobra îi înconjurase gâtul cu braţele. Îi surâse copilului, apoi străbătu curtea pustie şi intră în vornicie. Într-o zi obişnuită de la mijlocul lui brumar, curţile domneşti ar fi trebuit să fie pline de forfota plăpumăreselor ce băteau pernele şi plăpumile şi le lăsau întinse în bătaia vântului, ca să scoată din ele ploşniţele, a săpunarilor care îşi spălau cazanele cu leşie şi le pregăteau pentru noile fierturi, a cuţitarilor care trăgeau cuţitele pe piatră ca să le ascută şi a olarilor ce-şi întorceau roţile cu fundul în sus şi le rindeluiau tălpile, ca să nu mai alunece piciorul pe ele.

Numai astăzi asupra locului coborâseră o pace şi o aşteptare. Doica încă nu se mişcase de pe loc, frământând în mâini căiţa cu pajuri domneşti, pe când Chiajna intră în vornicie, urcă scările largi de marmură, străbătu coridoarele catului de sus şi se opri în faţa uşii închise a sălii celei mari.

Înăuntru părea să clocotească un cazan de vrăjitoare. Răzbătea prin uşa închisă o dogoare de cuptor, şoapte înfundate se strecurau pe la încheieturi şi se prelingeau în sus, către grinzile tavanului, ca nişte limbi de foc. Dreaptă dinaintea uşii, privind în tăblia din lemn ca şi cum ar fi aşteptat ca vreun copil de casă să bage de seamă prezenţa ei aici şi să-i deschidă, Chiajna aştepta. Straja de pe coridor nu se mişcase la sosirea ei, privind ţintă aceeaşi uşă, cu mâna pregătită pe mânerul sabiei de la brâu. La picioarele lui sclipea o baltă sângerie din care porneau două dâre şterse, urmele oşteanului răpus căruia el îi luase acum locul.

De la o vreme, tăcerea se schimbă, aerul din jur se răci şi Chiajna ştiu că s-a sfârşit.

Rând pe rând, oştenii ieşiră din sala vorniciei, ştergându-şi săbiile şi vârându-le în teci.

Mircea apăru printre cei de pe urmă.

— Cheamă oamenii să-i strângă pe toţi şi să cureţe sala, porunci peste umăr unui căpitan, apoi se opri în faţa Chiajnei.

Se sfârşea cel de-al doilea an dintr-un şir de patru ani răi, prevestiţi şi aşteptaţi cu îngrijorare de toţi înţelepţii ascunşi ai lumii. Steaua care era inima cerului intrase în semnul Scorpiei, uscată şi friguroasă, arătând sfârşitul unei lumi şi naşterea alteia din cenuşa celei dintâi. Primul fusese anul în care vârcolacii au mâncat luna. Regina Isabella, văduva principelui Zápolya, cedase principatul Transilvaniei lui Ferdinand de Habsburg în schimbul a o sută patruzeci de mii de florini de aur, două mici ducate în Silezia şi promisiunea că fiul său va primi de soţie pe una dintre fiicele regelui Ferdinand.

Vestea căzuse ca trăsnetul asupra Europei, stricând pacea multor mese împărăteşti. Transilvania neatârnată, care plătise până atunci numai un bir curtenitor sultanului Soliman şi avusese strânse legături cu Habsburgii, îngăduind pătrunderea luteranismului în toate cetăţile sale, căzuse din starea ei de echilibru.

Cumpăna lumii se stricase. Luna de abia începuse să se ştirbească atunci când vârcolaci născuţi din fuioare toarse noaptea, fără lumânare, o mâncaseră, ascunzând-o vederii preţ de un ceas. O sloboziseră înapoi însângerată, iar sfetnicii lui Ferdinand de Habsburg şi ai sultanului Soliman prinseseră să umple zilele stăpânilor lor cu sfaturi care de care mai înţelepte, fiecare dorind să se folosească de acest prilej ca să se facă remarcat.

Vizirii îi ceruseră sultanului Soliman să intre cu oaste în principat, să-i îngenuncheze pe catolici cu un nou Mohács care să culce pentru totdeauna la pământ creştinătatea. Miniştrii îi ceruseră regelui Ferdinand să declare nule toate tratatele de până atunci, numind principatul domeniu al coroanei Habsburgice, şi să se pregătească de luptă cu Imperiul Otoman. Rând pe rând, toate semnele astrologilor se împlineau, iar ei le crestau riguros pe răboj: anul lipitorilor de peşte urmase anului şerpilor, amândoi cu legături printre lighioane fără oase, alunecoase şi viclene, ce trăiesc sub pământ sau sub ape, în locuri ferite de soare. Anul blestemat în care vârcolacii mâncaseră luna începuse într-o zi de sâmbătă, ziua morţilor, când este oprit să începi un lucru, căci nu vei avea parte de el, când nici cusutul veşmintelor nu se începe, ca să nu ajungi să le porţi pe ultimul drum.

Prins în campania împotriva perşilor safavizi, sultanul Soliman nu ar fi putut purta un nou război până când nu îşi încheia socotelile cu Bagdadul. Trimise însă solie tuturor regilor creştini cu care avea încheiate alianţe, ca să le reamintească tratatele semnate, aşa fel că Ferdinand descoperi că este singur împotriva stăpânului pământului şi al mărilor, cel care împarte coroane monarhilor lumii, umbra lui Allah pe pământ.

Restul anului se scursese în nesfârşite negocieri de pace, ameninţări şi ultimatumuri între Înalta Poartă şi Curtea de la Viena. Transilvania trebuia să rămână principat suzeran, aşa cum fusese şi până atunci, tocmai

pentru ca între cele două imperii să existe un pământ-tampon. Lucru înţeles de Soliman, neînţeles de Curtea de la Viena.

Ca urmare a schimbării stăpânitorilor Transilvaniei, anul următor Radu Ilie Haidăul căpătase o adevărată oaste imperială cu care să-l alunge pe Mircea Ciobanul de pe tron, cincisprezece mii de oşteni cu tunuri la spatele trupelor şi un polc de archebuzieri în frunte.

Pentru că ţara începuse să-i ţină partea lui Mircea-Vodă şi oamenii îl ajutau, haidăul hotărâse să intre de data aceasta pe ascuns, să ocolească trecătorile bătute de negustori, păzite de vameşi şi cu sate risipite de-a lungul lor. Îşi întinsese oastea câtă frunză şi iarbă de-a lungul văii înguste a Prahovei, pe la cele trei lespezi puse odinioară pe locul bătăliei de la Posada, ocolind comarnicele ciobanilor ce stăpâneau munţii Bucegilor. Izbutise să rămână ascuns până când îşi scosese oamenii dintre pădurile dese la loc întins, în câmpia vămii Prahovei, de unde cel dintâi vameş care văzuse nesfârşirea de oşteni trimisese solie călare la Bucureşti.

Era prea târziu însă. Calea pe care veneau era dreaptă ca în palmă. Nicio colină nu-i ieşea lui Mircea în ajutor, nicio mlaştină, niciun grui. Cincisprezece mii de oşteni înarmaţi se apropiau tot mai mult de cetatea lui de scaun.

Ştia că avea să piardă. Umblase în ziua aceea ca un lup prins în capcană. Trecuse dintr-un iatac în altul, lăsând uşile deschise pe urmele lui. Străbătuse sălile palatului, spătăria, logofeţia, sala sfatului, ca şi cum ar fi fost hăituit şi ar fi căutat un loc liniştit ca să poată gândi. Ajunsese până jos, în temniţa de sub pământ, şi răcoarea locului ori poate vederea vrăjmaşilor aflaţi sub lacăt, în puterea lui, îi limpezise gândurile.

Pusese să fie cercetate în taină conacele Craioveştilor şi ale tuturor boierilor ce-şi căsătoriseră fiicele în neamul lor. Trimisese iscoade care amăgiseră câte o slujnicuţă dornică de atenţie sau câte un fecior cu

beteşugul băuturii, ce putea fi făcut lesne să vorbească. La conace fuseseră găsite pivniţe întregi pline cu arme, prin pădurile lor fuseseră descoperite adăposturi tainice săpate în pământ şi acoperite cu împletituri de nuiele. Mircea trimisese al doilea rând de oameni prin ţară, care bătuseră la porţi fără să poarte săbii la brâu, numai cu butelci pline în mâini şi cu feţe surâzătoare, şi poftise boierii la o cinstită masă domnească.

Ospăţul tocmai se isprăvise acum. În sala mare a vorniciei, boierii bănuiţi de trădare fuseseră răpuşi până la unul, patruzeci şi şapte de leşuri fuseseră scoase din încăpere. Bătea un vânt uscat şi rece, prevestitor de zăpezi, ceea ce ar fi putut fi o veste bună pentru Mircea, dacă ar fi sosit mai devreme, căci uzurpatorul ar fi putut rămâne blocat în tre- cătoarea Văii Prahovei, cincisprezece mii de trupuri îngheţate ce aveau să fie găsite abia în primăvară, la topirea zăpezilor. Imaginea unor păduri pline de oşteni cu gesturile întrerupte la jumătate, înţepeniţi în timp ce încercau să traverseze munţii, cu ochii deschişi a mirare pe sub pojghiţa de gheaţă care-i acoperea, aprinse iarăşi mânia voievodului. Se închipui trimiţând printre ei o mână de copii care să-i spulbere cu bâtele pe care le foloseau atunci când jucau ţurca. Trufaşa oaste a haimanalei aciuate la subsuoara Habsburgilor, biruită în râsetele unor copilandri.

Scutură capul scurt, încreţind pleoapele peste ochi, ca şi cum ar fi dorit să alunge o viespe ce-i dădea târcoale. Nu se putea lăsa cuprins de visare. Avea să meargă până la capăt în lupta aceasta. Avea să le iasă în întâmpinare vrăjmaşilor cu cei opt mii de oameni ai lui. Aveau să lupte ca şi cum ar fi fost încredinţaţi că biruinţa va fi a lor sau ca şi cum nu ar mai fi urmat nimic după asta. O ultimă bătălie, după care lumea se va sfârşi, îngerii vor trâmbiţa, semnul Fiului omului va despica cerurile şi toate seminţiile pământului vor fi judecate, la a doua venire a lui Iisus.

Ieşi din sala vorniciei şi se opri în faţa Chiajnei, privind-o, căutând pe chipul ei semnul fricii. Îl află în măselele încleştate care făceau ca forma obrajilor ei să se schimbe abia ghicit şi în cele două cute care îi apropiau sprâncenele una de cealaltă.

— O să le ieşi în întâmpinare? îl întrebă ea, iar glasul nu o trădă, rămânând aşezat şi stăpânit.

— Da.

— Ai trimis deja oastea înainte?

— Da.

— De cât timp aveţi nevoie ca să ajungeţi până la ei?

— Câteva ceasuri.

Câteva ceasuri pentru ca ea să strângă lucrurile copiilor şi să pornească cu ei către raiaua Giurgiului, unde avea să aştepte rezultatul bătăliei. Drumul făcut odinioară spre Cetatea Ciceului îi revenea în minte, cu toată împotrivirea ei. Nopţile petrecute sub cerul liber, pădurea mişunând de vietăţi ascunse în întuneric, pestelca roasă de molii şi bundiţa mirosind a stână cu care o îmbrăcase atunci Marula, frânturi de vorbe aspre repezite de locuitorii cetăţii, toate acestea invadau acum prezentul şi o aruncau pe ea într-un vârtej de trăiri care se perindau cu atâta iuţeală, încât nu avea vreme să le cerceteze amănunţit. Tristeţe pentru copila care fusese şi nemulţumire pentru că se lăsase doborâtă de frică. Vinovăţie faţă de doamnele şi domniţele credincioase pe care avea să le lase aici, în vreme ce ea va pleca să-şi pună copiii la adăpost. Ceva nelămurit care se răsucea în pieptul ei când se gândea la Lăcustă şi la Dumitriţa, doica a doua, care-şi duceau zilele undeva într-un colţ dosit al Târgului de Sus, sub poala pădurii, veşnic în aşteptarea vreunei porunci de-a ei.

Toate acestea însă păreau numai răspunsuri înşelătoare pe care mintea ei, în încercarea de a păstra ascuns adevăratul motiv al tulburării, i le scotea în faţă. Mai exista ceva, mai presus decât toate tristeţile şi înfrângerile, mai adânc şi mai curat, care era acum

ameninţat.

Coborî scara frumoasă a vorniciei, străbătu aleile pietruite de-a lungul cărora ultimele tufănele se uscau încet şi intră în Palatul Voievodal, ca să dea poruncile de plecare. Află pe Dobra şi pe Petru fugărind pe coridoare o biată mâţă care-şi căuta scăparea pe sub câte o laviţă, de unde coconii domneşti o scoteau afară lovind cu palmele în tăbliile frumos pictate, iar pe cei mici, Marina, Mircea şi mezinul Radu, în odaia doicilor, războindu-se într-un vacarm neînchipuit din pricina singurei cutiuţe muzicale din palat. În chip ciudat, haosul stârnit de prunci o însenină. Îşi acoperi urechile cu palmele, surâzând obosit, ca omul ieşit cu bine dintr-o boală grea, şi-şi promise ca cel dintâi lucru pe care avea să-l facă la întoarcerea acasă să fie comandarea a încă patru cutiuţe, pentru stingerea pricinii.

Şi atunci, deodată, înţelese.

Copiii ei nu aveau să cunoască surghiunul aşa cum îl cunoscuse ea. Nimeni nu avea să-i privească ei pruncii sfruntat. Nimeni nu avea să cuteze a-i măsura din creştet până-n tălpi şi a le da de înţeles că locul lor nu era acolo. Avea să intre în Cetatea Giurgiului purtând copiii în trăsuri domneşti şi avea să taie fără milă pe acela care nu se va purta cu ei aşa cum se cuvine să te porţi cu familia voievodului ţării.

Decizia aceasta îi ridică apăsarea din gânduri şi îi uşură inima. Nu ştia exact cum anume va face baş-agalele raialei Giurgiului să-i trateze copiii cu respect, dar simpla hotărâre de a pedepsi cu pumnalul pe cei care i se vor aşeza în cale îi punea în priviri o oţelire care o mai ajutase şi altădată. Învăţase în timp să se bizuie pe tăria aceasta ce urca în ea în momentele de cumpănă, o lumină îngheţată de om pregătit să ucidă, care-i sticlea în ochi şi pe care nu o putea stăpâni, asupra căreia nu putea porunci, apărea şi dispărea după propria ei voie.

Ceru doicilor să strângă lucrurile copiilor. Straie călduroase pentru o iarnă petrecută la Dunăre. Câte un

cufăr de fiecare. Numi şi care cufere anume să se folosească: lădiţele cele frumoase, săseşti, pentru cei doi băieţi mai mici. Cufărul braşovean cu însemnele domniei pentru moştenitorul tronului. Sipetele înflorate, ferecate în cercuri de fier, pentru rochiile cu zamfire şi mărgăritare ale fetelor. Să se pună şi cutiuţa muzicală. Să fie ferecate în odăile lor bătrâna Maria Craiovescu, fiica sa, Maria Călţuna Hamza din casa Craiovescu şi copila Bălaşa. Să le fie aduse merinde, dar să fie ţinute sub cheie până la întoarcerea lui Mircea-Vodă în cetate. Sau până la intrarea haidăului în Bucureşti, dacă aşa va voi Dumnezeu să se întâmple.

Celelalte doamne şi domniţe din suita Doamnei Ţării să fie trimise la moşiile soţilor lor. Doicile vor merge cu copiii, să se pregătească cu toate cele de trebuinţă. Stana va merge la Giurgiu. Ralu, Ilinca şi Smaragda împreună cu pruncii lor vor merge la Giurgiu. Să se ferece cămările şi pivniţele domneşti, să rămână descuiate numai cămările slujitorimii. Oamenii să primească aceleaşi merinde ca până acum şi să se îngrijească de aceleaşi treburi zilnice, iar judecata avea să se facă la întoarcerea lui Mircea-Vodă în cetate.

— Care va fi ori la sfârşitul bătăliei, ori la sfârşitul iernii, le mai spuse Chiajna. Să nu vă îndoiţi că mă voi întoarce mai iute decât credeţi.

În fruntea boierilor credincioşi şi a cetelor sale de străjeri, Mircea-Vodă a ieşit pe Poarta de Sus şi a pornit către miazănoapte. Înconjurate de oşteni călare, trăsurile ce purtau pe Chiajna cu copiii au ieşit pe Poarta de Jos şi au luat Drumul Giurgiului, spre miazăzi. Piaţa Mare din faţa palatului era pustie. Câteva tarabe părăsite deasupra cărora se zbăteau în bătaia vântului rogojinile ce slujiseră drept acoperitori. O precupeaţă aduna în poalele şorţului cojile găsite pe sub tarabe. Se îndreptă de şale şi îşi acoperi gura cu palma, privind în urma alaiului.

În ultima clipă înaintea plecării, Chiajna porunci ca

toţi cei trei băieţi să fie îmbrăcaţi cu rochiile fetelor. Teama pentru copiii ei era diferită de teama pentru ea însăşi. Îi ascuţea mintea, îi făcea gândurile să se nască cu sutele şi să alerge cu iuţeală.

Intrară în Codrii Vlăsiei ocolind ciutăria şi vreme de câteva ceasuri nu mai ieşiră la lumină. Drumul prin pădure o adânci pe Chiajna în ea însăşi. Simţise adesea în ultima vreme că în jurul ei lumea îşi pierduse farmecul. Dulceaţa zilelor dispăruse puţin câte puţin, fără ca ea să ştie când începuse totul, care fusese clipa exactă în care se rupsese cea de pe urmă legătură cu ochii ei de copil, care aveau puterea de a vedea frumuseţea în spatele sluţeniei.

Încerca uneori să intre înapoi în pielea copilei din odaia de şcoală, când umbra lui Macarie se întindea deasupra pupitrului la care ea, cu vârful limbii ivit printre dinţi, rotunjea slovele, copiind un rând dintr-o cronică veche. Cheia fericirii ei de astăzi se afla la fetiţa aceea. Era un mister pe care nu dorea să-l dezlege, ci numai să-l facă să funcţioneze, să poată privi din nou lumea cu ochii de atunci.

Anul trecut, anul în care vârcolacii mâncaseră luna, risipise pentru totdeauna nădejdea ca ea să mai poată privi vreodată lumea cu îngăduinţă. Se întâmplaseră prea multe lucruri care dezlegaseră băierile răului, nu numai schimbarea stăpânito- rilor Transilvaniei răsucise soarta ei şi a copiilor ei. Umbrele se întinseseră şi asupra propriei ei familii. Nu venea numai din afară, venea şi dinăuntru.

Iliaş renunţase la tronul Moldovei, tronul tatălui lor, cedându-l fratelui său. După cinci ani în care ţara fusese cârmuită de Doamna Elena, tocmai când sosise vremea ca el să-şi intre pe deplin în drepturi, căci împlinise anii, fratele său cedase tronul. E drept că îi dăduse multe bătăi de cap mamei sale în aceşti cinci ani, arătându-se mai degrabă interesat de smintelile cu care se întorsese de la Constantinopol decât de cârmuirea ţării, dar

Doamna Elena şi boierii trăseseră nădejde că avea să se îndrepte odată cu trecerea anilor.

Inima Chiajnei se strângea cu îngrijorare atunci când se gândea la el. Iliaş cel care o aştepta să isprăvească şcoala, cel care într-una din zile rămăsese răsturnat pe spate în ierburile înalte de la poalele turnului de răsărit, cu nasul spart din pricina căzăturii, era acelaşi cu Iliaş cel care anul trecut renunţase la tronul Moldovei. Acelaşi cap, aceleaşi braţe, aceiaşi umeri. Asta însemna că fapta aceasta existase dintotdeauna în el. Pe când ea se apleca deasupra lui, cer- cetându-i nasul spart şi alergând la Lăcustă după leacuri, el purta sămânţa acestei lepădări undeva adânc îngropată în inima lui, invizibilă oamenilor neştiutori, poate vizibilă vreunui înţelept din cei care citesc mersul stelelor şi soarta muritorilor, dar cine întreabă la tot pasul pe astfel de înţelepţi ce este mai bine de făcut?

Ştefăniţă se întorsese la rândul său de la Constantinopol, unde luase odinioară locul fratelui său, şi fusese urcat pe tron, sceptrul ţării fusese pus în mâinile sale, mantia de purpură fusese aşezată pe umerii săi în vreme ce douăzeci de diaconi cântaseră osanale. Avea 19 ani şi Doamna Elena dăduse asigurări boierilor ţării că va veghea strâns asupra lui. Ştefăniţă îşi adusese însă de la Constantinopol o întreagă ceată de prieteni, feciorii bogaţi ai celor mai de seamă viziri, şi îşi petreceau cu toţii vremea în desfătări şi ospeţe. Mama sa îl îngăduise o vreme, aşteptând ca fiul său să se obişnuiască cu fala de a fi voievodul ţării. Boierii însă începuseră curând să se arate nerăbdători.

Doamna Elena încercase mai întâi cu vorba bună, apoi îl dojenise, apoi stârnise o adevărată sfadă la capătul căreia Ştefăniţă amenin ţase că o va fereca în iatacul ei dacă toate acele sfaturi nu încetează. Nici Chiajna nu avusese mai mulţi sorţi de izbândă. Răvaşele ei se întorceau în Bucureşti nedesfăcute. Primise în schimb un răvaş cu pecete domnească de la fratele său,

trimis cu delegaţie de logofeţi, aşa fel ca ea să înţeleagă că vorbeşte voievodul Moldovei, nu Ştefăniţă de la picioarele turnului în care ea învaţă slovele. Fuseseră câteva vorbe cuviincioase, vreo două veşti lipsite de importanţă din casa părintească şi urări de sănătate întregii familii domnitoare a Valahiei.

Chiajna pricepuse. Acestea erau subiectele pe care Ştefăniţă i le îngăduia. Îşi petrecuse ziua aceea urmărind joaca fiului său. Avea să o ameninţe şi el că o va întemniţa? Ce trebuie pus în prunci, la anii lor mici, aşa fel ca să-i ajute mai târziu, când marile decizii vor năvăli peste ei? Sau, mai degrabă, poate fi schimbat ceva dacă sămânţa faptelor există în noi încă de la început? Petru ţinea în pumnii grăsuni un căluţ şi un câine de lemn şi-i repezea unul către altul, scoţând răgetele pe care-şi închipuia că ar trebui să le scoată animalele în lupta lor.

În urmă cu numai câteva săptămâni, solii de la Suceava începuseră să aducă zilnic veşti din ce în ce mai rele. Comisul Joldea al Moldovei strânsese în jurul său boierii nemulţumiţi de purtările lui Ştefăniţă şi cereau ca tânărul voievod să cedeze la rândul său coroana şi să se întoarcă la Constantinopol. Stolnicul Petre din Lăpuşna, copil din flori al răposatului voievod Bogdan cel Orb, căpătase oaste de la regele polon şi se afla la hotarele ţării, pregătit să intre şi să-şi ceară dreptul la tron. Lupta pentru coroana Moldovei începuse, cu toate că Ştefăniţă se afla încă pe tron şi nu avea de gând să plece.

Chiajna ceruse atunci soţului său să-i ajute fratele.

— Îl vor ucide, îi spusese ea.

— Trebuie să-i ucidă el primul, răspunsese Mircea. Valahia nu poate ucide boieri moldoveni.

— Îl putem ajuta cu oaste. Dacă vei trimite oşteni la hotarul dintre noi, poate că stolnicul Petre din Lăpuşna se va gândi mai bine înainte de a intra cu polonezii în

ţară.

— Pe noi ne ameninţă haidăul cu oaste la hotarul cu Transilvania, se încruntase Mircea la ea. Oştenii noştri sunt pregătiţi pe Valea Oltului. Unde vrei să-i trimit?

— Îl vor ucide, repetase Chiajna încet, ca o litanie fără speranţă.

— Este domn. Trebuie să-şi apere tronul. Dacă nu ucide pe cel care cutează să se uite spre tronul lui, nimeni nu-l poate ajuta.

Vestea morţii lui Ştefăniţă sosise într-o dimineaţă şi Chiajna se mirase că ziua începe totuşi, că soarele nu-şi ia măcar o clipă de răgaz ca să îngăduie întâmplării să-şi facă loc în lume, să împingă lucrurile ce păreau a fi veşnice şi să se aşeze între ele, schimbând totul. Poruncise să fie îmbrăcaţi copiii şi plecase cu ei în ciutărie. Îşi petrecuse ziua întreagă acolo, urmărindu-i cum se joacă în apa pârâului, cum aleargă pe podeţ dintr-o parte în alta, împiedicându-se şi ridicându-se iar, un şir gălăgios de căftănele care umpluseră pădurea de chiloman. Doicile încercau să-i împiedice să se ude la picioare, dar ea le făcu semn să lase copiii în pace. Nu apa rece a pârâului era răul care-i pândea pe ei.

Scosese răvaşul ce anunţa moartea fratelui ei şi-l citise încă o dată şi încă o dată, oprindu-se uneori cu privirea pe unele cuvinte a căror însemnătate părea să i se şteargă din minte, de îndată ce ochii treceau mai departe. Comisul Joldea îi poftise pe vodă şi pe veliţii boieri din Sfatul Ţării la o vânătoare domnească de împăcare. Dacă într-adevăr stolnicul Petre din Lăpuşna se afla la hotare cu oaste leşească, atunci poate că cei din ţară ar fi mai bine să se unească, spusese el.

Se întâlniseră pe braniştea domnească de la Ţuţora, în lunca Prutului, băuseră câte un păhărel cu rachiu de orzoaică şi porniseră vânătoarea de cerbi. O săgeată, care fusese numită ***rătăcită***, străpunsese grumazul tânărului voievod, iar boierii îi trimiseseră trupul maicii

sale, la Suceava, împreună cu înştiinţarea că Sfatul Ţării alesese acolo, în tabăra de la Ţuţora, pe comisul Joldea să le fie domn. Ştefăniţă fusese cerbul vânat în ziua aceea. Ca semn de bună-credinţă şi de împăcare, noul voievod o cerea pe domniţa Ruxandra de soţie.

Aici avea Chiajna un punct în care se împiedica mereu cu cititul.

Ruxandra împlinise 14 ani şi moştenise frumuseţea veri- şoarei lor, Ruxandra Basarab Craiovescu, fosta Doamnă a Valahiei, pentru care, odinioară, doi voievozi se războiseră în toată legea. Din pielea ei părea să iasă o lumină ce ştergea contururile clare ale obrazului, lăsând impresia că e făcută din ape. Nu trăsăturile sau culoarea ochilor îi înduioşau pe toţi cei care o priveau, ci lucruri mult mai tainice şi neînţelese care se aflau în ei înşişi, iar apropierea micii Ruxandra numai le scotea la iveală. Felul lăcrimos şi iertător în care privea oamenii, o umbră de tristeţe abia ghicită în ochii ei, care îi încredinţa că îngerul acesta le-a văzut toate păcatele şi le-a şters cumva, lăsându-i curaţi şi buni, făcuseră iute din copila cea mică a lui Petru Rareş preferata tuturor.

Făptura aceasta făcută din miresme tămâiate şi lumină era acum cerută de soţie de comisul Joldea, după ce mai întâi pusese la cale uciderea fratelui ei. Lipsit de orice legătură de sânge cu Muşatinii, care l-ar fi îndreptăţit să ceară firman de domnie de la Constantinopol, avea nevoie de o căsătorie care să-l aşeze pe aceeaşi linie cu celălalt pretendent al tronului.

Cuvintele scrise în răvaş miroseau vag a vin negru şi a fier, din pricina cernelii. Chiajna îşi trecuse vârful degetelor peste ele, ca şi cum le-ar fi putut fixa, ca să nu-i mai joace în faţa ochilor. Sora ei avea 7 ani când ea plecase din Suceava ca să-i fie soţie lui Mircea. Pentru ea, mica Ruxandra avea să aibă pentru totdeauna 7 ani. Nu şi-o putea închipui de 14, dar mai cu seamă nu şi-o

putea închipui soţia cuiva, dând naştere pruncilor ce sfâşie carnea mamelor lor atunci când vin pe lume, asistând cu ochii larg deschişi la spânzu- rări şi tăieri de capete, aşteptând cu inima strânsă să vadă dacă de la bătălie se întoarce soţul său sau vrăjmaşii aveau, în cel mai bun caz, să o întemniţeze pentru tot restul vieţii.

Domnia comisului Joldea avea să se dovedească mai vremelnică decât un vis spulberat de primii zori. Mai înainte ca el să isprăvească de vorbit cu Doamna Elena despre planurile lui de căsătorie, stolnicul Petre din Lăpuşna intrase cu oaste în Suceava, alungase pe Joldea şi trimisese la Constantinopol pungile cu galbeni, cerând firman de domnie. Mulţumit de prietenia lui cu regele polon, care făcea parte din alianţa Porţii împotriva Habsburgilor, Soliman trimisese firmanul.

Stolnicul Petre îşi spusese Alexandru Lăpuşneanu şi ceruse să vină grămăticul, ca să scrie tuturor regilor şi voievozilor că Moldova are domn nou, iar vechile tratate şi înţelegeri rămân valabile.

Dar Doamna Elena şi mica Ruxandra? se întrebase Chiajna. Noul voievod nu mai avea nevoie de o alianţă cu casa Muşatinilor, căci era el însuşi fiu al lui Bogdan cel Orb. Trei lucruri s-ar fi putut face: să fie trimise în surghiun, probabil că în aceeaşi Cetate a Ciceului în care se afla de atâta vreme şi verişoara Ruxandra Basarab din casa Craioveştilor. Să fie lăsate să meargă la Bucureşti, dacă Mircea-Vodă le-ar fi primit. Să fie ucise. Chiajna îndepărta însă iute această ultimă posibilitate, căci doamnele şi domniţele celor două ţări nu prea avuseseră până acum astfel de sorţi crude, fiind lăsate în afara luptelor pentru tron, dintr-un ultim cavalerism de care bărbaţii prinşi în ele dăduseră dovadă.

Chiajna îşi trimisese propriile iscoade, pe Marula cu caravana ei încărcată cu mătăsuri şi răspândind miros de scorţişoară şi piper, ca să afle ce se petrece. Ultima veste din Suceava spunea că Doamna Elena şi mica

Ruxandra sunt ferecate în odăile lor, iar ferestrele le-au fost bătute în scânduri.

— Nu are nevoie de ele, spusese Chiajna. De ce le închide?

— Nu ştiu, Măria Ta, recunoscuse Marula. Dar noul vodă a ajuns în Suceava beteag de picioare, boleşte şi se vaită. Grigore bărbierul spune că ar fi podagră şi mi-a dat răvaş cu leacurile pe care trebuie să i le găsesc, aşa că mă voi întoarce în Suceava curând şi voi afla mai multe de data asta.

— Să-mi aduci veştile în Cetatea Giurgiului, Marula, îi spusese Chiajna, care făcea pregătirile de drum.

Iarna petrecută în raiaua Giurgiului avea să lase prea puţine amintiri coconilor domneşti. Chiajna îi ferise de privirile cetăţii, îngăduindu-le numai scurte răgazuri în curtea interioară strâmtă, veşnic umbrită de unul dintre ziduri. Gerurile năprasnice care se abătuseră asupra locurilor în iarna aceea ajutaseră, căci nasurile se învineţeau în câteva clipe, tăind copiilor pofta de joacă. Pescăruşi înrăiţi de foame şi frig se roteau zi şi noapte pe deasupra cetăţii din insulă, săgetând văzduhul cu ţipete ameninţătoare.

Ridicată odinioară pe insula de la vadul Giurgiului de Mircea cel Bătrân, pe ruinele altei cetăţi, mult mai vechi, care se aflase acolo de la începutul vremurilor, cetatea era înconjurată de ape. Dunărea se desfăcea în braţe rotunjite împrejurul palmei aceleia de pământ, atât de mult dorite de-a lungul vremii de toate seminţiile care ajunseseră până aici. Turnul cel rotund de la miazănoapte şi încă patru turnuri pătrate ce împrejmuiau cetatea îşi întindeau umbrele numai peste ape. Capul podului pe bărci construit către oraş era păzit de ieniceri. Şanţul lat, plin cu apă, ce înconjura

zidurile dubla braţele Dunării. Departe, către malurile insulei, o ultimă fortificaţie ridicată mai mult din apă decât pe pământ zădărnicea orice încercare a vrăjmaşilor de a ajunge sub ziduri.

Chiajna află în Giurgiu un soi neobişnuit de oameni, o amestecătură care-i stârni bănuielile de la cel dintâi ceas, diferiţi de turci, diferiţi de valahi, care nu s-ar mai fi putut potrivi niciunde altundeva în afara cetăţii lor. Nu le îngădui să o slujească, aşa că puţinele jupânese care bejeniseră împreună cu ea luară asupra lor toate sarcinile, învăţând de nevoie cum să facă focul, cum să aştearnă la iuţeală masa sau cum să primenească patul.

Casa de la Giurgiu avea covoare turceşti în fiecare odaie, groase, colorate, isprăvite cu ciucuri. Copiii ce se jucau pe ele păreau flori ieşite din ţesătură. Dobra îşi alinia fraţii şi surorile în spatele ei şi mergeau cu paşi mărunţi pe câte una dintre liniile modelului, şerpuind cu toţii ca o caravană printre dune.

— Acum suntem pe Drumul Bogdanului, spunea fetiţa. După prima cotitură vom intra pe Drumul Sării, mergem în portul Dejului, unde o să ne urcăm pe o corabie şi plecăm pe Someş.

De la masa de scris, Chiajna le urmărea joaca. Avea să oprească cu străşnicie aducerea covoarelor acestora colorate, cu flori şi păsări minunate risipite pe cuprinsul lor, în Palatul Voievodal de la Bucureşti, căci lucrurile nu trebuiau amestecate. Atâta vreme cât va trăi ea şi va avea un cuvânt de spus, vlăstarele Muşatinilor şi ale Drăculeştilor vor păşi pe blănuri de urs aruncate ici-colo peste dalele de piatră. Blană şi piatră însemnau rădăcini, vieţile înaintaşilor păstrate la vedere, ca să ştie ai cui sunt şi ce e al lor. Joaca pruncilor ei pe covoare turceşti îi părea la fel de primejdioasă ca plecarea feciorilor de domn la Constantinopol, la vârste când inimile lor sunt încă moi şi lesne de amăgit.

Păstrase însă gândul acesta în minte pentru mai târziu, după ce avea să isprăvească cel mai important lucru. Chiajna îi scria o scrisoare sultanei Roxelana. Cele dintâi lucruri pe care le ceruse jupâniţei Ralu atunci când sosiseră aici fuseseră penele de scris, hârtie şi cerneală.

— Îngrijeşte-te ca hârtia şi cerneala să nu-mi lipsească, îi spusese, căci de aici va veni salvarea sau pieirea noastră.

Privea copiii jucându-se în vreme ce căuta în minte cele mai potrivite cuvinte cu care să-i explice sultanei impasul în care se aflau. Le asculta chilomanul cu care ridicau casa şi întreaga insulă în picioare. Pentru ei,

acestea erau zilele fermecate ale copilăriei. Aici, în prezentul acesta care pentru ea însemna amărăciune şi frământări, pentru ei se va afla mereu o lume fermecată, o frumuseţe pe care nu o vor mai găsi niciodată, nicăieri. Vor creşte căutând farmecul zilelor acestora, pe care îl vedeau numai ei.

— Mamă, a venit tata? întrebaseră în cea dintâi dimineaţă, când se deşteptaseră în paturi străine, în ceea ce li se părea a fi o aventură încântătoare.

— A venit, le răspunsese Chiajna, numărându-i din ochi, cinci creştete castanii, cinci fiinţe fără nicio apărare care depindeau de ea şi care uneori o înduioşau, alteori o iritau.

Când ajunsese ea invizibilă în propria viaţă, acoperită complet de cinci prunci cu slăbiciuni, dorinţe, neputinţe şi nevoi?

— Am biruit?

Mircea ajunsese în cetatea din insula Giurgiului la câteva ceasuri după ei, însoţit numai de o mână de oşteni, şi se ferecase într-o sală în care nu se făcea focul. Haidăul îşi continuase drumul către Bucureşti, iar ea începuse chiar în seara aceea să-şi scrie scrisorile către Roxelana, către Alexandru Lăpuşneanu, către juzii marilor cetăţi ale Braşovului şi Sibiului şi către banul de Lugoj şi Caransebeş.

— Nu s-a terminat lupta, le răspunsese atunci copiilor, după o tăcere în care îşi înghiţise nodul din gât şi furia.

Dacă Lăpuşneanu ar fi aflat despre scrisorile trimise în Transilvania, şi-ar fi retras îndată tot ajutorul. Dacă judele Braşovului sau banul de Caransebeş ar fi aflat de scrisorile trimise la Constantinopol, nu i-ar fi răspuns Chiajnei niciodată. Solii fuseseră chemaţi separat, fără să se întâlnească între ei.

Voievodul de drept al Valahiei se află la strâmtoare*,* scrisese ea în fiecare răvaş. ***Domnul Mircea-Vodă, chezaşul tuturor tratatelor şi***

înţelegerilor semnate între noi, are nevoie de ajutor pentru a alunga trădătorul intrat în Cetatea Bucureştilor. Coroana, sceptrul şi firmanul de domnie se află la adevăratul voievod şi nu vor fi cedate cu niciun preţ.

Era tot mai încredinţată că cei care se aşază cu totul într-o tabără sau alta, ferecând porţile şi aruncând acuzaţii din spatele lor, sunt surzi şi orbi. Numai după ce ai înţeles dreptatea ambelor tabere poţi vedea adevărul. Hulita ştiinţă a făcătorilor de pace îi părea o barcă legănată de valuri, care are o singură vâslă. Ca să poată înainta, vâslaşul trage cu vâsla o dată pe dreapta, o dată pe stânga. O dată pe partea Sfântului Imperiu Roman, o dată pe partea Constantinopolului. Numai aşa poate barca să înainteze, altfel ia apă şi se răstoarnă sau, în cel mai bun caz, se învârte în cerc.

Anul acesta încă nu-şi primise numele. Ce lucru însemnat trebuia să se mai întâmple ca să fie găsit demn de a da numele unui an? Leproşii umpluseră fundăturile cetăţilor. Gărgăriţele mâncaseră meiul de verde. Într-o noapte plouase cu omizi. Bătuse o grindină cât oul de porumbel. Vodă Mircea plecase cu întreaga familie din Cetatea Bucureştilor, iar vrăjmaşul intrase în oraş.

Între Crăciun şi Sfântul Vasile, pentru că anul se isprăvea, iar ei nu se puteau hotărî, oamenii îi spuseră, simplu, Anul Rău, fără să bănuiască puhoiul de morţi şi nenorociri care abia de acum înainte avea să urmeze, ca şi cum ei înşişi atrăseseră sfârşitul lumii prin numele acesta.

Prin somn, Dobra simţi cum se sufocă. Un val de căldură îi străbătu trupul de la picioarele încolăcite sub plapumă până în coşul pieptului şi acolo începu să ardă pe dinăuntru, fără să poată ieşi afară, fără să se poată întoarce în picioare. Mâna i se strecură afară înainte ca ea să iasă cu adevărat din somn şi împinse plapuma, dezvelindu-şi capul. Trase aer în piept cu sete, ca şi cum

ar fi ieşit din apă, pe jumătate înecată. Adormise din nou cu plapuma peste cap. Căpătase obiceiul acesta în odăile friguroase din Cetatea îngheţată a Giurgiului. Ca să poată adormi, îşi vâra capul sub plapumă şi respira acolo, aşa fel ca răsuflarea ei fierbinte să încălzească aerul în jur, îşi făurea un mic cuib cald în care mai apoi somnul o fura cu iuţeală.

Rânduiala în odăile de dormit fusese schimbată de la sosirea aici. Mama sa hotărâse ca pruncii mai mari să doarmă împreună în încăperea din mijloc, păstrând în odaia ei pe băieţii cei mai mici, Mircea şi Radu. Alături de ea, sub plapumă, ghici trupul dolofan al surorii ei, Marina. Dincolo de ea ar fi trebuit să se afle Petru, care voia să doarmă întotdeauna numai la margine şi nimeni, nimeni nu trecea peste voia lui, nu din pricină că ar fi fost un copil poruncitor, ci pentru că era moştenitorul tronului.

Petru însă nu se afla la locul lui şi inima Dobrei se strânse. Asta nu pentru că ea ar fi fost o fată slabă de înger care se pierdea imediat, ci pentru că Petru obişnuia să se ascundă şi să lăcrimeze atunci când nu ştia cum să iasă dintr-o încurcătură. Viaţa întreagă era o încurcătură pentru fratele ei, iar ea îşi luase obiceiul să-l scoată din ele, pentru că mama sa îi spusese odată: tu eşti cea mai mare şi mă bizui pe tine.

Dobra îşi dorea din tot sufletul ca mama ei să o privească o dată fără să se încrunte. Era încredinţată că asta depindea de felul în care ea avea să-şi ducă la îndeplinire sarcina aceasta pe care îşi închipuia că o căpătase: „tu eşti cea mai mare, mă bizui pe tine” nu putea însemna decât „ai grijă de fratele tău, moştenitorul tronului”. Mama ei nu rostea niciodată numele lui Petru fără să adauge imediat titlul băiatului.

Se ridică într-un cot cu o mişcare scurtă, repezită. Focul din cămin aproape că se stinsese, pentru că doicile toate dormeau pe laviţe ori în jilţuri, cu gurile căscate şi braţele alunecate până la podele. Numai

câţiva tăciuni cu ochii roşii mai clipeau în cămin. În odaie, aerul începuse să se răcească. Aşezat jos, în faţa căminului, cu picioarele aduse la gură şi ascunse în cămaşa de noapte, cu braţele încolăcite în jurul genunchilor, Petru, într-adevăr, lăcrima. Era tăcut ca iepurii ori ca puii de căprioară, iar resemnarea aceasta a lui stârnea tot soiul de furtuni în Dobra. Ar fi vrut ca el să lovească cu piciorul în podele şi să spună răspicat ce doreşte. Ar fi vrut să-l vadă scuturând laviţele pe care dormeau doicile, strigând la ele ca să le trezească şi să-l slujească. Ar fi vrut ca el să nu plângă niciodată.

— Ce-ai? îl întrebă şoptit, înghiontindu-l, pentru că simţea nevoia să-i înconjoare umerii cu braţul şi se temea că fratele ei îi va ghici această slăbiciune.

— Mi-e poftă de lapte, şopti la fel de încet Petru. Mi-e frig.

— Hai! mai spuse Dobra şi, apucându-l de cămaşă, îl sili să se ridice.

Pe sub ţesătura moale din lânică de caşmir, umărul firav pulsa dureros din pricina ghiontului Dobrei, dar pentru Petru aceasta însemna că este salvat, că sora lui veghează. Cu lacrimile încă sticlindu-i în ochi, surâse mulţumit şi porni cuminte pe urmele ei. Avea 6 ani şi la întoarcerea acasă avea să înceapă lecţiile de călărie şi luptă cu sabia, aşa îi promisese tatăl lui. Dobra scăpărase amnarul, aprinsese lumânările dintr-un sfeşnic şi mergea acum pe coridoare, cu el ridicat deasupra capului.

Bucătăria casei din Giurgiu nu semăna deloc cu cuhniile întinse ale Palatului Voievodal din Bucureşti. Toate mesele erau joase, ca şi cum cineva le retezase picioarele, toate cănile şi tingirile erau din aramă, toate ştergarele aveau la capete ciucuri. Dobra apăsă umărul fratelui ei, ca să-l facă să se aşeze pe una dintre măsuţele scunde, şi-i puse sfeşnicul în mâini. Ca de fiecare dată când rezolva o problemă a lui, se simţea stăpâna tuturor lucrurilor şi a oamenilor. Faptul că avea

sub protecţie pe moştenitorul tronului, atât de important pentru mama ei, îi dădea o încredere fără margini.

Găsi doniţele cu lapte într-o cămară. Sus, sub grindă, răsuflătorile cât pumnul fuseseră lăsate deschise, pentru ca merindele să se păstreze proaspete. Un vânt îngheţat intra pe acolo şuierând. Dădu ştergarul la o parte, ridică capacul şi se aplecă peste doniţă. Laptele avea pojghiţă de gheaţă pe deasupra. Lovi în ea cu fundul căniii pe care o ţinea în mână, apoi scufundă cana şi o scoase şiroind de lapte. E prea rece, se îmbolnăveşte copilul, îi veniră în minte în acelaşi timp glasurile mamei sale, al doicii lui Petru, al doicii ei şi al jupâniţei Ralu.

Căută din priviri sobele, dar în bucătăria aceasta ciudată nu află decât o groapă săpată în podele, înconjurată de un brâu de pietre, deasupra căreia spânzurau pe o pirostrie câteva ceaune de aramă. Într-o margine, la îndemână, bucătarul îşi pregătise cele trebuincioase: iască, amnar, rumeguş, sfoară scămoşată şi surcele. Aşeză iasca pe cremene, o potrivi îndelung chiar la margine, fără să bage de seamă că vârful limbii i se ivise printre buze. Scăpără amnarul cu putere, hotărâtă să-şi petreacă tot restul nopţii în încercarea de a aprinde focul, dacă va fi nevoie.

Iasca însă începu să fumege îndată şi Dobra o aşeză în cuibul de sfoară scămoşată, care se aprinse. Aduse împrejurul flăcării plăpânde surcelele, una câte una, până când în vatră se porni un foc adevărat. Luă ceaunul cel mai mic de pe pirostrie şi-l aşeză direct pe lemne. Turnă laptele din cană. Privi totul o clipă, apoi se aplecă şi suflă în flacără, cu gesturile pe care le văzuse la bucătăresele din Bucureşti.

Când din lapte începură să se ridice aburi calzi, mirosind blând a somn, Dobra apucă ceaunelul cu două ştergare şi-l trase alături, pe brâul din pietre. Ciucurii lungi se legănau frumos în lumina galbenă a focului. Umbrele lor jucau pe podele, iar Petru se simţea fericit

privindu-le. Fetiţa culese cu cana laptele de pe fundul ceaunului. Cana nu se mai umplu, dar nu găsi nicio cale ca să răstoarne ceaunul, aşa că spuse:

— Ţi-ajunge atât. Bea!

Nimeni nu ştia să aibă grijă de fratele ei mai bine decât ea. Nimeni nu s-ar fi descurcat mai bine cu o sarcină atât de anevoioasă, care o speriase la început, dar în acelaşi timp turnase în ea o putere şi o încredere care o făcuseră să se simtă tare bine. Privirea lui Petru se schimba pe măsură ce isprăvea laptele din cană. Se vedea scăpat din încercarea grea la care fusese supus în miezul nopţii şi îi reveneau încet năzdrăvănia şi lucirile poznaşe din ochi. Plănuia ca atunci când va fi voievodul ţării să trimită surorii lui ulcele pline cu galbeni, pentru ca ea să rămână alături de el şi să nu se mărite niciodată. Ar fi putut să poruncească asta, numai că Dobra făcea doar ce voia ea, iar Petru simţea că porunca nu ar fi avut succes.

A doua zi dimineaţă, copiii cei mai mari se deşteptară singuri în odaie, lucru nemaiîntâlnit până atunci. Se luptară o vreme, râzând şi ţipând, pe sub plapuma care-i acoperea ca mâinile grele ale unor părinţi severi. Plapuma clocotea ca burta unei femei ce urma să aducă pe lume făpturi înfricoşătoare, cu zeci de braţe şi o sută de guri. Când se plictisiră, dar mai cu seamă când înţeleseră cu mirare că nimeni nu le strică joaca, cei trei coconi domneşti se strecurară jos din pat şi lipăiră desculţi pe covoarele turceşti. Aflară coridoarele în mare zbucium, doicile lor alergau dintr-o odaie în alta, ienicerii pe care până acum nu-i văzuseră decât la intrarea în cetate se îngrămădeau către bucătărie, mama lor dădea porunci din iatacul ei, cu glasul cel rău. Chiar şi tatăl lor se ivise preţ de câteva clipe, întrebând care-i pricina şi dispărând înapoi în sala în care nu se făcea focul, după ce-şi primise răspunsul.

Bucătăria arsese peste noapte.

Bucătarul o aflase în zori înnegrită toată şi plină de

fum, iar acum nu voia în ruptul capului să-şi recunoască vinovăţia.

Scăpaţi lesne de sub supravegherea doicilor şi a doamnelor Chiajnei în toată această agitaţie, Dobra şi Petru se strecurară printre suliţele proptite la picior ale ienicerilor şi rămaseră într-o margine a bucătăriei. Pereţii şi podeaua erau negre de fum. Tingirile şi cănile din aramă la fel. Mesele cele scunde dispăruseră, transformate în grămăjoare de scrum. Niciun ştergar. Niciun ciucure. Bucătarul turc fu alungat şi plecă între doi ieniceri, strigând cât îl ţinea gura vorbe neînţelese. Petru privi la Dobra. Dobra îi apucă umărul cămăşii de noapte şi-l împinse dinaintea ei, de-a lungul coridoarelor, înapoi în odaia din mijloc. Îl îmbrăcă cum se pricepu mai bine, o ajută apoi şi pe Marina să-şi tragă peste cap aceeaşi rochie ca în ziua trecută, direct peste cămaşa de noapte, care, îşi spuse, avea oricum să-i ţină de cald surorii ei.

Atunci când se înfăţişară mamei lor în sala în care ea îşi scria răvaşele, coconii domneşti cei mari arătau, cuiva care nu ar fi întârziat prea mult cu privirea asupra lor, ca într-o zi obişnuită. O vreme, până când bucătăria fu curăţată şi se aduseră toate cele trebuincioase în ea, mâncarea veni de la bucătăriile ienicerilor. Petru, care-şi potrivea sentimentele după reacţiile surorii lui, uită întâmplarea până la sfârşitul zilei. Dobra, care simţea că bucătarul chiar avusese o parte din vină, pentru că nu se aflase acolo unde fusese nevoie de el, avusese gesturi cam repezite şi vorba cam lipsită de răbdare vreo două zile. Chiajna trimisese în ziua aceea al treilea rând de scrisori, fără ca focul din bucătărie să-i dea prea mari bătăi de cap, căci Ralu luase conducerea întregii întâmplări.

În primăvară, pe când sloiurile groase de gheaţă de pe Dunăre începură să se desprindă şi să plutească spre mare, iar Drumul Bogdanului era încă plin de noroaie, Alexandru Lăpuşneanu îşi porni oastea către Cetatea

Bucureştilor, cu gând să scoată pe Radu Ilie haidăul de acolo şi să aducă înapoi pe voievodul de drept. Anul începuse cu un semn ceresc şi oamenii îl numiră, încă din luna lui făurar, Anul cometei. Era cel de-al treilea an din şirul de patru ani răi prevestiţi de bătrânii călugări, dar, pentru că schimbarea stăpânitorilor în Transilvania, ameninţările şi tensiunea dintre sultan şi regele Ferdinand, moartea lui Ştefăniţă-Vodă în Moldova sau pribegia de o iarnă a familiei lui Mircea Ciobanul nu le adusese lor înşişi niciun neajuns, oamenii se mai destinseseră şi îşi îngăduiau acum să surâdă cu bunăvoinţă atunci când vorbeau despre cele ce aveau să pătimească. Pricepuseră că mai degrabă aveau să privească la cele ce vor pătimi alţii, domnii cei înalţi care trăiau într-o altă lume. Dumnezeu părea să cumpănească cu dreptate anii răi între săraci şi bogaţi. Avuseseră şi ei partea lor de necaz în ani ca cel al lipitorilor de peşte sau al leproşilor. Anul cometei avea să fie bun pentru ei, hotărârâ, şi, îndată ce pământul se dezgheţă, tra- seră cele dintâi brazde şi semănară, ca să aibă cu ce plăti birul turcesc.

Lipsit de lefegiii pe care nu mai avusese din ce să-i plătească o iarnă întreagă, înconjurat de curteni ostili, credincioşi Chiajnei şi lui Mircea, Radu Ilie nu putu ţine piept oştirii lui Alexandru Lăpuşneanu. Ieşi pe ascuns din Curtea Domnească, îmbrăcat în straie de oştean, şi trecu munţii înapoi în Ardeal.

Întoarcerea Chiajnei în Bucureşti se făcu numai după ce noroaiele drumurilor se uscară. Trăsurile străbătură câmpia Burnazului până la vadul Neajlovului pe o vreme vântoasă, amăgitoare, care pleca crengile copacilor la pământ şi apoi le înălţa cu turbare spre cerul senin. Joaca vântului de primăvară făcu pruncii să scoată capetele pe ferestre, lăsându-se ciufuliţi şi îndemnând surugiii să dea bice cailor. Dincolo de balta Comanei şi de mlaştini, din cerul senin se desprinse o ploaie rece şi veselă, lipăind pe frunzele tinere, prelin- gându-se

printre chemările cucilor ce începuseră a se auzi din Codrii Vlăsiei.

Copiii ajunseră la Curtea de la Bucureşti cu ochii înroşiţi din pricina vântului şi mânecile veşmintelor ude şi reci până dincolo de coate, pentru că scoseseră mâinile afară, în ploaie. Strănutară şi îşi traseră nasurile toată noaptea. Tuşiră şi făcură fierbinţeală încă o noapte. Lăcustă trimise o sticluţă cu un leac verde, cu gust iute şi miros urât, care potoli tusea coconilor domneşti şi, în mod neaşteptat, păru să-i cuminţească. Trimise de asemenea poruncă doicilor ca seara, înainte de culcare, să frece tălpile copiilor cu oţet de mere îndoit cu apă încropită, apoi să le pună o pereche de colţuni şi să-i vegheze toată noaptea să nu se dezvelească.

În odaia cu miros de oţet, ghimbir şi doctorie, în smiorcă- ielile lipsite de putere, alintate, ale copiilor, Chiajna scria răvaşe guvernatorului Transilvaniei, juzilor Sibiului şi Braşovului, lui Lăpuşneanu în Suceava. Mircea îşi trimisese iscoadele pe urmele trădătorului, cu poruncă să-l ucidă pe loc, oriunde va fi prins, dar ea ştia că va fi greu de găsit fără sprijinul celor aflaţi la putere în cetăţile de peste munţi.

Anunţă negustorii braşoveni că în Valahia a izbucnit o molimă de friguri, aşa că graniţele au fost închise, cu niciun chip nu este îngăduită intrarea caravanelor cu mărfuri. Îl anunţă pe judele Sibiului că un vântură-lume, un trădător de ţară se află ascuns pe undeva, arătându-se îngrijorată pentru bunul nume al cetăţii, dacă se va afla până la Constantinopol că un astfel de mişel a izbutit să înşele străjile şi să treacă de porţile Sibiului. Mulţumi lui Vodă Lăpuşneanu pentru ajutorul frăţesc şi propuse să fie trimisă o trăsură de la Bucureşti ca să-l scape de grija Doamnei Elena şi a domniţei Ruxandra, care pesemne că-l vor fi necăjit şi costat destul de mult până acum.

Aflată în picioare lângă cotul ei stâng, Dobra se lăsase cu totul pe umărul ei. Îşi ţinea mâinile la spate,

într-un gest care trăgea nădejde că o va arăta cuminte, dar se lipise de ea cu tot trupul ei mic, iar Chiajna nu mai putea scrie. Întoarse capul abia ghicit şi mirosi uşor, ferit, părul fetiţei. Cunoştea mirosul fiecărui copil al ei. Atunci când îşi revenea după o boală, Dobra mirosea a ferigă plouată. Ochii ei nu se dezlipeau de răvaşul rămas neterminat pe masă, cu toate că mâna Chiajnei se oprise din scris. Poate că ar fi vremea să caute un dascăl potrivit pentru ea, care să o înveţe slovele. Trebuia însă să fie foarte sigură că fata se va descurca, pentru că altfel vestea că domniţa este înceată la învăţătură avea să se întindă ca focul în oraş.

Îi zâmbea rar întâii ei născute şi nu o mai îmbrăţişase în anii din urmă, nădăjduind că fetiţa uitase dezmierdările trecute. La niciuna dintre naşterile de după Dobra nu mai simţise cu atâta tristeţe că ceva din trupul său se desprinde pentru totdeauna, continuând să vieţuiască separat, sfâşiind rămăşiţele din care se smulsese de dorul după ea. Îi era dor să o aibă din nou în pântece. Evita să-şi dea un răspuns limpede la întrebarea ce copil iubeşte mai mult. Desigur că îi iubea pe toţi la fel, dar pe unii îi plăcea mai mult decât pe alţii. În steaua unora avea mai multă încredere decât în a altora. Prin venele unora, sângele Muşatinilor curgea cu iuţeală mai mare decât prin ale altora.

Îi zâmbea rar întâii ei născute pentru că era cea mai apropiată de inima ei. Curajoasă. Stăpânitoare. Încrezătoare. Dacă avea să se dovedească şi iute la minte, atunci întreaga ei viaţă avea să fie un şir neîntrerupt de frustrări, dezamăgiri şi înţelegeri amare. Făcea tot ce putea ca să-i uşureze drumul. Îşi reţinea dezmierdările către ea şi se împotrivea, blând, dar ferm, alintărilor fetei. Avea grijă ca sufletul şi mintea Dobrei să nu construiască visuri despre o viaţă uşoară, plină de mângâiere, ca să nu sufere atunci când totul se va dovedi o amăgire.

Petru strălucea numai atunci când Dobra nu se afla în încăpere. Pe de altă parte însă, Dobra strălucea cu

adevărat numai atunci când Petru se afla prin preajmă. Faptul că moştenitorul tronului atrăgea toate privirile şi atenţia celor

din jur îi făcea inima să bată mai repede, mintea să i se ascută ca în faţa unei încercări şi o însufleţire ca o bucurie îi umfla pieptul. Dobrei îi plăceau întrecerile. Să câştige înapoi atenţia celor din jur atunci când se afla şi Petru de faţă era o întrecere.

Chiajna desluşise jocul acesta complicat care-i călăuzea copiii fără ştirea lor. Din ce în ce mai des în vremea din urmă se temea că devenise Doamna Elena, care-şi iubea mai mult băieţii decât fata. Ca şi tatăl său. Ca toţi taţii şi mamele care aveau tronuri de apărat. Într-o lume care-şi ucidea atât de uşor domnitorii, nu se putea împiedica să se gândească ce s-ar întâmpla dacă Mircea ar fi ucis.

Coroana avea să treacă la fiul său. Sub pavăza aceasta a unui moştenitor pe linie bărbătească, ea avea să poată conduce în continuare ţara, până când Petru sau Mircea sau Radu aveau să fie îndeajuns de bărbaţi ca să-şi ucidă vrăjmaşii. Nu-şi putea apăra fiicele decât ridicându-şi în scaunul de domnie fiii. Greşise atunci când crezuse că tatăl său îi iubea mai mult pe fraţii ei. Şi Dobra greşeşte acum, când îşi închipuie că Petru este mai iubit decât ea, aşa că încearcă de fiecare dată să arate tuturor că este mai destoinică decât el.

— Ce scrii, mama? întrebă fetiţa.

— O rugăminte voievodului de la Suceava, îi răspunse, aşa cum ar fi vorbit unui om mare, lui Mircea sau Stanei. Să ne dea pe Doamna Elena şi pe domniţa Ruxandra.

— O să ni le dea?

— Nu ştiu.

— Ar putea să le omoare?

— Sigur că ar putea, spuse fără nicio clipă de ezitare, pentru că Dobra trebuia să ştie că nu este o joacă, trebuia să fie oricând pregătită să facă lucruri greu de împlinit ca să-şi apere viaţa.

La scurtă vreme după răvaşele Chiajnei, la Bucureşti sosi un sol trimis de judele Sibiului cu vestea că Radu

Ilie încercase să treacă din nou munţii cu oaste, dar fusese oprit şi întors de sibieni. Din ce în ce mai nemulţumiţi de tăierea drumurilor caravanelor negustoreşti către întreg Imperiul Otoman, braşovenii făcură chiar mai mult decât atât. Îl prinseră pe trădător şi-l trimiseră sub pază straşnică la Constantinopol, unde sultanul îl judecă scurt şi porunci să fie înecat în Marea Marmara.

Tragem nădejde că molima din Valahia nu va mai dura mult şi ne rugăm pentru sănătatea Măriei Sale, Mircea-Vodă, şi a întregii sale familii, isprăviseră negustorii braşoveni răvaşul lor.

Graniţele fuseseră deschise şi căruţele braşovenilor intraseră în ţară chiar mai înainte ca Radu Ilie să-şi dea cea de pe urmă suflare în apele mării. Numai de la Suceava nu sosise încă niciun răspuns. Solii oficiali care duceau din când în când daruri voievodului cel nou şi câte o întrebare de sănătate Doamnei Elena şi domniţei Ruxandra se întorceau fără să fi văzut pe niciuna dintre ele, fără să fi primit niciodată vreo scrisoare din partea lor. Solii de taină, cei neştiuţi de nimeni, care treceau drept lotri, contrabandişti, lefegii săraci sau orice altceva, aduceau doar veşti rele.

Alexandru Lăpuşneanu le chinuia pe Doamna Elena şi pe domniţa Ruxandra cu cereri contradictorii şi ameninţări, apoi râdea de spaima lor şi imediat se înfuria pentru că ele se speriaseră, cum adică îl credeau în stare de astfel de cruzimi, cine credeau ele că este el, vreun mişel care se hrăneşte cu spaimele femeilor? Atunci când vestea că Lăpuşneanu ucisese câteva duzini de boieri dintre cei adunaţi în trecut în tabăra de la Ţuţora ajunse la Bucureşti, Chiajna înţelese cu inima strânsă că el avea să rămână vreme îndelungată pe tronul Moldovei.

— Cum adică cereri contradictorii, ce vrei să spui? îl întrebase pe solul de taină.

— A spus că ar lua pe domniţa Ruxandra de soţie, dar

se teme că va fi păcălit şi că domniţa se va dovedi stearpă, aşa că de fapt nu o va lua. A spus că el e os domnesc şi nu are nevoie de o soţie Muşatină, ci numai de un moştenitor.

Chiajna simţi cum i se cască un gol în stomac. Era pentru întâia oară în viaţă când nu-şi putu controla trupul, iar el arătă în afară toată prăbuşirea dinăuntru. Ochii i se măriră şi obrajii i se lungiră, pentru că osul fălcii căzu pe sub piele, ca şi cum voinţa care-l ţinuse la locul lui până atunci se topise. Sprâncenele se ridicaseră mult, încercând să facă loc pe toate căile veştii prea grele pentru înţelegerea ei, prin ochi, dacă urechile nu erau suficiente ca să o cuprindă.

Lăpuşneanu era de 39 de ani pe când sora ei, Ruxandra, se năştea.

Venise pe tronul Moldovei îmbătrânit de boală.

Podagra care-l chinuia nopţile îi lua minţile ori poate că aşa erau minţile lui, nestatornice, alunecoase. Nu putea dormi cu săptămânile şi curtenii se ascundeau atunci de el, pentru că lipsa de somn trezea în el o cruzime nestăpânită. Atunci când durerile se mai domoleau, trupul lui ostenit năştea vise pline de demoni care-i vorbeau. Se deştepta din ele asudat şi speriat, nelămurit dacă în vis i s-a poruncit sau dacă a fost judecat. În încercarea de a-şi îmblânzi coşmarurile acestea care-l chinuiau, le numea prevestitoare şi se străduia să împlinească ce credea că i se ceruse.

Un văr bătrân, bolnav şi nebun, asta era el pentru mica Ruxandra, îşi spunea Chiajna, în vreme ce urechile îi ţiuiau, iar buzele solului continuau să se mişte, dând drumul în lume unor cuvinte mute, pentru că ce cuvinte ar mai fi putut avea sunet după vestea că Lăpuşneanu se gândeşte să ia de soţie pe domniţa Ruxandra?

— Se teme că va fi păcălit? izbuti ea să rostească.

Ridică apoi palma în faţa ochilor solului, oprindu-i vorba, şi-l căută pe Mircea. Îl află în ocolul cel mare din faţa grajdurilor, îmblânzind la căpăstru unul dintre

mânjii de un an. Îşi răsucise frâul în jurul pumnului ca să-l scurteze, iar mân- zul să-i ia mirosul şi-l îndemna să meargă roată, şoptindu-i la ureche şi bătându-l uşor cu palma pe grumaz. Între cei mai mărunţi comişi şi postelnicul său, Mircea era cel mai sărăcăcios îmbrăcat, într-o cămaşă simplă, lipsită de orice fel de podoabe ori cusături, prinsă cu un brâu ciobănesc. Cizmele lui erau încărcate de noroi până sus, pe carâmb. De când se întorseseră de la Giurgiu, avusese nişte zile tare senine, vrăjmaşul lui era mort, iar el îşi simţea tronul în sfârşit în siguranţă, aşa că îşi îngăduise să ducă viaţa care-i plăcea.

— Lăpuşneanu a înnebunit de tot, îi spuse Chiajna atunci când ajunse aproape de el.

Mânzul necheză şi-şi ridică botul, scuturând din cap şi făcând căpăstrul să zornăie. Mircea trase cu blândeţe, apoi tot mai hotărât, dar calul fornăi cu putere şi lovi cu copita în pământul bătătorit al ocolului, împotrivindu-se.

— Mi-ai speriat calul, spuse Mircea, dar faţa lui era, în chip neaşteptat, surâzătoare.

Dădu mânzul pe mâinile unuia dintre comişi, ca să-l întoarcă în grajd, şi privi la Chiajna. Copila înflăcărată, mai îndărătnică decât mânzul acesta, cu totul neştiutoare şi înduioşător de credulă pe care o adusese cu el în urmă cu opt ani era acolo, în spatele privirilor acestora mohorâte. Nu o mai vedea însă decât el.

— Nu o să le facă nimic, îi spuse, iar Chiajna întoarse capul şi privi departe, către turnul de strajă de pe palancă şi către cerul necuviincios de senin, ca şi cum siguranţa lui ar fi iritat-o, primejdia era mare, iar el o nesocotea, făcând-o cu aceasta pe ea să pară mai nebună decât Lăpuşneanu.

— Azi o cere de soţie, mâine spune că nu are nevoie de soţie. Îi trebuie numai un moştenitor. Poimâine spune că ar lua-o de soţie, dar de unde poate şti că nu e stearpă?

— Chiajnă, Ruxandra are 15 ani, tatăl şi unul dintre

fraţii ei sunt morţi, iar celălalt frate este în surghiun. Ce crezi că se va mai putea întâmpla cu ea de acum înainte? Se va căsători, iar tu te vei împăca cu gândul că sora ta mai mică a crescut.

— Este cu 39 de ani mai în vârstă decât ea, şopti cu dinţii încleştaţi Chiajna, încercând să alunge din minte pielea fragedă care respingea lumina a Ruxandrei, aşa fel că fata părea să nu aibă contururi clare.

— Toţi regii şi ducii Europei îl văd cu ochi buni, vorbi Mircea, fără să mai surâdă de data aceasta. Sultanul îl place, Papa îl place pentru că are mână de fier, iar ei toţi văd în el puterea de a păstra echilibrul. Ucide boieri, câteva duzini deodată? Nu asta am făcut şi eu? Doreşte prunci de la un vlăstar tânăr de-al Muşatinilor? Nu asta am vrut şi eu? Ce face el şi nu am făcut şi eu?

— Tu m-ai cerut cu bunăcuviinţă de la părinţii mei şi am venit apoi singură, de bunăvoie, răspunse Chiajna, fulgerându-l cu privirea, pentru că alăturarea lui Mircea de Lăpuşneanu i se părea cea mai sfruntată înşelăciune, nu exista nici cea mai mică asemănare între soţul său şi sălbaticul din Suceava. Eu am fost mai întâi mireasă şi abia după aceea am rămas grea. Asta ai făcut tu şi nu face el!

— Deci pe tine te nemulţumeşte felul în care se poartă cu sora ta, nu politica pe care o duce sau faptul că ucide boierii din ţară. Ameninţările către sora ta nu le va duce la îndeplinire, nu te teme. E doar înnebunit de dureri şi de nesomn uneori, aici ai dreptate.

— E mai mult de atât. Are o alunecare de smintit în el care mă face să nu am încredere. Astăzi te ajută să-ţi iei tronul înapoi, mâine i se va năzări ceva şi te va lovi. Am auzit că are vise.

— Ce vise?

Chiajna se opri o clipă, regretând că adusese discuţia până aici. Ar fi trebuit să rămână la gândul ei dintâi, să pună să fie furată Ruxandra şi să o încuie câţiva ani într-un loc secret, până când Lăpuşneanu îşi va fi căpătat

moştenitorul de la altcineva. Asta dorise să ceară de la Mircea. Pentru asta avea nevoie de ajutorul lui. Ideea era însă atât de nebunească, încât ea nu se hotăra să o rostească.

— Cu voi, bărbaţii, e mai greu de vorbit despre vise, spuse în schimb. Ce nu poate fi ucis cu sabia nu există pentru voi. E vremea să mai pleci urechea şi la lucruri de felul acesta. Oamenii l-au văzut adesea deşteptat în toiul nopţii, lac de sudoare şi înspăimântat după câte un coşmar.

— Coşmarurile există, nu e un lucru pe care un bărbat nu-l poate crede. De ce te necăjesc pe tine atât de mult coşmarurile lui?

— Trebuie să o scăpăm pe Ruxandra de acolo, spuse Chiajna cu o voce pe care nu o mai supraveghease prea bine şi atunci ieşise rugătoare, în vreme ce mâna ei se prinse cu putere de mâneca lui, aşa cum se prindea în copilărie de mâneca tatălui său, pentru că degetele ei mici nu-i puteau cuprinde braţul. Lasă-mă să trimit pe cineva să o scoată de acolo. Nu mi-e greu.

— Chiajnă, poate nu înţelegi, dar te joci cu vieţile copiilor noştri, îi răspunse Mircea, desfăcându-i degetele de pe mâneca lui şi împingându-i mâna cu dispreţ. Dacă Ruxandra dispare din Suceava, noi vom fi primii bănuiţi, pentru că ea alt sprijin nu mai are. Lăpuşneanu are oaste, nu adunătură, cum am eu. Are sprijin puternic în spate, regele polon îi este prieten, sultanul îi surâde.

În momentul acela, voievodul Moldovei era mai puternic decât el, cu asta ar fi dorit să isprăvească Mircea, dar, pentru că gâtlejul lui se crispase dureros mai înainte ca vorbele acestea ruşinoase să-i iasă de pe buze, se răsuci furios pe călcâie şi se îndepărtă, lăsând-o pe Chiajna singură în ocolul unde mânjii erau îmblânziţi la căpăstru.

Mâine va trimite vorbă mănăstirilor cu călugări învăţaţi că se caută profesor pentru coconii domneşti, îşi

spuse Chiajna. Undeva trebuie să se afle o cale prin care să o poată pune la adăpost pe Dobra de o astfel de soartă. Va cere pe cineva cu şcoli înalte, care să vorbească fetei despre tot ce există pe lumea aceasta, nu doar să o înveţe slovele, o brumă de latină şi o spoială de greacă.

Astăzi, nu mâine, se răzgândi şi porni către palat, ca să trimită răvaşele.

7061 de la Facerea Lumii

Anul manei

Diaconul Coresi

Douăzeci şi patru de rânduri pe o pagină însemnau o mie cinci sute de litere. Într-un text obişnuit de o mie cinci sute de litere, opt sute trebuiau să fie vocale, iar şapte sute consoane. Plus cinci semne de punctuaţie. Totul dublat, pentru că, în timp ce o pagină se afla în presă, la tras, o alta era la cules, pe masa zeţarului. La toate acestea se adăugau literele mari de la începuturile frazelor.

În scriptoriul cu pereţi din cărămidă roşie şi ferestre boltite rotund, pe care acum lumina soarelui se revărsa din belşug, diaconul număra cu degete nerăbdătoare literele ca nişte căluţi de metal. Se aşezase de la o vreme pe scaunul zeţarului, pentru că primele numărători nu ieşiseră, iar el îşi pierduse răbdarea. Înşiraţi de-a lungul pereţilor, călugării-uce- nici îl priveau în tăcere. Diaconul încă nu-şi pierduse speranţa că totul este numai o neînţelegere, că literele nu lipsesc, nu s-au furat şi mănăstirea nu adăposteşte sub acoperişul ei un suflet pierdut.

Nu chiar pierdut, îşi spuse, în vreme ce răsturna

literele înapoi în cutia cu sertăraşe din faţa lui, ca să reia numărătoarea încă o dată de la început. Doar rătăcit. Atunci când tiparniţa fusese adusă în mănăstirea lor, i se găsise mai întâi loc într-o cămară strâmtă şi lipsită de ferestre din pivniţă. Părintele stareţ trimisese după el la cancelaria domnească a Târgovişteі, unde acum nu mai dicta nimeni niciun hrisov şi nu se mai scriau răvaşe, aşa că grămăticii nu prea mai aveau de lucru.

— Acesta este logofătul Liubavici, îi spusese părintele stareţ, arătând către bărbatul scund şi complet chel care sosise odată cu tiparniţa. Tipograf, adăugase apoi cuvântul separat, ca şi cum l-ar fi tulburat atât de mult, încât avea nevoie de o mică pauză ca să-şi facă curaj şi să-l rostească pe lume.

Se întorsese apoi către logofătul Liubavici şi spusese:

— Acesta este diaconul Coresi, cel mai învăţat grămătic al vechii Curţi a Târgovişteі, primit de Patriarhul de la Constantinopol pe lângă Sfinţia Sa pentru învăţătură, trimis apoi să cerceteze manuscrisele aflate în mănăstirile de la Muntele Athos, ba chiar trecut puţin şi pe la universităţile apusene, isprăvise stareţul cu un surâs care ar fi vrut să arate că acest ultim popas al diaconului Coresi nu era tocmai pe placul lui, dar se întâmplase în anii tinereţii şi fusese iertat.

Îşi lovise apoi palmele una de cealaltă, ca la isprăvirea unui lucru complicat şi plecase, lăsându-i singuri cu tiparniţa din pivniţă.

— Logofătul Liubavici te va învăţa să tragi carte la presa lui, apoi amândoi o să vă luaţi câţi călugări-ucenici aveţi nevoie şi o să-i învăţaţi şi pe ei.

Se scurseseră câţiva ani de atunci. Între timp, tiparniţa fusese mutată sus, în scriptoriul scăldat în lumină. Patru dintre pupitrele călugărilor-copişti fuseseră scoase afară pentru a face loc invenţiei. Rând pe rând, copiştii fuseseră nevoiţi să-şi lege şorţ de piele peste rasa călugărească, să-şi tragă mânecuţe şi să înveţe să culeagă literele, să le aşeze în rânduri drepte

pe rama de lemn, să pună pe ele cerneală şi să strângă cu putere presa peste coala de hârtie.

— Din grămătici domneşti am ajuns calfe, păcat de toată ştiinţa noastră de carte, spusese într-o seară, la masă, fratele Damian, un călugăr tânăr cu fruntea plină de coşuri pe sub potcap.

— Nu chiar calfe, frate Damian, îi răspunsese cu blândeţe diaconul, pentru că înţelegea temerile tuturor copiştilor. E nevoie de multă ştiinţă de carte pentru arta tipografiei.

Noul meşteşug care ameninţa să le fure meseria şi să-i lase fără lucrul mâinilor, coborându-i pe aceeaşi treaptă cu ceilalţi fraţi călugări, primise denumirea de artă. Nemulţumiţi, copiştii, mândria Mănăstirii Dealu, sorbiră zeama în tăcere, suflând în linguri şi păstrându-şi privirile în străchini.

— Dacă Dumnezeu nu ar fi avut nevoie de tiparniţe pe lume, atunci domnul Gutenberg nu le-ar fi inventat, vorbise tot Coresi, profitând de faptul că părintele stareţ îngăduia toate aceste lămuriri, continuând să mănânce liniştit.

— S-ar putea înţelege că nu mai are nevoie de copişti, răspunsese fratele Damian, iar Coresi băgă de seamă că două noi coşuri se iviseră, roşii şi lucioase, pe nasul tânărului călugăr şi îi trecu prin cap că poate aceasta este adevărata cauză a rebeliunii sale. Călugării-scriitori pot dispărea. Acum avem tiparniţe.

— Nu o să dispară nimeni, frate Damian. Se vor transforma în călugări-tipografi.

O vreme după cina aceea, în jurul diaconului Coresi şi a logofătului Liubavici păru să se formeze un soi de clopot de aer rece. Măria Sa Doamna Chiajna trimitea la tiparniţă comandă după comandă, Sfinţia Sa Mitropolitul dorea la rândul său cărţi. Presa lucra zi şi noapte. Era nevoie de trei călugări odată ca să o facă să meargă: unul care culegea literele, altul care tampona ramele cu două băşici mari, umplute cu lână şi tăvălite bine prin cerneală, şi unul care aşeza hârtia şi strângea

presa pe deasupra.

Fraţii ucenici lucrau în tăcere. Intrarea lui Coresi stârnea mereu un schimb complicat de priviri între ei. Încercase să le câştige bunăvoinţa, lăudând şirul drept din care nicio literă nu ieşea mai sus, cum se întâmpla tipografilor neglijenţi, cerneala aşezată uniform sau coloanele perfect aliniate în pagină. Îl însărcinase pe fratele Damian cu comenzile de hârtie de la moara din Braşov, pentru ca el să simtă că este important şi inima lui încercată de nemulţumire să se liniştească.

Scriptoriul se împărţise în două, ca un câmp de bătălie în ceasul acela când oştirile se privesc: la intrare se mai aflau

şase pupitre la care copiştii încă mai copiau de mână manuscrisele, iar în cea mai îndepărtată latură foşnea tiparniţa. Între ei, un spaţiu gol din care fuseseră retrase şi pupitrele, şi mesele cu literele de metal aşezate fiecare în sertăraşele lor. Singurul lucru bun din toată această răceală era faptul că, în tăcerea din scriptoriu, sunetul de sărut cu care hârtia se dezlipea de matriţă, după presare, răsuna în toată sala. Coresi ar fi ascultat neîncetat sunetul acela mic care amintea de valurile ajunse pe un ţărm de nisip. Sunetul unei victorii tăcute. Glasul unui lucru aflat deasupra spaimelor copiştilor, chiar deasupra tristeţii că într-adevăr o meserie veche de sute şi mii de ani avea să dispară. Dispărea chiar acum, sub ochii lor.

Apoi, în dimineaţa aceasta, fusese găsită în presă o coală de hârtie pe care stătea tipărit:

Cartea care nu este scrisă de mâna omenească este lipsită de însăşi esenţa ei.

Cuvântul lui Dumnezeu şi sfintele învăţături nu se pot răspândi în lume cu ajutorul unor litere de metal.

Sufletul pe care un copist îl pune în fiecare literă ieşită din pana lui nu se va găsi niciodată în pagini ieşite dintr-o născocire diavolească.

Literele cu care am scris rândurile acestea nu vor mai fi folosite niciodată.

Nu mă tem.

Coresi scosese coala din tiparniţă, privind-o în lumină ca şi cum ar fi căutat un semn care să-l ajute să descopere vinovatul. Gândurile îi fugeau numai spre fratele Damian, dar se străduia să le stăpânească şi să nu facă vreo nedreptate. Verificase iute numărul literelor. Trebuia să aibă peste trei mii. Poate trei mii şi vreo două sute. Un lucru înţelept pe care ar fi trebuit să-l facă demult era să fi ştiut exact câte. Încercă să le calculeze aşa cum îl învăţase logofătul Liubavici: douăzeci şi patru de rânduri pe pagină fac o mie cinci

sute de litere. Înmulţit cu doi, pentru că o pagină se trage, alta se culege, fac trei mii. Plus semnele de punctuaţie, plus literele mari.

— Poate nici nu a luat din litere, îndrăzni unul dintre ucenici.

— Poate, fu de acord Coresi. Am putea începe să tragem, apoi am putea descoperi că nu putem isprăvi de cules pagina şi ne vom opri. Mai înţelept este să-i dăm de capăt acum.

Unul dintre călugări fu pus să numere literele din textul găsit în tiparniţă: câte **«**-uri, câte **&**-uri. Altul fu trimis la logofătul Liubavici, să-l întrebe dacă există cumva vreun inventar al literelor cu care a sosit în Târgovişte. Între timp, Coresi se retrase lângă o fereastră cu manifestul, cercetându-l cu atenţie. Un m ieşise din rând, ca şi cum cineva îi dăduse un bobârnac. Un g era puţin cam prea jos. Cel care înfăp- tuise aceasta nu era dintre zeţarii ce culeg textul. Cerneala însă era aşternută perfect, toate literele aveau exact aceeaşi nuanţă, niciuna nu era mai ştearsă sau mai îngroşată.

Păstră informaţia pentru Liubavici şi, poate, pentru părintele stareţ, dacă se va ajunge până acolo. Nădăjduia totuşi că avea să-l facă pe făptaş să recunoască, să se spovedească şi să uite cu toţii cât mai iute pricina. În fond, nu erau decât o mână de feciori cu ceva şcoală, isteţi, cu darul scrisului frumos, care se vedeau acum ameninţaţi şi se descurcau cu teama aceasta cum puteau.

Logofătul Liubavici, sârb ce deprinsese meşteşugul tiparului la Veneţia, sosi în grabă, cu pasul lui legănat care te făcea să bănuieşti că tipograful nu-şi poate îndoi genunchii. Ivirea lui făcu cărare printre călugări, care se despărţiră ca apele în faţa lui Moise, lăsând pe Liubavici să treacă. Toţi erau mai înalţi decât el. Un fecioraş aflat încă în anii copilăriei îl urma, purtând pe braţe mai mulţi săculeţi în care zornăiau litere, ca pe un

coş greu cu fructe.

Fără o vorbă, logofătul făcu semn să se elibereze masa şi călugării se repeziră să-i împlinească porunca mută. Îl plăceau pe Liubavici, iar asta i se părea dureros lui Coresi, pentru că nu era nimic din ce făcea el care să nu fi fost făcut mai înainte de sârb: sârbul primul îi luase ucenici în tipografie, sârbul primul pusese să fie scoase pupitrele copiştilor, ca să facă loc tiparniţei, sârbul primul trimisese cărţi
tipărite la Curtea de la Bucureşti, la Mitropolie şi la Curtea de la Suceava, ca să ceară comenzi. Pesemne însă că fraţii nu se simţiseră trădaţi aşa de tare, de vreme ce Liubavici era sârb. Diaconul Coresi era problema, pentru că era grămătic pământean.

Logofătul întinse pe masă liste lungi, inventarele fiecărui săculeţ, apoi începu să le compare între ele. Soarele strălucea în chelia lui aplecată deasupra literelor meşterite invers, cu picioruşe lungi în spate: E-urile arătau ca H, R-urile arătau ca ^.

— Am aici comenzile de litere pentru câteva tiparniţe din Split şi Dubrovnik, spuse el, arătând spre săculeţi. Adesea se adaugă câteva bucăţi în plus, pentru cazul în care câte una s-ar putea pierde. Iar ăsta, ridică el în lumina soarelui un hrisov, este inventarul literelor cu care am sosit în Târgovişte.

Împărţi sarcini fiecărui călugăr. Unul număra a-urile tiparniţei Mănăstirii Dealu şi le compara cu inventarul, anunţând rezultatul: lipsesc nouă. Alţii începeau să numere a-urile celorlalte tiparniţe şi să le compare cu inventarele lor, anunţând: la mine sunt trei în plus, la mine sunt cinci în plus. Liubavici completa literele lipsă din tiparniţa lor. Din când în când îşi lovea palmele una de cealaltă şi îi zorea, hai, sfinţiile voastre, hai că trece ziua! Rostea ***sfinţiile voastre*** cu acelaşi ton cu care ar fi spus ***flăcăi***.

După ce isprăviră, aveau toţi feţe luminate şi surâzătoare de învingători şi Coresi din nou cercetă

amănunţit pe fiecare în parte, căutând semnele ascunse ale vinovăţiei, poate vreo privire plecată ori vreun obraz înroşit, dar nu le află. Aşadar, cineva care nu se află acum printre noi şi care face parte dintre cei ce pun cerneala pe litere, îşi spuse. Apoi prinse de cot un ucenic şi-i şopti la ureche:

— Mergi şi caută în chilia fratelui Daniel şi apoi în cea a fratelui Nifon. Să nu te vadă nimeni.

Către sfârşitul zilei, la poarta mănăstirii se opri un sol din Cetatea Bucureştilor. Încă nu se întunecase, totul în jur părea alcătuit din umbre mişcătoare, petrecute unele peste altele. Un călugăr uda la rădăcină muşcatele de prin cerdacele
fraţilor. De dincolo de ziduri răzbateau tălăngile unei turme de oi mânate de ciobani în ţarcuri. În linişte deplină, călugării se adunau spre biserică pentru Dupăcinare, slujba de la începutul nopţii. Fratele portar trimise vorbă părintelui stareţ despre solul de la poartă, dar sfinţia sa deja îşi rostise rugăciunile de curăţare şi era pregătit să pornească slujba, aşa că pofti solul în biserică să ia parte, ca un creştin, la rugăciunile călugărilor, după care îşi va putea înmâna şi solia.

Aşa se face că răvaşul de la Doamna Chiajna fu citit abia la miezul nopţii. Solului i se dădu un pat într-o chilie pentru odihna de noapte, iar diaconul Coresi află abia a doua zi dimineaţă, când sosi la tiparniţă, porunca venită de la Bucureşti: era chemat la curte ca să înveţe coconii domneşti slavona şi azbuchea.

Vestea aceasta schimbă felul în care întreaga mănăstire îl privea pe Coresi. Călugării-copişti strecurau priviri acuzatoare către călugării-tipografi, care urgisiseră pe fostul grămătic domnesc. Călugării-tipografi căutau cu vinovăţie privirile diaconului, nădăjduind o împăcare grabnică, înainte de plecare. Coresi nu intră în jocul acesta tăcut al fraţilor din mănăstire. Rândui mersul tiparniţei ca pentru o absenţă îndelungată a sa, se întoarse acasă şi îşi făcu în pripă un

bagaj, împăturind câteva primeneli de vară din ghermesut moale, cămăşile cele bune şi un anteriu negru de citarea, luă trăsura cea mai mare şi caii cei mai iuţi ai familiei şi porni la drum.

Nu pleca supărat. Oamenii nu izbutiseră niciodată să-l întristeze, cu toate că uneori se străduiseră din toate puterile. În primii ani de viaţă, copiii nu-l plăcuseră. În anii tinereţii nu avusese prieteni, iar fetele se ţineau departe de el. Coresi trecuse prin toate acestea cercetându-le, în loc să se lase necăjit de ele. Înţelesese că oamenii nu privesc lumea cu ochii, ci cu inima. O inimă tristă era înclinată să vadă lucrurile în culori sumbre şi să descopere numai părţile grele, pe când o inimă plină de voie bună va vedea soarele fiecărei zile. Era acesta un mister pe care Coresi îl ghicise demult.

Mai descoperise ceva: el era singurul care nu privea lumea nici cu tristeţe, nici cu bucurie. O privise dintotdeauna cu îngrijorare, ca un părinte ocrotitor, ca şi cum ar fi simţit că înţelegerile care lui îi uşurau zilele şi-l făceau iertător faţă de greşelile celorlalţi lor le erau străine. Pleca la Bucureşti cu inima uşoară. Ar fi rămas tot cu inima uşoară. Era o înţelepciune în egalitatea aceasta a trăirilor, pe care nu o putea lămuri altora.

Atunci când ieşise pe poarta mănăstirii, din chilia legăto- rilor de carte auzise ciocanele şi fierăstraiele. Copertele din lemn de fag erau raşchetate şi învelite în piele îndelung tăbăcită. Paginile tipărite în scriptoriu erau aliniate aici cu grijă şi găurite pe margini cu sfredelul, ca să poată fi cusute. Ferecăturile din colţuri erau ţintuite cu ciocanul. Chilia legă- torilor de carte fusese anume pusă departe de tipografi, aşa fel ca toată această larmă şi mirosul greu al pieilor ţinute la putrezit în troace să nu necăjească pe călugării-tipografi, căci, orice ar crede ei, sunt totuşi crema meşteşugului făuritorilor de cărţi.

Pricina literelor furate din scriptoriu se dezlegă numai pe jumătate după plecarea lui Coresi, căci ele

fuseseră găsite într-un săculeţ ascuns după icoana Preacuratei Fecioare Maria din tâmpla bisericii. Şnurul săculeţului atârna la vedere, lucru care stârnise multe presupuneri printre călugări, că anume ar fi fost lăsat aşa ca să fie descoperit, dar adevărul avea să rămână cunoscut numai de făptaş şi de duhovnicul său.

Cei doi coconi domneşti, fiul şi fiica lui Mircea-Vodă, îl puseră în încurcătură pe Coresi atunci când îi întâlni pentru prima oară. Băieţii din mănăstire începeau învăţătura în jurul vârstei de 11 ani. Diaconul nu socotise anii de domnie ai voievodului, aceiaşi cu anii de căsătorie. În scriptoriul Mănăstirii Dealu, lucrurile acestea nu erau la fel de importante ca în Cetatea Bucureştilor.

Se aşteptase să vadă doi copii în jurul vârstei de 11 ani.

Aşezaţi umăr la umăr la masa lungă ce avea să le slujească drept pupitru şcolar, domniţa Dobra şi Măria Sa Petru erau de 6-7 ani. Nu ştia ce avea să facă cu nişte copii atât de mici, dar planurile cu care venise aici trebuiau schimbate de îndată. Pe jilţurile de pe lângă pereţii odăii se aşezaseră două doici şi două doamne din suita Chiajnei, îşi scoseseră lucrul de mână şi nu-i mai dădeau acum nicio atenţie.

— Am adus nişte daruri pentru Măriile Voastre, începu Coresi şi scoase din tolba de la şold două cărţulii la fel, subţiri, cu copertele moi şi lipsite de ferecături, pe care le aşează dinaintea copiilor.

— Ni le dai nouă? întrebă Dobra, răsfoind cartea ei.

— Vi le dau vouă şi o să învăţaţi să citiţi singuri ce scrie în ele.

— Până atunci ne spui tu ce scrie în ele? întrebă Dobra, dar continuă fără să mai aştepte răspunsul lui Coresi. Eu ştiu câteva slove. Şi el ştie, arătă cu bărbia către fratele său.

— Arată-mi-le pe cele pe care le ştii, îi ceru Coresi, care încă nu-şi făcuse un nou plan şi era bucuros de

orice ajutor.

Dobra deschise cărţulia ei, aşează un deget pe primul rând şi începu să-l plimbe pe pagină, oprindu-se la o literă:

— Az, spuse ea, apoi merse mai departe cu degetul până întâlni următoarea literă pe care o cunoştea. Buche.

Mai căută o vreme, apoi dădu pagina, trecu iute cu degetul peste rânduri, se întoarse iarăşi la prima pagină.

— Mai ştiu şi litera dobru, care seamănă cu numele meu, dar nu o găsesc în cartea ta.

— De unde le ştii? o întrebă Coresi.

— Stau lângă mama când scrie şi o întreb. Câteodată îmi răspunde. Haide să începem. Învaţă-ne. Cât timp durează până când o să ştiu?

— Depinde ce anume vrei să ştii, Măria Ta, surâse diaconul, dar mai mult în gând, pentru că, din câte descoperise până la vârsta aceasta, cei cutezători ca domniţa erau în acelaşi timp şi foarte trufaşi, lesne de înfuriat. Deocamdată o să vă citesc prima pagină, întâi în slavonă şi apoi vă tălmăcesc pe româneşte.

Dobra se aplecă sub masă, îl scoase de acolo pe fratele său şi-l aşeză înapoi în jilţul lui, apoi făcu semn lui Coresi să înceapă.

— „Învăţături bisericeşti pe care trebuie să le ştie şi să le zică în toate zilele creştinii: Şapte daruri ale Duhului Sfânt,
Nouă roade ale Duhului Sfânt, Şapte taine ale legii, Nouă porunci bisericeşti, Zece porunci dumnezeieşti, Şapte fapte ale milei trupeşti, Şapte fapte ale milei duhovniceşti”, citi Coresi, apoi făcu o pauză şi privi din nou la copii, ca să le dea prilejul să spună ceva.

— Despre asta este toată cartea? întrebă Dobra.

— Da. Mai sunt şi câteva rugăciuni.

— Nu ai altă carte din care să învăţăm?

— Dar nu eşti curioasă să afli care ar putea fi cele şapte daruri ale Duhului Sfânt? o ispiti Coresi, băgând

prea târziu de seamă că vorbise numai cu domniţa, de vreme ce Petru continua să tot alunece sub masă, de unde Dobra îl mai scotea cu o mână din când în când.

— Bine, spune-mi.

— „Darurile Duhului Sfânt sunt: înţelepciunea, înţelegerea, sfatul, puterea, ştiinţa, evlavia şi frica de Dumnezeu”, citi Coresi în continuare din carte.

Dobra nu se aşteptase la asta. Îi plăcea cifra şapte. În poveştile Marulei apărea mai mereu câte un şapte, după care povestea devenea mult mai interesantă. Aceste şapte daruri însă erau plictisitoare şi Dobra găsi fără efort o cale de scăpare:

— Dacă îţi spun eu ceva în româneşte, tu poţi să-mi spui acelaşi lucru în slavonă?

— Sigur.

— Atunci hai să facem aşa. Eu ştiu de la Marula, care a auzit asta pe drum, că într-o ţară îndepărtată a existat odată un rege care avea un covor zburător. Când regele voia să meargă într-una dintre cetăţile lui, era de ajuns să se aşeze pe covor şi să-i rostească numele. Spune-ne asta în slavonă.

— Măria Ta, nu pot spune asta în slavonă.

— E prea greu?

— Nu se cuvine.

Înţelese că făcuse o greşeală de îndată ce vorbele ieşiseră din gura lui. Domniţa avea să-l întrebe cum adică nu se cuvine, ce înseamnă asta, iar el nu avea un răspuns bun în minte. Nu unul care să convingă doi copii de 6-7 ani. Era ca şi cum îi dăduse o sabie pe mână, iar acum stătea în faţa ei, dezarmat. Continuă repede, ca să nu-i dea timp să vorbească:

— Hai să începem cu ceva mai uşor. Ştiţi care sunt cele zece porunci dumnezeieşti?

— Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, să nu ai alţi dumnezei în afară de Mine, începu Dobra, vădit dezamăgită, căci i se spusese că va sosi de la Târgovişte cel mai mare învăţat, umblat pe la şcoli înalte, şi se

aşteptase ca fiecare cuvânt rostit de el să-i deschidă porţile către lumile miraculoase şi tainice pe care le bănuia în cărţi, iar în loc de cărturarul aşteptat căpătase un diacon plicticos. Să nu-ţi faci chip cioplit. Să nu iei numele Domnului în deşert.

Le spuse pe toate, din ce în ce mai nepăsătoare, isprăvind cu privirea departe, pe fereastră apoi, când Coresi începu să le repete în slavonă, se lăsă să alunece sub masă, unde Petru se juca cu marginea căftănelului lui. Un capăt de aţă atârna la vedere şi Petru trăsese cu atâta sârguinţă de el, încât acum marginea era pe jumătate destrămată. Coresi observase că şi-a pierdut amândoi învăţăceii, dar continuase să rostească poruncile în slavonă, rar şi desluşit, ca să-şi dea timp de gândire.

Când isprăvi, se aşeză la rândul său pe podele, faţă în faţă cu coconii domneşti, ei sub masă, el în mijlocul odăii. Abia gestul acesta atrase atenţia doicilor şi doamnelor, care lăsară lucrul în poală şi priviră întreaga scenă cu nedumerire, amuzament, un pic de dispreţ şi un pic de spaimă.

— Acum te întrebăm noi, spuse Dobra de sub masă. Cum era pe vremea când erai tu copil?

Întrebarea ei îl aruncă pe Coresi într-una din lumile lui închipuite care-i umpleau mintea şi uneori îl atrăgeau complet în ele, părând atât de reale, încât era încredinţat că, într-un chip miraculos şi neînţeles, înăuntrul capului său era mult mai mare decât marginile lui din afară.

Pe vremea când era el copil nu se potrivise niciodată, nicăieri. La şcoala din Mănăstirea Dealu, unde băieţii grămăticilor învăţau să fie grămătici, iar ai preoţilor învăţau să fie preoţi, copiii râdeau de el şi-l luau în răspăr. Tristeţea de atunci năvăli într-o singură clipă în el şi se simţi din nou singur, tânjind după prietenia celor din jur fără să poată vreodată ajunge la ea.

E drept că nici el nu se descurca. Nu ştia cum să se

coboare la mintea lor şi să vorbească la fel ca ei. La 11 ani, Coresi vorbea ca din cărţi, aceasta era vinovăţia cea mai mare pe care băieţii i-o strigau pe la spate, aruncând vorbele dimpreună cu bulgări de zăpadă în care ascundeau ţurţuri sau, vara, cu pietre. Uneori aruncau cu bulgări de noroi, iar asta le făcea o plăcere deosebită şi râdeau cu poftă o zi întreagă.

— Te batem pentru că te crezi mai bun decât noi, nu râzi cu noi. De ce nu râzi cu noi? Râzi! îi porunceau, iar el îi privea nedumerit, înţelegând că, într-adevăr, nu-i venea niciodată a râde.

Ca să le facă pe plac şi ei să-l primească în joaca lor, încercă să se pregătească, să aibă la îndemână un motiv bun de râs la care să se gândească data viitoare. Îşi aminti un cuvânt scris greşit de un scrib neatent într-un manuscris al tatălui său, care schimba toată fraza şi care îl amuzase atunci când citise. Prilejul se ivi chiar a doua zi. Băieţii se strecu- raseră în chilia dascălului lor şi presăraseră sare în cofa cu apă de băut, apoi pândiseră din spatele ferestrei cât palma. Bătrânul dascăl cufundase ulcica în cofă, o scosese picurând şi băuse cu nesaţ. Niciunul dintre băieţi nu mai respira. Coresi simţise îndată pe limbă gustul sărat, o mică spaimă, silă şi apoi furie, neputinţă şi descurajare. Îi fusese dintot- deauna lesne să simtă ce simţeau ceilalţi şi multă vreme trăise cu încredinţarea că aşa se petrec lucrurile cu toţi cei din jur.

Dascălul nu le oferise spectacolul dorit. Scosese liniştit cofa cu apă sărată afară din chilie, cât pe ce să dea peste băieţi, iar ei o rupseseră la fugă, ascunzându-se în spatele bisericii. Abia câte unu-doi scăpaseră un hohot de râs forţat şi înghiţit în grabă. Coresi prinsese semnalul şi izbucnise în râs, cu gândul la scribul cel nepriceput care stricase textul vechi. Băieţii îl priviseră tăcuţi, fără să înţeleagă. În faţa lor, mutălăul îşi lovea genunchii cu palmele şi râdea cu poftă. Umbra bisericii trecea de-a dreapta şi de-a stânga lor, întin- zându-se

până la marginea livezii din faţă. Dincolo de umbră, soarele strălucea în iarbă. Puseră mâna pe mutălău şi începură să-i îndese pumni şi ghionturi, trăgând de el de la unul la altul, atenţi să nu-l scape la pământ, pentru că data trecută fuseseră pedepsiţi pentru că mutălăul îşi murdărise hainele.

— Râzi de noi? Te bucuri că nu ne-a ieşit gluma?

— Nu de voi râd.

— Atunci de ce râzi singur ca prostul?

Coresi recunoscuse cinstit că şi-a amintit un cuvânt scris greşit într-un manuscris pe care-l avea acasă. Era unul dintre volumele ***Istoriei naturale*** a lui Pliniu cel Bătrân, din care tatăl său comandase o copie unui librar din Florenţa, pentru că auzise că scrie despre traci. Pliniu vorbea despre obiceiul tracilor de a pune într-o traistă câte o piatră albă pentru fiecare zi bună şi o piatră neagră pentru fiecare zi rea. La sfârşitul vieţii, traista se punea sub capul mortului, ca el să fie judecat după numărul de pietre albe şi negre strânse.

— Dar, în loc să scrie ***lapillis,*** care în latineşte înseamnă pietricele, scribul a scris ***pupilli,*** adică copil, isprăvise Coresi şi din nou izbucnise în râs, pentru că asta chiar era amuzant. ***Pupilli.*** icnea el printre hohotele de râs. Tracii puneau în traistă ***pupilli.*** Bine că nu a scris ***lepilli*** Sau ***porcelli***

După fiecare nou cuvânt, Coresi râdea încă şi mai tare. Băieţii se priviseră o clipă, fără să înţeleagă nimic din istorisirea cu manuscrise, librari, scribi şi cuvinte latineşti, dar găsiră cu iuţeală o cale de ieşire din toată împrejurarea: îl bătură pe Coresi.

De sub masă, Dobra şi Petru îşi aşteptau acum răspunsul, cu ochii la el. Numai literele terminate pe spate cu picioruşe lungi de metal se mai uitaseră aşa la el, atunci când logofătul sârb le răsturnase prima oară din săculeţi, în faţa lui. Nu spusese asta nimănui, pentru că cei din jur erau înclinaţi să se sperie când el era prea sincer, dar literele acelea se uitaseră la el. Exista o

legătură între cărţile tipărite, versiuni sărace şi dispreţuite ale manuscriselor frumos caligrafiate, ocara şi zeflemisirea în care îşi petrecuse anii mici de şcoală, resemnarea bătrânului dascăl căruia băieţii îi puseseră sare în apă şi neputinţa lui de acum de a arăta coconilor domneşti bucuria nemărginită de a şti. Legătura era înclinarea lui către ceea ce este dispreţuit, hulit, marginalizat. Îi plăceau cărţile tipărite, îi înţelegea pe cei care-l luau în răspăr şi pe copiii aceştia care se arătau atât de plictisiţi de învăţătura lui.

Trebuia să-i înveţe mai întâi slavona ca să-i poată apoi învăţa să citească. Gândul acesta îl făcu să se simtă pe buza unei prăpăstii, cu o dorinţă eretică de a privi în hău, o curiozitate diavolească aşa cum mai simţise şi la începutul verii, atunci când găsise pe drum o foaie tipărită, bătută de vânt încoace şi încolo. Se aplecase şi o ridicase, o netezise cu palma şi citise.

Era rugăciunea ***Tatăl nostru***, dar, pe măsură ce ochii lui treceau de-a lungul textului, inima i se răcea. Cuvintele scrise erau româneşti. Coresi ştia ce înseamnă asta. Auzise despre foile acestea tipărite şi împrăştiate pe ascuns prin târguri şi cetăţi. Ereticii luterani propovăduiau religia în limbile popoarelor, slujbele ţinute nu în latină sau slavonă, ci într-o limbă pe care orice creştin să o poată înţelege. O metodă vicleană pentru ca ei să-şi poată răspândi mai apoi ideile eretice, spuneau episcopii. Întorsese foaia aceea pe toate părţile. Nu găsise nimic eretic. ***Tatăl nostru*** şi atât.

Nu arătase nimănui foaia. O ascunsese într-un Tetraevan- gheliar din biblioteca mănăstirii, cel mai ros de cari, pe care nu-l mai deschidea nimeni. Nu-şi putuse scoate din cap zile în şir imaginea lui Luther bătându-şi în cuie protestul pe uşa unei catedrale din landul Saxoniei. Visa cu ochii deschişi că se află în spatele lui şi priveşte peste umărul cărturarului la uşa înaltă, prinsă în doi drugi de fier cu flori de crin la capete. Un trecător s-a oprit şi l-a ajutat pentru că cele nouăzeci şi

cinci de teze erau tipărite pe o coală întreagă, mai mare decât orice manuscris. Luther ţinea cuiele între dinţi, lua câte unul şi-l bătea în colţuri sau pe margini. În jur începuse să miroasă a covrigi proaspăt scoşi din cuptor,

pentru că în spatele lor se oprise un covrigar cu coşurile pline, aflat în drum spre piaţă.

Ziua aceea dezlegase băierile multor încurcături pe lume, ca şi cum odată cu cel de pe urmă cui bătut în coala aceea cât o uşă de biserică se stârnise un vânt care încă mai amesteca şi astăzi lucruri bune şi lucruri rele, făcându-le greu de separat. De pildă, luteranismul vorbea despre slujbe şi cărţi în limbile popoarelor, ceea ce nu putea fi un lucru rău. Numai că la traducere puteau, într-adevăr, să apară tot felul de probleme, cu sau fără voia tălmaciului. Papa de la Roma şi Patriarhul de la Constantinopol erau încredinţaţi că ele vor fi numai cu voie şi bună ştiinţă. Că de aici va veni pieirea căii celei drepte.

Coresi se temea uneori că imaginile acestea atât de vii ale unor lucruri petrecute în alt timp şi în alt loc îi vor ieşi într-o bună zi din cap şi vor începe să plutească în jurul lui, speriind oamenii şi făcându-i să-l închidă în temniţa nebunilor. După sosirea logofătului Liubavici în Târgovişte, începuse să-l vadă pe Gutenberg rupându-şi unghiile în colţurile prost meşterite ale primelor litere, pe când încerca să dea de capăt tiparniţei, şi umblând mai apoi cu degetele acoperite cu bandaje pline de sânge.

— O să vă povestesc despre tiparniţă şi cum au fost făcute cărticelele voastre, spuse Coresi într-un târziu, făcând cu aceasta doamnele să-şi plece din nou privirile în gherghefuri, liniştite, iar ochii copiilor să se mărească.

Începu să depene povestea aurarului care ţinuse secretă ani de zile o nouă invenţie, o tiparniţă care ar fi trebuit să-l îmbogăţească, numai că treaba nu mergea prea bine şi el continua să facă încercări peste încercări, toate nereuşite. Pe alocuri, atunci când simţea că Dobra dădea semne de plictiseală, strecura în istorisire câte o fetiţă care tocmai trecea pe acolo.

— Şi s-a oprit la taraba aurarului Gutenberg? cădea

Dobra în capcană de fiecare dată.

— S-a oprit şi l-a întrebat ce vinde, îi răspundea Coresi cu seriozitate.

— Şi nu s-a minunat când a văzut atâtea biblii? Câte biblii tipărise Gutenberg?

— Sute şi sute de biblii, avea teancuri înalte cât nişte turnuri pe taraba lui. Sigur că s-a minunat. Nu mai văzuse în viaţa ei atâtea cărţi, toate la fel. Fetiţa observase că una dintre literele din titlu era cam strâmbă şi, în chip misterios, absolut toate cărţile aveau pe copertă litera strâmbă.

Coborâse glasul până la şoaptă când rostise cuvântul misterios, ridicând mult din sprâncene şi bucurându-se în taină că Dobra căzuse sub vraja istorisirii.

— Asta s-a întâmplat demult-demult? întrebă ea tot în şoaptă.

— Nu chiar aşa de demult. Acum vreo sută de ani.

— E mult. Noi avem 6 şi 7 ani. Dar nu e totuşi chiar de pe vremea când exista pe lume covorul zburător. Covorul zburător a existat înainte de tiparniţa ta.

— A domnului Gutenberg, o corectă Coresi, din respect pentru germanul care căpătase toată admiraţia lui, cu toate că în adâncul sufletului aşa simţea şi el, că tiparniţa este a sa. Ştii de câte litere a mic este nevoie ca să poată merge o tiparniţă?

— De câte?

— De două sute cincizeci de a-uri.

— Cum aşa?

— Se numără a-urile de care a fost nevoie în trecut pentru o pagină, dublăm numărul, pentru că se lucrează câte două pagini odată şi adăugăm o mică rezervă.

Dobra deschise cartea cu mişcări înfrigurate, se întinse pe burtă cu ea în faţă şi începu să numere a-urile de pe prima pagină.

— În lumea literelor, continuă Coresi, A mare este voievod, E mare este Doamna Ţării, i, o şi u sunt înalţii dregători, iar ţ este un mic spion care apare în cele mai

neaşteptate momente şi dispare mai înainte să apuci să pui mâna pe el.

— Mama noastră este un A mare, spuse Dobra. Am găsit optzeci şi nouă de a-uri pe pagina asta. Ai avut dreptate.

Uşa odăii se deschise şi o slujnică îşi vârî numai capul înăuntru. Copiii şi Coresi de pe podele, doicile de pe laviţe şi doamnele din jilţuri o priviră în tăcere, aşteptând să audă de la ea care este motivul pentru care cutezase să intre. De afară, din curte, răzbătea slab până la ei sunet de cai struniţi cu mânie. Prea mulţi cai pentru o zi ca asta, se neliniştiră doamnele. Slujnica dispăru, închizând uşa. Glasul ei se auzi strigând pe coridor:

— Sunt aici, cu diaconul ăla de la Târgovişte!

O slujnică ridicând vocea în vreme ce Doamna Chiajna se afla la Curte îngrijoră pe toate cele patru femei. Era un lucru ieşit din rânduiala firii, ca şi cum soarele s-ar fi întors înapoi către răsărit ori ploaia ar fi ieşit din pământ şi ar fi urcat, picătură cu picătură, la cer.

Coridorul începu să freamăte, oşteni cu pinteni la cizme şi arme zornăind la brâu alergau, porunci erau răstite când în depărtare, când în apropiere. Uşa odăii se deschise din nou şi doi străjeri intrară, aşezându-se de o parte şi de alta a ei, pe dinăuntru. Coresi strânse cărţile. Doamnele puseră deoparte gherghefurile. Doicile aşteptau porunci. Copiii în sfârşit erau atenţi la ceea ce se petrece în jur.

loan Norocea din Răzvad, ginerele voievodului, vârî numai capul pe uşă şi aruncă o privire sălbatică celor doi străjeri.

— De strajă afară, pe coridor, în faţa uşii! Nu pe dinăuntru! strigă el.

Oştenii ieşiră cu iuţeală. Dobra traversă odaia, scoase capul afară pe coridor şi cercetă locul. Slujnice, copii de casă, oşteni, Ralu, Maria Călţuna şi toţi bărbaţii

Izvoranilor alergau care încotro, intrând şi ieşind de prin iatacuri. Domniţa privi în sus, către străjeri.

— Avem voie să ieşim? îl întrebă pe unul dintre ei.

Străjerii se uitară unul la altul. Nu li se spusese. Dobra anunţă în spate, celor din odaie:

— Mă duc să o caut pe mama.

Şi dispăru pe coridor, închizând uşa în urma ei.

Petru rămase cu privirile ţintă la Coresi, pentru că, în lipsa surorii lui, el era singurul în care îşi punea nădejdea. Tulburarea de afară părea să se înteţească. Uşa se deschise din nou şi în odaie năvăli Mircea. Avea gesturi scurte, tăioase şi priviri sălbatice, care îngheţau orice urmă de îndrăzneală în ceilalţi. Îşi roti privirile prin odaie, îl descoperi pe Petru în spatele lui Coresi, îl ridică în braţe şi dispăru cu el pe uşă. Timpul nu-şi mai cunoştea măsura. Celor din odaie li se păru că totul se petrecuse într-o singură clipă, intrarea slujnicei, a lui Ioan Norocea din Răzvad, a străjerilor şi a lui vodă.

Apoi, timpul îşi veni din nou în fire, clipele se înşirară una în spatele alteia, iar ei toţi se gândiră serios la viaţa lor de până atunci şi la deşertăciunea planurilor lor de viitor. În odaie intră cea dintâi persoană calmă şi stăpână pe ea: jupâniţa Ralu. Le vorbi cu glas blând, rostind cuvintele rar, ca şi cum ar fi înţeles că ei au nevoie de ceva mai multă răbdare decât de obicei ca să priceapă ce li se spune.

— Este poruncă de la Doamna Chiajna ca toată lumea să meargă la odăile lor. Nimeni nu iese din odaia lui fără poruncă de la Doamna sau de la Vodă. Nu este voie în curţi. Nu este voie pe coridoare.

Coresi avu nevoie să fie însoţit până la cămăruţa mică de sub pod care îi fusese menită, pentru că era cea dintâi zi a lui în Palatul Voievodal şi încă nu deprinsese bine şerpuirea coridoarelor. Ieşi din odaie ca şi cum s-ar fi avântat înot într-o mare agitată de furtună. În palat era haos. Diaconul se separă îndată de frământarea lumii exterioare, cu multă pricepere, pentru că o făcea

de fiecare dată când viaţa din jur era prea puternică pentru el. Se scufundă în lumea dinăuntru şi ferecă toate uşile. Găsi acolo, în adâncurile lui, rugămintea tainică pentru Doamna Chiajna, o rugăminte cu care sosise aici, şi începu să o repete: binevoieşte, Măria Ta, să plăteşti încă un rând complet de litere pentru tiparniţa de la Târgovişte. Cunosc un atelier din Florenţa, de pe strada Librarilor, şi le-aş putea scrie. Ornamentele cu copaci şi flori pentru paginile de titlu le poate face şi un meşter de la noi, în lemn, Măria Ta, dar literele nu le putem da fierarilor noştri, căci nu s-ar pricepe şi nu este cine să-i înveţe.

Nu avea să-şi mai spună rugămintea însă, pentru că nu avea să o întâlnească pe Chiajna. În vreme ce el călătorise pe Drumul Voievozilor ce coboară de la Curtea Târgovişte până la Curtea de la Bucureşti, Grigore bărbierul călătorise la rândul său pe Drumul Bogdanului. Intraseră în Curtea Domnească în acelaşi timp, fără să ştie unul de altul, numai că intrarea lui Grigore, rănit şi cu veşmintele în mare neorânduială, stârnise toată această furtună.

Bătrânul bărbier şi dohtor al lui Petru Rareş ceruse să fie dus îndată în faţa Doamnei Chiajna. Îşi pierdea la răstimpuri cunoştinţa, dar îşi revenea iute şi se ridica într-un cot pe laviţa unde fusese întins de oşteni, într-o cămăruţă din polcul străjerilor Curţii Domneşti. Căpitanii lui vodă îi ceruseră în câteva rânduri să le dea lor vestea care-l frământa atât. Scotociseră prin straiele murdare şi rupte, în căutarea vreunui răvaş, dar nu găsiseră nimic. Anunţaseră atunci pe loan Norocea, care spusese soţiei sale, Stana, care spusese Chiajnei. La poartă se află un bărbier de la Suceava, plin de sânge şi pe jumătate mort, care cere să o vadă.

— A ucis pe Doamna Elena, dăduse Grigore vestea Chiajnei, atunci când ea intrase pe uşă.

Apoi îşi pierduse iarăşi cunoştinţa.

Chiajna poruncise dohtorului curţii şi lui Lăcustă să

se înfăţişeze numaidecât şi le ceruse să-l aducă în simţiri pe Grigore. Dohtorul trebuise ameninţat cu sabia ca să-l îngăduie pe grădinarul strâmb, chior şi pe jumătate vrăjitor alături de el.

— Aici încă tot eu poruncesc, dohtore! îi spusese Chiajna cu glas liniştit, ţintuindu-l cu privirea. Până acum încă nu am spus o poruncă de două ori şi nici nu am de gând să o fac vreodată.

Rămăsese alături de ei doi până izbutiseră să-l aducă în fire pe Grigore, iar el îşi spuse toată istorisirea. Atunci când Alexandru Lăpuşneanu încercase să le despartă, să o ducă pe Ruxandra în alt iatac, Doamna Elena îi propusese să o ia pe ea de soţie, sorocul femeilor îl are regulat şi încă mai poate naşte copii sănătoşi. Se certaseră. Voievodul strigase cu turbare. Doamna Elena îl înfruntase. Grigore şi Anghel, care vegheau mereu prin apropiere, se înfăţişaseră şi încercaseră să stingă pricina şi să liniştească lucrurile. Vederea lor însă mai degrabă pusese paie pe foc, căci Lăpuşneanu chemase străjile şi poruncise ca Doamna Elena să fie luată.

— Ieşiseră cu toţii din iatac, Măria Ta, istorisea din ce în ce mai poticnit Grigore. Rămăsesem numai eu cu domniţa Ruxandra. I-am spus câteva vorbe ca să o liniştesc, iar când am ieşit după ei, am văzut în capătul coridorului pe Anghel mort, cu beregata retezată, şi pe Doamna Elena căzută, cu privirea sticloasă în tavan, nemişcată. M-am repezit să dau ajutor Doamnei, i-am pipăit venele de la gât, i-am căutat răsuflarea. Împrejur se adunau oştenii. Undeva, departe, poruncea Vodă Lăpuşneanu. Unul din ei m-a apucat de umăr şi m-a aruncat cât colo.

Copleşită de greutatea veştii despre Doamna Elena, moartea lui Anghel rămăsese în umbră, aşteptându-şi rândul, ca şi cum nici nu se întâmplase încă de tot. Stătea suspendată în locul acela unde stau veştile rele care încă nu au fost date, ca o gutuie coaptă care se

leagănă pe creangă, gata să cadă.

— Eşti sigur? întrebă Chiajna, fără să poată alătura cuvântul moarte de numele Doamnei Elena, dar nădăjduind că Grigore va înţelege.

— Fusese sugrumată, Măria Ta. Nu s-a mai putut face nimic. Am fugit în cetatea întărită, am coborât la pivniţe şi am ieşit prin hrubele care dau în Pădurea Zamcăi. Am stat ascuns până când s-a lăsat întunericul, apoi am pornit încoace. O bucată de drum am făcut-o pe jos, până când m-am îndepărtat bine de Suceava. Apoi, în mijlocul ţării, am cerut ajutor oamenilor, care nu l-au uitat pe Măria Sa Petru Rareş. Am căpătat un cal de la un hangiu şi am aflat de la el că vodă Lăpuşneanu l-a numit pe Anghel ucigaş şi trădător. A spus că era omul Măriei Sale Mircea-Vodă, trimis la curtea de la Suceava ca să-l omoare pe el.

Ultimele lui cuvinte părură necuviincioase oştenilor înşiraţi pe lângă pereţi, iar ei scăpară câte o privire furişă spre bătrânul bărbier, gata să-i oprească vorba în gât la cel mai mic semn al Doamnei. Trupul lui aflat de atâtea zile pe drum şi rănile necurăţate împrăştiau în jur mirosuri grele. Dohtorul şi Lăcustă se mişcau într-un dans complicat unul pe lângă altul, lăsând să le scape din când în când câte o vorbă, atunci când apropiau o lingură de buzele lui Grigore:

— Turmeric cu oţet de mere, spunea Lăcustă, iar dohtorul încuviinţa din cap.

— Măghiran cu gălbenele, spunea dohtorul, pentru ca strâmbul să nu-i dea acelaşi lucru, iar grădinarul înclina tăcut capul, înţelesese.

Grigore nu mai ridicase pleoapele. Chiajna se aplecase şi-i şoptise la ureche lui Lăcustă:

— Dacă mai spune ceva, vii imediat la mine.

Traversase curtea din faţă, cel dintâi loc pe care-l văzuse atunci când sosise pentru prima oară aici, privind ţintă stâlpii pridvorului unde voia să ajungă. Erau încărcaţi cu ghirlande de flori dăltuite în piatră sub

cornişă, iar ea îi măsură în vreme ce păşea atentă spre ei, se sprijinea cu privirea cum s-ar fi sprijinit cu mâna. O femeie care spăla podelele pridvorului s-a oprit la trecerea ei. Chiajna a privit-o şi femeia a lăsat cârpa în căldare şi s-a ridicat în picioare, aşteptând. I-ar fi sărit în ajutor la cel mai mic semn. Toţi erau gata să o ajute numai dacă îi privea. Cu ce o putea ajuta pe ea femeia aceasta?

Deschise pe rând uşile sălilor, căutând pe Mircea. Ar fi putut să pună feciorii de casă să-l caute, iar ea să-l aştepte în iatac, dar simţea că, dacă s-ar opri din mers, puterile ar părăsi-o şi forţa aceea străină care îi dădea târcoale, răsu- cindu-se spiralat împrejurul ei, susurându-i în ureche şi înfri- gurând-o, ar fi răpus-o. Frica. Frica era, frica ar fi răpus-o, dar nu voia să o numească.

Îl află pe Mircea după ce deschisese mai întâi toate uşile palatului, oprind pe fiecare din lucrul său numai cu acest gest. Îi spuse că Grigore bărbierul se află în chilia de la poartă, că Doamna Elena a fost sugrumată, că Anghel murise, pesemne în încercarea de a o apăra. Buzele îi erau albe ca şi cum mâncase sare. Este o diferenţă între lucrurile auzite şi cele rostite. După ce le-ai rostit, nu mai poţi întreba pe nimeni „eşti sigur? Mai gândeşte-te, poate te înşeli”. După ce le-ai rostit tu singur cu gura ta, cu buzele albe din pricina fricii, ele devin reale. Ca şi cum s-ar mai întâmpla o dată acolo, în faţa ta.

— A răspândit vorba că Anghel era omul tău, pus de tine să-l omoare, îi spuse, căutându-şi cu degete tremurânde batista în mânecă, pentru că simţea nevoia să-şi şteargă buzele.

— Ar putea să nu însemne nimic.

— Crezi că nu înseamnă nimic?

— Nu. Cred că pregăteşte ceva, recunoscu el cu sinceritate.

Îi făcea bine să ştie că poate fi sincer cu ea în astfel

de clipe în care se temea. Faptul că îşi putea rosti temerile fără ca ea să se arate copleşită de ele îl ajuta să-şi stăpânească gândurile şi să găsească cea mai bună dezlegare.

— Toată Moldova ştie că tu ai pus un om să-l omoare, spuse Chiajna, căutând semne pe chipul lui, încercând să înţeleagă cum l-ar putea ajuta. Toate iscoadele duc în clipa asta această veste acasă la ei. În curând se va şti la Constantinopol, la Viena, la Roma, peste tot.

— o să adun Sfatul Ţării, o să ne gândim ce este de făcut.

— o să scriu Cantacuzinilor din Constantinopol, se lumină pentru o clipă fruntea ei. Doamna Elena este descendentă din Cantacuzini. o să-i rog să meargă la sultan şi să spună că este o uneltire. o să scriu şi sultanei Roxelana.

— Crezi că vorba lui ar putea atârna mai greu decât a mea la Constantinopol?

— Nu ştiu, răspunse ea, dar se gândi că da, ar putea, chiar el recunoscuse că Lăpuşneanu este omul momentului, toţi îl plac zilele acestea.

— Să trimitem copiii undeva? Să-i punem la adăpost?

— Copiii sunt la adăpost numai lângă mine, răspunse Chiajna cu îndârjire în glas. Ar însemna să plec cu ei, iar eu nu plec nicăieri. Să presupunem că îl convinge pe sultan să te mazilească. o să plecăm la Constantinopol şi acolo ştiu eu ce este de făcut. o să ne întoarcem repede.

— Soliman ar putea porunci să fiu executat, spuse Mircea, iar Chiajnei i se păru că glasul lui este mai răguşit decât de obicei. Ce s-ar întâmpla după aceea? La Ciceu nu mai puteţi merge, Lăpuşneanu a pierdut cetatea. Dacă ai ruga pe regele Ferdinand, presupun că ar îngădui să stai acolo, dar băieţii nu cred că ar fi în siguranţă într-o cetate care este a lui. Fetele poate da. Tu da.

Chiajna nu-i răspunse imediat. O tăcere începu să se lase între ei. Nu dorea acest răgaz, nu dorea să lase

timp gândurilor să formeze imaginea aceasta a unei lumi în care băieţii ei ar fi hăituiţi, dar ivirea unui astfel de subiect, simplul fapt că vorbeau despre aşa ceva, îi dădea o moleşeală bolnăvicioasă.

— Dacă te-ar omorî, începu să vorbească din nou cu greu, simţindu-şi gura uscată şi pleoapele grele, singurul loc sigur pentru băieţi este Constantinopolul. La Braşov nu-i pot duce, pentru că oraşul acela este plin de iscoade. La Sibiu nu ne-ar primi. Sultanul ar fi bucuros să-i crească sub ochi viitorii voievozi ai Valahiei. Pentru el, băieţii ar fi preţioşi.

Chiajna privi în jur. Lumea părea dintr-odată mai primitoare. Faptul că avea un plan pentru cea mai rea posibilitate făcea ca aerul să fie mai uşor de respirat. O oboseală o cuprinse, o tristeţe ca la un sfârşit al unui lucru mare, frumos şi bun. O linişte care îngăduia şi altor uşi ale gândurilor ei să se deschidă.

Gândul la Ruxandra ieşi la suprafaţă, se putu ivi în sfârşit din locul unde îl zăvorâse frica pentru viaţa copiilor ei, se ridică plutind ca aburul şi acoperi totul în jur. O ceaţă numită Ruxandra mică îi sfâşie inima şi Chiajna icni. Trupul ei dădu să se frângă. Îşi lipi palma de spătarul unui jilţ. Lemnul era cald. Pieptul o înţepa la fiecare respiraţie. Aerul care intra în ea era un râu, iar coşul pieptului ei era o piatră ascuţită în mijlocul râului, care despică apele, le înspumează şi le aruncă spre maluri.

Încă nu plânsese moartea tatălui ei. Trecuseră şapte ani de atunci, iar ea nu se putuse hotărî să-l lase să plece, căci mor- ţii plânşi se desprind din viaţa celor dragi şi se îndepărtează. Nu plânsese nici moartea lui Ştefăniţă. Îşi păstrase morţii pe lângă ea, nejeliţi, pentru că abia aceasta i se părea că ar fi adevărata lor moarte, să-i lase să se îndepărteze.

Plânse abia acum, la moartea Doamnei Elena, şi nu atât pentru ea, ci mai mult pentru soarta Ruxandrei şi mai ales pentru propria neputinţă de a opri toate

acestea. Plânse aşezat, cu rânduială, căutându-şi mai întâi locul, ca şi cum urma să se apuce de brodat. Plânse ceasuri în şir, legă- nându-se înainte şi înapoi în jilţ şi menindu-şi lacrimile pe rând fiecăruia dintre ei: mai întâi se tângui cu vorbe puţine, şoptite aproape fără glas, numai din buze, pentru tatăl său. Când buzele ei se deschideau ca să rostească mut ***tată***, hohotele o podideau şi umerii i se scuturau îndelung. ***Tată*** era ca o poruncă pe care durerea ei o împlinea pe loc, cutremurându-i trupul în valuri.

Şopti apoi ***mamă*** şi plânse până i se umflară ochii pentru amândouă mamele ei neplânse, un pic şi pentru Chiajna cea de 8-9 ani. Pe fratele său îl plânse cu vorbe ca cea mai bătrână dintre toate bocitoarele, cu o ştiinţă pe care nu înţelegea de unde o are, dar care era eficientă, căci discuţia cu Ştefăniţă îi mai mângâia sufletul, ce ţi-am spus eu ţie, Ştefăniţă? Ce mi-ai spus tu mie? Nu rămăsese, Ştefăniţă, hotărât între noi doi că ai grijă de fratele tău şi de sora ta? Aşa te ţii tu de cuvânt, mă copile care ai merita acum să te scutur, să-ţi meargă toţi fulgii? Acum să mă înveţi ce să fac, Ştefăniţă! Să nu mă laşi aici, să-mi bat capul singură cu toate!

Grigore bărbierul se stinse în noaptea aceea şi ziua începu cu nori negri, coborâţi cu greutate foarte jos, aproape de pământ, din care porni o ninsoare ca o învinuire.

Către seară sosi şi vestea morţii lui Iliaş, aflat în surghiun. Fusese găsit otrăvit. Chiajna nu se mai îndoi că Lăpuşneanu avea deja oameni şi în Constantinopol. Moartea unui fecior de domn aflat pe pământ turcesc nu putea fi înfăptuită fără ştirea sultanului ori a Roxelanei.

7062 de la Facerea Lumii

Anul omizilor

Vlah Sarai

Grecul care avea cafeneaua Mektep Kafe din Fanar scosese în drum trei măsuţe scunde şi le înconjurase cu perne decolorate şi divane roase de molii. Ocupase tot drumul, iar trecătorii trebuiau să se strecoare printre măsuţele care le ajungeau până la genunchi. Ahmet era deocamdată singurul client, dar după-amiaza abia începea. Se aşezase pe o pernă care odinioară avusese culoarea apelor Bosforului, se lăsase pe spate, sprijinindu-se de peretele cafenelei, şi sorbea din cafea. O pisică plictisită lenevea la soare, în mijlocul drumului.

Soarele apunea în spatele lui Ahmet, dincolo de zidurile înalte, sticlind în mărgelele cusute pe una dintre perne. În faţă, printr-un loc de-o palmă între două clădiri, zărea apele Cornului de Aur. Din cafenea ieşea din când în când Sofia, sora văduvă a grecului, ca să verifice dacă mai are nevoie de ceva. Nu avea mai mult de 18 ani, iar Ahmet ar fi vrut ca înserarea aceasta să dureze veşnic, el să nu mai isprăvească niciodată ceaşca aceea, iar ea să iasă mereu ca să vadă ce face.

Ahmet era mereu uimit de felul în care lucruri pe care le crezuse veşnice în viaţa lui, stabile se topeau, devenind într-o clipă trecut. Ieri, pe când îşi bea ceaşca de cafea alături de Pătraşcu ghiaurul, nu avusese nici cea mai mică bănuială că va fi ultima, că niciodată de atunci încolo nu va mai putea discuta cu prietenul său despre Allah şi Iisus, despre căsătoria cu o singură femeie şi căsătoria cu patru femei, despre blestemăţii de Habsburgi şi mişelia lor faţă de măritul sultan.

Toate acestea se isprăviseră atunci când şeful cancelariei de la palat îi dăduse lui Ahmet firmanul de

mazilire a lui Mircea-Vodă, ca să-l ducă la Bucureşti. În locul său fusese numit pe tronul Valahiei Pătraşcu ghiaurul. Ahmet, ceauş împărătesc transformat pentru câteva zile în capugiu, trebuia să pornească îndată către Cetatea Bucureştilor, cale de două săptămâni, cea dintâi călătorie a sa în afara Constantinopolului, încât nu înţelegea cum de fusese ales tocmai el dintre toţi ceauşii. Avea să meargă înaintea celor cincizeci de spahii, gărzile trimise să însoţească familia voievodului Mircea la Constantinopol. Ahmet era singurul slujbaş de curte din toată acea delegaţie, singurul căruia i se îngăduia să se adreseze lui Mircea-Vodă.

Cu numai câteva zile înainte, la Înalta Poartă sosise o delegaţie moldovenească. Vodă Lăpuşneanu depunea mărturie că Mircea a trimis scrisori regelui Ferdinand, are legături de prietenie cu cetăţile Braşovului şi Sibiului şi dă nenumărate semne că nu ar mai fi credincios sultanului. Lăpuşneanu propunea în răvaşul său şi o soluţie pentru această situaţie: în locul trădătorului să fie numit domn Pătraşcu Basarab, fiul lui Radu Paisie, care fusese surghiunit împreună cu tatăl său şi încă se mai afla în Constantinopol, ducându-şi zilele din mila măritului sultan, căci averea toată îi fusese confiscată.

Alături, mărite sultan, trimitem plata firmanului de domnie pentru Pătraşcu, căci este fecior sărac, iar noi ne vom înţelege după aceea, ca neamuri, isprăvea Lăpuşneanu răvaşul.

În spatele logofeţilor moldoveni care vorbiseră sultanului se aflaseră doi feciori de boier purtând între ei un cufăr plin cu aspri. Pătraşcu îi era nepot de frate lui Mircea-Vodă. Cel mai mic dintre feciorii lui Radu Paisie fusese surghiunit în Constantinopol împreună cu tatăl său, care murise la scurtă vreme după sosirea în oraş, averea îi fusese confiscată, iar feciorul căpătase de la sultan o mică soldă şi fusese lăsat să-şi ducă viaţa la marginile Vlah Saraiului, în Fanar.

Ahmet nu auzise niciodată de sosirea acelei delegaţii. Pentru el, întreaga pricină începea cu firmanul şi porunca primită. Pătraşcu ghiaurul era numai unul în Constantinopol, iar Ahmet stătuse la o cafea cu el cu o zi înainte. Ştiuse dintotdeauna că este fecior de domn, dar oraşul era plin de astfel de feciori aduşi de pe la toate marginile imperiului, săraci ca ei toţi, mulţumiţi să-şi piardă urma în Constantinopolul care, dacă ei ţineau capul plecat, le oferea ocrotire.

Până mai ieri, Pătraşcu petrecea vremea alături de ei toţi, pe pernele nu tocmai curate ale cafenelei Mektep Kafe, ţinută de grecul cu care ba se certau, ba se împrieteneau la loc. Ahmet îl învăţase pe ghiaur să bea cafea, licoare cu totul necunoscută dincolo de marginile imperiului. Proprietarul cel plin de toane al cafenelei avea clienţi mai cu seamă din pricina palatelor valahilor, aflate chiar în spatele terasei lui, care atrăgeau ceauşi şi căpetenii de ieniceri vrăjiţi de apropierea aceasta de oamenii puternici ai oraşului. Se simţeau ridicaţi deasupra tagmei ceauşilor ori a căpeteniilor de ieniceri atunci când împărţeau o narghilea cu un fecior de domn.

Adevăraţii bogătaşi însă, puternicii Cantacuzini cu feciorii lor, nu coborau niciodată la Mektep Kafe şi nu puteau fi văzuţi prin oraş, căci ieşeau din Vlah Sarai numai în trăsuri acoperite şi intrau direct în Palatul Topkapi. Ahmet şi prietenii lui trebuiau să se mulţumească cu Pătraşcu. Ceauşul ridică zarful cu marginile filigranate şi privi în felegeanul de cafea. Zaţul licărea întunecat şi gros pe fund. Oraşul îşi revenea după un octombrie ploios. Aerul se usca încet, iar din grădinile bizantine din spatele cafenelei veneau miresme ameţitoare de regina-nopţii. Vântul după-amiezilor făcea păs- tăile de leandru să fojgăiască uşor pe crengi.

Sofia sosi neauzită ca o mireasmă şi-l privi drept în ochi, aşteptând ca el să ceară ce doreşte. Cuminţenia

aceasta supusă a ei îi încălzea măruntaiele lui Ahmet. Fata era dintre grecoaicele cu nasul mare. Ochii ei migdalaţi, căprui, scânteind uneori în puncte verzi, şi părul negru, adevărata ei bogăţie, aduceau pe Ahmet zi de zi aici. Îşi purta părul greceşte, împărţit în două pe mijlocul frunţii, curgând în valuri bogate care-i acopereau urechile şi numai cu vârfurile prinse la spate într-o panglică pe care o răsucea şi o aducea înapoi în creştet.

Într-o încercare de a-l vindeca de grecoaică, mama lui îi spusese odată, cu glas ferit, ca şi cum i-ar fi destăinuit un păcat de moarte al Sofiei, că valurile acelea ca ale apelor Bosforului sunt pur şi simplu făcute noaptea, cu păhărele de alamă încinse în foc ori pe coada de la ibric. Ahmet zâmbise şi se gândise la mersul neobişnuit al grecoaicei, ca şi cum întotdeauna ar fi purtat pe cap o amforă, fără să o sprijine cu mâinile. Nu era frumoasă, ci era vie. Tăinuia în ea un foc şi un alean care mereu păreau să se războiască între ele şi care răzbăteau la suprafaţă prin mişcări, tăceri şi priviri strecurate. Avea un aer de vinovăţie, o ruşine ascunsă care-l făcea pe Ahmet să se întrebe ce anume gândea de o făcea să se simtă atât de ruşinată?

Atunci când au vorbit pentru prima oară, mult timp după ce se cunoscuseră, Ahmet a înţeles că el pesemne semăna cu un diavol pentru ea şi pentru toţi creştinii din oraş. Cu pielea lui măslinie şi ochii negri ca smoala, lucioşi, uşor de bănuit că ar putea lega farmece, privind intens orice îi trezea curiozitatea: o femeie, un covor atârnat la un balcon ori un cal, în zi de iarmaroc. Cu barba scurtă care îi tivea numai marginile obrajilor, neagră ca păcura şi aceea. Cu capul veşnic uşor înclinat în faţă, parcă anume ca privirea să-i fie pe sub sprâncene. Cu un surâs abia ghicit, care nu venea din buze, nici din ochi, ci Dumnezeu ştie din ce, poate din închipuirea celorlalţi, un surâs care nu avea nimic bun în el. Nici rău însă, era de părere Sofia.

Toată ziua se pregătise, aşteptând spahiii să fie gata de drum. Un ciohodar îi lustruise cizmele. Un argat îi ţesălase calul. O slujnică îi desprăfuise caftanul, periindu-l îndelung cu o perie moale din păr de cămilă. În spate, deasupra zidului înalt ce despărţea cafeneaua de Vlah Sarai, slujnicele Cantacuzinilor deschideau ferestrele şi scoteau pernele pe pervazuri. Mirosul leandrilor nu se mai simţea. În aer începea să plutească cel al reginei-nopţii. Era ceasul la care Pătraşcu cobora de obicei străduţa strâmtă în trepte, sărind câte două şi aşezându-se chiar când erau aduse primele ceşti. De acum, ghiaurul nu va mai ieşi niciodată cu el. Ahmet avea să-şi caute alt prieten.

Drumul până la Cetatea Bucureştilor dură mult mai puţin decât se aşteptase Ahmet, pentru că spahiii alergaseră caii ca şi cum nu le-ar fi păsat dacă scot sufletele din ei. Uneori scoteau iataganele din teci şi le fluturau pe deasupra capetelor, slobozind strigăte sălbatice, în parte ca să se distreze, în parte pentru ca oamenii locurilor să nu cuteze să le stea în cale. Lui Ahmet îi venise greu uneori să ţină pasul cu ei. Călărea bine pentru un mic dregător împărătesc, dar era departe de măiestria luptătorilor sultanului.

Admirase podul pe corăbii de la Dunăre şi cetatea din insula Giurgiului, abia aştepta să-i povestească Sofiei, la întoarcere, câte văzuse. Atunci când aflase că pleacă, grecoaica intrase în cafenea şi apăruse de acolo cu tulpănelul dăruit de el, pe care nu se învoise să-l poarte până atunci. Îl legase deasupra şoldurilor, iar oglinjoarele de pe margine jucau în mers, prin locuri pe unde Ahmet ar fi vrut să ajungă cu mâna.

I se strânsese inima când străbătuseră păduri ce nu se mai sfârşeau. Abia acesta i se păruse a fi hotarul dintre civilizaţia Constantinopolului şi sălbăticia acestor pământuri. Pădurile în care intrai la răsăritul soarelui şi încă nu ieşeai din ele la apus nu puteau duce decât la

ghiauri învăţaţi să împartă frăţeşte cu fiarele, neamuri de oameni pentru care alăturarea cu sălbăticiunile era obişnuită.

Între ieşirea din pădure şi porţile Curţii Domneşti era numai o aruncătură de băţ. Străbătuseră bucata aceea de drum cu caii la pas, iar spahiii se opriseră din loc în loc ca să aprindă torţe şi să le arunce pe acoperişurile caselor din lemn ori direct înăuntru, prin ferestre, dând foc uliţelor pe care treceau. Femeile scoteau copiii din case, strigând înspăimântate, bărbaţii se repezeau să sloboadă animalele ori să scoată marfa afară de prin prăvălii.

În curţile largi ale Palatului Voievodal aflară oştenii moldoveni trimişi înaintea lor de Lăpuşneanu, cu poruncă să vegheze ca înlocuirea voievozilor să se facă fără vărsare de sânge. Ahmet avea să rămână multă vreme cu imaginea familiei lui Mircea-Vodă în gând, poate pentru că nu se potrivea deloc cu ceea ce se aşteptase ori poate pentru că înlocuirile din Palatul Topkapi erau întotdeauna sângeroase şi zgomotoase, iar Constantinopolul sfârşea de fiecare dată într-o răzmeriţă care se întindea pe câteva zile.

În sala tronului, boierii din Sfatul Ţării erau aşezaţi în jilţurile lor. Voievodul şi soţia sa, înveşmântaţi în mantiile de sărbătoare şi înconjuraţi de toţi coconii domneşti, stăteau pe tronurile de pe podină. Aflaseră de firmanul de mazilire. Lipsiţi de sprijinul Moldovei, nu se puteau împotrivi. Marele Vornic şi un tălmaci ieşiră dinaintea lui Ahmet, oprindu-i înaintarea la mijlocul sălii şi făcându-i semn să dea citire firmanului. Ceauşul numărase cinci prunci de vârste mici. Privirea Doamnei o aştepta pe a lui. Atunci când o întâlni, după ce el isprăvise de numărat copiii, Ahmet simţi că ea îşi închipuia felurile în care ar putea să-i ia viaţa chiar acolo, pe loc. Coborâse ochii în hrisov şi nu-i mai ridicase.

Ieşiseră din Curtea Domnească în aceeaşi zi. Locurile

păreau pustii, curtenii plecaseră pe la cele mai îndepărtate moşii, încercând să se pună la adăpost în vremea schimbării domnilor. Oştenii lui Lăpuşneanu deschiseră porţile şi aşteptară până când spahiii şi trăsurile cu copii ieşiră. În praful curţilor, poarta din dreapta lăsase, ca de fiecare dată, o urmă adâncă, o jumătate de cerc desenată de drugul care intra în pământ atunci când porţile erau închise.

Sprijinită de gardurile de la gârla Dâmboviţei, spălătoreasa cu care Chiajna venise de acasă, din Suceava, fata care îi adusese prima vestea că mirele său a sosit, îşi ascunsese gura într-un colţ al basmalei şi plângea, fără să se mai ostenească să-şi şteargă ochii umflaţi. Avea mâinile roşii şi pielea spuzită până la coate din pricina leşiei şi a apei clocotite. În afară de Chiajna, ea era singura care ştia. Nu mai spălase cârpele pentru zilele de soroc ale Doamnei de două luni. Stăteau toate curate şi frumos împăturite la locul lor, în cufărul cu albituri şi primeneli. Vestea aceasta tăinuită deo-camdată numai între ele două îi părea fetei mai sfâşietoare decât tot ce se petrecea sub ochii săi.

Drumul înapoi spre Constantinopol durase mult mai mult. Trăsurile înconjurate de spahii călare mergeau în ritmul lor, oprind adesea pentru că vreunul dintre copii trebuia să se uşureze. Mama lor mergea de fiecare dată cu ei la marginea drumului, vegheată de oşteni. Ridica rochia şi albiturile de dedesubt ale Marinei, îi dădea jos izmănuţa de flanea şi o aşeza pe vine, poruncindu-i scurt „haide!”. Dobra făcea zid între ele două şi spahii, răsfirându-şi cu importanţă poalele rochiei ca să le acopere vederii. Se întorceau tăcute la trăsuri, ivindu-se din râpele care abia porneau să înverzească. După un ceas, alaiul oprea din nou pentru vreunul dintre băieţi.

Ahmet avusese impresia că nu se rostise niciun cuvânt zilele acelea. Entuziasmul spahiilor dispăruse. Copiii atât de mici îi încurcau, pentru că aveau poruncă să-i aducă pe toţi nevătămaţi în faţa sultanului, iar asta

s-ar fi putut uşor transforma într-o sarcină anevoioasă.

Atunci când în sfârşit ajunseră, în vreme ce întregul convoi străbătea străduţa strâmtă ce urca spre Vlah Sarai, Ahmet simţi că trecuse un an de când fusese ultima oară pe aici. La fereastra cafenelei Mektep Kafe, Sofia îşi făcuse pavăză din palme şi privea afară. Fratele său o prinse de umăr şi o îndepărtă, dar Ahmet apucase să-i vadă ochii migdalaţi şi nasul de grecoaică.

— Şi câte neveste îţi poţi lua? îl întrebase cu câteva săptămâni în urmă, chiar înainte de plecare.

— Cu averea pe care o voi moşteni de la tatăl meu şi cu slujba pe care o am, patru, îi răspunsese atunci Ahmet, descumpănit că ea cutează să se apropie atât de periculos de subiectul care fusese până atunci între ei o mare, adâncă, de netrecut tăcere, mai îndrăgostit ca niciodată de fata aceasta creştină care ascundea atâtea secrete neaşteptate.

Sofia întorsese capul peste umăr şi-l privise drept în ochii lui diavoleşti. Stătea cu spatele la el, chiar pe creasta dealului pe care străduţele urcau şi coborau în trepte, aşa fel că dincolo de ea Ahmet zărea apele albastre ale Cornului de Aur. Două pisici cenuşii se aşezaseră pe coadă la picioarele ei, ca doi străjeri credincioşi, şi măturau praful drumului cu cozile.

— Dar tatăl meu şi-a luat numai o singură soţie, spuse el repede, pentru că privirea ei îi arăta limpede că, dacă nu repară lucrurile imediat, o va pierde. Nu mă obligă nimeni să-mi iau patru soţii. Cred că aş putea fi convins să fiu fericit numai cu una singură, isprăvi, surâzând cu multă mândrie, pentru că Sofia, sora văduvă de numai 18 ani a grecului cu cafeneaua de sub zidurile Vlah Saraiului, îşi mângâia cu palmele ciucurii cu oglinjoare care-i atârnau pe şolduri, tul- pănelul dăruit de el.

Vacarmul străzii Vodina, care mergea paralel cu ţărmul Cornului de Aur şi urca întortocheat până la Vlah Sarai, începea de la primele ceasuri ale dimineţii. Aflată în inima Fanarului, adăpostea deopotrivă greci, evrei, valahi, moldoveni şi turci. Când soarele ieşea din apele Bosforului, lăsându-le în urmă aurii, uşile vopsite fiecare în altă culoare se deschideau şi într-o clipă strada se umplea de tarabe cu sugiuc, baclavale, străchioare din ceramică albastră de Iznik, cu arabescuri şi spirale ca nişte descântece, cruciuliţe, tămâie, mărgele, saci cu cafea sau cu mirodenii în toate culorile, şaluri şi covoare.

Nimic din toate acestea nu ajungea însă până la odaia în care îşi petrecea zilele Chiajna. Din Vodina se desprindea o străduţă pavată cu lespezi mărunte, cenuşii, albe şi negre, care încă mai păstra modelul de odinioară al vechiului imperiu şi care ducea în curţile principilor Valahiei, trecând pe sub o arcadă. Aici, la arcada aceasta năpădită de iederă şi mâna-Maicii-Domnului înflorită, rămânea tot vacarmul oraşului. Se opreau glasurile negustorilor şi ale cumpărătorilor, sunetul paşilor şi ţipetele pescăruşilor ca şi cum ar fi rămas aninate în viţele verzi.

Chiajna nu era mulţumită de iatacurile pe care le primise în casele din Vlah Sarai, dar îşi spunea că acesta este de fapt un lucru bun, pentru că îi va păstra îndârjirea vie. Se sfârşea şirul celor patru ani răi prevestiţi de înţelepţi, dar Gromovnicul rămăsese tăcut în privinţa celor ce aveau să urmeze. Cei mai prăpăstioşi împrăştiau vorba că nu avea să mai urmeze nimic, că acela era sfârşitul lumii şi ar trebui trăit cu frică. Cei plini de nădejde vorbeau despre un nou început, o nouă lume, ieşită mai curată din focurile acestor ani răi.

O vreme, sosirea întregii familii a voievodului rămase în umbra unui alt eveniment care răscolea palatele. Maria Basarab din Casa Drăculeştilor a lui Mircea, soţia celui mai mare dintre fraţii Cantacuzini, tocmai adusese

pe lume un băiat, iar Vlah Saraiul era în mare fierbere. Dobra şi Marina îi tot mergeau Chiajnei pe urme de azi-dimineaţă, ca să capete învoire să vadă pruncul nounăscut.

— După ce isprăvesc treaba cu logofătul Stoica, le răspunse Chiajna şi se ridică să întâmpine pe dregătorul care tocmai intrase.

Ceruse o listă cu numele tuturor celor proaspăt îndepărtaţi din dregătorii, cu averile confiscate sau care se ridicaseră de curând, în vreun fel, împotriva sultanului Soliman. O listă cu numele celor care ar fi avut un motiv să-i fie potrivnici. Printre ei, Chiajna îşi căuta aliaţi. Logofătul, fost purtător al treburilor ţării la Înalta Poartă şi rămas în slujba cancelariei valahe, desfăşură un hrisov pe masa de lângă fereastră, îi propti marginile cu un sfeşnic şi o călimară şi o lăsă pe Chiajna să citească.

Între numele vizirilor, paşalelor şi beilor ieşiţi, mai toţi, din şcoala Enderun a Palatului Topkapi, albanezi, croaţi sau sârbi aduşi ca tribut de sânge de pe tot cuprinsul imperiului, un nume atrase atenţia Chiajnei din pricina unei mici însemnări: Rustem Paşa – ***nu ia peşcheş.***

Plecaseră din ţară fără să mai poată intra în vistierie. Oştenii lui Lăpuşneanu îi îngăduiseră să ia cu ea numai un sipeţel în care pusese giuvaierele cele mai preţioase, dar nu erau suficiente pentru împlinirea planurilor pe care le punea la cale. Nădejdea lor erau Paleologii şi Cantacuzinii din Constantinopol, care ar fi putut fi convinşi să-l ajute pe Mircea să se întoarcă pe tron, cu promisiunea că-şi va plăti după aceea datoriile. Un paşă care fusese apropiat al sultanului şi care era cunoscut pentru obiceiul bizar de a refuza peşcheşul părea un lucru prea frumos ca să fie adevărat.

Se aplecă peste hrisovul care ocupa toată masa şi citi însemnările din dreptul numelui, urmărind rândurile cu degetul, oprindu-se din loc în loc şi ridicând ochii pe

fereastră, ca să dea răgaz gândurilor să se formeze. Logofătul nu folosise hârtie, ci pergament, iar hrisovul împrăştia în jur mirosul greu al pieilor de animal. Rüstem Paşa era soţul prinţesei Mihrimah, ginerele sultanului Soliman şi al Roxelanei şi fusese demis de curând pentru acuzaţia de complot împotriva vieţii prinţului Mustafa. Imperiul era încă tulburat de pe urma morţii prinţului. Revoltele izbucnite încă nu fuseseră stinse. Zvonurile despre amestecul sultanei, al prinţesei Mihrimah şi al lui Rüstem Paşa în uciderea lui Mustafa încă mai încingeau aerul în oraş şi în provincii.

Chiajna cunoştea vechile temeri ale sultanei Roxelana legate de acest dintâi născut al lui Soliman. Dacă Mustafa ar fi ajuns vreodată pe tron, fiii ei ar fi fost sugrumaţi cu un şnur de mătase în aceeaşi zi. În ochii Chiajnei, acesta era un motiv suficient pentru ca o femeie să urzească ani în şir, cu multă răbdare, planuri. Nu ar fi condamnat-o dacă ar fi aflat că într-adevăr ea ar fi avut un amestec în uciderea prinţului. Mai degrabă ar fi admirat-o pentru tăria de a lua o viaţă. Rămăsese cu privirile pierdute pe fereastră. Afară, pe zidurile ce coborau în trepte până pe chei, o pisică mergea alene, cu mişcări trufaşe, ca şi cum ar fi stăpânit oraşul.

— Doar atât ai despre Rüstem Paşa? îl întrebă pe logofătul Stoica. Ce altceva se mai ştie?

— Este sârb, Măria Ta, spuse logofătul, repetând informaţiile din hrisov, pentru că nu avea altele.

— Văd.

— A fost adus ca tribut de sânge din Cetatea Sarajevo, într-un transport de băieţi, în urmă cu vreo patruzeci de ani. Au intrat cu toţii în şcoala de ieniceri, unde Rustem şi-a impresionat repede profesorii cu care studia Coranul şi anul următor a fost mutat în clasa celor mai buni, pregătiţi pentru dregătorii înalte.

— Văd asta, repetă Chiajna. Cum a ajuns să se căsătorească cu prinţesa Mihrimah?

— S-a ocupat o vreme de educaţia fiilor sultanei Roxelana, Măria Ta. Sultanul l-a plăcut şi l-a ridicat an de an în dregătorii, până când a ajuns Mare Vizir.

— Căsătoria cu prinţesa a fost ideea lui Soliman sau a Roxelanei? întrebă Chiajna, simţind că logofătul se păstrează la suprafaţa lucrurilor, fără să coboare la adevăratele informaţii care i-ar fi putut fi ei de folos.

— Nu ştiu, Măria Ta, recunoscu logofătul.

— Cum se înţelege cu sultana Roxelana?

— Nu ştiu.

— De ce toţi ceilalţi uneltitori care au pus la cale moartea prinţului Mustafa au fost omorâţi, iar el nu?

— O să mai caut, Măria Ta.

— Caută în jos, logofete, nu în sus. Trimite oameni pe străzi, să asculte ce vorbesc vânzătorii de sugiuc, pescarii din port, spălătoresele.

Îl însoţi către ieşire, prin sălile în care jilţuri valahe stăteau laolaltă cu covoare persane. Străbătu alături de el cerdacele care împrejmuiau curtea interioară şi mirosul amărui, bine cunoscut, al mulţimii de muşcate o făcu să simtă o mică nădejde urcându-i în piept. Se afla într-o oază românească în mijlocul Constantinopolului, care se dovedea la rândul lui frământat de aceleaşi lupte pentru tron. Sub leandri, Dobra şi Marina prinseseră două pisici care nu voiau să se lase dezmierdate.

— Am trecut pe lângă o cafenea când am urcat străduţa spre Vlah Sarai, logofete, mai spuse Chiajna. Aduce la mese o fată. Una cu nasul cam mare şi părul

frumos. Trimite-o la mine.

De când sosiseră în Constantinopol, zilele Chiajnei se scurgeau într-o aşteptare continuă. Nu ştia ce aşteaptă. Uneori dimineaţa, după ce slujnica intra neauzită şi lăsa medelni- cioara cu apă de spălat pe laviţă, ea se ridica de lângă Mircea şi se apleca deasupra apei, privindu-se. Chipul său îi părea străin. Îl cerceta cu mirare, sufla uşor pe deasupra şi apa se vălurea. Imaginea juca dinaintea ochilor ei. Îşi apropia faţa de apă încet, continuând să se privească.

Să se pândească.

Apoi, brusc, îşi scufunda faţa şi o ridica şiroind de apă. Picături reci se formau pe nas şi pe bărbie, de unde cădeau înapoi în medelnicioară, spărgând chipul oglindit. O Chiajna care face şi alta care suportă consecinţele.

Oraşul acesta frumos şi viclean, care ascundea pericole de moarte pentru băieţii săi, stricase ceva în echilibrul ei, îi tulburase încrederea că-i va putea proteja. Moartea tatălui său era mai prezentă ca oricând. Surghiunul rupsese zăgazurile durerii şi ea nu o mai putuse stăvili. Se văzuse nevoită să o primească pe toată, ca şi cum se petrecuse abia ieri, ca şi cum Petru Rareş murise abia cu o zi în urmă.

Vreme de opt ani se simţise puternică pentru că durerea nu o doborâse şi mândră pentru că este atât de puternică. Se dovedea acum că fusese de fapt numai neştiutoare. Răutatea lumii e stăvilită de părinţi. Poţi dormi noaptea pentru că, în subconştient, ştii că părinţii nu dorm. După moartea lor însă descoperi dintr-odată că tu eşti generaţia care nu trebuie să doarmă, ai devenit părintele lumii, cel care veghează. Greutatea s-a mutat pe umerii tăi. Faci acum parte din tagma celor

mai singuri oameni de pe pământ: părinţii care nu mai au părinţi.

Uciderea Doamnei Elena, a lui Ştefăniţă, a lui Iliaş păreau să nu aibă legătură cu ei înşişi, ci tot cu Petru Rareş. Lăpuşneanu continua să-i facă rău tot tatălui ei, chiar şi prin Ruxandra. Pe Petru Rareş îl ucidea de fiecare dată, ca şi cum el se încăpăţâna să nu moară, tot dădea semne de pe lumea cealaltă, ba printr-un fiu, ba printr-o fiică.

Numai Chiajna se simţea la adăpost de încrâncenarea lui, pentru că nu mai era a tatălui său. Ea era a lui Mircea, era a Drăculeştilor. O durere în plus. O dezamăgire. O tristeţe. Nu numai tatăl său o dăduse, dar şi strămoşii se deziceau de ea.

Cu cât se gândea mai mult la moartea părinţilor şi fraţilor săi, cu atât amintirile sale se schimbau. Fiecare nouă retrăire a unei amintiri o lăsa în urmă transformată. Hotarele dintre trecut şi prezent se topeau încet, în fiecare zi câte puţin. Trăia deopotrivă vârstele ei mici şi pe cele adulte. Lucrurile întâmplate nu trecuseră, ci continuau să existe chiar aici, în faţa ei, toate deodată. Trăise până acum de parcă timpul ar fi fost un râu, apa aceasta odată scursă prin faţa ei nu mai putea fi adusă înapoi. Descoperea acum că timpul este de fapt un lac. Nu poţi vedea tot râul deodată, dar poţi vedea tot lacul. Nu apa era cea care trecea prin faţa ei, ci ea era cea care plutea pe apă, având puterea de a se opri oriunde doreşte, de a vizita orice vârstă.

Copilăria ei, pe care o crezuse senină, luminată de dragostea lui Petru Rareş, devenise acum plină de tensiune, o furie şi o frustrare veneau de acolo, întinând prezentul. Tatăl ei cu Iliaş şi Ştefăniţă între genunchi, cu câte o mână pe umărul fiecăruia, vorbindu-le, aplecându-şi faţa ca să le prindă privirile plecate şi surâzând dumnezeieşte. Privirea lui descope- rind-o pe ea în spatele coloanei de piatră, iar el spunându-i Doamnei Elena, peste umăr, ia fata şi mergeţi de aici.

Cuvintele acestea ale lui se rostiseră mai apoi singure în mintea ei ani în şir, lăsând urme sângerânde pe care ea nu le privise niciodată. Ar fi dorit să fie el cel care-i cere să plece, ar fi fost mai puţin dureros decât să întoarcă capul peste umăr şi să dea sarcina Doamnei Elena. De fapt, ar fi dorit să o cheme şi pe ea între copiii lui cu care avea o clipă atât de apropiată. Între băieţii lui.

Amintirea aceasta şi multe altele la fel de amare fuseseră până acum încuiate în beciurile memoriei ei. Îl iertase pe tatăl său pentru clipa aceea, ca să-l poată iubi în continuare la fel de mult. Se prefăcuse că ziua aceea nici nu existase. Mortul părea însă acum să aibă nevoie de iertare deplină şi scotea amintirile acestea din ea, curăţa locul ei ascuns şi aducea totul la lumină, pentru ca ea să i le ierte.

Se întrebă cât timp ar mai fi ţinut în ea toate acestea, dacă ceilalţi ar fi rămas în viaţă. Dacă Mircea ar fi rămas pe tron, iar Petru Rareş, Doamna Elena, Iliaş şi Ştefăniţă ar trăi, atunci copilăria ei nu s-ar fi ridicat niciodată la răzmeriţă. Era numai vina lor că ea, acum, simţea nevoia să-i lovească. Fiecare ar trebui să facă tot ce-i stă în putere ca să supravieţuiască, pentru că nu mori numai tu, mor odată cu tine toţi cei care au pus în tine dragoste.

Alteori, Chiajna se trezea dimineaţa cu o nădejde care semăna cu nebunia şi de aceea nu vorbea nimănui despre ea. Nimic nu s-a terminat cu adevărat până nu vezi mormântul. Contactul direct cu oasele mortului este cel care desăvârşeşte moartea. Ea nu încheiase moartea tatălui său prin contactul cu mormântul.

Uneori însă gândul acesta nu se simţea ca o nădejde, ci ca o disperare, ca şi cum tatăl ei ar fi aşteptat, ros de chinuri, într-un loc suspendat între două lumi ca ea să vină şi să facă trecerea posibilă. Să-l ierte şi să-i vadă mormântul. Să-l ierte pentru că a murit şi a lăsat-o pe ea să vegheze pământul întreg, să facă moartea aceasta

reală, privindu-i mormântul.

Nopţile erau cele mai grele aici. În lipsa somnului, întunericul şi liniştea din jur îi puneau mintea în mişcare. Să se ridice acum din aşternut, să iasă pe străzile pustii, să taie gâtul străjilor şi să intre în iatacul lui Soliman. Anghel se aşeza întotdeauna în spatele lor mai înainte de a-i ucide. Ar fi venit şi ea din spate, ei nici nu ar fi ştiut ce li se întâmplă. Trebuia să iasă desculţă, ca să se poată apropia de ei fără să fie auzită. Atacul se porneşte cu cuţitul în mână, spunea Anghel. Ar fi mers cu cuţitul în mână de la Vlah Sarai până la Palatul Topkapi. Nu s-ar fi întâlnit cu nimeni pe drum. Numai pisici, sute de pisici care ar fi urmat-o o vreme de
pe vârful zidurilor, apoi ar fi rămas pe loc, uitându-se după ea.

Nu putea fi greu, pui lama pe piele şi tragi o dată hotărât. Trebuie să fii pregătit să auzi sunetul, ca să nu te ia prin surprindere şi să te pierzi. Un gâlgâit şi un foşnet. Poate un plescăit. În spatele cuhniilor din Cetatea Sucevei, unele bucătărese suceau gâtul cocoşilor, dar altele îl tăiau. Ea se ascundea în spatele butoaielor cu varză pusă la murat şi privea. Gâtul cocoşilor trosnea, dar al ienicerilor de strajă nu avea de ce să trosnească, pentru că ea ar fi crestat numai puţin, cât să reteze vena de sub piele.

Nu putea fi greu. Atunci când gândul ei neadormit ajungea în mijlocul iatacului lui Soliman, se oprea. Chiajna se descoperea acolo, desculţă şi tăcută, cu cuţitul în mână, privindu-i în lumina lunii somnul liniştit, ascultându-i respiraţia. Amâna sfârşitul ca să guste cât mai mult timp din clipa aceasta minunată în care ea avea puterea deplină, iar el se afla în mâinile ei. Pe când era copilă şi doica bătrână îi făcea câte un cozonăcel rotund într-o crăticioară mică, ea obişnuia să-l privească şi să-şi închipuie mai întâi, îndelung, cum îl va rupe cu mâinile şi îl va mânca, dublând astfel bucuria, trăind-o o

dată în imaginaţie şi o dată în realitate.

Dimineţile o aflau adesea nedormită. Cei dintâi se deşteptau şi dădeau semn pescăruşii de deasupra Bosforului. Ţipetele lor sunau neobişnuit în ceasul de dinaintea răsăritului. Trist. Rău prevestitor. Apoi plecau pescarii şi Chiajna auzea sunetele stinse ale apei care primea la ea bărcile lor. Când lumina începea să-şi schimbe culoarea, înroşindu-se, imamii de prin minarete începeau să-şi strige chemările peste oraş, iar clopotul bisericii greceşti din apropiere bătea obosit, rar. Cu cuţitul din închipuire încă în mână, Chiajna reteza gâtlej după gâtlej, secerând slujitorii care începeau să intre în iatacul sultanului. Simţea că se îndepărtează tot mai mult de Chiajna cea din Cetatea Sucevei, cu fiecare turc ucis. Se desprindea din ea şi pleca.

Pe lume erau acum două Chiajne, una care amesteca praf de Piatra Raiului pentru Mănăstirea Voroneţului şi alta care-i ucidea pe Soliman, pe Lăpuşneanu, pe Pătraşcu şi pe oricine se va mai ridica vreodată împotriva băieţilor ei. Apoi însă se trezeau copiii, iar ea îi primenea şi-i îmbrăca, îi aşeza la masă şi le răspundea la întrebări:

— Cât o să stăm în Constantinopol, mamă? Mult?

— Nu mult. Puţin.

— L-a chemat pe tata şi noi am venit după el sau ne-a chemat şi pe noi?

— Ne-a chemat pe toţi.

— De la mine ce vrea? întreba Petru.

— Nu vrea nimic de la tine.

Primiseră numai o singură slujnică. Dimineaţa, fata strângea paturile, deschidea ferestrele, aducea la masă, apoi cobora la bucătărie, unde dădea ajutor pentru masa de prânz. Aducea prânzul. Strângea masa, spăla tipsiile. Ducea cofe cu apă proaspătă în iatacuri. Aducea masa de seară, strângea, spăla, pregătea paturile pentru somn. Chiajnei îi rămânea de făcut tot ceea ce făcuseră acasă cinci doici şi cinci doamne din suita ei.

— Sultanul o să-l omoare pe tata?

— Nu, n-o să-l omoare.

— Pe mine atunci?

— Nu o să te omoare nimeni pe tine, Petru! ridică vocea la el, supărată ca şi cum băiatul făcuse o năzbâtie mare.

— Pe băieţi?

Fraţii lui mai mici, Mircea şi Radu, erau adesea numiţi împreună. Lui i se spunea moştenitorul tronului, iar ei erau băieţii.

— Nimeni nu omoară pe nimeni.

— Când putem merge să vedem oraşul? cereau fetele.

— Nu astăzi.

— Poate mâine?

— Da, poate mâine. Mai vedem.

— Turcii sunt sălbatici?

— Cine ţi-a spus prostia asta?

— Atunci cred şi ei în Domnul nostru Iisus?

— Păgâni vrei să spui, pricepu Chiajna.

— Da, păgâni. Sunt?

— Nu sunt creştini, răspunse ea, după o clipă de gândire.

— Păgân înseamnă hapsân? se întorsese Dobra la gândul ei dintâi. Ei sunt răi?

— Unii sunt mai răi, alţii sunt mai buni.

— Sultanul a cerut-o pe Dobra ca să fie soţia fiului lui? întrebase Petru, dezvăluind cu aceasta felul discuţiilor care aveau loc între copii de-a lungul zilei.

— Sora ta încă nu a împlinit opt ani, nu se mărită nimeni, surâsese Chiajna, închipuindu-şi toată această dimineaţă mutată în iatacul Roxelanei.

Sofia fu adusă în Vlah Sarai într-o zi ploioasă,

mohorâtă. Cerul straniu, un cer aşa cum numai deasupra apelor poate fi văzut, se scutura la răstimpuri de tunete îndepărtate. Pisicile intraseră în pământ. Oamenii umblau gheboşi, cu capul vârât între umeri, păşind pe vârfuri printre bălţoace şi scăpând câte o ocară atunci când piciorul le aluneca şi le intra în apă până la glezne. Câţiva copii curajoşi ridicaseră feţele către cer şi se roteau, cu braţele larg desfăcute, în vreme ce ploaia cădea în jurul lor pe caldarâm.

Un negustor de covoare prinsese de veste prea târziu şi se chinuia acum să-şi strângă marfa întinsă peste marginile unui cerdac. Grele de apă, covoarele nu se mai lăsau rulate, iar omul începu să plângă, simţindu-se pesemne în siguranţă din pricina ploii care-i spăla faţa, ascunzându-i slăbiciunea. Un ucenic sau poate chiar un fiu ieşi din prăvălie şi dădu să-l ajute, dar negustorul îl lovi cu palmele peste umeri, peste cap şi spate, bucuros că are unde să-şi mai verse din neputinţa furioasă care-l apăsa.

Logofătul Stoica împinse fata pe sub arcada cea năpădită de iederă şi mâna-Maicii-Domnului, pentru că Sofia se oprise ca în faţa unei porţi nevăzute care îi fusese interzisă până acum. Era acoperită toată cu o broboadă care-i cădea din creştet până aproape de pământ. Lâna ţinea apa la suprafaţă, iar fata era uscată sub ea. Păşi cu sfială în curţile valahilor. De pe frunzele bolţii se desprinseră picături înmiresmate şi i se strecurară pe sub mâneci, de-a lungul braţelor cu care îşi ţinea marginea broboadei streaşină deasupra frunţii.

— Hai, hai! o zori logofătul, făcând un semn nerăbdător din mână.

Chiajna o primi în cămăruţa mică a singurei lor slujnice, apropiată de intrarea pe la bucătării, aşa fel ca Sofia să nu străbată toate coridoarele şi sălile, ca să nu fie văzută. Când rămaseră singure, puse pe masa dintre ele un cercel. Nimic deosebit, un agat stacojiu ce atârna la capetele a trei lănţi- şoare din argint. Cercelul însă atrăsese îndată atenţia fetei. Chiajna o aşteptă până

când isprăvi de admirat giuvaierul şi îşi ridică din nou privirile la ea. Ceva din trupul Sofiei, felul în care umerii şi bărbia ei ştiau să stea, o făcură pe Chiajna să se întrebe dacă nu cumva prin venele fetei acesteia curgea sângele împărăteselor Bizanţului, cine ştie ce poveste de demult isprăvită într-un pic de lacrimi şi naşterea unei copile ce avea să dea naştere altei copile, ce avea să dea naştere altei copile, niciuna dintre ele neştiind de ce trupurile lor se mişcă după o muzică ce murise între timp.

— Căsătoria lui Rüstem Paşa cu prinţesa Mihrimah a fost ideea sultanului sau a Roxelanei? întrebă Chiajna fără nicio altă pregătire, ca să nu piardă vremea dacă fata nu se dovedea a-i fi de folos.

Sofia însă prinse provocarea din zbor, se lumină la faţă când pricepu că avea să capete cercelul cu uşurinţă şi dădu drumul tuturor poveştilor oraşului.

Îl chemase Milan atunci când sosise în Constantinopol. Părinţii lui erau oameni înstăriţi în Sarajevo, aşadar băiatul nu ar fi ajuns să facă parte din tributul de sânge al sultanului dacă tatăl său nu ar fi plătit intrarea lui în şcoala împărătească. Atunci când dintre elevii de la Enderun începuseră să fie aleşi Marii Viziri şi Sangeac-Beii imperiului, cererile de intrare în şcoală apăruseră de îndată, însoţite de sume mari de bani, pe care părinţii erau dispuşi să le plătească. Băieţii nu mai erau doar luaţi cu forţa, ci se mai întâmpla să fie oferiţi chiar de părinţii mai ambiţioşi.

Milan era dăruit pentru învăţătură. Isprăvise şcoala de multă vreme, dar profesorii încă vorbeau elevilor despre el. O vreme s-a discutat despre rămânerea lui la Enderun, ca profesor, cu toate că şi îndemânarea lui în luptă atrăgea atenţia. În bătălia de la Mohâcs, cea cu care începuseră anii cei mai glorioşi ai sultanului Soliman, fusese agă de ieniceri şi izbutise să strângă în jurul lui ortalele ale căror agi căzuseră în luptă, să le organizeze şi să le întoarcă în bătălie.

Atunci când sosise vremea ca şahzadelele sultanei Roxelana să primească un tutore care să-i înveţe pe băieţi tot ceea ce trebuia să ştie un prinţ, profesorii de la Enderun fură cu toţii de acord că Rüstem este cea mai bună alegere. Copiii sultanului crescuseră astfel sub ochii lui. Prinţesa Mihrimah, sora mai mare a prinţilor, îi fusese o vreme elevă. Sultanul îl chema adesea la sfat şi-l răsplătea an de an cu noi dregătorii.

— Dar el a fost mereu omul sultanei Roxelana, Măria Ta, vorbea Sofia, deschizând larg ochii, în încercarea de a o convinge pe Chiajna, în lipsa unor dovezi concrete. Unchiul meu, văr cu tata, aprovizionează cămările palatului cu brânză de capră. La bucătării se ştie, sultana Roxelana pusese ochii pe Rüstem încă de când prinţesa era micuţă şi se îndrăgostise de un spahiu. Nunta fusese plănuită de mult, dar sultanei i se făcuse milă de dragostea prinţesei şi a mai iertat-o un an, ca să-i treacă. A picat numai bine, pentru că între timp măritul sultan l-a făcut pe Rüstem Mare Vizir, aşa că sultana nu a mai fost nevoită să-l convingă pe Soliman. A venit ca de la sine, Marele Vizir al împărăţiei a cerut pe prinţesa de soţie. Dar oamenii ştiu, Măria Ta, ce a fost la mijloc.

Chiajna nu se îndoia. Tocmai din acest motiv se afla acum Sofia în faţa ei, depănând poveşti, care mai folositoare, care de niciun folos, dar Chiajna asculta fără să o întrerupă. Prinţul Mustafa, cel mai mare dintre fiii născuţi lui Soliman în harem, fusese dintotdeauna un subiect de discuţie între Rüstem Paşa şi Roxelana. Atunci când Mustafa începuse să-şi semneze scrisorile adăugând titlul de sultan numelui său, să cheme la el ambasadorii ca şi cum ar fi avut puterea de a încheia înţelegeri cu ei şi să înflăcăreze armata cu vorbe meşteşugite, Roxelana ştiuse că a sosit vremea. Trimisese sultanului toate aceste dovezi că prinţul încerca să-i ia locul. Sultanul Soliman văzuse negru dinaintea ochilor.

— Băieşiţele din harem vorbesc fără teamă despre asta, continua să istorisească Sofia. Eunucii le-au auzit povestind cum Soliman a dat porunca să fie înlăturat, dar a fost o poruncă ascunsă, nimeni nu trebuia să ştie. Şi nici nu ştie nimeni, Măria Ta, în oraş au apărut între timp o sută de vorbe mincinoase, fiecare înfloreşte lucrurile cum vrea. Mulţi l-au iubit pe prinţ şi ar fi fost bucuroşi ca el să ia locul tatălui său, numai că acum, cu Mustafa mort, nimeni nu mai recunoaşte asta.

Aici se afla cheia răspunsului Chiajnei. Dacă într-adevăr sultanul poruncise moartea fiului său şi dăduse porunca omului său de încredere, Rustem Paşa, atunci probabil că înţelegerea fusese ca Marele Vizir să rămână în viaţă. Să fie numai destituit şi, poate, răsplătit mai târziu, după ce lucrurile se vor mai fi uitat.

Scrisorile cu cereri de audienţă trimise de Chiajna Roxelanei şi de Mircea sultanului rămăseseră până acum fără răspuns. Niciunul dintre ei nu dorea să audă ce au de spus Drăculeştii îndepărtaţi de pe tronul din Bucureşti. Nu fuseseră pe deplin convinşi de vinovăţia lor, pentru că altfel ei nu ar locui acum în liniştea Vlah Saraiului, sub cerul de obicei însorit al Constantinopolului, doar astăzi atât de mohorât şi ploios. Dar era mare nevoie de cei patru sute de mii de galbeni pe care Lăpuşneanu îi trimisese pentru schimbarea voievozilor. Moartea lui Mustafa pornise în Anatolia o răzmeriţă care nu putuse fi stinsă la vreme şi se întinsese acum până în Macedonia. Ienicerii care fuseseră devotaţi prinţului doreau răzbunare şi porniseră la luptă. Banii au fost meniţi pentru restabilirea ordinii în sangeacurile care fuseseră conduse de prinţul Mustafa.

— Eu cred că se vor rezolva lucrurile, Măria Ta, vorbea înainte Sofia, iar glasul ei se schimbase, căpătase o undă lipicioasă de complicitate care nu plăcu Chiajnei, fata nu moştenise de la presupuşii ei înaintaşi ştiinţa bunei-cuviinţe, ci numai mersul împărătesc. Dacă măritul sultan ar fi avut încredere în noul voievod trimis în Valahia, atunci de ce i-a poruncit să-şi lase feciorul aici?

— Poftim?

— Pătraşcu ghiaurul era client la noi, la cafenea, Măria Ta. Îl ştiu ca pe frate-meu, foarte bine îl ştiu. Are un fecio- raş mic de ani care a rămas aici. Prea mic ca să intre în şcoală, aşa cum sunt aduşi de obicei feciorii de domn, că ştim şi noi cum se face, Măria Ta. Ce este asta? Nu este neîncredere?

— Cercelul este al tău, spuse Chiajna, respingând familiaritatea cu grecoaica aşa cum respingea broboada de lână a fetei apa ploii. Îl vei căpăta şi pe al doilea după ce-mi aduci alte veşti. Vezi prin bazar, în bedesten. Vezi prin port. Iscodeşte printre clienţii cafenelei.

Sofia se apropie în sfârşit de masă şi strecură cercelul în buzunarul fustelor. Mâna ei rămase tot în buzunar, mângâind cu vârful degetelor forma neregulată a agatului stacojiu. Chiajna scrise câteva cuvinte sârbeşti pe un capăt de hârtie, îl împături şi-l întinse fetei:

— Ştii unde poate fi găsit Rustem Paşa?

— Da' cum să nu, Măria Ta? Sigur că ştiu! spuse şi luă răvaşul, făcându-l nevăzut pe urmele cercelului.

Dădu să iasă afară în ploaie. Stropii căzuţi pe pragul de piatră săreau înapoi, oprindu-se în poalele ei cu horbote albe. Păru să ezite o clipă, apoi, prea fericită din pricina cercelului ca să se poată stăpâni, se întoarse şi mai spuse:

— Pătraşcu ghiaurul a lăsat aici şi o dragoste ascunsă, Măria Ta. Se întâlnea cu sora cea mică a

Cantacuzinilor, ştiu eu. Tot colţul acesta de sub Vlah Sarai ştie.

Îşi ridică apoi broboada streaşină deasupra frunţii şi păşi curajoasă în ploaie.

Aceea fusese ziua în care pruncul mişcase pentru întâia oară. Chiajna îşi amintea ce privea atunci când mişcase pentru prima oară fiecare copil al ei. De data aceasta era ploaia din grădina cu leandri, văzută prin uşa de la bucătărie, florile albe şi trandafirii scuturate pe jos şi cercurile mărunte formate de stropi într-o băltoacă.

Surâsese şi îşi înconjurase pântecul cu braţul. Surâseseră numai buzele. Totuşi, cu sinceritate. Cum izbuteşte trupul acesta al ei să tresară încă la mici bucurii, când înăuntru totul este tristeţe, înţelegere amară, năruire? Cine le mână pe ele, buzele acestea, să facă pact cu pruncul nenăscut şi să surâdă alături de el, ignorând prăbuşirea totală din jur?

Străbătuse cu pas grăbit cerdacul şi sălile până în odaia ei, deschisese sipetul cu pomezi şi scotocise cu mâna. Scosese o oglindă de argint cu coadă şi-şi cercetase chipul în ea, încercând de câteva ori surâsul de adineaori. Se privise dintr-o parte, apoi din cealaltă. Era surâsul ei dintotdeauna. Nimic neobişnuit. Poate numai cutele pe care pielea ei le făcea la colţurile ochilor, în timp ce surâdea. Nu fuseseră acolo mereu. Ridicase bărbia şi îşi cercetase cu atenţie gâtul.

Gâtul şi mâinile arată vârsta, spunea Doamna Elena. Nu avea să mai spună nimic de acum înainte. Chiajna se întrebă dacă rămăseseră undeva vorbe nespuse, lucruri pe care Doamna Elena ar mai fi dorit să le rostească pe lume şi nu mai apucase. Unde rămân astfel de vorbe? În capul mortului? Pleacă dincolo cu capul plin de cuvinte nespuse? Şi dacă cineva ar putea şti când îi vine ceasul, ar începe să rostească repede lucrurile pe care nu ar dori să le ia cu el?

Aici, în Constantinopolul plin de farmec, ea, copiii,

Mircea erau mai aproape de moarte ca oricând. Niciun vlăstar domnesc adus în oraşul acesta nu fusese lăsat în viaţă prea mult timp. Câţiva ani cel mult, dar ce înseamnă câţiva ani pentru o viaţă tânără? Viaţa tânără e nesătulă de ea însăşi.

În parte, vieţile vlăstarelor domneşti aflate aici se sfârşeau din pricina temerilor celor rămaşi în ţară, pe tron, în parte din pricina complicatelor uneltiri din Palatul Topkapi. Gândul acesta de pe urmă nu părea să fie al ei şi o surprinse. Îl descoperise în minte şi îi dădea ocol acum, privindu-l din toate părţile, încercând să-l contrazică. Niciun exemplu însă nu-i venea în ajutor, niciun nume al vreunui domn sau fiu de domn care să fi trăit ani lungi după ce fusese chemat de sultan.

Dacă se putea face ceva, acum trebuia făcut. Nu mâine, nu după ce se vor opri ploile. Viaţa dulce, înmiresmată, lentă ce părea să plutească în jur era numai o amăgire. Copiii ei nu puteau gusta din ea. Pentru ei era otrăvitoare. Dacă un şarpe i-ar ieşi lui Petru în cale, în grădinile acestea din poveşti, atunci ea ar călca şarpele pe cap fără cea mai mică ezitare. Dacă un ienicer s-ar ivi din spatele smochinilor, cu pumnalul pregătit, atunci ea ar lovi prima. Ar lovi ca să omoare, iar Petru să trăiască.

Ceea ce îi ameninţa ei copiii era prezenţa unui alt voievod pe tronul Valahiei, în vreme ce ei se aflau aici, în cuibul tuturor iscoadelor şi ucigaşilor lumii. Sultanul Soliman îşi ucisese un fiu, pe cel mai vrednic, cel mai iubit de oameni. Tocmai pentru că era prea iubit de oameni.

Trebuia să-l înlăture pe Pătraşcu. Băieţii ei trebuiau să trăiască. Fraţii ei îşi avuseseră şansa. Ieşiseră din copilărie, apucaseră anii tinereţii, purtaseră coroana tatălui lor. Aceeaşi şansă o dorea şi pentru fiul său. Să-l vadă urmându-i tatălui lui, iar mai apoi ea ar fi izbutit să-l apere de vrăjmaşi, era sigură de asta, pentru că simţea deşteptându-se în ea un demon plin de putere

numai la gândul că Petru ar putea fi voievod, iar cineva i-ar ameninţa viaţa.

Cutele din colţurile ochilor îi păreau vrăjmaşele ascunse ale planurilor ei. Nu putea începe să îmbătrânească tocmai acum. Avea nevoie de anii ei tineri ca să protejeze băieţii de cei care le doreau moartea. Nu împlinise încă 30 de ani. Vârsta cu două feţe. Privită dinspre bătrâneţe, are un chip tânăr şi crud ca o chitră în mijlocul verii. Privită dinspre copilărie, are o faţă bătrână şi stafidită ca o smochină uitată pe crengi până toamna târziu.

În spatele ei, în oglindă apăru chipul Dobrei, iar Chiajna nu avu vreme să-şi schimbe expresia feţei. Domniţa i se uita în ochi în oglindă, serioasă. Chiajna se simţi ca şi cum ar fi privit, peste apele timpului făcut lac, versiunea ei de 8 ani din Suceava. Venise în spatele ei ca să o dojenească sau să o ajute? Trebuie să o fac, îi spuse Chiajnei de 8 ani, privind pe Dobra în ochi. Pentru că ştiu ce se va întâmpla dacă nu o fac. Nu voi putea spune niciodată că nu am ştiut, că nu m-am aşteptat.

— La ce ne uităm, mamă? o întrebă Dobra, iar glasul ei serios îi îmbătrânea chipul.

— La noi, îi răspunse Chiajna.

Pavilionul roşu se umplea de viaţă numai atunci când sultana Roxelana era abătută. În anii din urmă cădea adesea în astfel de aleanuri, o oboseală a sufletului şi o sfârşeală a simţurilor din care ieşea tot mai greu. Ocolea atunci pavilioanele vesele, cu coloane din majolică şi pardoseli smălţuite în albastru de Iznik. Se retrăgea în pavilionul acesta rămas neterminat, lipsit de orice podoabe. Numai ferestrele zăbrelite într-un model şerpuit ce amintea de lăstarii unei viţe-de-vie înfrumuseţau locul, aruncând pe podele dantele

complicate de lumină.

Îi spuneau pavilionul roşu din pricina pernelor de pe divanuri, singura culoare care spărgea aerul auster al încăperii. Roxelana se aşezase chiar lângă ieşirea spre curtea interioară, o terasă cât un sipeţel de bijuterii, la fel de sobră ca încăperea, înconjurată toată de ziduri, lipsită de flori, fântâni sau colivii cu păsări. Îşi încrucişase picioarele pe divan şi păstra în poală mâna celei mai mici prinţese, copila de 4 ani a unuia dintre fiii săi.

Toţi ceilalţi nepoţi îşi găsiseră joacă cu cele trei trepte ce coborau din terasă în pavilion. Îşi luau avânt de afară şi săreau peste ele direct în mijlocul încăperii, umplând locul de râsete şi glasuri de copii. Ieşeau apoi iarăşi, trecând vijelios pe lângă sultana Roxelana, care-i urmărea cu privirea şi le menea viitoare căsătorii: prinţesa Ismihan de la fiul său Selim va avea nevoie de un Mare Vizir. Prinţesa Ayşe de la fiica sa Mihrimah va primi un paşă. Şahzadeaua Murad de la fiul său Selim va avea o prinţesă apuseană, poate chiar una dintre nepoatele îndărătnicului Carol Quintul. Copiii treceau pe lângă umărul ei alergând, sărind şi chiuind.

În faţa ei, în cealaltă parte a pavilionului, chiar la capătul trâmbei de lumină ce pătrundea pe uşa terasei, se aşezase musafira sa de astăzi. Roxelana apreciase chibzuinţa ei de a veni lipsită de podoabele fostului său rang, pe care îl dorea acum înapoi. Sosise înveşmântată în straie bogate, menite să arate respect faţă de gazdă, dar alese cu mare grijă, exact la hotarul strălucirii, fără să-l încalce. Fusese instruită să nu i se adreseze prima sultanei, aşa că tăcea. Nu i se spusese însă că nu s-ar cădea să o privească, aşa că acum amândouă se cercetau din priviri.

Chiajna îi părea sultanei mult mai tânără decât se aşteptase, mai scundă şi emanând aerul acela de încredere nemărginită în propriile forţe pe care îl au nebunii ori cei prea nevârstnici ca să fi fost îngenuncheaţi de viaţă. Nu zâmbise deloc de când

intrase, iar aceasta o nedumerea pe Roxelana, ce femeie nu zâmbeşte? În Palatul Topkapi, toate femeile surâdeau. Era cel dintâi lucru pe care-l învăţau odaliscele, la intrarea în serai.

Roxelana îi părea Chiajnei mult mai bătrână decât se aşteptase, iar mulţimea de nepoţi care o înconjurau îi întărea impresia. Chipul ei încărcat de pomezi era luminat de un mic surâs. Nu bun şi blând, nici vesel, ci rece şi îndepărtat ca lama unei săbii ce ar fi stat între ele. Sincer însă. Ochii, buzele, chiar sprâncenele şi pometii Roxelanei zâmbeau abia ghicit, iar Chiajna îşi spuse că stă în faţa celei mai puternice femei din lume, care poartă în acest moment cea mai temută armă a ei.

Roxelana ştia ce dorea musafira sa. De când sosiseră cei doi Drăculeşti în oraş, ea şi sultanul primiseră nenumărate scrisori de la ei, uneori chiar zilnic. O vreme le citise. Vorbeau despre nevinovăţia lor şi despre acuzaţiile mincinoase ale vărului de pe tronul de la Suceava. Nu pentru asta fusese de acord să o primească astăzi, ci pentru că felul în care Chiajna înţelesese să răspundă tăcerii ei îi atrăsese atenţia.

Îl descoperise pe Rüstem Paşa şi-i scrisese în limba lui de acasă. Acest simplu fapt, doar acest pas făcut de o fostă Doamnă a Valahiei într-un oraş potrivnic ei, străin şi îndepărtat de orice prieten din ţară, îi grăise despre Chiajna mai mult decât ar fi putut să o facă ea însăşi vreodată. Roxelana crezuse că recunoaşte în gestul acesta o hotărâre veche a ei însăşi, atât de îndepărtată, încât şi-o amintea astăzi înceţoşat: hotărârea de a supravieţui, care de cele mai multe ori se simte ca mirosul sângelui şi îngenunchează vrăjmaşii.

Cuvintele sârbeşti din răvaş îl convinseseră pe Rüstem Paşa să asculte ce are de spus Chiajna. Folosise numele Doamnei Elena, prinţesă coborâtoare din despoţii Brancovici ai Serbiei, răscolindu-i cu aceasta lui Rüstem amintiri din casa părintească. Tatăl său fusese vlastelin al Brancovicilor până la transformarea ţării în

sangeac turcesc. Rüstem Paşa fusese cel care o rugase pe sultana Roxelana s-o primească pe Chiajna. Lui îi datora întâlnirea aceasta.

După moartea şahzadelei Mustafa, singurii urmaşi la tron rămăseseră cei doi fii ai ei, Selim şi Baiazid. Pe măsură ce sultanul îmbătrânea, luptele între moştenitorii săi deveniseră tot mai nestăpânite. Se aprindeau de la o singură scânteie şi pârjoleau totul în jur. Pe vremea copilăriei lor, Roxelana se îngrijorase pentru soarta fiilor săi din pricina şahzadelei Mustafa. Acum ameninţarea aceasta dispăruse, iar Selim şi Baiazid deja începuseră să se războiască între ei.

În nopţile lungi, când somnul nu venea, ea cerea cataif şi salep pe ascuns, ca să nu prindă de veste sultanul şi să-i spună medicului palatului, apoi ieşea cu farfurioarele pe terasa dinspre Bosfor şi privea luna împrăştiată în ape, până când strălucirea nopţii se stingea în lumina cenuşie de dinaintea zorilor. Încerca să facă să tacă un gând care spunea că Baiazid ar fi fost mai potrivit pentru tronul imperiului. Încerca să facă să tacă gândurile care spuneau că, atunci când Baiazid ar urca pe tron, fratele său, Selim, cel mai probabil ar fi mort. Încerca să facă să tacă gândul care spunea că, alegând dintre fiii săi pe unul pentru tron, alege moartea pentru celălalt.

Niciunul dintre gândurile acestea nu tăceau. Tot ce izbutise până acum fusese să petreacă din ce în ce mai multe nopţi pe terasa de la Bosfor, sub lumina lunii, cu farfurioarele pline de dulciuri lângă ea şi o slujnică tăcută picotind într-un colţ, în întuneric. Mamele nu ar trebui să fie silite să aleagă între fiii lor. Selim va trebui să înţeleagă că firea lui îl făcea nepotrivit pentru a ţine piept vreme îndelungată tuturor vrăjmaşilor care împrejmuiau imperiul. Va trebui să accepte sangeacurile cele mai bogate ca răsplată şi să-i fie sprijin fratelui său. Iar Baiazid va trebui să înceteze să-l mai provoace. Va discuta cu fiecare dintre ei şi va reuşi. Trebuia să

reuşească, era singura cale pentru ca ei amândoi să rămână în viaţă.

Mai rămânea un singur lucru de făcut, dar Roxelana amâna noapte de noapte să se gândească la el: sultanul îl prefera pe Selim.

Era pentru întâia oară când Roxelana nu-l putea convinge, din prima zi în care-i fusese prezentată, în urmă cu atâţia ani încât gândurile ei se fereau speriate de numărul acela. Nu era obişnuită ca el să-i reziste. O asculta şi acum cu aceeaşi răbdare, o privea cu mândrie pentru argumentele meşteşugite pe care ea se străduia să i le aducă, apoi îi răspundea că nu e încă momentul să fie discutată moştenirea tronului, dar, când va fi, Selim este cea mai bună alegere.

În faţa ei, Chiajna continua să aştepte liniştită, aşezată pe divan, cu spatele drept şi mâinile în poală, fără să pară deranjată nicio clipă de privirea cercetătoare a sultanei. Cu ce o putea ajuta femeia aceasta pe ea? Cu ce îi putea ajuta pe fiii ei?

Ar fi putut să păstreze pacea la hotarele imperiului în momentul în care Soliman, fie anii lui mulţi şi sănătoşi, va muri, iar ea se va ocupa de aşezarea lui Baiazid pe tron. Ar fi putut garanta că Drăculeştii îi vor fi credincioşi lui, şi nu fratelui său. Ar fi putut opri iscoadele care traversau Valahia în drum spre Ungaria şi Polonia, dejucând cine ştie ce planuri şi uneltiri pentru susţinerea la tron a lui Selim.

— Ai băieţi? o întrebă fără nicio pregătire, mulţumită în ascuns de stăpânirea de sine a Chiajnei şi intrigată de faptul că ea îi susţinuse privirea în tot acest timp.

— Trei, răspunse Chiajna.

Trei băieţi din neamul Drăculeştilor care vor trebui să fie credincioşi fiului său, Baiazid, atunci când va veni vremea. Le-ar putea salva vieţile acum, l-ar putea ajuta pe tatăl lor să urce din nou pe tronul Valahiei, pentru ca ei să nu uite şi să nu unelteasc㠎mpotriva fiului ei.

— L-am cunoscut pe tatăl tău, mai spuse Roxelana.

Apoi lăsă o tăcere să crească iarăşi între ele. Purtau discuţia mai mult din tăceri decât din cuvinte. Sultana îl cunoscuse pe Petru Rareş atunci când voievodul fusese chemat din Cetatea Ciceului, ca să fie cercetat şi să i se îngăduie să urce din nou pe tronul Moldovei. Se făcuse la rugămintea Doamnei Elena, care-i scrisese pe vremea aceea sultanei.

— Tatăl tău a încercat atunci să iasă de sub protecţia noastră.

— Da, răspunse Chiajna scurt.

Ştia că nu fusese un reproş. Doar începeau, încet-încet, să se stabilească termenii unei înţelegeri între ele. Pentru ajutorul pe care avea să-l capete, trebuia să nu facă ce făcuse tatăl său. Sultana Roxelana voia acelaşi lucru ca şi ea: să-şi ştie fiii în siguranţă. Era o mamă care venise la o mamă. Amândouă aveau puterea de a vedea pe sub încrengăturile politice care luau minţile bărbaţilor lor, direct în miezul cel limpede al lucrurilor, singurul adevăr care mişca lumea: copiii trebuiau să supravieţuiască.

Mai tăcură o vreme una în prezenţa celeilalte. Lucrurile nerostite erau atât de evidente, încât ele două aveau impresia că-şi vorbesc. Cea mai mică dintre prinţese îşi smulse mâna dintre degetele sultanei şi se amestecă în joaca fraţilor şi verişorilor săi mai mari, pierzându-şi urma. Roxelana înţelese abia acum că fetiţa încercase multă vreme să se elibereze din strânsoarea ei. Îşi întoarse pe o parte şi pe alta palmele, privindu-şi-le. Ale cui erau degetele acestea bătrâne, osoase şi uscate? Ea avea degete pufoase şi moi, catifelate şi calde, care se simţeau la atingere ca nasurile pisicilor. Nu se gândise niciodată că pentru nepoatele sale atingerea ei fusese dintotdeauna dureroasă. Le prindea umărul sau palma grăsună cu buricele degetelor, niciodată cu toată palma, lăsându-le cinci urme mici, vineţii. Oasele ei răneau pentru că nu ştiau să-şi poarte vârsta aceasta nouă care năvălea peste ea.

În pragul ieşirii către terasă, şahzadeaua Murad se proptise cu amândouă picioarele, sprijinindu-şi mâinile de caturile uşii şi oprind prinţesele să intre. Avea 10 ani şi purta caftan din cel mai scump caşmir şi fes cu ciucure şi semilună. Prinţesele Ismihan şi Ayşe îl împingeau din toate puterile, încercând să-l prăvălească pe trepte, în pavilion, iar restul copiilor împărăteşti se strecurau de-a buşilea printre ei, gâdi- lându-l pe Murad. Băiatul asudase şi râdea chinuit, dar nu ceda. Ceruse bir pentru intrarea în pavilion, iar ei toţi trebuiau acum să plătească.

— Cu ce te întorci? Îţi trebuie trăsură? o întrebă sultana, iar Chiajna se ridică de pe divan, înţelegând că întâlnirea se sfârşise.

— Am. Mă aşteaptă în Curtea Ienicerilor.

— Atunci când ginerele meu, Rüstem Paşa, îşi va recăpăta dregătoria, se va putea face ce vrei tu. Deocamdată trebuie să mai aşteptaţi. Copilul însă, continuă sultana, coborându-şi privirea pe pântecele Chiajnei, se va naşte în Constantinopol.

Aşadar, încă cel puţin cinci luni, calculă Chiajna, în vreme ce ieşea din pavilionul roşu. Către sfârşitul acestui an, când se desfac stânele şi se aprind focurile lui Sâmedru pe dealuri, ei toţi ar putea fi acasă. Pentru aceasta însă trebuia neîntârziat să se apuce de treabă, să plănuiască în amănunt totul. Lăcustă avea să prepare cantarida. În plus, era nevoie de un om de încredere din preajma lui Pătraşcu, care să-i pună otrava în vin sau în mâncare. Acesta era rolul lui Rüstem Paşa, el trebuia să găsească omul potrivit. Niciunul dintre cei ce fuseseră credincioşi lui Mircea nu s-ar fi putut apropia de noul voievod. Mai trebuia să trimită vorbă lui Lăcustă ca neapărat să pară o boală, moartea să nu vină dintr-odată. Cu niciun chip nu trebuiau să iasă vorbe. Cu toţii aveau să se pregătească şi să aştepte semnul de la ea.

Sultanul însă nu se grăbi să redea dregătoria lui

Rustem. Aveau să se scurgă încă doi ani lungi până când avea să-l ierte şi să-l numească iarăşi Mare Vizir. În vremea aceasta, lane Cantacuzino fusese trimis ambasador al Porţii la curtea de la Bucureşti, ceea ce mai întâi o indignă pe Chiajna, cum este posibil ca fraţii Cantacuzino să le facă promisiuni lor, apoi să plătească o dregătorie la curtea lui Pătraşcu-Vodă? Ba mai mult decât atât, noul ambasador o luase cu el la Bucureşti pe sora cea mică, Teodora, a cărei dragoste ascunsă cu Pătraşcu Chiajna o aflase de la grecoaica din cafeneaua Mektep Kafe.

Prezenţa Teodorei la Curtea Domnească de la Bucureşti, în calea voievodului, îi părea cusută cu aţă albă. Crescuse cu poveştile aduse de Marula de pe drum, despre frumoasele surori Boleyn trimise de tatăl şi unchiul lor la Curtea Angliei în calea regelui. Ştia cât poate valora o regină în faţa iubirii mistuitoare pentru o tânără domniţă de rang nobil. Se temea să se întrebe care este gândul Cantacuzinilor. Dacă ei ar începe să dorească tronul Valahiei, atunci Chiajna trebuia să-şi reclădească toate planurile, ţinând seama şi de ei.

Apoi însă, după ce mânia dintâi i se domoli şi cumpăni planurile Cantacuzinilor cu sufletul ei cel cuminte şi chibzuit, le găsi demne de admiraţie. Fiecare dintre fraţi se afla într-o tabără. Dacă planurile ei ar fi izbândit, iar Mircea s-ar fi întors pe tron, Cantacuzinii s-ar fi aflat de partea câştigătorilor. Dacă Pătraşcu ar fi rămas pe tron, Cantacuzinii iarăşi s-ar fi aflat de partea câştigătorilor. Chiajna putea să se ridice deasupra mâniei sale şi să preţuiască urzeala aceasta la adevărata ei valoare.

Zilele se scurgeau fără nicio deosebire între ele, se adunau în luni, cele mai lungi luni pe care le trăise Chiajna vreodată. Privea copiii jucându-se. Dobra şi Petru puneau stăpânire pe singurul scrânciob al curţilor. Băieţii îşi umpleau buzunarele cu smochinele căzute pe sub copaci, merişoare

sau coarne şi-i atacau cu ele pe fraţii lor. Copiii ei mai mici se aflau mai mereu în război cu cei mai mari. Între cele două tabere se afla Marina, mereu nehotărâtă.

Îl privea pe Mircea discutând afară, în grădina cu leandri din curtea interioară, cu Mihail Cantacuzino. Privea viermuiala abia ghicită din uşa bucătăriilor, freamătul slujnicelor, Vlah Saraiul mişunând de oameni. Către cancelaria domnească, grămătici, curieri, dregători mai mari ori mai mici forfoteau, purtând în mâini vreun hrisov cu peceţile atârnând la capătul sforilor sau măcar un răvaş împăturit şi punctat cu ceară roşie.

În mijlocul acestei mulţimi cuprinse de neastâmpăr, Chiajna se simţea singura locuitoare a unui tărâm pustiu. Un tărâm plin de pisici, mirosind a regina-nopţii. Sentimentul de singurătate este începutul sfârşitului. Îl văzuse pentru prima oară la tatăl său, în iarna petrecută în surghiun în Cetatea Ciceului. Imaginea lui chircit în pat, în mijlocul aşternuturilor neprimenite, cu ochii larg deschişi în întuneric şi pironiţi în peretele din faţă, îi ridicase atunci în piept o hotărâre fără margini.

Înţelegea altfel acum. Pierduse la rândul ei senzaţia aceea salvatoare că aparţine întregului neam omenesc. Că face parte dintr-o mulţime. Era complet singură pe lume şi ar fi pedepsit cu violenţă pe acela care ar fi silit-o să împlinească nişte gesturi zilnice cărora acum nu le mai găsea rostul. Înţelegea cât de mult o iubise tatăl său, de vreme ce ea călcase atunci hotarul acesta, îl silise să se ridice, să se îmbrace, să mănânce, să vorbească şi totuşi Petru Rareş se stăpânise şi nu-i aruncase niciun cuvânt greu. Ea l-ar fi lovit pe acela care ar fi cutezat să o scoată silit din sfârşeala şi zădărnicia care o copleşeau.

La începutul lui brumărel, pruncul crescuse atât de mult, încât Chiajna respira cu greutate, deschizând gura ca la înec, lăsând capul pe spate şi sprijinindu-şi o mână pe şale. Îi plăceau copacii toamna, aproape goliţi de

frunze, numai câteva abia izbutind să se mai ţină pe crengi, pământii, şubrezite, bătute de un vânt rece. I se păreau frumoşi. Pe moarte, totuşi frumoşi. Moartea are ceva frumos în ea, se trezi gândind şi se scutură ca şi cum, din nebăgare de seamă, îi scăpase o erezie. Moartea copacilor are ceva frumos în ea, se corectă imediat, pentru că ştii cu siguranţă că în primăvară ei vor fi din nou tineri. Nu este o despărţire definitivă. Totuşi, nimic prea diferit de oameni, care ştiu că după moarte urmează o primăvară în care cu toţii vor fi din nou tineri în grădina raiului.

Cum se face atunci că o durere proaspătă îi tăia stomacul ori de câte ori gândurile ei rosteau tată, mamă, Ştefăniţă, Iliaş, Anghel, Grigore?

Moartea copacilor privită din afară are ceva frumos în ea. Abia acum gândul era complet. Moartea tatălui ei nu putea fi privită din afară, pentru că ai legături veşnice cu părinţii, ca viţele unor rădăcini care trec prin tine ca să ajungă la ei. Când ei mor, viţele tale sunt îngropate, ca şi cum jumătate din trup ţi-a fost înmormântat şi prin rădăcinile încă vii păstrezi legătura cu el. Începi să accepţi propria moarte când îţi mor părinţii, pentru că ei o aduc în preajma ta. Eşti legat de moarte prin viţele vii cu care te prinzi de morţii tăi.

La sfârşitul toamnei, Chiajna dădu naştere unei fetiţe căreia îi spuseră Alexandra. Taina numelui copilei nu avea să o dezvăluie niciodată nimănui. Pusese în numele ei o nădejde fierbinte şi vinovată de a vedea odată fata aceasta pe cel mai înalt tron al lumii, locul de unde se porunceşte cu adevărat.

Alexandra, numele cu care sultana Roxelana venise odinioară în portul Constantinopolului, adusă de la graniţa Galiţiei cu Moldova, fata preotului ortodox din sat. Gândul acesta nu-i dăduse pace nicio clipă atunci când stătuse în faţa Roxelanei, tăcută, cercetându-i chipul, încercând să desprindă din el secretele reuşitei sale. Alexandra fusese doar o ucraineancă răpită de

acasă şi, în numai câţiva ani, căpătase un mic divan unde primea ambasadorii lumii la Înalta Poartă. Următorul sultan care ar fi putut avea nevoie de un astfel de ajutor era şahzadeaua Murad, copilul de 10 ani cu fes cu ciucuri şi semilună, care cerea bir de la verişorii săi pentru intrarea în pavilionul roşu.

Chiajna cântărise cu atenţie băiatul. Numele lui fusese cel mai des rostit în timpul jocului.

7065 de la Facerea Lumii

Anul cometei

Mica Ruxandra

Chipul Chiajnei se transforma de fiecare dată când alăpta. Ochii i se adânceau în orbite şi cearcăne vinete se iveau sub ei, coborând uneori până în mijlocul obrajilor. Slăbea brusc, gâtul i se subţia şi părul îi îmbătrânea, pierzându-şi strălucirea, descuamându-se ca pielea frecată cu tărâţe.

Mircea se temuse întotdeauna de ea în astfel de răstimpuri, ca şi cum ar fi bănuit o altă femeie ridicându-se din adâncuri, înghiţind-o pe soţia lui şi preluând cârmuirea trupului. O privea bănuitor şi îi vorbea rar. Stăruia ca ea să înceteze cu această năstruşnicie şi să dea pruncul la sânul doicii. În anii din urmă, la copiii cei mai mici, îi spusese pe de-a dreptul nerozie, renunţând la cuvântul cel blând cu care căutase să o ocrotească până atunci.

Chiajna nu răspundea. Continua să-şi ţină nou-născuţii la sân până când chipul său se înstrăina de tot. Îi trecea doicilor numai după ce nu se mai recunoştea în oglinzi, apoi dormea o zi şi o noapte neîntrerupt. Se ridica din somnul acesta lipsită de cearcăne, cu ochii săi buni şi cu obrazul întinerit la loc. Poruncea să-i fie

spălat părul în lapte îndulcit cu miere şi clătit cu oţet îndoit în apă, iar cele de pe urmă semne ale Chiajnei slăbite şi urâţite se scurgeau în balia cea mare din care se ridica din nou Chiajna cea adevărată, ca şi cum nici nu ar fi lipsit vreodată.

Alexandra îşi transformă şi ea mama, la fel ca toţi ceilalţi fraţi ai ei. Ca şi cum ar fi ştiut că este a şasea născută, pe deasupra şi fată, ba mai mult, născută în pribegie, în vremuri grele pentru părinţii săi, era cuminte şi bună, dormea cea mai mare parte din noapte şi nu plângea de foame, ci aştepta răbdătoare până când sânul mamei sale se umfla de lapte şi începea să o doară.

— Dacă se întâmplă să mor după ce-l îndepărtăm pe Pătraşcu, spuse într-una din nopţi Mircea, vorbindu-i Chiajnei pe deasupra pruncului de la sân, va trebui să urci cu orice chip pe Petru pe tron şi să veghezi ca nimeni să nu i-l ia până când va creşte suficient de mare ca să şi-l apere singur.

— Ştiu, răspunse Chiajna şoptit, fără să ridice privirea de la copil, iar glasul ei era moale ca şi cum i-ar fi îngânat un cântec de leagăn.

Un muc de lumânare rămas din nopţile trecute pâlpâia în sfeşnic, răspândind umbre mişcătoare pe pereţi. O buhă îşi striga perechea la marginile oraşului adormit.

— În Lăpuşneanu să nu te încrezi niciodată, indiferent câte asigurări îţi va da, continuă Mircea, stingherit de copilul care sugea cu înghiţituri mari şi de chipul greu de recunoscut al soţiei sale. Cu braşovenii şi cu sibienii negociezi direct. Negustoria cinstită, pe faţă merge bine cu ei. Dar nu le place ca înţelegerile lor să fie cunoscute de toată lumea.

— Mircea, ştiu, răspunse Chiajna, ridicând de data aceasta ochii la el şi cercetându-l în lumina mişcătoare a lumânării, ca să înţeleagă de unde veneau temerile lui. Sunt pregătită. Tu îngrijeşte-te să rămâi în viaţă. Orice

ar fi însă, o să ne descurcăm.

— Lăpuşneanu trebuie să trăiască, mai spuse el apăsat, privind-o adânc în ochi, cu înţeles. Singurii Muşatini rămaşi sunt un fecior din flori al lui Ştefăniţă-Vodă, mercenar plătit de cazaci, armean după mamă şi luteran, şi un nepot de soră al tatălui tău, pe jumătate rus. Moldova ar fi pierdută cu oricare dintre ei. Iar dacă ei nu o vor dori, atunci ar ajunge pe tron cine ştie ce vântură-ţară care nici limba nu ar vorbi-o.

Fiecare cuvânt al lui întindea un arc în Chiajna. Dacă nu ar fi avut copila la sân, ar fi răspuns ideii acesteia că Lăpuşneanu ar fi bun, prin ceva, pe tronul Moldovei aşa cum se cuvenea: cu vorbe tăioase şi fără ocolişuri, chemând mărturie pe toţi morţii familiei ei care încă cereau dreptate şi care mai mult ca sigur nu o vor primi niciodată. Era însă încredinţată că mânia ei va trece, prin lapte, la copil, aşa că îşi stăpânea vorbele. Braţul ei coborî prea jos pentru o clipă, Alexandra se înecă şi începu să tuşească, iar pentru aceasta îl găsi vinovat tot pe Mircea, din pricina lui nu mai fusese atentă la fată.

— Vorbeşti despre cel care a poruncit sau a fost amestecat în vreun fel în moartea întregii mele familii, spuse ea şi glasul îi sună şuierat, poticnit ca şi cum cuvintele acelea cu greu ar fi putut încăpea într-o şoaptă.

— Dacă eu mor, atunci Lăpuşneanu trebuie să trăiască! îi puse el în vedere, aplecându-se şi privind-o de aproape în ochii ei tulburi şi încercănaţi. Ţi-ar fi mai uşor.

— Bine, îi răspunse, apăsând cuvântul ca pe un gândac pe care-l striveşti cu piciorul, nu pentru că era bine, ci pentru că ştia că el nu avea să mai insiste după această vorbă.

O nenorocire te aduce imediat în prezent. Chiajna trăia de cele mai multe ori în trecut, plângându-şi morţii, şi în viitor, urzind planuri ca să-şi ocrotească

copiii. Nenorocirea care dilată clipa şi te concentrează în singurul moment în care exişti cu adevărat o făcu dintr-odată conştientă de fiecare senzaţie pe care o trăia. Văzu detalii pe care altădată nu le observa. Simţi lumea cu simţuri pe care până atunci nu ştiuse că le are. Asprimea şnurului de la gât al cămăşii, foşnetul aproape mut cu care se desface nodul. Mirosul părului asudat al Alexandrei, amintind de cel al ierbii cosite. Greutatea trupului copilei în braţele ei. Tăcerea vie de după cuvintele Marulei.

De când se împrăştiase vestea că Drăculeştii se află la Constantinopol, Marula şi femeile ei îşi luaseră obiceiul să treacă pe la Vlah Sarai ori de câte ori ajungeau prin oraş. Chiajna le primea aşa cum şi-ar fi primit copilăria, dacă ar fi venit să o viziteze. Nu mai târguia acum nimic de la negustoreasa din Şcheii Braşovului, dar Marula continua să-i aducă veşti şi aştepta clipa în care Doamna avea să aibă nevoie de ea pentru mai mult de atât.

— Te mai gândeşti la el, Marula? o întrebase odată, ştiind bine că doare, dar simţindu-se îndreptăţită să întrebe, aşa cum ne simţim îndreptăţiţi să nu ne mascăm cruzimea faţă de cei care ne cunosc din copilărie, pentru că duioşia lor faţă de noi rezistă oricăror încercări. Te gândeşti la Anghel?

— Mereu, Măria Ta, răspunsese Marula, iar glasul îi sunase mai gros decât de obicei.

— Îţi pare rău că nu l-ai luat de bărbat?

— Nu-mi pare rău. Nu m-ar fi putut răbda ca nevastă. Nici eu nu mi-aş fi dorit să mă schimb pentru el.

— L-ai iubit? întrebase Chiajna după o tăcere lungă, în care învârtise vorbele pe toate părţile, încercând să ascundă nelămurirea de sub ele.

Ce poate însemna iubirea pentru oameni ca Marula şi Anghel, pe care nu-i paşte nicio primejdie, care nu au nevoie de alianţe bine gândite care să le asigure viaţa?

— Foarte mult, Măria Ta, venise răspunsul cu sinceritate, iar Chiajna ştiuse pe loc că femeia aceasta îi este recunoscătoare pentru că poate vorbi despre Anghel. Nu am iubit niciun bărbat aşa cum l-am iubit pe el. Dar nu eram potriviţi unul pentru altul.

— Nu înţeleg, mai spusese şoptit atunci Chiajna, căzută pe gânduri, şi Marula pricepuse că Doamna nu vorbeşte despre iubirea dintre ea şi iscoada de la Suceava, ci despre iubire în general.

Atunci când avea veşti rele despre Ruxandra mică, Marula se făcea nevăzută. Chiajna aflase prin Sofia, care aflase prin negustorii din bedesten că ea trecuse prin Constantinopol fără să urce în Vlah Sarai. Lăsase poruncă straşnică în bazar ca negustoreasa să i se înfăţişeze numaidecât data viitoare când ajunge în oraş.

Prunca nou-născută avea câteva luni când Marula trecu din nou pe sub porticul cu mâna-Maicii-Domnului înflorită şi aduse vestea ce avea să întunece minţile Chiajnei. Începuse pe departe, vorbindu-i mai întâi despre Caterina de Medici, regina Franţei, pe care parizienii o numeau fără fereală pe străzi „fiica negustorilor din Florenţa”.

— Regele Franţei e plecat de doi ani la război şi oamenii spun, vorbea Marula, ridicând ochii numai până la şalul de caşmir vărgat pe care Chiajna şi-l înnodase în jurul umerilor, apoi prefăcându-se că ochii îi alunecă nevinovaţi spre slujnica ce răscolea jăratecul cu un vătrai, oamenii spun că fără Caterina de Medici, el s-ar fi întors acasă biruit de zece ori până acum.

Făcea pauze lungi în vreme ce înşira veştile, ca să cerceteze cât de tare o nemulţumeşte pe Chiajna ocolirea aceasta a subiectului principal. Dacă pumnii Doamnei s-ar fi încleştat în poală şi dacă spatele ei s-ar fi îndreptat dintr-odată, anunţând o vorbă rea, atunci Marula şi-ar fi făcut cruce cu limba pe cerul gurii şi ar fi dat drumul veştii. Chiajna însă o asculta cu răbdare, îngăduindu-i ocolişul acesta care o ajuta şi pe ea să-şi

pregătească inima pentru ceea ce avea să afle. Înţelegea că nu este un lucru mărunt.

— Vreme de doi ani, în Parisul frământat de luptele cu protestanţii, Caterina de Medici a vorbit parlamentului şi a tot căpătat bani şi oameni pe care i-a trimis soţului său. Toate asediile asupra cetăţilor lui Carol Quintul au fost câştigate cu soldaţii trimişi de regină. Cu armele şi caii cumpăraţi de ea.

— O placi pe Caterina de Medici, observă Chiajna, amânând cu bună ştiinţă aflarea veştii despre Ruxandra mică, întârziind pentru încă o clipă în lumea aceasta în care încă nu aflase.

Simţea plutind pe deasupra lor vestea morţii surorii ei. Avea sentimentul nelămurit că, dacă ar lăsa capul pe spate şi ar privi în sus, ar vedea-o palidă, sugrumată ori poate însângerată, cu o învinuire împietrită pentru totdeauna în ochi – nu ai venit să mă scapi.

— O plac, Măria Ta, recunoscu Marula, privind pentru întâia oară pe Chiajna drept în ochi.

— O plac mulţi?

— Apăi de, Măria Ta, e greu când jumătate din popor e protestant şi se ridică împotriva propriului rege, dorindu-şi să se conducă singuri şi să dea foc palatelor nobililor. S-or mai găsi şi care o plac. Ce importanţă are?

Chiajna se întrebă cum izbuteşte Caterina de Medici să ocolească otrăvurile sau pumnalele de la curtea Franţei. Cineva trebuia să o placă, chiar dacă în ascuns, altfel cum ar fi rămas în viaţă toţi anii aceştia? Nu erau numai hughe- noţii protestanţi din oraş, mai era şi numeroasa partidă a posadnicei regelui, vrăjmaşa sa din interiorul Curţii Regale, aparţinând unei vechi familii aristocrate franceze, căreia îi era uşor să strângă nobilimea în jurul ei, împotriva veneticei italience.

Chipurile târgoveţilor Bucureştiului din noaptea sosirii ei la Curtea Domnească şi toate feţele boieroaicelor Craioveştilor i se perindară scurt prin faţa ochilor, o procesiune de fălci încleştate şi sprâncene

împreunate care nu-i mai strângeau astăzi inima.

— Spune-mi de Ruxandra, îi ceru brusc Marulei, pentru că amintirile acelea dintâi îi întăriseră sufletul.

Şi atunci Marula făcu năpasta reală, povestind-o.

Sora ei îi născuse lui Lăpuşneanu un băiat. Îl numiseră Bogdan, moştenitorul Muşatin al tronului Moldovei, numai că voievodul nu dădea semne că ar dori să o ia de soţie. Marula rostise totul dintr-o singură suflare, aşa cum Grigore Barbir scotea dinţii de lapte ai coconilor domneşti în pruncie, zvâcnetul hotărât al mâinii lui însemnând de fapt milă înţelegătoare.

Trăieşte, înţelese pentru început Chiajna.

Lăpuşneanu intrase până la urmă în iatacul ei, după moartea Doamnei Elena, îşi spuse, şi imaginea bătrânului lor văr aşteptând ca uşa ferecată să fie spartă o făcu să se ridice din jilţ ca şi cum ar fi ars-o. Străbătu odaia şi se opri în faţa ferestrei, privind afară la slujnicele care trebăluiau. Se zaharisise tot rodozaharul de anul trecut şi încercau să-l dezlege acum. Aprinseseră focul sub pirostrii şi scufundaseră gavanoasele într-o oală cu apă caldă. Locul se umpluse de abur şi se sfinţise de miresme tămâiate de trandafir şi indruşaim.

O nenorocire te aduce imediat în prezent, dilată clipa şi te concentrează în singurul moment în care exişti cu adevărat.

Pielea ei ardea. În coşul pieptului i se aprinsese o flacără care-i înăbuşea răsuflarea. Aruncă şalul de pe umeri şi trase de şnurul cămăşii ca să o lărgească la gât. Simţi asprimea şnurului în buricele degetelor ca pe un strigăt, ca şi cum ar fi fost pentru prima oară când pielea ei simţea. Urechile ei prinseră foşnetul aproape mut cu care se desfăcuse nodul.

Din pielea micii Ruxandra păruse întotdeauna să iasă o lumină care lăsa impresia că fata e făcută din ape. Privea lumea într-un fel lăcrimos şi iertător, cu o umbră abia ghicită de tristeţe în ochi. Ţi s-a născut o fiică, Măria Ta, îi spusese chiar ea tatălui său atunci când el

sosise în Cetatea Ciceului. Mai târziu, ca să vindece aleanul şi amărăciunea de care se îmbolnăvise Petru Rareş, Chiajna rostogolea prunca în aşter- nuturile lui, lăsând-o să-l tragă de barbă şi de păr. I-o aducea în iatac în braţe. Mâinile ei îşi amintiră greutatea Ruxandrei apăsând în carnea lor. Căldura tâmplei copilei pe tâmpla ei.

Se îndepărtă de fereastră, se apropie de leagăn şi ridică în braţe fata adormită. Alexandra plescăi, căutând sânul, îşi roti capul în scutece, trase de sprâncene încercând să deschidă ochii, dar somnul o birui şi ea îşi afundă faţa în pieptul mamei sale, liniştindu-se. Mirosul părului ei asudat amintea de cel al ierbii cosite.

Probabil că se luptase în tăcere. Încercase să ajungă cu unghiile la ochii lui, răsturnase între ei jilţurile. În tăcere însă, hotărî Chiajna. Mintea ei nu ar fi putut cuprinde gândul că Ruxandra mică strigase după ajutor, că plânsese. O tăcere vie şi acum, după cuvintele Marulei. O tăcere ca o fiinţă chinuită, gheboasă şi beteagă, născută din vorbele ei.

— Mie ce-mi dai de făcut? o întrebase pe când avea 7 ani şi era cea mai mică druşcă de la nuntă.

— Tu o să-mi aduci veşti despre mirele meu, pentru că eu îl voi putea vedea abia la ospăţul de mâine, când îmi va fi înfăţişat, îi spusese atunci, iar sora sa alergase tot restul zilei între jupâniţele Ralu, Smaragda şi Ilinca Arbore, adunând veştile.

Avea 7 ani atunci când o văzuse ultima oară. Purta căf- tănelul albastru, croit anume aidoma cu rochia miresei, şi scotocea prin cuferele cu daruri aduse de Costea Găină, Proica roşcovanul, lorgu blănarul şi tot restul negustorimii Iaşilor. Atunci când Mircea se ridicase de la masă fără veste şi o luase de mână, pornind cu ea către odăi, Chiajna mai aruncase o privire surorii sale. Îi văzuse numai cozile împletite pe spate. Ultima imagine. Ostenită din pricina ospăţului întins până în zori, Ruxandra mică nu se mai deşteptase

dimineaţă pentru rămas-bun, iar alaiul mirilor plecase.

Ar fi trebuit să trimită oşteni după ea atunci când Lăpuşneanu intrase în ţară.

Ar fi trebuit să-i poruncească Marulei să o îmbrace în straie simple şi s-o scoată din Cetatea Sucevei atunci când Doamna Elena murise, aşa cum făcuse şi cu ei odinioară.

Ar fi trebuit să pună să fie otrăvit Lăpuşneanu încă de când Iliaş fusese ucis în surghiun.

Era vinovată şi trebuia să trăiască mai departe cu duşmanul acesta în inima ei. Lăpuşneanu avea 39 de ani atunci când Ruxandra se năştea. Cu toate acestea, avea să o ia de soţie chiar de ar fi ca ea, Chiajna, să strice pentru aceasta soarta Valahiei şi a Moldovei! Băiatul venise pe lume deja, iar voievodul îl numise fiul său. Lucrurile erau împlinite şi nu se mai puteau desface. Dar nu avea să o trateze pe sora sa, Muşatină din Casa lui Ştefan cel Mare, coborâtoare din împăraţii Bizanţului prin mama ei, ca pe cea mai mică fiică a celui mai mic boiernaş de la ţară.

Cantacuzinii cu care fusese înrudită Doamna Elena i se iviseră în minte dintr-odată şi gândul la ei o făcu să surâdă strepezit. Aşa avea să reuşească. Acesta era cuţitul pe care avea să-l răsucească în mintea lui Mihail Cantacuzino. Nepoata ta, Ruxandra Rareş Brancovici din Casele Muşatinilor şi Cantacuzinilor, i-a născut un fiu lui Alexandru Lăpuşneanu, iar el trebuie silit acum să o ia de soţie, avea să-i spună. Convins, nu silit. Cuvântul ***silit*** rostit în faţa oricărui Cantacuzin nu ar fi avut sorţi de izbândă, căci ei erau mai degrabă diplomaţi decât luptători.

Cu copilul încă în braţe, îşi întoarse faţa de la slujnicele care dezlegau rodozaharul cu mişcări vrăjitoreşti spre Marula. Buzele ei subţiate şi întinse către urechi nu surâdeau, căci colţurile ochilor nu făcuseră cutele obişnuite, iar privirile îi sticleau a primejdie. Chipul Chiajnei arăta mulţumire. Marula se temu şi îşi dori două lucruri: să izbândească Doamna şi să nu aibă nevoie de ea pentru aceasta.

Anul cometei sosise fără ca oamenii să-i cunoască numele, aşa cum apărea uneori Dumnezeu cu Sfântul Petru pe la uşile lor, prefăcându-se călători sărmani şi cerând găzduire. Începuse cu zăpezi cât casa, care se topiseră în săptămâna Cailor lui Sântoader, pe când oamenii tundeau vitele între coarne şi la coadă, apoi le ţesălau bine, ca să cureţe iarna din părul lor şi din lume. Zăpada mieilor căzuse la timp pentru ca apa să ajungă la sămânţa din pământ.

După cum le era obiceiul, oamenii nu-i căutau pe călugării care păstrau Gromovnicul lui Iraclie Împăratul atunci când le mergea bine. Nu doreau să-şi cunoască soarta atunci când zăpezile se topeau la timp, sămânţa încolţea deasă şi vitele creşteau ca din apă.

Cometa se ivise pe cer în mijlocul verii, de Ziua Lupului, când toate femeile rămăseseră închise în casă, păstrând cu îngrijorare sărbătoarea, pentru ca nu cumva lupul să le fure copiii. În anii din urmă se tot iviseră stele căzătoare şi comete, iar oamenii se obişnuiseră cu ele. Cu multă iscusinţă, bătrânii călugări au aşteptat mai întâi sfârşitul anului, ca să vadă întâmplările, şi numai după aceea au tălmăcit semnul, care ar fi putut la fel de bine arăta căderea semilunii otomane sau luarea cu totul în stăpânire a crugului

pământesc şi ceresc.

Sunetele vieţii Constantinopolului se aşterneau unele peste altele, armonizându-se după legi mult mai înalte decât cele născocite de oameni. Jos de tot băteau monoton, neîncetat, tălăngile şi fluierele vieţii mărunte ale străduţelor înguste, îndepărtate de miezul oraşului. Printre ele se împleteau harpele dulci ale vieţii haremului din Palatul Topkapi, ca apa care se scurge printre pietre. Cornul înalt, puternic şi stăpâ- nitor al veştii că Rüstem îşi primise înapoi înalta dregătorie se înălţă ca o fântână arteziană pe deasupra sunetelor mărunte. Din el se desprinseră apoi drâmbele cu glasuri zvâcnite, tremurând de nerăbdare, ale planurilor Chiajnei pentru întoarcerea acasă, lăutele melodioase cu glas amăgitor, pline de poveşti şi promisiuni, şi cimpoaiele răguşite şi iuţi ale înţelegerilor încheiate în taină.

Sub semnul cometei, simfonia începuse şi de la o vreme păru să aibă propria voinţă.

Marula fu trimisă cu solie la Lăcustă. Grădinarul avea să prepare praful de gândăcei şi să aştepte semnul Chiajnei. Semnul avea să fie un ştergar mare, alb, atârnat în clopotniţa bisericii Bucur, către cimitir. Lăcustă avea să numere trei zile de la semn. În a treia zi avea să pună praful de gândăcei sub ultima cruce din spatele bisericii, năpădită de buruieni şi aplecată spre pământ. Aici se isprăvea sarcina lui şi a Marulei.

Ca răsplată pentru felul în care Pătraşcu-Vodă dusese la îndeplinire până atunci poruncile sultanului, Rüstem îi dărui un dohtor şcolit în marile universităţi din Praga şi Bologna. Îl trimise cu simbria plătită pe un an şi cu o singură poruncă: atunci când va fi căutat de un ceauş împărătesc ce avea să-i aducă un şip cu prafuri, să strecoare în ascuns prafurile în vinul voievodului, apoi să iasă îndată din cetate şi să meargă în insula Giurgiului, fără să se oprească nicăieri. Baş-agalele raialei Giurgiului aveau să-l aştepte cu alte

porunci, pe care avea să le afle de la ei. Aici se isprăvea sarcina lui.

Ahmet, ceauş împărătesc, fu trimis de Rüstem în Cetatea Bucureştilor cu poruncă să meargă la preotul bisericii Bucur şi să-i ceară să atârne sus, în clopotniţă, pe partea dinspre cimitir, un ştergar mare, alb. Avea să numere trei zile, apoi avea să caute la rădăcina ultimei cruci, una năpădită de buruieni şi aplecată într-o rână. Avea să ducă şipul găsit acolo dohtorului Curţii Domneşti, apoi avea să se încredinţeze că dohtorul iese din cetate şi porneşte către insula Giurgiului. Dacă s-ar fi oprit pe cale ori ar fi întârziat în Bucureşti, Ahmet avea poruncă să-i ia viaţa. Aici se isprăvea sarcina lui.

Niciunul dintre ei nu cunoştea poruncile celorlalţi. Scripcarul aude doar muzica pe care o cântă el. Urechea trâmbiţaşului nu desluşeşte ce cântă alături fluieraşul.

Ahmet mulţumi lui Allah că de data aceasta avusese atâta chibzuinţă încât să dea ascultare sfatului mamei sale şi să îmbrace straie de şiac gros, ţesut cu urzeala în două, şi pe deasupra un contăş îmblănit. Luna lui Dhul-Hijjah putea fi geroasă dincolo de Rumelia, maică-sa ştia de la vecinele care aveau feciori în oastea măritului sultan. Îi târguise special pentru călătoria aceasta haine groase de la un telal din bazar. Avea să le vândă înapoi la întoarcerea lui Ahmet acasă, pentru că nu aveau ce face cu ele în Constantinopol.

Pe măsură ce se apropia de Dunăre, Ahmet mai încheia un bumb la contăş. În mijlocul zăpezilor nesfârşite din jur, chipul lui măsliniu şi ochii întunecaţi ca lacurile în nopţile fără stele erau singurele puncte negre. Urechile i se învineţiseră de frig pe când traversa

podul pe bărci de la Giurgiu. Pe partea cealaltă, ienicerii îi cerură ţidulă de trecere. Degetele amorţite scotociră la piept, scoaseră hrisovul iscălit de Marele Vizir, dar mâna îngheţată nu-l mai ascultă şi el scăpă hârtia în zăpadă. Se aplecă să o ridice când o pală de vânt o aruncă la un pas distanţă. Puse iute piciorul pe ea şi o culese apoi cu mişcări greoaie, neîndemânatice, privindu-şi degetele înţepenite în timp ce încercau să îndeplinească porunca minţii, ca şi cum asta le-ar fi putut ajuta.

Ahmet bănuia că ceea ce se punea la cale era moartea lui Pătraşcu ghiaurul, vechiul său tovarăş de cafele şi discuţii filozofice de sub zidurile Vlah Saraiului. Între propria viaţă şi aceea a unui fost ortac însă, Ahmet nu avea probleme să aleagă. Nu luase în calcul nicio clipă ideea de a-l preveni pe Pătraşcu. Era încredinţat că ar fi plătit cu viaţa. Se mulţumea să-şi spună că porunca lui este numai de a cere preotului să atârne ştergarul şi de a duce şipul în Palatul Voievodal, în mâinile dohtorului. Nu era treaba lui să facă presupuneri şi să încerce să lege lucrurile.

Lăsă calul la pas în cel dintâi sat întâlnit pe cale, cu gând să ceară merinde. Plătea cu aspri de argint, iar oamenii de obicei îşi pierdeau cumpătul când vedeau moneda, se întreceau să-i adape calul, i-l ţesălau şi umpleau desaga lui Ahmet cu tot ce aveau mai bun prin cămări.

În prima curte află mare tulburare. Un porc înjunghiat scăpase din mâinile bărbaţilor şi alerga grohăind ameninţător, cu cuţitul în grumaz, ridicând zăpada pe urmele lui şi răs- turnând stiva de lemne pregătite pe peretele casei pentru iarnă. Ai casei, doi bărbaţi şi o întreagă ceată de copii, îl fugăreau strigând, bătând din palme şi din picioare, culegând din când în când câte un vreasc de pe jos şi aruncându-l spre animal. Ahmet nu se opri. Toată zăpada curţii era stro-

pită cu sânge.

În curtea următoare apucă să vadă numai cum gospodarul ridică mâna şi o coboară fulgerător, despicând în gâtul porcului o rană din care gâlgâi sângele. Un fecioraş se repezi cu un vas să-l strângă. Animalul avea aici picioarele legate cu sfoară şi ţinute bine de doi bărbaţi care, pentru treaba aceasta, se prăvăliseră în zăpadă, cu spatele la porc. Toţi râdeau cu mulţumire. Când vasul se umplu, fecioraşul îl duse cu grijă în casă, păşind încet, fără să-şi dezlipească privirile de la comoara lui, cu faţa luminată de mândrie. De pe suprafaţa lucioasă şi mişcătoare a sângelui din vas se ridicau aburi calzi cu miros de fier, care se aşezau pe obrajii băiatului, umezindu-i.

Din sat se ridicau rând pe rând, de la tot mai multe case, grohăieli şi guiţături înfricoşate, amestecate cu glasuri groase de bărbaţi aţâţaţi, plini de veselie. În Ahmet se amestecară sila la gândul că orice ar primi de mâncare de la ei va fi spurcat de porcii tăiaţi şi o spaimă nouă, pe care nu o mai simţise până atunci, nu pentru primejdia care-i ameninţa trupul, ci pentru aceea care părea să-i ameninţe sufletul.

Chipurile acelea pline de bucurie ale sătenilor în mijlocul curţilor însângerate, copiii alergând împrejurul animalelor care rămăseseră cu cuţitele înfipte în gât, porcii pârliţi şi pruncii călărind leşurile înnegrite, îndemnându-le din călcâie şi poruncindu-le cu glasuri subţiri: diiee! Femeile primind din mâinile bărbaţilor vase pline cu sânge proaspăt, dispărând surâzătoare cu ele în bucătării. Toate acestea îi vorbeau lui Ahmet despre un tărâm al lui Şeitan pe care el era nevoit acum să-l străbată. Nu trupul îi era în primejdie aici.

Renunţă la hrană şi intră în păduri mestecând din când în când zăpadă, ca să-şi astâmpere setea. Un lup îl urmări printre copaci multă vreme. Uneori avea senzaţia că sunt mai mulţi înşiraţi de-a lungul drumului ce străbătea Codrii Vlăsiei, predându-şi-l de la unul la

altul. Atunci când amurgi, lupii prinseră curaj şi începură să urle împrejurul lui. Calul dădu semne de nelinişte. Ahmet îşi scoase brâul lung de lână, înfăşurat de câteva ori în jurul mijlocului, îi înnodă capătul, scăpără amnarul şi dădu foc nodului, apoi dădu iarăşi pinteni calului. Rotea pe deasupra capului brâul cu capătul aprins, închipuind o roată de foc peste el şi cal, ca să ţină lupii la distanţă. Urletele fiarelor încetară. Lupii con- tinuară să-l urmeze tăcuţi. Uneori le zărea privirile sticlind ca stelele în faţă, printre copaci, şi atunci slobozea strigătele de luptă ale ienicerilor, auzite prin poveştile de acasă:

— Ileriiiii!

Se încălzise şi i-ar fi plăcut să-şi descheie acum contăşul îmblănit, dar nu se putea opri, căci era încredinţat că în clipa următoare lupii ar fi sărit la gâtul calului. De la o vreme zări ciutăria domnească şi inima îi veni la loc, se simţea salvat, avea să scape cu viaţă, poate chiar să se întoarcă acasă, să treacă pragul grecului şi să-i spună curat că o doreşte pe Sofia de soţie. Ce putea păţi de la grecul cu cafeneaua Mektep Kafe mai rău decât i se întâmpla deja pe drumul acesta?

Înconjură îngrăditura din nuiele şi ieşi în marginea cetăţii, la capătul Drumului Giurgiului, lăsând pădurea în spate. Stinse capătul aprins al brâului într-un troian de zăpadă. Dinspre mlaştinile îngheţate răsunau clopotele bisericilor. Negustorii închideau prăvăliile, coborând obloanele şi ferecând cu zgomot lacătele, suduind din când în când câte o slugă leneşă. Zări mişcare printre rândurile golaşe de viţă de la poalele Dealului Moldovenilor, bolta desfrunzită tremură ca smulsă de o mână hotărâtă, zăpada se scutură, acoperind o căprioară însângerată, căzută la pământ, din care trăgea un lup, zvâcnind capul într-o parte şi în alta ca să rupă carnea caldă. Din botul ei ieşi o ultimă răsuflare prelungă, iar aburul se ridică uşor, dispărând în aerul îngheţat.

Ahmet opri calul în faţa bisericii Bucur, îl priponi de un arţar schilodit şi lăsă preotului porunca pe care o adusese. După ce văzu ştergarul spânzurând sus, în clopotniţă, încă- lecă şi porni către Palatul Voievodal. Avea să aştepte acolo să se scurgă cele trei zile stabilite, apoi avea să se întoarcă după şipul cu prafuri.

Pe coridoarele slab luminate, cu podelele pline de apă din pricina zăpezii scuturate de pe cizmele tuturor, Ahmet se întâlni cu dohtorul mai iute decât se aşteptase. Fusese primit de vornicul curţii, care îi cercetase hrisovul şi-l îndrumase către bucătării, ca să primească ceva de mâncare. Îl lăsase însă să se descurce de unul singur, iar Ahmet cotise de câteva ori, închipuindu-şi că se va putea ghida după miros, dar uşile deschise şi închise cu fereală la spatele lui îl derutaseră.

Scund, grăsuţ, cu mânecile tunicii prea lungi şi o pereche de pantaloni bufanţi până la genunchi, dohtorul îi ieşi în cale din umbra tocului unei uşi. Purta o pălărie florentină roşie, care, împreună cu pantalonii, stârniseră râsul întregii curţi valahe. Nimeni nu-l lua în serios aici. Un dohtor care ştie ce face poartă cepchen de felendreş sângepiu ori măcar un caftan de ghermesut. Pe obraz, în partea dreaptă, avea
un vârtej în barbă. Părul i se răsucea ca prâsnelul, închipuind lângă urechea lui un cuib tainic de pasăre, cât nuca. Apucase pe Ahmet de cot, făcându-l să ducă mâna la iatagan, şi-l trăsese în jos, aşa fel ca să ajungă la urechea lui şi să-i şoptească:

— E mort de două zile.

Apoi se îndepărtase un pas şi-l fixase cu priviri speriate, curios totuşi să vadă ce efect au cuvintele lui asupra omului Marelui Vizir.

— Cine e mort? întrebase Ahmet, fără să slăbească mânerul iataganului, pentru că simţea în jur primejdie.

— Vodă. Întâiul Sfetnic ţine vestea ascunsă. Dar am fost medicul lui şi cred că măcar atâta lucru ştiu. A bolit

o săptămână şi acum două zile a murit.

Ahmet hotărî că cel mai bine este să scoată totuşi iataganul din teacă. Îi sprijini vârful încovoiat de podele, chibzui o clipă, îşi apăsă cu palma stomacul care ghiorăia de foame şi-i ceru dohtorului cu pantaloni bufanţi să-l ducă la bucătării. Acolo, deasupra unui blid aburind cu ciorbă, cu iataganul pe masă, alături de el, gândurile lui se mai limpeziră.

Dacă Pătraşcu era mort, el avea să se întoarcă de îndată la Constantinopol, iar dohtorul trebuia să plece către raiaua Giurgiului. Cineva trăda, de vreme ce voievodul fusese ucis pe dinafara poruncii lui Rustem. Ciorba era bună. Gustul ei îi intra mai întâi prin nări, ameţindu-l de plăcere după o zi întreagă în care nu mâncase nimic. Rupea cu dinţii dintr-un codru de pâine şi băga iute peste el două-trei linguri de zeamă, sorbind zgomotos. Dacă Sofia nu ştia să facă ciorbă, asta avea să fie o problemă, pentru că mama lui ar fi găsit aici prilej de mustrări ani în şir. Cum se face că din două părţi diferite se dorise moartea lui Pătraşcu, în timp ce îl numeau cel Bun? Dacă îl găsiseră atât de bun, de ce îl omo- râseră? Pesemne îi trecuse vremea, căci stătuse pe tronul Valahiei trei ani.

După Crăciunul creştin şi după Sărbătoarea Jertfei mahomedană, bătrânii înţelepţi vorbiră: coada de foc a cometei străbătând tăriile dintr-o parte în cealaltă arăta până unde se întinde stăpânirea semilunii. Se sfârşea un an greu. Ultimul rege creştin care încă se mai împotrivea sultanului, Carol Quintul, dădea semne de osteneală şi cititorii cărţilor oprite prevesteau că el va ceda curând. Din Divanul lui de la Înalta Poartă, Soliman aştepta ca aceasta să se întâmple. După ce încheiase alianţe cu regele Franţei şi cu prinţii luterani germani din landul Pomeraniei, nu se mai amestecase în

luptă, privind de pe margine cum lucrurile se împlinesc după voia lui. Bătăliile se dădeau între regii şi prinţii creştini.

În toată această urzeală cerească, întoarcerea lui Mircea pe tronul Valahiei nu putea fi o bucurie şi un sfârşit glorios decât dacă era privită de foarte aproape. Chiajna înţelegea că, de fapt, este numai un pas înainte către o soartă care niciodată nu se opreşte în punctele ei cele mai luminoase. De aceea nu se bucura, ci se pregătea.

Marula se întorsese cu veşti neaşteptate, cărora le căutau acum înţelesurile ascunse. Peste Constantinopol căzuse un praf de zăpadă, făcându-l să arate ca o tipsie cu fatal kura- biye pudrate din belşug cu zahăr. Cele şase minarete ale Hagiei Sofia rămăseseră singurele puncte negre din oraş, şase curmale decorând tipsia albă cu prăjituri.

— Am ajuns prea târziu, Măria Ta, îi spusese Marula. Vodă deja trăgea să moară.

— Lăcustă mi-a ieşit din cuvânt? întrebase Chiajna, nu pe Marula, ci lumea nevăzută de stihii în care păreau să se lege şi să se dezlege toate acestea. Nu cumva a pornit totul de capul lui, mai înainte să primească semn de la mine?

— Nu ar şti el să judece atâtea iţe, fusese de părere Marula. Nici nu ar şti dacă ajută sau strică. Cu siguranţă nu a fost el. Pătraşcu-Vodă s-a îmbolnăvit. E drept însă că Întâiul Sfetnic i-a luat de îndată locul, poruncind în tot Palatul Voievodal, iar curtenii nu-i ies din cuvânt. Cam bătătoare la ochi, Măria Ta, boala asta.

Marele Vizir trimise după Mircea, cerându-i să se înfăţişeze la palat ca să-şi ia firmanul de domnie. Ahmet şi Marula aduseseră veşti despre zăpezi mari dincolo de Dunăre, aşadar se hotărî plecarea de îndată numai a lui Mircea, călare, ca să poată războ mai lesne, însoţit de o ceată de oşteni din Vlah Sarai. Porniră înainte de răsărit, cu gând să ajungă în Cetatea Bucureştilor până

la sfârşitul anului. Copitele cailor loveau îndesat pământul îngheţat bocnă prin locurile unde viscolul spulberase zăpada. Uneori, locul răsuna a gol sub picioarele lor, semn că sub pământ sunt grote, vizuini de animale ori poate hrube săpate de mână de om.

Lăsase vorbă Chiajnei să aştepte mai întâi topirea zăpezilor şi numai după aceea să pornească copiii spre casă, pentru a nu-i pune în primejdie călătorind iarna, pe ger şi pe drumuri troienite. Îndată după plecarea lui, Chiajna isprăvise de strâns toate bagajele copiilor, la capătul unei zile istovitoare în care muncise cot la cot cu singura ei slujnică. A doua zi dimineaţă tocmise două trăsuri, poruncise să fie încărcaţi desagii şi traistele, aşezase jos, la picioarele copiilor, căldăruşe cu tăciuni aprinşi ca să le ţină de cald şi pornise la drum. Mircea ar fi trebuit să ştie mai bine ce înseamnă cuminţenia aceea cu care îl ascultase vorbindu-i despre încă două luni pe care ea şi copiii ar fi trebuit să le mai petreacă în Constantinopol.

Călătoria aceasta o costase două mii de scuzi. Plătise o ceată de oşteni înarmaţi care să o însoţească, plătise peste tot oameni care să iasă cu lopeţile şi să deszăpezească drumul pentru trăsuri, plătise odăi pentru odihna de peste noapte, plătise alţi cai prin punctele de poştă. Avea banii de la Mihail Cantacuzino, căruia îi dăduse de înţeles că o căsătorie între fiul său, care venise pe lume pe când ei soseau în Constantinopol, şi una dintre fiicele ei ar putea fi odată posibilă. Oricare dintre copiii ei ar fi putut moşteni cândva, într-un viitor îndepărtat, tronul Valahiei.

În cetatea din insula Giurgiului schimbă trăsurile pe două sănii acoperite, aşternute înăuntru cu lăicere înflorate. Aşează copiii direct pe jos, îi acoperi cu blănuri şi îi învăţă să se ţină bine de stâlpi, apoi porunci surugiilor să dea bice. Foşnetul neîntrerupt al tălpilor săniilor pe zăpadă şi zurgălăii de la tâmplele cailor curăţau inimile tuturor de spaime, poleindu-le cu

nădejdi noi. O lume neprihănită, plăsmuită din argint curat şi gânduri bune, cobora încet din cer, odată cu ninsoarea.

Noi eram acolo când săniile intrară în Curtea Domnească de la Bucureşti, la două săptămâni după anul cel nou. Am văzut totul, respiraţiile lor scoţând aburi în gerul iernii şi nasurile roşii ale pruncilor domneşti. Din pridvorul înalt al Palatului Voievodal, dintre coloanele de piatră cu frunze de laur cioplite sus, în başlicuri, Mircea-Vodă o privea coborând copiii din sănii şi în piept îi creştea o mânie aspră şi o dragoste nouă pentru femeia aceasta care era a lui şi totuşi niciodată nu simţise că-i aparţine. În fiecare zi năştea o dragoste nouă pentru ea. Cea veche nu s-ar fi potrivit peste faptele ei care ieşeau mereu de sub porunca lui, îndem- nându-l să şi-o îndepărteze de la inimă.

Cum îndrăznise să i se uite în ochi, să răspundă da atunci când îi spusese care este planul plecării ei din Constantinopol, apoi să facă exact pe dos, chiar a doua zi?

O cohortă întreagă de slujnice şi copii de casă se strânseseră în jurul ei, adunându-se din toate colţurile curţilor, arătând pe zăpadă ca şirurile de furnici grăbindu-se spre regina lor. Dobra alergă spre tatăl său, urcă treptele câte două şi i se aruncă în braţe. Pe deasupra creştetului ei care în curând avea să-i atingă bărbia, Mircea avu cel dintâi schimb de priviri cu Chiajna. Ea i se uitase în ochi, apoi îşi coborâse fruntea, ca şi cum ar fi fost o Doamnă ascultătoare care nu calcă niciodată vorba soţului său. Avea nevoie de un nou copil, îşi spuse Mircea, amintindu-şi cu drag zilele de sarcină şi mai cu seamă cele de alăptare, când Chiajna era învinsă, lipsită de voinţă, cuminte şi neajutorată. Felul acela descumpănit în care îşi ridica ochii la el în astfel de zile, cerând în
tăcere ajutor, ar fi dorit să-l păstreze pentru totdeauna. Se ridicase din prăbuşirile acestea ale ei de fiecare dată

mai puternică. Cu fiecare copil cu care el dorise să o supună, mai nesupusă.

Chiajna află din nou sala cea mare a vorniciei plină de sânge, în vreme ce oamenii lui vodă scoteau leşurile unul câte unul, cu mişcări încete, ritmice, de dans îndelung repetat. De data aceasta nu se mai sperie însă. Nădăjduise că o va găsi astfel. Pentru anii petrecuţi în Constantinopol, îngrămădiţi toţi în câteva iatacuri, lipsiţi de slujitori şi de bani, mai prejos decât Cantacuzinii, decât Soliman şi Roxelana, ba chiar şi decât Marele Vizir, Chiajna se simţea pregătită acum să taie ea însăşi pe boierii care trădaseră.

Orice urmă a trecerii lui Pătraşcu pe la curte fusese ştearsă.

Numai Teodora Cantacuzino aduse pe lume în iarna aceea un băiat pe care îl numi Mihai şi care avea să fie crescut între Cantacuzini, în casele lor. Pentru ocrotirea vieţii lui, taina acestei naşteri avea să-i fie dezvăluită copilului abia la 12 ani, când el află că numele Mihai fusese purtat de membrii dinastiei bizantine a Cantacuzinilor, dar şi de fiul lui Mircea cel Bătrân din Casa Drăculeştilor.

7067de la Facerea Lumii

Anul secetei

Petru Vodă cel Tânăr

La 13 ani, Dobra era cu un deget mai înaltă decât mama sa şi avea mersul apăsat, bărbătesc al tatălui său, cu picioarele uşor depărtate şi vârfurile degetelor întoarse în afară. Gesturile ei repezite şi neterminate, lăsate în aer cu neglijenţa stăpânitorilor faţă de lucrurile mărunte, făceau mereu copiii de casă să se simtă vinovaţi în preajma ei din pricina vreunei căni aşezate pe marginea mesei care cădea în clipa următoare. Astfel de întâmplări, care în Chiajna ar fi născut iritare, aşterneau pe chipul Dobrei o răceală împărătească plină de indulgenţă, ca şi cum ar fi fost mereu nevoită să ierte nepriceperea pajilor de a o sluji.

Toate acestea erau de mirare, venind din trupul său subţire ca al ielelor, un soi de zână deşirată pusă din greşeală să stăpânească peste lucruri bărbăteşti.

Straiele cernite îi dădeau o autoritate stranie, ca a unui ucenic vrăjitor pe mâna căruia a căzut toiagul cel făcător de rele şi de bune. Descoperise un gest care o scotea din tagma copiilor şi o aşeza în aceea a femeilor în toată firea. Îşi cobora încet vălul negru de dantelă de pe cap, îl lăsa pe umeri cu mâinile amândouă, împlinea câte o sarcină măruntă, cum ar fi înlocuirea unui muc de lumânare de la căpătâiul mortului sau presărarea câtorva fărâme de tămâie într-o cădelniţă, apoi îşi ridica la fel de încet vălul înapoi pe creştet. Mai cu seamă

această acoperire a capului, folosind amândouă mâinile, o găsea plină de maturitate.

Simţind schimbarea copilei, doamnele din suita Chiajnei se retrăseseră la picioarele coşciugului, purtându-se fără voie în preajma ei ca în preajma mamei sale. Peste capetele lor acoperite cu văluri negre, Dobra vedea intrarea în biserică, uşile grele deschise larg, ca la Sfintele Paşte ori ca în dimineaţa de Crăciun, şi mişcare afară, în curte. Lumina care intrase până atunci în Biserica Domnească Buna Vestire începu să se schimbe. Pentru că Dobra se ridicase pe vârfuri, înălţând bărbia ca să zărească curtea peste capetele lor, grupul doamnelor se desfăcu în două ape, făcând loc privirii ei.

Îl văzu pe fratele său ieşind din Palatul Voievodal şi apropiindu-se, înconjurat de mulţime de oşteni cu săbiile scoase din teci şi cu frunţile întunecate de o asprime, o năsilnicie care cobora tăcerea pe unde treceau. Atunci când el păşi pragul bisericii, pentru o clipă, soarele blajin de răpciune sticli în toate zalele cămăşii lui, prima lui cămaşă de luptă, căpătată în dar de la tatăl său atunci când împlinise 12 ani şi nepurtată încă. Dobra simţi pentru el acelaşi lucru pe care-l simţise într-o noapte, în Cetatea Giurgiului, când îl aflase plângând în faţa căminului, cu picioarele aduse la gură şi ascunse în cămaşa de noapte, cu braţele încolăcite în jurul genunchilor, pentru că avea poftă de lapte şi îi era frig.

Milă.

Nevoia de a-l proteja.

Furie pentru că el are nevoie să fie protejat.

Vinovăţie şi ruşine pentru furie.

O parte din oşteni intrară odată cu el în biserică, alţii rămaseră afară, aşezându-se cu spatele la intrare, cu faţa către curte. Doamnele îndoliate făcură o plecăciune care văluri uşor aerul din biserică, stânjenindu-l pe

Petru. Primea mai multă atenţie decât putea stăpâni şi nu se descurca prea bine. Încercă să-şi mute gândul de la gestul lor şi se apropie de sora lui, căutându-i privirea ca pe o scăpare.

— Te cheamă mama, îi spuse atunci când ajunse lângă ea, la căpătâiul mortului.

— Unde este?

— În sala tronului. A zis să rămân eu aici şi tu să te duci să-ţi dea ceva de făcut.

— Ce vrea? întrebă Dobra, iar el simţi aceeaşi nemulţumire ca atunci când se strecurase sub masă, la lecţia lui Coresi, pentru că sora lui părea să priceapă mai multe şi mai iute decât el.

— Nu ştiu, Dobra, îi răspunse cu un început de nerăbdare, iar jos, sub catafalc, degetele lui se răsfiraseră a iritare. Du-te şi vezi!

Ea ieşi din biserică şi străbătu întreaga curte până la vor- nicie singură. Niciun oştean nu simţi nevoia să o însoţească. În urma ei, în biserica întunecoasă în care lumina slabă venită de la ferestre nu se aşeza direct pe lucruri, ci rămânea suspendată la două degete deasupra lor, Petru alese o lumânare neîncepută dintr-un sipet, o aprinse şi o înfipse în sfeşnicul de lângă coşciug. Până când izbuti să o facă să stea dreaptă, câteva picături de ceară topită îi căzură pe deget, acoperindu-l cu o pojghiţă subţire care semăna cu pielea, dar nu mai era piele.

Degetul lui semăna acum cu al mortului. Atâta doar că pe el îl durea.

Ceara fierbinte întărindu-se pe pielea lui îi mutase pentru o clipă gândul de la teama sa. Se temea să-i atingă mâinile încrucişate pe piept. În treacăt, ca din întâmplare, îi atinse numai umărul înveşmântat în cea mai bună mantie, cercetând prin zarafirul care-i oferea protecţie cum se simte carnea lui acum.

Nu simţi nimic din ceea ce se aştepta. Nu ştia precis la ce anume se aştepta. Oştenii înconjuraseră catafalcul,

aşe- zându-se cu spatele la mort, şi-şi roteau neîncetat ochii de la o fereastră la alta, sub privirile acuzatoare ale sfinţilor. Nu catafalcul îl înconjuraseră, ci pe el. Alţii înconjuraseră biserica pe afară. Nu biserica, ci tot pe el. Nimic rău nu i se putea întâmpla.

Întinse mâna încet, prelungind la nesfârşit gestul, şi atinse mâinile tatălui său numai cu buricele a două degete. Rece.

O senzaţie vag unsuroasă, ca pământul primăvara, când e pregătit să primească sămânţa. Tare, ferm într-un fel în care ceva însufleţit nu ar putea niciodată să fie. Străin. Cu degetele încă pe mâinile mortului, îi căută chipul cu privirea. Tatăl său era serios şi liniştit, ca şi cum ar fi ştiut cu siguranţă că el va putea duce la bun sfârşit tot ce îi lăsase de făcut. Dar Petru nădăjduia că el o luase în calcul totuşi şi pe Dobra, că liniştea aceasta a lui vine din faptul că ea avea să fie mereu prin preajmă.

Dobra străbătu curtea frumoasă dintre Biserica Domnească şi vornicie, aleile albe, umplute cu pietriş din Dâmboviţa, pajiştile încă verzi, frunzele galbene căzute în iarbă, răzoarele de flori îngrijite de Lăcustă. Paşii ei foşneau pe pietriş şi amuţeau pe iarbă. Auzul îi era mai ascuţit de la moartea tatălui său. Ori poate era mai atentă la lumea din jur. Un fir de vânt rece scutură crengile arţarilor tineri şi câteva frunze conabii plutiră prin aer, răsucindu-se ca nişte sfârleze. Se opri să le privească. Nu văzuse niciodată cum cad frunzele moarte la pământ. Vreme de treisprezece ani, ele căzuseră toamnă de toamnă, iar ea nu le văzuse.

Urcă treptele vorniciei cu două frunze ruginii în mână. Simţea nevoia să împiedice lucrurile să se schimbe ori măcar să observe cu atenţie schimbările.

De două zile nu mai era copil. În afară de ea, toată lumea părea să fie pregătită pentru asta. În primul rând, tatăl ei, care se simţise suficient de liniştit şi încrezător în ea încât să moară. Toate vorbele auzite până atunci, cuvinte cărora le îngăduise să treacă de hotarul urechii numai pe jumătate, căpătară dintr-odată altă însemnătate.

Petru trebuie să urmeze tatălui vostru pe tronul ţării.

Fără un moştenitor, noi toate nu vom însemna nimic.

Viaţa mea va depinde odată de Petru sau de unul dintre băieţi. Şi viaţa ta la fel.

Ei toţi trebuie să se teamă de Petru.

O fiică de domn cu adevărat deşteaptă şi-ar sprijini fratele.

O fiică de domn cu adevărat deşteaptă ar arăta lumii că fratele ei este cu mult mai destoinic decât ea.

E mai mic decât tine, trebuie să ai grijă de el.

Cuvintele acestea ce aşteptau la uşa înţelegerii ei de atâţia ani pătrunseră în sfârşit înăuntru, speriind-o. Tatăl său murise. Lumea aceea pe care o neglijase până acum cu nesăbuinţă începea, era aici, indiferent dacă era pregătită sau nu. Petru trebuia să urce pe tron şi să rămână acolo, pentru că altfel toţi aveau să fie pierduţi, abia acum înţelegea.

Coridorul lung şi îngust care ducea la sala tronului era plin de bărbaţi. Dregători. Căpetenii de oaste. Oamenii tatălui său. Dobra trecu printre ei sigură. Se simţea apărată. Rochia ei cernită şi dantela neagră de pe cap fluturau uşor în mers. Cineva acoperise cu o pânză oglinda din capul scărilor. Un sfeşnic cu nisip fusese adus la intrare şi mulţime de lumânări ardeau în el. Mirosea înecăcios a seu topit, a haine purtate de bărbaţi şi a luptă. Pe măsură ce înainta către sala tronului, începea să-i recunoască. Şerban, banul din Izvorani, cu feciorii săi, Nan porumbarul, Ţintea şi Vlaicu. Logofătul Barbu din Pietroşani. loan Norocea

din Răzvad, ginerele tatălui ei.

Niciun copil de casă. Nicio femeie.

Ioan Norocea renunţase de ceva vreme la straiele lui frânceşti şi la trufiile aduse din universităţile germane. Purta o pereche de cioareci din dimie de culoarea blănii de şobolan vârâţi în cizme şi o tunică pământie până la genunchi, ca orice alt căpitan de oaste. Era încins cu un chimir plin de arme şi nu purta cuşmă, nici barbă. Vechile lui semeţii se preschimbaseră acum în încrâncenări scrâşnite între dinţi împotriva acelora pe care-i admirase odinioară. Abia acum înţelegea dispreţul îngăduitor cu care îl priviseră ceilalţi studenţi în Colonia şi se răzvrătea în tăcere împotriva acestor amintiri.

O salută scurt pe Dobra numai dintr-o înclinare a frunţii, ca rudă ce-i era, spre deosebire de toţi ceilalţi care se plecaseră adânc în faţa ei, şi-i deschise uşa sălii tronului. Ea păşi peste prag şi rămase o clipă acolo, în vreme ce el închidea uşa în spatele ei. Lespezile sălii luceau întunecat, metalic. De o parte şi de alta, şirurile de jilţuri goale păreau să soarbă aerul din încăpere, ca nişte guri bolnave, căscate după viaţă. Tronul tatălui său era acoperit cu o pânză neagră. Mama sa o aştepta în picioare dinaintea podinii cu trei trepte. Vălul ei negru cobora din creştet până la pământ. Al Dobrei se oprea în dreptul umerilor, ca şi cum durerea ei era mai mică decât a mamei sale.

Chiajna o cercetă mai întâi în tăcere atunci când fata se opri în faţa ei. Straiele, vălul, umerii drepţi, bărbia ridicată, privirea nemişcată în ochii celuilalt. Palmele prinse una într-alta în faţă. Respiraţia liniştită, egală. O aşteptare lungă în poziţia aceasta, mai lungă decât răbdarea celor care ar fi fost de faţă, pentru ca prezenţa ei să-i supună fără o vorbă. Lecţii învăţate cu mai multă uşurinţă de fiica decât de fiul ei. Lui Petru încă îi mai alunecau privirile în lături după câteva clipe de nemişcare, iar respiraţia lui se iuţea.

— Am închis hotarele cu Transilvania, am declarat holeră în ţară, vorbi ea la capătul cercetării, iar Dobra simţi din nou golul acela în stomac şi pământul mişcându-se sub picioare, mama sa vorbindu-i despre treburile ţării însemna sfârşitul lumii. Înţelegi de ce am făcut asta?

— Ca să-i opreşti pe boierii aflaţi în pribegie, în Braşov şi Sibiu, să intre cu oaste, răspunse Dobra, cu glasul ei liniştit ca un lac noaptea, care niciodată nu o trăda.

— Bine, îi spuse şi mâna ei atinse foarte uşor mâna fetei, apoi se retrase iute înapoi, ca şi cum gestul ar fi dat-o de ruşine. Trebuie să mă pot baza pe tine, Dobra, pentru că hotarele închise nu-i vor opri multă vreme. Vor sosi.

Îi vorbi despre bătălii, pregătirea oştirii şi a armelor. Îi povesti cum avea de gând să scoată oamenii la luptă dinaintea vrăjmaşilor ce vor intra în ţară, poftind tronul fratelui său. Ochii ei străluceau când gura ei rostea săbii, luptă, cai. Dobra îşi închipuia că ea vorbeşte despre trimiterea Marelui Spătar ori poate a Marelui Ban al Craiovei în fruntea oştirii.

Totuşi, înflăcărarea cu care vorbea mama sa începu să-i dea de bănuit de la o vreme, iar ea se surprinse împotri- vindu-se acestui gând nebunesc, doar nu ne vom face de toată ruşinea, scoţând oamenii la luptă cu mama voievodului în frunte, călare! Ca şi cum în ţară nu s-ar mai găsi bărbaţi! Îşi aminti o vorbă auzită întâmplător în spatele bucătăriilor, printre slujnicele care învârteau făcăleţul în colivă. Nimeni nu ia în serios curtea păzită de o femeie. Dacă nu mai iese din când în când câte un bărbat în poartă, cu mâinile în şolduri, băut şi furios, se năpustesc tâlharii.

Ascultând-o acum pe mama sa, între gândurile Dobrei se strecură bănuiala că despre ea vorbeau atunci slujnicele şi din pricina aceasta amuţiseră brusc când o zăriseră. Chiajna ajunsese cu istorisirea

planurilor la partea în care Petru avea să rămână în Bucureşti, în taină, iar alături de ea se va afla un alt băiat, pe care aveau să-l îmbrace în veşmintele lui. Nu mai încăpea acum nicio îndoială că imaginea pe care o vedea mama sa, care îi înfierbânta respiraţia şi-i îmbujora obrajii, era ea călare în fruntea oştirii.

Pentru o clipă, Dobra se simţi singură şi se sperie. Dacă, dintr-un motiv sau altul – că ar fi murit ori că şi-ar fi pierdut minţile –, mama sa dispărea, atunci totul ar fi rămas pe umerii ei. Să se căsătorească cu un bărbat dintre vrăjmaşi sau cu un posibil aliat. Să-l înduplece să-l trimită pe Petru în surghiun, pentru ca el să rămână în viaţă. Să-şi apere fraţii mai mici. Urechile începură să-i ţiuie. Un nod de plâns îi blocă respiraţia în coşul pieptului. Ridică abia ghicit bărbia, întredeschise buzele şi trase aer prelung. Îl păstră o vreme în ea, până când simţi că efortul biruie nodul de plâns, apoi îl slobozi afară uşor, pentru ca mama ei să nu-i ghicească slăbiciunea de o clipă.

— Numai o mână de oameni cunosc toate acestea, isprăvi Chiajna, care-şi îmblânzise glasul de la cel dintâi semn de schimbare de pe chipul fiicei sale. Ai un rol important în tot acest plan, mai spuse, iar inima Dobrei uită spaima şi se umplu de încântare, o mulţumire fără margini, ca atunci când îţi astâmperi setea cu o vadră întreagă de apă proaspătă.

Mama ei avea încredere în ea. Avea nevoie de ea. Îi cerea ajutorul, scoţând-o cu aceasta în faţa tuturor celorlalţi copii ai ei, recunoscând-o mai destoinică. Bineînţeles că putea să ducă la îndeplinire partea aceasta a ei din plan. Abia aştepta să o facă.

— Nu-l vei ţine pe Petru lângă tine, continuă Chiajna, ci îl vei îmbrăca în straiele unui fecior de năsturar şi-l vei ascunde în bordeiul lui Lăcustă, tocmai la marginea Curţii Domneşti, unde începe Târgul de Sus. Acolo va trăi până mă întorc eu. Nu-l vizitezi. O să-ţi trimită Lăcustă veşti despre el, are poruncile lui.

— Da, mamă.

— Curtea va şti că Petru este la luptă, cu mine.

— Da.

Chiajna mai privi o dată fata adânc în ochi, nu ca să se încredinţeze că ea era suficient de puternică pentru sarcina aceasta, ci pentru că ar fi dorit să-i arate, pentru cea dintâi oară, că este mulţumită de ea. Fata era cumpănită şi îşi stăpânea bine firea, o laudă din partea Chiajnei nu ar fi înmuiat-o. Căută în minte un gest grăitor, o vorbă cuprinzătoare care să spună eşti mâna mea dreaptă, cu tine voi împlini tot ce este de făcut, noi amândouă vom conduce toţi bărbaţii aceştia care se află acum în căutarea unui cap. Nu găsi însă nimic şi se întristă. Nu era tocmai tristeţe. Era o umbră de vinovăţie nelămurită, căreia Chiajna îi răspunse ca fiecărei vinovăţii pe care o simţise vreodată: cu o înverşunare mânioasă, o vorbă repezită şi un gest nerăbdător din mână.

— Acum du-te! Trimite-i la mine pe toţi cei care aşteaptă afară.

Dobra pricepu că nu avea să-şi primească mângâierea pe care, pentru o clipă, o bănuise în spatele ezitării mamei sale. Nu se mişcă. Întârzie un moment în plus cu privirea în ochii ei, o sfruntare şi o învinuire pe care Chiajna le desluşi foarte limpede.

— Copiii cei mai mici se vor afla departe de Curtea Domnească, în grija unor familii de încredere, spuse, dăru- indu-i această nouă taină ca despăgubire pentru că nu putuse rosti vorba de alint şi preţuire. Fiecare la altă casă, pentru că nu se ţin toate ouăle în acelaşi coş. Nu vei şti care sunt casele. Nici ei nu se cunosc între ei.

Isprăvise şi, ca să-şi silească fiica să se mulţumească cu atât şi să plece, făcu un pas înapoi, schimbând distanţa dintre ele. Nimeri în conul de lumină ce intra pe una dintre ferestre şi atunci, în strălucirea soarelui de toamnă, Dobra îi văzu obrajii acoperiţi de o spuzeală roşie, pielea umflată şi descuamată, o hartă stranie a

unor tărâmuri pârjolite de foc. Nu-şi cunoscuse niciodată bunicul. Nu ştia nimic despre boala care-i spuzea obrajii ori de câte ori prin preajmă se aflau flori de romaniţă. Gândul că mama sa ar putea muri la rândul ei o cuminţi îndată, iar Dobra se răsuci pe călcâie şi ieşi.

Pe uşa rămasă deschisă începură să intre bărbaţii, câte doi-trei, înaintând către Chiajna cu paşi măsuraţi, ca şi cum s-ar fi ferit să ajungă prea devreme, ca şi cum ar fi existat un timp exact până la care ei trebuiau să umple sala. Îşi căutau ritualuri noi care să le ajute gândurile să rămână disciplinate, de vreme ce vechile ritualuri dispăruseră odată cu moartea voievodului lor, în urmă cu două zile.

Niciodată ţara nu rămăsese pe mâinile unui voievod de numai 12 ani, care să aibă nevoie de îndrumările mamei sale ca să conducă. Niciodată ei sau părinţii lor nu veniseră în faţa unei Doamne, în sala tronului. Totuşi, erau cu toţii încredinţaţi că Doamna Chiajna nu avea să plece de acolo cu niciun chip, până când fiul său nu avea să fie suficient de puternic ca să-şi apere singur tronul. Nu s-ar fi simţit stânjeniţi să o urmeze, dacă ea s-ar fi arătat la fel de vrednică ca răposatul ei soţ, dar asta trebuia mai întâi dovedit. Se temeau în schimb să arate ezitare. Pur şi simplu se temeau de ea.

În picioare în faţa tronului îndoliat, Chiajna îi privea apropiindu-se. Aşa intraseră în urmă cu două zile şi în iatacul lor, când ea trimisese după ei cu vorba că Mircea-Vodă a murit, la capătul unei nopţi albe în care răsucise feluritele posibilităţi pe toate părţile.

Se întâmplase la sfârşitul mesei. Copiii fuseseră trimişi de mult la iatacurile lor. Slujnicele strângeau tingirile, curăţau toate resturile într-una singură, apoi le stivuiau într-un teanc pe colţul mesei. Copiii de casă stingeau torţele din pereţi, curăţau partea arsă a feşelor îmbibate cu răşină şi le pregăteau pentru a doua zi. Mircea îşi împinsese jilţul departe de masă şi ridica potirul către paharnicul din spate, ca să-i fie umplut. Îl văzuse mutând potirul din mâna stângă în dreapta, apoi, după ce luase o înghiţitură de vin, lăsase potirul pe masă şi îşi frecase îndelung braţul stâng. Erau certaţi în seara aceea pentru o pricină măruntă. Chiajna îşi amintea cum îşi îndoia el braţul şi îl tot pipăia. I se păruse că este îngrijorat, aşa că se apropiase şi-l privise, propunându-i numai din ochi un armistiţiu.

— Nu-mi mai simt braţul, îi spusese el, apoi trupul i se chircise şi Mircea îşi dusese mâna la piept, frământându-l ca şi cum ar fi dorit să smulgă de acolo un cleşte care-l strângea.

— Trimit după dohtor, spusese ea, înspăimântându-se atunci când îşi auzise cuvintele.

La un bărbat cum era soţul ei, dohtorul venea numai la sfârşit. Acum, în sala tronului, privind la dregătorii ţării cum se apropiau de ea, îşi aminti limpede că se gândise atunci la blestematul de Lăpuşneanu, care era nedezlipit de dohtorul lui şi cu toate acestea Dumnezeu nu-l găsea suficient de pregătit ca să-l ia la El. Se căsătorise în schimb cu mica Ruxandra şi mai slăbise supravegherea asupra ei, Chiajna primise o scrisoare şi răspunsese. Nu se îndoia că Lăpuşneanu este cel care le citeşte primul.

— Nu am nimic, îi spusese Mircea.

Apoi întinsese din nou potirul în spate, paharnicul i-l umpluse, el îl dăduse pe gât şi se ridicase de la masă. În iatacul lor se prăbuşise pe podele, chircit ca şi cum Dumnezeu îl strângea în pumnul Său, cu gura deschisă

cu lăcomie şi ochii tot mai măriţi, pe măsură ce aerul se împotrivea să-i intre în plămâni.

Chiajna trimisese după dohtor şi poruncise străjii de pe coridor să-şi aducă întăriri şi să trimită la ea pe căpitanul gărzii. Îl lovise cu putere în oul piciorului atunci când el rămăsese nătâng, uitându-se la ea cu o privire rătăcită, fără să se mişte de pe loc. Se sprijinise cu o mână de tocul uşii, îşi luase avânt şi-i repezise o lovitură în cizmă, scoţându-l cu aceasta din nerozia în care căzuse:

— Acum! strigase ea.

Dohtorul sosise în cămaşa de noapte. Pentru că nu pierduse vremea ca să tragă pe el pantalonii şi vreo tunică, astăzi încă se mai afla în slujba Curţii Domneşti. Pentru Mircea însă nu se mai putuse face nimic. Chiajna îi adusese o lumânare aprinsă sub nări, iar flacăra subţire se înălţa netulburată de nicio răsuflare. Nu mai respira de mult când dohtorul intrase în iatac.

Noaptea abia începea.

La cel dintâi cântat al cocoşilor, miezul nopţii, îi deşteptase pe Dobra şi pe Petru şi îi adusese în iatacul părintesc. Îl ridicaseră între timp pe Mircea de pe podele şi-l întinseseră pe pat, numai ea cu dohtorul, singurii care ştiau deocamdată. Nu mai dăduse drumul dohtorului să plece până când nu se hotărâse că a sosit momentul ca vestea să părăsească încăperea. Nu voia să piardă vremea cântărind dacă poate sau nu avea încredere în el, aşa că pur şi simplu îl sechestrase sub ochii ei.

Dobra o ascultase cu atenţie, ascunzând tot ceea ce simţea. Ochii ei străluceau de isteţime şi concentrare.

Petru începuse să respire iute şi cu putere pe nas, scoţând sunete de mânz care fornăie, şi Chiajna ştiuse că mai bine de atât nu se va putea stăpâni.

Următorii care fuseseră deşteptaţi în crucea nopţii şi aduşi în iatacul voievodului fuseseră fiica lui, Stana, şi soţul său, Ioan Norocea din Răzvad. Nimeni nu mai

ieşise din odaie până la revărsatul zorilor. Chiajna dăduse drumul veştii în lume odată cu prima lumină a zilei, tulbure şi tristă ca moa- rea de varză prost vânturată. Şi mirosind la fel.

Vodă murise de gheară la inimă.

Dregătorii Curţii şi căpeteniile de oaste sosiseră la chemarea ei şi intraseră în iatacul voievodului cu aceiaşi paşi pe jumătate nehotărâţi, pe jumătate respectuoşi cu care se apropiau acum de ea şi de tronul acoperit cu o pânză neagră.

În noaptea aceea îi apăruse spuzeala. Se descoperise în oglindă cu obrazul înflorit, roşu şi plin de usturime. O mânca şi încerca să se scarpine cu dosul palmelor şi cu genunchii degetelor. Pusese să fie stârpită toată romaniţa de pe lângă zidurile Curţii Domneşti, bănuind că este aceeaşi boală pe care o avusese o viaţă întreagă şi Petru Rareş.

— Care este porunca, Măria Ta? o întrebă Ioan Norocea, pe care îl lăsaseră să vorbească primul în faţa ei deocamdată, nu pentru că îl găseau cel mai vrednic, ci pentru că era ginerele voievodului.

— Să se adune oamenii la oaste în taberele cunoscute, spuse Chiajna, trecând pe la fiecare cu privirea. Boierii din ţară să trimită oşteni cu arme şi cai, după lege. Să se înceapă îndată pregătirea celor încă neînvăţaţi. Şerban din Izvorani şi cel mai mare dintre feciorii săi răspund de instruire. Tu vei da seama pentru răspândirea veştii.

— Ce să se facă cu cei care nu se supun poruncii, Măria Ta? întrebă Marele Vornic, iar în glasul lui răzbătu o undă de cutezanţă necuviincioasă care nu scăpă Chiajnei.

— Cum adică nu se supun poruncii? rosti ea cuvintele rar, pe un ton atât de coborât, încât ei fură nevoiţi să se oprească din şuşotit ca să o audă.

— Dacă nu trimit oameni în tabere.

— Dacă nu trimit oameni în tabere, li se va tăia capul

pentru trădarea domnului, aşa cum stă scris în pravila ţării, spuse ea liniştit. Apoi vom cere oamenii de la feciorii lor. Firmanul de domnie pentru Măria Sa Petru-Vodă tocmai a sosit de la Constantinopol.

Nu era adevărat. Toţi ştiau asta. Chiajna ştia că ei ştiu. Un sol care este aşteptat în toate punctele de poştă cu cai odihniţi şi hrăniţi tot ar fi avut nevoie de încă o zi ca să ajungă cu firmanul în Bucureşti. Pricepură însă din privirile cu care ea îi înfrunta că nu i-ar fi fost greu să ia mai întâi capul boierilor nesupuşi şi abia după aceea să arate şi firmanul care va fi sosit între timp.

— Dacă ai închis hotarele, Măria Ta, pentru ce graba aceasta să strângem oastea şi să deprindem oamenii noi cu armele? vorbi din spatele celorlalţi pârcălabul de Jaleş, care avea cele mai întinse câmpuri cu grâne şi abia ce scosese oamenii la secerat.

Oprirea negustorilor braşoveni să intre în ţară tocmai la strânsul recoltelor nemulţumea mulţi boieri. Toţi aşteptau la vremea aceasta caravanele să vină şi să cumpere recolta direct din câmp.

— Toţi cei care doresc să deschid hotarele cu Transilvania să treacă pe partea stângă, spuse Chiajna, arătând cu palma deschisă locul, ca o invitaţie.

În sala tronului se lăsă tăcerea. Boierii care se aflau deja pe stânga se retraseră grăbit, ca şi cum locul i-ar fi fript. Niciunul dintre cei care până atunci aprobaseră cu mormăieli pe pârcălabul de Jaleş nu cuteză să se arate făţiş. Palma ei mai rămase o vreme în aer. Nu sparse tăcerea, o mai lăsă pe umerii lor, tulburătoare şi grea, încărcată de ameninţări nelămurite, adică ce voia să spună că ar fi putut păţi cei care ar fi trecut în partea stângă? Nimic, tăinuia Chiajna adevărul şi continua să se poarte ca şi cum o întreagă oştire ar fi aşteptat numai un semn de la ea ca să năvălească în sala tronului şi să-i căsăpească pe toţi.

loan Norocea se răsucise pe călcâie şi pornise către ieşire. Toţi ceilalţi se scurseseră pe urmele lui, sunând dinadins din armele de la brâu şi din pinteni numai aşa,

din răzbunare şi ca să verse undeva nemulţumirea cea mai mare care le frigea sufletul: o vreme le va porunci o femeie, fie ea Doamnă sau nu.

Toţi băieţii de pe Uliţa Dintre Gârliţe aveau câte un beteşug. Asta era ceea ce îi scotea din tagma şobolanilor şi îi ridica în aceea a cârlanilor, unde nu oricine izbutea să ajungă. Şobolanii erau pruncii cei nătângi care credeau tot ce li se spunea şi se ţineau cât era ziua de lungă după băieţii mai mari. Cârlanii erau: Şoalcă Bălosul, care îşi pierduse într-o încăierare un dinte dintre cei deja schimbaţi, iar acum bălo- şea la fiecare vorbă. Canache Mână Scurtă, care-şi pierduse vârfurile degetelor de la o mână pe când se jucau de-a tăierea capului trădătorului. Pâcă Gângavul, care-şi retezase singur limba, pentru că o ţinuse între dinţi atunci când primise un pumn. Boca Chiorul, care-şi pierduse un ochi încercând să scoată cu mâna goală un cui dintr-o scândură. Jipa Ologul, care nu-şi mai putea îndoi un picior după ce şi-l crestase în spatele genunchiului, pe când rămăsese agăţat între ulucile unui gard. Spirache al năsturarului, fără beteşug şi din această pricină cel mai spurcat la gură, încercând cu aceasta să înduplece în fiecare zi cârlanii să-l primească între ei.

Până acum câteva săptămâni umbla cu ei şi Gonţea Rât de Porc, cel cu nasul retezat, dar tocmai împlinise 12 ani şi tatăl său îl oprise cu slujbă întreagă în măcelărie. Spirache rămăsese acum cel mai mare din ceată.

În dimineaţa aceea, Spiridon năsturarul şi năsturăreasa se învârtiseră în jurul feciorului lor ca în jurul unui boţ de aur, speriindu-l şi dându-i de bănuit. Mai întâi, maică-sa îl silise să se spele din cap până-n

picioare, alergând fetele cu porunci, să aducă apa fiartă, să i-o încropească, să pună alta pe foc pentru că băiatului nu-i ajungea ca să se spele şi pe cap. Apoi, după ce răsplătise cu câteva palme glumele feciorului – numai morţii se spală atâta, mamă, mi-aţi pus gând rău? –, îl întorsese în ciubăr pentru că rezultatul nu-i plăcuse. Îl ameninţase că, dacă mai iese şi de data aceasta tot nespălat din hambar, atunci va intra peste el şi-l va freca cu bucata de săpun şi prin gură, căci auzise şi ea ce vorbe ştie Spirache să spună pe uliţă, să nu-şi închipuie că nu.

Când Spirache isprăvi şi întreaga casă se linişti, năsturarul şi năsturăreasa îl apucară de umeri şi-l rotiră între ei de câteva ori, privindu-l cu chipurile muiate de surâsuri înduioşate. Mezinul lor fusese chemat de Doamna Chiajna la Curte, pentru o slujbă. Lui Spiridon Potecă i se poruncise să trimită băiatul singur la Poarta de Jos, unde străjerii aveau vorbă să-l lase să intre. Din primăvară până acum, Spirache crescuse ca din apă şi ieşise din ultimul rând de haine primit la Paşte. Încheieturile mâinilor şi picioarelor i se iveau din mâneci şi craci, dându-i un aer neajutorat.

— Hai, prostule, odată! se auziră de afară glasurile înfundate ale cârlanilor îngrămădiţi la fereastra năsturarului, o claie de capete murdare şi zburlite, un mănunchi de palme slinoase care mânjiseră geamul năsturăresei, un stol luminos de zâmbete fericite.

Spirache întoarse capul către ei şi răspunse numai din buze, deschizând bine gura mută pentru ca ei să priceapă: taci, futu-ţi morţii mă-tii! Apoi se smulse din mâinile părinţilor, deschise uşa atelierului cu o smucitură, fără să mai piardă vremea să o închidă în urma lui, şi fu înghiţit îndată de ceata cârlanilor.

— Ce slujbă e asta, Spirache? îl întrebă Jipa Ologul, încercând să ţină pasul cu el.

— Nu ştiu, prostule, răspunse feciorul năsturarului, străbătând Uliţa Dintre Gârliţe cu fruntea sus, ca şi cum

fusese chemat la oaste, cel mai vrednic dintre toţi.

— Şi tu cum o să ştii să faci ce-ţi dă, Spirache? întrebă Boca Chiorul, trăgându-şi nasul şi scuipând într-o parte.

— Păi, n-o să-mi zică ei, prostule? izbucni în râs băiatul, iar ceata îi ţinu isonul, ridicând la cer hohote intenţionat exagerate, cu care mascară preţ de o clipă emoţiile.

La Salcâmul Dracului părăsiră Uliţa Dintre Gârliţe şi intrară între mlaştini, străbătându-le în tăcere pe podeţele putrede. Din suprafaţa uneori mâloasă, lucind ca mâncarea de prune făcută de mamele lor, alteori acoperită de văluri destrămate de mătasea-broaştei, li se părea că se ridică aburii unor vrăji. Nu era voie să vorbeşti când treceai prin mlaştini, pentru că trezeai ştimele apelor, care-ţi preschimbau părul în şerpi încolăciţi şi-ţi înnodau limba. Mlaştinile şi podeţele se isprăveau la câţiva paşi de Dâmboviţa, într-o palmă de pământ mocirlos în care erau aruncaţi ici-colo bolovani. Săriră de pe unul pe altul până ajunseră la Podul de la Turn. Se opriră pe mijlocul podului şi scuipară îndelung în apa râului, cu boltă, încercând să scoată afară din ei mirosul de broaşte şi boli al mlaştinii.

Pe malul celălalt, la o aruncătură de băţ, puteau vedea Poarta de Jos a Curţii Domneşti. Amestecul acela nelămurit de bucurie, frică, mândrie şi tristeţe îi năpădi iarăşi, făcându-i să-şi lase capetele nespălate pe spate şi să urle ca lupii, să miorlăie prelung ca motanii în călduri şi să râdă nestăpânit, ca smintiţii ieşiţi din fire.

Ajunseră dinaintea străjilor Porţii de Jos strânşi ciorchine împrejurul lui Spirache, fiecare cu câte o mână pe un umăr al lui, ca albinele prinse ciopor la gura stupului.

— El a fost chemat la Curte pentru o slujbă, spuse Canache Mână Scurtă, îmbrâncind cu putere pe Spirache către oşteni, ca şi cum l-ar fi bănuit că s-ar împotrivi, cuprins de vreo spaimă în ultimul moment.

— Mă cheamă Spiridon, feciorul lui Spiridon Potecă năsturarul, spuse Spirache şi, dintr-un motiv cu totul neînţeles, un hohot de plâns sau de ceva foarte asemănător scăpă din pieptul său chiar când isprăvi de rostit vorbele acestea.

Capul i se umplu de sudălmi din cele mai ticăloase, dar fălcile lui rămaseră încleştate, pentru prima oară de când intrase în rândul cârlanilor nu putu da drumul afară scârnăviilor. Rămase, cu toate acestea, drept sub privirile oştenilor.

— Treci! îi făcu semn din bărbie unul dintre străjeri spre poarta mică pe care o deschisese pentru el, iar băiatul intră cuminte, supus, înfrânt de desprinderea din ceata care-i dădea puteri.

— Daţi-i drumul de aici! spuseră ceilalţi oşteni băieţilor, culegând pietre de pe jos şi amenințând că le vor arunca spre ei, pentru că zdrenţăroşii de pe Uliţa Dintre Gârliţe nu se ridicau la cinstea de a fi amenințaţi cu suliţele.

Din casele cele vechi de la Dâmboviţa fuseseră scoase toate slujnicele şi feciorii de casă, aşa fel ca schimbul celor doi băieţi să se facă ferit de ochi curioşi. Petru nu dorise cu niciun chip să-l cunoască pe feciorul năsturarului, aşa că Dobra menise fiecăruia dintre ei câte o odaie, iar acum ducea straiele dintr-o încăpere în alta.

Spirache se împotmolise în faţa cămăşii de zale, ale cărei foi nu ştia cum să le tragă peste cap şi să lege apoi cureluşele de la subţiori. Mătasea cămăşii pe pielea lui îl tulbura. Atingerea aceea vie ca o apă caldă îl făcuse să uite că urma să împlinească 12 ani, iar el se simţi din nou de 8, un şobolan neştiutor care se temea de cârlanii ştirbi, chiori, ologi sau gângavi.

Alături, Petru îmbrăcase hainele sărăcăcioase şi îşi

cerceta acum mânecile prea scurte, întinzând mâinile în faţă, apoi lăsându-le pe lângă trup şi scuturându-le ca şi cum ar fi vrut să scape de şiruri întregi de gândaci care urcau pe el. Cămaşa aspră de cânepă îi înroşise deja pielea, iar el se scărpina necontenit la ceafă, tot mai iritat.

— Gata? îl întrebă sora sa şoptit, cu palmele şi urechea lipite de uşă.

— Scapă mai întâi de el, Dobra, o rugă prin uşa închisă. Întoarce-te singură să vorbim un pic.

Dobra îl ajută pe feciorul năsturarului să-şi pună cămaşa de zale şi îl duse în Palatul Voievodal, în iatacul fratelui său. O mână de oşteni îi înconjurară de la ieşirea din casele vechi şi până la uşa iatacului, apoi rămaseră de strajă pe coridor.

— Nu vorbeşti nimic cu nimeni! îi spuse, apoi mai aşteptă o vreme în faţa lui, privindu-l, pentru ca el să aibă răgazul de a-i pune întrebări.

Băiatul nu cuteza să ridice ochii la ea. Rămăsese în mijlocul iatacului, cu umerii căzuţi, cu braţele spânzurând pe lângă corp şi privirea aţintită la mâinile ei, pesemne găsind în asta vreun semn de respect ori poate doar nu ştia încotro să privească. Hainele fratelui ei îi veneau perfect. Dobra îşi spuse că asta nu este o întâmplare, pesemne mama ei iscodise printre băieţii de pe uliţele din apropiere până când aflase unul cu măsurile potrivite. Chipul lui nu semăna deloc cu al fratelui ei, dar asta nu era important. Nu curtenii erau cei care trebuiau să creadă că cel pe care-l văd este tânărul voievod, ci oştenii în fruntea cărora Chiajna avea de gând să-l aşeze.

— Ai înţeles? îl întrebă. Nu vorbeşti nimic cu nimeni. O să mă întorc eu la tine când am să pot.

Băiatul dădu din cap în semn că da şi ea ieşi.

Sus, în marginea de la miazănoapte a Curţilor Domneşti, acolo unde zidurile fac colţ şi un vechi turn de strajă putrezeşte acoperit cu muşchi-de-pământ, Lăcustă aflase o jitniţă părăsită, în cel dintâi an al sosirii lor în Cetatea Bucureştilor. Dincolo de ziduri trecea drumul Târgului de Sus. În apropiere se auzea clopotul bisericii sărăcăcioase, ridicate odinioară de boierii Cocorăşti pe pământurile lor şi lăsată acum uitării[VII]. La numai câţiva paşi în spatele tuturor acestora începea pădurea, Codrii deşi ai Vlăsiei mişunând de animale.

Aici ştiuse Lăcustă că este sălaşul său, de la cel dintâi pas pe care-l pusese pe pământul ce mustea de apă. Nu în odăile caselor domneşti se simţea el apărat, ci în vecinătatea animalelor pe care le auzea zi şi noapte, necontenit. Tăcerea lor de o clipă îi dădea semn de om prin preajmă. Către Biserica Albă şi Tabaci găsise un pâlc de frasini pentru gân- dăceii lui. Înconjurase vechea jitniţă cu rânduri de roiniţă, cuiburi de mentă şi tufe de rostopască. Împărţise jitniţa în două cu o îngrăditură din nuiele umplută cu chirpici – o parte mai spaţioasă în care Dumitriţa, fosta doică mică a Doamnei, avea să-şi crească băiatul, şi o parte mai strâmtă în care avea să se adăpostească el pe timpul iernilor, când nu mai putea dormi afară. Din pricină că jitniţa era mai înaltă decât toate clădirile în care intrase Lăcustă vreodată, dându-i ameţeli atunci când se aşeza în pat, el întinsese pe deasupra rogojini împletite din papura de pe mlaştini, coborând bolta mai aproape de creştetul său.

Hambarul acesta înalt de şase stânjeni îl zări Petru de departe, pe când venea încet pe cărarea ce tăia grădina cu ierburi de leac. Era ultima zi a lui răpciune şi el simţi, pentru cea dintâi oară în viaţa lui, frigul pe la gleznele şi încheieturile mâinilor rămase descoperite. Târâse în picioare, din Palatul Voievodal până aici,

VII Viitoarea Mănăstire Sărindar.

ghetele prea mari ale lui Spirache, legate strâmb cu sfoară, în lipsa şnururilor obişnuite. O băşică dureroasă se umplea cu lichid într-o margine a degetului mare, făcându-l să şchioapete.

Mirosurile amare din jur, umezeala din aer şi o nemişcare ca o pândă îi strecurară în inimă încredinţarea că locul este neobişnuit, aflat poate sub protecţia duhurilor ori apărat de o vrajă legată de om. Aruncă o privire vechiului turn de strajă, pe care muşchiul verde se ridicase dincolo de un stat de om. I-ar fi plăcut să urce până sus, dacă totul nu ar fi arătat atât de părăsit. De oameni şi de Dumnezeu.

Când puse cel din urmă pas şi ieşi de pe cărare, intrând în bătătura casei, locul prinse viaţă dintr-odată, ca şi cum ei toţi l-ar fi pândit până atunci, aşteptând să vadă dacă el avea să-şi ducă drumul până la capăt. În pragul casei se ivi Dumitriţa, încărunţită, cu ochii ei albaştri ce dăduseră culoare Mănăstirii Voroneţului, luminând un chip îmbătrânit acum. Surâdea blajin ca Sfânta Vineri din poveste atunci când Făt-Frumos ajunge la poarta ei.

Dintr-o tainiţă de sub pământ, o pivniţă fără chepeng cu gura năpădită de buruieni, apăru Lăcustă, şontâcăind pe picioarele lui strâmbate de boală, şi îndreptă spre Petru ochiul său cel bun. Pe poarta scundă din uluci ştirbe tocmai intra în bătătură Gruia, feciorul Dumitriţei, mânând agale o teleguţă plină cu bostani galbeni, prăzulii şi măslinii. Opri într-o margine, vârî biciuşca în furca teleguţei, sări jos de pe capră şi începu să desfacă cureluşele căpăstrului, ca să scoată calul din ham.

— Hai să-l ajutăm să descarce bostanii cât îngrijeşte el de cal, vorbi Lăcustă către Petru, iar glasul lui adânc, glas de pământ care se hotărăşte să vorbească, schimbă totul în jur, despărţind lumea oamenilor de lumea nălucilor.

Pentru Petru, clipa aceasta în care grădinarul cu

oase răsucite glăsuise avea să rămână ca un hotar în mintea lui. I se arătase adevăratul stăpân al locului acestuia aflat la graniţa celor nevăzute. Făptura cocoşată, cu umerii ascuţiţi ridicaţi, împotriva firii, până la urechi, cu degetele contorsionate şi un ochi acoperit de albeaţă se apropie de el cu mişcări potrivite, cu grijă ca să nu-l sperie. În mers, picioarele curbate se îndepărtau mai întâi de trup în lateral, pentru ca mai apoi să revină şi să pună un pas în faţă. Urmele pe care le lăsa grădinarul semănau cu petalele unei flori uriaşe, risipite în două şiruri la spatele lui.

Petru nu-l văzuse niciodată până acum pe Lăcustă. Ştiuse mereu că merii şi perii din Curtea Domnească sunt îngrijiţi de un grădinar adus de mama sa din Cetatea Sucevei. A zis Lăcustă că de mâine puteţi culege, le spunea Chiajna. Spune-i lui Lăcustă să nu mai pună ulcele cu flori în iatacurile copiilor. Trimite-i lui Lăcustă vorbă să umple casa cu micsandre. Aduceţi-mi de la Lăcustă o alifie cu izmă. Îi cunoscuse din-totdeauna numele, dar îl vedea acum pentru prima oară.

Ajuns în faţa lui, grădinarul îi apucă mâna într-un fel neobişnuit, prinzându-i degetul mare şi o parte din încheietură, şi-l trase după el spre teleguţa cu bostani. Pielea lui era uscată ca pergamentul şi părea fierbinte pe mâna rece, înfrigurată, a lui Petru. În podul palmei îi simţea două degete chircite, subţiate şi osoase, iar el înţelese că Lăcustă nu putea să şi le mai folosească, nu le mai putea întinde din poziţia chinuită în care înţepeniseră.

— Ia unul în braţe şi coboară cu el la pivniţă, îi spuse, în vreme ce el însuşi ridică doi bostani, îi sprijini de pieptul său cu osul ieşit în afară ca o lamă de plug şi începu a coborî treptele săpate în pământ, surprinzându-l din când în când pe Petru cu câte o mişcare neaşteptată a braţelor, picioarelor sau capului său, ca şi cum ele ar fi avut o voinţă a lor proprie, iar

Lăcustă numai cu greu le putea face să lucreze împreună.

Descărcară teleguţa, rânduind bostanii pe lângă peretele pivniţei, pe policioare. Gruia adăpă şi hrăni calul, apoi li se alătură. Faţa lui perfect rotundă, cea mai rotundă faţă pe care o văzuse vreodată Petru, cu colţurile ochilor lăsate în jos, semăna cu o lună tristă. Sub buză, chiar acolo unde bărbia se răsuceşte în sus, făcând şanţ, Gruia avea o aluniţă cât bobul de hrişcă ce atrăgea privirea ca un al treilea ochi. Chiar şi celor care-l cunoşteau de multă vreme li se întâmpla să le alunece privirile pe aluniţă, ca atrase de un magnet. Se cerea cercetată şi cu greu te puteai împotrivi plăcerii dezgustătoare de a o privi.

Când isprăviră, Lăcustă îi făcu semn să se aşeze pe o buturugă scundă, împunse pe Gruia cu un deget noduros şi-i ceru în tăcere o nucă din copac, o dezghiocă şi-i zdrobi coaja verde pe o piatră, cu podul palmei, până când obţinu o turtiţă zemoasă, plină de aţe. Se aşeză pe pământ, la picioarele lui Petru, şi îi frecă gleznele albe, trădător de curate, care se iveau din cracii prea scurţi ai pantalonilor cu coaja de nucă. În jur se împrăştia miros aspru de măta- sea-broaştei şi baltă. Trecu apoi la încheieturile mâinilor şi la obraji. Gleznele se pătară primele. Pielea se înnegrea inegal prin locurile pe unde trecuse Lăcustă cu coaja verde de nucă, închipuind mări şi ostroave care nu aveau să existe niciodată.

La sfârşit se priviră toţi trei, chipuri pământii, mohorâte, pe care ochii sticleau straniu, şi se simţiră aidoma, ieşiţi din burta aceleiaşi mame mute şi nemărginite, cu iz liniştitor de staul. Îşi surâseră cu mulţumire. În inima feciorului cel mare al Chiajnei cobora încet o pace pe care nu o mai simţise din primii ani ai prunciei, ca o pasăre care se întoarce la cuib fără să bată din aripi. Nimeni nu avea să-l mai recunoască vreodată. Avea să rămână pentru totdeauna aici, la doi

paşi de casa părintească, ascuns între tufe de rostopască şi brusturi uriaşi, trebăluind umăr la umăr cu Gruia al Dumitriţei, amândoi cuminţi sub vorba lui Lăcustă. O viaţă scăpată de sub povara moştenirii unui tron pentru care păreau să se bată munţii în capete.

Diaconul Coresi ieşi din tiparniţă şi porni către porţile Mănăstirii Dealu, strângându-şi pe lângă trup anteriul vărgat de citarea, care împlinise deja vreo câţiva ani, pentru că diaconul nu avea trufia veşmintelor. Purta cămaşă de filaliu largă-n mâneci şi cusută cu şiruri negre. Cam subţire pentru luna lui brumărel, îşi spuse, simţind vântul rece de toamnă pe şira spinării.

Se întorcea acasă după o zi de muncă. Mănăstirea în amurg începea să prindă viaţă. Clopotarul ieşi dintr-o chilie, coborî cu luare-aminte scara văruită frumos în alb, mărginită până jos cu şiruri de muşcate roşii, şi străbătu curtea către clopotul din turn. Călugărul păstrător al cheii bisericii descuie uşa pronaosului, o deschise larg şi o propti cu un sfeşnic. Fratele de la lumânări intră, scoase sipeţelele şi le aşeză pe masă, după mărimi. Fraţii cântăreţi veneau pe cărare, unul în spatele celuilalt, mergând pe acelaşi pas şi frământând între degete mătăniile. Toţi aveau rostul lor aici. Coresi simţea că el şi-l pierduse pe al lui şi se străduia să ţină ascunsă această taină.

În vară, Doamna Chiajna îi poruncise tipărirea unui pen- ticostar care să arate rânduiala slujbelor pentru cele cincizeci de zile dintre Sfintele Paşte şi Rusalii. După ce ei se întorseseră de la Constantinopol, o vreme diaconul aşteptase ca ea să-i poruncească reînceperea lecţiilor cu copiii domneşti. Nădăjduia că, dacă ar putea petrece mai mult timp în preajma ei, i-ar fi mai uşor să

aducă vorba despre cărţulia pe care o scrisese şi cu care bătea de ceva vreme la uşile Mitropoliei din Târgovişte, ca să capete învoire să o tipărească. Până acum nu avusese nicio izbândă, căci Sfinţia Sa Mitropolitul îi ceruse să lase manuscrisul şi de atunci doar îl mai chema din când în când pentru lămuriri. ***Întrebare creştinească*** – o sută de pagini caligrafiate frumos cu mâna lui – fusese citită şi discutată pe rând de toţi episcopii, stareţii şi preoţii mai învăţaţi ai cetăţii.

Coresi lăsă mănăstirea în spate şi porni la vale, către Târgovişte, pe jos. Nu lua trăsura decât atunci când ploua ori burniţa. Îi făceau plăcere cele două-trei vorbe pe care le schimba cu sătenii dimprejurul cetăţii, care ajunseseră să se obişnuiască cu drumul lui între casă şi tiparniţa mănăstirii. Sentimentul că este îngăduit printre oameni, că ei îl privesc cu bunătate îi încălzea atunci inima. Ştia că asta se întâmplă numai pentru că sătenii nu-l cunosc. Privirile lor şi glasurile li s-ar fi schimbat cu siguranţă dacă ar fi petrecut mai mult timp împreună, aşa cum i se întâmpla diaconului de fiecare dată. Oamenii nu-l plăceau.

La capătul satului îi ieşi în cale un băiat care stăpânea cu greu la vale o roabă cu bălegar. Mirosul reavăn de lemn ud, lapte covăsit şi ape puturoase aduse un surâs complice pe feţele amândurora. Roata roabei nimeri într-o băltoacă şi îl stropi pe Coresi.

— Săru-mâna! strigă cu veselie băiatul peste umăr, pentru că roaba îl trăgea după ea.

— Ziua bună, îi răspunse amuzat, scuturându-şi pulpanele anteriului de zoaie.

La poalele dealului, un copac mort în picioare îşi întinsese singura creangă, tăind cerul pe din două ca un fulger negru. În depărtare, Cetatea Târgovişte era caldă, galbenă şi parfumată. Părea moale ca un cozonac tocmai scos din cuptor. Înainte de a traversa apa lalomiţei ca să intre în cetate, se opri o vreme la vadul cailor. Îi privi adăpându-se, sunetul căpestrelor lor

atunci când scuturau din capete plutea pe faţa apei până la el, împrumutând pe drum ceva din curgerea râului. Caii treceau vadul în galop, împroşcând apa şi ieşind pe malul celălalt înviorați. Înspăimântaţi, graurii cobo- râţi prin ţarini după boabele rămase în urma culegătorilor se ridicau în stoluri gălăgioase, ca şi cum faţa pământului s-ar fi repezit către cer. Apoi se risipeau şi o lumină ca o pătură, grea şi mişcătoare, se aşeza pe lucruri, schimbându-le, punând în suflete un respect ca acela din biserici.

Poate că nu în toate sufletele, surâse Coresi numai în gând, aplecându-se ca să culeagă din malul apei scoruşele şi moşmoanele căzute din pomi. Pentru astfel de purtări nu te primesc între ei, îşi spuse, pentru că te crezi mai bun şi asta se simte, ei toţi o pot citi în zâmbetele tale, în tăceri, în cuvintele sărace cu care alegi să le explici, arătând prin asta că ei nu ar înţelege cuvinte mai mari, în însăşi lucrurile înalte pe care te încăpăţânezi să încerci să le cobori până la înţelegerea lor.

Poate ar trebui să ducă ***Întrebarea creştinească*** la Bucureşti.

Urmări o vreme ideea mutării în cetatea de scaun. Îşi privi traiul acolo, poate ar fi luat cu el şi pe feciorii săi cu nevestele. Sunetele Cetăţii Bucureştilor îi păruseră brutale, aspre şi vesele, o veselie guturală, repezită. Departe de sunetele moi ale Cetăţii Târgovişte, de veselia ei blândă, stăpânită. Ar fi trebuit să mai ţină seama şi de apropierea de Curtea Domnească, de Doamna Chiajna. Petrecuse acolo numai o zi şi o noapte, dar îi fusese de ajuns ca să se încredinţeze că niciunul dintre curteni nu trăia cu adevărat în preajma Chiajnei, din pricina perfecţionismului ei. Aşteptau ca ea să se îndepărteze, îşi reţineau respiraţia şi vieţile până pleca. Spaţiul întreg respira adânc după ce ea ieşea din el.

O admira pe Chiajna. Se întreba însă dacă admiraţia lui vine din calităţile ei sau din faptul că Doamna îi arătase că îl preţuieşte la rândul său. Trebuie să fii înţelept ca să recunoşti înţelepciunea. Numai răsfrângerile în noi ale lumii exterioare ne interesează, nu şi lumea aceea în sine. Acordăm atenţie unui om atâta vreme cât în el se oglindeşte ceva din noi: ne admiră şi atunci îl iubim, iubindu-ne de fapt pe noi înşine, ne atacă şi atunci ne răzvrătim, ne pierdem într-un hăţiş de dezvinovăţiri şi justificări. Faptul că Doamna Chiajna îl socotise cel mai bun, că recunoscuse valoarea, aruncase asupra ei o lumină.

Cui i-ar fi putut mărturisi toate acestea? Mitropolitului Efrem? Îşi primise numele după Sfântul Efrem Siriacul, scriitorul de cărţi. Asta însă nu-l ajutase cu nimic pe Coresi, pentru că Mitropolia se arătase reţinută faţă de manuscrisul său de la bun început. Coresi nici nu mai apucase să le arate şi celălalt gând al său, cu mult mai primejdios: ar fi dorit să tipărească ***Întrebarea*** în româneşte.

Cuvântul Scripturii în limbile popoarelor se tot tipărise în ultimii ani, de când Martin Luther tălmăcise Noul Testament în germană. Renunţarea la limba latină stârnise noi valuri de împotriviri din partea Papei, care vedea în orice traducere o bună ocazie de răstălmăcire răuvoitoare a Cuvântului Domnului. Pe de altă parte, luteranii se apărau, punând la dispoziţia cărturarilor bibliile traduse de acum în mai toate limbile Europei, ca să poată fi comparate.

Dezbaterea dogmelor de către minţi erudite, discuţii aprinse pe marginea înţelesurilor textelor sfinte, posibilitatea de a-ţi spune părerea ori pur şi simplu de a pune întrebări, nu cuiva anume, ci numai de a le naşte pe lume, pentru minţi la fel de pătrunzătoare, toate acestea îl însufleţiseră pe Coresi şi îl întristaseră în acelaşi timp: cu cine ar fi putut discuta despre asta? Duhovnicul său crezuse că nu aude bine când încercase

să-i mărturisească ce idei îi aduc bucurie în ultima vreme. Se aplecase şi-i aruncase o privire speriată pe sub patrafir, apoi îl acoperise încă şi mai bine, îi prinsese dureros creştetul în palma cu degetele răsfirate, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca diaconul să-şi ia zborul de sub patrafir, şi pornise să rostească şiruri nesfârşite de rugăciuni. Nu se oprise un ceas întreg. Nu mai vorbiseră niciodată despre asta.

Coresi îşi înfipse dinţii într-o moşmoană. Miezul ei catifelat şi moale se topi pe limba lui, lăsându-i pe cerul gurii miresme de scorţişoară şi vanilie. Încercă să scuipe sâmburii departe, cum văzuse pe copiii sătenilor că fac, dintr-un mal în celălalt. Nu izbuti însă, unul îi rămase lipit pe bărbie, altul clipoci scurt în apa de la mal, chiar la picioarele lui. Propria neputinţă îi stârni râsul, făcând caii din apă să fornăie. Fiecare ar trebui să rămână la ce se pricepe cel mai bine. El la scris şi la mânuit tiparniţa.

Ultima oară fusese chemat la Mitropolie ca să i se pună în vedere că manuscrisul lui cuprinde idei întâlnite în catehismele lui Martin Luther, ceea ce nu face cinste celui mai bun tipograf al ţării, care tipărise până acum fără cusur toate comenzile Mitropoliei şi ale Curţii Domneşti. I se ceruse să vină cu o nouă versiune în care să înlocuiască cuvântul ***datorie*** cu ***greşeală*** şi ***păcat***, căci creştinilor trebuie să le fie limpede că sunt păcătoşi şi au greşit, deci trebuie să sufere pentru a li se ierta. Să scoată răspunsul la întrebarea cum se poate mântui creştinul – adică prin rugăciune şi respectarea poruncilor lui Dumnezeu, căci Dumnezeu a promis oamenilor că le va asculta rugăciunile. Sau mai bine să scoată întrebarea cu totul, pentru că s-ar putea înţelege că preoţii şi prinosul cerut de ei nu ar avea niciun rol în mântuirea sufletelor. Să scoată explicaţiile la ***Rugăciunea Domnească*** şi la ***Crez***, să păstreze numai cuvintele rugăciunilor, pentru că explicaţiile le dau preoţii, fiecare în biserica lui, în parohia lui.

Coresi nu avea de gând să înlocuiască ori să scoată

nimic. Isprăvirea cărţii îi umpluse multă vreme sufletul de bucurie. O trufie, ştia prea bine. O fală şi o deşertăciune pe care ar fi trebuit să le spovedească duhovnicului său, ca să-şi primească pedeapsa în zile de post şi rugăciune. Totuşi, dacă îndepărta trufia de a fi scris cu mâna lui o carte, rămânea o bucurie curată, o fericire care curăţa toată vinovăţia.

Simţea spaţiul care se ivise între el şi toţi ceilalţi după ce isprăvise cartea ca pe o rană. Îl pedepseau. Nu pentru cuvintele scrise, ci pentru mult mai puţin: pentru că era diferit de ei. Se întorsese în anii de şcoală, când băieţii îl strigau mutălăul şi-l băteau pentru că nu râdea cu ei. Pe de altă parte, îi simţeau bucuria, iar bucuria lui atrăgea adesea invidia celorlalţi. Îl plăceau mai mult atunci când era abătut. Îngândurarea lui li se părea mai apropiată de durere, iar durerea, vulnerabilitatea îi înduioşa.

Deodată, din soarele care apunea se desprinse un mănunchi de scânteieri care-l făcu să închidă ochii preţ de o clipă. Privi mai atent, încercând să pătrundă prin văzduhul înceţoşat de lumina amurgului. Scânteierile se repetară, lucind de data aceasta şi în apa lalomiţei, scurt ca o părere, apoi iarăşi se topiră. Coresi lăsă să-i cadă scoruşele şi moşmoanele din palmă şi urcă podul peste râu. Se opri chiar pe mijloc, în punctul său cel mai înalt. Duse mâna streaşină la ochi şi cercetă zarea. Pe malul drept, de-a lungul firului apei, venea ceva. Nu venea pe drum, ci ascuns la adăpostul mărăcini- şurilor, hăţişului de cătină şi rugi de mure. La răstimpuri, mănunchiul de sticliri se ivea din nou. Coresi îl urmări până la cel dintâi cot mai larg al râului, când ei se înşirară în faţa lui şi atunci el înţelese ce vede.

Dinspre munţi se apropia o oaste. Soarele bătea în lăncile lor şi în coifuri. Îşi apucă poalele anteriului cu amândouă mâinile, le ridică şi o rupse la fugă spre pârcălăbia Târgoviştei. Când trecu pe lângă biserica Adormirii Maicii Domnului, strigă paracliserului să bată

clopotul de primejdie. Convins de înverşunarea diaconului care nu se oprise din alergat, omul se năpusti în turla bisericii. Pe deasupra cetăţii se auziră cele dintâi bătăi de clopot, preluate îndată de toate celelalte biserici. Până să ajungă la pârcălăbie, uliţele şi pieţele deja erau pustii. Oamenii se retrăseseră în spatele porţilor ferecate, coborând pruncii la pivniţe şi scoţând la îndemână plumbii pentru archebuze.

Coresi urcă treptele pârcălăbiei şi străbătu coridoarele, apăsându-şi cu palma pieptul. Respira greu, cu gura deschisă larg, iar inima îi bubuia în timpane. Nu sunt totuşi chiar atât de bătrân, îşi surprinse un gând. Feciorul ce străjuia uşa pârcălabului îi ieşi în întâmpinare.

— Ziua bună, jupâne Coresi! îi spuse.

El îl ocoli însă cu dibăcie, fără să-l atingă măcar, îşi deschise singur uşa şi din doi paşi fu în faţa mesei lungi a pârcălabului.

— Vine oaste, rosti dintr-o singură suflare. Se ţin pe lângă Drumul Mierii, coboară la Olt.

— Vasilică! strigă pârcălabul, un bărbat cât uşa care cobora multă cuminţenie în cei din jur numai prin prezenţa lui. Aprindeţi focurile de primejdie pe dealuri! Aleargă!

Feciorul intrat cu ochii mari atunci când îşi auzise numele ieşi în fugă să-şi îndeplinească porunca. Coresi se aşezase nepoftit într-un jilţ, muiase pana pârcălabului în călimară şi scria un răvaş Doamnei Chiajna.

— Ai un sol bun, jupâne Oprea? îl întrebă, fără să se oprească din scris.

— Să vină Ispas la mine! ceru pârcălabul prin uşa deschisă, vorbind coridoarelor.

Oastea vrăjmaşă se află pe Drumul Cerii şi al Mierii, care duce la Olt. Se îndreaptă spre Românești. Pesemne vor încerca să se unească cu boierii din Bănia Craiovei. În două ceasuri voi şti

mai multe, Măria Ta, şi atunci voi trimite al doilea sol, isprăvi Coresi răvaşul.

Rămase o clipă cu pana în aer, privind rândurile scrise prin ochii mijiţi. Nu trebuia să uite nimic. Numărul vrăjmaşilor. Avea să-l afle mai târziu şi avea să-l trimită cu al doilea sol. Cine îi conduce. Aceasta era mai greu de aflat. Răsuci hârtia, legă şnurul, picură ceară, puse sigiliul şi dădu răvaşul solului.

— Ce mai putem face? întrebă nu neapărat pe pârcălabul Târgoviştei, ci mai degrabă pe sine însuşi.

— Am trimis iscoade să-i numere.

Se înţelegeau fără vorbe. Primejdia era cea care făcea aceasta. Le curăţa gândurile de rămăşiţele care împiedică de obicei astfel de legături. Tăceau toate celelalte mici îngrijorări, temeri mărunte, zilnice, gâlcevi rămase neisprăvite şi continuate mai apoi în minte. În liniştea aşternută se ridica limpede un singur gând, iar înlănţuirea logică a judecăţilor era aceeaşi, în spatele ambelor frunţi.

Un telal trecu agale pe sub ferestrele pârcălăbiei, înăl- ţându-şi tărăgănat strigările obişnuite pe deasupra cetăţii pustii.

— Haine vechi cumpărăăăm, haine veeechi!

De când hârtia începuse să aibă mare căutare, astfel de telali se iviseră prin mai toate târgurile. Zdrenţele erau cumpărate apoi de moara de hârtie din Braşov. Într-o zi obişnuită, strigările triste ca un bocet ale telalului marcau începutul serii. Coresi şi pârcălabul nu-l auziră de data aceasta, adânciţi în calculele tăcute pe care le făceau: drumul oştirii vrăjmaşe, timpul de care ar fi avut nevoie oamenii Chiajnei ca să-i ajungă din urmă, numărul oştenilor şi ce se va întâmpla în cele două situaţii, dacă vor birui boierii pribegi sau Chiajna.

În lumina albastră a asfinţitului, pe dealul mănăstirii se aprinse un foc ca ochiul galben al ghionoaiei. Străjerii rugului pregătit pe Gruiul Prisăcii îl observară şi, la scurt timp, o flacără se înălţă şi de pe dealul lor.

Se aprinseră apoi rând pe rând, tot mai mici pe măsură ce se îndepărtau de cetate, focurile de pe dealurile Nucetului şi ale Bolovănenilor, ultimele mai înainte de a începe câmpiile întinse, purtând vestea tot mai departe, predând-o de la un rug la altul. În noaptea blândă şi tăcută care începea, un şirag de ochi pâlpâitori clipiră neîncetat până în zori, între Târgovişte şi Bucureşti, anunţând primejdie.

Pândarul din marginea câmpiei zări ultimul foc aprins pe dealuri mai înainte ca luna să înceapă a străluci. Rămase mai întâi nemişcat, privind cu luare aminte punctul roşu, pâlpâitor, ce părea o stea care trage să moară. Îşi mută privirea la primele stele de pe cerul întunecat, le compară, apoi se aruncă în şaua calului şi-i dădu pinteni, lipindu-se de coama lui. Ajunse la porţile Curţii Domneşti în mai puţin de o jumătate de ceas.

Chiajna trimise îndată un sol la Giurgiu, ca să ceară întăriri. Toţi copiii de casă fură chemaţi înapoi de prin odăile în care se pregăteau de culcare şi fură trimişi să adune Sfatul Ţării şi căpeteniile de oaste în curtea cea mare din spate, de la Poarta de Sus. Porunci să se dea de veste neîntârziat în taberele oştirii, oamenii şi caii să fie pregătiţi, gata să plece la cel dintâi semn. Toate torţele din pereţi şi lumânările de prin sfeşnice se aprinseră în Palatul Voievodal, ca la mare sărbătoare.

Solul de la Târgovişte sosi la scurtă vreme, aducând veşti despre drumul năvălitorilor şi planul lor. Chiajna înţelese că trebuia să împiedice unirea cu oamenii Craioveştilor, ca să lupte cu cele două oştiri pe rând, aşa cum făcuse mai mereu şi Mircea. Avea să-şi îndrepte oastea către Drumul Mierii. Avea să meargă fără oprire toată noaptea, aşa fel ca să le taie calea mai înainte ca ei să ajungă la Olt. Cu niciun chip nu trebuiau lăsaţi să treacă Oltul.

Spre spaima lui, feciorul năsturarului fusese deşteptat, îmbrăcat în armură, încins cu o sabie şi un

pumnal şi adus dinaintea Doamnei.

— Stai drept! îi spuse Dobra, căreia băiatul nu-i ieşea din cuvânt, pentru că era singura care-i vorbise aici, singura care-i spusese ce trebuie să facă, tot sprijinul şi nădejdea lui într-o lume pe care încetase să o mai înţeleagă din clipa în care poarta se închisese în spatele lui.

Chiajna îi aruncă numai o privire, apoi păru să uite de prezenţa lui. Un scutier îi prindea pintenii la cizme, un altul îi strângea chimirul cu arme la brâu, cel de-al treilea aştepta să-i vină rândul, cu cămaşa de zale în mâini. Pe măsură ce ei isprăveau, Dobrei i se părea că mama ei dispare uşor ca un fum, înlocuită de o străină în armură de oştean care părea mai înaltă, mai stăpânitoare, ca şi cum aceasta fusese de fapt dintotdeauna fiinţa cea adevărată, silită să-şi ducă viaţa învăluită în fumul acela care fusese mama sa.

Atunci când ieşi în curtea plină de căpitani de oaste purtând făclii aprinse în mâini, Chiajna simţi că nu mai are margini. Trupul său nu se termina acolo unde simţea pe piele răcoarea nopţii de octombrie, ci cuprindea şi Curtea Domnească aflată în fierbere, cerul cu stelele, întinzându-se până la taberele unde o aştepta oastea. Mersul ei scotea acum aceleaşi sunete ca mersul bărbaţilor. Teaca sabiei se lovea uşor de carâmbul cizmei, pintenii zornăiau, cămaşa de zale ploua mărunt la fiecare mişcare a ei. O plăcere. O mare bucurie. O dreptate întârziată, tocmai din această pricină mai dulce.

— Îţi las oşteni atât cât ai nevoie ca să ţii piept unui asediu câteva zile, îi spuse Dobrei din şaua calului.

— Câte? întrebă fata îngrijorată, pricepând abia acum cu adevărat că nu rămâne în siguranţă.

Nu era numai o simplă lăsare în grijă a fratelui său, aşa cum mai primise de atâtea ori în Constantinopol. Era mult mai mult de atât. Dacă oamenii boierilor pribegi ar fi ieşit biruitori, s-ar fi îndreptat de îndată

către Curtea Domnească.

— Două, îi spuse, privind-o în ochi. Nu-ţi trebuie mai mult, pentru că eu voi fi pe urmele lor.

— Mamă, spuse Dobra, părând să rostească fiecare sunet separat, plimbându-l mai întâi prin gură ca pe o îmbucătură prea fierbinte.

Mi-e frică, ar fi dorit să-i spună. Nu pot face asta, e prea mult pentru mine. Nu poţi pleca cu gândul că eu, aici, o să mă descurc.

— Dobra, orice s-ar întâmpla, eu voi fi pe urmele lor, îi răspunse Chiajna, iar fata ştiu că vorbeşte despre intrarea vrăjmaşilor în Curtea Domnească.

Se aplecase din şa şi îşi apropiase chipul de al Dobrei, aflată lângă piciorul ei. Îi vorbise în şoaptă, ca şi cum i-ar fi dezvăluit o mare taină. Ochii ei spuneau: poţi! Nu ştii asta, dar poţi! Dacă eu plec, ce dovadă mai bună vrei că poţi? Gura ei spuse:

— Dacă păţesc ceva, lasă-l pe Petru la Lăcustă o vreme, mărită-te cu unul dintre ei, fii cuminte până când îi cunoşti. Îi conduce marele clucer Badea, are nevoie de tine ca să-i faci un băiat din neamul Drăculeştilor.

— Ăsta este timpul meu, mamă? o întrebă moale fata.

— Încă nu, îi răspunse. Dar e mai bine să ştii ce ar trebui făcut. O să-i biruiesc sau o să mă întorc la timp.

Tigroaica din Forlî

Vom muri cu toţii. Nu are rost să ne îngrijorăm dinainte. Nu facem decât să dublăm grijile, ca atunci când mănânci un cozonăcel de două ori, o dată în închipuire, a doua oară de-adevăratelea.

Vom muri şi ştim asta cu siguranţă. Au ştiut-o mamele noastre din clipa în care ne-au ţinut în braţe pentru întâia oară.

Chiajna călărea în galop, cu loan Norocea din Răzvad de-a dreapta şi Şerban, banul din Izvorani, de-a stânga, cu feciorii Izvoranilor în spate şi toată oastea pe urmele lor. Unii alergau spre moartea lor. Poate chiar şi ea. Atunci când vorbea cu bătrâna Maria Craiovescu despre domniile de un an ale Valahiei, despre moarte vorbeau. Iar acum se întâmpla. Nu avea rost să se îngrijoreze dinainte. Nimeni nu trăieşte veşnic. Unii au murit ieri şi nu le mai pasă de drumul acesta al lor, de frică, de primejdii. Alţii vor muri în zori, poate de sabie ori poate pur şi simplu îi va trăsni Dumnezeu. Nimeni nu poate să spună cu mâna pe inimă că ştie sigur, fără nicio îndoială, de partea cui este Dumnezeu în toate acestea.

Vedea pe bătrânul ban din Izvorani. Vedea pe Ioan Norocea. Nu-i putea vedea pe toţi, dar le simţea îndârjirea scrâşnită în spatele ei. Se străduiau să-şi întreţină o furie mocnită cu care acopereau, ca un capac de smalţ cu flori albastre pus peste oala de noapte de sub pat, frica.

Dacă la suprafaţă arată ca o furie, atunci frica este acceptabilă. Toţi oştenii încercaţi în lupte se bazau pe ea. Frica îţi ascute simţurile şi îţi scapă viaţa. Important este să pară furie.

Galopaseră la lumina torţelor, fără fereală. Toţi oştenii de pe flancuri purtau făclii aprinse în mâini. În noaptea jilavă de octombrie, oastea Chiajnei părea un balaur cu marginile de foc, şerpuind în sunet de armuri pe câmpuri. Fiecare îşi auzea numai propria respiraţie şi simţea căldura calului între coapse, ca într-un vis în care se repetă la nesfârşit una şi aceeaşi clipă, o fugă în cerc din care nu poţi ieşi.

Apoi îi văzură.

Imaginea lor le pătrunse în minţi, stricând pacea amăgitoare în care li se rotiseră gândurile până atunci.

Nu era numai respiraţia lor, erau respiraţiile a două mii de bărbaţi şi fornăielile cailor. Nu era numai căldura calului de sub ei, era şi umezeala din aer, care li se lipise pe feţe ca o boală, frunţile încinse pe sub coifuri, sudoarea alunecând neplăcut pe şira spinării şi frica.

Drept în faţa lor, zdrenţuind ca nişte dinţi negri dunga zării, se vedeau şiruri fără capăt de oşteni, ordonate, bătând acelaşi pas, ceea ce îi arăta că sunt mercenari. A fost ca şi cum cineva le dăduse o poruncă mută care răsunase numai în minţile lor. Două mii de oameni îşi opriră orice mişcare în spatele Chiajnei. Numai vântul continua să le bată din faţă, vălurind flăcările torţelor, semn că timpul nu se oprise în loc. Din spate se apropiară toate căpeteniile, aşezându-se în linie dreaptă, de-o parte şi de alta a Chiajnei.

Vrăjmaşii se opriră la rândul lor. Poruncile porniră să zboare pe deasupra oştirii din depărtare. Pedestraşii fură scoşi în faţă. Călăreţii întinseră un front larg la spatele lor, aşezând caii crupă lângă crupă. Erau de două ori mai mulţi. Atunci când săbiile fură scoase din teci, toate deodată, văzduhul între ei şi ceilalţi fu tăiat în două de sunetul hârşâit al fierului, care le zdreli gândurile. Peste umărul drept al Chiajnei se ivea din pământ un soare palid ca faţa unui mort, vărsând peste câmpuri o lumină searbădă, fără viaţă.

O văzură trăgând sabia din teacă şi ridicând-o deasupra capului. O auziră inspirând adânc aer în piept şi păstrându-l acolo preţ de o clipă. O simţiră încleştându-şi dinţii şi ştiură că ea avea să pornească atacul, fără să se mai sfătuiască cu ei. O urmară mai întâi în gând, încercară să-i desluşească planul tăcut. Era limpede că nu aveau nicio şansă în faţa celorlalţi acum, aşa. Nu ca să câştige lupta avea ea să pornească.

Dar pentru ce atunci?

Ca să le oprească înaintarea. Aveau să lovească, apoi aveau să se retragă în fugă în orice altă direcţie în afara Craiovei. Trebuiau îndepărtaţi de cealaltă oaste.

Înţelegerile coborau în ei cu iuţeală. Mintea lor nu pierdea vremea ca să le desluşească în cuvinte. O singură imagine străfulgerată scurt a celor trei oştiri aflate în trei puncte. Altă imagine a lor fugind, cu ceilalţi pe urmele lor, părăsind a treia oştire. Se scursese numai o clipă de când Chiajna ridicase sabia. O bătaie din gene. O văzură dând pinteni calului, lipindu-se de coama lui şi ţâşnind înainte. O auziră slobozind un strigăt de furie care nu se mai isprăvea, un ***ă*** hârâit prelung din gât, ca atunci când te opinteşti să muţi din loc un bolovan mai mare decât tine.

Se priviră înspăimântaţi şi porniră în dezordine pe urmele ei. Se aşteptaseră ca ea să le dea porunca de a ataca, nu să plece de una singură. E drept că ascundeau, la fel ca toţi ceilalţi, o ruşine la gândul că îi duce la luptă o femeie, dar ţineau defăimarea aceasta în frâu, amăgindu-se cu gândul că îl urmează de fapt pe feciorul lui Mircea-Vodă. Care era astăzi printre ei numai ca o idee, prin reprezentant, în făptura înfricoşată a feciorului năsturarului, dar aceasta fusese de fapt o ticluire bună, iar ei i-o treceau Chiajnei cu vederea.

Cu toată ruşinea pe care o simţeau, înţelegeau totuşi că era mai bine cu ea decât fără ea.

— În faţa ei! strigă din goana calului Şerban Izvoranu, făcând semne cu palma ridicată căuş şi rotită larg, ca şi cum ar fi vrut să cuprindă un snop de spice. Să ieşim în faţa ei degrabă!

Flancurile se năpustiră cu urlete, rupându-se de grosul oştirii şi depăşind, ca două aripi deschise pentru zbor, pe Chiajna, unindu-se apoi în faţa ei. Grupul arăta acum ca o picătură de apă înaintând spre duşman cu vârful, purtând pe Chiajna în partea mai plină. Banul din Izvorani cu feciorii săi, Ioan Norocea, logofătul Barbu din Pietroşani îşi răcneau în urechile cailor nemulţumirile pe care nu putuseră să i le spună Doamnei în faţă. Şi nici măcar Doamnei, ci direct lui

Dumnezeu, care îngăduise ca voievodul lor să moară, iar ei să fie conduşi astăzi de o femeie. În spatele lor, oştenii se ridicaseră în scări, desprinzându-se de şei în încercarea de a ajunge din urmă această dintâi linie de călăreţi care se îndepărtase.

Mercenarii priveau în tăcere hoarda scăpată de sub control care se apropia ca vijelia. Îşi aşteptau poruncile. De obicei le puteau prevedea. De data aceasta nu ştiau ce hotărâri aveau să ia căpitanii lor. Departe, pe un dâmb, marele clucer Badea înconjurat de comandanţi încă mai vorbea, cântărind cum ar fi mai bine să-i întâmpine. Părură să se hotărască. Unul dintre ei ridică sabia înalt deasupra capului. Urma porunca, planul de luptă. Ochii mercenarilor se mişcau între comandanţi şi linia aceea de atac care părea cuprinsă de turbare.

Şi atunci se întâmplă. În fărâma aceea de timp dintre gura deschisă a căpitanului de mercenari şi cel dintâi sunet al poruncii începu totul.

Cel care conducea atacul sălbatic îşi desprinse cureluşa de sub bărbie, lăsă coiful să-i cadă de pe cap şi îşi trase pe spate capişonul din zale. Se afla din nou cu o lungime de cal în faţa căpitanilor săi. Un păr lung, întunecat, cu firul drept ca scos de sub talpa de călcat i se revărsă pe spate, pornind a sălta în ritmul galopului. Un mănunchi de raze castanii jucând drăceşte împrejurul capului. O ştimă a apelor despletită, care gonea spre ei, răcnind încruntată. O femeie.

— O femeie! se împrăştie printre mercenari şoapta.

Ochii lor se măriră. Sprâncenele li se ridicară abia ghicit. Cei din primul rând îşi răsuciră capetele peste umeri ca să dea celorlalţi vestea nemaiauzită. Cei din spate îşi lăsară vârfurile săbiilor în pământ, iţindu-şi capetele ca să vadă minunea. Simţind tulburarea oamenilor, caii începură să freamăte, scuturându-şi capetele în frâu. Comandantul de pe dâmb nu apucase să sloboadă decât cel dintâi sunet al comenzii, un „lă” care ar fi trebuit pesemne să arate ce trebuie să facă

lăncierii, după care ar fi urmat porunca pentru săbii. Glasul i se tăiase însă. Privi spre marele clucer Badea. Ochii lui scăpărau a furie neputincioasă şi un strop de admiraţie.

— Mircioaia, şopti şi în clipa următoare Chiajna intră în primul şir de mercenari, lovind în stânga şi în dreapta.

Oştenii ei străbătură cu iuţeală coloana aflată în mers cu puţin timp în urmă, pe lat, dintr-o parte în cealaltă, spăr- gându-le rândurile în două. De pe dâmbul său, clucerul Badea vedea acum două zone de luptă, fosta lui coloană de marş măcinată din mijloc către amândouă capetele. Trimise căpitani cu porunci ca spatele coloanei să pornească spre capul ei, pe sus, pe la miazănoapte, iar capul să pornească spre spate, pe jos, pe la miazăzi. Avea să-şi desfăşoare oamenii într-o spirală, cu gând să-i închidă la mijloc pe oştenii Chiajnei.

Speriaţi de strigăte şi de frica din oameni, caii loveau cu copitele din spate pedestraşii. Ochii lor erau măriţi de spaimă şi fornăiau zgomotos ca balaurii. Cei mai răi erau cei care apucaseră să fie răniţi, iar acum muşcau ca să se apere.

Cei dintâi căzură pedestraşii. Nu pentru că nu aveau cai, ci pentru că nu aveau armuri. Acoperiră pământul cu un strat gros, moale, de trupuri însângerate peste care cei rămaşi în viaţă călcau, ţinându-şi cu greu echilibrul, căutându-se unii pe alţii.

Chiajna pricepu iute pe unde poate lama sabiei să intre uşor în platoşele din piele de bou. Repezea sabia la gât sau la încheietura umărului. Pentru cei aflaţi călare, moartea venea cel mai adesea prin ochi. Străpunsese trei în felul acesta. Cu puţin timp înainte, în vreme ce galopa cu părul pe spate, cu oştirea pe urmele ei şi dimineaţa răsărind tulbure peste umărul său drept, tigroaica din Forlî cea din istorisirile Marulei alergase alături de ea. Cu armura ei rotunjită anume

pentru pântecele purtând prunc, cu părul roşcat lăsat pe spate la rândul ei, dădea pinteni calului ca să spulbere duşmanii din Roma sau de la porţile cetăţii sale, Forlî. După ce Chiajna intrase cu calul în mijlocul vrăjmaşilor, Caterina Sforza dispăruse.

— Umpleţi golurile! striga clucerul Badea de pe dâmb, fluturând braţele ridicate deasupra capului ca pe o morişcă rotită de la dreapta la stânga, închipuind direcţiile în care trebuiau să înainteze oamenii lui.

Alături de ea, bătrânul Şerban Izvoranu răsufla greu ca o pereche de foale dintr-o fierărie. Îşi aduse calul crupă lângă crupă cu al ei şi o privi în ochi.

— Caută să ne încercuiască, îi spuse cu un glas blând, ca şi cum nimic primejdios nu s-ar fi petrecut în jurul lor.

Chiajna se ridică în scări şi privi roată. Văzu capetele coloanei de mercenari pornite unul către celălalt, jumătate pe la poalele dâmbului către stânga, jumătate prin spatele lor către dreapta.

— la-ţi feciorii şi opreşte-i, taie-le calea prin spate, pe unde am venit, îi spuse, apoi căută din priviri pe loan Norocea. Nu-i lăsa să închidă cercul! îi strigă, arătând cu sabia spre banul din Izvorani. După Şerban! Păstraţi o cale de retragere!

Într-o margine a luptei, chiar pe hotarul ţarinilor satului care începea încet să se trezească, Bârsan păcurarul încerca să-şi facă loc spre mijlocul bătăliei. Un mercenar cu sabia ridicată deasupra capului, ţinută cu amândouă mâinile, îl lovi cu putere. Nimeri în umărul platoşei lui spaniole din oţel, pe care o luase de la unul dintre morţii din mlaştinile Perişului, după ce se isprăvise bătălia aceea. Lama îi şuieră ameninţător pe la ureche. Sunetul de metal izbind metalul îi strepezi dinţii.

Lovitura îi aruncă sabia din mână. Următoarea îl trânti la pământ. Acum, gândi şi chipul Mioarei i se ivi în minte, o văzu aievea strecurând jintiţa de zer într-o

pânză curată. Năluca nu-i aruncă însă nicio privire, iar inima îngheţă în Bârsan. Era supărată. De ce ar fi ea supărată pe el? Căuta de atâţia ani să-şi afle sfârşitul chinului, să pună capăt plânsului neîncetat al inimii lui. Tot ce trebuia ea să ştie era că o iubeşte ca pe viaţa lui. Altceva nu o privea. Nu era treaba ei cum hotărăşte el să se descurce cu o viaţă ca aceea, în care nu putea fi cu ea.

Pipăi cu mâinile împrejur în căutarea sabiei. Trebuia să scape de atacatorul său ca să se poată sfădi puţin cu năluca aceea dragă. Îi intrase noroi în ochi şi-i putea deschide numai pe jumătate. Nu fusese noroi curat, căci îl ustura.

Culese din glod un pietroi şi, ridicându-se cu el în mână, îl repezi cu sete în fruntea vrăjmaşului, crăpându-i-o ca pe o lubeniţă. Înfierbântat de izbândă, mai lovi cu pietroiul genunchiul unui călăreţ care se nimerise prin apropiere, sfărâmându-l, şi ceafa unuia care lupta cu spatele la el. Abia după aceea se aplecă din nou ca să-şi caute sabia. Găsi două în mâinile unor morţi, le cântări scurt din priviri, alese una care i se păru mai potrivită.

Nu văzu calul care se apropia în goană. Simţi copita în tâmplă nu ca pe o durere, ci ca pe un strigăt puternic, asurzitor, care coborî o tăcere de noapte de iarnă în jur. Căzu la pământ, cu faţa spre cer. În liniştea aceea, suliţa mercenarului i se înfipse în gât. I se păru ciudat că putuse auzi sunetul mocirlos cu care-i străpunsese carnea, năclăindu-se de sânge. De data aceasta îl duru pe loc. La gât doare mai tare decât în tâmplă, se gândi. Îşi duse mâna la piept şi îşi pipăi fluieraşul ascuns acolo.

Apoi mercenarul trase afară suliţa din el şi sângele gâlgâi. Îi mai simţi preţ de o clipă căldura fragilă, ca un fel de cuminţenie, o mângâiere alunecând prin spatele urechii spre ceafă, apoi se sfârşi. Mioara lăsă pânza de strecurat în ciubăr, jintiţa se scufundă înapoi în zer, ea

îşi ridică poalele şorţului şi-şi şterse mâinile îndelung, privindu-l. Cu ochii la ea, el se îndepărtă tot mai mult, tot mai sus, până când ajunse pe păşunile lor de sub ceruri, unde nu se mai auzea sunet de metal pe metal, ci numai tălăngile turmelor de oi şi lătratul câinilor de la stână.

De cealaltă parte a câmpului, chiar la poalele dâmbului de pe care îşi trimitea poruncile clucerul Badea, Vlaicu, cel mai vârstnic fecior al Izvoranilor, se aplecase deasupra unui mercenar căzut la pământ. Îl văzu încercând să se ridice în genunchi şi îi dădu răgazul să o facă, pentru că i-ar fi fost mai lesne să-i zboare capul de pe umeri din poziţia aceea. Mercenarul izbuti să-şi ridice faţa, în vreme ce Vlaicu pornise să repeadă sabia dintr-o parte. Îi văzu ochii albaştri şi-i ghici vârsta în priviri. Un copil, abia cu câţiva ani mai răsărit decât vodă al lor cel nou, feciorul răposatului Mircea.

— Lasă-mă, se rugă băiatul cu o şoaptă gâtuită, iar Vlaicu îşi spuse că el trebuie să fie vreun fecior de breslaş de prin Sibiu, cel mai mic, pentru că cei mai mici dintre băieţi nu mai aveau loc în averea familiei şi ajungeau la oaste sau la mănăstire.

Braţul lui se moleşi numai o clipă. Îi trecu prin gând să-l aştepte să se ridice. Cel puţin să aibă o şansă să-şi apere viaţa. Să moară în picioare, nu căzut la pământ, ca acum.

Întins cum era cu faţa în jos, băiatul îi împlântă un pumnal în degetele de la picior, înfigându-l până în prăsele în pământ şi ţintuindu-l pe loc. Durerea tăie răsuflarea lui Vlaicu. Capul i se lăsă pe spate fără să-l poată stăpâni. Scăpă un sâsâit de usturime dintre buze şi o sudalmă. Îşi reveni apoi iute, simţind primejdia. Îi îngăduise celuilalt un răgaz preţios, o clipă mult prea lungă. Ridică sabia cu amândouă mâinile şi o repezi spre el, cu vârful în jos şi mânerul spre cer.

Băiatul se răsucise cu faţa în sus. Sabia lui se

implântă prima în pântecul lui Vlaicu, frângându-i mişcarea pe care o pornise. Rămase o clipă nemişcat, privindu-i ochii albaştri. Picioarele lui dispărură apoi, nu le mai simţi, iar în lipsa lor el se prăbuşi alături de mercenar, atingându-i umărul în cădere.

Băiatul se ridică şi se avântă mai departe în luptă. Vlaicu rămase cu obrazul culcat pe o palmă de iarbă veştejită. Era totuşi un fel de noroc că nu nimerise cu faţa în noroi. Aceasta este moartea. Tot un fel de noroc era şi faptul că era înconjurat de oameni. Dintotdeauna se temuse că va fi singur în clipa morţii. Dacă aceasta este moartea, cum e posibil atunci să se bucure de norocul ca obrazul lui să fi ocolit noroiul? Ce importanţă mai are? Înseamnă că nu a venit de tot. Poate că îi face numai o vizită, pentru ca el să fie pregătit atunci când va fi să fie. Poate că, atunci când va veni de-adevăratelea, el chiar va fi singur.

Ar mai fi avut copii de făcut. Avea abia un băiat şi o fată cu Smaragda. Cu siguranţă nu era moartea. Ei doi aveau să facă o curte plină de copii, iar el va fi singur în clipa mor- ţii şi se va teme.

Adevăratul lui noroc, marele noroc al vieţii lui, fusese Smaragda, jupâniţa aceasta cu care venise Doamna Chiajna din Suceava şi cu care el se pomenise menită drept mireasă, pe neaşteptate. Tăcută, blândă ca lumina toamna, mirosind a foc de brad. Nevăzută ca gândul prin viaţa lui până în ziua când îi venise sorocul şi adusese pe lume pe fiul său. Abia atunci strigătele ei sfâşietoare rupseseră carnea de pe el. Tăcerile cu înţeles ale slujnicelor îi dăduseră de bănuit că jupâneasa nu va rămâne în viaţă la naşterea aceasta, făcându-l pe el să descopere că îi este mai dragă decât viaţa. Să mă ia pe mine, dacă a venit după un suflet, gândise atunci. Moartea plecase fără să ia nimic.

Dinspre poalele dâmbului, tatăl său se apropia de el în fugă. Îşi pierduse coiful, iar pe jumătatea cheală a capului avea o rană ca o floare roşie. Fălcile lui uriaşe,

pungi de piele atârnând peste capişonul de zale de la gât, arătau ca urzicate din pricina frecării cu fierul. Nu-l mai prinse în viaţă. Ştiu asta mai înainte să îngenuncheze lângă el. Îi înconjură capul cu trupul său întreg şi-i şopti numele la ureche. Spuse apoi din ce în ce mai tare:

— Nu, nu, nu, săselule! Ce-ai făcus aici? Ridică-se imedias!

În spatele său, bătrânul logofăt Barbu din Pietroşani rămăsese fără cal. Un duşman îşi împlântase sabia în pântecele animalului şi el abia mai avusese vreme să-şi scoată iute picioarele din scări, ca să nu fie prins dedesubt. În jurul său se aflau acum numai călăreţi. O pădure de picioare de cal şi cizme vârâte în scări.

Ridică privirea spre cer, încercând să înţeleagă care sunt de-ai lui şi care de-ai celorlalţi. Un roib rotat, o frumuseţe cu părul bine ţesălat şi îngrijit, cal boieresc, se propti pe picioarele din faţă şi-şi smuci, într-o lovitură scurtă, picioarele dinapoi.

Copitele calului nimeriră logofătul pe partea inimii, arun- cându-l în ţărână. Pieptul i se întări şi el nu mai putu respira. Deschise gura larg, în căutare de aer. Se temu că avea să moară sufocat. Gândul acesta îi făcu ochii să se mărească, căutând cu disperare o cale de scăpare. Se răsuci pe o parte. Îşi aduse genunchii la gură. Pieptul îi era în continuare tare ca piatra şi nu voia să se mişte ca să primească aer înăuntru.

Un trup căzu în faţa lui, împroşcând cu pământ care îi intră în ochi şi în gura deschisă. O fărâmă de aer îi pătrunse în piept pe neaşteptate, făcându-l să tuşească. Înghiţise ţărână. Pieptul îl durea ascuţit la fiecare tuse. Îşi spuse că avea pesemne coastele rupte. Trase aer pe gura deschisă, chinuit.

Nu putea încă să se ridice. Nu ştia unde îi era sabia. Căută cu mâna pumnalul de la brâu, dar căzuse pe partea dreaptă şi nu-l putu scoate de sub el. Sabia pe stânga, pumnalul pe dreapta. Cu mâna dreaptă scoţi

sabia, cu stânga scoţi pumnalul. Un călăreţ îşi ridică calul pe două picioare şi-l prăvăli peste el. O copită în tâmplă, una în pântece. Cea din pântece nu-l mai găsi în viaţă.

— Ne măcelăresc, îi spuse Nan Izvoranu Chiajnei. Rămânem tot mai puţini, Măria Ta.

— Adună oamenii şi scoate-i spre Drumul Giurgiului, îi răspunse ea. Plecăm.

Îşi plănuise retragerea către raiaua Giurgiului. Întăririle pe care le ceruse erau pesemne deja pe drum. Avea să-i atragă pe urmăritorii lor în calea oştenilor care le soseau în ajutor. Abia atunci când se va întâlni cu ei, se va întoarce cu faţa către vrăjmaşi şi va avea loc adevărata bătălie, cu forţe egale.

Poruncise lui Nan să ia băiatul îmbrăcat în straiele lui Petru, ţinut până atunci într-o pădurice de sălcii dintr-un cot al Argeşului, la adăpost de bătălie, şi să-l aşeze în fruntea oştii. Să dea pinteni cailor şi să-i alerge fără popas până la Dunăre.

— Eu o să vă urmez îndată ce văd oamenii scoşi de aici, isprăvi Chiajna. Rămân cu taică-tău şi cu ceilalţi ca să ne încredinţăm că nu se risipesc prin satele din jur, în căutare de odihnă.

— Oamenii sunt obosiţi, Măria Ta, le ţinu Nan partea. Au mers toată noaptea trecută şi au luptat toată dimineaţa aceasta. Până la raiaua Giurgiului e cale lungă, am ajunge pe la chindie.

— Ştiu. Nu a venit vremea de odihnă. Încă nu s-a isprăvit.

Oastea năvălitorilor nu se grăbi să pornească în urmărirea Chiajnei. Părăsise câmpul de luptă, recunoscându-se cu aceasta învinsă, ceea ce le dădu încredere în ei. Lumea era rânduită după nişte rosturi drepte, pe care, se dovedise acum încă o dată, nimeni nu le putea încălca. Bătăliile le purtau bărbaţii. Femeile îi aşteptau acasă. Tronurile erau câştigate cu sabia, apoi plătite la Constantinopol. Uneori invers, era

adevărat, dar tot nu era treabă de femeie. Să te arăţi despletită, îmbrăcată în armură şi cu sabia în mână nu era o faptă pe care Dumnezeu să o lase nepedepsită. Se făcuse dreptate.

Mercenarii strânseră toate armele bune de pe câmp şi armurile care mai puteau fi folosite. Cercetară tălpile cizmelor morţilor şi le luară pe cele mai noi. Omorâră caii care se chinuiau. Îşi traseră răniţii lor la marginea satului şi le lăsară câte un taler ca să-şi plătească hrana şi adăpostul. Apoi încălecară şi plecară.

În spatele lor, liota de copii din Românești, ieşiţi dimineaţa cu animalele spre păşunile satului, stăteau pitulaţi după nişte rugi de măceş. Urmăriseră lupta cu ochii mari de uimire şi inimile bătându-le cu putere în piept. Rămăseseră ascunşi câtă vreme biruitorii periaseră câmpul, scoţând cizmele din picioarele morţilor, strângând arme şi căutând inele. Cutezaseră să iasă din ascunzătoare abia târziu după plecarea mercenarilor, când locul se scufundase în tăcere.

Priponiseră vacile de trunchiurile schiloade ale unor meri pădureţi şi păşiseră mai întâi cu sfială printre morţi, apoi tot mai îndrăzneţi. Alegeau din priviri câte un surtuc care nu fusese sfâşiat, îi descheiau bumbii cu mâinile întinse în faţă cât le erau de lungi, ţinându-se la distanţă, apoi dezbrăcau mortul cu fereală, cu ochii mijiţi şi capul întors într-o parte.

Unul dintre cei căzuţi mişcă atunci când încercară să-i ia chimirul, iar ei se risipiră înspăimântaţi ca un stol de vrăbii în care arunci cu piatra.

Rând pe rând, copiii satului se ridicară din mijlocul câmpului, îmbrăcaţi în surtuce cu mânecile până-n pământ, încăl- ţaţi cu cizme care le treceau de genunchi, arătări mărunte semănând cu sperietorile de ciori. Cel mai mic dintre ei, trimis la păşune cu un cârd de gâşte pe care nu le putuse priponi, le mâna printre leşuri cu o nuia, ţinându-şi-le aproape. Pe cap purta un coif fără vizieră care-i tot aluneca pe nas, silindu-l să şi-l

împingă pe spate la fiecare pas.

Mergeau mult mai încet decât se aşteptase Chiajna. Nu numai oamenii erau osteniţi, ci şi caii. Ici-colo erau câte doi oşteni călare pe acelaşi cal. Ţintea ieşise de pe câmpul de luptă purtând de-a curmezişul şeii, în faţa lui, trupul rănit al fratelui său, Nan. Chiajna tresărise atunci când îi văzuse. Planurile care se roteau în mintea sa se opriră în loc preţ de o clipă şi ea ştiu că s-a schimbat la faţă, că toţi îi pot vedea descumpănirea. Nu se putuse stăpâni totuşi mai bine de atât. Nan stătuse în faţa ei în urmă cu numai câteva clipe. Vorbise cu el. Se uitase în ochii lui. Părea imposibil ca cineva care îi vorbise şi o privise drept în ochi să cadă astfel răpus la scurt timp. Faptul avea un iz de înşelăciune în el. O viclenie care o speria. Nu se hotăra însă cine era făţarnicul: Nan sau moartea care se aflase atunci de faţă, cu o mână pe umărul lui, privind alături de el pe Chiajna drept în ochi, poate surâzând?

Se scurgeau anevoie pe Drumul Giurgiului. Nu mergeau pe poteci ferite pentru că îşi doreau ca vrăjmaşul să-i urmeze. Curând aveau să se întâlnească cu întăririle. Îşi treceau din mână în mână ploştile cu apă, fără să se oprească. Şerban, banul din Izvorani, se ţinea tot prin preajma feciorilor săi, mai mângâind creştetul transpirat al rănitului, mai punând o mână pe umărul lui Ţintea, a îmbărbătare. Era pentru întâia oară când buzele lui roşii, umede şi pofticioase nu surâdeau şugubăţ. Când ochii albaştri spălăciţi, ca ai pruncilor foarte mici, nu sticleau poznaş. Din pricina aceasta, chipul său întreg era transformat, greu de recunoscut.

După câteva ceasuri de mers, încredinţarea Chiajnei că paşa de la Giurgiu îi trimisese ajutor începuse să se clatine. Trimise o iscoadă în faţă, ca să cerceteze

drumul până va da de urma oştirii. Trimise una şi în spate, ca să afle la ce distanţă de ei sunt vrăjmaşii. Amândouă iscoadele aduseră veşti rele. Din faţă nu-i întâmpina nicio oştire, iar duşmanii părăsiseră Drumul Giurgiului şi cotiseră către Bucureşti. Din cerul sângepiu începu să cadă o ploaie mocănească, măruntă şi deasă, care se auzea în aer ca un suspin.

— Să ne odihnim puţin, apoi să pornim după ei, spre Bucureşti, propuseră căpitanii Chiajnei.

— Curtea Domnească poate rezista câteva zile unui asediu, spuse ea. Şi apoi, suntem puţini. Avem nevoie de întăriri.

— Atunci să ne odihnim puţin şi să mergem mai departe către Cetatea Giurgiului.

— Suntem prea osteniţi ca să ne odihnim numai puţin, le răspunse Chiajna. Dacă lăsăm acum oamenii să coboare din şei, nu-i vom mai putea ridica până mâine dimineaţă. Mergem mai departe.

Şerban Izvoranu îşi scosese surtucul şi acoperise cu el spinarea lui Nan. Ţintea nu făcuse niciun gest ca să-l ajute. Rămăsese cu capul în piept, cu apa şiroind pe faţa albă ca hârtia, adunându-se în vârful nasului şi al bărbiei şi scur- gându-se de acolo ca de la streaşină, cu mâinile încleştate pe dârlogi.

Chiajna bănuia de ce nu îi ascultase paşa de la Giurgiu rugămintea. În urmă cu un an murise sultana Roxelana. Vestea sosise pe mai multe căi deodată, aşa cum fac veştile mari, care au puterea de a schimba faţa lumii. Echilibrul până atunci stabil din Constantinopol, în care sultana sprijinea pe unul dintre fiii săi ca moştenitor al tronului, iar sultanul pe celălalt, a fost stricat. La câteva luni după moartea ei, Soliman şi fiul său Selim biruiseră în luptă pe fiul său Baiazid. Ca să-şi scape viaţa, Baiazid fugise în Persia safavidă, împreună cu toţii feciorii săi. Unul singur rămăsese în imperiul turcesc, un prunc pe care tocmai i-l născuse una dintre cadânele sale.

Şahul Persiei îi găzduise pentru început cu prietenie. Baiazid şi băieţii primiseră odăi în palatele sale şi fuseseră trataţi ca oaspeţi de seamă. Sultanul Soliman începuse să trimită insistent soli care cereau ca fiul său să-i fie înapoiat sau cel puţin să fie închis. Pacea dintre ei doi, spunea sultanul, este prea tânără ca să fie astfel pusă la încercare. Pelerinii persani abia au început să fie bine primiţi pe pământurile otomane, în călătoriile lor către Mecca şi Medina. Toată lumea părea mulţumită. Nu dorea oare şahul ca această situaţie să fie păstrată şi pe viitor?

Şahul dorise ceva mai mult de atât. Nădăjduise că cel pe care-l găzduieşte este chiar viitorul sultan şi încercase să şi-l facă dator. Datoriile de viaţă sunt monede preţioase în eventualele negocieri. Visase ca Mecca şi Medina să devină oraşe persane, iar pelerinii arabi să nu mai fie nevoiţi să treacă hotarul ca să-şi facă rugăciunile.

Totuşi, curând avea să trimită în temniţele palatului pe Baiazid şi pe cei patru băieţi, pentru că pacea din prezent atârna mai mult decât câştigul din viitor. Un călău trimis de Soliman avea să fie lăsat să intre în temniţă. Preferatul sultanei Roxelana avea să fie ucis, împreună cu fiii săi. Avea să-şi piardă viaţa în aceeaşi zi chiar şi pruncul de un an. Selim avea curând să rămână singurul fiu în viaţă al sultanului.

De când vestea morţii Roxelanei sosise la Curtea Domnească pe trei căi, Chiajna ştiuse că apele se vor tulbura pentru ea, ca şi pentru mulţi alţi conducători ai lumii care încheiaseră înţelegeri complicate cu sultana. Călărea acum în fruntea oştirii ei înjumătăţite, încercând să dea coloanei un ritm mai grabnic în vreme ce căuta în minte căi de a-l sili pe paşa de la Giurgiu să o ajute. Marula nu-i istorisise niciodată ce făcuse tigroaica din Forlî atunci când oamenii îi fuseseră flămânzi şi osteniţi, uzi până la piele, deznădăjduiţi. Asta trebuia să-şi dea seama singură. Năluca roşcată, despletită, purtând prunc pe sub armură avea să alerge

din nou alături de ea numai în clipele glorioase.

Ajunseră sub zidurile cetăţii la asfinţit. Porţile erau deschise, semn că paşa o aştepta. Ceea ce dorea era doar o nouă tocmeală. Chiajna intră însoţită numai de câţiva boieri şi căpitani. Banul din Izvorani îşi coborî feciorul rănit de pe cal. Îl întinseră în iarbă şi aduseră torţe împrejurul lui. Lumina lor galbenă juca pe faţa acoperită de pământ şi sânge, brăzdată de firicele tremurate de piele curată, acolo pe unde se scursese ploaia din ceafa lui, din părul de pe frunte.

Nu era o faţă de om viu, iar ei începură să plece unul câte unul.

Banul clipi des de câteva ori, ca să îndepărteze pâcla care se strângea în jurul lui, năclăindu-i judecata. Privi cerul de smoală. Ploaia se oprise.

— Nan, spuse încet, o mică şoaptă cu care dorea mai degrabă să-şi verifice legăturile cu lumea aceasta, pentru că simţea cum pământul se îndepărtează cu iuţeală de el, ca şi cum picioarele i s-ar fi lungit foarte mult, atât de mult, încât îl ridicau cu viteză, protejându-l de apropierea de trupul străin din iarbă, ajutându-l să-şi găsească adevăratul fiu, rătăcit prin văzduhul acesta întunecat.

Aceeaşi clipă, aidoma, o trăise la naşterea acestui fecior al său. Tot aşa îl ţinuse în braţe. Ieşise cu el sub cerul nopţii şi, cu inima plină, simţind la fel ca acum că pământul se îndepărtează de sub picioarele lui, iar el se înalţă, şoptise numele băiatului, privind în sus ca şi cum i-ar fi anunţat sosirea pe lume, ca şi cum ar fi mulţumit pentru el: Nan.

Ţintea rămăsese încă în şa. Câţiva oşteni din apropiere, care urmăriseră întâmplător totul, păruseră să priceapă şi rămăseseră nemişcaţi, cu ochii când la el, când la banul Şerban. De sub coasta lui pornea un fir subţire de sânge care se scursese nevăzut pe sub platoşă şi picurase tot drumul pe greabănul calului. Târziu, când trupul lui Ţintea prinse să se aplece agale în faţă, lipindu-se moale de gâtul animalului, ei îşi

priponiră caii cu priviri triste, lăsate în pământ, fără a cuteza să se apropie de cel de pe urmă fecior al banului, pentru ca sfâşierea inimii lui să nu pornească de la ei, fără a se îndepărta totuşi, ca să-i poată fi de ajutor atunci când bătrânul va vedea.

Durerile sufletului au un hotar până la care se simt ca şi durerile trupului. Dincolo de el este un tărâm necunoscut, o ţară din care nu se întoarce nimeni ca să povestească. Trupul lui Şerban Izvoranu înţelese mai înainte de mintea lui. Braţele şi picioarele căpătară dintr-odată o altă greutate, mai mare, străină, aşa cum o au în somn. Umerii i se lăsară, cuprinşi de o tihnă ciudată, o odihnă ca o apă adâncă. Spatele i se relaxă, obişnuitele lui dureri de şale dispărură. Abia atunci răsări, clar ca luciul unei lame, cel dintâi gând: Ţintea nu mai este.

Se apropie de cal. Îşi trecu de câteva ori mâna de-a lungul spatelui feciorului, de la creştetul culcat pe coama animalului până jos, pe crupă. Mângâieri prelungi, nesfârşit de încete. Îi sărută apoi mâinile pe rând, fără grabă. Îi scoase armura. Îl aşeză de-a curmezişul şeii. Urcă trupul lui Nan alături de al fratelui său. Încălecă, prinse într-o mână dârlo- gii calului lui Ţintea, în cealaltă dârlogii calului său şi porni calm, la pas, către Izvorani. Nu aruncă nicio privire înapoi. Oamenii rămaseră tăcuţi în urma lui, repetând în gând singurele cuvinte care nu păreau să întineze clipa: să ferească Dumnezeu!

Se simţeau împovăraţi ca în prezenţa unuia dintre îngerii cei mari ai lui Dumnezeu, aşa cum era îngerul morţii pe care-l simt câinii şi pruncii de ţâţă. El nu vine cu pedeapsă, ci ca să sprijine şi să dea putere. Nu el este cel care aduce moartea. Moartea coboară singură de la Dumnezeu. Îngerul te ajută să o primeşti. La fel se întâmpla acum şi cu îngerul cel mare al durerii, trimis ca milostenie pentru omul care are o astfel de cruce de dus şi pe care ei nu-l vedeau, dar îl simţeau ca pe o greutate de a respira, un aer întărit în jurul lor.

Din Cetatea Giurgiului primiră pâine, brânză, peşte uscat şi vin. O duzină de rândaşi se risipiră printre ei, împărţind bucatele din cotigi.

— Peşte uscat? ridică glasul mai mult decât ar fi trebuit un oştean. Să mănânce ea peşte uscat, mă!

Râsete groase se auziră în jur. Oşteanul se simţi încurajat. Era mai înalt decât toţi ceilalţi, cu părul de culoarea paiului de mei după ce a stat o săptămână în câmp. Atunci când vorbea, buza de sus, plină ca a femeilor, i se lipea cu totul de nas, dezvelind dinţii şi gingiile. Un hârciog.

— Carne nu primim? continuă el, încercând să mai rămână o vreme în centrul atenţiei. Suntem leşinaţi de foame. Unde e? A rămas în cetate, în vreun iatac în care arde focul în vatră şi patul e uscat, nu?

— Nu, se auzi în apropiere glasul calm, obosit al Chiajnei. Aici sunt. Eu nu mi-am primit tainul. O să mănânc ce vă îndurați să-mi daţi de la voi.

Oamenii tăcură, dar nu se ridicară în picioare. Petrecuseră o noapte pe drum, o dimineaţă luptând şi restul zilei din nou pe drum, toate acestea fără niciun răgaz. Tremura carnea pe ei din pricina ostenelii. Simţeau nelămurit că ea a cerut prea mult de la ei şi că ar fi îndreptăţiţi să-i ceară socoteală. Chiajna se aşeză între ei, direct pe pământ. La mijloc ardea un foc scund, duhnind a bălegar.

Faptul că le îngăduise glumele necioplite, bărbăteşti, mirosind a smârcuri şi a zâzanie o făcu plăcută oamenilor. Le-o arătă ca pe una de-a lor, lepădată de ifose şi farafastâcuri boiereşti, aparţinând de acum înainte lumii celei adevărate a lipsurilor şi greutăţilor. O primiră între ei cu râsetele lor groase, deşănţate. Îi puseră dinainte un colţ de pâine, o bucată de brânză şi jumătate dintr-un peşte uscat, punc- tându-şi darurile cu câte o atingere pe umărul ei, ca şi cum ar fi însemnat-o.

De pe la focurile vecine se apropiară şi alţi oşteni, făcând cerc în jurul ei. Îi puseră în mână o ulcică cu vin.

Chiajna duse peştele la nas şi-l mirosi. Trase cu dinţii de el, încercând să rupă o îmbucătură, dar nu izbuti. Era subţire ca hârtia şi tare, uscat ca iasca. Îl aruncă în spate, peste umăr, cu o zvâcnitură din braţ, stârnind hohote prelungi, aprobatoare printre oşteni. Căpitanii se apropiară, pregătiţi să-i răspândească din preajma ei, dar ea nu le aruncă nicio privire, făcând cu aceasta oştenii să simtă că au un fel de stăpânire asupra ei, un drept.

Era udă până la piele şi tremura de frig, la fel ca ei. Faţa îi era murdară de pământ şi sânge străin, la fel ca ale lor. Gustul merindelor sărace era bun ca pacea. Era pentru cea dintâi oară când Chiajna se gândea cu adevărat la oamenii aceştia peste care domnea, cu care soţul său încercase să facă o altfel de ţară, mai statornică. Nu stăpânea numai peste tagma boierească, aşa cum crezuse până acum. Pe sub aceia clocoteau toţi aceştia.

Oboseala aşezată peste ea în straturi după ieşirea din Cetatea Bucureştilor, drumurile nesfârşite în şaua calului, bătălia, morţii, frica, curajul, foamea, tristeţea adâncă de după luptă, veşmintele murdare de pe ea, sângele închegat în părul ei, lipsa somnului, toate acestea jupuiseră învelişurile care o separaseră până acum de lumea aceasta ce-şi ducea viaţa direct pe pământ.

Simţea că ar trebui să fie recunoscătoare pentru că o primesc între ei. Privea cu uimire simţământul acesta. Ce recunoştinţă le datora ea lor? Cine se ivea dinăuntrul ei, nou şi necunoscut, la vârsta aceasta? Îşi închipuise că depăşise anii la care încă mai descoperea noi Chiajne în ea.

Purta pe dedesubt, direct pe piele, o cămaşă a lui Mircea pe care o păstrase pentru că mirosul lui o liniştea şi îi dădea putere. Ca şi cum el ar fi fost prin preajmă şi atunci ea putea muta munţii din loc, pentru ca el să nu aibă impresia că e mai prejos. Îşi găsea

puterea numai atunci când i se împotrivea lui. Când trebuia să-i dovedească. Ultimele cuvinte pe care i le spusese Mircea, înainte să se stingă, îi răsunaseră de atunci neîncetat în minte.

— Să urci cu orice chip băiatul pe tron şi să veghezi ca nimeni să nu i-l ia. Să laşi pe Lăpuşneanu în viaţă. Îţi aminteşti ce mi-ai spus în prima noastră noapte? Stăteai în faţa mea numai în cămaşă, desculţă pe podeaua de piatră. Îmi ajungeai până la umăr. Mi s-a făcut milă de tine şi ţi-am spus că nu ai de ce să te temi. Nici Măria Ta nu ai de ce să te temi, mi-ai spus atunci şi pentru vorba asta mi-am jurat că îţi voi face o ciutărie împărătească atunci când vom ajunge acasă. Ştiai că pentru asta ai primit-o?

— Nu ştiam, îi răspunsese, iar acestea aveau să rămână pentru totdeauna de acum înainte ultimele cuvinte pe care ea i le spusese lui, mai înainte ca el să dispară de pe lumea aceasta.

Primiră două ortale de ieniceri de la paşa raialei Giurgiului. Aveau să pornească la drum la revărsatul zorilor. Chiajna negociase cu oamenii trei ceasuri de răgaz, după ce ei îşi astâmpăraseră foamea.

— Vrăjmaşii se află acum, când noi vorbim, la porţile Curţii Domneşti, le spusese.

— Lasă-ne să dormim, Măria Ta, şi-ţi făgăduim că-i scoatem din Bucureşti.

— Trei ceasuri, îngăduise ea.

Avea să-i deştepte ea însăşi la capătul acestui răgaz, trecând printre ei şi scuturând ici-colo câte un umăr, eliminând mijlocirea căpitanilor, care erau, cel mai adesea, feciori boiereşti. Oştenii aveau să continue să se trezească apoi unii pe alţii, ca şi cum ar fi pornit la o treabă a lor, nu la îndeplinirea unei porunci.

Mai înainte de asta însă, în vreme ce oamenii adormeau pe iarba umedă, Chiajna poruncise să se adune comandanţii într-o margine a taberei. Le desenă în malul moale al Dunării Drumul lui Ler Împărat,

construit odinioară pe lângă vechiul val de apărare ridicat de romani în jurul pământului pe care-l cuceriseră. Cetatea Turnu – Piteşti – Curtea de Argeş, drum lat de opt picioare. Trase apoi cu beţigaşul în pământ Brazda lui Novac, un alt drum vechi pe care romanii îl tăiaseră de-a curmezişul, intrând în ţară pe la castrul Drobeta şi ducând dincolo de Craiova. Undeva mai jos de locul în care ele se întretăiau, Chiajna înfipse beţigaşul în pământ, apoi îi lăsă să cerceteze harta.

— Jumătatea drumului dintre Bucureşti şi Craiova, pricepu cel dintâi loan Norocea.

— Într-acolo pornim dimineaţă, spuse Chiajna. Nu spre Bucureşti. Îi va scoate din oraş frica, nu noi. Am trimis iscoade cu vestea că venim cu oaste câtă frunză şi iarbă ca să eliberăm Bucureştiul. Nu ne vor aştepta, ci vor încerca să se unească până la urmă cu oastea oltenilor, ca să facă faţă puhoiului pe care i-am făcut să creadă că l-am pornit către ei. Le vom ieşi dinainte la jumătatea drumului, când se aşteaptă mai puţin.

— Şi dacă nu ies din Bucureşti? întrebă unul dintre ei.

— Vor ieşi, îi răspunse Chiajna, privindu-l drept în ochi cu hotărâre. Am răspândit vestea printre târgoveţi, ucenici şi slugi, nu direct printre oşteni. E mai uşor să-i dea crezare.

— Dar dacă totuşi nu cad în capcană? insistară ei.

— Ce altă cale mai bună avem? spuse Chiajna, ridicându-se în picioare şi bătătorind malul cu cizmele, ca să şteargă urmele hărţii. Să mergem către Bucureşti şi să ne luptăm cu ei în mijlocul cetăţii? Pe străzi? Printre oameni? Să-i găsim ascunşi prin case, săgetându-ne de pe la ferestre, luându-i pe ai noştri drept scut, ştiind că ne vor şovăi mâinile pe săbii din pricina asta? Ar putea muri jumătate din bucureşteni mai înainte să-i scoatem din oraş. Apoi ar trebui să-i urmărim, din ce în ce mai osteniţi din pricina drumului, până la o nouă oaste care ne-ar aştepta odihnită.

Descoperirea că ea trimitea iscoade pe ascuns, că

primea veşti chiar sub nasul lor, fără ca ei să bage de seamă, o îndepărtă iarăşi de ei. În acelaşi timp, în mod curios, planurile complicate ţesute de ea îi făceau să se simtă în siguranţă şi, pentru că era femeie, să le amintească de mamele lor care, în copilărie, legau şi dezlegau tot felul de vrăji împrejurul lor, izbutind întotdeauna să le afle trăsnăile prin căi mai presus de fire.

Când ieşise iscoada din tabăra lor, ducând vestea mincinoasă la Bucureşti? Cine era această iscoadă? Nu lipsea nimeni dintre ai lor, care erau ori morţi în urmă, ori dormind pe malul Dunării. Recunoscură faptul ca fiind mai presus de propriile puteri şi se bucurară că ea este de partea lor. Invers, de fapt, ei erau de partea Chiajnei, care începea tot mai mult să semene cu partea învingătoare.

Locul marcat de Chiajna în malul Dunării cu un beţigaş înfipt în pământ, la miazăzi de drumul numit Brazda lui Novac, se afla pe moşia satului Şerbăneşti. De când se ştiau ei, părinţii şi bunicii lor, şerbăneştenii erau fierari, potcovari, surugii, comişei la herghelii, îmblânzitori de cai, vraci de cai sau săidăcari care făceau hamuri. Toate meseriile lor aveau legătură cu caii. Satul era staţie de poştă pe Drumul Craiovei. În schimbul scutirii de toate celelalte biruri domneşti, şerbă- neştenii trebuiau să găzduiască peste noapte solii domneşti şi să aibă întotdeauna pentru ei cai de schimb, nutreţ, potcovari, hamuri noi.

Ca orice staţie de poştă bună, Şerbăneştiul îşi avea ciurda de hoţi de cai, o adunătură de lotri fără căpătâi care s-ar fi dat în vileag unul pe altul fără să stea pe gânduri pentru câţiva taleri. Îndeletnicirea nu era atât de bănoasă pe cât credeau oamenii. Un cal prost făcea două sute de taleri în oborul de duminică, numai că ei nu puteau duce caii furaţi acolo. Trebuiau să-i ascundă până când găseau cumpărător de tainã. Trebuiau să lase sub preţul pieţei. Uneori mai mult decât şi-ar fi

dorit, pentru că duceau animalele la păscut noaptea şi le ferecau ziua, ceea ce era adesea un lucru anevoios şi primejdios. De aceea, tâlharii preferau să aibă mai întâi cumpărătorul şi abia apoi plecau la furat.

Şerbăneştenii îşi păşteau caii în Boianu, sat cu păşuni mai întinse decât ale lor. Între hoţii de cai din zonă, Vaişiamar izbutise să-şi facă un nume. Arăta ca orice potcovar sau argat de pe la hergheliile din jur, iar asta îi era de mare folos. Un pic adus de spate, un pic burtos, un pic ştirb, nu atrăgea atenţia prin nimic. Uneori, pentru un preţ mai mare, Vaişiamar primea comenzi speciale la care cumpărătorul îi arăta exact calul pe care-l vrea. Stăteau împreună la marginea păşunilor Boianului, învârtind fiecare câte un pai între dinţi, ca oamenii cu cugetul curat care se bucură de o zi liniştită, şi purtau discuţii formate din câte un singur cuvânt:

— Roibu’, spunea cumpărătorul.

— Bine, răspundea Vaişiamar.

— Şi murgu’.

— Am înţeles.

— Iapa aia.

— Bine.

Nimeni nu ştia care sunt tâlharii. Ridicaţi întotdeauna numai dintre ei, niciodată străini, hoţii de cai erau, în timpul zilei, şerbăneşteni la fel ca toţi ceilalţi. Aveau chiar şi un cântec pe care-l plăteau zicălaşilor pe la hore, apoi învârteau fetele, privindu-le taţii cu nevinovăţie în ochi, ca şi cum nu ei ar fi avut toate hergheliile din zonă trecute pe răboj, dimpreună cu locurile de păscut ale fiecărui cal.

De-ar veni luna lui mai, Să văd câmpul ca un rai Şi Boianul plin de cai![VIII]

VIII Vechi cântec lăutăresc din Şerbăneşti şi Boianu.

Sătenii o ţineau una şi bună că e cântecul lor şi vorbeşte despre bogăţia celor două sate, Şerbăneştiul care îşi păştea caii în Boianu. Tâlharii ştiau însă că este cântecul lor şi vorbeşte despre paguba fraierilor.

În ziua aceea de octombrie, pe când Vaişiamar îşi făcea amiaza la umbra unui gutui singuratic de pe priporul Şerbăne- ştilor, simţi răceala unei lame de pumnal la gât, chiar în punctul cel mai lesne de vătămat, acolo unde pulsează jugulara. Cu puţin timp înainte avusese ochii încă deschişi. Numărase gutuile de prin frunzişul pomului. Mari, parfumate şi puţine, iarnă scurtă şi uşoară. Se bucurase de priveliştea oştirii aşezate la poalele dealului, chiar pe malul pârâului. Mii de călăreţi, coifuri, suliţe şi săbii. Mii de cai.

Zvonul împrăştiat de Chiajna în Cetatea Bucureştilor dăduse roade. Oastea clucerului Badea fugise din calea mulţimii nesfârşite de ieniceri care se presupunea că se alăturase oştii Chiajnei. Ieşiseră din Bucureşti şi porniseră către tabăra Craioveştilor.

Pumnalul care îi atinse pielea îi slei hoţului de cai sângele în vine. Dacă nu ar fi fost întins la pământ, i s-ar fi muiat picioarele. Deschise ochii cu teamă. Nu mai făcuse o vânzare de foarte multă vreme. Nu putea fi un păgubit. Mai degrabă un oştean bănuitor care vedea vrăjmaşi peste tot şi căruia i s-o fi părut ameninţătoare picoteala lui la umbra gutuiului, atât de aproape de tabăra oştirii.

— Om bun, jupâne, spuse cu cel mai mieros glas al lui.

Era într-adevăr un oştean. Numai că purtările lui îi arătară îndată lui Vaişiamar că nu face parte din oştirea de pe pripor. Se întinsese la rândul său în ierburile uscate, se sprijinea pe coate şi cerceta locurile cu fereală, străduindu-se să nu-şi trădeze poziţia. O iscoadă.

— Caut încă o oştire, vorbi el şoptit în urechea lui Vai- şiamar şi-i apăsă lama pumnalului mai tare pe gât.

Ai mai văzut şi alţii?

Buza lui de jos era ieşită mult în afară, încât părea greu de crezut că ar putea vorbi cu gura aceea. Toate oasele feţei îi erau proeminente. Arcadele ochilor arătau ca nişte streşini, aruncând umbre întunecate peste ochi. Obrazul îi era traversat de o cicatrice adâncă, o despicătură din care se vedea că sabia nu doar tăiase, ci scosese de acolo o bucată de carne. Arăta aşa cum ar trebui să arate orice ucigaş, pentru ca oamenii să-l poată recunoaşte.

— Sunt la Slatina, răspunse scurt Vaişiamar, pricepând că îl desparte de moarte numai o adiere.

— Eşti sigur? întrebă oşteanul şi prin spatele vorbelor lui se auzi un mârâit de animal strunit cu greu.

— Jupâne, spuse Vaişiamar cu o undă de mândrie jignită în glas, ştiu unde se află fiecare cal, cale de douăzeci de verste împrejur, că asta mi-e meseria. Am fârtaţi care îi pândesc de câteva zile pe ceilalţi. Vrei să ştii câţi cai mai vin?

— Da, aş vrea.

— Te costă cinci taleri.

Buza oşteanului tremură ca frunza în vânt. Nimic nu-şi dorea mai mult pe lume în clipa aceea decât să-şi murdărească pumnalul de sângele neobrăzatului. Se simţea ca o sete care te arde, în vreme ce alături se află o cană cu apă. Mort însă, tâlharul nu avea să mai vorbească, ştiau amândoi asta, tocmai de aceea cutezase nepricopsitul să-i ceară plată.

— Dacă se va dovedi că minţi, te leg de calul meu şi te duc târâş până nu-ţi mai rămâne bucăţică de carne pe oase, îi făgădui cu calm.

— Nu mint, jupâne. Sunt trei mii de cai la Slatina, într-o tabără tot ca asta. Sunt păscuţi în lunca Oltului, către pământurile mănăstireşti. Cai de luptă, oşteneşti.

— Câte ceasuri între Slatina şi Şerbăneşti?

— Trei dacă ar porni chiar acum, jupâne. Dar azi-dimineaţă oamenii erau împrăştiaţi prin tot târgul. Caii erau departe, la păscut. Nu se pregătea nicio plecare.

Numai ca să-i adune şi să-i pornească la drum ar mai pierde încă pe atâta.

Oşteanul cu buza cât limba îi puse pe piept cinci taleri şi se trase îndărăt târâş prin buruienile uscate. Vaişiamar fixă cu privirea poalele dealului, ca să-l vadă ridicându-se în picioare, dar iscoada nu se mai ivi nicăieri.

— I-ai găsit? întrebă Chiajna atunci când el ajunse înapoi la ai lui.

— I-am găsit, Măria Ta. Sunt la poalele dealului Boghiei, ajungem îndată. Ceilalţi sunt la Slatina, trei mii de cai. Nu sunt pe cale să plece la drum, pesemne nu se aşteaptă să ajungem aşa de iute.

— Atacăm pe loc, de îndată ce-i vedem, hotărî Chiajna. Să nu prindă de veste ceilalţi, din Slatina.

— Care-i planul, Măria Ta? întrebă Ioan Norocea din Răzvad.

— Niciun plan. Iute ca trăsnetul, ăsta-i planul. Să cădem cum cade grindina din cer şi să-i culcăm la pământ ca pe spice, mai înainte să se dumirească. Planul este ca ei să nu apuce să se întâlnească. Dacă ar trimite un sol la Slatina imediat cum atacăm, ar ajunge în două-trei ceasuri. Oastea din Slatina ar avea nevoie de alte câteva ceasuri ca să ajungă aici. Până atunci, ăştia trebuie să fie făcuţi una cu pământul deja.

Rostise ***iute ca Imsn.elul*** cu dinţii încleştaţi, lovindu-şi cu putere palma stângă cu pumnul drept. Un scutier se căznea să-i lege genunchierele din zale peste cioarecii de pănură. Cizmele îi ajungeau până la genunchi, iar genunchierele, prea mari pentru ea, ar fi trebuit să fie petrecute peste carâmbi, dar ea se mişca neîncetat şi băiatul nu izbutea. Un altul o încingea cu armele la brâu, iar mişcările lui împrejurul ei o sileau să stea cu braţele ridicate, ca şi cum s-ar fi pregătit să-şi ia zborul.

Pe sub dolmanul lung până la genunchi, din postav simplu, îmbrăcase cămaşa lui Mircea şi un ilic din solzi

de piele de bou. Lepădase cămaşa de zale, care i se păruse mult prea grea şi îngăduise să-i fie legate doar nişte cotiere. Purtase o ceartă lungă cu căpitanii pentru că ar fi dorit să renunţe şi la capişonul din zale. Câştigaseră bărbaţii, cu toate că ştiau că ea avea din nou să şi-l lase pe spate când le era lumea mai dragă vrăjmaşilor, aşa fel ca părul ei risipit ca un cuib de şerpi în toate părţile să taie răsuflarea celorlalţi şi să le amintească de toate ielele pe care un bărbat nu are voie să le privească şi de aceea să-şi lase ochii în pământ sau să se întoarcă cu spatele, speriaţi, căci nimic nu poate birui o poveste bună auzită în copilărie.

Trecu printre oşteni, lăsându-se atinsă pe câte un umăr, pe coate, strângând ici-colo câte o mână şi întrebând dacă toată lumea şi-a potolit foamea şi setea. Erau bine cu toţii? Avea cineva nevoie de ceva? Cingătorile cu arme strânse bine la brâu, căci avea să fie tulburare mare. Fără teamă însă, pentru că zece dintre ai lor nu făceau cât unul dintre ei. Rânjiră toţi cu mare mulţumire la vorba aceasta a Chiajnei, aşa că ea o tot repetă până când ajunse la capătul şirurilor de oşteni. Au venit toţi proştii, mutălăii şi netoţii, au intrat în ţară ca şi cum aici ar fi curte fără câini! Ca şi cum voi nu aţi valora nimic!

— Cine păzeşte, Niculae al lui Crăciun? Dobru al Stanei? Bucur din Blidarea? Oprea al popii? imita Chiajna pe pribegi, punând câte o mână pe umerii celor al căror nume îl striga pe deasupra oştii. Dă-i bolii, nişte blegi, drumu-i liber!

Printre bărbaţi trecu un freamăt ameninţător. Trupurile lor se încordară şi zâmbetele care se lăţiseră pe chipurile lor atunci când ea îi lăuda pieriră.

— Asta spun ei despre voi! continuă Chiajna, cu glasul din ce în ce mai ridicat, ca şi cum se înfuria pe măsură ce vorbea. Că sunteţi mai proşti ca ei! Că vă vor bate numai cu o mână! Că habar nu aveţi să purtaţi o bătălie!

Oştirea ca un singur om îi puncta fiecare vorbă cu câte un muget de furtună. Începuseră să vălurească uşor ca marea care prinde să se tulbure. O furie creştea în mijlocul lor, născută şi alimentată de vorbele Chiajnei. Turbarea care-i cuprinde pe bărbaţi atunci când zgândări lupii din ei.

— Asta sunteţi voi? Sunteţi nătăfleţii lor?

Răspunsul tuturor se contopi într-un răcnet de haită sălbatică ce rămase plutind ca un nor negru pe deasupra lor, după ce-l sloboziră din piepturi. Cei mai iuţi la mânie se repeziră la cai şi-i încălecară dintr-o singură săritură, suduind amarnic.

— Pe cai! strigă atunci Chiajna, ca şi cum nu le-ar fi dat o poruncă, ci numai ar fi constatat ce fac oamenii ei, oameni liberi cărora niciodată nu le-ar fi putut porunci o femeie, bărbaţi a căror mândrie fusese călcată în picioare de nişte venetici şi care aveau acum dreptul de a-i face una cu pământul.

— După ei! mai spuse ea, apoi vorba i se pierdu într-un noian de sudalme şi vorbe ticăloase pornite din piepturile oştenilor.

Căpitanii aşteptau pregătiţi într-o margine, deja călare, căci o văzuseră ce face şi se aşteptaseră ca plecarea să fie într-o învălmăşeală sălbatică. Cu Chiajna călărind în frunte, oştirea clocotind de furie trecu pe lângă ei, ridicând un praf gros pe urmele lor.

Mercenarii clucerului Badea mâncau. Unii aşteptau cu răbdare să le fie umplute blidele din mâini, strânşi în jurul focurilor deasupra cărora spânzurau, pe pirostrii, ceaune aburinde. Alţii îşi aflaseră câte un loc tihnit de-a lungul pârâului şi sorbeau zeama gânditori, atenţi la pacea pe care o simţeau în burţi atunci când bucatele ajungeau acolo. În aer pluteau mirosuri fierbinţi de carne fiartă şi mirodenii. Oştenii domneşti mâncaseră pâine cu brânză din şaua calului, iar miresmele din jur adăugară alte mânii celor care deja le înfierbântau sângele.

Mai întâi îi auziră. Aveau sunetul cutremurelor care zguduie pământul, al tunetelor foarte îndepărtate şi nesfârşit de lungi. Apoi îi simţiră în tremurul pământului de sub ei, o vibraţie ameninţătoare ca o pedeapsă dumnezeiască. Zemurile de prin blide începură să vălurească mărunt, încreţindu-şi faţa în care pluteau ochiuri de grăsime. Le priviră nedumeriţi, mai întâi pe ale lor, apoi pe ale vecinilor. Cercetară aerul din jur. Ochii lor, dezlegând mai iute semnele primejdiei decât minţile, prindeau a se mări şi inimile începură să imite bătaia pământului.

Se ridicară în picioare, uitând de masă, şi cercetară zarea. În spatele lor se ridica dealul Boghiei. Prin faţă le trecea pârâul. Dincolo de el se întindea câmpul pe care-şi lăsaseră caii să pască slobozi. Cerul din spatele cailor era acoperit de un nor gros de praf, cu marginile de sus, unde praful se rărea, argintate de lumina soarelui.

Se dezmeticiră atunci când caii aflaţi la păscut se despărţiră în două cete, ca apele dinaintea lui Moise, dezvăluind hoarda care se apropia. Aruncară blidele şi trecură în goană pârâul, încercând să-şi prindă caii şi să-i încalece aşa, fără şei, numai să nu-i ajungă năpasta în vreme ce erau pe jos. Unii îşi pipăiră chimirele şi, descoperind că-şi lăsaseră armele alături atunci când se aşezaseră să mănânce, trecură pârâul înapoi după ele. Puţini dintre cei care prinseră caii izbutiră însă să-i încalece fără scări şi dârlogi. Alergau pe lângă ei câţiva paşi, încercau o săritură, trăgând animalul de coamă şi întărâtându-l, apoi căzeau la pământ.

Ordia dezlănţuită a Chiajnei lovi năprasnic în oastea mercenarilor. Alergaseră până aici atât de puternic, încât primele rânduri de cai nu putură fi oprite la timp ca să înceapă lupta, ci străbătură locul dintr-un capăt în celălalt, oprindu-se numai când ajunseră la poalele dealului. Faptul îi înveseli şi ei porniră să lovească în stânga şi în dreapta râzând, sădind cu aceasta spaime noi în inimile oştenilor clucerului Badea.

Apa pârâului dăduse în clocot atunci când mii de cai năvăliseră prin ea. Stropi din ce în ce mai mărunţi pe măsură ce se ridicau mai sus irizaseră aerul. O prăfuială fină de apă sticlind în soare se aşezase apoi pe umerii şi chipurile oamenilor Chiajnei, răcorindu-i după goana cea nebună, făcându-i să se simtă îngrijiţi de năluci nevăzute.

Aflată în fruntea acestui atac, Chiajna ajunsese odată cu cei dintâi oşteni până la picioarele dealului, capătul oştirii vrăjmaşe. Sus, pe coastă, îl zări pe clucerul Badea. Calul său fusese înşeuat în mare grabă şi tocmai încăleca. O privea drept în ochi. Obrazul îi pălise de pizmă amestecată cu o dorinţă aprigă de răzbunare şi cu o duşmănie cu gust înţepător de carne putredă.

Îl simţi la capătul răbdării, gata să i se întunece minţile şi să intre pe tărâmul lipsei de stăpânire, acolo unde se fac marile greşeli. Îşi lepădă iarăşi coiful şi-şi lăsă capişonul pe spate, scuturându-şi părul în vânt şi slobozind un hohot de râs dinadins răguşit, cu iapa ei sură ridicată pe picioarele dinapoi. De data aceasta însă o făcu numai pentru el, pri- vindu-l stăruitor şi mişcându-se foarte încet, ca el să priceapă toată sfidarea şi dispreţuirea pe care o punea ea în gesturi. Îi întoarse apoi spatele, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat la nicio primejdie din partea lui, atât de puţin preţuia priceperea lui în luptă.

În vreme ce se avânta în mijlocul urgiei dezlănţuite de o parte şi de alta a pârâului, îi spuse lui Ioan Norocea, cu chipul ei cel serios:

— Nu ai altă sarcină în lupta aceasta decât să-l ucizi pe Badea. Altceva nu ai de făcut.

Cea mai mare parte a oştenilor domneşti luptau aplecaţi pe lângă grumajii cailor, căci vrăjmaşii lor erau pe jos. Unul îşi apăra ochii cu o mână, cu palma către oşteanul de pe cal, cu toate că avea sabia în mâna cealaltă. Altul se aplecase să-şi spele în pârâu ochiul însângerat, urlând de durere. Pământul răscolit de copitele cailor absorbea imediat sângele. Peste cei

căzuţi se forma o mâzgă rubinie din praful aşternut, amestecat cu sângele scurs din ei. Cei doborâţi se mulţumeau să-şi strângă rănile în pumni, fără să mai ia seama la ceea ce se petrecea în jur.

Unul singur se făcuse ghem la pământ, sub scutul pe care-l ţinea ridicat deasupra sa. Nimeni nu îl ataca, dar el striga cât îl ţineau bojocii. De sub scut se prelingea un şuvoi de sânge care se desfăcea în mai multe firişoare ce se scurgeau în apa pârâului, păstrându-şi forma încă o vreme.

Pribegilor li se păru că dura de o veşnicie. Oştenii Chiajnei aveau să povestească după aceea că totul durase mai puţin de un ceas. Îi împinseră tot mai mult către dealul Boghiei, până când îi văzură îngrămădiţi unul într-altul. Rând pe rând, mercenarii părăseau lupta, risipindu-se pe povârnişul dealului, alergând în sus, dând din când în când cu câte o mână de pământ ca să-şi recapete echilibrul.

Îi mai urmăriră o vreme, apoi o căutară din priviri pe Chiajna departe, în vale, ca să vadă ce şi-ar dori să fie făcut mai departe. Împinseră mai în faţă pe unul dintre ei, pe care-l ţineau ridicat de chică, abia atingând pământul cu vârfurile picioarelor, şi arătară cu săbiile către ceilalţi, care alergau la deal. Chiajna le făcu semn să coboare, să-i lase în plata Domnului. Retezară scurt gâtul prizonierului, îi dădură drumul să se prăvălească în iarbă şi porniră cu chiuituri la vale. Se isprăvise.

Ca să-şi arate mulţumirea pentru felul în care îi făcuse să se simtă, liberi să facă ce vor şi cum le place, stăpâni peste vieţile lor, bărbaţi, oştenii domneşti îşi rotiră caii în jurul ei de câteva ori, într-un cerc larg, cu săbiile ridicate deasupra capetelor, urlând ca lupii şi fluierând prelung. Chiajna le îngădui nesupunerea cu un surâs, îşi adună tot părul la spate, îl înnodă, îşi ridică peste el capişonul din zale, apoi dădu oamenii înapoi în mâinile căpitanilor, coborând de pe cal şi ieşind dintre ei pe jos.

loan Norocea dădu la iveală capul clucerului Badea

atunci când trecu pe lângă el. Îl scoase cu gesturi încete din desaga de la oblâncul şeii, imitând mişcarea unui moroi. Strălucea de mândrie. Chiajna strâmbă nasul a silă şi-şi feri ochii cu mâna. El râse cu poftă, hohotind şi dând drumul capului înapoi în desagă. Ea zâmbi şi spuse:

— De urât ce era mi-e scârbă, nu de capul tăiat.

Oamenii zâmbiră larg, dar nu mai cutezară să dea drumul hohotelor, pentru că intraseră acum sub comanda căpitanilor lor. Se formau steagurile, se numărau oamenii, se calculau morţii.

Chiajna se aşeză departe, pe o bucată de loc uscat, şi-şi scoase una dintre cizme. Îşi frământă degetele de la picior în pumn, îndelung, apoi se încălţă la loc şi se ridică în picioare. Poruncile căpitanilor se auzeau scurt. Oştenii răspundeau răspicat. Sus, pe muchia Boghiei, năluca tigroaicei din Forlî o privea nemişcată. Nu mai avusese nevoie de ea. De fapt, nici nu avusese vreme să-şi dea seama dacă are nevoie sau nu. Poate că ştiuse că este acolo. În inima şi în gândurile ei. Aşezată în ea de poveştile Marulei. Scoasă afară de fricile ei, de teama că nu o vor lua în serios. Că o vor lua, dar ea nu va izbuti să ducă treaba până la capăt. Veghind prin apropiere, fără să se arate atunci când lucrurile păreau să meargă bine. Ca acum, când faptul că nu avusese nevoie să şi-o închipuie alături o făcuse pe Chiajna să se simtă acceptată în tagma prea puţin numeroasă a femeilor biruitoare în luptă.

Oastea din Slatina află de cele întâmplate pe câmpul Şerbăneştilor tocmai în faptul serii. Vestea o adusese Vaişiamar şi o vânduse pe un taler. Ieftin, dar lucrurile erau deja cunoscute de toţi şerbăneştenii, aşa că trebuia să se grăbească, altfel ar fi putut fi dată în

vileag de toţi ceilalţi.

Banul Matei Craiovescu din Caracal conducea oastea. Se trăgea din spiţa lui Neagoe Basarab şi îşi spunea de aceea os de domn, chiar dacă înrudirea era după mamă. Îşi trimise iscoadele înainte, ca să afle dacă Chiajna avea de gând să lase oamenii să doarmă ori avea să-i pună noaptea pe drum.

— Dorm, aduseră ei vestea înapoi la Slatina.

— Dorm, îi spuseră Chiajnei propriile ei iscoade, care cercetaseră tabăra din Slatina.

Se odihniră aşadar până în zori, dormind iepureşte, aflaţi la douăzeci de verste unii de alţii. La cea dintâi geană de lumină porniră unii către alţii cu caii la pas. Se întâlniră pe păşunile din Boianu. Se opriră faţă în faţă, unii într-o margine a câmpului, ceilalţi în alta. Iarba era plină de rouă sub copitele cailor. Curând, soarele avea să o încălzească îndeajuns de tare încât să o prefacă într-un abur care avea să se ridice uşor, prăfuind aerul. Cele două oştiri se priveau în tăcere deplină. Se auzea numai fornăitul cailor şi din când în când câte o copită lovită de pământ, pentru alungarea unei muşte. Niciun sunet de arme. Niciun zuruit de armură. Nicio poruncă. Nici măcar o tuse. Doar caii, ca şi cum ar fi fost călăriţi de duhuri.

Aşteptară aşa o vreme. Deveni iute limpede că cei mai slabi vor ceda primii. Frica te face să acţionezi. Siguranţa de sine te ajută să rămâi calm o zi întreagă. Inimile oştenilor domneşti dădeau pe dinafară de trufie şi mulţumire pentru biruinţa de ieri. Doreau să guste din nou ambrozia şi nectarul simţământului aceluia. Urmele lui dulci se stingeau în vinele lor ca un drog care lasă după el o dorinţă şi un jind.

Din spate se apropie încet de Chiajna bătrânul Şerban Izvoranu. Privea către oastea din faţă şi se mişca neauzit. Nu văzuse nimeni când sosise, când se alăturase din nou oştenilor. Nu vorbea. Era schimbat într-un fel pe care oamenii nu-l puteau explica, dar îl

simţeau limpede. Îşi dusese feciorii acasă, îşi sprijinise soţia pe braţe până când ea îi jelise. Îi îngropase în curtea mănăstirii din insula Snagovului şi se întorsese acum să isprăvească ce era de făcut, nu din vreo dorinţă de răzbunare, ci pentru că simţise nevoia să plece dintre pereţii unde veniseră pe lume băieţii, din curţile în care se ridicaseră pe picioare şi din câmpurile în care alergaseră pe când erau fecioraşi, cu caii încălecaţi fără şei, cu pletele în vânt ca nişte iele.

După ce-i îngropase în pământul Izvoranilor, băieţii păruseră să se umfle ca aluatul lăsat la dospit, ocupând moşia toată, pământ, ape şi aer, împingând afară de acolo pe părinţii lor. Băneasa, mama băieţilor, se afla în spatele oştirii. Mânase până aici o căruţă încărcată cu toate bucatele pe care le găsise în pivniţă şi-n cămări. Adusese pastramele, muşchii afumaţi, cârnaţii uscaţi, putinile cu brânză şi buţile cu vin.

În toată vremea aceasta, Şerban Izvoranu se aflase într-un spaţiu imens şi gol din mintea lui, o întindere fără capăt, complet pustie, din care nu-şi dorea să iasă. Nici nu ar fi ştiut cum să o facă.

Nu era nimic acolo, iar în mijlocul nimicului stătea el, primind din când în când semnale vagi din fosta lui lume. Nu mirosuri, ele dispăruseră de tot, nu mai simţea nicio mireasmă. Nu mai simţea rece sau cald. Auzea uneori câte un cuvânt ca prin câlţi, înfundat şi incomplet. Unele cuvinte nu le auzea deloc. Ca să fie siguri că-i aude, oamenii îi puneau mai întâi o mână pe umăr şi-i repetau numele de câteva ori. Numai dacă-i puteau prinde privirea îi spuneau ce aveau de spus.

Legăturile lui cu lumea aceasta erau pe jumătate desfăcute. Trupul său îndeplinea comenzi simple, care aveau legătură cu mişcarea. Lucrul cel mai bun în toate acestea era faptul că nu-l mai durea nimic. Nici şalele, nici băşicile făcute în palmă în bătălia de la Românești, nici sufletul pustiit de pierderea feciorilor. Acolo unde se afla, în spaţiul acela nesfârşit şi gol din mintea lui,

durerea nu putea pătrunde. Avea să se dovedească în curând că iuţeala braţului lui nu avusese de suferit, ca şi cum lupta ar fi aparţinut altor procese, mai înalte, mai puţin controlate de el, cum ar fi bătăile inimii sau respiraţia.

Soarele ieşise întreg din pământ, rămânând încă lipit de dunga zării, ca ochiul lui Dumnezeu. Căldura prefăcuse roua într-o pânză de ceaţă aşternută la picioarele cailor, care păreau acum că plutesc pe faţa pământului. Din loc în loc, acolo unde câte un cal lovea cu copita, ceaţa se desfăcea în valuri şi cercuri ca o apă lăptoasă.

De cealaltă parte a câmpului se petrecu deodată ceva. Arme şi armuri sunară, nu toate deodată, numai câteva într-o margine. O poruncă răstită. O întrebare venită din spate. O tulburare şi o mânie. Au ajuns la capătul răbdării, îşi spuseră oamenii Chiajnei şi surâsuri drăceşti li se lăţiră pe feţe.

Chiajna îşi întoarse calul cu faţa către oastea sa, se înălţă în scări şi-şi trecu privirea pe deasupra lor. Ridica din nou stăpânirea căpitanilor de pe umerii lor, iar ei simţiră descătuşarea şi prinseră a fremăta ca marea. Îşi duse mâna la spate şi-şi desfăcu părul. Gestul era ca reamintirea unui legământ de nestricat între ea şi ei, începe timpul nostru în care nimeni nu are nicio putere asupra voastră, scoateţi fiarele din voi şi adăpaţi-le, atâta vreme cât părul meu e liber pe spate, sunteţi stăpâni pe vieţile voastre.

Mai iuţi decât la o poruncă a comandanţilor lor, oştenii ridicară săbiile deasupra capetelor şi sloboziră din piepturi strigătele de luptă. Amândouă oştirile porniră una către alta, tulburând pânza subţire de ceţuri şi ridicând-o până la burţile cailor. Atunci când intrară unii într-alţii, păreau corăbii care se ciocnesc pe o mare stranie, sângepie.

Se luptară până către prânzişor. Copiii din sat se urcaseră în copacii care mărgineau păşunea, alungând

păsările care rămaseră în zbor, rotindu-se pe deasupra tuturor acestora. Ţarcurile pline de cai rămăseseră închise. Boienii nu-i mai putură scoate la păscut toată ziua aceea, căci câmpul avea să rămână acoperit de morţi. Sătenii nu-şi începuseră treburile de peste zi. Străbăteau uliţele în sus şi-n jos, aducând veşti despre mersul luptei de la capul satului, aşteptându-i sfârşitul cu o înfrigurare pe care se străduiau să o strunească. Ştiau că la sfârşitul zilei aveau să dosească prin pivniţe încălţări boiereşti, haine bune, cuşme, pumnale şi chimire, o mulţime de comori pe care aveau să le considere o răsplată a lui Dumnezeu pentru pagubele pe care lupta le aducea satului lor.

De la o vreme, oamenii Craioveştilor rămaseră tot mai puţini. Curând, de pe la margini începură să se desprindă câte unu-doi şi să-şi caute scăparea sub poala pădurii din apropiere, aruncând la răstimpuri priviri speriate peste umăr, ca să se încredinţeze că nu sunt urmăriţi. Căpitanii lor îşi strigau poruncile tot mai furioşi, lovind din când în când cu latul sabiei pe câte unul care încetase lupta şi încerca să rămână nevăzut până când totul avea să se isprăvească.

loan Norocea din Răzvad, care era acum cumnat al noului voievod şi nădăjduia la cel mai înalt loc în Sfatul Domnesc la întoarcerea acasă, străbătu câmpul de luptă în goana calului, cu suliţa ridicată spre cer şi capul banului Matei Craiovescu în vârful ei. De data aceasta nu primise poruncă de la Chiajna. Fusese ideea lui. Ştia că fapta avea să aducă două lucruri: sfârşitul bătăliei şi dregătoria dorită pentru el. Când ajunse în capătul celălalt al câmpului, se întoarse şi porni înapoi, tot alergând ca la un atac. Capul banului din vârful suliţei avu efectul dorit asupra oamenilor Craioveştilor. Oştenii opreau lupta şi-şi căutau din priviri comandanţii, ca să primească porunca cea nouă.

— Nu pleacă niciunul viu! strigă Chiajna şi abia atunci se sfârşi totul, o uşurare coborî peste oameni, fu

limpede dintr-odată care sunt biruitorii şi care învinşii, iar ei începură să se poarte ca atare, ca şi cum amândouă oştirile îşi primiseră porunca de la ea.

În câmp nu se mai auziră decât strigătele oştii domneşti. Oamenii banului încetară să mai atace, doar se apărau, tră- gându-se tot mai mult către margini. loan Norocea călărea acum într-un cerc larg de jur împrejurul păşunii răscolite, împingând suliţa cu capul lui Matei Craiovescu către luptători. Oştenii Chiajnei îl întâmpinau cu strigăte de bucurie şi-l aclamau. După cea de-a treia trecere, căpitanii banului rămaşi în viaţă aruncară săbiile la pământ şi se predară.

— La Bucureşti, în temniţă, le hotărî Chiajna soarta după o clipă de gândire. Dar mai întâi vor îngropa toţi morţii aceştia şi pe cei de dincolo, din Şerbăneşti.

Peste mulţimea de săteni adunată la marginea Boianului trecu un suspin de dezamăgire. Oamenii prinseră să şuşotească între ei. Nu mai era nimic de făcut. Totul avea să fie îngropat. Se risipiră unul câte unul, trişti ca şi cum ar fi pierdut ceva ce le aparţinuse. Numai copiii mai rămaseră o vreme în copaci. Pentru ei, spectacolul continua.

Prizonierii primiră din sat hârleţe şi se apucară de săpat, vegheaţi de câteva străji. O ploaie rece de toamnă se rupse din tării. Stropi grei loveau trupurile căzute la pământ, braţele şi picioarele risipite pe tot câmpul, umerii celor care săpau. Oastea se retrase sub poala pădurii. Copiii săriră de prin copaci, căzând ca merele coapte, şi o rupseră la fugă spre sat, cu cămăşile ridicate în cap, încercând să se apere de ploaie. Oştenii erau abătuţi. Se aşezaseră în grupuri mici la rădăcina câte unui copac, cu spinările sprijinite de trunchi, cu umerii gârboviţi şi cu privirile triste în pământ.

— Ce-i cu oamenii? întrebă Chiajna pe unul dintre căpitanii săi.

— Aşa le e lor, Măria Ta, după luptă, răspunse omul, ridicând din umeri pentru înlocuirea restului explicaţiei,

pe care nu ştia să o dea.

— Ce-i cu voi? îi întrebă atunci direct pe ei. Am câştigat. S-a isprăvit. Aţi bătut două oştiri în două zile. Nu vă bucuraţi?

— Întotdeauna după bătălie suntem trişti şi ni se face frig, spuse unul dintre ei.

Chiajna cercetă pădurea plină de oşteni aşezaţi la rădăcinile copacilor. Băneasa din Izvorani trecea printre ei, punându-le în mâini ulcioare cu vin şi câte ceva de-ale gurii. Oamenii primeau fără să ridice ochii la ea, murmurând numai în bărbi, pentru feciorii bănesei, ***bogdaproste, Dumnezeu să-i ierte.***

— Să vă ierte pe toţi, mamă, şi pe ai noştri, şi pe ai lor, că toţi sunteţi ai cuiva, le răspundea băneasa, lăcrimând cu o împăcare ce părea mai sfâşietoare decât dacă şi-ar fi strigat bocetul către cer.

Eram şi noi acolo. Aşteptasem împreună cu băneasa sfârşitul luptei. Adusesem şi noi în căruţe de-ale gurii şi cofe pline cu apă. Le vedeam tristeţea din ochi, umerii lăsaţi, picioarele târâte. Se lăsase linişte, uneori puteam auzi pe câte unul suspinând. Nu înţelegeam ce vedeam, ştiam asta. Pentru noi era prima oară când văzuserăm o bătălie.

— E de la umorile care ni se varsă în sânge atunci când ne luptăm, Măria Ta, vorbi unul ce părea, după straie, fecior boieresc. Toată bucuria aceea fără margini când biruim, toată fericirea din clipele când suntem mai buni ca ei e ca o beţie care ne înalţă şi ne arată raiul. Suntem lei atunci, aşa ne simţim. Apoi însă lupta se isprăveşte, sângele ni se răceşte şi se curăţă de otrăvurile vărsate în el, iar noi ne prăbuşim din rai.

Un gând trecu prin mintea Chiajnei, atât de neobişnuit, încât ea îl alungă pe loc, scuturând capul. O tristeţe sfâşietoare o copleşise de fiecare dată după ce pruncul termina de supt, cunoştea şi ea lacrimile de după sfârşitul marilor fericiri.

Şerban Izvoranu se apropie şi ceru îngăduinţă să se

întoarcă la locul celei dintâi bătălii, lângă Românești, ca să-şi caute şi cel de-al treilea fecior şi să-l îngroape acasă, alături de fraţii săi. Era ceva schimbat la el, o înstrăinare care speria, o răceală care-l înconjura şi care nu avea nimic pământesc în ea. Lăsa impresia că vorbeşte prin somn, ca smintiţii, că nu este întru totul prezent.

— Ai să te duci să faci ce ai de făcut, îi îngădui Chiajna. O să iei cu tine şi prizonierii. O să-i pui să îngroape şi acolo morţii rămaşi pe câmp. Apoi o să-i aduci la Bucureşti, ca să-i întemniţăm. la-ţi câte străji ai nevoie.

— Biruinţele astea care arată ca nişte înfrângeri ne seacă sufletele de putere, Măria Ta, îl mai auzi spunând, fără nicio legătură cu ce se vorbise până atunci şi de aceea cu atât mai înspăimântător. Nu mai am feciori. Ce mi-a mai rămas mie de făcut pe lumea asta? Ce o să fac în prima zi când ajung acasă? Mă trezesc de dimineaţă şi...?

Vorbele lui îi stârniră Chiajnei zeci de planuri în minte. Ea ştia exact ce avea să facă în prima zi când va ajunge acasă. Avea să aducă înapoi, în odăile lui din palat, pe noul voievod al ţării, fiul ei, Petru. Avea să alunge de la Curtea Domnească pe bătrâna Maria Craiovescu, împreună cu fiica şi nepoata sa. Era numai o bătrână, adevărat. Învăţase multe de la ea. Dar rămăsese întotdeauna un duşman de la care învăţa. Niciodată nu fusese altfel. Îi îngăduise vrăjmaşei ei să doarmă sub acelaşi acoperiş cu ea nu din bunătate creştinească, nu din dorinţa de a face pace între cele două case, nici din vreo nădejde copilărească că vor începe dintr-odată, ca prin farmec, să se poarte cu toţii ca o familie, aşa cum erau.

Lucrurile se petreceau astfel numai jos, la picioarele trun- chiurilor copacilor, în apropierea pământului, la firul ierbii. Doar acolo nu se simţeau schimbările domnilor. Acolo, jos, lucrurile puteau fi paşnice timp de

o viaţă de om. Nici nu se ştia întotdeauna ce domn a venit. Nu se murea acolo dintr-o schimbare de domni. Pentru cei ce trăiau la firul ierbii, viaţa avea continuitate, nu era frântă din an în an.

Războaiele se purtau numai sus, printre coroanele copacilor. Orice furtună, oricât de puternică, se abate întotdeauna numai asupra crengilor de sus, le văduveşte de frunziş, le rupe, le scutură de poame. Ce pagube fac furtunile trunchiului care intră în pământ?

După ce isprăvea cu acestea dintâi, avea să înceapă să lucreze la căsătoriile copiilor, viitoarele ei alianţe care aveau să păstreze pacea în ţară cât mai mult timp, până când Petru avea să fie suficient de mare încât să se descurce singur.

Printre toate aceste planuri se strecurară altele noi, ivite chiar acum, pe loc: avea să-i aducă la curte pe banul şi băneasa din Izvorani. Banul avea să primească pe cei doi băieţi ai ei mai mici, ca să-i înveţe lupta cu sabia, cu arcul, călăritul, să ştie să facă focul în pădure şi să prindă iepuri în laţ. Băneasa avea să primească fetiţele, pe Marina şi pe Alexandra, ca să le deprindă cu brodatul şi să le însoţească atunci când aveau să călărească ori să-şi facă plimbările prin ciutăria domnească. I se păru totuşi prea puţin, aşa că-i mai adăugă în plus şi cârmuirea slujitoarelor de la odăile copiilor.

Niciunul dintre ei doi nu trebuia să aibă vreo clipă liberă la întoarcerea acasă, aşa fel ca gândurile la feciorii lor să nu aibă pe unde se strecura. Deocamdată, Chiajna se mulţumi cu rezolvarea aceasta pentru banul şi băneasa din Izvorani. Ştia că mai avea de înfruntat şi soţiile lor, jupânesele sale Raluca, Smaragda şi Ilinca, dar la asta avea să se gândească altă dată.

7068 de la Facerea Lumii

Anul leproşilor

Răzmeriţa leproşilor

— Cinci aspri în plus la bir, băga-mi-aş ştremeleagul în cuşma ei de viaţă! se auzi glasul unui precupeţ pe deasupra cârciumii pline.

Era în mod vădit cel mai înstărit muşteriu de la ceasul acela şi-i plăcea să arate asta, zornăindu-şi întruna pe sub masă punga cu taleri de la chimir.

— Crezi că ăilalţi nu ar fi mărit birul? îi răspunse un dogar care bătea toate butoaiele cârciumarului şi, pentru aceasta, bea fără plată joia.

— Eu cred că nu l-ar fi mărit, că am fi fost noi la cârma ţării şi poate ar fi vrut mai întâi să ne îmbie, se amestecă de la altă masă un chinargiu cu barba roşie şi mânecile pătate de sângele acela trandafiriu, deschis la culoare al peştilor.

— Şi, dacă l-ar fi mărit şi ceilalţi, ce mă priveşte pe mine? continuă precupeţul cel înstărit. Pe mine mă interesează doar că trebuie să-i dau ei cinci aspri în plus.

— Şi o să vedeţi că o să tot ceară, că muierea-i tot muiere! spuse bărcaşul Bucureştilor, vânătorul de albine care bărcuia roiurile sălbatice adăpostite prin scorburi.

Omul dusese apoi ulciorul la gură şi băuse îndelung, cu sete. Părea că vrea să ostoiască un foc care-l ardea pe dinăuntru şi ceilalţi pricepură că iar se certase cu nevasta şi sloboziră hohote de râs în cârciuma ticsită. Stingeau şliboviţa cu plăvaie, amestecând mirosurile în încăperea care căpăta, din pricina aceasta, un aer de petrecere, ca şi cum toţi s-ar fi cunoscut între ei.

Numai într-un colţ, la masa unor oşteni alăturată de

a noastră, se lăsă tăcerea.

De când se întorseseră de prin luptele prin care-i purtase Doamna Chiajna, tavernele şi cârciumile cetăţii erau pline de ei. De la Curtea Domnească sosise poruncă să fie omeniţi până în primăvară. Pe cheltuiala cui? doriseră să ştie cârciu- marii. Pe cheltuiala voastră, ca răsplată pentru că nu v-am lăsat pe mâna celorlalţi, să vă treacă prin foc şi să vă atârne în ştreanguri pe toţi, le răspunseseră oamenii domniei.

Între oşteni şi oamenii cetăţii se iscau adesea pricini. De cele mai multe ori de la vorbele despre Chiajna, pe care bucureştenii le aruncau cu uşurinţa cu care fuseseră obişnu- iţi dintotdeauna, aşa cum se întâmplă în toate cetăţile care au doi stăpânitori, unul pe tron şi altul mereu în umbră, uneltind.

— Despre ce muiere vorbeşti, ţărane? se ridică în picioare ca să vadă mai bine un oştean bătrân, judecând după snopii de riduri din jurul ochilor săi.

Privea către bărcaşul Bucureştilor dintr-o parte. Vânătorul de albine îi vedea numai ochiul stâng, înflorit tot în cute cu colţurile ridicate în sus, ca nişte zâmbete mărunte şi dese. Din pricina acestor riduri care dădeau atâta veselie feţei lui, nimeni nu-l lua niciodată în serios. De sub gluga lipită de cap, atât de subţire încât părea chiar ţeasta lui, cobora pe mijlocul frunţii un singur smoc de păr ca o jumătate de covrig, cum se văd pe sub căiţele pruncilor de ţâţă, ceea ce sporea aerul vesel al oşteanului.

— Despre Doamna Chiajna a voastră, cinstite lefegiu, îi răspunse din celălalt capăt al cârciumii precupeţul cel înstărit. Ori poate crezi că ne temem să spunem? O să ne omoare pe toţi sau ce? De la cine mai ia apoi birul ăsta mărit cu cinci aspri?

Oşteanul cu zâmbete în jurul ochilor trase sabia şi se repezi spre precupeţ. Buzele lui întredeschise lăsau vederii doi colţi de lup care, alături de dinţii din faţă sparţi de cine ştie ce mâner de iatagan, îi dădeau un aer

fioros pe jumătatea aceea de chip.

Camarazii lui se ridicară în picioare, toţi dintr-o singură mişcare, dărâmând la spatele lor băncile de lemn. Dinspre mesele târgoveţilor zburară spre ei coltuce de pâine şi ciolane de pe care fusese roasă toată carnea. Ca să poată răzbate până la bărcaş şi precupeţ, oştenii se urcară pe mese. În cârciumă se iscă o învălmăşeală cum se mai poate vedea şi pe la spartul nunţilor câteodată. Cuşme şi tichii erau smulse de pe creştete şi aruncate pe jos, bumbii surtucelor săreau ca greierii, feţele se înroşeau.

Cei câţiva târgoveţi care ţineau partea Chiajnei ieşiră iute în evidenţă, pentru că ceilalţi se năpustiseră asupra lor. Oştenii îi pescuiră din învălmăşeală şi-i urcară alături de ei pe mese. Cârciumarul se strecură cu dibăcie printre oameni şi ferecă uşile cârciumii, pentru ca nu cumva să plece vreunul fără să plătească ce mâncase şi băuse până atunci.

— Stai pe loc, drace, că arunc pumnalul în tine! strigă oşteanul cel cu ochi zâmbitori şi colţi de lup către precupe- ţul cu punga zornăitoare, care ar fi dat să se adăpostească sub scara ce ducea la odăi.

Oşteanul avea pumnalul ridicat în dreptul urechii, ţintind cu el pieptul precupeţului. Preţ de o clipă, cârciuma dispăru din jurul lor, iar ei se găsiră singuri, faţă în faţă, cântărindu-şi posibilităţile.

— Te omor pe loc sau stai să te bat, strigă oşteanul la el. Alege. Mie mi-e totuna.

Precupeţul desfăcu punga de la chimir şi o ridică la vedere, zornăind-o ca pe o a treia posibilitate, încă neluată în calcul. Oşteanul slobozi hohote puternice de râs.

— Te omor pe loc sau te bat până când mă plăteşti să mă opresc, 'tu-ţi naţia ta! spuse plin de veselie şi porni să alerge peste mese către precupeţ.

Îl ajunse din urmă pe primele trepte ale scării ce

ducea la odăi. Îi îndesă mai întâi un pumn în foale. Precupeţul se aplecă în faţă, sprijinindu-şi fruntea de teaca sabiei oşteanului. Îl ridică de acolo cu un genunchi în nas. Omul se lăsa în mâinile lui ca un sac cu napi. Oşteanul nu găsea nicio bucurie în bătaia aceasta. Îşi roti privirile prin cârciuma de la picioarele lor, în căutarea unei provocări mai serioase. Pentru o clipă îi trecu prin minte că ceea ce vedea nu era prea diferit de câmpul de la Şerbăneşti. Lipsea sângele. Lipseau caii. În rest, aceleaşi braţe şi picioare amestecate ca ale unei fiare care pare să se înece şi-şi caută scăparea.

Unul dintre camarazii săi târâse de plete doi târgoveţi, cu gând să-i arunce afară, în drum, pesemne ca să aibă mai mult loc. Se oprise în faţa uşii încuiate, trăgând de ea şi scuturând-o din ţâţâni. Cârciumarul încerca să-l domolească, strigându-i ceva la ureche, dar vacarmul din cârciuma aflată în fierbere îi acoperea vorbele.

— Descuie uşa, cârciumare! strigă oşteanul, părăsind trupul precupeţului pe scară şi pornind, tot pe mese către ieşire. Descuie uşa că vin la tine!

Cârciumarul avea o sabie pe care o ridică în dreptul ochilor, ţinând-o cu amândouă mâinile şi cumpănind-o cu gesturi pricepute, de cunoscător. Un luptător, îşi spuse oşteanul. O bucurie!

— Praf te fac! îi strigă, cu ochii scânteind de fericire.

Harţaguri de genul acesta se iscau zi de zi în oraş după întoarcerea Chiajnei în fruntea oştirii biruitoare. În Bucureştiul care se ivise pe lume după luptele de la Românești, Şerbăneşti şi Boianu, târgoveţii şi meşteşugarii nu o plăceau, în vreme ce oştirea toată îi era cu desăvârşire credincioasă. Oşteni călіţi în multe bătălii, cu pielea arămie, arsă de soare şi glasul puternic, sunând cu veselia aceea înspăimântătoare a celor familiarizaţi cu moartea, îi luau apărarea ca unui

camarad de rând, rătăcit din întâmplare la Curtea Domnească, prin sălile Palatului Voievodal.

Chiajna avea sentimentul că se întorsese în cetatea greşită. Bucureştiul nu mai era cel din care ieşise în urmă cu o lună ca să-l apere de vrăjmaşi. Propriile ei doamne, cele mai credincioase, se răciseră faţă de ea, se căscase între ele o falie care se lăţea cu fiecare zi. Faptul că acum erau toate trei văduve le unise împotriva ei. Jupânesele Raluca, Ilinca şi Smaragda arătau aceasta numai prin tăceri şi privirile păstrate cu îndărătnicie în podele, oricâtă bunăvoinţă le-ar fi arătat Chiajna. Să-ţi ceară părerea Doamna Ţării, mama voievodului, de faţă cu întreaga Curte era o cinste care ar fi pus un surâs de mulţumire pe chipul celui mai posac răzvrătit. Chipurile fostelor ei druşte rămâneau însă de piatră.

— Te-ai uitat la mama de când s-a întors de la luptă? îl întrebase într-una din zile Dobra pe fratele său. Mi se pare tare mohorâtă.

Îşi auzise copiii vorbind. Se oprise în spatele uşii întredeschise, într-un con de umbră, fără să mai intre. Nu ca să-i iscodească, ci pentru că simţise nelămurit că nu mai era locul ei acolo, că în jur creştea tot mai mult o lume de care ea nu mai aparţinea. Cât timp avea să dureze tristeţea aceea a învingătorilor despre care îi vorbiseră oştenii ei? Lor părea să le fi trecut în câteva zile.

Dobra îi spusese într-o seară că ea nu a fost văzută decât de tatăl ei. Folosise un glas liniştit, aşa cum vorbeşti despre durerile cu care te-ai împăcat. Marina era tot mai retrasă, tot mai invizibilă. Petru se temea şi de umbra lui. Băieţii învăţaseră măscări de la grăjdarii caselor în care fuseseră ascunşi, iar acum le strigau cât îi ţineau bojocii pe coridoare. Nimic nu mai mergea bine în familia lor. Fusese o biruinţă prea scumpă? Dar nu-i spusese nimeni că izbânda ar avea vreo altă plată în

afara trupurilor lăsate în pământul româneşte- nilor şi al şerbăneştenilor. Că lucruri fără legătură directă cu bătăliile vor fi influenţate. Copiii ei, copii de biruitor, se schimbau, sufereau. Se rupeau legături între ea şi cei care rămăseseră acasă.

Cuvintele Dobrei îi desluşiră Chiajnei şi altceva. Undeva, ascuns la vedere, se petrecuse în preajma ei un lucru care ar fi speriat-o, dacă ar fi fost conştientă de el. Repetase greşelile Doamnei Elena şi ale tatălui său. Mersese pe urmele paşilor lor ca într-o vrajă, chiar în timp ce mintea ei îi acuza. Dăduse întâietate fiilor săi, aşezându-i dinaintea fiicelor.

Era nedrept în continuare, numai că acum înţelegea de ce se întâmplă toate acestea. Lumea era croită cu făgaşe adânci, iar ei toţi se pomeneau mergând în cerc pe câte unul, ca paiaţele din turnurile cu ceas ale Transilvaniei, închipuindu-şi că ocârmuiesc lumea în vreme ce erau înţepeniţi de fapt pe şleaurile de pe care nimeni nu a sărit niciodată. Nu poţi să faci planuri. Nu-ţi poţi propune să nu faci diferenţă între copii, să arăţi fetelor aceeaşi însemnătate ca băieţilor. Tot ce poţi face este să devii conştient de făgaşele pe care se roteşte lumea şi să-ţi înarmezi fiicele cu lucrurile care le vor putea face viaţa mai uşoară.

Ce ar fi putut uşura viaţa Dobrei, atât de asemănătoare copilei care fusese ea însăşi odinioară?

Scotoci o vreme în adâncurile inimii, căutându-şi sufletul de acum cincisprezece ani, când ieşise din cetatea tatălui său ca să urce pe tronul Valahiei. Ce ar fi putut-o ajuta pe ea însăşi atunci? Ce ajutor şi-ar da acum, cu mintea ei de astăzi?

Lucrul pe care şi-l dorise cel mai mult şi pentru care ar fi acceptat orice neajunsuri fusese să urce pe un tron, să conducă o ţară. Toate dorurile pe care le pusese Dumnezeu în ea tânjeau după asta. Ştiuse că avea să fie greu, dar abia aşteptase să înceapă. Nu s-ar fi potrivit

pe niciun alt făgaş. Niciun alt drum nu ar fi făcut-o fericită. Acesta fusese de fapt singurul ajutor de care avusese nevoie: să fie îndrumată către şleaul său. Asta trebuia să facă şi ea acum, pentru Dobra. Avea să o aşeze pe un tron.

Ea singură, dintre toţi copiii ei, avea să-şi afle fericirea în pătimirile şi caznele, în truda dureroasă de a domni. Pe Petru sarcina aceasta îl făcea nefericit, vedea asta. Dacă fiecare şi-ar putea alege făgaşul, fiul său ar fi rămas în grădinile cu mirosuri amare ale lui Lăcustă.

Săbiile oşteanului şi cârciumarului se încrucişară mai întâi mângâios, alunecând una de-a lungul celeilalte cu un scrâşnet prelung ce aducea mult cu sunetul unei strune de scripcă. Din mânecile suflecate ale cârciumarului ieşeau nişte braţe ca trunchiurile de copaci, brăzdate de cicatrici. Oşteanul surâse cu dinţii lui sparţi şi cei doi colţi de lup. Începea să-l placă pe birtaşul acesta cu uitături drepte, de luptător vechi.

Ridică sabia deasupra capului şi o repezi spre creştetul lui. Cârciumarul pară lovitura, îşi răsuci sabia ca pe un sfre- del în jurul sabiei oşteanului şi fu cât pe ce să i-o arunce din mână. Încântat de un astfel de adversar, împins din spate de mulţimea de bătăuşi care se prăvăleau peste ei, oşteanul îl călcă apăsat pe picior, ca şi cum ar fi strivit un gândac, îl apucă de urechi cu amândouă mâinile şi-i repezi o lovitură de cap în nas, lăsându-l ameţit. Sabia oşteanului rămăsese atârnată cu o cureluşă de încheietura mâinii, iar cârciumarul încă năucit înclină din cap şi ridică din sprâncene cu apre- ciere. Îi plăcea născocirea. Oşteanul ridică încheietura mâinii şi-l lăsă să cerceteze cureluşa.

— Descuie uşa că te toc, îi spuse domol, ca unui prieten.

— Nu pleacă nimeni până nu-mi văd talerii, căpitane, răspunse la fel de liniştit cârciumarul, ridicându-l în grad, în semn de bună pace. Voi sunteţi cinci. Ei sunt

treizeci. Ei trebuie să plătească şi pentru voi.

Din drum răzbătu frământare încă şi mai mare decât cea din cârciumă. Prin ochiurile murdare de geam se zărea o procesiune care înainta agale. O mulţime pestriţă şi gălăgioasă se adunase de o parte şi de alta a drumului.

În fruntea întregului alai, un preot bătrân, cu capul ascuns cu totul într-un capişon în două colţuri, purta în mână o cădelniţă cu clopoţei pe care o tot legăna, împrăştiind şerpi subţiri de fum cu miresme tămâioase. Purta o sutană sărăcăcioasă din pănură neagră, strânsă pe trupul lui gârbovit cu o bucată de sfoară. Mergea sprijinindu-se într-un toiag care îl făcea să semene cu călugării înţelepţi din mănăstirea ce ascundea Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, numărătorul de stele. Stăpânea oamenii numai din privirile vii, bănuitoare, pe care le arunca de sub marginea capişonului. Mătura cu ele mulţimea, stingând vociferările ca şi cum ar fi trecut un vânt rece peste un mănunchi de lumânări aprinse. La spatele lui însă vocile prindeau iarăşi viaţă.

— Leproşii! strigă cârciumarul şi învălmăşeala din cârciumă se potoli pe loc.

— Se scot leproşii din oraş, spuse şi oşteanul cel cu ochii plini de riduri.

Bătăuşii se îngrămădiră la ferestrele cât palma ale cârciumii. În spatele preotului păşeau încet, cu oboseală, trei leproşi urmaţi fiecare de câte un coşciug purtat pe umeri de ciocli. Li se făcuse slujba de înmormântare, după legea ţării, iar acum erau conduşi în leprozeria unde aveau să-şi petreacă restul vieţii. Muriseră pentru lumea în care exista cârciuma cu încăierările ei, târgoveţii, Curtea Domnească cu războaiele mocnind pe la colţuri sau tarabele strâmbe cu ouă, colaci, mere şi pânză proastă înşirate de-a lungul malului Dâmboviţei, prin faţa Palatului Voievodal.

Scoaterea leproşilor din lume şi petrecerea lor până în leprozerie era de fiecare dată motiv de mare însufleţire pentru oraş. În trupurile muşcate şi ciuntite de boală sălăşluia sursa întunecată a răului din lume. Acolo, în palmele acelea rămase fără degete, în chipurile de pe care nasurile căzuseră, se ascundea diavolul, de acolo îi ispitea pe ei, oameni curaţi şi sănătoşi, la rele şi păcătoşenii.

Se simţeau izbăviţi la trecerea procesiunii ce scotea leproşii din cetate. Răul fusese descoperit şi se scurgea acum în afara oraşului. Casele lor fuseseră luate de la ei şi date unor oameni sănătoşi. Pământurile lor fuseseră luate. Tot ceea ce avuseseră vreodată trecea în stăpânirea celor nevătămaţi, aşa cum scria în legea ţării. Singurul lucru care nu le fusese luat şi încă îi mai arăta ca aparţinând lumii oamenilor era căsnicia. Aveau dreptul să se căsătorească între ei acolo, în leprozeriile lor.

După rânduielile cele noi, pentru ca leproşii să nu mai sufere de foame ca în trecut şi să năvălească noaptea prin târg, la furat, fiecare leprozerie fusese dată câte unui sat învecinat. În schimbul scutirii de toate birurile, ai satului trebuiau să are ţarinile leprozeriei, să le semene, să strângă roadele şi să se îngrijească de animalele lor.

— Descuie uşa, jupâne! se rugară cei din cârciuma acum liniştită, strânsă toată la ochiurile de geam. Lasă-ne să-i vedem.

— Câte doi taleri de fiecare, spuse cârciumarul. Toţi aţi mâncat şi aţi băut. Cine vrea să iasă, costă doi taleri.

Cuminţiţi de apropierea nefârtatului cel spurcat, uita-i-s-ar numele şi şterge-i-s-ar urmele, oploşit în trupurile celor trei leproşi, oamenii trecură unul câte unul prin faţa cârciuma- rului, punând în palma lui banii şi trecând apoi pragul, alăturându-se privitorilor din drum. De astăzi înainte, bolnavii aveau să poarte un

zăbun până-n pământ, cu gluga trasă bine pe cap, stacojiu ca sângele uscat, cu care să apere ochii celor sănătoşi de vederea putreziciunii, şi un clopot din care trebuiau să sune, pentru ca oamenii să se ferească din calea lor.

Un ţânc de câţiva ani alerga pe o margine a procesiunii, încercând să ţină pasul şi aruncând priviri curioase către leproşi. Voia să vadă mâinile de pe care căzuseră degetele, dar mai cu seamă ar fi dorit să vadă un chip fără nas. Din adâncurile zăbunelor stacojii nu se ivea nimic pentru el. Aţâţat, ţâncul se tot apleca din fugă, căutând pe sub glugi.

Unul dintre leproşi îl zărise. În despicătura întunecată a glugii sticliseră doi ochi care îi părură copilului roşii. Alaiul se apropia de Dealul Lupeştilor, ieşirea din Bucureşti. Din faţă, pe drumeagul ce ducea spre satul Cotrocenilor, se zărea mulţime apropiindu-se. Ţâncul depăşise procesiunea şi mergea poticnit cu spatele, ţintind cu privirea gluga stacojie care părea să adăpostească un duh nevăzut.

Când trecu pe lângă el, preotul scutură cu năduf cădelniţa peste creştetul lui, înecând copilul în fum, ca să alunge din el pe necuratul ce-l mâna. Mulţimea care le venea în întâmpinare îl îngrijora.

Ca să isprăvească odată bucuria aceasta a copilului care avea o zi captivantă, în vreme ce ei păşeau pentru ultima oară pe pământul celor sănătoşi, leprosul urmărit dădu la iveală mâinile cu cioturi negre în locul degetelor, îşi lăsă gluga pe spate şi aplecă spre ţânc un chip hâd, o faţă care părea să fi fost scufundată în apă opărită.

Avea nas, dar pe el înfloriseră porcoaie de carne încălecate unele peste altele, ca şi cum cineva îi aruncase în faţă un pumn de mazăre, iar boabele rămăseseră lipite acolo. Nu avea în schimb buze, iar dinţii mâncaţi de stricăciune rămăseseră la vedere şi

opriră acum respiraţia copilului, care nu-şi mai putu lua ochii de la ei.

— Gluga! Gluga! se ridicară din mulţime strigăte speriate, iar oamenii îi arătau preotului, cu zeci de degete acuzatoare, îndrăzneala leprosului.

Bătrânul se întoarse cu iuţeala unui tânăr şi ridică toiagul, ca Moise care porunceşte apelor. Alaiul se opri. Mulţimea care se apropia dinspre satul Cotrocenilor ajunsese suficient de aproape ca să se desluşească zăbunele stacojii. Leproşii ieşiseră din leprozerie şi veneau către Bucureşti. Mersul lor avea ceva din alunecarea ceţurilor peste ape. O încetineală şi un fel de nemişcare, ca şi cum ei ar fi stat pe loc şi drumul s-ar fi mişcat pe lângă ei.

Printre târgoveţi se stârni o viermuială de stup zgândărit. Ţâncul se urcă pe un butoi de sub streaşina unei case, îşi încolăci mâinile şi picioarele în jurul burlanului pentru apa de ploaie şi se cocoţă cam de-un cot, apoi puse piciorul pe cerceveaua de sus a unei ferestre deschise şi urcă pe acoperiş. De acolo privea cu însufleţire când la bucureşteni, când la leproşi.

O vreme, oamenii amenințaseră cu pumnii ridicaţi această invazie a morţilor vii. Se aplecaseră apoi şi culeseseră de pe marginile drumului pietre pe care le aruncară spre ceilalţi. Cei trei leproşi care tocmai erau scoşi din oraş îşi lepădară zăbunele, arătându-se soarelui aşa cum erau. Oamenii se retraseră cu toată iuţeala şi un cerc larg se căscă în jurul lor.

Pricepând că aceasta era puterea lor, mulţimea de leproşi care ajunseseră acum la câţiva paşi de târgoveţi îşi lepădară la rândul lor zăbunele. Oamenii lăsară să le scape pietrele din mâini şi se risipiră pe uliţele târgului, spărgând procesiunea. Leproşii trecură unul câte unul prin faţa preotului, care-şi lăsase toiagul cu vârful în pământ şi uitase să mai cădelniţeze, şi intrară în Bucureşti.

În Gromovnicul lui Iraclie Împăratul, semnele anului fuseseră clare. Aveau să se nască prunci cu noroc şi cu loc de cinste între oameni. Seminţele să se semene mai de timpuriu, anunţaseră călugării cei ascunşi în păduri. Poame vor fi din belşug, dar peşte puţin. Primăvara, viţa va avea sminteală. Şoareci mulţi şi ape rele. Oamenii au dorit să ştie dacă apele rele înseamnă inundaţii sau fântâni otrăvite, dar călugării s-au înfuriat, au închis Gromovnicul şi au intrat înapoi în pădurile dese din care ieşiseră.

Cartea mai vorbea şi despre înmulţirea bolii trimise de Dumnezeu ereticilor şi păcătoşilor, lepra. Dar lucrurile s-au arătat a fi mult mai neobişnuite decât prezicerile. Ori poate că tocmai prezicerea a stârnit atâta răzmeriţă şi frământare prin leprozeriile care lânceziseră până atunci într-o viaţă tăcută, nevăzută, aproape inexistentă. Încurajaţi, se pare, de semnele anului, nădăjduind că li se va face dreptate, că îşi vor primi înapoi pământurile, casele şi animalele, poate nădăjduind în taină că leproşii vor moşteni pământul, că a sosit în sfârşit vremea ca ei să locuiască în cetăţi, iar cei sănătoşi în afara zidurilor, au ieşit de sub porunca domnească.

— S-au scos oştenii pentru stingerea pricinii, Măria Ta, îi spusese în dimineaţa aceea loan Norocea din Răzvad Chiajnei, povestindu-i despre răzmeriţa leproşilor.

— Parcă am spus să nu se scoată oştenii, vornice, îi răspunsese Chiajna. Era o treabă pentru pârcălabul cetăţii, nu pentru tine. Ne trebuie alt pârcălab? Nu ştie ce are de făcut?

În sala tronului se adunase sfatul cel mic, de taină.

Era încă iarnă, dar nu se făcuse focul, după porunca Chiajnei, pentru că sfatul de taină se întâlnea aici numai o dată la începutul fiecărei săptămâni, pentru cel mult o jumătate de ceas. Ascuns cu totul în gulerul bogat de blană al mantiei sale voievodale, cu coroana pe cap, pentru ca toate hotărârile luate aici să fie îndeplinite cu sfinţenie, Petru stătea pe tron, legănându-şi un picior şi scoţând din când în când aburi pe gură atunci când nu-l vedea mama sa.

În picioare de-a dreapta tronului, Chiajna cerea socoteală marilor dregători pentru săptămâna ce trecuse. Un gând care părea nesupus şi defăimător se ivi în mintea lui loan Norocea din Răzvad: din pieptul Doamnei nu ieşeau aburi calzi atunci când vorbea. Izul înţepător de lapte acrit al trădării din observaţia aceasta făcu pe Marele Vornic să strâmbe din nas, deopotrivă îngreţoşat şi speriat de lucrurile care se puteau petrece în mintea lui. Ioan Norocea se întreba dacă în capul celorlalţi este vreodată linişte. Gândurile lui se războiau veşnic între ele. Unele nici nu păreau să fie ale lui. Se temea însă să verifice nelămurirea aceasta cu întrebări.

— Pârcălabul cetăţii trebuie înlocuit, spuse el. Nu s-a descurcat.

— Au murit leproşi? întrebă Chiajna.

— Nu mulţi. După primii căzuţi, toţi ceilalţi au rupt-o la fugă înapoi, spre lazaretul lor. Să fie pedepsiţi?

— Nu sunt deja, vornice? îl privi Chiajna drept în luminile ochilor, ca şi cum ar fi aşteptat de la el să înţeleagă şi alte lucruri, ascunse. Lasă-i păcatelor, că se uită Dumnezeu la noi. Gata pentru astăzi, hotărî ea apoi brusc, iar dregătorii de faţă scoaseră prelung tot aerul din piept, uşuraţi.

Chiajna nu-şi putu lua gândul de la leproşii cetăţii tot restul zilei. Îi stârnea interesul hotarul acesta clar, atât de bine delimitat, dintre ei şi oamenii sănătoşi. Curaţi.

Erau două lumi diferite, care nu se puteau amesteca nici măcar atunci când leprozeriile năvăleau în oraş. O pieliţă invizibilă separa fiecare bolnav, păstrându-i contururile, făcându-l imposibil de topit în marea caldă a celor nevătămaţi. Un mare stăvilar de netrecut între unii şi ceilalţi. Separarea. Ruptura. O ruptură ca cea pe care bătăliile o aşază între cei care au luat parte la ele şi cei care au rămas acasă. O mireasmă cu care suflarea morţii părea să fi impregnat pe toţi cei care fuseseră atunci pe câmpurile Românеştilor, Şerbăneştilor, Boianului, uşor de adulmecat şi greu de suportat de cei care fuseseră feriţi de ea.

Ruptura aceasta o despărţise pe Chiajna de jupânesele din suita sa, aşezând-o mai degrabă în tagma bărbaţilor luptători. Se regăsea numai în mijlocul oştenilor. Preocupările doamnelor i se păreau lipsite de sens, ca ale pruncilor care-şi pierd zilele cu jocuri neînsemnate, în timp ce adevărata viaţă curge pe deasupra capetelor lor. Îşi aminti cu tristeţe zilele în care citea cronica lui Macarie, necăjindu-l cu întrebări de copil firoscos:

— Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie? Dacă am să îmbrac cămaşă de zale şi am să mă bat în lupte, atunci ai să scrii şi despre mine, aşa-i?

Nu mai simţea astăzi nevoia de a însemna fapta într-o cronică. Cronicile erau deşertăciune. Să laşi o moştenire în urma ta era deşertăciune. Totul era zădărnicie. Singurul adevăr al vieţii era moartea. Ea îi atinge şi pe cei care scapă cu viaţă din bătălie. Îi schimbă, însemnându-i ca fiind ai ei pentru totdeauna, numai pentru că au fost martori la lucrarea ei. Un soi ciudat de sfinţi negri, trişti şi cu aripile rupte.

Pe lângă morţile soţilor lor, acesta era încă un lucru pe care fostele druşte îl reproşau Chiajnei: o schimbare pe care o simţeau definitivă. O trecere pe care ea o făcuse fără ele, iar ele nu ar mai fi putut-o urma de acum înainte în locul acesta nou în care trecuse. Porţile

locului acestuia se închiseseră în spatele ei. Intrase în lumea bărbaţilor. Fiecare tabără credea despre ceilalţi că locuiesc în leprozerie: cei care se întorseseră de la luptă despre cei rămaşi acasă. Cei rămaşi acasă despre cei întorşi. Femeile despre bărbaţi. Bărbaţii despre femei.

Descoperirea rupturii o amărî pe Chiajna, dar pe sub nemulţumirea aceasta care o irita creştea o bucurie nouă. Semăna cu bucuria pe care o avusese la întâiul copil, un simţământ ca un fluture, ca un suflet înaripat care-i bătea în gât în ceasul deşteptării din somn, la gândul că începe o nouă zi într-o lume în care există copilul ei. Însăşi lumea aceea, îmbogăţită cu respiraţia Dobrei. Nădejdea luminoasă adusă de Dobra cu ea.

Acelaşi sentiment îl avea şi acum. Gândul că se trezeşte într-o nouă zi în care are puterea deplină ridica o fericire pe sub tristeţea ei. Meşterii îi aşteptau poruncile pentru biserica cea nouă, acoperită cu plumb, ce avea să se ridice în capul podului Colentinei[IX]. Dregătorii se adunau în faţa ei, în sala tronului, ca să-şi ia poruncile. Podul dinspre Tabaci se dresese. Podul de la Jitniţa domnească se dresese. Podul Colentinei se dresese. Lui loan Norocea din Răzvad îi dăduse pe mână toată suflarea bărbătească a cetăţii, ca să-i înveţe să lupte cu spada. Adăugase birului cinci aspri pentru toate acestea şi pentru umplerea vistieriei golite de luptele purtate.

Îngrijea ciutăria domnească de pe Drumul Giurgiului ca şi cum acolo s-ar fi aflat de fapt adevăratul mormânt al lui Mircea, un mormânt secret pe care-l ştia numai ea, un loc ascuns în care el venea ca să o vadă şi să o sfătuiască. De la moartea soţului său îşi luase obiceiul să vină aici numai singură. loan Norocea trimitea de fiecare dată pe urmele ei străji cărora însă ea nu le îngăduia să se apropie, aşa că o urmau la o verstă

IX Mănăstirea Plumbuita a fost construită în primul an de domnie al lui Petru cel Tânăr.

distanţă, înconjurând apoi ciutăria şi aşteptând, cu spatele la pădure şi faţa către locurile de unde ar fi putut apărea vrăjmaşii, ca Doamna lor să isprăvească sfatul cu voievodul lor mort.

Pacea aşternută în ţară o tulbura. În jurul ei fusese din- totdeauna furtună. Îşi dusese viaţa opunând permanent o suprafaţă subţire de separare între ea şi luptele zgomotoase din preajmă. Era poziţia în care trăise: cu o palmă ridicată, întoarsă spre exterior, ţinând furtuna la distanţă, ca să poată gândi, plănui. Liniştea o deruta. Lipsa unei ameninţări o făcea să nu se mai poată concentra. Simţea că se risipeşte uşor ca aburul în neclintirea din jur. Pacea îi era atât de necunoscută, apăsătoare şi stranie, încât nu putea gândi în mijlocul ei. Uneori ar fi plâns, confuză. Biruinţa ei se transforma în vinovăţii neaşteptate. Ape necunoscute vălureau în ea. Se mişca într-o lume străină, nefamiliară, pe care din nou – a câta oară, de când păşise pe pământurile Valahiei? – se vedea nevoită să o cucerească.

Hotărî să-şi înceapă cuceririle cu doamnele sale. În vara anului aceluia al leproşilor le pofti să târguiască şaluri, cingători, şiruri de mărgăritare şi de mărgean roşu de la Marula şi femeile ei, care tocmai intraseră în Bucureşti şi aveau să-şi întindă mărfurile în iatacurile Chiajnei. Pe deasupra meselor încărcate cu minunăţii, ea porni cu glas legănat, de poveste, o mărturisire cu care nădăjduia să descuie inimile doamnelor. Alexandra, care ajungea cu nasul chiar la marginea meselor, trăgea jos câte un şirag de mărgăritar şi şi-l răsucea de câteva ori în jurul gâtului, cercetându-se apoi cu seriozitate într-o oglinjoară vene- ţiană furată tot de pe masă. Marula ascundea în pumnul dus la spate o bucăţică de zahar pentru ea, aşteptând ca Doamna Chiajna să isprăvească mai întâi de târguit.

— Chiar înainte de a muri, Mircea mi-a destăinuit că a pus să fie făcută ciutăria domnească pentru o vorbă pe care i-am spus-o în noaptea nunţii noastre, începu

Chiajna, apoi tăcu şi prefiră printre degete ciucurii unui şal de mătase.

I se păru că nu a început de unde trebuia. Alexandra se lipi de piciorul ei cu răsfăţ. Chiajna îi strânse nasul între degete, a joacă, şi continuă:

— Eram toate împreună când am descoperit ciutăria, mai înainte ca ea să fie terminată, le reaminti ea.

Sunetele zilei aceleia de la începuturi năvăliră în minţile tuturor, proaspete ca atunci când se iviseră pentru prima oară pe lume. Auziră aievea ciocănitul ghionoaielor în scoarţe, copitele cailor bătând în rădăcini, şuierul frunzişului şi zvâcnetul unui animal într-o scorbură. Auziră din nou pădurea trosnind dureros, cu sunet de oase rupte.

— Şi noi ne-am speriat atunci, nu am ştiut că este un copac tăiat şi doborât la pământ, vedeam peste tot numai năluci, povestea fără grabă Chiajna, cum vorbeşti puilor pe care nu vrei să-i sperii.

Ilinca, cea mai mică dintre ele, întinse mâna şi îşi strecură degetele pe sub un zăbranic de mătase. Ralu o lovi uşor peste degete, numai cât să dea drumul zăbranicului. Ea nu era încă pregătită pentru astfel de semne de apropiere a iertării. Smaragda cea veşnic neauzită îşi ridică ochii din pământ şi dărui fiecăreia câte o privire: Ilincăi, Ralucăi, Chiajnei. Era cel mai cutezător gest pe care-l făcuse de când sosise în Bucureşti. Privirile ei purtau dojeni foarte grăitoare.

— De când a murit Mircea, începu din nou Chiajna, apoi avu nevoie de o mică pauză, pentru că glasul i se frânse la numele lui, ele observară cu uimire, iar ea îşi lăsă slăbiciunea la vedere în faţa lor, mi se întâmplă să-l găsesc în ciu- tărie. Nu înnebunesc. Ştiu încă să fac diferenţa între lumea aceasta şi durerile din piept. Atâta doar că mi se limpezesc gândurile şi capăt răspuns la întrebări atunci când sunt acolo, aşa cum mi se întâmpla în preajma lui.

În spaţiul dintre jupânesele sale se schimbă ceva.

Aerul păru deodată mai cald în jurul lor. Alexandra descoperise pumnul ascuns la spate al Marulei şi acum încerca din toate puterile să i-l deschidă, ridicându-i deget cu deget. Negus- toreasa nu se lăsa, aşteptând cu priviri rugătoare ca Chiajna să se uite la ele. Abia când capul Doamnei se plecă uşor a îngăduinţă, negustoreasa desfăcu pumnul şi dădu la iveală boţul de dantelă în care începuse să se topească încet bucăţica brună de zahăr.

— Din pricina aceasta am mers numai singură în ciutărie după moartea lui, isprăvi Chiajna. Mâine o să facem toate o plimbare până acolo, ca în vremea când sosiserăm numai de câteva zile aici.

Le porni în zori, pe când lumina era încă albastră. Le sili să-şi alerge caii până acolo, pentru ca inimile lor să bată cu putere, sângele să le alerge cu iuţeală prin vene, iar ele să prindă curaj să vorbească. Păstrase un ultim dar pentru ele, o surpriză adusă de Marula de la Curtea Caterinei de Medici. Regele Franţei murise cu două luni înaintea lui Mircea, iar Caterina de Medici domnea acum, din spatele tronului pe care era aşezat fiul său de 15 ani. Asemănările dintre soarta sa şi a acestei regine o făcuseră pe Chiajna să ceară mereu Marulei veşti.

Podeţul de o palmă, cu parmalâc din nuiele împletite şi câte două trepte pe fiecare mal, băncile boiereşti cu spătare frumos cioplite, pârâul şi smârcul mlăştinos din apropierea apei le primi ca şi cum nu se întâmplase nimic între timp. În ciutăria devenită biserică după moartea voievodului îşi regăsiră sufletele lor de la 16-17 ani. Acolo, în spaţiul acela pe care Chiajna însăşi îl încărcase cu atâtea semnificaţii, un loc în care numai Dumnezeu putea fi singurul stăpân, făcând ca toate fiinţele omeneşti care păşeau în el să fie egale, fostele druşte s-au simţit libere să spună.

l-au vorbit despre morţile soţilor lor. I-au povestit despre copiii lor rămaşi orfani de taţi. Chiajna ar fi dorit

să le amintească despre moşiile bogate pe care le dăruise acestor copii ai luptătorilor. Se îngrijise de fiecare orfan rămas de pe urma celor trei bătălii, nu numai de ai doamnelor ei. Ar fi dorit să le spună că le va găsi alţi soţi şi va veghea ca ele să fie tratate aşa cum se cade unor doamne din suita sa.

Ezită însă sub privirile lor de data aceasta drepte, fără teamă înfipte în mijlocul frunţii ei, acuzatoare. Simţea nelămurit că nu despre moşii sau alţi soţi îi vorbeau doamnele sale. Poate despre inimi atunci, căci inimile erau pământurile unde Chiajna nu intra niciodată de bunăvoie, simţea acolo alte stăpâniri, mai înalte, care o intimidau. Presimţea acolo furtuni de lacrimi şi durere scăpată de sub control şi se ferea.

Le ascultă în tăcere până când ele isprăviră. Descoperi că şi ei îi face bine să audă toate acele acuzaţii rostite, ca şi cum şi-ar fi primit în sfârşit pedeapsa pentru partea ei de vină. După pedeapsă vine iertarea, iar Chiajna simţea cum vorbele lor ridică încet-încet de pe umerii ei povara grea a învinuirilor pe care şi le adusese şi singură până acum.

În loc de orice alt răspuns, scoase din săculeţul de la cingătoare sticluţa de parfum păstrată ca pe un secret pe care avea să-l împărtăşească cu ele, o taină ce avea să le lege din nou, ca în tinereţe.

— Marula a adus o singură sticluţă, le spuse. Se numeşte Apa Reginei. Va sta în odăile Smaragdei, unde ne vom întâlni în fiecare dimineaţă ca să ne parfumăm, după care ne vom începe ziua. Este sticluţa noastră.

Ridică palma Smaragdei şi aşeză Apa Reginei în ea. După o ezitare de o clipă, Ilinca scoase dopul cu un gest care avea o urmă de dispreţ în el. Miresme curate de bergamotă şi obligeană se ridicară ca duhurile din sticluţă, risipindu-se în pădurile din jur. Chiajna continuă să istorisească despre Renato Florentinul, parfumierul adus de regina Caterina de Medici cu ea la Curtea Franţei atunci când fusese măritată. Renato

venea din acelaşi oraş în care se născuse Caterina, Florenţa, şi era meşter la fel de priceput în prepararea otrăvurilor. Fusese părăsit la naştere în pragul unei mănăstiri de călugări poticari, care crescuseră băiatul şi-l învăţaseră meşteşugul lor. S-a arătat atât de iscusit în distilarea uleiurilor din flori şi plante aromate, încât a devenit protejatul familiei de Medici din Florenţa. Pe când Caterina de Medici era numai o copilă şi tocmai se punea la cale nunta ei cu cel ce urma să devină regele Franţei, Renato a amestecat aromele cele mai suave într-un parfum nou, făcut anume pentru mireasă.

— Se spune că între parfumeria lui şi iatacurile Caterinei de Medici există un pasaj secret pe unde sunt aduse otrăvurile, istorisea Chiajna, rostind cuvintele foarte rar, ca şi cum i-ar fi fost greu să înainteze prin poveste.

— Ştim şi noi un astfel de poticar de taină, adus de la casa părinţilor de cineva care s-a măritat departe, nu se putu abţine să nu remarce jupâneasa Ralu. Care şi-a adus cu el gândăceii din care prepară otravă şi i-a pripăşit prin frasini. Care a ştiut să amestece prafuri şi să facă un albastru nemaivăzut pentru cea mai dragă mănăstire a voievodului lui.

— Al nostru nu ştie să facă parfumuri, surâse Smaragda, iar vorba ei stârni zâmbete tuturor.

Simplul fapt că ea glăsuise dădea o însemnătate înaltă clipei. Se isprăvise vrajba. Oferta Chiajnei fusese acceptată. Mai mult, Smaragda îl numise pe Lăcustă ***al nostru***, unind grupul o dată în plus.

Nu se mai rosti nimic după cuvintele Smaragdei. Îşi trecură dopul pe după urechi, ascultară apa curgând peste pietre, încercară să ademenească o căprioară ieşită la marginea luminişului ca să vadă ce-i, mai trecură o dată podeţul numai de dragul lui, apoi încălecară şi se întoarseră la Palatul Voievodal. Chiajna se simţea despovărată. Le împăcase cu o poveste pentru care era datoare Marulei. Povestea, mai mult decât

mărturisirile, sticluţa aceea în sine sau acceptarea lor în ciutăria stăpânită de Mircea, povestea descuiase inimile doamnelor sale.

7069 de la Facerea Lumii

Anul ploilor

Povestea Dobrei. Nunta lui Petru

Ploile pe timp de noapte se aud ca fusurile vrăjitoarelor, era de părere Dobra. În Palatul Voievodal scufundat în întuneric se auzea numai susurul apei şiroind pe ferestre. Cuibărită în mijlocul patului, la lumina galbenă a unui sfeşnic cu o singură lumânare, cerceta listele cu moştenitorii Europei, poruncite de mama sa unui grămătic şi şterpelite de ea, pe când toţi ceilalţi se retrăgeau pe la odăi pentru somn.

De la Sigismund, regele Poloniei, se aflau pe listă doar nepoţi îndepărtaţi, căci regele nu avea copii. În dreptul lor, mama sa ceruse să fie trecute numele Marinei – cu un semn de întrebare – şi al Alexandrei.

De la loan Zápolya, regele Ungariei, erau pe listă o veri- şoară şi o nepoată, amândouă prea nevârstnice, alături de care grămăticul scrisese: de păstrat pentru mai târziu, pentru feciorii domneşti cei mai mici, ori poate să se încheie logodne, cu înţelegerea ca pruncii să rămână deocamdată în familiile lor.

De la Filip al II-lea al Spaniei din Casa de Habsburg găsi deocamdată pe listă numai nepoţii de soră şi o notiţă: regele este tânăr şi abia a început să facă copii. Dedesubt, numele prinţului de Asturia, fiul regelui, era tăiat cu o linie.

Dobra ridică ochii din hrisov şi o vreme privi în

lumânare. Povestea singurului fiu al regelui Spaniei era repetată adesea în palatele caselor domnitoare ale lumii. Ea însăşi obişnuia să înfioreze nopţile fraţilor săi cu ea, în verile calde când li se îngăduia să rămână pe afară până târziu. Se spunea că prinţul pândeşte slujitorii, ascuns după uşi, şi se repede la ei cu sabia scoasă, făcându-i să scape din mâini tăvile şi să o ia la fugă. Cei care-l serveau la masă aveau mereu degetele crestate cu cuţitul de prinţ, care râdea zgomotos atunci când izbutea să mai adauge o crestătură. Sub patul din iatacul său erau adesea găsite animale sau păsări ucise. Crizele lui de furie izbucnite din senin făceau să răsune Alcâzarul din Toledo, ca şi cum ar fi fost asediat de oştiri întregi de strigoi.

Inima Dobrei bătu mai tare şi obrazul ei păli atunci când îi întâlni numele pe listele mamei sale. Din fericire însă, moştenitorul puternicei Case de Habsburg nu ar fi fost menit niciodată pentru o alianţă cu mărunta Casă a Drăculeştilor, aşa că inima Dobrei se linişti. O pală de vânt iscată din întuneric izbi rafalele de ploaie de fereastră. Cercevelele zăngăniră ca şi cum cineva ar fi dat să intre înăuntru. Draperiile se umflară uşor pe la poale, dar vântul nu mai dădu alt semn, aşa că urşinicul se linişti. Ploaia de afară părea să ţească sorţile copiilor domneşti, zeci de fusuri şi suveici care lucrau neobosit, murmurând şi şuşotind ca babele care boscorodesc descântece.

Regele este tânăr? se miră un gând al Dobrei. Filip al Spaniei era apropiat de vârsta mamei sale, care împlinise 36 de ani. Dobra se gândea la mama sa ca la o bătrână. Nu poţi fi tânăr după ce te-ai căsătorit şi ai deja copii. Niciun părinte nu este tânăr. Tânără erau ea cu Petru şi cu Marina, apoi doica cea mică a Alexandrei, fiul acela al năsturarului care luase locul fratelui său pentru o vreme şi haimanalele care furau an de an corcoduşe verzi de pe lângă zidurile de la răsărit ale Curţii Domneşti.

Mai întârzie o vreme asupra acestui gând pe care simţea că nu l-a isprăvit. Dacă mama sa era bătrână, cum era atunci bătrâna Maria Craiovescu, la care nici soarele nu se mai uita? Chiar dacă hotarul tinereţii îi era foarte limpede – undeva sub 20 de ani şi clar înainte de căsătorie –, trebuia totuşi să mai existe o diferenţiere după aceea, ceva care să separe pe cei ca mama sa de cei ca bătrâna Maria Craiovescu.

Gândul o plictisi însă iute şi Dobra se întoarse la listele pe care îşi căuta numele.

De la banul de Lugoj şi Caransebeş, care de curând avea mari ambiţii de a urca pe tronul Transilvaniei, rămas liber deocamdată, se afla pe listă o fiică. În dreptul ei era scris numele lui Petru. E drept că fata era cam mare pentru fratele ei, dar alianţa ar fi fost foarte nimerită. Dacă banul Cherepovici ar fi urcat pe tronul Transilvaniei şi ar fi rămas în continuare fără fii, atunci poate că odată fiul lui Petru ar fi putut stăpâni atât Valahia, cât şi Transilvania.

De la sultanul Soliman găsi pe listă numele unui nepot, şahzadeaua Murad, şi în odaie se făcu deodată frig. Dobra îşi strânse mai bine în jurul umerilor şalul de caşmir şi îşi trase plapuma pe picioare. Grămăticul scrisese numele ei alături de al şahzadelei Murad, iar mama sa subliniase de două ori. Era încredinţată că toate aceste sublinieri şi tăieturi erau făcute de mâna ei, după ce grămăticul isprăvise lista. Nu-l cunoscuse pe nepotul acesta al sultanului atunci când locuiseră cu toţii la Constantinopol. Ştia însă că mama sa îl văzuse într-o vizită pe care o făcuse sultanei Roxelana. Murad avea pe atunci vreo 10 ani şi o impresionase pe Chiajna, căreia i se păruse că vede semne în joaca prinţilor şi prinţeselor din Palatul Topkapi. Astăzi, şahzadeaua Murad rămăsese cel mai mare dintre nepoţii lui Soliman. Era prinţul unei case mai puternice decât aceea a Habsburgilor. Pentru ce îi păstrase atunci

mama sa numele pe listă? Ce şanse erau ca moştenitorul Imperiului Otoman să o ceară pe ea de soţie?

Ridică din umeri ca la încă una dintre nebuniile mamei sale, care uneori ţesea cu toată seriozitatea planuri atât de îndrăzneţe, încât speria Sfatul şi Curtea, şi trecu mai departe.

De la Cantacuzinii din Constantinopol se afla pe listă Andronic, pruncul care tocmai se năştea pe când ei ajungeau acolo şi pentru care ea şi sora sa, Marina, se ţinuseră pe urmele mamei lor săptămâni în şir, ca să le ducă să vadă copilul. Alături era scris din nou numele Alexandrei, născută în aceleaşi case şi acelaşi an cu Andronic.

Tot de la Cantacuzini, grămăticul mai notase numele lui loan, fratele lui Mihail Cantacuzino, care era cam vârstnic, totuşi necăsătorit, aşa că Dobra înţelegea că trebuia să se afle pe listă. Din nou îşi văzu numele, numai că de data aceasta era urmat de un semn de întrebare. După semnul de întrebare urma numele Marinei.

De la Patriarhul Constantinopolului văzu numele nepotului său, Stamate Paleologul, alături de care grămăticul scrisese pentru a treia oară ambele lor nume, al său şi al surorii sale.

Lista se isprăvea aici. Dobra întoarse hrisovul pe toate părţile. De pe coridor i se păru că vine sunet de paşi, mai mult o bănuială decât un sunet, o bătaie sărită de inima ei, ca şi cum ceva nevăzut o tulburase. Ascultă privind în întuneric. Ploaia se oprise, iar afară se aşternuse liniştea. O pietricică se lovi cu un zgomot mic de podele ori poate o ultimă picătură de apă căzu pe pervaz. Cineva respira în apropiere.

Cu gesturi iuţi, Dobra îşi trase în picioare colţunii de lână aflaţi jos, pe blana de urs din faţa patului, şi ieşi în coridorul întunecat. Undeva, în capăt, se zărea o geană

de lumină de la o lumânare aprinsă pesemne după colţ, apoi dispăru. Închise uşa în spatele ei şi porni într-acolo, în grabă. Colţunii îi alunecau pe podelele smălţuite. La cei din urmă paşi, chiar înainte de a ajunge în punctul unde coridorul cotea, îşi luă avânt şi se lăsă să alunece ca iarna, pe gheţuş. Nu ajunse la vreme ca să-l vadă pe cel care purta lumânarea. Geana de lumină dispăru din nou în capătul coridorului. Ştia însă acum unde merge. Era drumul către intrarea din faţă a caselor domneşti.

Atunci când ajunse, în pragul uşilor deschise văzu spatele străjerilor care blocau intrarea şi auzi de afară glasuri înăbuşite. Un copil de casă care purtase lumânarea aprinsă de-a lungul coridoarelor tocmai se strecurase printre ei şi Dobra îl auzi şoptind cuiva aflat în curte:

— Dorm. Eu nu-i trezesc. O să vă primească dimineaţă, ca pe toată lumea.

— Cine este căpitanul gărzii? auzi de dincolo de umerii străjerilor un glas stăpânit, calm, de femeie. Nu vorbesc cu copiii de casă.

Ultimele cuvinte fuseseră rostite atât de încet, încât Dobra avu senzaţia că femeia le spusese numai pentru ea însăşi. Ceru străjerilor să-i facă loc, păşi peste prag şi rămase în capul scărilor, cu bărbia mai ridicată decât ar fi cerut-o poziţia trupului ei, privind din această pricină cu pleoapele pe jumătate coborâte pe cei din curte.

O mână de rândaşi, câţiva oşteni şi copilul de casă care ridicase lumânarea deasupra capului înconjuraseră un cal rupt de osteneală, care scotea aburi groşi pe nări în noaptea rece de noiembrie. În şa se afla o femeie mai frumoasă decât toate jupâniţele, domniţele, prinţesele şi cadânele pe care le văzuse Dobra vreodată. Era acoperită cu o mantie de ploaie cu gluga lăsată de spate şi purta în faţa ei, călare, un copil. Apa şiroia din hainele lor. Copilul strănuta din când în când, trăgându-

şi apoi nasul roşu din pricina frigului, a drumului pe care-l făcuse prin ploaie ori a guturaiului pe care-l prinsese.

— Tu eşti Dobra, spuse femeia. Când ai mişcat pentru prima dată în pântecele surorii mele, ea privea la jupâniţele din suita ei, care traversau lacul îngheţat al Snagovului, un şirag de caftane îmblănite care se întindea printre ştioalnele pescarilor din sat.

Bărbia Dobrei coborî la înălţimea normală. Ochii ei căzură o clipă asupra copilului. Calul lovi cu copita în pământ şi scuturǎ capul, făcând dârlogii să sune.

— Treziţi-o pe mama! porunci ea scurt, cu glasul cu care odinioară Chiajna luase în stăpânire această curte. Aprindeţi toate torţele în palat! Faceţi focul în iatacul bun de lângă al meu! Duceţi calul la grajduri!

Oamenii se risipiră după poruncile ei. Un oştean îi ajută pe Ruxandra şi fiul său să descalece.

— Semeni cu ea, îi spuse Dobrei cu un surâs obosit, atunci când trecu pe lângă ea.

— Bun venit, mătuşă, zâmbi la rândul ei, încântată de cuvintele Ruxandrei.

Toată Curtea Domnească se trezi, începând cu Chiajna şi isprăvind cu cea mai neînsemnată slujnică de la bucătării, care avea sarcina de a curăţa cenuşa din sobă. Se aprinseră focurile în toate odăile. Argaţii aduceau neîncetat coşuri cu lemne de afară, bătând din picioare îndelung mai înainte de a trece pragurile, ca să lepede noroiul pe împletiturile de iută aşternute în faţa intrării. Bucuria revederii dintre Chiajna şi Ruxandra molipsise pe toată lumea, punând multă îndrăzneală în slujitori şi îngăduinţă în stăpâni.

— Fereşte un pic, Măria Ta, să întind ştergarul ăsta pe masă ca să pună fata de-ale gurii pentru oaspeţi, spunea o bucătăreasă care nu cutezase în viaţa ei să se adreseze Doamnei Ţării.

— Cum te cheamă, măi copile? întreba Chiajna, vorbind pentru cea dintâi oară unui copil de casă.

— lonuţ, răspundea băiatul cu mândrie.

— lonuţ, să mai aduci nişte lumânări, ca să ne vedem la faţă.

Numai pentru faptul că Doamna îl privise şi-i rostise numele, băiatul le-ar fi adus şi din grădina zmeilor, dacă ar fi fost nevoie. Lucrurile se petreceau ca într-un conac boieresc de la ţară. Fără poruncă, femeile de la iatacuri scoaseră straie uscate de-ale Chiajnei pentru Ruxandra şi de-ale feciorilor domneşti pentru fiul lui Lăpuşneanu. Imaginea micului Bogdan înveşmântat în cămaşă şi tunică cu mânecile prea lungi pentru el, suflecate, cu umerii căzuţi şi poalele tre- cându-i de genunchi înduioşă pe toată lumea.

Deocamdată ocoleau motivul acestei vizite neaşteptate. Cu toţii ştiau că nu putea fi vorba decât despre nenorociri, moarte, trădări, vrăjmaşi şi primejdii. Amândouă surorile păreau însă hotărâte să nu lase toate acestea să le otrăvească momentul revederii.

Nu semănau deloc, dar obrajii la fel de îmbujoraţi şi calzi, ochii umezi, aflaţi chiar la graniţa de a scăpa din ei o lacrimă, zâmbetele largi şi felul în care căutau întruna să se atingă una pe alta le dădea un aer comun de familie. Nu puteau fi decât surori, cu toate că una era înaltă şi mlădie ca un lujer de floare, iar cealaltă mai degrabă mică de stat şi cu o atitudine de luptător, una avea pielea de un alb-siniliu atât de rece, încât te ducea cu gândul la cerul îngheţat al zilelor de iarnă, cealaltă o avea măslinie şi caldă, ca a grecilor de odinioară, bătuţi de soare pe punţile corăbiilor.

Numai pentru o singură poruncă ieşi Chiajna din pacea şi bucuria clipei. O dădu în taină, apoi se întoarse la odaia plină de copii:

— Hatmane, trezeşte toată garnizoana cetăţii. Pază ca în vreme de primejdie. Nu intră nimeni, orice hrisoave sau inele cu peceţi ar arăta. Consideră că Palatul Voievodal este asediat până când o să-ţi dau altă poruncă.

Dobra şi Marina se îngrămădiseră amândouă în acelaşi jilţ, ridicându-şi picioarele sub ele şi sprijininduşi genunchii unii de alţii. O slujnică bătrână şi atât de grasă, încât mergea legănându-se de pe un picior pe altul le acoperi cu o velinţă moale, împletită din lână. Vârî marginile velinţei pe la încheieturile jilţului, mergând mărunt cu palmele împrejurul fetelor. La sfârşit le atinse obrajii uşor cu vârful degetelor, ca orice bunică, fără să simtă că e prea îndrăzneaţă.

— Copii şi ei, şopti numai pentru ea, gândind că oricând copilele s-ar putea afla în locul fugarei de astăzi.

Mircea şi Radu, băieţii mai mici ai Chiajnei, aduseseră de prin iatacurile lor căluţii ciopliţi, săbiile de lemn şi prâsnelele din os, împingându-le pe toate către micul Bogdan, aşezat pe blană, în faţa focului. Petru preluase conducerea cetei de băieţi şi încerca acum să organizeze lucrurile:

— Nu i le mai împingeţi pe toate deodată, că-l speriaţi, nu vedeţi că e mai mic? Dă-i numai un căluţ şi arată-i cum te joci cu el.

— Am şi eu căluţi ciopliţi, spuse Bogdan, strănutând din când în când. Ştiu să mă joc cu ei. Am acasă mulţi, dacă vreau, îmi fac oştiri.

— Du-te, Radule, şi adu toţi caii, să facem două oştiri, spuse Petru celui mai mic dintre fraţii săi. Dăm blana la o parte şi ne facem câmp de luptă.

Alexandra coborî de pe genunchii mamei sale, se apropie de băieţi şi îi întinse lui Bogdan păpuşa ei de Nürnberg cu capul de porţelan spart, cu chipul brăzdat de o cicatrice lungă şi urâtă, ca a unui luptător încercat, păpuşă de fetiţă cu fraţi.

— Asta era prinţesa şi voi o salvaţi, propuse ea.

De sub rochia păpuşii curgea un fir subţire de rumeguş şi fetiţa o întoarse iute cu capul în jos, aşa cum o purta de obicei.

Pe singurul divan din odaie, Chiajna şi Ruxandra se strânseseră una în alta şi priveau la toate acestea. După

ce bănuielile lui Lăpuşneanu se mai potoliseră şi el slăbise paza asupra soţiei sale, surorile îşi scriseseră adesea, povestindu-şi vieţile atât cât se putea, ţinând seama că vodă era cel dintâi care le citea, şi pe cele care soseau, şi pe cele care plecau. Cu toate acestea, adevărurile cele mai importante abia acum simţeau că şi le transmit, prin umerii şi şoldurile strâns lipite, prin braţele petrecute în jurul taliilor şi prin tâmplele pe care şi le lipeau la răstimpuri. Curgea de la una la cealaltă acelaşi suflet, umplând toate golurile care se iviseră de-a lungul anilor cât fuseseră despărţite.

— Şarpele veninos de Eraclide, pe care noi l-am primit în casa noastră şi l-am încălzit la sân, a venit cu oaste şi l-a biruit pe Lăpuşneanu, începu Ruxandra să istorisească. Lăpuşneanu a fugit în Cetatea Chiliei, ca să ceară ajutor de la sultan, câteva ortale de ieniceri cu care să se întoarcă la Suceava şi să scoată pe nemernic de acolo, iar eu cu copilul am ieşit din cetate prin hrube.

Chiajna îi luă mâna în poala ei şi i-o strânse a încurajare. I-o strânse bărbăteşte, pentru ca Ruxandra să înţeleagă că aici, la curtea Valahiei, se află în siguranţă.

— Mă tem însă că e deja înţeles cu turcii, continuă Ruxandra. Pesemne că firmanul de domnie o fi pe drum de acum. Asta înseamnă că viaţa lui Bogdan e în primejdie, Chiajna. O să vină după el.

Glasul ei nu se frânse, cu toate că era pentru prima oară când rostea teama aceasta cu voce tare. Obrazul îi păli însă şi mai mult, devenind ca al păpuşii din mâna Alexandrei. Pe podele, în faţa focului, Bogdan se lupta amarnic cu câte un căluţ în fiecare mână, încercând să respingă atacul cailor verişorilor săi. Petru era în oastea lui. Prinţesa nu fusese primită în joc, aşa că Alexandra se refugiase pe genunchii surorilor ei, clădind în jilţul acela un munte de domniţe.

— Trage-ţi sufletul în linişte, îi spuse Chiajna.

Poruncile au fost date deja. Curtea Domnească este împrejmuită cu şiruri de străjeri. Arcaşii sunt în turnuri. Am închis graniţa cu Moldova, nu mai trece nimeni pe la vămi. Câteva zile stăm liniştite. Trage-ţi sufletul. Bea din vinul ăsta roşu. Nu te mai gândi. Eşti la mine acum.

Îşi petrecură restul nopţii aceleia împreună. De la o vreme, Bogdan şi Radu adormiră pe blana din faţa vetrei, cu câte un cal de lemn în fiecare mână. Alexandra adormise în braţele surorilor ei, iar Marina moţăia cu capul pe umărul Dobrei. Lemnele trosneau în vatră, noaptea se risipea încet, iar glasurile istorisind ale Chiajnei şi Ruxandrei aşterneau linţolii de poveste peste odaia încălzită de respiraţiile înmiresmate ale atâtor copii.

Zorii se revărsară cenuşii. Ploaia porni din nou, preschim- bându-se iute în ninsoare, iar fulgii mari ca nişte fluturi deşteptară copiii, prin vraja tainică pe care zăpezile o şoptesc pruncilor, şi îi aduse la ferestre, cu ochii cârpiţi de somn. Până la amiază, Curtea Domnească dispăruse sub o plapumă albă. Drumul Bogdanului şi toate potecile lăturalnice către Moldova fuseseră acoperite de zăpadă. Toate urmele Ruxandrei fuseseră şterse. Ea îl simţi pe Dumnezeu de partea ei şi, pe când copiii erau aşezaţi în jurul mesei pentru prânzişor, căzu într-un somn din care se mai trezi abia a doua zi dimineaţă.

Ruxandra şi fiul său intrară curând în viaţa casei, deprin- zându-i rânduielile şi potrivindu-se tot mai bine. Zilele blânde se sfârşiră însă iute. Din Moldova sosi vestea că Eraclide primise firmanul de numire de la Constantinopol. Îşi spusese loan Despot-Vodă şi îşi plăsmuise nişte strămoşi din Casa Brancovici.

— S-a dat drept rudă cu mine, ca să poată pătrunde în Suceava, spuse Ruxandra. L-am primit ca pe un văr. Am aflat apoi că nu e deloc de neam nobil. Un vântură-lume, un împuşcă-vânt. Fiu de marinar grec. Marinar!

se aprindea Ruxandra povestind, iar Chiajna descoperea cu uimire în fiecare gest şi cuvânt pe sora sa, necunoscută, rănită, înfricoşată, curajoasă, nepreţuită.

În tinereţe, Despot intrase în slujba unui principe grec lipsit de moştenitori, numit Eraclide, care îi lăsase averea pe patul de moarte. El însă măsluise hrisoavele şi se dăduse drept fiul legitim al principelui, luându-i numele, după care pornise să bată curţile împărăteşti ale Europei. Ruxandra istorisea tot ce aflase, măsurând iatacul cu paşi largi. Lumina se aşeza pe ea altfel decât pe toţi ceilalţi oameni. Spaţiul părea să se însufleţească de bucurie atunci când ea păşea în el. O fericire să o priveşti, îşi spunea Chiajna.

Mai întâi, Despot intrase la Curtea Regelui Franţei, apoi la cea a lui Carol Quintul, care curând avea să-l numească conte palatin, bazându-se pe măsluitul său titlu de principe. Mereu nemulţumit de poziţia sa, trecuse pe la curţile Germaniei, Danemarcei, Prusiei şi Poloniei. Atunci când fusese primit de Lăpuşneanu în Cetatea Sucevei, ca văr al Ruxandrei, Despot deja avea un plan pentru a se urca pe tron.

— S-a înhăitat cu făţarnicul şi necredinciosul boier Moţoc, mare vornic, alt şarpe încălzit de noi la sân! isprăvi Ruxandra, iar Chiajnei îi reveni în minte o întrebare pe care şi-o tot pusese de când începuse sora sa să povestească.

— Îi spui Lăpuşneanu atunci când vorbeşti despre el, spuse ea zâmbind.

— Cum altfel să-i spun? Îl cheamă ca pe tatăl nostru. Eu nu rostesc numele acesta în casa lui tata, ca să chem pe cel care a ucis-o pe mama, iar pe mine...

Tăcu. Se oprise brusc, ca atunci când dai de o piatră pe drum. Vorba nerostită răsună în mintea amândurora, iar fraza neterminată rămase fluturând ca o pânză sfâşiată între ele.

— Aşa îi spui şi atunci când vorbiţi unul cu altul? mai dori să ştie Chiajna.

— Nu prea vorbim, răspunse Ruxandra. Şi atunci când o facem nu-i spun în niciun fel.

Veştile rele soseau ca o ploaie de pucioasă din Moldova: Despot plănuia să ridice o şcoală protestantă, făcând boierii să se teamă că el va da ţara pe mâna luteranilor. Începuse deja să bată monedă cu chipul lui din aurul şi argintul bisericilor ortodoxe, mâniind toată tagma preoţească. Chiajna îşi aminti cuvintele lui Mircea: Lăpuşneanu trebuie să rămână pe tron.

În Franţa, tânărul rege murise la numai 15 ani. Caterina de Medici îl aşezase pe tron pe cel de-al doilea fiu al său, dar în ţară începuse un război deschis între hughenoţi şi catolici. Jumătate din Franţa nu se mai supunea Casei Regale.

Vestea morţii tânărului rege o înspăimântase pe Chiajna, care privea cu teamă când la Petru, când la Mircea. Îşi petrecea vremea înşirând în minte deosebirile dintre ea şi Caterina de Medici, ca să se convingă că sorţile lor nu sunt înlănţuite într-un şir de asemănări şi coincidenţe, nu tot ceea ce se petrece în viaţa reginei Franţei avea să se petreacă în scurtă vreme şi în a ei. În casele domneşti pluteau plăsmuiri născute din temerile celor două surori pentru vieţile copiilor lor.

Aşa cum se întâmplă adesea cu fetele de vârsta ei, aflate în căutarea unei înlocuitoare pentru mama pe care o acuză şi o resping, Dobra o îndrăgi pe loc pe mătuşa sa. Îi făcu cele mai tainice mărturisiri şi îi puse cele mai necuviincioase întrebări, lucruri care îi munceau mintea de la o vreme. De ce se tem femeile de bărbaţi? De ce plâng miresele? Cât timp o să mai aibă piatră la sân? Se va putea mărita cu fiul de voievod care o va cere, dacă ei îi place de un tânăr căpitan din garda Curţii Domneşti? Dar dacă îi plac doi? Este adevărat că, după nuntă, miresei încetează să-i mai placă orice alt bărbat şi se îndrăgosteşte de soţul ei? De ce femeile şi bărbaţii nu iubesc la fel? Cum se face că, după nuntă,

bărbaţii continuă să se îndrăgostească de alte femei? Doamnele din suita mamei sale spuneau că ele sunt vinovate, femeile acelea, şi atunci Dobra ar fi dorit să ştie cum fac ele pentru ca un bărbat să se îndrăgostească de ele.

— Dobra? întrebase neîncrezătoare Chiajna, atunci când sora sa îi adusese toate acestea la cunoştinţă. Dobra mea a întrebat asta? Eşti sigură? Nu seamănă cu nişte gânduri şi cuvinte de-ale ei.

— Dobra ta nu este cine crezi tu că este, îi răspunse Ruxandra. Nici tu nu erai cine credea mama că erai. Şi nici eu, asta s-a văzut foarte limpede.

Listele cu moştenitorii Europei erau desfăşurate între ele. Chiajna hotărâse că a sosit vremea să facă cel de-al doilea pas şi o trimisese pe Marula după daruri: blănuri scumpe din Moscova, catifea de la ţesătoriile veneţiene, săbii de Toledo şi inele de la atelierele bijutierilor florentini. De pe liste fusese aleasă Elena Cherepovici pentru Petru, iar cufărul cu primele daruri era pregătit să plece spre Sibiu, la banul Lugojului şi Caransebeşului. Chiajna şi-l amintea de pe vremea când banul fusese oaspete la nunta ei. Fusese găzduit atunci în Casele Domneşti din Iaşi, iar Doamna Elena o certase pentru că străbătuse coridoarele, în zori, numai în cămaşă de noapte, riscând să fie văzută de oaspeţi. O chinuia o întrebare în dimineaţa aceea: ce este de făcut în noaptea nunţii? Primejdios de apropiată de întrebările cu care astăzi Dobra o sâcâia pe Ruxandra. Nu simţea vremurile acelea de demult ca pe propriul trecut, aparţinându-i. Mai degrabă avea senzaţia că feluritele vârste prin care trecuse erau nişte ţări care rămăseseră pe loc şi pe care aveau să le locuiască, pe rând, toţi copiii ei. Dobra era cea dintâi care ieşise din prima ţară – copilăria. Din experienţa ei, nimic bun nu urma după asta.

— O mai ştii pe baba mea? întrebă, răsucind hrisovul cu posibili pretendenţi şi legându-l cu un capăt de

sfoară.

— Doica ta bătrână, spuse Ruxandra.

— Îmi spunea mereu că la naştere omul primeşte o cupă de fiere şi un degetar de miere. Trebuie să ai grijă să întinzi mierea cât mai mult, ca să-ţi ajungă cât ţine fierea.

Ruxandra bănuia legătura dintre cuvintele Chiajnei şi tot ce discutaseră până atunci. În clipe ca aceasta, când sora sa ocolea să-i vorbească despre toată durerea din viaţa sa, Ruxandra o simţea mult mai mică decât ea, cerând mut ajutor pentru poveri pe care nici măcar ei însăşi nu şi le lămurise în cuvinte, pentru că nu ar fi putut rămâne în picioare sub greutatea lor.

— Să te uiţi la copii când se joacă, râzând, şi mai cu seamă să fie copiii tăi e cel mai liniştitor lucru din lume, mai spuse Chiajna. Asta e mierea. Dacă ai amintirea asta, atunci cu ea în gând poţi trece prin orice. O poţi întinde ca să dureze cât ţine fierea. Trebuie doar să ai grijă să-i priveşti la momentul potrivit.

Într-una din seri, pe când culcau copiii, trecând din iatac în iatac ca să se asigure că doicile au stins lumânările şi se află fiecare la locul său, nu strânse toate ciopor la cleveteală, Dobra o întrebă pe Chiajna pe nepregătite:

— Mamă, la ce te uitai atunci când am mişcat eu pentru prima oară în burtă?

Erau singure pe un coridor strâmt şi scurt care lega două iatacuri între ele. Chiajna ar fi putut întinde mâna ca să-i atingă umărul sau fruntea. Îi simţea apropierea ca pe o căldură în suflet, o chemare de care se temea. Nu-şi mai atinsese fiica de când se ivise pe lume Petru. Nu avea nevoie să se întrebe de ce ca să ştie, în adâncul inimii şi fără cuvinte, că se teme de ea însăşi, de slăbiciunea care ar fi muiat-o dacă s-ar fi lăsat pradă dezmierdării acestei fiice în care se recunoştea. Să mângâie pe Dobra ar fi însemnat să mângâie pe mica

Chiajna, iar asta ar fi dezlegat băierile durerii. Simţea că nu s-ar mai fi ridicat din plâns.

— Eram în curtea Izvoranilor, pe malul Snagovului, în crucea iernii, îi răspunsese. Mă uitam la jupânesele Ralu, Ilinca şi Smaragda cum trec lacul îngheţat, una în spatele celeilalte. Mergeau cu teamă, fără să dezlipească tălpile de gheaţă. Tu ai mişcat chiar atunci când au trecut pe lângă o ştioalnă înconjurată de pescari.

Întrebarea Dobrei deschisese ceva în ea, lăsând-o captivă într-o lume rotitoare de vechi răspunsuri nerostite, care se amestecau acum cu viaţa ei prezentă. Preţ de o clipă i se păru că totul ar fi putut fi foarte uşor. Să strângă în braţe pe Dobra. Să-i spună ***draga mamei***.

Apoi înţelese că lucrurile acestea erau uşoare numai în preajma Ruxandrei, care părea să stăpânească fără efort lumea de emoţii şi sentimente pe care Chiajna fusese nevoită să o ferece adânc. După ce ea luptase cu sabia în mână, după ce ucisese şi flămânzise alături de câteva mii de bărbaţi, cea mai puternică se dovedise a fi de fapt sora sa, care putea vorbi despre iubire şi durere. Ea supusese lumea bărbaţilor. Ruxandra o supusese pe cea a femeilor. Slăbiciunea surorii sale era o putere pe care ea nu ar fi putut-o avea niciodată.

La mijlocul verii, boierul Moţoc apăru la porţile Curţii Domneşti, în fruntea unei delegaţii de dregători moldoveni înveşmântaţi în straie de sărbătoare, gătiţi cu cepchene de felendreş încheiate în găitane, cu işlice înalte de catifea şi inele pe toate degetele. Nu fură primiţi de străjerii de la porţi, aşa că Moţoc şi însoţitorii săi rămaseră câteva ceasuri dinaintea zidurilor, în faţa târgoveţilor care se aduseră unii pe alţii ca să vadă minunea şi să aibă apoi ce povesti.

Chiajna, dezlănţuită dintr-odată într-o sfântă de furie care făcea draperiile odăilor să rămână fluturând multă

vreme de pe urma trecerii ei pe acolo, porunci mai întâi să iasă oştirea şi să-i alerge până la hotare, apoi să fie legaţi fedeleş şi aruncaţi în temniţă, apoi să urce arcaşii în turnuri şi să-i ia în cătarea săgeţii.

loan Norocea din Răzvad trimise la ea pe soţia sa, Stana, şi pe jupânesele Raluca, Ilinca şi Smaragda, ca să îmblânzească pe Doamna lor. Oricum ar fi ajuns pe tronul Moldovei, Despot era acum voievodul vecin şi ar fi fost înţelept să afle mai întâi cu ce poruncă a sosit delegaţia.

— Sunt împodobiţi ca pomul de Armindeni, Măria Ta, spuse el Chiajnei. Chiar şi caii au panglici colorate împletite în coamă şi salbe de zurgălăi la gât. Asta nu e delegaţie războinică. Nu se pleacă la război cu zurgălăi.

— Dar ce vor? întrebă Chiajna şi loan Norocea ştiu atunci că el a câştigat.

Fu trimis în faţa porţilor ca să întrebe pe boierul Moţoc ce doreşte. Se întoarse cu răspunsul: au venit să ceară mâna domniţei Dobra pentru voievodul lor. Doresc să fie primiţi de Doamna Ţării, ca să lase darurile şi un răvaş de la Despot-Vodă cu cererea în căsătorie. De surprindere, ochii Chiajnei se măriră ca ai pisicilor pe întuneric. Sprâncenele ei se ridicară boltit, anunţând o nouă furie mocnind pe aproape. Nu deschise porţile Curţii Domneşti, iar boierul Moţoc şi însoţitorii săi fură nevoiţi să înnopteze într-un han din târg. În Palatul Voievodal nu dormiră decât copiii în noaptea aceea. Chiajna aşează pe fiul său pe tron, pentru ca discuţia să fie legiuită, apoi rămaseră la sfat până în zori.

— Am să primesc! Am să te răzbun, mătuşă! spuse Dobra, care cumpănise iute lucrurile şi pricepuse că ar putea fi momentul ei.

În numai câteva luni ar putea fi Doamna Moldovei, în loc să ia pe unul dintre Cantacuzinii ori Paleologii de pe listele mamei sale, cu sânge împărătesc, adevărat, dar deocamdată foarte departe de vreun tron.

Chiajna nu-i răspunse, făcând pe Dobra să se simtă lipsită de importanţă.

— Am să primesc! se îmbăţoşă fata, iar trăsăturile ei aspre semănară mai mult ca niciodată cu ale mamei sale. Am să-i fac un fiu, apoi pe Despot am să-l otrăvesc şi am să domnesc pentru fiul meu până când el va împlini anii!

— Şi dacă Lăpuşneanu o să primească oaste şi o să-şi ia tronul înapoi? spuse Ruxandra mai mult pentru sora sa, pentru că simţea în încruntările ei că deja ia în considerare şi posibilitatea de a-şi mărita fiica cu Despot.

— Atunci am să fac o fată şi o să o măritǎm cu fiul tău, Bogdan, moştenitorul tronului, răspunse Dobra, bucuroasă că cineva a considerat-o îndeajuns de importantă ca să-i vorbească în sala tronului.

Prin ferestrele deschise se auzeau greierii de afară. Noaptea de vară era plină de sunete. Broaştele din malurile lutoase ale Dâmboviţei, o bufniţă din clopotniţa bisericii domneşti, câinii târgului care urlau la lună şi un cocoş care anunţa miezul nopţii şi alunga strigoii înapoi în gropile din care obişnuiau să iasă la ceasul acela. Chiajna, care dăduse roată sălii tronului până atunci, pe gânduri, se opri în faţa Ruxandrei şi o privi fără o vorbă. Se hotărâse.

— Dacă i-o dai, vorbi Ruxandra, e ca şi cum ai spune că soţul meu nu-şi va recăpăta niciodată tronul.

— I-o pot promite numai, spuse Chiajna. Fata este încă nevârstnică, pot cere să mai fie lăsată un an în casa mea. Dacă totuşi soţul tău nu va căpăta oaste de la sultan, nu e mai bine ca Despot să-mi fie ginere? Nu o cunoşti pe Dobra, nu ştii câte ar putea face pentru noi din Cetatea Sucevei.

Chipul Dobrei înflori ca un nufăr atunci când răsare soarele.

— Chiajna, ce ar mai putea face nepoata Dobra pentru mine odată ce ar fi Doamna Moldovei? ridică

Ruxandra vocea. Doar nu vrei să spui că-mi va reda tronul. Că mi-l va ceda mie, renunţând ea la el. E fiica ta, Chiajna! Mai mult decât orice alt copil al vostru, ea este a ta din creştet până în tălpi.

— Şi care este atunci sfatul tău, sora mea? îi răspunse la fel de aprins Chiajna. Ce zici să fac eu? Te-ai uitat pe liste? Ai văzut la cine aş putea spera pentru Dobra?

— Am văzut că ai scris în dreptul ei numele şahzadelei Murad, nepotul sultanului.

Ridicaseră glasul una la cealaltă. Pereţii de piatră ai sălii tronului le întorceau strigătele cu ecou. De pe tronul său, Petru deveni dintr-odată atent.

— Am scris! strigă scurt ca o lovitură de bici Chiajna. E mult până acolo. Asta aş vrea, dar nu se poate. Şi nu mi-ai răspuns la întrebare: ce mă sfătuieşti să fac?

Se certaseră până dimineaţa. Se culcaseră sfădite. Chiajna căuta să descopere în doamna pribeagă ce apăruse noaptea la poarta ei pe mica Ruxandra, copila blândă ca lumina. Ruxandra căuta un răspuns la întrebarea Chiajnei. Ştia şi singură că Despot nu putea fi refuzat. Oastea cu care intrase în Moldova, ocupând tronul, se afla încă acolo. Nu era deloc o cerere în căsătorie, era o propunere de alianţă. Dacă refuzi alianţa, ceri război. Tronul atât de tânăr al Valahiei încă nu-şi revenise după luptele purtate de Chiajna. În niciun caz nu ar fi putut face faţă acum unui război cu Moldova plină de mercenari.

Se deşteptaseră după două ceasuri de somn, flămânde şi îmbunate. Mâncaseră în tăcere tot ce le puseseră dinainte slujnicele de la bucătării. Întrebaseră de copii. Jucau nouă pietre în spatele fierăriilor, la marginea grădinilor lui Lăcustă, supravegheaţi de Dobra şi Marina. Cerură să fie adusă Dobra. Ruxandra încă nu găsise un răspuns bun la întrebarea Chiajnei. Amândouă surorile înţelegeau că trebuie să tragă de timp cât se putea de mult, să înainteze cu paşi foarte

mici şi să fie atente la toate semnele din jur. Inclusiv una la alta.

Se înveşmântară toate trei în rochii cu broderii complicate, încărcate cu dantele pe la mâneci, cu mantii ţesute numai în fir şi în mărgăritare curgând ca apele de pe umerii lor. Chemară Sfatul Ţării, umplând sala tronului de boieri în giubele cu samur, încinşi cu săbii pe care sticleau smaralde şi rubine. Puseră coroana Valahiei pe capul lui Petru şi-l aşezară pe tronul ţării. Înşirară străjeri cât uşa, cu feţele pline de urmele unor răni vechi, semn de vitejie şi sălbăticie în luptă, de-a lungul tuturor coridoarelor.

Apoi puseră să fie chemat boierul Moţoc.

Delegaţia moldovenească înaintă cu paşi şovăitori printre şirurile de boieri munteni. Nu mai aveau aceleaşi inimi ca în urmă cu o zi, când sosiseră făloşi, aşteptându-se ca Doamna Ţării să se arate măgulită de cerere şi nerăbdătoare să-şi asigure pacea cu noul voievod. Îşi făcură plecăciunile dinaintea tronului, aşezară cufărul cu daruri la picioarele lui Petru, îl deschiseră, răsfrângând peste marginile lui valurile de brocarturi şi mătăsuri dinăuntru şi înmânară un hrisov unui aprod.

— Cuvintele voievodului nostru, Ioan Despot-Vodă, se află înscrise acolo, Măria Ta, spuse Moţoc.

Aprodul rupse sigiliul şi citi hrisovul. Încălcând rânduiala unei cereri în căsătorie şi sărind peste primii paşi, Despot spunea direct că doreşte pe sora lui Petru-Vodă de soţie şi e pregătit să facă nunta într-o lună, pe cheltuiala lui.

— Mulţumim, răspunse Petru aşa cum fusese învăţat, după care făcu un semn din mână, arătând boierilor moldoveni că vizita se isprăvise şi le cerea să plece.

Vieţile pot fi uneori şi conduse, nu numai trăite, era de părere Chiajna. De data aceasta însă soluţia se arăta greu. În aşteptarea ei, trimise în Cetatea Sucevei câteva blănuri, nimic deosebit, nimic ieşit din comun, un gest

nelămurit din care s-ar fi putut înţelege şi da, şi nu. Despot răspunse cu un sipet plin cu giuvaiere, toate numai pentru Petru-Vodă şi Dobra. Nimic pentru Chiajna.

A doua zi însă, o solie din Transilvania sosi la Bucureşti, iar Chiajna se simţi ceva mai îmbărbătată. Banul Lugojului şi Caransebeşului acceptase darurile lui Petru pentru fiica sa şi trimisese la rândul său un portret al fetei, pictat în interiorul unui medalion din jad cât oul de prepeliţă, cu lănţug de aur pentru ca mirele să-l poată purta la chimir. Trimise aşadar banului Cherepovici cufere pline cu daruri bogate, inelul de logodnă pentru mireasă şi propunerea ca nunta să se facă vara viitoare. În taină, Chiajna trăgea nădejde ca până atunci banul să fie deja principe al Transilvaniei. După care îi răspunse lui Despot numai printr-un răvaş, neînsoţit de niciun dar. Logodna era acceptată, dar sora voievodului Valahiei avea să mai rămână doi ani acasă, până la împlinirea vârstei.

Dobra avea să împlinească vârsta în numai câteva săptămâni, dar anii fetelor sunt adesea măsluiţi de părinţi, ştiau asta şi Chiajna, şi Despot.

Un cârd de copii de casă coborau flamurile cu pajuri negre de pe pereţii sălii tronului, chicotind şi hârjonindu-se. Pesemne tocmai stinseseră lumânările de prin sfeşnice, pentru că în jur mirosea a seu ars. Chiajna dădu să se ridice din jilţ, dar Petru, aflat pe tron, îi făcu semn să rămână pe loc. Chicotelile copiilor de casă răsunau tot mai puternic, iar ea întoarse capul către ei şi bătu tare din palme, ca să-i facă atenţi:

— Şşşşştttt! se încruntă la ei, dar apoi o vinovăţie copleşitoare îi îngreună inima şi Chiajna simţi că ar fi

dat să plângă.

Iertarea nu este la îndemâna oricui. Numai un om cu rang înalt poate ierta, aşa cum ar împărţi pământ sau averi după bătălii. Iertarea era averea ei. Cuvintele acestea veneau dintr-o amintire atât de veche şi curată, un timp de care îi era sfâşietor de dor, încât senzaţia de plâns spori.

Sala tronului lipsită de toate podoabele şi flamurile de pe pereţi părea acum mai mare. Petru se ridică de pe tron şi ieşi, trecând pe lângă ea fără s-o privească. Una dintre treptele podinii pe care era aşezat tronul se fărâmă pe urmele paşilor lui. Chiajna se repezi să pună pietrele la loc, dar ele se preschimbară în nisip atunci când le atinse. O pajură neagră trecu în zbor pe deasupra, zvârcolindu-şi aripile şi risipind nisipul din mâinile Chiajnei.

În prag se ivi o siluetă întunecată, un bărbat înveşmântat în odăjdii negre până în pământ, care îşi făcu degetul arătător cârlig şi îl trecu de câteva ori peste nas. De sub potcap îi ieşeau plete cărunte care se uneau cu barba neagră. Pleoapa stângă îi căzuse, acoperind pe jumătate ochiul, ca şi cum ar fi fost toropită de somn mai mult decât pleoapa dreaptă.

— Părinte Macarie! strigă Chiajna, recunoscându-l. Părinte Macarie, opreşte-l pe Petru!

— Poate ar fi mai bine să începem şcoala pe ziua de azi, Măria Ta, răspunse el, apoi începu să recite pe de rost din cronica domniei tatălui ei şi Chiajna ştiu că nu se poate bizui pe el, va trebui să-l aducă singură înapoi pe fiul său.

Porni cu hotărâre spre ieşire. Uşa sălii tronului se îndepărta cu fiecare pas pe care-l făcea spre ea. Nouăzeci şi opt, nouăzeci şi nouă, o sută de paşi număra doica ei bătrână între Casele Domneşti ale Sucevei şi Biserica Coconilor, înţelegând că nu distanţele erau cele ce se măreau, ci paşii ei se scurtau din pricina vârstei. Nu puteau fi o sută de paşi de la

tron până la uşă. Chiajna îşi trecu palma peste creştet cu un gest mânios, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea jos de pe cap o bonetă cu bouri brodaţi pe urechi, şi ieşi pe coridor.

Palatul Voievodal arăta ca după bătălie. Ca după foc. Draperiile, velinţele şi aşternuturile de pe paturi dispăruseră. Stâlpii înalţi ai baldachinelor căzuseră într-o rână. Pe scrinuri şi pe cufere se aşternuse un deget de colb. Colbului i se spune aici praf. Horbotelor li se spune dantele. Oghealului îi zic plapumă. Sunetul paşilor ei prin sălile de piatră pustii, dărăpănate îi părea străin, fără legătură cu paşii, cu ea însăşi, ca şi cum ruinele ar fi răsunat de fapt, dând semn că sunt tulburate de o fiinţă omenească.

Printr-o fereastră deschisă suflă deodată vântul cu putere, fluierând a iarnă şi jupuind de pe pereţi straturi de nisip ca pe pieliţe. Apărându-şi ochii cu palma, zări în curte pe Petru în mijlocul unei furtuni de nisip. Îi făcu semne către intrare, ne vedem în faţă, vin îndată să te ajut. Alergă spre el, dar, atunci când ieşi din palat, zidurile se dărâmară în spatele ei ca şi cum le-ar fi tras după ea cu aţa.

Când totul se isprăvi, se prăbuşi în sfârşit într-un plâns horcăit, slut, o hohoteală deznădăjduită, pământie şi pâcloasă, plină de lacrimi şi muci, pe care multă vreme le lăsă să-i spele faţa, pentru că braţele ei încă nu ieşiseră din visul urât şi nu se putea mişca. Ştia că se află în patul din iatacul ei şi că în curând avea să poată deschide ochii. Se simţea ca întoarsă din iad, cu trupul sfârşit de osteneală şi sufletul bolnav şi greu.

În zori, slujnica o află încă în pat, cu ochii deschişi, cu aşternuturile jilave sub ea şi cu cearcăne până la jumătatea obrajilor. Se sperie de ea ca de o nălucă. Buzele îi erau vinete ca ale bolnavilor şi părul transpirat i se lipise de tâmple. O ajută să se ridice, o aşeză într-un jilţ, îi apropie ulciorul cu apă de buze. Înmuie apoi două degete în acelaşi ulcior şi îi însemnă fruntea şi pieptul

cu două cruci apăsate.

Mâna slujnicei tremura puternic. Chiajna simţi nevoia să-i mulţumească îndelung, cu toată recunoştinţa şi din tot sufletul. Femeia îi îndepărtă şuviţele transpirate de pe frunte, îi eliberă tâmplele şi-i suflă cruci peste faţă, bătând mărunt din buze descântece. Când o simţi mai liniştită în braţele ei, merse să deschidă ferestrele ca să intre aer curat, schimbă aşternuturile, o ajută să-şi pună o cămaşă de noapte uscată şi o băgă înapoi în pat, trăgându-şi un scăunaş alături. O veghe până aproape de amiază. Sub paza ei, Chiajna căzu într-un somn mântuitor din care se ridică tăcută. Vorbi abia pe seară, când îi spuse Ruxandrei:

— Am visat viitorul.

— Ştii cum se vor isprăvi toate acestea? o întrebă Ruxandra. Ai o soluţie?

— Nu viitorul acela, vorbi foarte încet Chiajna, fără să ridice ochii din poala în care îşi ţinea degetele împletite, un gest cuminte care nu-i era caracteristic. Un viitor foarte îndepărtat, care nu mai avea legătură cu noi. Casele Domneşti erau în ruină. Totul dispăruse. Zidurile se dărâmaseră, rămăseseră numai pivniţele, pustii şi acelea. Doar biserica mai era în picioare.

— Un vis fără rost, dacă nu ţi s-a arătat soarta copiilor tăi, fu de părere Ruxandra.

— Mi s-a arătat soarta tuturor oamenilor. O furtună de nisip o să ne mănture pe toţi, până la unul. Timpul e furtuna asta de nisip.

După coşmarul acela, lucrurile se mai aşezară între cele două surori. Chiajna mai rămase o vreme apăsată de tristeţe. Ruxandra devenise neaşteptat de calmă. Lăpuşneanu fusese surghiunit pe o insulă din largul coastelor Anatoliei, ceea ce ar fi trebuit să o îngrijoreze de moarte, căci intervenţia lui pe lângă sultan nu avusese succes. Tronul Moldovei era mai departe de el decât oricând. Nu resemnare era liniştea aceasta a surorii sale, înţelegea Chiajna. Resemnarea are o umbră

de tristeţe în ea. Ruxandra era prea senină pentru o fostă Doamnă a Ţării care tocmai renunţase la orice speranţă.

Atunci?

Uneltea ceva, nu-şi putea stăpâni Chiajna un gând. Şi de vreme ce singura ei nădejde era Lăpuşneanu înseamnă că uneltea ca să-l aducă înapoi. Luptând împotriva Dobrei! Înlăturând pe fiica sa de pe tron, îşi spuse cu încruntare, uitând că fata încă nu se afla pe tron, trăind preţ de o clipă într-o lume care încă nu venise, într-un viitor aflat deocamdată numai în spatele frunţii ei.

Ruxandra avea un fel de a merge, a vorbi, a surâde, a fermeca şi a îmblânzi oamenii, încât toate aceste gânduri nu se puteau lipi de fiinţa ei plină de gingăşie, rămânând numai sminteli ale minţii bănuitoare a Chiajnei, deprinse să vadă peste tot trădarea şi ticăloşia. Nu, sora sa cu braţele grăsune încolăcite în jurul gâtului său, cu gropiţe la coate şi priviri care te sfinţeau, sora sa care spunea ***sola mea*** nu ar fi putut unelti împotriva ei.

Fusese cel dintâi copil al său. Îşi lăsase greutatea dulce în braţele Chiajnei, făcând-o să înţeleagă cât de minunat va fi să aibă propriii săi copii. Dacă şi-ar aduce acum braţele cuib la piept, ele ar avea forma Ruxandrei de acum douăzeci şi patru de ani.

Întrebarea nu fusese niciodată care dintre ei toţi se vor întoarce împotriva ei, ci când. Toţi o vor face, dacă trăiesc suficient de mult, credea Chiajna. Se temea uneori că se molipsise de aceeaşi sminteală a minţii ca a lui Lăpuşneanu, care vedea iscoade şi trădători la fiecare colţ de casă. Şi tocmai când cumpănea dacă era mai bine să bănuiască pe toată lumea şi să rămână în viaţă sau să se încreadă cu inima deschisă, se petrecu un lucru care avea să pună capăt încordării dintre ea şi Ruxandra şi avea să schimbe pentru totdeauna soarta Dobrei.

Într-una din zile apăru la poarta Curţii Domneşti una dintre femeile Marulei. Sosise călare şi purta numai şalvari, fără obişnuitele fuste pe deasupra, pentru ca mişcările să-i fie libere şi să poată alerga calul. Străjerii căutară din priviri caravana, dar nu se zărea nimic în spatele ei. Îi îngăduiră să intre şi ferecară porţile.

— Deci vorbeşti? se bucură Chiajna mai târziu, când femeia i se înfăţişă şi îi spuse că a sosit cu veste de taină.

— Româneşte, sârbeşte, turceşte şi un pic leşeşte, Măria Ta, răspunse ea.

— Şi pe care o ştii de la mamă-ta? întrebă Chiajna, cu faţa luminată de un surâs, hotărâtă să dezlege taina femeilor din caravană.

— Măria Ta, răspunse femeia cu glasul răbdător pe care îl au cei mari în faţa năzdrăvăniilor copiilor, e necaz mare şi e grabă. Om sta altădată la poveşti. Despot-Vodă a pus gând rău Măriei-Sale Petru-Vodă. Îl vrea pierdut ca să-i rămână apoi lui amândouă tronurile, al Moldovei şi al Valahiei. E scris totul în răvaşul ăsta către ambasadorul Franţei la Constantinopol. De asta are nevoie de domniţa Dobra atât de iute, nu pentru o alianţă, ci ca să fie soţia lui atunci când el va prăpădi pe Măria-Sa Petru.

Îl va ucide, corectă Chiajna cuvântul prea ocolit pe care-l folosise negustoreasa. Despot unelteşte să-l ucidă pe Petru.

Simţi cum sângele se răceşte în ea şi o linişte cât cerul întreg i se aşternu peste gânduri. Înfierbântările stârnite de certurile cu Ruxandra se risipiră ca şi cum nici nu ar fi fost. O putere urcă în ea din pământ, din lespezile palatului, din trecut.

Spatele i se îndreptă.

Fruntea i se ridică.

Mâinile i se răciră.

Porunci ca toate femeile de la bucătării să fie scoase afară din Curtea Domnească chiar acum, pe loc. Să nu

fie lăsate să-şi lepede şorţurile ori să-şi şteargă mâinile. Să fie aruncate toate bucatele. Să fie aduse alte bucătărese, iar cămările, pivniţele şi bucătăriile să fie străjuite de oşteni.

Porunci apoi ca toţi cămăraşii şi slujitorii fiului său să fie trimişi înapoi la casele lor. Să iasă de îndată din Curtea Domnească. Petru avea să fie slujit o vreme de acei copii de casă pe care avea să-i numească ea. În fiecare zi alţii. Nimeni în afară de ea nu avea să ştie cine va fi cămăraşul lui Petru mâine.

Cum s-ar mai fi putut apropia de el?

Dohtorul curţii.

Îl urcă într-o trăsură şi-l trimise înapoi la Braşov. Trimise apoi vorbă lui Lăcustă, la marginea Curţii Domneşti, să fie pregătit cu toate cele trebuincioase, pentru că o vreme va fi singurul dohtor domnesc.

Înapoie răvaşul negustoresei şi-i spuse că el trebuie să ajungă în Constantinopol, în mâinile ambasadorului Franţei. Nimeni nu trebuie să ştie de ocolul pe care l-a făcut acest răvaş.

Porunci să fie strânse toate darurile primite de la Despot, le aruncă de-a valma în cufere simple din scânduri, lipsite de încrustări ori picturi, şi le trimise la Suceava cu un răvaş scurt: nunta se anulează.

Ca de fiecare dată când intra în starea aceasta, nimeni nu cuteză să o întrebe nimic. Dobra, Ruxandra, Petru, cu toţii îi îndeplineau poruncile fără crâcnire, simţindu-se ca şi cum asupra tuturor s-ar fi abătut primejdie de moarte, iar salvarea lor s-ar fi aflat numai la ea. Nu teamă inspira, ci încredere deplină. loan Norocea şi toţi oştenii care luptaseră alături de ea cunoşteau foarte bine felul în care apropierea primejdiei o transforma pe Chiajna. Toate mâniile ei se spulberau. Odaia în care se afla se răcea şi lucrurile păreau atinse de o nemişcare stranie, ca şi cum ea s-ar fi conectat cu lumi mai înalte, ca şi cum ar fi intrat în spaţii necunoscute în care binele şi răul, adevărul şi minciuna, frumosul şi urâtul, viaţa şi moartea existau

împreună în bună pace, durerea exista, dar nu mai durea, şi fericirea exista, dar nu mai bucura. Primejdiile erau toate acolo, dar lucrurile se mişcau cu încetinitorul, lăsându-i ei timp nesfârşit ca să le cerceteze, să se mişte împrejurul lor şi să ia hotărâri.

În primăvara următoare mai sosi o veste rea: banul Cherepovici se stinsese din viaţă, răpus de o boală pe care întreaga familie o ţinuse ascunsă. Toate planurile Chiajnei de a uni prin această căsătorie Valahia cu Transilvania se risipiră. Totuşi, pentru ca ea să nu dea înapoi, regele Ungariei, Zápolya, trimise vorbă că mireasa este fina sa şi o va conduce chiar el la altar în ziua nunţii.

— Doreşte Valahia pentru el, spuse Ruxandra. Îşi închipuie că prin Elena Cherepovici va avea putere mai mare decât tine asupra lui Petru. Pesemne îl şi vede pe Petru supus şi ascultător sub vorba lui.

— Nu asta vrem şi noi? răspunse Chiajna. Eu nu o văd pe Elena înduplecându-şi naşul în favoarea Valahiei, în feluritele pricini care pot apărea?

Nu găsea vină lui Zápolya pentru că urzea planuri. Dorea numai să i le spulbere pe toate.

— Ai să mergi mai departe cu nunta? întrebă Ruxandra.

— Da. Numai că Petru nu va pleca din Bucureşti câtă vreme se ţes atâtea uneltiri pe deasupra capului său. Despot îl vrea mort, Zápolya e numai lapte şi miere, ceea ce este la fel de primejdios. Nu uita că nunta are loc acasă la mireasă, pe pământurile lui Zápolya. Cu câţi străjeri să-l trimit eu după el, aşa fel încât să nu mă tem pentru viaţa lui, când va fi în mâinile uneltitorilor?

— Zápolya nu va accepta să se facă nunta acasă la mire, mai spuse Ruxandra, cu ochii în ghergheful la care începuse din iarnă să brodeze un Sfânt Aer pentru Biserica Buna Vestire a surorii sale.

Pornise lucrul drept mulţumire pentru găzduire şi ca să lase un semn al trecerii ei pe aici. Pe o bucată de satin vineţiu închipuise cu fir de aur coborârea

Mântuitorului de pe cruce, Maica Preacurată la picioarele Sale şi sfinţii arhangheli purtând ripidele cu serafimi. Lângă genunchii ei, Alexandra ţinea în căuşul palmelor o grămăjoară de mărgăritare din care Ruxandra alegea câte unul, ca să facă ochi îngerilor.

— Nici nu e nevoie, răspunse Chiajna. Nunta se va face prin procurator. Petru va fi reprezentat de un boier muntean, mare dregător.

În taină, Ruxandra mai menise lucrul mâinilor ei şi unei alte rugăciuni, mai adânci şi mai vinovate. Broda şi se ruga fără cuvinte să moară Despot. Aşa cum călugării rostesc rugăciunea inimii neîncetat, pe cei doi paşi ai respiraţiei, ea împungea satinul cu acul şi îşi închipuia pe Despot întins pe catafalc, apoi trăgea acul pe partea cealaltă şi-l vedea coborât în groapă. Două imagini repetate iar şi iar, la nesfârşit.

Atunci când rugăciunea ei cea vinovată se împlini şi de la Suceava sosi veste că vodă a fost răpus de boierii ţării, Ruxandra se sperie, posti, se spovedi şi îşi luă canon pe care-l împlini cu sfinţenie. Era un lucru bun că scăpaseră de uzurpator, dar era un lucru rău că ea ajutase la moartea unui om. Chiajna fu cea care îi ridică imediat povara de pe umeri, spunându-i cu zeflemea în glas că dă dovadă de multă fălo- şire închipuindu-şi că Dumnezeu a ascultat-o pe ea şi l-a luat pe Despot. Ruxandra se ruga şi pentru întoarcerea lui Lăpuşneanu, cum se face că asta nu se împlinea? Dumnezeu nu conduce lumea după cum ne rugăm noi. Uneori mai nimerim noi cu rugăciunile peste gândul Lui, atât.

În ajunul nunţii lui Petru, în Cetatea Sibiului avea să sosească un sol cu un răvaş pentru Zápolya şi, pe căi separate, nuntaşii mirelui, în frunte cu un tânăr boier, mare logofăt şi păstrător al peceţii domneşti. Era cea de-a doua vară de când Lăpuşneanu fusese alungat de pe tron, iar Ruxandra se afla la Curtea Valahiei, sub protecţia Chiajnei. În Suceava, boierii rămaşi de capul lor ridicaseră pe unul dintre ei pe tron, iar acum băteau

la uşile Palatului Topkapi, pentru ca noul lor domn să le fie căftănit. Lăpuşneanu fusese chemat la rândul său în Constantinopol, ca să fie cercetată credinţa lui faţă de sultan.

Solul lăsă mesajul în Cetatea Sibiului şi porni înapoi. Marele logofăt şi nuntaşii fură găzduiţi în casele bănesei Cherepovici. Zápolya află din răvaş că Petru-Vodă încălecase în dimineaţa aceea un cal mai nărăvaş şi fusese aruncat din şa, alegându-se cu piciorul rupt. Drept pentru care trimite pe cel mai bun prieten, om de încredere şi mare logofăt al ţării, ca să-i ţină locul la nunta de a doua zi. Se ruga de iertare şi trimitea inele şi colane pentru mireasă, pentru Zápolya şi pentru băneasa Cherepovici. Aştepta cu mare nerăbdare să-şi primească mireasa la noua ei casă, în Cetatea Bucureştilor. Semna Petru Voievod, din mila lui Dumnezeu domn a toată Ungrovlahia, fiul bunului şi marelui Mircea Voievod.

Timpul nu este egal cu el însuşi. O zi petrecută în lene- veală, fără să faci nimic, pândind doar scurgerea lui, este mai lungă decât una în care împlineşti zeci de treburi însemnate sau mai mărunte. Un an în care tot ce faci este să priveşti cum creşte un copil este mult mai lung decât unul în care îţi înmormântezi soţul, îţi urci fiul pe tron şi porţi trei bătălii. Anii pot să fie lungi sau scurţi.

Chiajnei i se părea că trecuse o viaţă de la moartea lui Mircea. Patru ani lungi, nu patru ani scurţi. Trei bătălii cu sabia în mână. Sosirea Ruxandrei. Logodna Dobrei şi ruperea ei. Urcarea lui Petru pe tron. Întărirea alianţelor care să facă ţara să rămână în picioare pe durata tinereţii prea crude a fiului său. Uneltirile pentru uciderea lui Petru. Toate acestea puseseră zeci de ani între ea şi fosta ei viaţă.

Simţea că-i scapă totuşi ceva. Că nu a ajuns până la capătul acestui gând. Că adevăratul lui înţeles era cu totul altul şi se afla la un pas în faţă, dar nu mai putea

face acest ultim pas. I se părea că undeva se pun la cale trădări mişe- leşti, în vreme ce ea stă aici, cu privirea pierdută pe fereastră, încercând să ajungă la capătul unui gând. Se desprindea atunci din mrejele amăgitoare şi umplea casele cu porunci.

La mijlocul lunii lui gustar, când în via domnească de pe Dealul Moldovenilor intraseră oamenii ca să copilească frunzele din jurul strugurilor, lăsându-i cu faţa la soare ca să se coacă, în Bucureşti intră un alai împărătesc, o trăsură trasă de şase cai cu coamele împletite, urmată de străjeri călări. Dinaintea trăsurii fuseseră năimiţi doi trâmbiţaşi care sunau din surle la fiecare răspântie, minunând târgoveţii, scoţând cetele de cârlani de prin mlaştini şi aducându-le la drumul mare, ademenind fetele nemăritate pe la ferestre. Oborul mare din faţa Curţii Domneşti, dincolo de Dâmboviţa, dădea în clocot din pricina mulţimii de căruţe pline cu varza culeasă din câmp, cu munţi de dovleci şi coşuri mari din răchită cu prune. Un livădar cu umerii obrajilor roşii ca mărgica se înclina dintr-o parte în alta ca fierarul cu arc din turnul Sighişoarei, arătând cu palmele amândouă când la coşurile din stânga, când la cele din dreapta:

— De magiun, de ţuică! De magiun, de ţuică! striga el plin de voioşie, stârnind chicotelile precupeţelor din jur.

Alaiul opri o ultimă oară în mijlocul oborului. Calul unuia dintre călăreţi răsturnă un coş, iar prunele se risipiră ca argintul viu pe sub tarabe, făcând jumătate dintre târgoveţi să dispară în căutarea lor. Trâmbiţaşii sunară din surle, amuţind forfota pieţei. Peste apă, porţile Curţii Domneşti se deschiseră şi două şiruri de oşteni se rânduiră într-o clipă de o parte şi de alta a podului, cu suliţele la picior şi cu flamuri legate la vârfurile lor.

Pe ferestuica trăsurii se ivi mireasa sosită de la Sibiu. Privi la toate acestea, trase o dată aer mai adânc

pe nări, ca şi cum ar fi amuşinat miresmele noii sale vieţi, scoase o batistă şi-şi tamponă uşor buzele, nasul şi ochii, apoi dispăru în adâncurile trăsurii, iar alaiul trecu podul peste Dâmboviţa.

— Ptiu! 23 de ani, să mă trăsnească de nu! proroci o cumătră care vindea ceapă, închinându-şi cruci bogate pe trupul plin de rotunjimi, ca să fie crezută.

— Ba chiar 25, e mai vârstnică decât domniţa Ruxandra a noastră, îşi dădu cu părerea vecina ei de tarabă, pe deasupra putinilor cu brânză acoperite cu ştergare cusute cu flori.

— Nu-i de vodă al nostru, conchise întreaga piaţă.

Mireasa lăcrimă întruna, din prima zi în care puse piciorul în Curtea Domnească. Coborî din trăsură plângând, trimise vorbă că nu poate veni la masa dată în cinstea ei şi mâncă plângând în iatac, plânse când se deşteptă a doua zi dimineaţă, plânse pe furiş, în batistă, la cină şi o ţinu tot aşa zile în şir.

Închipuindu-şi că poate plânge de ce plâng fetele în noaptea nunţii, Chiajna legă un mănunchi de gherghine cu panglică stacojie, îl puse în mâinile lui Petru şi-l trimise la mireasa lui, ca să-şi ceară scuze şi să-i spună că nu vor putea împărţi iatacul vreo două luni, până când piciorul lui nu se va vindeca de tot. Trăgea nădejde că vestea o va mai linişti. Dar Elena nu se opri din plâns.

Copiii domneşti îşi petreceau serile de vară la adăpostul rugilor de mure care năpădiseră zidurile de la apus. Perii lui Lăcustă îşi încurcaseră crengile printre rugii de mure, închipuind bolţi umbroase, mirosind a fructe coapte, în care copiii se ascundeau până târziu, dincolo de căderea nopţii, şi nu ieşeau decât atunci când doicile şi copiii de casă erau trimişi să perie curtea cu torţe în mâini. Inventau jocuri în care fiecăruia i se hărăzea un animal sau o pasăre cu care trebuiau să se asemuiască până a doua zi dimineaţă.

— Marina? cerea Dobra.

— Marina e un unicorn alb, spunea Alexandra, dezmier- dându-se pe lângă cea mai blândă soră a sa.

— Până la culcare nu trebuie să fii văzută de nimeni. Te strecori cum ştii mai bine, spunea Petru, muşcând dintr-o pară zemoasă şi ştergându-şi bărbia cu mâneca.

— Petru? cerea din nou Dobra, care conducea jocul.

— Petru este un vasilisc! se repezi Radu cu răspunsul. Jumătate şarpe, jumătate cocoş, până la culcare, dacă sufli asupra cuiva, acela trebuie să moară.

— Bogdan? întrebă mai departe Dobra.

Scăpăta. Stăteau în ierburile care fuseseră încinse de soare toată ziua, aşezaţi roată pe jos, înghiontindu-se în vreme ce păsările mai scuturau din când în când frunzişul deasupra lor, căutându-şi locuri bune de dormit. Luna era încă palidă deasupra Bucureştiului, marginea zării era roşie la apus, iar stelele nu răsăriseră.

— Bogdan este un balaur, spuse Alexandra, apoi tăcu, pentru că nu ştia ce ar trebui să facă verişorul său ca să fie balaur adevărat.

— Până la culcare zbori, dai din aripi şi scoţi foc pe nări, o ajută Radu. Trebuie să-ţi facem rost de o torţă.

— Aţi înnebunit? se sperie Dobra, ridicându-se în picioare şi aşezând pe Radu la locul lui, cam cu de-a sila. Fără torţă. Doar o să zboare. Dă din aripi, Bogdan, îl îndemnă ea şi copilul îşi ridică braţele şi fâlfâi de câteva ori din mânecile largi ale cămăşii.

— Iar Elena este un bonacon! sări Mircea drept în picioare, mândru de isteţimea lui. Până la culcare trebuie să tragă pârţuri otrăvitoare!

Ceata de copii izbucni în hohote de râs. Elena nu se afla printre ei. Era în iatacul său, ca în fiecare seară, dimineaţă, amiază şi noapte de când sosise aici.

— Unde aţi fost? o întrebă Chiajna pe fiica sa cea mare în seara aceea, după ce slujnicele aflară copiii şi-i aduseră la iatacuri.

— La rugii de mure.

— De ce nu o poftiţi şi pe Elena cu voi?

— Mamă, ce să caute ea între noi? pufnise Dobra, punând multă dojană şi lipsă de răbdare în cel dintâi cuvânt, ca şi cum întrebarea Chiajnei o plictisise. Locul ei este printre jupânesele din suita ta.

— Adică? întrebă Chiajna, trecând cu vederea trufia ţâfnoasă.

— Adică e prea mare pentru noi. Nu s-ar simţi bine cu Alexandra, Bogdan sau Radu şi glumele lor prosteşti cu pârţuri.

Chiajna nu-i răspunsese imediat. Purtarea noii sale nurori o încurca. Se pregătise pentru un alt soi de răzmeriţă, mai degrabă cu sfruntări pe faţă, cereri să i se spună Doamna Ţării şi pretenţii de a sta pe tron, alături de Petru, atunci când se ţinea sfat. Nu ştia ce ar fi mai nimerit să se facă cu o domniţă de vârsta surorii sale, căzută în tristeţe, care uda batistele cât era ziua de lungă şi nu dorea să vorbească cu nimeni.

— Ţineţi-i companie, îi ceru ea fiicei sale. Nu-mi amintesc să vă mai fi rugat vreodată ceva. Vă rog acum să o faceţi să se simtă bine primită.

— Nu şi-a adus jupâniţele ei de acasă? întrebă Dobra, încercând să scape.

Palmele ei erau lipicioase de la zeama perelor şi hainele îi erau pătate de mure. O dispreţuia pe proaspăta soţie a fratelui său pentru rochiile ei curate, unghiile îngrijite, mâinile mereu spălate şi felul temător în care se ferea de atingerea lumii.

— Nu. A venit singură.

— Câţi ani are?

Chiajna îşi schimbă uitătura, asprind-o.

— Ştii foarte bine că e ceva mai mare decât tine, nu trebuie să fii răutăcioasă, nu se cade unei domniţe.

— Nu sunt răutăcioasă. Spun doar că pare mai mare nu numai decât mine, ci şi decât au spus părinţii ei că ar fi.

— Cam cum ai fi părut şi tu, probabil, dacă Despot ar fi apucat să te vadă. Am spus că ai 13 ani şi tu ai făcut

de mult 16.

— Bine, mamă! pufni fata, biruită. E perfectă! Să ştii că la început noi am încercat, dar nu ne-a primit. Eu nu mă mai duc la uşa ei.

Marina luase parte tăcută la întreaga discuţie. Privise cu atenţie chipul fiecăreia în vreme ce ele vorbeau, le cercetase mişcările mici ale sprâncenelor şi colţurilor gurii, gesturile mâinilor, ridicările sau coborârile umerilor, schimbările de respiraţie. Pândise apoi sosirea slujnicei care ducea tipsia cu mâncare în iatacul Elenei, i-o luase din mâini şi intrase în locul ei. Rămăsese în iatacul cumnatei sale ceasuri întregi, apoi îşi păstrase obiceiul acesta de a se strecura înăuntru folosindu-se de slujnicele care aduceau aşternuturi, carafe cu apă, mâncare sau veşmintele pentru o nouă zi.

Chiajna o privea pe furiş cum încearcă să îmblânzească nefericirile Elenei. Ea, Chiajna, făcea parte din vieţile tuturor celor pe care îi cunoştea, iar vieţile lor erau alcătuite la rândul lor din bucăţi din ea. Viaţa Marinei cuprindea bucăţi din mama sa, dar şi bucăţi din viaţa lui Bogdan, care la rândul lui cuprindea bucăţi din viaţa lui Lăpuşneanu, care cuprindea bucăţi din viaţa ambasadorului Franţei la Înalta Poartă, care cuprindea bucăţi din viaţa Caterinei de Medici. Nimeni pe pământ nu se găseşte în afara acestui lanţ. Nimeni nu se poate sustrage încrengăturii care face ca oricine să facă parte şi din viaţa ta.

Bucata cu care fiica sa, Marina, făcea parte din viaţa ei o curăţa de urmele răutăţilor de care o bănuiau ceilalţi.

Spuneau despre ea că este aspră, neîndurătoare şi necruţătoare fără să ştie cât de mult se lupta ea ca să-şi ţină firea în frâu. Adăpostea într-adevăr o furie sălbatică în ea, un monstru de putere şi îndârjire care ar fi culcat totul la pământ dacă l-ar fi eliberat. Dar monstrul acela nu fusese niciodată slobozit. Se temuse să-şi dezlege băierile sufletului şi să lase forţa aceea să se manifeste.

Era încredinţată că nu ar mai fi putut-o înlănţui înapoi niciodată, că răul acela ar fi măturat pământul, ca un foc ce curăţă şi din care nu aveau să mai scape decât copiii ei. Nici măcar Ralu. Nici invizibila Smaragda. Nici Mircea, nici Ruxandra, nici tatăl ei, care ar fi putut refuza tronul ca să o scape pe ea de soarta pe care i-o scrisese acceptând. Tuturor le-ar fi găsit o vină monstrul ei, care i-ar fi făcut demni de trecerea prin foc.

Aveau dreptate să spună că e rea.

Dar nu ştiau cât de rea.

Fiecare are o parte înfricoşătoare, urâtă. E de datoria fiecăruia să o păstreze înăuntru, unde nu răneşte pe nimeni. Să nu ajungă în purtări. Chiajna era încredinţată că izbutise să facă asta. Curtenii şi târgoveţii Bucureştiului spuneau că nu.

Marina se întoarse din nou între ei, după câteva zile petrecute în iatacul Elenei, cu dezlegarea misterului tuturor acelor lacrimi.

— E îndrăgostită de altcineva, aduse ea vestea care linişti lucrurile la Curtea Domnească, dragostea nu era ceva prea grav, mai ales dragostea fetelor, care sfârşeşte iute sub porunca iubitoare a unui părinte care ştie mai bine unde se află fericirea copilei sale.

— Totul va fi bine, spuse Chiajna, lămurită. Să mai fie lăsată să plângă o vreme, ca să-şi spele sufletul. Apoi o vom scoate din iatac şi o vom sili să intre în viaţa casei.

Ca dovadă de înţelegere şi bunăvoinţă, ea trimise pe una dintre tipsiile cu mâncare şapte şiraguri de mărgean roşu isprăvite în mijloc cu o camee cu chipul Elenei din Troia. Stătuse în cumpănă dacă ar fi fost bine să-i scrie şi câteva rânduri. Nu găsise cuvintele potrivite şi trimisese doar colanul. O jupâniţă atât de educată cum dorea Elena să fie văzută va înţelege gestul.

Înduplecată de prietenia Marinei şi de darul Chiajnei, Elena se lăsă ademenită afară din odăile sale, uneori pentru câţiva paşi prin livada de meri şi peri pe

înserat, când parfumul poamelor era mai puternic, alteori pentru o jumătate de ceas petrecută în odăile Marinei.

Foarte curând însă, toată Curtea Domnească avea să înţeleagă adevăratul motiv pentru care plângea tânăra Doamnă
a Ţării. Pântecul ei prinse a se rotunji ca un pepenaş, bumbii rochiilor căpătară obiceiul de a sări din când în când, rostogolindu-se pe sub laviţe şi Elena se refugie iarăşi în iatac, plângând.

Numai că de data aceasta Chiajna merse după ea.

— Vei naşte în primele zile ale anului următor, dacă cele şase sarcini ale mele m-au învăţat ceva până acum, îi spuse ea fără altă introducere. Tu ai sosit la noi pe 12 august. Copil născut la cinci luni şi care să trăiască şi să fie sănătos încă nu a văzut nimeni. Nu ne mai batem capul să vorbim şi despre faptul că încă nu aţi împărţit patul, ca bărbat şi femeie. Nici nu zic că doresc răul acestui copil, să ferească Dumnezeu. Doar voiam să limpezim lucrurile între noi.

— Nu voi naşte până la începutul primăverii, îi răspunse Elena plină de cutezanţă dintr-odată, privind-o drept în ochi. Copil născut la şapte luni, care să trăiască şi să fie sănătos, s-a văzut.

— Nu ai cum să ţii pruncul ăsta în pântece până în martie. Asta e burtă de luna a cincea. Tot ce poţi face este să continui să plângi. Ăsta da, a fost un plan bun. Rămâi aici şi plângi. Vei primi de mâncare şi vei fi tratată ca soţia fiului meu. Nu ca Doamna Ţării.

7072 de la Facerea Lumii

Anul domniţei
(Anul gărgăriţelor stricătoare de spice)

Povestea Marinei

Călugării păstrători ai Gromovnicului încercaseră să-i spună anului aceluia Anul gărgăriţelor stricătoare de spice. Oamenii însă îl numiră Anul domniţei şi nimic nu-i mai putu face să-i spună altfel.

Marina ieşi din iarna anului aceluia cum ies fluturii din coconii lor. Se înălţase ca din apă, mijlocul îi rămăsese cât pumnul, pe când şoldurile i se rotunjiseră ca bobocii mari de nufăr care stau să plesnească. Genele i se îndesiseră ori ea căpătase dintr-odată obiceiul de a privi pe sub ele. Buzele îşi schimbaseră forma sau fata încetase să mai râdă cu toată gura, păstrându-le lipite şi arătându-le în sfârşit drept ceea ce erau: un cocor mic, roşu, fremătând într-un zbor rămas neterminat la marginea chipului ei. La începutul iernii încă îşi mai lovea băieţeşte genunchii cu palmele, hohotind din toată inima, cu capul dat pe spate. La sfârşitul ei privea şăgalnic peste umăr, cu gura ascunsă în spatele lui, săgetând drept în casa sufletului pe cel căruia îi arunca privirea. Toată cetatea simţi schimbarea. Bucureştenii primiră darul acesta al anului care începea, considerându-l al lor.

— Domniţa noastră, spuneau şi ochii lor străluceau a mândrie de părinte atunci când îi rosteau numele.

Cu siguranţă se făcuseră ei vrednici prin ceva de aşa

o podoabă. Spiridon năsturarul îi trimise în dar două duzini de nasturi sculptaţi în os, închipuind fiecare câte un tranda- firaş. Fără plată, numai pentru frumuseţea domniţei noastre, spusese el, trimiţând punga cu aspri înapoi. Din piaţa mare din faţa Caselor Domneşti soseau zilnic pentru ea mere mari şi roşii, năframe de borangic, ulcele de pământ cu sămătişă proaspătă, păstrată la răcoare. O precupeaţă îi trimisese odată un coş cu câţiva pui de o zi, pentru bucuria domniţei. Oraşul întreg era la picioarele Marinei.

Când lepădă caftanele îmblănite care-i ascundeau trupul ca nişte clopote şi căciulile de samur din care i se zăreau numai ochii printre firele blănii, mişcările ei dezmierdate, domoale ca prin apă fermecară toată suflarea cetăţii. O fată ca un descântec, spuneau despre ea femeile. Mergea ca şi cum ar fi lăsat pe urma ei plutind un cântec.

Atunci când sosi copila Elenei pe lume, Marina luă apărarea lăuzei, mutându-se cu totul în iatacul ei şi priveghind ca mama sa, surorile şi toate slujnicele să o trateze cu blândeţe şi cu respect. Erau cele dintâi zile ale anului care avea să poarte numele Anul domniţei, nu după copila ce se născuse, ci după fiica cea fermecată a Chiajnei.

— Eşti lăuză într-o ţară străină, îi spusese Chiajna nurorii sale. Ştiu cum este. Nu voi fi pe cât de răzbunătoare aş avea dreptul să fiu. Iarna asta vei găsi la mine adăpost cald şi de mâncare. Stai lângă cămin şi alăptează. Întremează-te. La începutul verii, când şi pruncul va putea suporta călătoria, o să pleci înapoi la mama ta. Căsătoria nu este valabilă.

Scrise apoi un răvaş lui Zápolya. Arătă că între ziua sosirii miresei la Bucureşti şi naşterea fetiţei se scurseseră mai puţin de cinci luni. Îi spuse că prunca era sănătoasă, arătând ca orice copil obişnuit, născut la soroc, şi mănâncă bine. Semnă cu numele ei, nu al lui

Petru, aşa fel ca Zápolya să se gândească la ea atunci când va citi.

Regele Ungariei îi răspunse cu vorbe curtenitoare, adăugând soliei numeroase daruri pentru toţi membrii familiei Drăculeştilor. Nu fusese uitată nici măcar Ruxandra cu fiul ei. Dorea fetiţei născute la Curtea Domnească a Valahiei viaţă lungă şi sănătate. Era încredinţat că va fi bine îngrijită şi o asigura pe Chiajna de recunoştinţa veşnică a puternicului Regat al Ungariei, ceea ce nu era un lucru de lepădat, îşi încheia el răvaşul.

Au ştiut, înţelese Chiajna. Din toată scrisoarea vedea numai cuvintele strecurate anume pentru ea, cu care Zápolya ar fi dorit să pecetluiască o nouă înţelegere: născută la Curtea Domnească a Valahiei, recunoştinţă, puternicul Regat al Ungariei.

De Costandinu păsărilor, când graurii şi măcălendrii începuseră să-şi scoată puii din cuiburi ca să-i înveţe să zboare, Chiajna urcă în trăsuri pe Elena cu fetiţa şi toate darurile primite de la Zápolya în tot acest răstimp şi o trimise înapoi la Sibiu. Elena încetase să mai plângă, ceea ce o făcea pe Chiajna să creadă că ea avea să-l întâlnească acasă pe tatăl copilului şi lucrul acesta o bucura.

Ca să-şi arate cât se poate de limpede poziţia în toată această încurcătură, Zápolya dărui finei sale Cetatea Devei, ca să trăiască în ea şi să-şi crească acolo fetiţa. În hrisovul de proprietate o numise pe Elena ***sora mea adoptivă*** şi se îngrijise ca vorbele acestea să fie cunoscute tuturor, aşa fel ca ele să ajungă la urechile Chiajnei.

— Ţi l-ai făcut duşman, îi spusese Ruxandra surorii sale. Poate că ar fi fost mai bine să consideri totul o alianţă ceva mai complicată.

— Nu mi-a fost niciodată prieten, răspunsese Chiajna. Tatăl lui a plătit pe Dracii Negri ca să ne

asedieze în Cetatea Ciceului, pe când tu abia veneai pe lume. Nu stăm la aceeaşi masă. O să se gândească de acum de două ori înainte de a-şi închipui că mă poate face părtaşă la astfel de necuviinţe. Trebuie să le arăţi că nu te temi de ei, chiar dacă asta te-ar putea costa viaţa.

În vara aceea, ceata de copii domneşti care îşi petreceau vremea împreună la rugii de mure se sparse. Cea dintâi se desprinse Marina, care devenise foarte gânditoare după plecarea Elenei. Se retrăgea singură în odaia cărţilor, deschidea
un volum legat în piele stacojie, cu colţurile ferecate în argint filigranat, şi după câteva rânduri ridica ochii din carte şi lăsa privirea să-i rătăcească pe fereastră. Îi plăceau tăcerile, i se părea că glăsuiesc o limbă pe care nu o înţelege nimeni. Poate tăcerea îţi arată distanţa, îşi spunea, urmărind cu privirea puii unui graur ce învăţau să zboare poticnit pe sub fereastră. Tăcerea din odăile mici este altfel decât tăcerea de sub cerul liber. Când stai afară şi e linişte, simţi că te risipeşti ca fumul, marginile tale se lărgesc şi începi să te temi că nu vei mai şti drumul înapoi în tine. Îi plăceau hotarele atunci când erau ale trupului său. O linişteau. E plăcut să ştii unde te termini.

Chiajna începuse să-şi facă de lucru prin preajma ei şi să o iscodească din priviri, atunci când observase că se petrece ceva cu Marina. Şi-o amintea pe când avea faţa mult mai mare decât palmele. Avea numai câţiva ani şi, atunci când era necăjită, încerca să-şi îngroape faţa în palme şi izbutea numai pe jumătate. Între timp, palmele ei crescuseră, îi puteau acoperi acum întregul chip atunci când era supărată, ceea ce nu mai era la fel de înduioşător ca pe vremea când era pruncă. Devenise stânjenitor, era de părere Chiajna. Ce motiv de supărare, durere şi tristeţe poate avea o domniţă, fiică de voievod, soră de voievod, născută în leagăn de

mătase şi crescută numai cu lapte şi miere, purtând conduri înche- iaţi într-o parte cu mărgăritare? Ce şi-ar fi putut dori Marina şi nu avea deja?

— la-mă în braţe, mamă, îi spunea uneori, tânjind fără să poată spune după ce, iar pe Chiajna rugămintea aceasta dezmierdată o nedumerea.

Îmbrăţişări? Erau oare târgoveţi de rând? De unde ieşise la suprafaţă într-o fiică a ei nevoia aceasta cu aspect lipicios de mâncare călduţă cu rântaş lung, dar lipsită de hălci adevărate de carne? Departe în sângele ei, femeile Muşatinilor şi ale Drăculeştilor rupeau cu dinţii din hartane zdravene, ceea ce le atrăgea respectul bărbaţilor de la mese, nu sorbeau din vârful buzelor zemuri complicate. Un gând îi răci inima: semăna cu sora sa, Ana. Fiica sa avea să sufere mai mult decât toţi ceilalţi copii ai săi, înţelese dintr-odată şi o privi altfel, ca şi cum fata se îndepărtase brusc de ea. Cum să alegi să suferi, atunci când poţi alege să te opui, să-ţi uşurezi soarta, chiar cu preţul împietririi inimii? Altă fiinţă, cu totul necunoscută, ieşea din coaja copilei pe care o ştiuse până acum. Marina se înstrăina, devenea altfel decât ei, iar Chiajna simţi un soi ciudat de respect pentru această alegere care nu era la îndemâna oricui.

Ana.

Nu se mai gândise de mult la ea. După atâtea bătălii pierdute sau câştigate cu un preţ prea mare, Ana şi viaţa ei i se arătau astăzi într-o altă lumină. Poate că în final se va dovedi că ea este de fapt cea mai câştigată. Cea mai deşteaptă. Drumeagurile lăturalnice au până la urmă o înţelepciune a lor. Se supravieţuieşte uşor pe ele. Mult mai uşor decât pe drumul mare. Dacă ar fi fost adevărat că ceea ce urmărise mereu fusese numai supravieţuirea copiilor săi, atunci nu ar fi trebuit să-i îndepărteze de drumul mare şi să-i ascundă pe poteci din acestea mărginaşe?

Şi atunci, dacă nu supravieţuirea o urmărise în tot

acest timp, aşa cum crezuse, ce era de fapt? Pentru ce lupta? Putere? Puterea este animalul viu şi conştient, cu propria voinţă, care vieţuieşte în coşul pieptului unora ca ea şi-i mână toată viaţa de la spate, fără ca ei să ştie?

Nu fără să ştie. Ştiuse dintotdeauna. Fără să se poată împotrivi. Fără să vrea să se împotrivească, pentru că nimic nu se asemăna cu dulceaţa zilelor în care se deştepta de dimineaţă şi cel dintâi gând, înainte de a deschide ochii, era că izbutise, cetatea şi ţara întreagă aşteptau poruncile ei, vecinii îi căutau prietenia, vrăjmaşii priveau cu respect către hotarele ei. Era un păcat? Făcuse tot ceea ce se aşteptase de la ea.

Poate că nu se aşteptaseră să şi izbutească, dar cu toţii îi arătaseră foarte limpede că nu există alt drum pentru ea şi este datoare să încerce: tatăl ei, Doamna Elena, Mircea, fiica lui, Stana, Macarie cronicarul, baba, Lăcustă, Anghel cu Marula lui, Micu, băiatul din Cetatea Ciceului, Manase Calul, toţi oaspeţii de la nunta ei, toţi târgoveţii şi boierii Bucureştiului atunci când păşise prima oară aici, Şerban banul din Izvorani şi răposaţii lui feciori, fostele ei druşte, Bârsan păcurarul, bătrâna Maria Craiovescu, sultana Roxelana, Mihail Cantacuzino din Constantinopol, Spiridon năsturarul şi fiecare oştean şi căpitan în parte.

Stamate Paleologu încremenise cu arcul încordat şi săgeata în strună. Chipul lui nemişcat părea mort. Braţele făceau o cruce perfectă cu trupul, cotul drept în linie cu urechea, vârfurile degetelor la colţul gurii. Îşi înclinase puţin capul, aşa fel ca ochii să-i fie aliniaţi cu săgeata şi cu ţinta. Păstră o vreme vârful săgeţii între degetele cu care ţinea arcul, sprijinindu-l, părând să-i vorbească cu ele, să-l înveţe ceva tainic.

Nu mai sufla nimeni în jur. Amuţise via întinsă pe tot dealul din spatele lor, coborâseră din zbor graurii care tâlhăreau strugurii şi nu se mai mişcau vulpile care

pândiseră până atunci găinile scăpate din coteţe.

Stamate dădu drumul săgeţii, eliberând întreaga fire, şi un surâs îi lumină faţa. Marina îl sorbea din ochi. Era o taină în el pe care numai ea o dibuise. Deocamdată nu o putea desluşi în cuvinte, dar o vedea, iar asta o făcea să simtă că are ceva în comun cu el, că îl înţelege într-un fel în care nimeni altcineva nu poate să o facă.

Săgeata zbârnâi prin aer şi se înfipse în ţintă, chiar alături de a lui Ioan Cantacuzino. Amândouă mai tremurară o clipă, apoi rămaseră nemişcate. Mulţimea de boieri valahi, Cantacuzini şi Paleologi, care acopereau dealul ca o cuşmă ridicară din sprâncene a nedumerire, apoi, înţelegând, izbucniră în urale. Stamate Paleologu trimisese săgeata tot în ţinta cusută de mâna domniţei Marina, ca şi Ioan Cantacuzino. Niciunul dintre ei nu ţintise ştergarul cusut de Dobra. Avea să fie război, boierii erau din cale afară de mulţumiţi, un val de veselie străbătu mulţimea, peţitul acesta tocmai se însufleţise şi mai mult atunci când ei credeau că întrecerile şi sărbătoarea trecuseră deja de punctul lor cel mai interesant.

Chiajna îşi scărpină uşor obrazul cu podul palmei. Pielea spuzită şi roşie începuse să o mănânce dintr-odată atunci când amândoi peţitorii îşi trimiseseră săgeţile în aceeaşi ţintă. În Cetatea Bucureştiului, cetele de cârlani şi şobolani de pe Uliţa Dintre Gârliţe adunaseră romaniţa mai înainte de a înflori. O plătea Doamna pe toată, în fiecare an trebuiau să aducă sacii şi coşurile într-un loc îndepărtat de pe Drumul Vechi al Târgovişte, către apele puturoase unde argăseau tăbăcarii pieile. Oamenii domniei făceau aici focuri mari şi ardeau plantele. Babele mai doseau răsad şi încercau să prindă romaniţa în locuri ascunse prin spatele grădinilor, dar cu multă teamă, căci se pedepsea cu douăzeci de nuiele la tălpile goale, în mijlocul târgului, în faţa Bisericii Stanei.

Vara aceasta, Chiajna avea un motiv în plus să se

ferească de romaniţă şi să-şi păstreze obrazul curat, nespuzit: plănuia să mărite fetele cele mai mari. Chemase pentru aceasta pe Cantacuzinii şi Paleologii din Constantinopol, poftindu-i să vină cu mic, cu mare, să petreacă vara împreună, să se bucure de pomii plini de rod şi de vremea bună. Vor face plimbări călare şi vor organiza întreceri de tras cu arcul şi lupte cu sabia, iar nopţile vor înălţa focuri până la stele, aruncând pumni de sare în ele ca să scoată scântei.

Uitase însă să poruncească stârpirea romaniţei şi la vii. Degeaba alergau acum copiii satului printre picioarele oaspeţilor şi de-a lungul rândurilor de vie, rupând florile şi îndesându-le în sân. Amintirea lor avea să rămână în aer câteva zile, după ştiinţa lui Lăcustă, chinuind pe Chiajna.

Pregătise cu multă sârguinţă vizita aceasta a oaspeţilor de la Constantinopol. Totul avea să se sfârşească cu două nunţi, dacă lucrurile aveau să decurgă aşa cum le plănuise ea cu Patriarhul Paleologu şi cu Mihail Cantacuzino. Sosiseră doi pretendenţi: fratele lui Mihail, loan Cantacuzino, şi nepotul patriarhului, Stamate Paleologu. În taină, Chiajna nădăjduia că va izbuti să lege nişte vorbe şi pentru o căsătorie mai îndepărtată între fiul lui Mihail şi mica Alexandra, amândoi de-o vârstă, născuţi în acelaşi an şi sub acelaşi acoperiş, pe când Chiajna cu întreaga familie se afla în surghiun la Constantinopol.

— Încă o dată, ceru Mihail Cantacuzino, acoperind cu glasul puternic toată zarva de pe deal. Ştergarul cusut cu roşu mi se pare mie că se află împotriva vântului, e mai greu de luat la ţintă. Uite o provocare pentru adevăraţi arcaşi iscusiţi: să nimerească de data asta cercul cel roşu.

Surâdea, prefăcându-se vesel, dar arunca spre grupul Paleologilor priviri cam prea lungi ca să fie prietenoase. Căpătase de curând o dregătorie nouă de

la sultan şi, cu tot respectul pentru sutana patriarhului, găsea că rangul Cantacuzinilor era mai presus decât al Paleologilor în Constantinopol zilele acestea. Drept pentru care fratele său fusese poftit să tragă cel dintâi cu săgeata într-una din cele două ţinte cusute de domniţele Drăculeştilor. Dacă loan Cantacuzino îşi făcuse alegerea, atunci de ce Stamate Paleologu nu trimisese săgeata lui în cea de-a doua ţintă? Se simţea jignit, dar nu arătă asta. Aveau să se răfuiască acasă. Aici venise pentru petrecere şi asta avea de gând să facă toată vara.

— Ia să vedem dacă e la fel de uşor şi spre ţinta cu cercul roşu, mai spuse către fratele său, poftindu-l cu un gest din palma întinsă.

Ioan Cantacuzino trecuse de mult de vârsta însurătorii. Din pricina aceasta nu mai gusta cu aceeaşi bucurie jocurile şi întrecerile. Îşi închipuia cum arată în ochii celorlalţi, cu un cap mai scund decât Stamate, cu pântecele lui de negustor bogat revărsat peste chimirul împodobit cu mulţime de rubine, cu capul înfăşurat într-o cealma răcoroasă din alagea de culoarea vaniliei, puţin crăcănat după părerea unora, din pricina drumurilor lungi călare, îi lămurea Ioan Cantacuzino.

Se purta după moda sănătoasă a generaţiei care asistase la întoarcerea sultanului din glorioasa bătălie de la Mohâcs,

la intrarea triumfală în Bagdad şi la toate cuceririle anilor acelora. O generaţie de aur, care ştiuse să se înveşmânteze şi să-şi arate rangul, spre deosebire de tinerii de astăzi.

Trimise săgeata spre ştergarul cusut de Dobra scurt, cu gesturi puţine, fără spectacolul oferit de nepotul lui Paleologu. Coborî apoi braţul cu arcul de-a lungul trupului şi privi cu dispreţ spre grupul de tineri care-l înconjurau pe Stamate. Nicio cealma. Nicio nestemată pe chimir. Capete descoperite, plete în vânt, obraji raşi şi mustăcioare ca nişte vrăbii obraznice, din care tot mişcau către grupul de jupâniţe ce purta în mijloc pe Dobra şi pe Marina.

Săgeata lui se înfipse drept în mijlocul cercului cusut cu arnici roşu de Dobra. Domniţa făcu o mică plecăciune de mulţumire, fără să izbutească să şi roşească, aşa cum ceruse cu insistenţă mama sa. Să fie mulţumită că nu mă umflă râsul ca pe jupâniţele acestea din jur, privind crăcănatul, pânte- cosul, moşul trăgând cu arcul, curat faunul pădurii, îşi spuse, plesnind uşor mâna Marinei, care o tot împungea în cot.

— Vreau să vorbesc ceva cu tine.

— Acum, când e rândul lui Stamate?

Stamate Paleologu avea un fel neobişnuit de a surâde numai din colţul drept al buzelor, ca şi cum chipul său făcea parte din două lumi diferite: una împovărată de tristeţi care-l apăsau mereu, alta care izbutea cumva să se sustragă amărăciunii şi să râdă de ea, ştiind că toate sunt trecătoare.

Era mai înalt decât toţi bărbaţii care se întâmplau prin preajma lui, dar asta părea să-l stânjenească, aşa că Stamate îşi lăsa umerii să cadă şi înclina capul a şăgălnicie, arătând zâmbetul lui din jumătate de gură atunci când se afla într-un grup. Era mai bun decât ei la orice: trăgea mai bine cu arcul, îi biruia la lupta cu sabia, îi întrecea la călărit şi atrăgea atenţia tuturor

femeilor. Cu o generozitate pe care nimeni nu o înţelegea, după ce-şi culegea cei dintâi lauri, lăsa şi pe ceilalţi să câştige, încetinind calul chiar înainte de sfârşitul cursei ori ţintind atât de perfect mijlocul penei cu care era prinsă sus ţinta, încât era limpede pentru toată lumea că aşa ceva nu putea fi întâmplător. Stamate surâdea numai, cu jumătatea lui de faţă care locuia în lumea surâsurilor.

Atunci când credea că nu-l vede nimeni, ochii lui se plecau în pământ şi între sprâncene îi apăreau două cute de îngrijorare. Arăta ca un copac cu rădăcinile otrăvite, care se străduieşte să se menţină pe picioare cu curaj. Când îşi auzea numele strigat, ieşea din starea aceasta direct într-un hohot de râs, înclinându-se către cel care-l chemase şi atingându-i cotul sau umărul, un gest cu care ar fi dorit să-şi ceară iertare că l-a îngrijorat, cu care spunea sunt bine, nu am nimic, ce zi frumoasă!

Toţi bărbaţii tineri din alaiul cu care sosiseră, deopotrivă Cantacuzini şi Paleologi, şi-l aleseseră conducător pe Stamate, recunoscându-i prin aceasta superioritatea la întreceri şi faptul că-şi doresc să fie ca el. Departe de a se făli cu asta, Stamate părea stânjenit şi încerca la tot pasul să se arate la fel ca toţi ceilalţi.

Îşi luă din nou poziţia de tras, îndreptând umărul stâng către ţintă, sprijinind în pământ picioarele lungi şi drepte, cu pantalonii strânşi pe pulpe şi vârâţi în cizme. Faţa îi împietri ca şi prima oară. Ştergarul întins ca ţintă pe o scândură avea cusut în mijloc un cerc roşu cât palma, împrejmuit pe margini cu şiruri mărunte de trandafiraşi. Florile puteau fi cu greu zărite de la distanţa la care se aflau arcaşii. Stamate slobozi săgeata, care se înfipse chiar în marginea de sus a cercului.

Mulţimea cumpăni o clipă dacă e motiv de urale sau nu. Săgeata lui loan Cantacuzino era acum singura din

mijlocul cercului cusut de Dobra. Asta ar fi putut avea o însemnătate. Pe de altă parte, feciorul Paleologilor era cunoscut că lasă uneori jocul celorlalţi participanţi, iar asta ar fi fost acum o jignire ascunsă. Jupâniţele din suita celor două domniţe puseră capăt problemei, rupând-o la fugă pe culmea dealului către ţinte, împinse de curiozitate şi chicotind. Erau florile petrecerilor din vara aceea, ştiau asta şi se bucurau de fiecare ceas.

Abia ajunşi cu toţii lângă ţinte, înţeleseră. Mihail Cantacuzino făcu Chiajnei un semn cu degetul între ei amândoi: trebuie să vorbim. Jupâniţele cele lipsite de minte se îmbujorară şi-şi cuprinseră obrajii în palme, topite de drag. Dobra aprecie isteţimea şi-i aruncă lui Stamate o privire amuzată. Marina îşi auzea inima în urechi pe dinăuntru şi simţea câte o lacrimă plutind în fiecare ochi, aşa că se străduia să nu clipească, ca să nu le piardă de acolo şi să se dea de ruşine în faţa tuturor.

Săgeata lui Stamate nu se afla pe marginea cercului, ci drept în mijlocul inimii trandafiraşului din fruntea întregii cusături. Nu greşise ţinta. Nici nu lăsase pe Ioan Cantacuzino să câştige. Refuzase elegant această parte a întrecerii, arătând o măiestrie pe care niciunul dintre cei aflaţi de faţă nu ar fi putut-o egala, ca şi cum ar fi spus că îşi făcuse alegerea şi pentru el jocul s-a terminat.

Atunci când îşi scoase săgeata din ştergar, îi dărui Marinei de aproape o privire care dură o clipă mai mult decât ar fi fost cuviincios, privirea aceea a lui pe care nu o arăta niciodată oamenilor, ci o punea numai în pământ atunci când credea că nu-l vede nimeni. Un strop de tristeţe, o înţelegere serioasă a lumii şi încă ceva pe care fata îl tălmăci ca pe un reproş adus ei. Se răsuci apoi scurt pe călcâie şi plecă cu paşi largi, dispărând iute în ceata de feciori de boieri care-l primi cu urale.

Sufletul Marinei se frânse pe din două. Stamate suferea şi tocmai îi ceruse ajutor, era limpede ca lumina

zilei. Cele două lacrimi pe care izbutise până acum să le păstreze între gene alunecară. Se aplecă îndată, prefăcându-se că meştereşte ceva pe la conduri, şi le şterse pe furiş cu mâneca. Se pomeni cu Dobra jos, lângă ea, şi ştiu că îi vede bine ochii uzi. Îi punea întrebări numai din priviri şi tot aşa o şi certa pentru slăbiciunea ei.

— Ţi-am spus că vreau să vorbesc ceva cu tine! o repezi Marina, mai mult pentru că trăgea nădejde că glasul aspru îi va schimba starea, avea nevoie să fie supărată pe cineva ca să poată birui tandreţea nesfârşită care-i dădea ghes să continue să plângă, să scoată afară din ea marea de lacrimi pe care o pusese acolo Stamate cu o privire.

Dobra o înşfăcă de cot şi o trase după ea printre rândurile de viţă-de-vie. După câţiva paşi privi înapoi şi pricepu că nu e bine, mergeau la vale, continuau să se afle sub privirile tuturor. Îşi împinse sora pe una dintre potecile ce tăiau via de-a curmezişul, ieşiră într-o margine şi intrară sub poala pădurii. Jupâniţele veneau în fugă către ele, umplând locul de poale colorate ce zburau ca nişte aripi pe deasupra ierburilor coapte ale verii. Dobra le rândui de pază, la câţiva paşi distanţă de ele, şi se întoarse către Marina.

— Ce vrei? o întrebă cu asprime, aşa cum fusese obişnuită să răspundă valurilor de duioşie, atunci când ele îi invadau inima.

— Mi s-a înfundat nasul, nu pot să respir, spuse Marina speriată, lăcrimând acum din belşug, respirând neregulat şi trăgându-şi întruna nasul. Nu pot să respir, Dobra! repetă înfricoşată.

— Pentru că plângi ca proasta! Eu nu pricep ce ai. Respiră pe gură, că nu ai nimic, nebuno!

Îi şterse faţa cu o batistă adusă repede de una dintre jupâniţe, care îşi reluă apoi locul de strajă. O puse să-şi sufle nasul. Îi presă pe cap şuviţele smulse din împletitură şi udate de lacrimi.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă apoi încet, când o simţi mai liniştită.

— Lasă-mi-l mie pe Stamate, spuse Marina şi numele lui îi umplu iarăşi ochii de lacrimi.

— Stamate? întrebă Dobra, străduindu-se să facă legături şi să înţeleagă. la-l. Atâta tot?

Marina dădu din cap în semn că da, căută iute batista şi-şi înfundă faţa în ea, apoi îşi aplecă fruntea pe umărul surorii sale şi izbucni în hohote descurajate, un plâns sfâşietor, lipsit de orice mângâiere şi speranţă, ca la un sfârşit de lume. Capul ei alunecă de pe umărul Dobrei în jos, se sprijini o clipă de un sân, apoi se cuibări în poala ei, lipindu-şi trupul scuturat de plâns de pământ, singurul suficient de puternic ca să-i susţină durerea.

— Dar ce te doare, copilule? se sperie de data aceasta Dobra, vorbindu-i cu blândeţe şi mângâindu-i părul şi spatele. Nu suntem noi două? Tu nu ştii că nu eşti singură? Spune-mi mie ce este cu adevărat, că de nu ţi l-oi scărmăna eu de-o să meargă pe sârmă prin faţa noastră. Ce ţi-a făcut?

— S-a uitat la mine cu nişte ochi, Dobra, de mi-a rupt sufletul în două.

— S-a uitat la tine? repetă ea cuvintele surorii sale cu prefăcută mânie, ca şi cum uitatul ar fi fost pedepsit de pravila ţării.

Printre lacrimi şi suspine, Marina pufni scurt în râs.

— Tu plângi de dragul lui? o mai întrebă.

Marina dădu iarăşi din cap în semn că da şi mai scoase un val de lacrimi. O vreme tăcură peste descoperirea aceasta. Dobra o legăna şi-i săruta din când în când părul. Marina anunţa la răstimpuri că are nasul înfundat şi nu poate să respire.

— Isprăveşte odată cu nasul ăsta că ţi-l rup, îi şoptea cald în ureche, smulgându-i câte un râs firav.

Din depărtare răzbăteau până la ele glasurile petrecerii. Prin spatele lor, în adâncul pădurii, foşni

ceva. Dobra culese un vreasc de lângă ea şi-l aruncă hotărâtă în spate, ca să alunge vulpea. Un şir de furnici trecea voinicește peste pătura de frunze uscate şi urca pe trunchiul unui copac. O lume mică, aflată chiar aici, la picioarele lor, îşi continua viaţa ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Tot ce depăşea mărimea unei furnici nu exista pentru lumea aceea. Marina întinse degetul şi le opri înaintarea. Furnicile se tulburară, şirul se desfăcu în două şiruri mai mici, care părură să aibă fiecare porunca lui. Numai una singură cuteză să i se urce pe deget, iar fata o aduse înaintea ochilor şi o cercetă.

— Nici nu ştie că exist, spuse încet.

— Parcă ai zis că s-a uitat cumva la tine.

— Cum mă uit eu la furnica asta.

— O să stea aici toată vara. Asta se mai poate schimba. Mâine a zis mama că-i ducem să vadă Mănăstirea Turnu a Măriei Sale Vlad Ţepeş. Vezi cum faci să rămâi singură cu el şi mai vorbiţi şi voi. Mai vorbeşte şi tu. Mânie-te un pic.

— Ce să-i spun?

— De ce nu-mi ţii calul, jupân Stamate, nu vezi că vreau să descalec? Aşa se poartă un fecior de boier? Dar ştii, cu mânie şi te uiţi drept în ochii lui. Lor nu le place să fie vinovaţi şi va căuta să fie mereu prin preajmă atunci când descaleci, ca să audă de la tine laude, nu dojană. Fă-l să-şi dorească o laudă din gura ta şi te va urmări până la sfârşitul verii.

— Şi el o să spună în mintea lui „aşa domniţă certăreaţă mie nu-mi trebuie”. O să mă ajute să descalec şi apoi o să fugă mâncând pământul.

— Nimic nu ştii, spuse Dobra, bătând scurt aerul cu palma în semn de dispreţ. Ai dreptate să plângi.

— Dar tu ai să fii mulţumită cu loan Cantacuzino?

— Surioară, surâse Dobra subţire, ca şi cum tocmai era pe cale să dezvăluie un secret important, aparţinând lumii celor mari, nu vreo taină din cele mărunte de-ale

fetelor, nu te supăra, dar eu, dacă aş avea soţ un Cantacuzin aşa oţărât cum e jupânul loan, o să conduc ţara asta după mama. Tu cu prinţul din poveşti nu ştiu ce crezi că o să conduci, că eu nu-l văd ţinând piept nici măcar turbaţilor dinăuntru, darmite celor dinafară. Dacă tu îl vrei, eu ţi-l las, că mie nu-mi trebuie.

— Te-a stricat mama, murmură Marina, lămurită.

— Te-a stricat pe tine Elena, că numai ea ţi-a băgat în cap parfumuri din astea cu iubiri şi jale. Dar eşti sora mea şi o să fac ce-mi ceri.

Ziua aceea petrecută la vie se isprăvi cu focul ridicat pe trunchiuri înalte de paltini şi cu berbecii la proţap pregătiţi de ciobanii locului. Noaptea de vară coborâse târziu. Curtenii şi oaspeţii erau obosiţi, fericiţi şi flămânzi. În sat se isprăviseră treburile de peste zi şi oamenii urcaseră unul câte unul

la deal, ca să vadă boierii. Sosiseră şi zicălaşii, o cobză, o scripcă, un fluier şi chiar un chimval pe care-l căraseră doi dintre ei şi-l proţăpiseră bine pe picioare, în pământul de la marginea viei. Aduseseră cu ei o fată din sat care cânta din gură. O împinseră în faţă şi starostele zicălaşilor porunci cu iscusinţă un cântec potrivit pentru însemnătatea zilei care se sfârşea.

— Numai cobza, spuse el cu socoteală către oamenii săi.

Pentru că doar cobza putea plânge ca un om. Scripca avea glasul prea vesel, chimvalul era prea complex, pe când plânsul este simplu, iar fluierul ar fi acoperit cu jalea lui vorbele cântecului, mutând atenţia de la fată la el.

Cu cobzarul alături, fata dădu drumul unui cântec despre doi flăcăi porniţi să vâneze căprioare, dar întorcându-se până la urmă acasă cu două neveste-surori. Feciorii de boieri aruncau sare în foc. Scânteile se ridicau până la vârfurile pădurii din spatele lor, topindu-se apoi la picioarele stelelor, minunând jupâniţele. Mirosea a pastramă şi a vin. Sătenii se strânseseră într-un cerc larg împrejurul boierilor, bucurându-se de seara aceasta care avea să devină curând cea mai importantă poveste din vieţile lor. Când a venit Doamna Chiajna la noi, la vie, cu toţi boierii curţii.

Braţele rotunde, fără cusur, ale fetei se iveau din mânecile suflecate până aproape de umeri ale cămăşii ei, luminând ca două animale mici, înduioşătoare. Cei de faţă le sorbeau din ochi, îşi plimbau privirile de-a lungul lor, închipuindu-şi mirosul, catifelarea, căldura şi mai cu seamă închipuindu-şi că şi braţele domniţelor care erau peţite în noaptea aceasta vrăjită trebuiau să fie tot la fel, pe sub mătăsurile cusute cu fir de aur care le acopereau.

Când spunea ***căprioare***, fata prelungea atât de mult

cuvântul şi glasul ei devenea atât de sfâşietor, încât cei de faţă îşi imaginau aievea săgeţile străpungând inimile celor două domniţe şi scoţându-le pentru totdeauna din rândul fermecat al fetelor, aşezându-le în rândul atât de dureros al nevestelor, punând capăt visurilor neasemuite şi preschimbându-le din căprioarele la care se închină întreaga fire în soţiile care, după toate cunoştinţele lor, mai întâi lăcrimează un an sau doi, apoi se liniştesc.

Marina nu înţelegea ce se întâmplă cu ea. Cunoştea foarte bine cântecul, pentru ce îi sfâşia acum inima? Nu era pentru prima oară când auzea:

> ***În valea plină de soare Erau două surioară***.

De data aceasta însă, din pricina celor ce se întâmplau pe deasupra capetelor lor în noaptea aceea, poate din pricina apropierii sfârşitului zilelor ei în casa mamei sale şi cu siguranţă din pricina lui Stamate, cântecul i se părea un bocet. O tristeţe ca în ziua morţii o înecă. O împăcare plină de înţelepciunea înţelegerii că nu avea unde fugi, nu avea unde să se ascundă, trebuia să-şi bea pocalul de pelin născut pe lume odată cu ea, pentru ea.

Atunci când fata ajunse la versurile: ***Cu şorţuleţul la brâu/ Spălau rufele la râu***, mulţimea de boieri şi sătenii de pe margini izbucniră în râsete, înclinând din capete în semn că da, da, erau convinşi că prinţesele făcuseră asta. O sută de perechi de ochi se îndreptară către cele două domniţe, închipuindu-şi-le spălând rufe în râu şi veselindu-se peste măsură de imaginea aceasta. Dobra scoase cu dibăcie sabia din teaca unui boier care stătea alături de ea, sări în picioare şi-i sprijini vârful de gâtul unui oaspete. Era dintre ai Cantacuzinilor, iar Mihail Cantacuzino fu cel dintâi care îşi înghiţi râsul şi se ridică în picioare furios. Paleologii

continuau să surâdă cu încântare.

— Sunt căprioare şi căprioare pe lume, jupâne Mihai, surâse Dobra, înfigând sabia în pământ şi făcând o mică plecăciune spre el. Cine se încumetă să pornească la vânătoare ar trebui să cunoască fiarele pădurii.

1. *Doi voinici din valea mare,* cântec vechi din Valea Voievozilor, Târgovişte.

Mulţimea râse, unii mândri de domniţa lor, alţii numai încântaţi de spectacol şi de ceea ce descopereau.

— Căprioarele nu sunt tocmai fiare ale pădurii, domniţă, spuse Mihail Cantacuzino, străduindu-se să arate un surâs.

— Pe la noi se mai întâmplă, jupâne, îi răspunse Dobra, apoi îi dărui o nouă plecăciune, şi mai scurtă, şi mai strâmbă decât prima, ca să o poată aduce mai târziu ca dovadă mamei sale că glumise, nicidecum nu fusese necuviincioasă, era numai o neînţelegere.

Marina se strecurase printre oameni încă de la cel dintâi hohot de râs al lor şi se retrăsese în spatele proţapurilor pe care se roteau berbecii, dincolo de hotarul întunericului, acolo unde cercurile de lumină nu mai ajungeau. Se simţea la adăpost aici, apărată de noaptea caldă. Ridică privirea la cerul spuzit de stele şi sunetele petrecerii se stinseră. Pentru o clipă avu sentimentul că se află undeva foarte sus, aproape de ele, departe de zarva boierilor puşi pe mascarade şi caraghioslâcuri. Oamenii ceruseră să fie luat cântecul de la început. În jurul Marinei era o linişte cuminte, nimeni nu făcea aici haz de ea, nimeni nu cerea nimic de la ea, ci doar era îngăduită cu drag, exact aşa cum era.

În spatele ei, fata isprăvea pentru a doua oară cântecul care scosese mai multe scântei decât sarea aruncată în foc. De-abia o auzea, ca şi cum vorbele ar fi venit dintr-un trecut foarte îndepărtat, ca şi cum ar fi

fost o amintire veche şi pe alocuri ştearsă:

***Iar în sat dădură veste
Că şi-au luat două
neveste. Şi au luat două
surioare Cu ochii de
căprioare.***

Fără un cuvânt, ivit de nicăieri, Stamate se aşează în iarbă alături de ea, ridicând la rândul lui privirea spre cerul înstelat. Faptul că priveau amândoi acelaşi lucru şi erau singurii care făceau asta îi legă într-un soi de complicitate care le încălzi sufletele. Târziu îşi aruncară o privire scurtă şi îşi surâseră, apoi ridicară din nou ochii la cer.

— Ai străluci oriunde ai merge, domniţă Marina, începu el să vorbească aşa de încet, încât ai fi zis că grăieşte stelelor. În Constantinopol, la Florenţa sau la Toledo, nu ar mai ieşi fetele afară de prin case dacă ai trece tu pe străzi.

Marina simţea că prinde puteri. O forţă trecea încet de la el la ea, şerpuind ca aburul prin aerul nopţii.

— Dacă nu ai să fii a mea, te voi urma oricum tot restul vieţii mele, oriunde te va duce, continuă Stamate, oprindu-se chiar înainte de a rosti „soţul tău”, ca şi cum ar fi ajuns pe buza unei prăpăstii.

Nu vorbise cu îndârjire, cum ai fi zis că trebuiau rostite astfel de cuvinte, ci cu tristeţe, ca şi cum lucrurile se împliniseră deja, ea fusese dată celuilalt, iar el îşi petrecuse viaţa urmând-o lipsit de speranţă.

— Nu vrei totuşi să fii a mea? isprăvi el, apucându-i mâna şi strângând-o prea tare, ca o pedeapsă pentru aşteptatul ei refuz.

Marina uită pentru ce plânsese toată ziua aceea. Cu câteva vorbe, Stamate îi dăduse ei puterea şi stăpânirea asupra dragostei acesteia care abia începea. Toată nesiguranţa ei se spulberase. Se simţea acum puternică şi mai ales vedea limpede ce era de făcut: aveau să se

ridice din iarba aceasta, aveau să intre înapoi în mijlocul boierilor care petreceau în jurul focului şi aveau să le spună că se vor căsători, că nimeni nu-i va putea despărţi. Nu înţelegea privirile şi semnele schimbate toată ziua între mama ei şi Mihail Cantacuzino, dar presimţea că se împotriveau unei legături între ei doi, că nu fusese de fapt niciodată o adevărată alegere, ci jocurile fuseseră făcute deja.

— Mă doare mâna, jupân Stamate, şi da, mi-ar plăcea să fiu a ta, îi răspunse târziu.

— Pentru că te doare mâna? spuse el, slobozindu-i palma pe care o strânsese până atunci. Uite, ţi-am dat drumul. Nu mai eşti sub ameninţare. Tot mă vrei?

— Tot te vreau, da.

Nu află nimeni ce se petrecuse în seara aceea între ei doi. Hotărâră să mai păstreze o vreme taina cea dulce, care

însă avea să iasă singură la iveală în zilele următoare, ca uleiul deasupra apei. Privirile lui care aveau să o caute mereu printre curteni, ca şi cum nu ar fi putut respira dacă nu ştia exact unde se află ea. Frumuseţea ei izbucnind în afară dintr-odată prin lucruri nedesluşite, greu de exprimat, ca şi cum o nouă siguranţă de sine i-ar fi făcut ochii mai limpezi, pielea obrajilor mai trandafirie şi mersul mai mângâietor. Aerul care avea să vibreze atunci când ei se aflau la o distanţă prea mică unul faţă de altul, un freamăt nevăzut care avea să-i facă pe cei prinşi la mijloc să-şi amintească vechi iubiri pierdute şi să se lase copleşiţi de amestecuri de regrete şi tandreţe care-i făceau pentru o clipă mai buni. Toate acestea aveau să-i dea de gol.

La miezul nopţii se acoperiră toate focurile cu pământ ca să fie stinse, se strânseră mesele, jilţurile, pocalele, tipsiile, velinţele şi pernele, încălecară boierii cei tineri, urcară la trăsuri cei vârstnici şi întregul alai se pregăti de întoarcerea în Cetatea Bucureştilor.

— Te încumeţi să porneşti alaiul noaptea pe drum? întrebă Mihail Cantacuzino pe Chiajna. Sunt două ceasuri până la Curte.

— Domnesc în ţara asta singură de cinci ani, îi răspunse ea. Nu am stat cu mâinile în sân toată vremea asta. Am stârpit tâlharii şi am făcut-o în văzul tuturor, învăţătură de minte. M-am îngrijit ca oamenii să aibă ce munci şi ce mânca, ca să nu mai fie ispitiţi să iasă la drumul mare. Au vrut să vină la mine să se plângă de ceva? I-am primit şi i-am ascultat. Poate a fost bine ca ei, poate a fost bine ca mine, dar da, mă încumet să pornesc alaiul noaptea la drum. Mie oamenii mei îmi spun în faţă că sunt rea, nu mă tem că vor lovi pe la spate.

Era trufaşă şi pe Mihail Cantacuzino îl irita mereu trufia ei. Spunea însă adevărul, aşa că îi iertă şi de data aceasta. Chiajna îi simţi şovăirea şi înţelese că nu

aceasta era calea.

— Nu ai vrea să pofteşti în trăsura mea, să facem drumul împreună? îl întrebă. Am avea vreme să mai vorbim de ale noastre.

Mihail Cantacuzino primi şi, atunci când uşiţa trăsurii se închise, începu direct, fără alte pregătiri:

— Perechile trebuie bine gândite. Astea nu sunt lucruri care să fie lăsate la mintea copiilor.

Copii erau numai trei dintre ei, îşi spuse Chiajna. Dar ştia că el are dreptate. Amândouă cuplurile trebuiau să fie puternice, ca să aibă, în timp, şanse la tronul Valahiei. Cunoscătorul şi dominatorul Ioan Cantacuzino nu putea fi pus alături de stăpânitoarea Dobra, lăsând astfel cel de-al doilea cuplu, visătoarea Marina cu romanticul Stamate, în bătaia vânturilor. Niciunul dintre ei doi nu ar fi poruncit tăierea capului vreunui curtean apropiat atunci când el s-ar fi dovedit trădător. Niciunul nu ar fi lăsat leşurile să spânzure cu săptămânile la porţile oraşului, ca să piară dorinţa de răzmeriţă în ceilalţi.

— Ştiu asta, îi răspunse lui Mihail Cantacuzino. Nu trebuie să te temi. Lucrurile se vor face aşa cum trebuie, Marina va înţelege. Iar Dobrei nu-i voi pedepsi niciodată pornirile acestea războinice, pentru că îi vor fi de mare folos. Mai cu seamă alături de un soţ atât de cavaler cum este Stamate Paleologu.

La fiecare cotitură a drumului puteau vedea trăsura celor două domniţe în faţa lor, luminată de torţele din mâinile călăreţilor. Înăuntru, ascultând galopul sacadat al cailor şi zuruitul roţilor trăsurilor, fetele îşi făceau propriile planuri. Vorbeau despre viitoarea lor viaţă, despre cum vor locui împreună în Constantinopol, vor călători pe corăbiile soţilor lor în cele mai frumoase oraşe ale lumii, mai multe decât a văzut chiar şi Marula cu femeile ei.

— Ne vom târgui singure mătăsurile din Florenţa şi cin- gătorile din Toscana, spunea Marina, răsucindu-se

în toate părţile şi gesticulând cu mâinile ca şi cum oraşele acelea treceau chiar acum pe la fereastra trăsurii, iar ea încerca să vadă totul. Ne vom culege singure poveştile din Damasc. Să merg pe jos pe străzile oraşului e cel mai mare vis al meu, sunt convinsă că Marula nu ne-a spus nici jumătate din minunile de pe Drumurile Mătăsii. O să vedem lumea, Dobra!

Sora ei o privea cu zâmbetul adulţilor pentru prunci. Şi, dacă o vezi, cu ce folos rămâi? Lumea trebuia cucerită, nu văzută. Ea avea să o cucerească. Apoi avea să-i îngăduie surorii sale să se ducă să o cerceteze, dacă îşi dorea aşa de mult.

După Săptămâna Rusaliilor, când fuseseră oprite petrecerile şi voia bună, iar oaspeţii îşi petrecuseră vremea mai mult pe la iatacuri, Mihail Cantacuzino şi Patriarhul Paleologu depuseră amândoi dinaintea lui Petru-Vodă cererile lor pentru mâna surorii sale, Marina. Două cufere cu blănuri pentru ea. Două inele. Două portrete pictate, ascunse înăuntrul unor medalioane.

Mihail Cantacuzino se ridică şi se apropie cu paşi hotărâţi de tron, oprindu-se chiar la marginea celei dintâi trepte, făcându-l pe Petru să se îndrepte în jilţ, şi vorbi cu glasul lui de clopot care, în sala tronului unei ţări care nu era a lui, suna cam prea stăpânitor, ceea ce nu-i plăcu Chiajnei.

— Fratele meu este mai vârstnic, iar neamul nostru are dregătorie mai înaltă, de aceea a ales primul. Acum nu înţeleg de ce, dacă el a ales, nu este scoasă afară din peţitul acesta domniţa Marina? Are pretendent acum. Să se aleagă dintre celelalte domniţe rămase.

— Oricare dintre fiicele mele are pretendent numai după ce este acceptat, surâse cu multă răceală Chiajna.

În sala tronului Valahiei, nimeni nu va vorbi cu tonul pe care-l folosise Mihail Cantacuzino, câtă vreme ea este în viaţă, îşi spuse. Nimeni nu va pune întrebări care încep cu de ce, ca şi cum ar cere socoteală. Lăsă

tăcerea să răsune în sală, privind cu acelaşi surâs pe Mihail, până când el îşi coborî sprâncenele, aducându-le înapoi la locul lor. Apoi continuă, cu glasul îmblânzit ca atunci când îi dai copilului jucăria înapoi, pentru că el s-a oprit din ţipete şi plâns:

— Avem pentru toţi peţitorii. Mulţumim pentru aşa cereri de onoare. Să arate amândouă domniţele lucru cusut de mâna lor.

Jupâniţele din suita Dobrei şi Marinei aduseră la picioarele peţitorilor două cufere cu ştergare cusute de mână şi tapiserii brodate cu fir de argint şi mătase. În cufărul Dobrei, Chiajna poruncise să fie puse cele mai migăloase broderii, iar în al Marinei un singur gherghef încă neterminat, un ştergar cu o floare în colţ.

— Pentru că fata e mai mică şi abia învaţă, nădăjduim că se va ierta unei copile, zâmbi Chiajna, dar Paleologii înţeleseră că ea fusese pregătită pentru cumpăna aceasta, că se gândise dinainte la ea şi acum le arăta ce alesese, fără să-i jignească.

Stamate se aplecă la urechea bunicului său şi-i şopti un singur cuvânt, judecând după clipa scurtă de care avusese nevoie. Patriarhul se întunecă la faţă şi degetele lui se albiră pe capul toiagului, din pricina strânsorii. Pufni pe nas cu furie, spuse Chiajnei că nepotul său nu a mai văzut niciodată atâta măiestrie la cusut cum avea domniţa Dobra, dar cere îngăduinţa să se mai gândească o zi, apoi înghionti mânios umărul lui Stamate şi-l împinse afară din sala tronului.

Nunta Marinei cu loan Cantacuzino fu hotărâtă pentru ziua de Sfântul Ilie, când începe să se culeagă busuiocul de leac şi se scoate prima miere de la stupi. Patriarhul Paleologu încercă să-şi stăpânească nepotul mai întâi cu vorba bună, apoi îi arătă toate blestemele pe care şi le-ar putea atrage asupra lui un nepot care iese de sub ascultarea bunicului său şi un creştin de sub hotărârea capului bisericii ortodoxe. Sfârşi prin a-şi

pierde stăpânirea de sine, a ridica vocea la el şi a cere să fie ferecat în odaie, cu străjeri la uşă.

Până la ziua stabilită, Paleologii şi Cantacuzinii nu se mai amestecară între ei.

Amândouă nunţile ar fi trebuit să se facă deodată. Stamate însă refuză să ceară pe Dobra şi, rămaşi deocamdată fără argumente şi metode de constrângere, Chiajna şi Cantacuzinii hotărâră să se facă cea dintâi nuntă separat, tocmai pentru ca Marina, pricina frumoasă a tuturor acestora, să fie dusă departe de Curtea Domnească, iar apele să se liniştească.

În lume există legături invizibile care unesc fiecare femeie cu câte un bărbat, fiecare bărbat cu câte o femeie. Dar nu întotdeauna îi unesc într-o iubire, înţelegea Marina. Mama ei fusese legată de tatăl ei într-o alianţă, încă dinainte de sosirea lor pe lume. Mătuşa ei, Ruxandra, era legată de Lăpuşneanu într-o vrăjmăşie şi o durere fără margini. Era un noroc nesperat că ea se descoperea legată de Stamate într-o iubire.

Se făcea o greşeală cu nunta aceasta. Niciuna dintre legăturile cu care femeile din Casa ei veniseră pe lume nu puteau fi desfăcute, refuzate. Nu se putea ieşi din ele după bunul plac. Cu atât mai mult avea ea acum datoria să plătească toate neîmplinirile lor, trăindu-şi iubirea care părea dată de Dumnezeu o picătură pentru un întreg neam de femei. Şapte generaţii în spate şi şapte în faţă aveau să se hrănească din iubirea aceasta a ei, purtându-şi apoi cu demnitate înainte căsătoriile lor care erau de fapt tratate de neagresiune între ţări.

— O să mă omor, Dobra, îi spusese blând în ureche atunci când îşi luase rămas-bun de la sora sa, în dimineaţa de după nuntă, apoi îi sărutase obrazul albit dintr-odată. O să mă arunc în Dunăre. O să o fac foarte uşor, ca să nu mă simtă, să nu mă caute decât când va fi prea târziu. O alunecare tăcută. Mi se rupe sufletul de mila lui Stamate, dar ei sunt bărbaţi, sunt puternici, pot să treacă peste orice.

Dobra o prinsese de umeri şi o scuturase cu putere. Felul în care Marina rostise cuvintele acelea îi stricase ritmul bătăilor inimii. Hotărârea împăcată din glasul ei o rupsese din prezent şi o dusese într-o clipă pe malul Dunării, unde îşi văzuse sora înghiţită în tăcere de ape.

Alaiul de nuntă pornise fără întârziere către Constantinopol, ieşind din Cetatea Bucureştiului sub privirile întristate ale târgoveţilor. Ar fi putut să-l ajute pe Stamate să scape, să alerge pe urmele lor şi să fure mireasa, cum era obiceiul pentru fetele căsătorite împotriva voinţei lor. După care ar fi fost prinşi de Chiajna şi lucrurile ar fi fost aşezate de ea înapoi pe făgaşul lor, înţelegea Dobra chiar în vreme ce ţesea planul acesta.

Numai mama sa singură putea desface ce se făcuse.

— Marina se va arunca în Dunăre, îi spusese simplu, atunci când alaiul nu se mai zărea şi sunetele se stinseseră. Nu va ajunge la Constantinopol. A fost ultima oară când ai văzut-o.

Apoi se răsucise pe călcâie şi se îndepărtase de ea, lăsând-o să-i privească îndelung mersul, ştiind bine că imaginea ei plecând avea să stârnească ceva în Chiajna, nu era sigură ce anume, poate mânie pentru că este înfruntată, poate jignire pentru acuzaţia ascunsă, poate vinovăţie pentru că nu pleacă urechea la dorinţele copiilor săi. Orice ar fi stârnit însă, avea să fie suficient de puternic ca să o clintească din încredinţarea aceasta că este bine ce face. Ştia pentru că simţea la rândul ei forţa din vorbele şi gestul său.

Chiajna rămase pe loc până când fiica sa ajunse la capătul coridorului. Privi copilul de casă cum îi deschide uşa, o văzu coborând foarte încet treptele de la intrare, apoi o urmări pe fereastră traversând pajiştea verde şi pierzându-se printre rugii de mure care făceau boltă cu perii lui Lăcustă. Cutezanţele Dobrei nu-i mai înfierbântau sângele în vine ca altădată. În vara aceasta, mai mult decât oricând, se surprinsese adesea simţind-o

ca pe o prelungire a ei însăşi. Se îngrijora tot mai puţin pentru ea. Se preocupa tot mai mult de copiii săi cei mai slabi, care păreau că vor avea nevoie timp îndelungat de sprijinul ei.

Cum ar fi Marina.

Şi-o închipui în mijlocul Codrilor Vlăsiei, pe Drumul Giurgiului ce duce la Constantinopol, plângând nemângâiată în trăsura plină de mătăsuri. Fu pentru întâia oară când simţi scurt, ca într-o străfulgerare, ce simt toate aceste fete care nu-şi acceptă soarta. Înţelese într-o clipă că toată deznădăj- duirea aceea ar putea da, chiar şi unui copil blând şi cuminte ca Marina, tăria de a-şi pune capăt zilelor. Visul negru pe care-l avusese nopţi la rând atunci când aflase că Lăpuşneanu făcuse un copil micii Ruxandra reveni, ocupându-i cu totul mintea, înlăturând orice alt gând.

Îşi aminti cum nădăjduise atunci ca sora sa să se fi luptat în tăcere, pentru că nu putea suporta gândul că ea strigase după ajutor, că plânsese. Dintr-odată, faptul că fiica sa fusese nuntită nu mai justifica ceea ce avea să se petreacă. Măritată ori ba, Marina avea să se împotrivească celei dintâi nopţi, avea să încerce să ajungă cu unghiile la ochii lui, să răstoarne jilţurile între ei. Avea să-şi petreacă mult timp de acum înainte împotrivindu-se, luptându-se nopţile, chemând-o pe ea în ajutor.

Putuse modifica coşmarul atunci când fusese vorba despre sora ei. Nu-l mai putea conduce după cum îi era voia acum, când la mijloc era fiica sa. Imaginea Marinei strigând după ajutor o ţintui multă vreme în mijlocul coridorului unde se afla atunci când îi vorbise Dobra.

Între Bucureşti şi Cetatea Giurgiului era cale de trei ceasuri pentru un alai cu trăsuri. Gândul acesta o smulse din nemişcare şi Chiajna îşi regăsi inima cu care făcuse odinioară planuri pentru a birui oştiri mai numeroase decât a ei. Marina trebuia adusă înapoi. Avea să-l folosească pe Stamate Paleologu pentru

aceasta, căci ea nu putea fi implicată într-un război deschis cu Cantacuzinii. Merse în iatacul în care îl ţineau captiv, stătu dreaptă în faţa lui şi-i mărturisi că s-a răzgândit. Fata este a lui dacă o mai vrea, dar va trebui să şi-o ia singur.

— Miresele se mai fură, lumea nu va vedea acum pentru întâia oară aşa o întâmplare, îi spuse. Gândeşte-te însă bine, pentru că va trebui să vă pierdeţi urma o vreme. Nu vei avea dregătorii înalte nici în Constantinopol, nici la Bucureşti.

— Am nevoie de o mână de bărbaţi care să lupte bine cu sabia, îi răspunse Stamate pe loc. Alaiul este înconjurat de străjeri.

— Îţi dau, spuse Chiajna. Trebuie să se înfăptuiască cât timp Marina încă se mai află între hotarele Valahiei. E mai simplu, isprăvi ea după o clipă de gândire.

Plecarea Cantacuzinilor cu mireasa în fruntea alaiului lăsase Curtea Domnească într-o tăcere vinovată. Chiajna porunci ca cina să fie dusă pe la iatacurile oaspeţilor rămaşi încă în Bucureşti, iar coridoarele se umplură de slujnice cu tingiri încărcate pe braţe şi copii de casă care alergau dinaintea lor, ca să le deschidă uşile şi să ia porunci de la boierii din odăi. În loc să fie veselă, toată această forfotă dădea locului un aer de complicitate la o nelegiuire căreia se străduiau să-i şteargă urmele, să umple cât mai iute timpul acesta proaspăt de după ea, să se îndepărteze şi să o dea uitării cât mai repede.

De aceea, vestea răpirii miresei, sosită în zorii zilei următoare, îi descătuşă pe toţi cei aflaţi în Curtea Domnească şi în cetate. Inimile li se uşurară de o povară nelămurită, iar oamenii se simţiră ca la un început curat de lume. Nu se îndoi nimeni că Chiajna avusese cunoştinţă de ceea ce urma să se întâmple. Nu vorbi

nimeni despre asta. Dobra se aşează pe un scăunel scund alături de jilţul Chiajnei şi-şi petrecu ziua acolo, la picioarele ei, singura fără pată şi fără prihană, aruncând în jur priviri pline de satisfacţie. Era mândră de mama ei. La răstimpuri îi punea palma pe genunchi, ca şi cum ar fi dorit să o facă atentă la ce spune, de fapt răsplătind-o pentru hotărârea luată.

— De aici ţi se va trage pierirea, îi spusese Ruxandra în noaptea aceea, pe când toţi ceilalţi intraseră pe la iatacuri, iar lumânările din sfeşnice începeau să se stingă. Sunt Cantacuzini, lucrurile nu vor rămâne aşa. Toată lumea va aştepta să vadă ce face Mihail Cantacuzino. Iar el ştie asta, răzbunarea lui va fi pe potriva numelui pe care vrea să şi-l facă în lume. Poate că nu atât pentru tine, cât pentru el o va face, ca să spună caselor domnitoare cine este.

— Un copil al meu nu-şi va lua viaţa câtă vreme eu pot face ceva, îi răspunsese Chiajna târziu, când Ruxandra nici nu mai aştepta un răspuns.

Trecuseră împreună prin odăile copiilor mai mici, Alexandra şi Bogdan, ca să vadă dacă ei se află în aşternuturi şi doicile sunt la locurile lor, dacă s-au îngrijit să fie apă proaspătă în carafe şi o făclie aprinsă în perete, în faţa uşilor lor. Ar fi trebuit apoi să se retragă fiecare în iatacul său, dar Ruxandra se strecurase pe urmele surorii sale în odaie, Chiajna se pomenise cu ea dincoace de prag şi ridicase din sprâncene a întrebare. Se aflau amândouă încă în picioare în mijlocul încăperii atunci când Ruxandra îi prevestise pieirea.

Niciuna dintre ele nu simţise răcoarea adevărului din cuvintele acelea.

Înţelegând că sora sa nu se va lăsa scoasă afară din iatac până nu va isprăvi tot ce avea de spus, până când nu va căpăta de la ea explicaţia pentru care intrase, Chiajna aprinsese cu gesturi calme toate lumânările de

prin sfeşnice, le risipise prin colţurile încăperii, împinsese două jilţuri faţă în faţă, aşezase între ele coşul cu gherghefuri, igliţe şi ibrişine colorate şi abia după ce împlinise toate acestea îi răspunsese.

— Poate că m-am grăbit când i-am dat-o, continuă acum, în vreme ce Ruxandra scotea din coş câte un ghemotoc încâlcit de fire stacojii, sinilii ori de culoarea ambrei şi începea să-l descurce. Poate am fost oarbă. Poate nu-mi cunosc copilul, ştiu eu cine este Marina?

După fiecare presupunere, Ruxandra ridica ochii din ghe- motocul colorat şi-i arunca o privire mustrătoare din care Chiajna înţelegea că nu a convins-o, sora ei nu credea nici că s-a grăbit când a dat-o pe Marina lui loan Cantacuzino, nici că a fost oarbă şi nici că nu-şi cunoaşte copilul.

— Ştii ce am înţeles atunci când mă aflam faţă în faţă cu vrăjmaşul, pe câmpul de luptă? începu Chiajna explicaţia din altă parte, iar în glasul ei Ruxandra simţea de data aceasta iritare, o nerăbdare şi o nemulţumire, nu era obişnuită să dea lămuriri şi constata că nu-i place deloc. Că vom muri cu toţii. Nu are rost să ne îngrijorăm dinainte. Nu facem decât să dublăm grijile, ca atunci când mănânci un cozonă- cel de două ori, o dată în închipuire, a doua oară de-adevăratelea. Vom muri şi ştim asta cu siguranţă. Au ştiut-o mamele noastre din clipa în care ne-au ţinut în braţe pentru întâia oară.

Se opri din nou. Nu ajungea nicăieri pe drumul acesta pe care pornise. Ruxandra continua numai să-i arunce câte o privire şi să tragă mai smucit uneori de câte un fir din ghemotocul cel încâlcit. În chip neaşteptat, Chiajna se simţea sora mai mică. Nici faţă de Ana nu avusese niciodată acest sentiment, darmite faţă de cea pe care o purtase în braţe de când venise pe lume.

— Toate astea sunt valabile şi pentru copiii mei, mai spuse. Dar atunci când va fi să fie, noi vom fi toţi în

picioare, de preferat unii lângă alţii, dacă moartea va veni repede şi copiii încă nu vor fi la casele lor. Se vor uni împotriva mea şi vor intra în ţară? Foarte bine, să vină. Dacă pot să-i alung, îi voi alunga. Dacă nu, vom muri unii lângă alţii şi vom şti că atâta a fost viaţa noastră.

Isprăvise pe un ton aprins şi simţea nevoia să i se răspundă la fel, pentru că nu i se ostoise furtuna din piept. Ruxandra însă îi vorbi domol, ca şi cum subiectul ar fi fost unul tihnit, câte chiupuri să se facă cu rodozahar şi câte cu magiun de prune, iar Chiajna înţelese dintr-odată cum izbutise ea să-i ţină piept lui Lăpuşneanu toţi anii aceştia.

— O mie de vorbe ca să-mi spui de fapt că preferi să fie toţi în primejdie, decât să rişti ca Marina chiar să-şi pună capăt zilelor.

— Da, îi răspunse, înţelegând în sfârşit şi ea însăşi. O să-i apăr eu. Pot să o fac!

Este bine-cunoscută nebunia disperării, dar există şi nebunia încrederii nemărginite. Ea îi atinge pe cei prea plini de nădejde, prea înflăcăraţi, însufleţiţi de credinţa de nestrămutat că ***pot***, indiferent cât de potrivnice le sunt împrejurările. Chiajna cunoştea prea bine această din urmă nebunie. De cele mai multe ori împlinise lucruri cu ea. Oamenii simt forţa de viforniţă năprasnică izvorâtă din astfel de inimi şi nu i se împotrivesc. Culcase la pământ oştiri doar ieşind în faţa lor cu acest „pot să o fac” înscris în fiecare gest, în fiecare respiraţie, în priviri, în glas şi în mişcări.

Să fii încredinţat mereu că totul se va sfârşi bine, chiar în mijlocul celor mai crunte furtuni. Nimic din realitatea mocirloasă din jur să nu te doboare. Să crezi cu tărie şi mai ales cu sinceritate. Să ai sentimentul că eşti mai puternic decât întreaga fire. Chiajna ştia cum se simt toate acestea pe dinăuntru şi cum pot ele sperja pe cei din jur, cum pot fi semn că ai minţile rătăcite. Pe cei slabi îi convingea, le insufla speranţă, ea era

nădejdea, da, chiar va fi bine. Încrederea lor în ea îi dădea noi puteri ca să-şi continue sminteala.

Pentru că era tot un soi de sminteală şi aceasta. Aşa cum lumea văzută prin ochii celor deznădăjduiţi este o plăsmuire, tot pe lângă realitate alunecă şi viziunea celor înflăcăraţi. Între aceste două tipologii de lunatici, realitatea stă dreaptă, nemiloasă ca orice părinte care va tăia carnea putrezită ca să vindece, suficientă ei însăşi.

Cei puternici învăţaseră demult cum să folosească sminteala ei de a crede că poate orice, oricând. Se aliniaseră în spatele ei ca în spatele berbecilor cu care asediatorii sfărâmau porţile cetăţilor. Uneori era un joc cu cărţile pe faţă. Ea ştia ce doresc ei, ei ştiau că ea ştie, toţi tăceau şi-şi împlineau partea de joc.

Numai acum, în faţa Ruxandrei, jocul părea să se fi oprit, ca şi cum ei toţi se aflau pe scenă, în vreme ce pe ea o descoperiseră în sală, spectatoare. Primise ultimele cuvinte ale Chiajnei, o să-i apăr eu, pot să o fac, cu o privire înduioşată. Lăsă ghemotocul înnodat în poală, se aplecă pe deasupra coşului cu ibrişine, luă mâna Chiajnei şi şi-o apăsă de piept, surâzându-i ca unui copil curajos.

— Eu te iubesc tare mult pe tine, îi spuse şi glasul ei venea de foarte departe, de la cea dintâi mamă a Chiajnei, răscolind în ea toate neputinţele peste care aşternuse în timp velinţa aceasta de puteri nemăsurate.

— Lasă-mă în pace! îşi smulse Chiajna mâna dintr-a ei.

De fiecare dată, în faţa fiecărei nenorociri i se părea că este sfârşitul lumii şi se înarma ca pentru a-l întâmpina. Niciodată însă nu era. Simţise că este sfârşitul lumii când se îmbolnăvise prima oară Petru. Nu împlinise anul când făcuse

fierbinţeală mare peste noapte, iar ea îşi împietrise inima în aşteptarea morţii lui, îşi închipuise cum va alunga pe toţi afară din iatac atunci când se va întâmpla, cum se va fereca înăuntru cu copilul, cum va ridica glasul la ei pentru ca nimeni să nu i se împotrivească. Fierbinţeala trecuse, dar Chiajna rămăsese cu amintirile acelea de după moartea lui ca şi cum lucrurile se întâmplaseră deja, schimbând-o.

Simţise că este sfârşitul lumii când tatăl ei trăgea să moară, iar ea nu putea ajunge la el. Când Mircea ucisese aproape sub ochii ei, umplând curţile de strigătele boierilor care încercau să se apere, iar doica o scăpase pe mica Dobra pe afară, prin curte. Când murise Mircea, lăsând-o cu o casă de copii şi cu moştenitorul tronului de numai 13 ani, nici aceia împliniţi, cu vrăjmaşii adunându-se la hotare. Când îi muriseră cei mai de nădejde oameni în bătălia de la Şerbăneşti. Când Ruxandra dăduse naştere fiului lui Lăpuşneanu, iar el întârzia să o ia de soţie. Când fusese ucisă Doamna Elena. Când fuseseră ucişi fraţii săi.

Cu toate acestea, ea era astăzi aici, în faţa unui nou sfârşit al lumii, probabil nici acesta definitiv.

— Totul o să fie bine, spuse cu un glas mai domol, potolit de vinovăţia pentru izbucnirea de adineaori. Nimeni nu va fi în primejdie.

La capătul anului aceluia al domniţei, Lăpuşneanu izbuti să-şi răscumpere tronul şi se întoarse în Cetatea Sucevei, trimiţând de îndată după soţia şi fiul său. Se scurseseră trei ani de la noaptea în care sora ei apăruse în pragul Caselor Domneşti, cu apa şiroindu-i din haine, cu copilul strănutând şi trăgându-şi nasul întruna, iar Chiajna nu o văzuse niciodată, în tot acest răstimp, pe

mica Ruxandra, copila făcută din lumină, porţelan şi tăceri. Se simţea ca şi cum făcuse cunoştinţă cu o femeie nouă. O plăcea şi era mândră de ea, dar i se rupea inima când îşi amintea ce anume adusese la suprafaţă pe femeia aceasta din adâncurile surorii sale. Totuşi, supravieţuise, ceea ce dovedea că fragilitatea are o putere a ei.

Chiajna îşi făcuse într-un singur an doi mari vrăjmaşi: pe Zápolya, regele Ungariei, căruia îi trimisese fina acasă cu copilul în braţe, şi pe Mihail Cantacuzino, pe care răpirea Marinei îl ruşinase în faţa întregii Europe, care luase cunoştinţă de acest obicei valah cu multă veselie. Lor avea mai apoi să li se adauge şi un al treilea, ambasadorul Franţei la Înalta Poartă, care ceru pe Dobra de soţie şi fu refuzat.

— Un ambasador nu este suficient pentru mâna unei prinţese provenind din două case domnitoare, îi spusese Chiajna fiicei sale. Eşti Muşatină după mama ta şi Drăculească după tată. El cine este? Cine au fost strămoşii lui? Senior d'Auvilliers, îi rostise numele cu o mică fandoseală în glas, ca şi cum ar fi îngânat pe ambasador în vreme ce se prezenta. Ştii câţi sunt seniori de ceva în Franţa? Sute. Ştii ce se va întâmpla cu ambasadorul după ce i se va termina împuternicirea? Va trăi neştiut de nimeni în castelul lui de la ţară, ocupându-se de recoltă şi veghind ca ţăranii să nu-l fure la dajdia de întâi ale lunii.

Trecuse sub tăcere faptul că ambasadorul Franţei fusese cel care îl ajutase pe Despot să urce pe tronul Moldovei, alungând-o astfel din Suceava pe Ruxandra. Pe lângă faptul că nu găsea familia lui îndeajuns de însemnată pentru Dobra, făţărnicia aceasta a dregătorului nu i se mai părea atât de importantă. Refuzul însă îl jignise pe ambasador, iar el se alăturase iute uneltirilor pe care începuseră să le ţească Mihail Cantacuzino şi Zápolya. Toţi trei o doreau pe Chiajna

îndepărtată de pe tronul Valahiei. Domnise nouă ani alături de soţul său şi şapte pentru fiul său. Cine se credea?

O vreme, roadele uneltirilor lor nu se făcură simţite. Bătrânul sultan Soliman, văduv şi cu povara morţilor tuturor fiilor şi nepoţilor săi, în afara lui Selim şi a lui Murad, se schimbase în anii din urmă. Oamenii spuneau că cei 71 de ani ai lui sunt de vină, dar Soliman simţea lipsa scrisorilor şi poeziilor pe care le primea de la Roxelana, un râu de dragoste care-l însoţise de-a lungul vremii, în Constantinopol sau în campanii, şi care secase acum.

Europa se schimbase şi ea. Sfântul Imperiu Romano-German se fărâmiţase, toate rămăşiţele lui închinându-se într-un fel sau altul lui Soliman. Numai Habsburgii nu i se plecau încă, Viena rămânând singura cetate care nu-i aparţinea, spre care ar mai fi putut porni în primăvară, când începea vremea campaniilor. Era Anul ciumei, anul morţii lui Soliman. În drumul său spre cetatea care avea să încheie şirul biruinţelor lui din ultimii patruzeci şi şase de ani, sultanul se abătu pe la Cetatea Sighetului, ca să pedepsească cetele de oşteni care-i hărţuiseră ienicerii neîncetat. Asedie cetatea vreme de o lună, o cuceri, asistă de la fereastra cortului său la împărţirea soldei ienicerilor şi spahiilor, porunci ridicarea de îndată a unei moschei în Sighet, apoi hotărî că a sosit vremea ca oastea să se întoarcă în Constantinopol. Venise toamna şi vremea campaniilor se isprăvise.

Pe sub toate acestea mocnise încet ciuma în anul acela, clocotind tăcută ca popândăii care sapă tuneluri pe sub pământ, neluaţi în seamă până când pământul nu se surpă, dezvăluind hrubele şi scorburile găunoase din adâncuri.

În sunet de meterhanele, cu tobele în faţă, urmate de cinele şi de trâmbiţe, miile de ieniceri, spahii, azapi şi achin- gii se înşirară în spatele palanchinului în care era

purtat bătrânul sultan şi porniră către casă. La răstimpuri, Marele Vizir se apropia de fereastra palanchinului ca să mai schimbe o vorbă cu Soliman, să primească vreo poruncă ori să dea socoteală pentru felul în care merg treburile la spatele coloanelor.

După zile lungi de drum le ieşi dinainte o ceată de spahii călare care înconjurau pe fiul sultanului, Selim, sosit de la Constantinopol. Marele Vizir porunci atunci ca palanchinul să fie înconjurat de imami care să înceapă a rosti rugăciuni şi versete din Coran fără încetare. Selim preluă conducerea oştirii, iar Marele Vizir putu acum dezvălui taina pe care o păstrase vreme de şapte săptămâni: sultanul Soliman murise încă înainte de cucerirea Cetăţii Sighetului. Pentru împiedicarea unei răzmeriţe care să aprindă tot imperiul, Marele Vizir îi unsese trupul cu uleiuri şi-l sprijinise la fereastra cortului, ca să fie văzut de ieniceri, scrisese scrisori către întreaga Europă ca să anunţe cucerirea Sighetului, îi schimbase straiele în fiecare zi, îl urcase în palanchin şi se prefăcuse a vorbi cu el până când sosise moştenitorul său.

Începea sfârşitul Imperiului Otoman. Avea să moară încet şi greu, avea să mai dureze încă o sută de ani, dar începuse chiar acolo, în preajma Cetăţii Belgradului, pe drumul spre Constantinopol, când Selim s-a întâlnit cu oastea condusă de trupul îmbălsămat al tatălui său.

În toată Europa, care fusese, chiar şi fără întâmplarea aceasta, cu ochii pe cea din urmă campanie a lui Soliman, pentru cea din urmă cetate, nu se mai vorbi tot restul anului decât de şiretlicul Marelui Vizir.

Aşa ar trebui să facă şi ea, înţelese Chiajna. Să lase poruncă să fie bine îmbălsămată şi sprijinită la ferestrele Palatului Voievodal ori plimbată în trăsură pe uliţele cetăţii, ca să fie văzută, iar oamenii să nu-i iasă din cuvânt. Să nu se piardă tot ceea ce fusese împlinit şi ridicat toţi anii aceştia.

7076 de la Facerea Lumii

Anul capugiului

Mazilirea lui Petru

Se împlinea anul de când Chiajna îşi luase obiceiul de a dormi în jilţ. Somnul ei de noapte pusese de-a lungul vremii peceţi felurite pe vârstele ei, dându-i întotdeauna de veste când trecea un nou hotar.

Pe vremea când lucrurile nu aveau încă nume, iar ea locuia în braţele celei dintâi mame, fără să ştie că se numesc braţe ori că mama era diferită de ea însăşi, somnul venea şi pleca fără veste, după cum îi era voia. Atunci când se gândea la anii aceia, Chiajna găsea întotdeauna la suprafaţă o amintire limpede ca un pahar de cleştar: mama aplecată deasupra ei, surâzând şi anunţând-o că dormise, iar acum se trezea. Trecerea dintr-o lume în alta se făcea pe vremea aceea atât de uşor, încât ea avea nevoie să i se spună, cineva din afară trebuia să observe lucrurile şi să dea mărturie.

— Te-ai trezit, gărgăriţo. Ai dormit şi acum te-ai trezit, iepuraşule.

Mai târziu, pe când lumea toată se formase deja în jurul ei, lucrurile căpătaseră nume, iar ea le stăpânea – pădurea, grajdurile, baba, doica mică, mânzul, pisoii, sabia tatei, sala tronului nu e voie –, se ferea de somn, fugea de el şi era veşnic în căutare de noi chipuri de a-l înşela. I se părea că cele mai importante lucruri se petrec abia după ce ea adoarme. Lumea întreagă părea

să unelteasc㠄, să-şi ţină firea până când baba anunţa „gata, puică mică, acum hai la somn” şi abia după aceea zăgazul întâmplărilor era rupt, iar ele năvăleau în lume, umplând-o de farmec, de poveşti care încetau brusc în clipa în care ea se trezea.

Când începuseră să vină pe lume copiii, Chiajna nu mai avusese nevoie de somn. Când privea înapoi spre anii aceia mici ai lor, avea senzaţia că îşi petrecuse o bucată din viaţă fără somnul de noapte.

Iar acum, în acest de pe urmă an, se întâmpla tot mai des să aibă nopţi albe din pricină că somnul ei se schimbase iarăşi. De data aceasta nu mai venea. O ţinea trează un câine care lătra până târziu pe deasupra cetăţii şi a pădurilor, o buhă care dădea semn, cinci chemări ce păreau să vină din adâncul pământului, întotdeauna câte cinci – trei cu două, trei cu două –, uneori ploaia, alteori vântul, poate crengile vişinului foşnind la fereastră ori poate un greiere scăpat în casă şi ascuns printre crăpături.

Cerea atunci fiertura care uneori o ajuta, odoleanul pe care Lăcustă îl găsea cu mare greutate în pământurile mlăştinoase ale Bucureştilor. Avea locurile lui uscate pe unde îl căuta, departe, în adâncul Codrilor Vlăsiei. Chiajna deştepta copilul de casă aflat în faţa uşii ei şi-l trimitea în odăile slujnicelor, să ceară fiertura de odolean cu o linguriţă de miere. Sorbea încet, ţinând cana cu amândouă mâinile, suflând pe deasupra şi gândind că blănurile ar trebui scoase din cufere şi scuturate bine la aer, de vreme ce în iarnă uitase să poruncească să fie ţinute o zi afară, să ningă peste ele şi să le ia gerul. Fiertura avea mirosurile care ies din pământ atunci când plouă. Din rochia ei veche de felendreş de culoarea scorţişoarei, cu flori de fir, se făcuseră douăzeci de feţe de perne pentru jilţuri. Fusese bine, iernile copiii aşezaseră pernele sub picioare, în faţa căminului, ori la spate. Avea să poruncească să fie desfăcută şi rochia verde de

şamalagea, să se facă alte perne din ea ori poate acoperământ pentru masa din altar a bisericuţei sărăcăcioase din Glina.

Adormea astfel în jilţ, cu cana goală încă în mâini, sprijinită pe pântece, descântând somnul şi ademenindu-l cu
planuri cuminţi pentru a doua zi, privind patul din celălalt capăt al iatacului prin aburii mirosind a gloduri. La hotarul somnului, când cugetul îi aluneca în vis, sufletele morţilor se strângeau grămadă la porţile dintre lumi, întredeschise în clipa aceea unică. Pândeau pe jumătate amorţite, neînţelegând întru totul ce se întâmplă cu ele, atârnând de un fir subţire de gând, o ultimă sforţare de voinţă care le făcea să caute apropierea de cei vii. Alături de căldura cănii din mâini, Chiajna simţea şi suferinţa lor, neputinţa, lentoarea de boală grea cu care se mişcau prin iatac.

Marula sosise către prânzişor. Atunci când o văzu venind călare, Chiajna se bucură că dormise în noaptea aceea, chiar şi în jilţ, pentru că negustoreasa îşi lăsa caravana în urmă numai atunci când avea veşti rele. Cele bune puteau să aştepte, puteau merge în ritmul lent al căruţelor încărcate cu scorţişoară, ghimbir, ţesături fine de Damasc, oglinzi veneţi- ene şi postavuri de Flandra, ceea ce era ciudat, abia acum îşi dădea seama. Cum se face că veştile bune pot umbla agale, iar cele rele sunt mereu pe fugă?

— Ahmet capugiul este pe urmele mele, Măria Ta, vestise Marula, apoi tăcuse, încordată, pregătită să ducă îndată la îndeplinire porunca ce avea să urmeze, pândind vorbele care aveau să se ivească pe buzele Doamnei ei.

De la o vreme, Chiajna se simţea atrasă de cuvintele luate separat. Îşi petrecuse viaţa culegând sensul frazelor în totalitatea lor, un miez care se alegea singur, îndată ce fraza era aruncată în lume. Sensul acesta se

destrăma atunci când începea să se gândească la însemnătatea fiecărui cuvânt în parte. Nimic nu mai era sigur. Ceţuri începeau să plutească peste cele rostite, iar între intenţia celui care vorbise şi înţelegerea celui care auzise se crăpau spaţii libere în care încăpeau interpretări. Toţi anii aceştia, toată viaţa ei, lucrul acesta se petrecuse fără ca ea să fie atentă la el. Câte sensuri fuseseră pierdute? Ce voiseră de fapt să-i spună, iar ea înţelesese greşit şi acum nu se mai putea face nimic?

Urmele erau nişte semne. Chiajnei îi plăcea să lase urme. Dintotdeauna îşi dorise asta. Cum ştii când e vremea să priveşti în spate şi să verifici dacă ai împlinit ce ţi-ai propus? Dacă ai lăsat urme? Un capugiu pe urmele Marulei avea alt înţeles decât Chiajna trăind şi însemnând locurile şi vieţile celorlalţi.

Şi-l închipui pe Ahmet isprăvind felegeanul de cafea pe terasa cafenelei Mektep Kafe din Fanar, privind în zaţul întunecat şi gros, apoi ridicând ochii la apele Cornului de Aur care se zăreau prin locul de-o palmă dintre două clădiri. Îl văzu stând pe divanul ros de molii, înconjurat de perne decolorate, dinaintea măsuţei scunde. Soarele apunea în spatele lui, dincolo de zidurile înalte ale Vlah Saraiului, sticlind în mărgelele cusute pe una dintre perne. Poate că între timp o luase de soţie pe Sofia, grecoaica cu nasul mare şi mers de împărătească. Îl văzu apoi traversând Dunărea pe podul de corăbii de la Giurgiu, călărind în fruntea unei cete de spahii, purtând firmanul de mazilire în sân.

— O să-l aşteptăm, îi răspunse târziu Marulei, băgând de seamă în trecere pielea ei pungită sub ochi, obrajii căzuţi şi gâtul înconjurat de inele numeroase de zbârcituri.

— Să vă ascund în straie negustoreşti şi să vă scot din Bucureşti, Măria Ta, făcu Marula un pas în faţă, iar ochii ei se aprinseră ca altădată, pe când lua minţile lui

Anghel cu sunetul scos de fustele ei din piele fin tăbăcită.

Preţ de o clipă, Chiajnei îi trecu prin minte că cea dintâi şi cea mai importantă urmă o lăsase chiar acolo, în inima povestitoare a Marulei. Dacă negustoreasa ştia, va duce vestea mai departe, iar asta era cu adevărat o bună urmă.

Îi aşeză mâna pe umăr, o întoarse şi o împinse uşor spre ieşire. Închise uşa în urma ei şi aşteptă o vreme, ca să se încredinţeze că Marula a plecat, că nu va mai da ochii cu ea. Nu avea unde să fugă. Zápolya nu ar fi primit-o. Lăpuşneanu murise în primăvară, lăsând Moldova Ruxandrei, care domnea acum pentru fiul său. Nu putea sosi la porţile Sucevei cu Petru şi copiii după ea, căci asta ar fi însemnat să atragă acolo oastea noului sultan. Selim era schimbător, năzuros, încă nu se ştia sigur cine conducea imperiul, iar Ruxandra nu era Chiajna, nu ar fi putut îmbrăca armură ca să-şi apere hotarele. Deocamdată, sora ei nu ştia limpede care dintre boieri sunt de partea sa şi care uneltesc să-l îndepărteze pe Bogdan de pe tron. Nu era momentul potrivit să o împovăreze şi cu soarta ei şi a copiilor săi.

Avea să-l aştepte pe Ahmet. Aveau să meargă cu toţii la Constantinopol. Avea să intre la sultana Nurbanu, veneţiana de viţă nobilă a cărei poveste o cercetase cu toată atenţia în cei doi ani scurşi după moartea lui Soliman, ca să fie pregătită exact pentru un moment ca acesta. Avea să izbutească să-l aducă pe Petru înapoi pe tron, aşa cum izbutise şi pentru Mircea. Nu renunţase nici la gândul de a căsători pe Dobra cu Murad, fiul sultanei Nurbanu, astăzi moştenitor al tronului Înaltei Porţi.

Totul o să fie bine, îşi spuse, în vreme ce ieşea din iatacul său şi se îndrepta către curţile din spate.

Pentru ca bucatele să nu mai ajungă sleite pe masa lor, Chiajna poruncise cu mulţi ani în urmă să fie

ridicate nişte bucătării mai mici, lipite de Palatul Voievodal. Purta pe atunci pe Petru în pântece şi pe Dobra la sân. Doicile, care nu căpătaseră încă învoirea să atingă fata, o urmau peste tot, pregătite să sară la cel mai mic semn al ei, având din această pricină privirile mereu puţin speriate.

În timp, pentru că iernile se arătaseră tot mai lungi şi mai geroase, frigul întinzându-se uneori până la începutul verii, Chiajna continuase să adauge noi şi noi acareturi celor dintâi bucătării, iar astăzi era o adevărată aşezare în colţul acela, populată de o armată de slujitori care forfoteau după treburi. Îi plăcea să coboare până la ei, să-i privească muncind. Bucătăresele, slujnicele şi toţi argaţii se obişnuiseră cu ea, după ce mai întâi îşi întrerupseseră lucrul şi rămăseseră cu ochii atârnaţi de chipul ei, aşteptând.

Cel mai des venise atunci când avea câte un copil mic. Pe fiecare îl legănase ceasuri în şir în locul acesta, privind oamenii cum frământă, coc, taie, toacă, jumulesc, scot măruntaie, fierb apă, macină piper, aprind cuptoare, spală tingiri.

Isprăvise de legănat acum. Continua să vină singură. Se oprea în locul ei obişnuit şi privea. Pâinile erau scoase din cuptor, înşirate pe o scândură lungă, câte şapte pâini cât roata carului, şi purtate în cumpănă pe umăr, de la cuptoare la bucătăria de vară cu trei pereţi, traversând curticica. Într-o polatră, o fată tânără cu mânecile suflecate dincolo de coate frământa aluat într-o covată. Bucătăreasa îi pusese o baniţă de făină şi fata umpluse covata cu aluat, muncind acum din greu, ştergându-şi la răstimpuri fruntea şi îndesându-şi apoi mâinile înapoi în covată, frământând în aluat sudoarea ei mirosind a rouă şi a fată mare.

Într-o margine a curticelei, două slujnice jumuleau găini, cu braţele înroşite din pricina apei fierte. Un copil mai răsărit fu trimis cu măruntaiele către hotarul de la

miazănoapte al Curţii Domneşti, departe, dincolo de frasinii lui Lăcustă şi de lăstărişuri, la porcari. Doi câini se luară după el, tremurând înnebuniţi de poftă din cozile sure.

Din când în când, cea mai bătrână dintre bucătărese, care altoise deja câteva palme în stânga şi în dreapta fetelor mai nepricepute, se apropia de Chiajna şi îi cerea să aleagă: cu piper sau cu măghiran? Coaptă sau friptă?

— Cu piper, decidea ea. Friptă, pentru că e târziu şi o să li se facă foame copiilor curând, nu e vreme suficientă pentru copt.

Câţi mai erau astăzi copii dintre ei? Cu adevărat poate că doar Alexandra. Avea vârsta pe care o avusese ea atunci când fugiseră peste munţi, adăpostindu-se în Cetatea Ciceului. Cu toate acestea, nu izbutea să-i vadă altfel decât ca pe nişte prunci.

În anul din urmă, Petru se îndepărtase tot mai mult de ea. De o săptămână nu-i mai vorbea deloc. Dobra tăinuia ceva, iar Chiajna trăgea nădejde, îşi dorea fierbinte ca fiica ei cea mare să fi păstrat legătura cu Marina, iar taina aceasta să fie scrisorile schimbate între ele de surori.

Ahmet capugiul intră în cetate pe la scăpătat. Chiajna îl aştepta în sala tronului, lângă umărul lui Petru, în faţa întregului Sfat al Ţării. Înveşmântaţi în mantii domneşti, fraţii şi surorile lui erau înşiraţi de o parte şi de alta a tronului. Chiajna îşi trimisese doamnele, pe Ralu, Ilinca şi Smaragda, la cele mai îndepărtate moşii, cu poruncă să rămână acolo până la sfârşitul anului, pentru ca lucrurile să aibă vreme să se liniştească. Îi trimisese lui Lăcustă o pungă cu aspri, cu porunca să-i îngroape şi să-i scoată ca să-i folosească numai după un an. Îi scrisese Ruxandrei cu multă răceală, interzicându-i să se amestece în treburile Valahiei, nădăjduind că tonul răvaşului o va opri să pornească cine ştie ce încercări de ajutor, care aveau mai degrabă să o piardă pe ea.

Un logofăt oprise înaintarea lui Ahmet la jumătatea sălii tronului. Luase firmanul, rupsese sigiliul, desfăşurase pergamentul şi-i dăduse citire. Chiajna şi copiii săi ascultaseră neclintiţi. Gândul ei scăpa uneori pe alături. Să nu uite să-şi ascundă cărţile mai înainte de a pleca. ***Principele*** lui Machiavelli şi cărţulia cea nouă a acelui Copernic care spunea că soarele este de fapt cel care stă pe loc, iar pământul este cel care se mişcă. Asta ar putea însemna că şi cu timpul s-ar putea petrece lucrurile la fel. După ce atâta amar de vreme oamenii au crezut că timpul trece peste ei, iar ei rămân pe loc până când vine vremea bătrâneţii, să descopere deodată că de fapt timpul este nemişcat. Oamenii sunt cei care vin şi pleacă din el, ca şi cum ACUM ar fi o scenă pe care intri, o traversezi dintr-o parte în alta şi apoi ieşi.

Dar cine este în sală, în faţa scenei, a timpului? Prin faţa cui ne perindăm? Logofătul isprăvise de mult. În aşteptarea unui semn din partea Chiajnei, îl împinsese pe Ahmet înapoi, pe pragul sălii tronului. Afară se auzeau tot mai desluşit iataganele spahiilor fremătând în vreme ce ei băteau pasul pe loc, nerăbdători.

Căpitanii umpluseră Curtea Domnească, cerşind o singură vorbă de la Chiajna ca să intre în palat. Petru se foia pe tron, neliniştit. Fetele schimbau priviri între ele. Băieţii purtau pentru întâia oară săbii la brâu şi mâinile lor stângi încă nu ştiau cum ar fi mai potrivit să se sprijine pe teci.

— O să mergem cu capugiul, spuse Chiajna. O să ne întoarcem, să nu vă îndoiţi.

Porniseră chiar în noaptea aceea. Pe când traversau cetatea, chipuri luminate de torţe se perindau preţ de o clipă pe la ferestuica trăsurii Chiajnei, pentru ca apoi să dispară, lăsate în urmă de mersul cailor. Jocul umbrelor închipuit de lumina torţelor pe feţe le făcea să pară plăsmuite din ceară topită. Mai văzuse o dată imaginile acestea, aidoma, în noaptea când intrase în Bucureşti, în urmă cu douăzeci şi trei de ani.

Sosise noaptea, pleca noaptea. O întâmpinaseră atunci zgomotele târgului, crâmpeie de cântece, un glas de scripcă, lătratul câinilor, vocea războinică a unei precupeţe şi o strachină spartă cu putere în mijlocul unei curţi. O petreceau acum clopotele care sunau de vecernie, tălăngile vacilor de pe imaşul dinspre jitniţa domnească şi chirăitul noilor cete de cârlani de pe Uliţa Dintre Gârliţe.

Ultima oară când am văzut-o pe Doamna Chiajna scosese capul pe ferestuica trăsurii, privise cerul argintat de lună, îi surâsese fiului său care se zărea la fereastra trăsurii din faţă şi-i spusese mut, numai din buze, totul o să fie bine.

Noi am rămas în târgul Bucureştilor tot restul verii aceleia. Am văzut cum au fost scoase lucrurile ei în mijlocul curţii, la porunca noii Doamne a Ţării, o venetică ce nu vorbea limba şi se închina după legea papistaşilor. Grămezi de lucruri lăsate să fie acoperite de colb, ale căror istorii aveau să cadă în uitare, şi-au aşteptat multă vreme osânda prin foc, în faţa uşilor

Palatului Voievodal. Carafa ei de apă, cu flori albastre smălţuite sub buză, rochii din zarafir, şaluri de caşmir, ciubote desperecheate, cămăşi de filaliu şi ghermesut, piepteni de os cu hore de sânziene cioplite la capete, gherghefurile cu lucrul început de doamnele ei şi niciodată isprăvit de ea, doi căluţi de lemn, blănurile pe care le vedeam uneori, iarna pe ninsoare, atârnate una lângă alta pe o frânghie între doi copaci, o oglinjoară veneţiană adusă de noi pe când ea avea numai un singur prunc, cu mânerul înfăşurat în brocart cu arabescuri purpurii, capace de sipete purtând pajura domnească.

Pe deasupra acestor grămezi vedeam uitarea şi povestea cum se luptă în săbii. Umbra Chiajnei plutea peste lucrurile acestea care fuseseră ale ei şi rămâneau acum în urmă, să dea mărturie despre vremelnicia vieţii de Doamnă a Ţării, în timp ce ea se afla în surghiun pe pământ străin.

Nu avea să se mai întoarcă niciodată. Aveam să aflăm din când în când câte o nouă poveste despre ea, pe drumurile noastre. Toţi fiii ei fuseseră aruncaţi în temniţă. Petru fusese găsit ucis în Închisoarea Celor Şapte Turnuri din Constantinopol. Ca să-şi scape viaţa, Mircea şi Radu se turciseră. Dobra devenise soţia şahzadelei Murad, viitorul sultan. Chiajna şi sultana Nurbanu deveniseră apropiate. Mihail Cantacuzino fusese la rândul său întemniţat. Nepotul lui de soră, fiul Teodorei Cantacuzino şi al lui Pătraşcu cel Bun, avea să ajungă pe tronul Valahiei cu numele de Mihai Viteazul şi avea să-şi piardă inima după fiica lui Ioan Norocea din Răzvad şi a Stanei, frumoasa domniţă Velica.

Drumurile noastre sunt pline de poveşti. Uneori le spunem, alteori le păstrăm în noi, pentru că orice poveste îşi pierde ceva din farmec după ce este rostită. Strălucirea ei începe să se mătuiască pentru noi, cei care ne-am aflat în mijlocul faptelor şi încercăm să le istorisim. A rămas nespusă povestea călugărilor

păstrători ai Gromovnicului, a Sofiei şi a lui Ahmet, a Bălaşei Craiovescu, a vinărsăriţei Antima de la ospătăria din târgul Iaşilor şi multe altele. Nespusă a rămas şi povestea noastră, femeile Marulei. Atunci când isprăvim negoţul şi pornim caravana mai departe, poveştile zornăie în ea ca şiragurile de mărgean ascunse prin sipete.

Astăzi, când istorisim toate acestea, timpul scurs ne-a şters mâhnirile de atunci, iar simplul fapt că lumea nu s-a oprit din pricina întristării noastre, ci a continuat să meargă mai departe ne-a dezvăluit înţelegeri noi asupra faptelor lor.

Povestind, noi toate trăim deopotrivă două vremuri: cele trecute, pe când lucrurile acestea abia se petreceau, iar ei toţi erau tineri şi muşcau din întâmplări, scuturând apoi capetele ca să smulgă vieţii câte o halcă, şi cele prezente, când ne priviţi cu ochii măriţi de nevoia de a şti, de vraja de a asculta. Simplul fapt al istorisirii face ca întâmplările să capete din nou viaţă, iar noi, trei povestitoare completându-se una pe alta, să putem spune iar şi iar: am fost acolo şi am văzut.

Adevărul şi legenda

Puţinele surse care vorbesc explicit despre Doamna Chiajna sunt cărămizile pe care am sprijinit întreaga construcţie a cărţii. Mortarul dintre cărămizi îl reprezintă interpretările bazate, atât cât am putut de mult, pe moravurile, etica, modul de gândire şi filozofia de viaţă ale oamenilor secolului al XVI-lea, precum şi pe legendele despre Chiajna.

Aceste interpretări rămân însă rodul imaginaţiei, sunt numai nişte propuneri pentru umplerea golurilor de informaţie. Nu vom şti niciodată cu siguranţă dacă *II Principe* a ajuns sau nu în mâinile Chiajnei, dacă bărbierul lui Petru Rareş a fost sau nu şcolit la Padova, dacă diaconul Coresi a fost vreodată chemat la Curtea Domnească de la Bucureşti ori dacă iubirea de taină a Marinei a fost Stamate Paleologul sau altcineva.

Pe lângă sursele istorice am folosit şi o legendă care încă mai circulă astăzi prin zona Şerbăneşti-Boianu, cu toate că bătrânii care şi-o mai amintesc dispar încet, unul câte unul. Legenda vorbeşte despre un boier înalt şi falnic, care avea turme nesfârşite de oi şi vite, bogăţii cărora le pieduse numărătoarea. Se trăgea din viţa lui Vodă ăl Bătrân (probabil Mircea cel Bătrân) şi era aşa de puternic şi de fălos, încât chiar şi ielele se îndrăgosteau de el. Una dintre ele l-a îndrăgit atât de mult, încât a renunţat la viaţa de zână, s-a transformat în fată şi a devenit soţia lui. Şi-a păstrat însă mare parte din puterile cele fermecate, astfel încât l-a urcat pe tronul ţării pe boierul cel cu turme nenumărate, făcându-l din

cioban vodă, iar ea a domnit alături de el, ca regină tânără şi frumoasă. La moartea ciobanului voievod s-au adunat oştiri numeroase, cu gând să o alunge pe soţia sa de pe tron. S-au războit pe islazul Româneştilor, spune mai departe legenda, iar vrăjmaşii au biruit pe Doamna şi au alungat-o. Surorile ei, ielele, nu au lăsat-o la greu, i-au sărit în ajutor, duşmanii au fost înfrânţi pe priporul Şerbăneştilor, iar frumoasa regină a domnit mulţi ani cu vitejie.

Cuprins

Astăzi

7040 de la Facerea Lumii – Anul vărsatului negru

Marula intră în Cetatea Sucevei.....11
Războiul celor două neamuri.....13
Cetatea Sucevei.....27
Se schimbă voievozii la Târgovişte.....62

7046 de la Facerea Lumii – Anul foametei

Despre mine de ce nu scrii nimic, Macarie?.....81
Anghel şi Marula.....111
Bătălia pentru Moldova.....125
Cetatea Ciceului.....166
Ţara are domn şi acela sunt eu!.....194

7049 de la Facerea Lumii – Anul holerei

Lăcustă face praf de gândăcei.....248

7053 de la Facerea Lumii – Anul zăpezilor

Târgul Iaşilor.....276
Nunta Chiajnei.....305
Târgul Bucureştilor.....336
Războiul celor două neamuri.....366

7054 de la Facerea Lumii – Anul lunii sângerii

Nan.....389
Bătălia de la Periş.....410

7055 de la Facerea Lumii – Anul şerpilor

Fuga cu haraciul.....433

7056 de la Facerea Lumii – Anul lipitorilor de peşte

Bătălia de la Miloşte.....456

7059 de la Facerea Lumii – Anul în care vârcolacii au mâncat luna

Stolnicul Petre din Lăpuşna.....475

7061 de la Facerea Lumii – Anul manei

Diaconul Coresi.....507

7062 de la Facerea Lumii – Anul omizilor

Vlah Sarai.....531

7065 de la Facerea Lumii – Anul cometei

Mica Ruxandra.....563

7067 de la Facerea Lumii – Anul secetei

Petru Vodă cel Tânăr.....582
Tigroaica din Forli.....612

7068 de la Facerea Lumii – Anul leproşilor

Răzmeriţa leproşilor.....650

7069 de la Facerea Lumii – Anul ploilor

Povestea Dobrei. Nunta lui Petru.....669

7072 de la Facerea Lumii – Anul domniţei
(Anul gărgăriţelor stricătoare de spice)

Povestea Marinei.....702

7076 de la Facerea Lumii – Anul capugiului

Mazilirea lui Petru.....735

Adevărul şi legenda.....745

au apărut:

Mircea Daneliuc, *Cele mai tâmpite momente*
Alexandru Ecovoiu, *Ambitus*
Ovidiu Pecican, *Lumea care n-a fost*
Dan lungu, *Pâlpâiri*
Bogdan Suceavă, *Avalon. Secretele emigranţilor fericiţi*
Florina Ilis, *Cartea numerilor*
Cristian Tudor Popescu, *Vremea Mânzului Sec*
Filip Florian, *Toate bufniţele* (ediţia a IV-a)
Bogdan Teodorescu, *Şi vom muri cu toţii în chinuri*
Bogdan Suceavă, *Vincent nemuritorul*
Cristian Teodorescu, *Bucureşti, marea speranţă*
Filip Florian, *Degete mici* (ediţia a Vl-a)
Simona Antonescu, *Ultima cruciadă*
Doina Ruşti, *Homeric*
Mircea Daneliuc, *Sfumato*
liliana Corobca, *Buburuza*
Dan lungu, *Părul contează enorm*
Eugen Uricaru, *Grădina Paradisului*
Nicolae Breban, *Act gratuit*
Radu Pavel Gheo, *Un drum cu Ceapă*
Nora Iuga, *Hipodrom*
Simona Sora, *Complezenţă*
Florina Ilis, *Pandemia veselă şi tristă*
Mihai Zamfir, *În aşteptare*
Felix Aftene, lucian Dan Teodorovici, *Mustaţa lui Dali şi alte culori*
Dora Pavel, *Bastian*
Radu Ţuculescu, *Femeia de marţipan*
Varujan Vosganian, *Patimile după Godel*
Andreea Răsuceanu, *Vântul, duhul, suflarea*
Nichita Danilov, *Omul din eprubetă*
Veronica D. Niculescu, *Simfonia animalieră*
Simona Antonescu, *În umbra ei*
Alina Nelega, *un nor în formă de cămilă*

Florin Lăzărescu, *Noaptea plec, noaptea mă-ntorc* Iulian Ciocan, *Clovnul*
Eugen Uricaru, *Ieşirea din Pustie*
Cristian Teodorescu, *Tatăl meu la izolare* Răzvan Petrescu, *Cuţitul japonez* Matei Vişniec, *Un secol de ceaţă*
Petru Cimpoeşu, *Scrisori către Taisia* Nichita Danilov, *Simfonia mută* Bogdan-Alexandru Stănescu, *Abraxas* Dan Lungu, *Şoferul din Oz*
Corin Braga, *Ventrilocul*
Petre Barbu, *Vremea tatălui*
Varujan Vosganian, *Povestiri despre oameni obişnuiţi* Dora Pavel, *Crush*
Radu Ţuculescu, *Crima de pe podul Garibaldi*
Veronica D. Niculescu, *Quilt*
Simona Antonescu, *Chiajna din Casa Muşatinilor*

au apărut:

Andreea Răsuceanu, *Linia Kármán*

www.polirom.ro

Redactor: Adrian Botez
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Vasilica Zevoi

Bun de tipar: septembrie 2023. Apărut: 2023
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700505, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – Bucureşti tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13, e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul

Uniunii Scriitorilor din România
Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA